

การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

THE SYNERGY FOR EDUCATIONAL MANAGEMENT AT
KOKESOONGPRACHASAN SCHOOL: KHON KAEN
PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์

วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2554

การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโศกสูงประชาสรรค์
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

นายชนู ศิริจันทร์พันธุ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2554

**THE SYNERGY FOR EDUCATIONAL MANAGEMENT AT
KOKESOONGPRACHASAN SCHOOL: KHON KAEN
PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION**

MR.THANOO SIRICHANTAPAN

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2011

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หลักสูตร

ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์ : นายธนุ ศิริจันทร์พันธุ์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สวรรณน้อย ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ สารรัตนะ กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์ กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีชัย บุญเดิม กรรมการ
ดร.ภิญโญ รัตนพันธุ์ กรรมการ
ดร.ประยุทธ์ ชูสอน กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.ภิญโญ รัตนพันธุ์)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ลำปาง แม่ณมาตย์) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ธนุ ศิริจันทร์พันธุ์. 2554. การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์,
ดร.ภิญโญ รัตนพันธุ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาหรือบรรลุมิติสภาพที่คาดหวังการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ และการเลือกทางเลือกเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการในการจัดการศึกษา และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการนำแผนปฏิบัติการที่ถือว่าเป็นตัวสอดแทรกหลักการใช้หลักการประสานพลังเป็นตัวสอดแทรกเสริม และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 2) เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ของการปฏิบัติ สภาพการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และโรงเรียน และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้แผนปฏิบัติการที่ถือเป็นตัวสอดแทรกหลัก และการนำเอาหลักการประสานพลังที่เป็นตัวสอดแทรกเสริมไปปฏิบัติการตามวงจรหมุนวน 2 รอบของกิจกรรมการวางแผน ปฏิบัติการ การสังเกตและการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ และใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ร่วมวิจัยคือ ผู้มีส่วนได้เสียของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสังเกต แบบบันทึกการประชุม บันทึกอนุทิน แบบบันทึกภาคสนาม

ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์มีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นหลัก มีปัญหาสำคัญคือนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จึงดำเนินงานใน 16 โครงการ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มโครงการ คือ 1) โครงการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน 9 โครงการ 2) โครงการสนับสนุนทำให้เกิดคุณภาพผู้เรียน 6 โครงการ 3) โครงการสร้างความเข้มแข็งทำให้เกิดคุณภาพผู้เรียน 1 โครงการ หรือเรียกว่า “9 ส่งเสริม 6 สนับสนุน 1 เข้มแข็ง” เป็นผลทำให้ผ่านการประเมินความสำเร็จได้ทุกโครงการ

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้วิจัย ผู้ปกครอง ครู องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า พระภิกษุสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงหลายประการทั้งด้านความรู้และประสบการณ์และเกิดองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง คือ 1) การปฏิบัติการประสานพลัง 2) การปฏิบัติตามหลักการประสานพลัง 3) การปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี

ส่วนร่วมในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ 4) การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับการประสานพลัง 5) มีขั้นตอนการดำเนินการแต่ละขั้นตอนทำให้เกิดนวัตกรรมที่เรียกว่า “กรอบการปฏิบัติการวิจัยสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยการประสานพลัง 5 แหล่ง คือ พลังกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พลังการปฏิบัติการในสถานศึกษา พลังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พลังของชุมชน พลังของผู้ปกครองนักเรียน”

Thanoo Sirichantapan. 2011. **The Synergy for Educational Management at**

Kokesoongprachasan School : Khon Kaen Provincial Administrative Organization.

Doctor of Philosophy Thesis in Educational Administration, Graduate School,

Khon Kaen University.

Thesis Advisors: Assoc. Prof. Dr.Kanok-on Somprach, Dr. Pinyo Rattanapan

ABSTRACT

The research was to study: 1) the former and current state, problem, anticipation, solution options for the problems and the consequences of Kokesoongprachasan school; 2) the changing, the learning experienced by people at individual, group and school levels; and the body of knowledge brought about by the supplement of synergy principles. The research methodology here in was Participatory Action Research. The target group consisted of 26 stakeholders of Kokesoongprachasan School. The instruments were interview, semi-structure interview, focus group discussions, the observation form, note taking, investigation form or record form and field note.

The research findings: It was found that Kokesoongprachasan School having educational management mainly for developing quality of education. The key problem was the low learning achievement of students; thus implementing sixteen projects to solve this problem. They were divided into three groups: 1) nine projects for enhancing learners' quality, 2) six projects for supporting learners' quality, and 3) one project for strengthening to have learners' quality that so called "nine enhancings, six supportings and one strengthening". And all projects were finally passed the project's assessments. Moreover, it was found that the researcher, parents, teachers, local organizations, local administrative organization leaders, alumnus, monks, knowledgeable people and school administrators also had acquired the bodies of knowledge from their own experience. Which were: 1) synergy performances in the school, 2) the performances of synergy principles, 3) the performances of participatory action research in Kokesoongprachasan school, 4) the performances through the participatory action research and synergy principles, and 5) the implementation of sub-division working steps. These brought the innovation of the so-called the concept frame of action research for developing educational management in local development from 5 sources of power: school council, the performances in school, local organization, local administrative organization and the students' parents.

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนการทำวิจัยจาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จได้เพราะได้รับความเมตตากรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์ และ อาจารย์ ดร.ภิญโญ รัตนพันธุ์ ที่ได้ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ จากนั้นจึงได้ให้คำปรึกษา แนะนำจนเกิดประโยชน์กับผู้วิจัยในการเรียนรู้และผลลัพธ์ คือ วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ สารรัตนะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพศาล สุวรรณน้อย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิชัย บุญเติม และ อาจารย์ ดร.ประยุทธ์ ชูสอน ที่กรุณาเป็นประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นทุกๆ ท่าน ที่ได้ทุ่มเทความรู้ความสามารถสั่งสอนศิษย์ให้เกิดการเรียนรู้ และนำผลการเรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในปัจจุบันและอนาคต และขอบคุณมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ได้ให้ทุนในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สนทนา แสงจันทร์ ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ดร.สมบุรณ์ สรวงบุญมี ศาสตราจารย์ ดร.ขรรยง สิทธิชัย รองศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เทียงตรง นายปิยชัย คุษิมา ที่รับเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนให้คำแนะนำ/ปรึกษาและเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยครั้งนี้ในบางเวลาด้วย

ขอขอบคุณ พี่ เพื่อนและน้องนักศึกษาศึกษาปริญญาเอก รุ่น 7 หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือให้กำลังใจซึ่งกันและกันมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการวิจัยครั้งนี้ จนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ขอขอบคุณ นางเสน่ห์ ศิริจันทพันธุ์ และ เด็กหญิงสิรินยา ศิริจันทพันธุ์ ที่เป็นกำลังใจ กระตุ้นให้ผู้วิจัยลุกขึ้นมาสู้ในยามท้อแท้ และขอบคุณผู้ให้สมอง ความสามารถ สถิติปัญญา คือ คุณพ่อจำลอง - คุณแม่พิทยาภรณ์ ศิริจันทพันธุ์ ที่คอยให้กำลังใจอยู่เสมอขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่ได้ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกแก่ผมในครั้งนี้

ธนู ศิริจันทพันธุ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
คำอุทิศ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. คำถามการวิจัย	9
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
4. ขอบเขตการวิจัย	10
5. ข้อตกลงเบื้องต้น	10
6. นิยามศัพท์เฉพาะ	11
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	14
1.1 ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น	14
1.2 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาท้องถิ่น	16
1.3 ระเบียบวิธีการจัดการศึกษาท้องถิ่น	18
1.4 หลักการการจัดการศึกษาท้องถิ่น	29
2. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	31
2.1 แนวคิดของ Kindon, Pain & Kesby(2007)	31
2.2 แนวคิดของ McIntyre (2008)	38
2.3 แนวคิดของ Creswell (2008)	45
2.4 แนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008)	51
2.5 แนวคิดของ Kapoor & Jordan (2009)	67
2.6 แนวคิดของ McTaggart (2010)	68

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
2.7 แนวคิดของ วิโรจน์ สารัตนะ (2553)	70
2.8 ข้อเสนอแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	100
3. การประสานพลัง (Synergy)	103
3.1 ความหมายของการประสานพลัง	103
3.2 หลักการประสานพลัง	110
3.3 วิธีการประสานพลัง	114
4. บริบทโรงเรียนกรณีศึกษา	119
4.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	119
4.2 โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์	130
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	133
1. สถานที่หรือพื้นที่ที่จะดำเนินการวิจัย	135
2. ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและบทบาทของผู้ร่วมวิจัย	135
3. ขั้นตอนการวิจัย	135
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	140
5. ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	143
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล	143
7. การวิเคราะห์ข้อมูล	144
8. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	145
9. การเขียนรายงานผลการวิจัย	146
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	147
1. การปฏิบัติการจริง	151
2. สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	328
3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการปฏิบัติจริง	331
3.1 การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง	331
3.2 การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง	334
3.3 การเรียนรู้และความรู้ใหม่	342
4. องค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง	346

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามทัศนะของ Kindon, Pain & Kesby (2007)	34
ตารางที่ 2 แสดงถึงการทำวิจัย PAR ในช่วงปี 1970 และ 1980 จากทัศนะของ McIntyre (2008)	41
ตารางที่ 3 แสดงหลักการที่ใช้การวิจัย PAR สรุปจากทัศนะของ McIntyre (2008)	42
ตารางที่ 4 สรุปแนวคิดในความหมายการประสานพลัง(Synergy)	108
ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมวิจัยกับโรงเรียน	152
ตารางที่ 6 กิจกรรมการศึกษาข้อมูลเพื่อเตรียมการ	153
ตารางที่ 7 แสดงรายชื่อผู้ปกครองนักเรียนที่ผู้วิจัยเดินทางไปศึกษา	161
ตารางที่ 8 ประเด็นในการศึกษาข้อมูลขั้นการวางแผน	176
ตารางที่ 9 แสดงการกำหนดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาตามประเด็นปัญหา	197
ตารางที่ 10 แสดงโครงการ เป้าหมายและงบประมาณ	230
ตารางที่ 11 ประเด็นในการศึกษาข้อมูลขั้นตอนการปฏิบัติการ	237
ตารางที่ 12 การปฏิบัติการโครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	242
ตารางที่ 13 การปฏิบัติตามโครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่	244
ตารางที่ 14 การปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	246
ตารางที่ 15 แสดงการปฏิบัติตามโครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์	247
ตารางที่ 16 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการพัฒนาทักษะ การทำงานเพื่อการอาชีพ	249
ตารางที่ 17 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมสุขภาพ	250
ตารางที่ 18 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้	252
ตารางที่ 19 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย	254
ตารางที่ 20 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษ และสิ่งมอมเมา	255

สารบัญตาราง(ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 21 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมความรัก และศรัทธาต่อโรงเรียน	257
ตารางที่ 22 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน	258
ตารางที่ 23 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	260
ตารางที่ 24 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพการเรียนการสอน	261
ตารางที่ 25 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา	263
ตารางที่ 26 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน	264
ตารางที่ 27 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการประชุมผู้ปกครองนักเรียน และประชาคม	265
ตารางที่ 28 ประเด็นในการศึกษาข้อมูลขั้นการการสังเกตผล	268
ตารางที่ 29 แสดงโครงการ เป้าหมายและระดับความสำเร็จของโครงการ	270
ตารางที่ 30 แสดงผลการสังเกตผลตามโครงการ	294
ตารางที่ 31 ประเด็นในการศึกษาข้อมูลขั้นการสะท้อนผล	301
ตารางที่ 32 แสดงผลการการดำเนินการโครงการในวงรอบที่ 1	305
ตารางที่ 33 แสดงโครงการเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาในการปฏิบัติการ ในวงรอบที่ 2	314
ตารางที่ 34 แสดงโครงการ เป้าหมายและระดับความสำเร็จของโครงการ	319
ตารางที่ 35 แสดงผลการสังเกตผลตามโครงการ	322

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการจัดการศึกษาท้องถิ่น	30
ภาพที่ 2 แสดงวงรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามทัศนะของ Kindon, Pain & Kesby (2007)	33
ภาพที่ 3 กระบวนการเกิดซ้ำของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	40
ภาพที่ 4 เกลียวปฏิสัมพันธ์ (Interacting Spiral)	48
ภาพที่ 5 กระบวนการของ PAR	53
ภาพที่ 6 กระบวนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ	59
ภาพที่ 7 สภาพ 2 แรงผลักดันระหว่างการเปลี่ยนแปลง (Change) และการยึดติด (Inertia)	61
ภาพที่ 8 สภาพความไม่สมดุลทำให้สามารถปฏิบัติการ PAR ได้ผล	62
ภาพที่ 9 บันไดวิเคราะห์พฤติกรรม	62
ภาพที่ 10 วงจรของ PAR	64
ภาพที่ 11 เกลียวการวิจัยเชิงปฏิบัติการ	69
ภาพที่ 12 การจำแนกระดับของการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามระดับตามทัศนะของ Carr & Kemmis (1992)	71
ภาพที่ 13 รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามทัศนะของ Lewin (1952)	77
ภาพที่ 14 รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามทัศนะของ Zuber-Skerritt (1996)	78
ภาพที่ 15 รูปแบบการวิจัยและพัฒนาสื่อทางการศึกษา ตามทัศนะของ Borg (1982)	78
ภาพที่ 16 รูปแบบการวิจัยและพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลง ตามทัศนะของ Owens (1986)	79
ภาพที่ 17 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของวิโรจน์ สารรัตนะ (2553)	83
ภาพที่ 18 กรอบแนวคิดความหมายของการประสานพลัง (Synergy)	109
ภาพที่ 19 ตัวอย่างภาพการประสานพลัง	109
ภาพที่ 20 กรอบแนวคิดการประสานพลัง (Synergy)	110
ภาพที่ 21 กรอบแนวคิดการปรับตัวและเรียนรู้ทำให้เกิดการประสานพลัง	112
ภาพที่ 22 โมเดลการแยกองค์ประกอบโปรแกรมการประสานพลัง (Disaggregating a Synergy Program)	115
ภาพที่ 23 ขั้นตอนวิธีการแสวงหาการประสานพลัง	116

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 24 โมเดลการประสานพลังกลยุทธ์	116
ภาพที่ 25 แสดงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	121
ภาพที่ 26 แผนที่จังหวัดขอนแก่น	130
ภาพที่ 27 สภาพโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์	132
ภาพที่ 28 กรอบขั้นตอนและเวลา การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	150
ภาพที่ 29 การประชุมเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553	157
ภาพที่ 30 การประชุมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน	159
ภาพที่ 31 การให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและการดูแลสุขภาพของพยาบาลชุมชน	160
ภาพที่ 32 การพบปะผู้ปกครองนักเรียน	163
ภาพที่ 33 แสดงแผนที่ตั้งโรงเรียนจากการเดินทางไปพบผู้ปกครองนักเรียน	164
ภาพที่ 34 การประชุมขั้นตอนการเตรียมการ	171
ภาพที่ 35 แสดงสรุปขั้นตอนการเตรียมการ	174
ภาพที่ 36 ผู้ก่อตั้งโรงเรียน ผู้อำนวยการประวิทย์ กาสา	179
ภาพที่ 37 สภาพของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์	182
ภาพที่ 38 แสดงผังความคิดการวิเคราะห์ปัญหา	187
ภาพที่ 39 แสดงการประชุมวางแผน	193
ภาพที่ 40 แสดงผังความคิดการจัดทำโครงการ	196
ภาพที่ 41 บรรยากาศการทำงานร่วมกัน	229
ภาพที่ 42 สรุปขั้นตอนการเตรียมการ	236
ภาพที่ 43 แสดงรูปแบบการปฏิบัติการ	240
ภาพที่ 44 การประชุมก่อนการปฏิบัติการ	241
ภาพที่ 45 การปฏิบัติการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	243
ภาพที่ 46 การปฏิบัติตามโครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่	245
ภาพที่ 47 การปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	246
ภาพที่ 48 แสดงการปฏิบัติตามโครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์	248
ภาพที่ 49 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ	249

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 50 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมสุขภาพ	251
ภาพที่ 51 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้	253
ภาพที่ 52 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย	254
ภาพที่ 53 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา	256
ภาพที่ 54 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน	257
ภาพที่ 55 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน	259
ภาพที่ 56 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	260
ภาพที่ 57 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพการเรียนการสอน	262
ภาพที่ 58 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา	263
ภาพที่ 59 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน	265
ภาพที่ 60 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการประชุมผู้ปกครองนักเรียน และประชาคม	266
ภาพที่ 61 สรุปขั้นตอนการปฏิบัติการ	267
ภาพที่ 62 แสดงการสรุปขั้นตอนการสังเกตผล	299
ภาพที่ 63 แสดงขั้นตอนการการสะท้อนผล	309
ภาพที่ 64 สรุปขั้นตอนการสะท้อนผล	311
ภาพที่ 65 การศึกษาดูงานของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครู	312
ภาพที่ 66 การประชุมวางแผนใหม่	315
ภาพที่ 67 การปฏิบัติการโครงการอบรมกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	316
ภาพที่ 68 การปฏิบัติการโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ	317
ภาพที่ 69 การปฏิบัติโครงการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	317
ภาพที่ 70 การปฏิบัติการโครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้	317
ภาพที่ 71 แสดงผลการประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ	324
ภาพที่ 72 แสดงผลการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้	324
ภาพที่ 73 ผลการประเมินโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	325

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 74 แสดงผลการประเมินโครงการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	325
ภาพที่ 75 การประชุมขั้นสรุปผล	328
ภาพที่ 76 โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ	332
ภาพที่ 77 โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้	333
ภาพที่ 78 โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	334
ภาพที่ 79 โครงการอบรมคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	334
ภาพที่ 80 การจัดการศึกษาด้วยหลักการประสานพลัง	346
ภาพที่ 81 กรอบแนวคิดการประสานพลังที่นำมาใช้เพื่อการปฏิบัติการ	347
ภาพที่ 82 กรอบการปฏิบัติวิจัยสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยการประสานพลัง	349

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน 4 ธันวาคม 2541 มีใจความตอนหนึ่งว่า “...การที่ได้ทำความเจริญ คือ ความสุขแก่ประเทศชาติและประชาชนนั้น มิได้เป็นงานของผู้หนึ่งผู้ใดที่จะปฏิบัติได้ต้องร่วมมือกัน ผู้ใดมีความรู้ทางใดก็ควรจะใช้ความรู้ความสามารถนั้น เพื่อสร้างความมั่นคง ถ้ามีหลายคนที่มีความรู้อย่างเดียวกันก็ต้องร่วมมือกัน บางคนมีความรู้เหมือนกันแต่ความเห็นต่างกัน ดังนั้นก็ต้องปรึกษากันมากกว่าที่จะเถียงกัน คือ คำว่าปรึกษากับคำว่าเถียงนี้มันต่างกัน คำว่าเถียงใช้แต่อารมณ์ คำว่าปรึกษาใช้ปัญญา ถ้าสามารถที่จะใช้ปัญญาปรึกษากันจะได้คำตอบ...” (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2547) จึงเป็นที่มาของแนวทางในการทำงานร่วมกันและในปัจจุบันประเทศต่างๆทั่วโลกต่างมีแนวคิดในการพัฒนาคนในประเทศให้มีคุณภาพ โดยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชาติด้วยการพัฒนาคนให้สามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมให้ยั่งยืน ทั้งนี้กระบวนการในการพัฒนาคนจะต้องอาศัยแนวทางในการให้การศึกษา เพื่อให้คนมีความรู้ ความสามารถ และเป็นคนดี มีคุณธรรม อันจะนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีความเข้าใจด้านการเมือง ความเป็นผู้มีอุดมคติ และมีเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข โดยมีจิตใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นเป็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน (UNESCO, 2003)

เพื่อให้ประเทศไทยได้ก้าวทันโลกที่กำลังพัฒนาอย่างรวดเร็วจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้าน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญต่อการปฏิรูปโครงสร้างทางด้านการเมือง การศึกษา และระบบราชการ เพราะมีเจตนารมณ์ชัดเจนในการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีอิสระในการดำเนินกิจการของตนเอง กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลาย ย่อมมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนโดยเฉพาะ ทั้งนี้รัฐบาลเป็นผู้กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็นภายใต้กรอบของกฎหมาย รวมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุขการศึกษา และ

วัฒนธรรม โดยใน (3) กล่าวว่าต้อง พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และใน (4) กล่าวว่ารัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชนจัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และในหมวดที่ 14 การปกครองท้องถิ่น มาตรา 281-290 กล่าวถึง การให้ความเป็นอิสระของการปกครองส่วนท้องถิ่นและการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหัวหน้างานหลักในการจัดบริการสาธารณะและการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยสรุปแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงประชามติ พ.ศ. 2550 ได้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาเป็นแม่แบบในการร่างและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมในจุดที่เป็นปัญหา ในส่วนของการปกครองส่วนท้องถิ่นมีจุดเน้นที่ให้ท้องถิ่นมีอำนาจบริหารจัดการภายในพื้นที่ของตนเป็นหลัก ในส่วนการศึกษาได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพในการศึกษาว่า ในมาตราที่ 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคกันในการได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริม รับผิดชอบจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานและคุณภาพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 14 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่น มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุน สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2555 เจตนารมณ์มุ่ง (1) พัฒนาชีวิตให้เป็น " มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข " และ (2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีคุณภาพ 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) โดยหลักของแผนแล้วยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาแบบ

องค์กรร่วม คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกับมีบริบทการพัฒนาประเทศที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมแห่งศีลธรรมและฐานความรู้ 2) การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นและพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงสู่ระดับจังหวัดและภายนอก 3) การพัฒนาเศรษฐกิจไทยบนฐานการผลิตที่แข็งแกร่งของประเทศ 4) การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพและคุณภาพสิ่งแวดล้อม 5) การเสริมสร้างระบบและวัฒนธรรม ธรรมภิบาลและประชาธิปไตยในสังคมไทย โดยสรุปแล้ว แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งหากพิจารณาให้ดีแล้ว หัวใจของการพัฒนานคือการศึกษาศึกษาที่ดีต้องมีคุณภาพ มีมาตรฐานโดยความร่วมมือของทุก ๆ ฝ่ายช่วยกัน

ในทางปฏิบัติในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยจะพบว่ามีการบูรณาการรวมของการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และเมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้ (1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต (3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย (4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ (5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

จากกฎหมายและระเบียบปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า การจัดการศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นและมีเป้าหมายในการพัฒนาคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานหลักสูตรที่รัฐกำหนด จึงเป็นที่มาของการกระจายอำนาจ

โดยการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการที่รัฐบาลได้มีนโยบายสนับสนุนโดยได้กำหนดแนวทางดำเนินการไว้ใน แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 และแผนปฏิบัติการ รวมทั้งได้มีการออกกฎกระทรวง และประกาศกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 และแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กำหนดให้ถ่ายโอนภารกิจส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังได้มีการเตรียมความพร้อมในการถ่ายโอนภารกิจ โดยพิจารณากำหนดแนวทางการถ่ายโอนสถานศึกษาและบุคลากรด้านการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย แม้ว่าในทางปฏิบัติจะมีอุปสรรคบ้างในขั้นตอนของกฎหมาย แต่ในที่สุด โรงเรียนที่อยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับการถ่ายโอน ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จำนวน 274 แห่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

หลังจากมีการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.)แล้ว กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลการศึกษา โรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดที่ส่วนมากเป็นโรงเรียนเทศบาล มีหลักในการสานต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนถ่ายโอนโดยอาศัยแนวทางการศึกษาและกฎหมายที่ใช้ในการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ตัวอย่างเช่น การบริหารด้านบุคลากรได้กำหนดให้คณะกรรมการกลางข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น (ก.จ. ก.ท.และ ก.อบต.) ในฐานะองค์กรในการบริหารงานบุคคลข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ใช้อำนาจตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น (กถ.) เรื่อง กำหนดมาตรฐานกลางการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น ประกาศ ณ วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2544 ข้อ 32 วรรคสอง “ให้คณะกรรมการกลางข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูในส่วนที่เกี่ยวข้องมาใช้อย่างคับกับการบริหารงานบุคคลของพนักงานครูส่วนท้องถิ่นโดยอนุโลม” จึงเห็นได้ว่าแนวทางการบริหารจะยังคงยึดตามระเบียบเดิมได้แก่ พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา 2543 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2547 และ

พระราชบัญญัติ เงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ส่วนการจัดการการศึกษาที่ยังคงยึดแนวทางการจัดการศึกษาตามกรอบระเบียบของการจัดการของกระทรวงศึกษาธิการ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารแบบยึดโรงเรียนเป็นฐานหรือการบริหารแบบโรงเรียนเป็นนิติบุคคล และมีเป้าหมายการบริหารงานตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ดังนั้นจึงถือได้ว่า โครงสร้างการบริหารภายในโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยถูกต้องตามกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสถานศึกษาเหล่านี้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในการดำเนิน การต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งด้านโครงสร้าง (Structure) ด้านกระบวนการหรือวิธีการปฏิบัติ (Process) ด้านบุคลากร (Personal) และด้านเทคโนโลยี (Technology) ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคสำหรับการบริหารจัดการศึกษาได้ (กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น, 2550)

องค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้รับถ่ายโอนโรงเรียนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี พ.ศ. 2547 จำนวน 3 แห่ง และตามบัญชี 2 จำนวน 16 แห่ง รวมทั้งสิ้น 19 แห่ง เมื่อองค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้รับโรงเรียนถ่ายโอนมาทั้งหมดแล้วได้ดำเนินการจัดการศึกษาต่อเนื่องจากสังกัดเดิมของโรงเรียนที่รับการถ่ายโอนมา โดยที่องค์กรบริหารส่วนจังหวัดมีการบริหารโดยแบ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติคือ สภาพองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหัวหน้าฝ่ายนิติบัญญัติ และมีข้าราชการประจำในฝ่ายบริหาร โดยมีปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้บริหารสูงสุด มีหน้าที่หลักในการมุ่งบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้ประชาชนในเขตจังหวัดขอนแก่น ในขณะเดียวกันโรงเรียนที่ถ่ายโอนมาสังกัดเคยดำเนินการบริหารจัดการที่มีลักษณะเป็นนิติบุคคล มีความเป็นอิสระในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีหน้าที่จัดการศึกษาในเขตพื้นที่บริการของตนเองให้ได้มาตรฐานตามกระทรวงศึกษาธิการกำหนด เมื่อหน่วยงานที่มีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งลักษณะการทำงานและจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันมารวมกันและทำงานร่วมกัน จึงต้องร่วมกันทำงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวิสัยทัศน์ร่วมกัน ปฏิบัติงานทุกด้านโดยการประสานงานกัน มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีลักษณะการมอบอำนาจบางอย่างเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน มีการบูรณาการวิธีการทำงานร่วมกัน ทุกส่วนในองค์การบริหารส่วนจังหวัดและทุกโรงเรียนที่ได้รับการถ่ายโอนมาต้องขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กันโดยจะแยกกันปฏิบัติไม่ได้ การจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน เมื่อโรงเรียนได้ถ่ายโอนมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นแล้ว การจัดการศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นโดยการมีส่วนร่วมจากฝ่ายองค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน

องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน และในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 กำหนดให้ถ่ายโอนภารกิจส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากหลักการจัดการศึกษาดังกล่าว องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นที่เป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นแบบหนึ่งยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษา สถานศึกษาและองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน มีการจัดการศึกษาร่วมกัน จึงเกิดปัญหาขึ้นร่วมกัน 3 ฝ่ายคือ สถานศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัด และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ประกอบไปด้วยผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนรอบโรงเรียนโดยเฉพาะในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา โดยโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ คือ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่เลขที่ 16 หมู่ที่ 17 บ้านโคกสูง ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนที่มีความต้องการในการพัฒนาการจัดการศึกษาในทุกๆด้านที่มีผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) (สมศ.) รอบแรก ในปีการศึกษา 2547 มาตรฐานด้านผู้เรียน ในมาตรฐานที่ 5 มีระดับคุณภาพ “ปรับปรุง” (สมศ. 2547) และจากการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบสอง ในปีการศึกษา 2551 มาตรฐานด้านผู้เรียน ในมาตรฐานที่ 4 มีระดับคุณภาพ “ปรับปรุง” ในตัวบ่งชี้ความสามารถแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัยและมีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรมีระดับคุณภาพ “ปรับปรุง” ในตัวบ่งชี้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ (สมศ., 2551) นอกจากนี้ ผลการทดสอบของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน) ประจำปีการศึกษา 2552 พบว่ามีจำนวนคะแนนลดลงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สทศ., 2552)

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหรือ PAR มาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยการ

มีส่วนร่วมของชุมชนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยร่วมกันเลือกการปฏิบัติการเป็นตัวสอดแทรกหลัก การดำเนินการวิจัยมีตัวสอดแทรกเสริมคือการประสานพลัง (Synergy) ที่เป็นการช่วยกันทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกันโดยคำนึงถึงการทำงานของคนที่ทำงานร่วมกัน ตามความเหมาะสมของขีดความสามารถและทรัพยากรทำให้เกิดผลการทำงานที่ดีกว่าผลการทำงานเพียงลำพัง โรงเรียนที่ผู้วิจัยจะเข้าไปศึกษา คือ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นที่มีความต้องการในการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษามากที่สุดจากการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และผลการประเมินของคณะกรรมการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ที่มีการประเมินภายในโรงเรียนในสังกัดทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) หรือที่นิยมเรียกกันย่อๆว่า PAR อันเป็นการนำเอาอักษรแรกของชื่อภาษาอังกฤษมาเขียน วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) ได้ให้ทัศนะว่าเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่เริ่มมีการพัฒนาขึ้นครั้งแรกในปี 1952 โดย Lewin แล้วได้รับการพัฒนาโดยนักคิดคนอื่นๆ ในระยะเวลาต่อมาอีกหลายท่านจนพัฒนาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดของนักวิชาการที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) Kindon, Pain & Kesby (2007) 2) McIntyre (2008) 3) Creswell (2008) 4) James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) 5) Kapoor & Jordan (2009) และ 6) McTaggart (2010) นักวิชาการกลุ่มดังกล่าวให้ทัศนะเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ว่าเป็นการวิจัยที่เป็น วิธีวิทยา (Methodology) ที่หมายถึงวิธีการในการได้มาซึ่งความรู้และความจริง ญาณวิทยา (epistemology) ที่หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสวงหาความรู้และความจริงกับสิ่งที่ถูกรู้ (the known) เป็นคำถามที่ว่า เราารู้สิ่งที่เรารู้ได้อย่างไร (how we know what we know?) โดยอุดมการณ์การใช้อำนาจ (Political Ideology) ที่เป็นการมอบอำนาจให้บุคคลธรรมดาเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยวิธีวิภาษ (dialectic) อย่างมีเหตุผล ด้วยกระบวนการที่เป็นเกลียววงรอบ (cyclical) นักวิชาการเหล่านี้เป็นผู้ศึกษาและลงมือปฏิบัติในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากทั่วโลก นอกจากนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) ที่ได้ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แสดงทัศนะและเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อให้เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดจากบริบทของประเทศไทย วิธีการวิจัยดังกล่าวจึงเหมาะในการแก้ปัญหของโรงเรียนในชุมชนเองตามหลักการมีส่วนร่วมสอดคล้องกับรากฐานของการส่งเสริมประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการกระจายอำนาจทางการศึกษานั้นให้ออกาสประชาชนในระดับท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาใน

ชุมชนของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนการจัดการศึกษา และการประเมินผลคุณภาพการศึกษาในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “การจัดการศึกษาของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน”

ส่วนตัวสอดแทรกเสริมในการวิจัยนั้น เนื่องจากการถ่ายโอนโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ที่เคยสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเหมือนกับการควบรวมกิจการ ผู้วิจัยจึงได้นำการประสานพลัง(Synergy)มาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ การประสานพลัง(Synergy) เป็นวิธีการหรือกระบวนการในการทำงานด้วยกัน (working together) เพื่อเป้าหมายเดียวกันโดยวิธีการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ร่วมกันวิจัยเพื่อพัฒนา บูรณาการ ใช้อยุทธศาสตร์ร่วม เรียนรู้ด้วยกัน ปรับตัวเข้าหากันและร่วมมือกัน อย่างสมดุลและชำนาญ ตามขีดความสามารถและโอกาสที่อำนวยให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่าการกระทำเพียงลำพัง หรือ สามารถพูดได้ว่า Synergy มีความหมายตรงกับคำว่า “ประสาน” ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ร่วมกันวิจัยเพื่อพัฒนา บูรณาการ ใช้อยุทธศาสตร์ร่วม เรียนรู้ด้วยกัน ปรับตัวเข้าหากันและร่วมมือกัน อย่างสมดุลและชำนาญ รวมกับคำว่า “พลัง” ที่เป็นขีดความสามารถ(Capability) ที่ประกอบด้วยทรัพยากร ความชำนาญและโอกาส ทำให้เกิดผลรวมของการทำงานมากกว่าการทำเพียงลำพัง การประสานพลัง(Synergy) ตามทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์มีรวมเอาวิธีการทำงานร่วมกันหลาย ๆ วิธีเพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยแบ่งมิติของการร่วมมือกันทำงานเป็น 3 มิติ คือ 1) มิติที่เป็น การแลกเปลี่ยนกัน(Sharing)ในทรัพยากรและความรู้ โดยการแลกเปลี่ยนแบ่งปันนำไปสู่การวิจัยเพื่อพัฒนา 2) มิติของการบูรณาการร่วมกัน (Integrating) เป็นการร่วมกันทำงานที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยการสร้างยุทธศาสตร์ร่วม 3) มิติการร่วมมือกันทำ(Coordinating)ที่เป็นการทำงานโดยไม่ขัดแย้งกันโดยการเรียนรู้ด้วยกัน ปรับตัวเข้าหากันและร่วมมือกันทำงาน และผลการร่วมกันจากทั้งสามมิตินี้ส่งผลทำให้เกิด การประสานพลัง(Synergy) จากหลักการดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้สรุปประเด็นการประสานพลังจะนำไปใช้ในการปฏิบัติการในการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนถ่ายโอนองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในครั้งนี้โดยได้แยกองค์ประกอบของการประสานพลังออกเป็น การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน(Sharing) ร่วมกันวิจัยเพื่อพัฒนา(Research) บูรณาการ(Integration) ใช้อยุทธศาสตร์ร่วม(Strategic goals) เรียนรู้ด้วยกัน(Learning) ปรับตัวเข้าหากัน(Adapting)และร่วมมือกัน(Collaboration) หรือใช้อักษรตัวแรกของประเด็นการประสานพลังมารวมกันเพื่อใช้ในการปฏิบัติการได้ง่ายขึ้น คือ “SRISLAC” ประเด็นของการประสานพลังนี้ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแสดงปริมาณของการประสานพลังของการปฏิบัติการของผู้มีส่วนร่วมในครั้งนี้

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในระดับโรงเรียนและเป็นการวิจัยประยุกต์ที่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ อิงกับปรัชญาของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (critical social theory) และทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (theories of postmodernism) ที่เชื่อเกี่ยวกับประสบการณ์ที่มีอยู่จริงของมนุษย์ และการตั้งศักยภาพของมนุษย์ออกมาใช้ให้เต็มที่ การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและความเป็นประชาธิปไตยในการกระทำและการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในทางบวก การมีอำนาจในการตัดสินใจถึงสิ่งที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลง การเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ก่อนกับสารสนเทศที่ได้รับใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ การตั้งคำถามและการแสวงหาคำตอบอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการใช้วิธีการเชิงพรรณนาอธิบายถึงสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น และทำความเข้าใจผลของการใช้ตัวสอดแทรกทางการศึกษา ในการปฏิบัติการวิจัยจะมีการนำเสนอสาระที่เกิดจากการดำเนินการโดยผู้มีส่วนร่วม (by) กับโรงเรียนในท้องถิ่น (with) เพื่อชุมชนในท้องถิ่น (for) เป็นความร่วมมือกันของผู้วิจัยกับผู้มีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติการโดยผลลัพธ์ที่คาดหวังให้เกิดขึ้นคือ การปฏิบัติการของชุมชนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา และการสร้างความสามารถของชุมชนในการพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อจะจัดการความไม่เท่าเทียมกันในด้านการศึกษา ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น โดยมีหลักที่สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก เน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนร่วมและนักวิจัยระหว่างดำเนินการวิจัย ผู้มีส่วนร่วมได้รับการเสริมพลังอำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษา ซึ่งหมายถึงนักวิจัยได้เรียนรู้จากผู้มีส่วนร่วมและผู้มีส่วนร่วมได้รับความรู้และได้ปฏิบัติการวิจัย และประการที่สอง ผู้มีส่วนร่วมมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการวิจัย บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการทำวิจัย คือ การเป็นที่ปรึกษา การตัดสินใจและการเป็นผู้เรียนรู้ร่วมกัน

2. คำถามการวิจัย

2.1 สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาหรือบรรลุมิติสภาพที่คาดหวังในการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ มีอะไรบ้าง และประเมินทางเลือกได้ทางเลือกเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการที่ประกอบด้วยโครงการและกิจกรรมอะไร

2.2 การนำแผนปฏิบัติการที่ถือว่าเป็นตัวสอดแทรกหลักและการใช้หลักการประสานพลังที่ว่าเป็นตัวสอดแทรกเสริมไปปฏิบัติ มีปรากฏการณ์ทางปฏิบัติกันอย่างไร ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวังหรือไม่ เพียงใด เกิดการเรียนรู้อะไรจากการกระทำทั้งในระดับตัว

บุคคล กลุ่มบุคคลและระดับโรงเรียน และเกิดความรู้ใหม่อะไรจากการใช้ตัวสอดแทรกหลักและตัวสอดแทรกเสริม

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาหรือบรรลุมสภาพที่คาดหวังการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน โลกสูงประชาสรรค์ และการเลือกทางเลือกเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการในการจัดการศึกษา และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการนำแผนปฏิบัติการที่ถือว่าเป็นตัวสอดแทรกหลัก การใช้หลักการประสานพลังเป็นตัวสอดแทรกเสริม และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3.2 เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ของการปฏิบัติ สภาพการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และโรงเรียน และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้แผนปฏิบัติการที่ถือเป็นตัวสอดแทรกหลัก และการนำเอาหลักการประสานพลังที่เป็นตัวสอดแทรกเสริมไปปฏิบัติการตามวงจรหมุนวน 2 รอบของกิจกรรมการวางแผน ปฏิบัติการ การสังเกตและการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียน โลกสูงประชาสรรค์ และใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

4.1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาโรงเรียน โลกสูงประชาสรรค์ ที่ถ่ายโอนมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีปัญหาการจัดการศึกษา เป็นโรงเรียนที่สมัครใจเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นโรงเรียนมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการที่จะเข้าไปทำการวิจัยของผู้ทำวิจัย

4.2 การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยการประสานพลัง ใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยช่วยกันกำหนดขึ้น

4.3 ระยะเวลาในการวิจัย กำหนดตามปีการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2554 ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2553 - 30 กันยายน 2554 (ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 และ 1 ปีการศึกษา 2554)

5. ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยเสนอแนะจากการสรุปแนวคิดของนักวิชาการที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ ได้แก่ 1) Kindon, Pain &

Kesby (2007) 2) McIntyre (2008) 3) Creswell (2008) 4) James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) 5) Kapoor & Jordan (2009) และ 6) McTaggart (2010) และ 7) วิโรจน์ สารัตนะ (2553) เป็นรูปแบบที่เน้นการวิจัยระดับท้องถิ่นที่ใช้รูปแบบการวิจัยเพื่อค้นหาปัญหาและทางเลือกโดยใช้ระเบียบวิธีการทางการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยด้วยบันทึกการสะท้อนผล (Reflective journal) ที่มีการเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของผู้ร่วมวิจัยนำไปสู่การวิพากษ์ในมุมมองของตนเองบนพื้นฐานการยอมรับและเคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น มีการแสดงหลักฐานประกอบ ทั้งข้อมูลทางสถิติ ภาพถ่าย เอกสาร บันทึกต่าง ๆ ที่เกิดจากการร่วมมือกันคิดและปฏิบัติ บันทึกสะท้อนผล การเรียนรู้จากการทำวิจัยเพื่อเป็นหลักฐานที่มีการวิจัยรองรับเพื่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษา ที่มีประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครูและนักเรียน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 โรงเรียนกรณีศึกษา หมายถึง โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่ได้รับการถ่ายโอนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549

6.2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารในท้องที่จังหวัดขอนแก่น มีผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องที่จังหวัดขอนแก่น เป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารอย่างเป็นอิสระในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น มีอำนาจในการบริหารการเงิน การคลัง และกำหนดนโยบายของตนเองรวมทั้งหน้าที่ดำเนินกิจกรรมในกรอบที่ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อประโยชน์ของรัฐและของประชาชนในท้องถิ่น

6.3 การจัดการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติกำหนดและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้านดังนี้

6.3.1 การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินการจัดการทำหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนาครูและนักเรียน การปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดหาและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการศึกษา การสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน การศึกษาเพื่ออนุรักษ์สืบสาน จารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ

6.3.2 การบริหารงบประมาณ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการประมาณรายรับรายจ่าย ได้แก่ การจัดทำและบริหารจัดการงบประมาณ การดำเนินการจัดหารายได้ และการระดม

ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงินการบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การตรวจสอบ ติดตามประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ และการรายงานการใช้งบประมาณ

6.3.3 การบริหารงานบุคคล หมายถึง การวางแผนและกำหนดหลักเกณฑ์ด้านบุคลากร การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน การกำหนดค่าตอบแทน การพัฒนาและดำรงรักษาบุคลากร การเสริมสร้างระเบียบวินัยและจรรยาบรรณ การจัดสวัสดิการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การควบคุมการกำกับติดตามและนิเทศ

6.3.4 การบริหารทั่วไป หมายถึง การวางแผน การประชาสัมพันธ์ การรับนักเรียนเข้าศึกษา การจัดทำสำมะโนนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา การกำหนดและวางแผนการพัฒนสถานศึกษา การจัดระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน การส่งเสริมและการจัดบริการทางการศึกษา การส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม งานสวัสดิการและงานสวัสดิภาพ งานวัสดุอุปกรณ์ งานประสานงาน และงานอาคารสถานที่

6.4 การประสานพลัง หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการในการทำงานด้วยกัน มีเป้าหมายเดียวกันโดยการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ร่วมกันวิจัยเพื่อพัฒนา นวัตกรรม ใช้อยุทธศาสตร์ร่วม เรียนรู้ด้วยกัน ปรับตัวเข้าหากันและร่วมมือกัน อย่างสมดุลและชำนาญ ตามขีดความสามารถและโอกาสที่อำนวยให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่าการกระทำเพียงลำพัง

6.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยที่มีรูปแบบเน้นความเป็นศาสตร์เชิงวิพากษ์ การนำเสนอผลการวิจัยที่อิงกับแนวคิดเชิงวิพากษ์ แสดงหลักฐานประกอบ ทั้งข้อมูล สถิติ ภาพถ่าย เอกสาร หรืออื่นๆ ถึงสิ่งที่ได้ร่วมมือกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลง ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และระดับองค์การ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้รูปแบบการวิจัยเพื่อค้นหาปัญหาและทางเลือกโดยใช้ระเบียบวิธีการทางการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยด้วยบันทึกการสะท้อนผล (Reflective journal) ที่มีการเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของผู้ร่วมวิจัยนำไปสู่การวิพากษ์ในมุมมองของตนเองบนพื้นฐานการยอมรับและเคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น มีการแสดงหลักฐานประกอบ ทั้งข้อมูลทางสถิติ ภาพถ่าย เอกสาร บันทึกต่าง ๆ ที่เกิดจากการร่วมมือกันคิดและปฏิบัติ บันทึกสะท้อนผล การเรียนรู้จากการทำวิจัยเพื่อเป็นหลักฐานที่มีการวิจัยรองรับเพื่อการตัดสินใจในการจัดการศึกษา ที่มีประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียน โศกสูงประชาสรรค์ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่อง การประสานพลังเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนถ่ายโอนองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบข่ายการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 1.1 ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 1.2 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาท้องถิ่น
 - 1.3 ระเบียบวิธีการจัดการศึกษาท้องถิ่น
 - 1.4 หลักการการจัดการศึกษาท้องถิ่น
2. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 2.1 แนวคิดของ Kindon, Pain & Kesby (2007)
 - 2.2 แนวคิดของ McIntyre (2008)
 - 2.3 แนวคิดของ Creswell (2008)
 - 2.4 แนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008)
 - 2.5 แนวคิดของ Kapoor & Jordan (2009)
 - 2.6 แนวคิดของ McTaggart (2010)
 - 2.7 แนวคิดของวิโรจน์ สารรัตนะ (2553)
 - 2.8 ข้อเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. การประสานพลัง(Synergy)
 - 3.1 ความหมายของการประสานพลัง
 - 3.2 หลักการของการประสานพลัง
 - 3.3 วิธีการของการประสานพลัง
4. บริบทโรงเรียนกรณีศึกษา
 - 4.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
 - 4.2 โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การนำเสนอสาระที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาโดยการประสานพลัง(Synergy) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ คือ 1) ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ความเป็นมาของการจัดการศึกษาท้องถิ่น 3) ระเบียบวิธีการจัดการศึกษาท้องถิ่น และ 4) หลักการจัดการจัดการศึกษาท้องถิ่น ดังจะกล่าวถึงแต่ละหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

จากแนวความคิดของนักวิชาการและนักปกครองที่เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ให้ คำนิยามหรือความหมายของการปกครองท้องถิ่น โดยมีผู้ให้ความหมายหรือคำนิยามส่วนใหญ่มีหลักการที่สำคัญคล้ายคลึงกัน จะต่างคือสำนวนและรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

Wit (1986 อ้างถึงใน ชวงส์ ฉายะบุตร, 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลาง ให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชน ในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่น ก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

Holloway (1951 อ้างถึงใน ชวงส์ ฉายะบุตร, 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์กรที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

Clarke (1957 อ้างถึงใน ชวงส์ ฉายะบุตร, 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด โดยเฉพาะ และหน่วยการปกครอง ดังกล่าวนี้นี้จัดตั้งและอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

Montagu (1984 อ้างถึงใน ชวงส์ ฉายะบุตร, 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระเพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหาร การปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจาก การควบคุมของหน่วย การบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

Sady (1984 อ้างถึงใน ชวงศ์ ฉายะบุตร, 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครอง ทางการเมืองที่อยู่ในระดับต่ำกว่ารัฐ ซึ่งก่อตั้งโดยกฎหมาย และมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะทำการ ในท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอำนาจจัดเก็บภาษี เจ้าหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่น ดังกล่าวอาจได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งโดยท้องถิ่นก็ได้ (อุทัย หิรัญโต, 2523 อ้างถึงใน ชวงศ์ ฉายะบุตร, 2539)

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2532 อ้างถึงใน ชวงศ์ ฉายะบุตร, 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครอง ของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดองค์การทำหน้าที่ ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มี อำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชน ในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการ บางอย่าง โดยดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การมีเจ้าหน้าที่ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุม ของรัฐหาได้ไม่เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น (อุทัย หิรัญโต, 2523 อ้างถึงใน ชวงศ์ ฉายะบุตร, 2539)

Robson (1953 อ้างถึงใน ชวงศ์ ฉายะบุตร, 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองซึ่งรัฐได้จัดตั้งขึ้นและให้มีอำนาจปกครองตนเอง (Autonomy) มีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และต้องมีองค์กรที่จำเป็นในการปกครอง (Necessary Organization) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

จากนิยามต่าง ๆ ข้างต้นสามารถสรุปหลักการปกครองท้องถิ่นได้ในสาระสำคัญ ดังนี้

1) การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยจัดเป็น กรุงเทพมหานคร เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา ตามเหตุผลดังกล่าว

2) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ก็จะกลายสภาพเป็น รัฐอธิปไตย เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขต ที่แตกต่างกันออกไป ตามลักษณะความ

เจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครอง ท้องถิ่นระดับใด จึงจะเหมาะสม

3) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการ ปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์การปกครองท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และ เพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับ สุขาภิบาล เป็นต้น

(2) สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครอง ท้องถิ่นนั้น ๆ

4) มืองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์การที่จำเป็นของท้องถิ่น จัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์การฝ่ายบริหารและองค์การฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลจะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร และสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ หรือในแบบมหานคร คือกรุงเทพมหานครจะมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหาร สภากรุงเทพมหานครจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

1.2 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาท้องถิ่น

ชวลิต นิ่มนวล (2545) ได้รวบรวมความเป็นมาของการจัดการศึกษาท้องถิ่นไว้ว่า การจัดการศึกษาของประเทศไทยในอดีตตั้งแต่สุโขทัยนั้น อยู่ในความรับผิดชอบของ วัด วัง บ้าน โดยมีลักษณะเป็นกลุ่มๆ ไม่มีระบบ ไม่มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบ การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบแบบแผนในประเทศเริ่มมีขึ้นสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ในปี พ.ศ.2423 ซึ่งขณะนั้นมีการจัดการศึกษาเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร และได้มีการสถาปนากรมศึกษาธิการขึ้น (ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมธรรมการ และปรับเป็นกระทรวงธรรมการต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวง ศึกษาธิการ) สำหรับพัฒนาการจัดการศึกษาของท้องถิ่นนั้นเริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2451 โดยมีการจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้น อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย มีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลการจัดการศึกษาตามมณฑลต่างๆ เป็นการจัดการเรียนการสอนแก่ประชาชนเพื่อให้อ่านออกเขียนได้ ส่วนการศึกษาที่สูงกว่าขึ้นไปนั้นเป็นภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนการดูแลการจัดการศึกษาของท้องถิ่นถูกโอนกลับไปกลับมา ภายใต้การดูแลระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย เป็นระยะๆ ตามนโยบายของรัฐบาลและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ช่วง คือ

1.2.1 ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2451-2475

ในระหว่าง พ.ศ. 2451-2475 เป็นช่วงที่ประเทศเน้นการขยายการศึกษาไป

ผู้ชนบท แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ไม่เร็วมากนัก กระทรวงธรรมการจึงได้ขอให้กระทรวงมหาดไทย เข้ามาให้การช่วยเหลือสนับสนุนการจัดการศึกษาด้วย ซึ่ง กระทรวงธรรมการและกระทรวงมหาดไทย ได้ทำความตกลงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขึ้น ในปี พ.ศ. 2454 ความว่า จะจัดให้มีโรงเรียนสำหรับการ ศึกษาขั้นต้น (ขณะนั้นคือประถมศึกษา) ในทุกตำบลทุกละแวกบ้าน ให้พอแก่จำนวนเด็กชาย หญิงที่อยู่ในวัยเรียนทั่วราชอาณาจักร ส่วนการศึกษาขั้นสูง (ขณะนั้นคือมัธยมศึกษา) จะจัดให้มี โรงเรียนขึ้นในเขตที่ตั้งมณฑล จังหวัดและอำเภอ อันเป็นเขตที่มีประชากรอยู่หนาแน่นในช่วงนี้ กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบการจัดตั้งและการบริหารโรงเรียน รวมทั้งให้การสนับสนุน คณะกรรมการตำบล และคณะกรรมการการศึกษา การเกณฑ์เด็กในวัยเรียนในเขตพื้นที่ในความ รับผิดชอบเข้ารับการศึกษาในโรงเรียน โดยมี กระทรวงธรรมการรับผิดชอบในด้านนโยบายการจัด การศึกษา การกำหนดหลักสูตร การกำหนดแบบเรียน การจัดสรรงบประมาณ การตรวจตราการ เรียนการสอนและการควบคุมคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

1.2.2 ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2475 - 2500

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ระบอบระบอบได้ทำ การปรับปรุงโครงสร้าง กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ทำให้เหลือเพียงกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานเดียวที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษา โรงเรียนประชาบาลจึงถูกโอนไปอยู่ในความ รับผิดชอบของกระทรวง ศึกษาธิการ ส่วนกระทรวงมหาดไทยมีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุน ต่อมารัฐบาลมีนโยบายกระจายอำนาจการปกครอง จึงได้ออกพระราชบัญญัติเทศบาล กำหนดให้ เทศบาลเป็นราชการส่วนท้องถิ่นและระบุให้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาสำหรับประชาชน ท้องถิ่นด้วยและ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการประถมศึกษา พ.ศ. 2478 โดยพระราชบัญญัติการ ประถมศึกษา พ.ศ. 2478 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการโอนโรงเรียนประชาบาลในเขตเทศบาล และทรัพย์สินให้แก่เทศบาลทั้งหมด หากท้องถิ่นใดมีโรงเรียนไม่เพียงพอ ก็ให้จัดตั้งขึ้นเพิ่มเติม โดยใช้รายได้ของเทศบาล และกำหนดให้นายอำเภอจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้นให้ครบทุกตำบล ให้เพียงพอแก่ความต้องการของตำบลนั้นๆ หลังจากที่โรงเรียนประชาบาลโอนไปอยู่ในความ รับผิดชอบของเทศบาลแล้ว ปรากฏว่ามีปัญหาในด้านการบริหารจัดการ และด้านงบประมาณ รัฐบาลจึงมีมติในปี พ.ศ. 2486 ให้ กระทรวง ศึกษาธิการดำเนินการรับโอนโรงเรียนประชาบาลคืน จนกว่าเทศบาลจะมีความพร้อมในการจัดการศึกษา

1.2.3 ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2500 – 2525

ในปี พ.ศ. 2509 รัฐบาลมีนโยบายกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาประชาบาล ไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ จึงได้มีการโอนโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่นอกเขต เทศบาลไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โรงเรียนที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น

กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบการบริหารทั่วไปและการจัดสรรงบประมาณ กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบในด้านวิชาการ การกำหนดหลักสูตร กำหนดแบบเรียน และการควบคุมมาตรฐานการศึกษา

ปี พ.ศ. 2523 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ปรับการจัดการประถมศึกษาใหม่เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาให้มีเอกภาพ จึงโอนการประถมศึกษาที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั่วประเทศไปอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ หรือรัฐมนตรีช่วยว่าการที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่แทนเป็นประธาน โดยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทำหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาในจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัด ทำหน้าที่เป็นประธาน ส่วนกรุงเทพมหานครและเทศบาล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมและสามารถจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายทางการศึกษาได้ คงจัดการศึกษาได้ต่อไป การจัดการศึกษาของประเทศไทยในช่วงนี้ จึงอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก มีระบบการบริหารที่มีเอกภาพ มีส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย วางแผน จัดสรร งบประมาณ กำหนด และดูแลมาตรฐานการศึกษา ส่วนการปฏิบัติจะอยู่ที่สำนักงานการศึกษาในระดับจังหวัด

1.2.4 การจัดการศึกษาท้องถิ่นในปัจจุบัน

หลังจากที่การจัดการศึกษาของไทยโอนมาอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ในปีพ.ศ. 2523 สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษา อบรมและฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่นได้ และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ก็ได้กำหนดภารกิจการจัดการศึกษาไว้เช่นกัน

โดยสรุปแล้วการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของไทยไม่ได้เป็นหน้าที่ของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นหน้าที่ของรัฐบาลกำหนดการจัดการศึกษาตามความเหมาะสมของความพร้อม ทั้งด้านความเจริญของบ้านเมืองและความพร้อมของหน่วยงานของรัฐในแต่ละสถานการณ์ และสามารถเปลี่ยนกลับไปกลับมาได้เมื่อมีการประเมินแล้วว่าอาจเกิดผลเสียต่อการจัดการศึกษาขึ้นได้ และในบางครั้งต้องมีการแบ่งความรับผิดชอบตามความเหมาะสม

1.3 ระเบียบวิธีการจัดการศึกษาท้องถิ่น

หลักการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการกระจายอำนาจทางการศึกษา 2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา 3) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ 4) พระราชบัญญัติกำหนดแผนการกระจาย

อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยขอเสนอหลักการจัดการศึกษาและระเบียบวิธีการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1.3.1 หลักการกระจายอำนาจทางการศึกษา

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ถ้ามองย้อนดูประวัติศาสตร์แล้วจะเห็นว่าประเทศไทยได้มีการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษามาโดยตลอด นับตั้งแต่การปฏิรูประบบราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยกระจายการจัดการศึกษาจากในวังมาสู่นอวัง ตลอดจนขยายไปสู่หัวเมืองตามมณฑลต่าง ๆ เมื่อมีการจัดตั้งเทศบาลก็กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่ราษฎรในท้องถิ่น นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดยังมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประชาบาลอีกด้วย โดยคาดหวังว่าจะเป็นแนวทางในการกระจายอำนาจทางการศึกษาไปสู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึง สำหรับข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจและการบริหารการศึกษา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในแง่ของหลักการ กล่าวได้ว่า การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารประเทศของรัฐในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐในส่วนกลางลง เหลือเพียงภารกิจหลักที่ต้องทำเท่าที่จำเป็นและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของชุมชนตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น กล่าวได้ว่า การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นการกระจายสิ่งต่อไปนี้จากส่วนกลางให้แก่ท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2542)

- 1) การกระจายหน้าที่ คือ การมอบหมายหน้าที่ที่ดำเนินการเพื่อผลประโยชน์โดยตรงกับท้องถิ่น ไปให้ท้องถิ่นรับผิดชอบดำเนินการเอง
- 2) การกระจายอำนาจการตัดสินใจ คือ การมอบอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการตามหน้าที่ที่ท้องถิ่นจะต้องดำเนินการรับผิดชอบเอง ให้ท้องถิ่นมีอำนาจสมบูรณ์ ตั้งแต่การกำหนดนโยบายจนถึงขั้นการปฏิบัติตามนโยบาย
- 3) การกระจายทรัพยากรการบริหาร คือ การถ่ายโอนบุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี ที่เหมาะสมให้กับท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นจะได้มีทรัพยากรการบริหารอย่างเพียงพอ และเหมาะสมต่อการดำเนินงานในกิจการของท้องถิ่น
- 4) การกระจายความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นการกระจายความรับผิดชอบต่อการกิจหน้าที่ที่รัฐให้แก่ผู้บริหารท้องถิ่น และประชาชนร่วมกันรับผิดชอบแทนที่จะเป็นความรับผิดชอบต่อภารกิจหน้าที่ของรัฐแต่เพียงผู้เดียว
- 5) การกระจายความพร้อม เป็นการกระจายความพร้อมที่มีอยู่ในส่วนกลางให้กับท้องถิ่นเพื่อสร้างขีดความสามารถให้กับท้องถิ่นทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า สิ่งที่รัฐกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การมอบอำนาจการตัดสินใจในการดำเนินการทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี ที่เหมาะสมให้ผู้บริหารระดับท้องถิ่นรับผิดชอบตามภาระหน้าที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสามารถบริหารจัดการท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนการกระจายอำนาจทางการบริหารการศึกษานั้น นายแพทย์ประเวศ วะสี (2536) ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชาติว่า ระบบการศึกษาเป็นเรื่องของชีวิตและสังคม ดังนั้น จะต้องมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปให้ชุมชนที่จะคิดเอง โรงเรียนก็จะไปเชื่อมโยงกับชุมชน และจะได้ปฏิสัมพันธ์กับพระสงฆ์ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำให้ทราบเรื่องราวของแต่ละชุมชน และเสนอแนะว่ากระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการปรับปรุงบทบาทที่มีอยู่ คือ ต้องมีบทบาทที่จะต้องเรียนรู้จากชุมชนและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ว่ามีอะไรเกิดขึ้น ทำอะไรที่ไหนดี และควรมีแนวทางในการกระจายอำนาจอย่างไร ซึ่ง แนวทางการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษามีดังนี้

- 1) รัฐควรกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ในการกำหนดรูปแบบวิธีการอย่างอิสระ
- 2) หลักสูตร ให้ท้องถิ่นเป็นผู้กำหนด
- 3) การบริหารบุคคล ควรต้องอยู่ภายใต้การกำหนด การสรรหาดูแลและสนับสนุนของชุมชนท้องถิ่น
- 4) การบริหารงบประมาณ ควรจัดสรรให้เป็นเงินก้อน ให้ท้องถิ่นบริหารจัดการเองโดยไม่ต้องควบคุม โดยระเบียบจนไม่คล่องตัวในการปฏิบัติ

รุ่ง แก้วแดง (2541) ได้กล่าวไว้ในหนังสือปฏิวัติการศึกษาไทย ว่าหากจะให้การศึกษาของไทยเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับต่างประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระจายอำนาจ ให้คนทุกคนร่วมรับผิดชอบ เพราะยิ่งรวบอำนาจมากเท่าไร ผู้รับผิดชอบก็จะมีจำนวนน้อย แต่ การกระจายอำนาจทำให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการศึกษา มิใช่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งรับผิดชอบอย่างที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ส่วนเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2541) ได้ให้ความหมายของการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาว่า เป็นการถ่ายโอน (Transfer) อำนาจ (power) อำนาจหน้าที่ (Authority) และความรับผิดชอบจากศูนย์กลางหรือศูนย์รวมอำนาจไปยังพื้นที่หรืออาณาเขตรอบๆ จากระดับบนไปสู่ระดับล่าง หรือจากระดับชาติไปสู่ท้องถิ่น เป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ ในขณะที่รอบสัน และแมทธิวส์ (Robson & Mathews, 1995 อ้างถึงใน พินสุดาสิริขันธ์ศรี, 2541) ได้กล่าวถึงการกระจายอำนาจทางการบริหารการศึกษาว่า หมายถึง การมอบอำนาจความรับผิดชอบในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปสู่ระดับภูมิภาคและ

ระดับโรงเรียน โดยหลักการแล้ว เป็นอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอน

นอกจากนี้องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) รอบสัน และแมทธิวส์ (Robson & Mathews, 1995 อ้างถึงใน พินสุดาสิริรังศรี, 2541) ได้ให้เหตุผลที่ต้องมีการกระจายอำนาจทางการบริหารการศึกษา ว่า

1) การจัดการศึกษาในหลายประเทศไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควรเนื่องจากอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ส่วนกลาง ซึ่งเป็นการตัดสินใจโดยใช้มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ทำให้ขาดความยืดหยุ่นและไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกัน

2) จากความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นการกระจายอำนาจทางการศึกษาจะช่วยตอบสนองความแตกต่างดังกล่าวได้ ทั้งยังสามารถระดมทรัพยากรบุคคลและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา ขณะเดียวกันก็เป็นการกระจายการลงทุนการศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย

3) การกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นรากฐานของการส่งเสริมประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการกระจายอำนาจทางการศึกษานั้นให้อิทธิพลประชาชนในระดับท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาในชุมชนของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนการจัดการศึกษา และการประเมินผลคุณภาพการศึกษาในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “การจัดการศึกษาของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน”

4) จากการที่ประเทศเดียวกันยังมีความแตกต่างกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การกระจายอำนาจทางการศึกษาจึงเป็นการลดช่องว่างระหว่างท้องถิ่นหรือภูมิภาคในประเทศนั้นๆ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น

5) จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การกระจายตัวของประชากรทำให้เกิดความต้องการการบริการทางการศึกษาที่หลากหลายยิ่งขึ้นขณะเดียวกันการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและตอบสนองความต้องการและความเร่งด่วนของแต่ละท้องถิ่นและแต่ละกลุ่มเป้าหมายก็มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การกระจายอำนาจทางการศึกษาจึงเป็นหนทางที่นอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการตอบสนองดังกล่าวได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเองของประชาชนและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปอีกด้วย

6) จากการที่ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยตรงนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าดังกล่าวมาแล้ว ยังก่อให้เกิดการพัฒนาด้าน

คุณภาพการศึกษาอีกด้วย ดังนั้นการให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่จึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลควรส่งเสริมเป็นอย่างยิ่ง

7) การกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นการเสริมสร้างความสามารถให้กับท้องถิ่น (Capacity-building) อันหมายถึง การให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสามารถในการกำหนดชีวิตความเป็นอยู่และจุดหมายปลายทางแห่งชีวิตของตนและชุมชนของตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

8) การกระจายอำนาจเป็นการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ อันจะนำไปสู่อุดมการณ์ประชาธิปไตย ผู้ระบบ และโครงสร้างที่ใกล้ชิดประชาชนได้มากกว่าไปรงใสกว่า ประชาชนได้มีส่วนร่วมและมีโอกาสในการตรวจสอบได้มากกว่าระบบรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง (Robson & Mathews, 1995 อ้างถึงใน พินสุดา สิริธรรังศรี, 2544)

จากแนวคิดการกระจายอำนาจทางการบริหารการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจทางการบริหารการศึกษาคือเป็นแบบการโอนอำนาจ โดยการถ่ายโอนหน้าที่จากส่วนกลาง ไปให้หน่วยงานระดับรองลงไป โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถคิดเองและบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ถูกต้องและมีความชัดเจนมากที่สุด

1.3.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกฎหมายที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างมากที่สุด โดยได้เน้นเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนเพื่อประชาชน สำหรับเรื่องการจัดการศึกษานั้นได้บัญญัติไว้หลายมาตรา ดังนี้

ในมาตรา 43 กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำหรับมาตรา 78 กำหนดไว้ว่า รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึงตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วทั้งประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

ในมาตรา 81 กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุง

การศึกษาให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติซึ่งในมาตรา ๓ อมร รัชศาสตร์ (2543) ได้แยกออกเป็นข้อ ๆ คือ

1) รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม

2) รัฐจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ

3) ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

4) สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

5) สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ

6) เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ

7) พัฒนาวิชาชีพครู

8) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ

มาตรา 282 ภายใต้บังคับมาตรา 1 ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้ กำหนดให้รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งอมร รัชศาสตร์ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักการสำคัญเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้อย่างน้อย 8 ประการ คือ

1) เน้นการเป็นอิสระ แต่ต้องไม่เกิดความแตกแยกในชาติ

2) เน้นสิทธิจะได้รับการจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) ความเป็นอิสระของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ มีมากขึ้น

5) องค์ประกอบขององค์กรนิติบัญญัติ และการบริหารของท้องถิ่น

6) การให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งและถอดถอนบุคลากรท้องถิ่น

7) การให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการเสนอให้ออกข้อบัญญัติท้องถิ่น

8) กำหนดหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บำรุงศิลปวัฒนธรรม และ

สิ่งแวดล้อม

มาตรา 284 ระบุว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลาย ย่อมมีความเป็นอิสระ

ในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนโดยเฉพาะ ซึ่งบทบัญญัติในมาตรานี้มีความชัดเจนในการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากที่สุด

นอกจากนี้ในมาตรา 289 ยังระบุว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมอาชีพตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นนั้นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐแต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้เกี่ยวกับการศึกษามีใจความสำคัญดังนี้

มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง และการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ(ราชกิจจานุเบกษา, 2550)

มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้(ราชกิจจานุเบกษา, 2550)

1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

3) พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย

มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชนจัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

5) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปะวิทยาการแขนงต่าง ๆ และเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากรัฐ

6) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลุกจิตสำนึก และเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาด้านการจัดการศึกษาโดยตรง ดังที่ได้กำหนดไว้หลายมาตรา ดังนี้

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- 1) มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- 2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น

3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพนอกจากจะเป็นกฎหมายแม่บทของการพัฒนาการศึกษาแล้ว ยังส่งเสริมให้เกิดการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา ในรูปแบบของการโอนอำนาจ (Devolution) จากส่วนกลางสู่หน่วยงานระดับล่าง ซึ่งได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกด้วย ดังที่ได้บัญญัติไว้ในบางมาตราดังต่อไปนี้

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาการพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้าน วิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปไปยังคณะกรรมการและ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งหลักเกณฑ์และ วิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงโดยเฉพาะในมาตรา 40, 41 และ 42 เป็นมาตราที่มีความชัดเจนมากในด้านการกระจายอำนาจ ด้านการบริหารและอำนาจ การตัดสินใจให้แก่หน่วยงานระดับล่าง กล่าวคือ

มาตรา 40 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำ หน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชนผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระ ภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่และผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา 41 ยังได้กล่าวถึงอำนาจในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ว่าให้มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสาน และส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้ มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะ การจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3.4 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจนหลายมาตรา โดยเฉพาะมาตรา 16, 17 และ 18 กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่ง (9) การจัดการศึกษา เป็นบริการสาธารณะเรื่องหนึ่งที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้ แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 จัดได้ว่า เป็นแผนที่กำหนดกรอบแนวคิดเป้าหมาย และแนวทางการกระจายอำนาจให้เป็นไปตามเพื่อให้การ

กระจายอำนาจบรรลุนิติภาวะไว้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ไม่เป็นแผนที่เบ็ดเสร็จมีกระบวนการที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น สาระสำคัญในแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 จัดทำโดยคณะกรรมการกระจายอำนาจฯ กำหนดให้งานด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและ การกีฬา เป็นสาระหลักในพันธกิจด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยงานส่งเสริมอาชีพ งานสวัสดิการสังคมการสังคมสงเคราะห์ พัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส งานนันทนาการ(การส่งเสริมกีฬา จัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ) งานการศึกษา (การจัดการศึกษาในระบบนอกระบบ) คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบแผนฯ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2543 หลังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติประกาศใช้แล้วปีกว่า ในแผนการกระจายอำนาจนี้มีหลักการเพื่อรองรับการถ่ายโอนประการหนึ่งว่าการดำเนินการกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บางด้าน เช่น ด้านการจัดการศึกษา ต้องการความชำนาญในวิชาชีพเฉพาะและความมีเอกภาพในการจัดบริการสาธารณะ จำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบาย มาตรฐานการจัดการ การจัดสรรทรัพยากร การกำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่าง รัฐบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนการกระจายอำนาจที่สำคัญไว้ 3 ประการ คือ

1) เพื่อให้มีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

2) กำหนดกรอบทิศทางและแนวทางการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ที่ชัดเจนโดยมีกระบวนการที่ยืดหยุ่น สามารถปรับวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปและมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น

3) กำหนดแนวทางการดำเนินงานของแผนปฏิบัติการ ซึ่งจะกำหนดหลักการทั่วไปในการพิจารณาถ่ายโอนภารกิจ รูปแบบการถ่ายโอนภารกิจที่ราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาคถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะเวลาการถ่ายโอน แนวทางการจัดแบ่งอำนาจและหน้าที่ในการจัดการบริการสาธารณะระหว่างรัฐบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ แนวทางการจัดสรรทรัพยากรด้านการเงิน การคลัง และบุคลากรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และภารกิจ ปรับบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น รวมทั้งแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

สำหรับเป้าหมายที่สำคัญ แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ

(1) ให้มีการถ่ายโอนภารกิจในการจัดการบริการสาธารณะของรัฐให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 โดยกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองให้ชัดเจน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทใดหรือแห่งใดที่มีความพร้อมในการรับถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และภารกิจ ให้ดำเนินการถ่ายโอนภายใน 10 ปี

(2) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้รัฐบาลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาลภายในไม่เกิน พ.ศ. 2549 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 โดยการเพิ่มสัดส่วนอย่างต่อเนื่องตามระยะเวลาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภารกิจที่ถ่ายโอน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถจัดบริการสาธารณะได้ด้วยตนเองและจัดสรรในสัดส่วนที่เป็นธรรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยคำนึงถึงรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นด้วย

(3) การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

(4) จัดระบบของการถ่ายโอนบุคลากรจากหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนภารกิจ

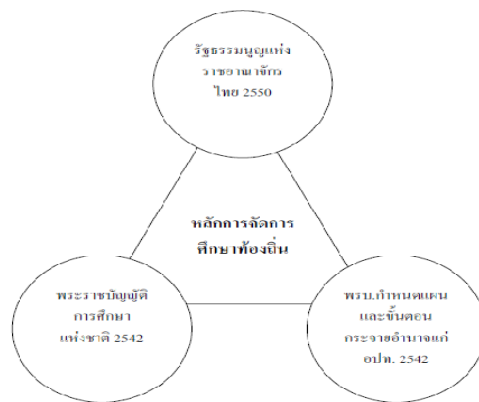
(5) ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนอำนาจและหน้าที่

1.4 หลักการจัดการศึกษาท้องถิ่น

จากหลักการและระเบียบวิธีการจัดการศึกษาท้องถิ่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามาโดยตลอดนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และจะยังมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคตอันเนื่องมาจากนโยบายกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรมและฝึกอาชีพตามความ

เหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ทั้งนี้การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นจะต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดหลักการให้กระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และประสานส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการจัดการศึกษาท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาและให้ถ่ายโอนภารกิจการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 7,855 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 234 แห่งที่มีโรงเรียนในสังกัด ผู้วิจัยจึงขอสรุปหลักการจัดการศึกษาท้องถิ่นเป็นแผนผังดังภาพที่ 1

2. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) หรือที่นิยมเรียกกันย่อๆว่า พาร์ (PAR) อันเป็นการนำเอาอักษรแรกของชื่อภาษาอังกฤษมาเขียน วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) ได้ให้ทัศนะว่าเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่เริ่มมีการพัฒนาขึ้นครั้งแรกในปี 1952 โดย Lewin แล้วได้รับการพัฒนาโดยนักคิดคนอื่นๆ ในระยะเวลาต่อมาอีกหลายท่าน จนพัฒนาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในปัจจุบัน เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวความคิดของนักวิชาการที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ คือ 1) Kindon, Pain & Kesby (2007) 2) McIntyre (2008) 3) Creswell (2008) 4) James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) 5) Kapoor & Jordan (2009) และ 6) McTaggart (2010) นักวิชาการกลุ่มดังกล่าวให้ทัศนะเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ว่าเป็นการวิจัยที่เป็น วิธีวิทยา (Methodology) ที่หมายถึงวิธีการในการได้มาซึ่งความรู้และความจริง ญาณวิทยา (epistemology) ที่หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสวงหาความรู้และความจริงกับสิ่งที่ถูกรู้ (the known) เป็นคำถามที่ว่าเรารู้สิ่งที่เรารู้ได้อย่างไร (how we know what we know?) (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2553) โดยอุดมการณ์การใช้อำนาจ (Political Ideology) ที่ใช้วิธีการที่เป็นประชาธิปไตย มีการมอบอำนาจให้บุคคลธรรมดาเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยวิธีวิภาษ (dialectic) อย่างมีเหตุผล (logical) ด้วยกระบวนการที่เป็นเกลียววนรอบ (cyclical) นักวิชาการเหล่านี้เป็นผู้ศึกษาและลงมือปฏิบัติในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากทั่วโลก นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานเขียนของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) ที่ได้ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและได้แสดงทัศนะและเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อให้เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดจากบริบทของประเทศไทย หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เสนอกรอบแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ได้สรุปกรอบแนวคิดเพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

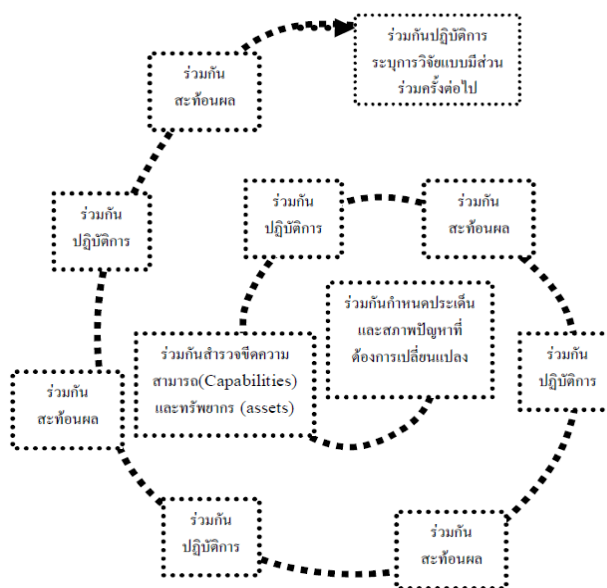
2.1 แนวคิดของ Kindon, Pain & Kesby (2007)

Kindon, Pain & Kesby (2007) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในหนังสือ Participatory Action Research Approaches and Methods : Connecting people, participation and place ในด้านความหมายของการวิจัย PAR ไว้ว่า เป็นการวิจัยที่ครอบคลุมวิธีการมีส่วนร่วม (Participatory approaches) หลายๆ วิธีเพื่อทำการวิจัยที่มุ่งการปฏิบัติการ (action-oriented research) หรือสามารถให้คำจำกัดความง่ายที่สุด คือ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับนักวิจัย (researchers) และการมีส่วนร่วม (participations) ในการทำงานร่วมกันเพื่อทำการศึกษาสถานการณ์ที่เป็นปัญหา (problematic situation) หรือการปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่าเดิม (Wadworth, 1998 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007)

นอกจากนี้ Kindon, Pain & Kesby (2007)ยังให้ทัศนะว่าการวิจัย PAR เป็นการวิจัยที่ทำมาแล้วเป็นเวลากว่า 70 ปี ที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยกับการปฏิบัติการ(research and action) และระหว่างนักวิจัยกับการทำงานวิจัย(researchers and researched) ที่เป็นระเบียบวิธีวิจัยดั้งเดิมที่เป็นแบบสายบังคับบัญชา(hierarchical) (Wadworth 1998, อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) การวิจัย PAR เป็นการวิจัยที่ใช้แทนที่วิธีวิจัยทางสังคมดั้งเดิมที่มีลักษณะขยายความ(Extraction) และมีรูปแบบล้าเลิศ(imperial model)ทำให้ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ในการปฏิบัติการวิจัย PAR มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับชุมชนมากขึ้นเรื่อย ๆ หรืออีกนัยหนึ่งคือ มีความพยายามในการยกเลิกบทบาทที่มีลักษณะเฉพาะ(specifications) ที่เป็นบทบาทของสายบังคับบัญชา(hierarchical role) แล้วมอบอำนาจ(empower) ให้คนธรรมดา(ordinary people) ทั้งในด้านเนื้อหาทางงานวิจัยและการปฏิบัติการตลอดเวลาที่ทำการวิจัย จุดประสงค์ของการนำการวิจัย PAR มาใช้ คือ ต้องการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดของนักวิชาการที่มีแนวความคิดแบบฟอร์ด(Fordist)ที่เน้นการใช้ทรัพยากรและคนจำนวนมากเพื่อเพิ่มผลผลิตและในปัจจุบันกำลังมีความนิยมลดลง ไปสู่ความรู้ในด้านวิชาการที่มีกระบวนการที่ยืดหยุ่น(flexible)มากขึ้นและมีกระบวนการที่เกิดจากเจ้าของสังคมเอง(socially owned process)

ส่วนแนวความคิดของกลุ่มนักวิชาการ(academy)กับการวิจัย PAR นั้น Kindon, Pain & Kesby (2007) ให้ทัศนะว่า การวิจัย PAR เป็นแนวความคิดที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นท่ามกลางแนวความคิดของนักวิชาการที่เกิดขึ้นมาเกินกว่า 10 ปี หรือมากกว่านั้น แนวความคิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นสาขาปรัชญาเชิงวิเคราะห์(philosophical critique) นโยบายเศรษฐกิจ(economic policy) และภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศ(international geopolitics) ได้ทำให้เกิดบริบท(context)ของการมีส่วนร่วมที่สามารถเกิดขึ้นได้จาก การเข้ามาเพื่อให้ได้การยอมรับ “come in from the cold” (Cornwall and Pratt, 2003; Fals-Borda, 2006a; Hall, 2005 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) นอกจากนี้ การสะท้อนกลับที่มากมายมหาศาล(millennial reflection) เป็นสาเหตุให้นักวิจัยกลับมาทบทวนบทบาทของตนเองและคำนึงถึงงานวิจัยเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว(Staehele and Mitchell, 2005 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) นักวิชาการได้หันมายอมรับการเปลี่ยนแปลงแบบมีส่วนร่วม(participatory turn) มากขึ้น (Fuller & Kitchin, 2004 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007)การวิจัย PAR กำลังกลายเป็นกระบวนทัศน์(paradigm) ที่ได้รับความนิยมในศาสตร์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม(social and environmental sciences) (Brydon-Miller et al, 2004; Greenwood & Levin, 1998; Jason et al, 2004; Park et al 1993; Reason & Bradbury, 2006; Selener, 1997; McTaggart, 1997, อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007)

Kindon, Pain & Kesby (2007) ได้แสดงทัศนะในการปฏิบัติการในการวิจัย PAR ไว้ว่า กระบวนการของ PAR เป็นวงรอบ (cyclical) โดยผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วม ร่วมกันยกประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ที่ความต้องการเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มต้นจากการร่วมกันพิจารณาตามขีดความสามารถ (capabilities) และ ทรัพยากร (assets) เพื่อผลักดัน (precipitate) ให้เกิดการปฏิบัติการที่สมเหตุสมผล ดังภาพที่ 2 ทั้งนักวิจัยและผู้ร่วมวิจัยสะท้อนให้เห็นและเรียนรู้จากจากการปฏิบัติการและดำเนินการสู่วงรอบใหม่ของการปฏิบัติการและสะท้อนผล (action and reflection) ดังตารางที่ 3 ในวงรอบใหม่นี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาวิธีการบริบทเฉพาะ (context-specific methods) เพื่อใช้ในวงจรใหม่นี้ โดยอาจนำวิธีการในการวิชาสังคมแบบดั้งเดิมที่ได้ปรับปรุงแล้ว (adaptation) มาใช้ เช่น การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interviews) สันทนากลุ่ม (focus groups) และระบบข้อมูลทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information Systems: GIS) หรือ นวัตกรรม (innovations) ที่สามารถมองเห็นภาพ หรือวิธีการกระทำที่เป็นแบบแผนผัง (diagramming) วิทัศน์และภาพยนตร์ เป็นวิธีวิทยา (methodological) แบบเปิด (openness) ในการสะท้อนความร่วมมือกันของการทำการวิจัย PAR เพื่อให้เกิดการวิจัยที่มีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง (genuinely democratically) และไม่มีการบังคับ (non-coercive research) ทำการวิจัยโดยผู้ร่วมวิจัยและเพื่อผู้ร่วมวิจัย (with and for them) มากกว่าการสั่งการ (on them)

ภาพที่ 2 แสดงวงรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามทัศนะของ Kindon, Pain & Kesby (2007)

ที่มา: Kindon, Pain & Kesby (2007)

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามทัศนะของ Kindon, Pain & Kesby (2007)

ขั้นตอน	กิจกรรม
ปฏิบัติการ (Action)	1) ร่วมกันสร้างความสัมพันธ์และข้อตกลงทั่วไป(common agenda)ระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย(stakeholders) 2) ร่วมมือกันกำหนดกรอบของปัญหาและข้อมูล 3) ร่วมกันตกลงเรื่องกรอบของเวลา(time frame)
การสะท้อนผล (Reflection)	4) ร่วมกันสะท้อนเรื่องการออกแบบการวิจัย(research design) จริยธรรม(ethics) ความสัมพันธ์ของผลประโยชน์ กระบวนการการสร้างความรู้ การเป็นตัวแทนและความสามารถรับผิดชอบ(accountability)
การปฏิบัติการ (Action)	5) ร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ 6) ร่วมกันกำหนดบทบาท ความรับผิดชอบและการดำเนินการทางจริยธรรม 7) ร่วมกันจัดทำบันทึกความเข้าใจ(Memorandum of Understanding) 8) ร่วมกันออกแบบการวิจัยและเครื่องมือ 9) ร่วมปรึกษาและระบุความต้องการผลลัพธ์การปฏิบัติการ
การสะท้อนผล (Reflection)	10) ร่วมกันสะท้อนเกี่ยวกับคำถามการวิจัย การออกแบบ ความสัมพันธ์ในการทำงาน และข้อมูลที่ต้องการ
การปฏิบัติการ (Action)	11) ทำงานร่วมกันเพื่อลงมือปฏิบัติการตามกระบวนการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล 12) ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจากผู้อื่น 13) ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้น 14) เริ่มต้นวางแผนการปฏิบัติการร่วมกัน
การสะท้อนผล (Reflection)	15) ร่วมกันสะท้อนกระบวนการวิจัย 16) ประเมินการมีส่วนร่วมและการเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ 17) ประเมินความต้องการในการวิจัยครั้งต่อไปหรือรูปแบบการวิจัยแบบต่าง ๆ
การปฏิบัติการ (Action)	18) ร่วมกันวางแผนการปฏิบัติการการวิจัยจากข้อมูลซึ่งอาจรวมถึงการสะท้อนกลับ มาสู่ผู้มีส่วนร่วมและผู้มีบทบาทอื่น
การสะท้อนผล (Reflection)	19) ร่วมกันประเมินการปฏิบัติการและกระบวนการในภาพรวม
การปฏิบัติการ (Action)	20) กำหนดรูปแบบสำหรับการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและการปฏิบัติการในครั้งต่อไป โดยร่วมกันกับนักวิจัยเชิงวิชาการหรือไม่ร่วมก็ได้

ที่มา : Kindon (2005); Parkes & Panelli (2001); Kindon (2007)

Kindon, Pain & Kesby (2007) ยังให้ทัศนะในการนำการวิจัย PAR ไปใช้ว่าจากคำกล่าวข้างต้นแสดงถึงวิธีการวิจัย PAR ที่นอกจากจะมีวิธีการมีส่วนร่วม(participatory approaches) แล้วจะต้องเปิดโอกาสให้มีข้อโต้แย้ง (challenges) และการวิพากษ์ (critics) (Cooke & Kothari, 2001a; Greenwood, 2002; Hayward et al., 2004 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) บ่อยครั้งที่นักวิชาการยอมรับเอาวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการแสวงหาความรู้ไปใช้แล้วประสบผลสำเร็จในอาชีพ โดยเป็นการการเชื่อมจุดที่กำลังมีความขัดแย้งในโลกของสังคม 2 จุด(two conflicting social world) คือ ความเป็นทฤษฎีและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ เข้าด้วยกัน(Cancian, 1993 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) ตัวอย่างเช่น นักวิชาการหลายสำนักยังคงไม่ยอมรับหลักการแสวงหาความรู้จากธรรมชาติหรือญาณวิทยา (epistemologies) ที่เกิดขึ้นในการทำวิจัย PAR (Kuokkanen, 2004 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) และมักมีคำถามเกิดขึ้นเสมอว่าการทำวิจัยของนักวิชาการได้ตอบสนองความต้องการของชุมชนที่เข้าไปศึกษาหรือไม่ (Stoeker, 1999 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) และพบเสมอว่าความสำเร็จของการทำวิจัยมักจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือ (commitment) ของนักวิจัยเอง ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) เกิดจากนักวิจัย และมักใช้จินตนาการ (imagination) ว่ามีการปรึกษาเชิงวิพากษ์เกิดขึ้นจากผู้ร่วมวิจัยและใช้การคาดการณ์ (expectations) โดยละเอียดการมีส่วนร่วมของชุมชน

ดังนั้นในการวิพากษ์ของการทำวิจัย PAR นั้น Kindon, Pain & Kesby (2007) จึงให้ทัศนะว่ามีความเข้มข้นมากขึ้นเมื่อมีความนิยมเพิ่มขึ้นในการมีส่วนร่วมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของบริบทการพัฒนาและนโยบาย(development and policy contexts)จากเดิม ตัวอย่างเช่น ในส่วนของการร่วมกันเพื่อคัดแปลง(commodification) ในโครงสร้าง(schemes)และการวิจัย(research)ที่ยังคงเป็นแบบบนสู่ล่าง(top down) และเป็นแบบขยาดูดความ(extractive) (Cornwall & Brock, 2005; Mohan, 1999; Pain & Francis, 2003, อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) ซึ่งนำไปสู่การอยู่ภายใต้อิทธิพลของทฤษฎีของการใช้อำนาจ (the under-theorisation of power) และความเป็นไปได้ที่จะเกิดความเป็นชายขอบ (marginalization) จากผลการวิจัยที่เกิดขึ้นในกระบวนการมีส่วนร่วมไม่ตรงกับความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่และไม่สอดคล้องกับผลจากการรวบรวมจากการปฏิบัติการ (Cooke & Kothari, 2001a อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) ให้แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบเมื่อเลือกที่จะใช้วิธีการมีส่วนร่วม เพราะมีความเชื่อว่า การวิจัย PAR เป็นระเบียบวิธีการวิจัยอันยาวนาน มีการสะท้อนผลตัวเอง (self-reflection) และมีการวิพากษ์จากภายใน (internal critique) จึงเป็นเรื่องสำคัญในการเปิดใจเพื่อให้มีการวิพากษ์เพื่อหาจุดบกพร่อง (weaknesses) ข้อจำกัด (limitations) และผลกระทบ (dangers) ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จริยธรรมและอาชีพ ที่เกิดจากการทำวิจัย PAR ดังนั้นขณะที่เราให้คุณค่าของการวิพากษ์จากนักวิชาการ ในบางช่วงเวลาเราต้องตระหนักว่า ขณะที่

วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นการแสวงหาความรู้ในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยเป็นเพียงกระบวนการ(process) และผลลัพธ์(outcome) ที่จะสร้างรูปแบบของอำนาจ(form of power) และสามารถทำให้เกิดความไม่เท่าเทียม(inequalities)มากมาย ที่ทำให้เกิดการโต้แย้ง (Cooke & Kothari, 2001; Kesby 2005 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) เราทราบอยู่แล้วในความเป็นที่นิยมของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระดับระหว่างประเทศ(international development)ที่เป็นเหมือนกับ ความถูกต้องที่ยังคงมีการกดขี่(tyrannical yet bland orthodoxy) (Cooke & Kothari 2001a; Kapoor , 2005 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) นอกจากนี้ Kindon, Pain & Kesby (2007) มีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมดูเหมือนจะทำให้สับสน(dislocated)ในการใช้อำนาจที่รุนแรง(radical politics)ในการเปลี่ยนแปลงเพียงเพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิการเป็นพลเมือง(citizenship rights)และแสดงถึงกระบวนการที่ให้ความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคม(Hickey & Mohan, 2005 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) อย่างไรก็ตามเราจะต้องไม่ละเลยการใช้การมีส่วนร่วม แต่จะแสวงหาวิธีการที่มีการวิพากษ์เพื่อสนับสนุนและเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติกร Kindon, Pain & Kesby (2007) ยังให้ทัศนะว่าที่จริงแล้วการวิจัย PAR เป็นวิธีการหนึ่งของการมีส่วนร่วมเพื่อเปลี่ยนแปลงการใช้อำนาจ (repoliticising participation) (Kapoor, 2005, Fals-Banda, 2006 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) การวิจัย PAR เน้นไปที่การให้ร่วมกันวิพากษ์(dialogic engagement)กับผู้ร่วมวิจัย การพัฒนาและการลงมือปฏิบัติจากกลยุทธ์ที่ถูกต้องกับบริบท(context appropriate strategies) สู่การเปลี่ยนแปลงโดยการมอบอำนาจ(empowerment)และระดับการวัดที่หลากหลาย(a variety of scales) การร่วมมือกันในการใช้อำนาจเพื่อกำหนดสิ่งที่เป็นเหมือนเป็นยาแก้พิษ(antidote)ที่สามารถใช้ได้ทุกแห่ง โดยกำหนดไว้ในวิธีการการมีส่วนร่วม(Kapoor, 2005 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) ขณะที่การวิจัย PAR ไม่ใช่ยาที่สามารถแก้ได้สารพัดโรคที่เปรียบได้กับปัญหาในการวิจัยและการพัฒนา แต่ก็ยังคงมีศักยภาพความรุนแรง(radical potential)หลงเหลืออยู่ในการวิจัย PAR Kindon, Pain & Kesby (2007) ให้ความสนใจในศักยภาพความรุนแรงที่อยูในการวิจัย PAR ขณะเดียวกันเขาเห็นว่ากรยอมให้มีการวิพากษ์โดยการโต้แย้งและมีผลกระทบ(dangers) ในความคิดของ Kindon, Pain & Kesby (2007) แล้วการวิพากษ์อย่างเข้มข้นก็ยิ่งทำให้การวิจัย PAR มีความสามารถทำให้เกิดการเชื่อมโยงกัน(intersection)ของทฤษฎี(theory) การปฏิบัติ(practice)และการใช้อำนาจ(politics) ระหว่างผู้มีส่วนร่วมและนักวิจัยที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมหรือบริบท(context)

Kindon, Pain & Kesby (2007)ได้ให้ทัศนะในการวิจัย PAR เพิ่มเติมอีกว่า พวกเขาเป็นนักภูมิศาสตร์ จึงพบว่ากรมองภาพแบบแยกส่วน(a spatial perspective) และมีความตั้งใจในการวัด(an attention to scale) ทำให้เกิดมีวิธีการ(means)ที่มีประโยชน์ของการมีข้อตกลง(negotiating)

ในศักยภาพ (potentials) และความขัดกัน (paradoxes) ของการวิจัย PAR (Pain & Kindon, 2007) ความสำคัญของช่องว่าง(space)ที่มีในชีวิตจริงของสังคมได้เพิ่มความตระหนักในทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ (the social sciences) (Messey, 2005 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) และงานวิจัยของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Cornwall, 2002, 2004b; Gaventa, 2004; Kesby, 2005, 2007a อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) Kindon, Pain & Kesby (2007) เห็นว่าช่องว่าง (space)และสถานที่(place)เป็นสิ่งสำคัญในการมีส่วนร่วมเพราะเป็นที่ที่มีการปฏิบัติการใช้อำนาจ (a political practice) เพื่อแสดงถึงวิธีการของการเกิดช่องว่าง(spatialities)ของการมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดความเข้าใจในทฤษฎีและผลลัพธ์ทางสังคมหรือการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ช่องว่าง (space) มีความสำคัญเมื่อมีความพยายามให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานที่ที่แตกต่างกันและบริเวณของการสอดแทรกการมีส่วนร่วม (Cornwall, 2002; Jones & Speech, 2002; Kesby, 2005; 2007a อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) ตัวอย่างวิธีการมีส่วนร่วมได้แก่ การลำดับความเกี่ยวข้องของชุมชนท้องถิ่น สังคมปฐมภูมิ (immediate social) และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ชุมชนตั้งอยู่ และกระบวนการที่เกิดขึ้นมาจากชุมชน(ground up process) ด้วยความสนใจอย่างมากในช่องว่าง(space)และการวัด(scale) การทำการศึกษาในระดับท้องถิ่นทำให้เข้าใจการเชื่อมโยงสู่ระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับชาติ ครอบครัวและปัจเจกชน การวิจัย PAR ช่วยให้ไม่มีการรวมเอาการวัดที่เป็นแบบสายบังคับบัญชาในเหตุการณ์ สิ่งของและกระบวนการ แนวคิด ปฏิบัติการ และใช้อำนาจ (Marston et al, 2005; Kladawsky, 2007 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007) การวิจัย PAR ยังช่วยให้นักปฏิบัติได้เกิดความสนใจด้วยโครงสร้างและกระบวนการแบบกว้าง ๆ ของความไม่เท่าเทียมกันที่กระทบต่อการเปลี่ยนแปลง และยังสามารถอธิบายความเกี่ยวข้องกันและแยกแยะช่องว่างของการมอบอำนาจและการปฏิบัติการ เมื่อนำไปสู่การเป็นนโยบาย ผู้สังคมหรือการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล(Kesby et al., & Pain et al., 2007 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007)

ขณะที่การปฏิบัติการและการพิจารณาการวิจัย PAR ที่ปัจจุบันขยายตัวอย่างกว้างขวางและมีการพัฒนาที่ดี มีข้อความใด ๆ สองสามข้อความที่เป็นแนวคิดของนักคิดที่สามารถเปลี่ยนไปสู่ข้อมูลในทุกๆส่วนของวิธีการ จากความสำคัญของปรัชญาและจริยธรรม ผ่านเทคนิคภาคสนามและแนวทางการปฏิบัติ สู่ประเด็นปัญหาของการเผยแพร่ ผลของการปฏิบัติการ ความกระตือรือร้นและการวิพากษ์ทางทฤษฎีของวิธีการในตนเอง(Sclener, 1997 อ้างถึงใน Kindon, Pain & Kesby, 2007)จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติการวิจัย PAR ตามทัศนะของ Kindon, Pain & Kesby (2007) คือความตั้งใจในการปฏิบัติทางจริยธรรมและเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของช่องว่าง เพราะได้เชื่อม

คน(people) การมีส่วนร่วม(participation)และสถานที่(place) ของการใช้อำนาจอย่างกว้างขวางในสังคมและการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

จากทัศนะของ Kindon, Pain & Kesby (2007) ข้างต้น ผู้วิจัยได้นำหลักการการทำวิจัย PAR มาใช้ ประการแรกคือ หลักการวิธีวิทยา(methodology) ที่เป็นวิธีการแสวงหาความรู้โดย การมีส่วนร่วมของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย โดยร่วมมือกัน ปราศจากการสั่งการที่มีลักษณะที่เป็นสาย บังคับบัญชา ทั้งในด้านกระบวนการและด้านเนื้อหาของการวิจัย มีการยกประเด็นปัญหาจาก บริบท จากความคิดของผู้ร่วมวิจัยทั้งในระดับตัวบุคคลและระดับกลุ่ม ประเด็นปัญหาทุกประเด็น สามารถยกขึ้นมาพิจารณาได้เท่าเทียมกันเหมือนเป็นการเข้ามาได้รับการยอมรับ “come in from the cold” โดยผ่านกระบวนการที่เป็นวงรอบ การลงมือปฏิบัติโดยผู้ร่วมวิจัยเองโดยมีเป้าหมายใน ความเข้าใจบริบทของตนเองด้วยตนเอง และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อตนเอง ประการที่สองคือ หลักการญาณวิทยา(epistemology) ที่มีการเข้าถึงความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนโดยการลงมือปฏิบัติร่วมกัน ของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีการแสวงหาความรู้ด้วยการวิภาษ(dialogic) เป็นการ สะท้อนปัญหาที่เกิดจากลงมือปฏิบัติเกิดความรู้โดยแสวงหาแนวทางให้มีการนำทฤษฎีมาสู่การ ปฏิบัติให้มากที่สุด แล้วนำความรู้นั้นไปใช้เป็นบริบทในการยกประเด็นปัญหาในวงรอบต่อไปการเก็บ รวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการทางด้านสังคมศาสตร์ที่มีการพัฒนาแล้ว เช่น การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interviews) สันทนากลุ่ม(focus groups)และระบบข้อมูลทางภูมิศาสตร์(Geographic Information Systems: GIS) หรือนวัตกรรม(innovations)ที่สามารถมองเห็นภาพ หรือวิธีการกระทำ ที่เป็นแบบแผนผัง(diagramming) วิทัศน์และภาพยนตร์ เป็นวิธีวิทยา(methodological) แบบเปิด (openness) ในการสะท้อนความร่วมมือกันของการทำการวิจัย PAR และหลักการประการสุดท้าย คือ อุดมคติการใช้อำนาจ (Political Ideology) เป็นการมอบอำนาจให้ผู้ร่วมวิจัยตลอดการดำเนินการ วิจัย ใช้หลักความเสมอภาคและเป็นประชาธิปไตย ปลดปล่อยให้มีการวิพากษ์ ได้แย้ง ในกรอบของ จริยธรรมที่อาจกระทบเพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเพื่อรายงานจุดบกพร่อง (weaknesses) ข้อจำกัด (limitations) และผลกระทบ (dangers) ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จริยธรรมและอาชีพ

2.2 แนวคิดของ McIntyre (2008)

McIntyre (2008) ให้ทัศนะในหนังสือ Participatory Action Research ที่เป็นการ รวบรวมแนวความคิดการทำวิจัย PAR ไว้ว่า ผู้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมใช้การวิจัย แบบนี้ในการทำวิจัยที่หลากหลายในบริบทที่แตกต่างกันออกไป โดยใช้การปฏิบัติการการวิจัยอย่าง กว้างขวางที่ไปเกี่ยวข้องกับแนวความคิดการใช้อำนาจ (Political ideologies) อย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกัน และยังมีการใช้จรรยาบรรณ (Tenets) โดยเฉพาะในการปฏิบัติการในภาคสนามของ การวิจัย PAR แสดงถึงคุณลักษณะหลัก ๆ ของการทำวิจัย PAR คือ

1) การรวบรวมความร่วมมือ (a collective commitment) ของการตรวจสอบปัญหาหรือประเด็นศึกษา

2) เป็นความต้องการ (a desire) ในการให้ความสนใจในตนเอง(self)และรวบรวมการสะท้อนกลับ(collective reflection)เพื่อให้ได้ความชัดเจน(clarify)ในประเด็นที่ศึกษาโดยการตรวจสอบ

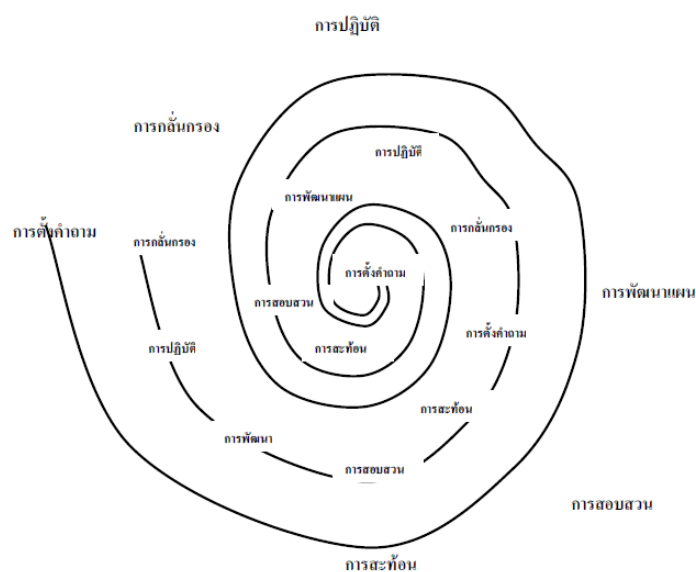
3) การตัดสินใจร่วม (a joint decision) เพื่อให้ความสนใจในแต่ละบุคคลหรือชุดการปฏิบัติการที่นำไปสู่ผลสรุปที่มีประโยชน์ ที่ให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง

4) การสร้างพันธมิตร (the building of alliance) ระหว่างผู้วิจัยกับผู้มีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติและการขยายผลของกระบวนการวิจัย PAR

การปฏิบัติการวิจัย PAR มีจุดประสงค์ของการทำการวิจัย คือ ทำให้เกิดความสำเร็จในการสำรวจค้นคว้าโดยผ่านกระบวนการหมุนรอบวง (Cyclical Process of Exploration) การก่อเกิดความรู้ (Knowledge Construction) และการปฏิบัติการ (Action) ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันโดยผ่านกระบวนการวิจัย ดังนั้นเมื่อผู้มีส่วนร่วมมีความสนใจในการวิจัย PAR จะมีการตอบสนองประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในกระบวนการวิจัยอย่างครบถ้วน เช่น การตอบคำถามในการวิจัยว่าใคร(who)ได้ประโยชน์จากการวิจัยPAR อะไร(what)เป็นข้อมูลที่สำคัญ การตัดสินใจลงสู่การปฏิบัติจะอย่างไร(how) และเพื่อใคร (to whom) ข้อค้นพบจากการวิจัย PAR จะถูกขยายผลหรือไม่ เมื่อการทำวิจัย PAR เข้าไปเกี่ยวข้องกับ คำถามต่าง ๆ จะถูกนำมาแสวงหาคำตอบโดยวิธีการสะท้อนกลับเชิงวิพากษ์(critical reflection)และการวิพากษ์(dialogue) ระหว่างผู้มีส่วนร่วมทุกคน การวิจัยนี้เกิดขึ้นโดยความกระตือรือร้นในการสนทนาเชิงวิพากษ์(critical dialogue) และการสะท้อนคิดของกลุ่ม(collective reflection) ที่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย PAR ต้องตระหนักเสมอว่าพวกเขามีส่วนได้เสียตลอดการการวิจัย ดังนั้นการวิจัย PAR จึงเป็นกระบวนการที่เป็นการวิพากษ์สภาพที่เป็นอยู่ด้วยความเป็นตรรกะ(a living dialectical process)ที่กำลังเปลี่ยนแปลงผู้วิจัย(researcher) ผู้ร่วมวิจัย(participants) และสถานการณ์ที่ลงมือปฏิบัติการ(McTaggart, 1997a อ้างถึงใน McIntyre, 2008)

McIntyre (2008) ได้เปรียบเทียบการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ได้ทำขึ้นในช่วงปี 1997 ถึง 2000 โดยเข้าร่วมทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ Blair Elementary and Middle School ที่ตั้งอยู่ในย่านธุรกิจใน Bridgeport มลรัฐ Connecticut ประเทศอเมริกา ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสังคมของเมืองใหญ่ เช่น ปัญหาด้านอาชญากรรมสูง การว่างงานและแรงงานราคาต่ำ มาตรฐานโรงเรียนด้านทรัพยากรต่ำและปัญหาด้านเชื้อชาติ และได้สัมผัสกับปัญหาในกลุ่มสตรีในชนบทที่ Belfast ช่วงปี 1996 ถึง 1998 โดยได้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน Monument Road ในการสำรวจ

ปัญหาที่มีผลกระทบในครอบครัวในด้านความเป็นแม่ ลูกสาว ภรรยา การเป็นคู่รัก และผู้มีส่วนได้เสียในชีวิตของชุมชน เพื่อใช้วิธีการมีส่วนร่วมโดยร่วมกันวิพากษ์เพื่อสร้างแนวทางการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างกลยุทธ์ใหม่สำหรับการติดต่อสื่อสารกับคนอื่นๆ ในชุมชน จากประสบการณ์ในการร่วมแก้ไขปัญหาระหว่างสองชุมชน McIntyre (2008) จัดลำดับของจุดประสงค์การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็น 1) เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม 2) เพื่อเสนอแนะหน่วยงานของรัฐ 3) เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่เป็นทางการแก่ชุมชนในการดำรงชีวิต 4) เพื่อจัดการในสถานการณ์ของชุมชน และ 5) เพื่อทำให้เกิดความตระหนักเพิ่มขึ้นในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับชุมชน

รูปภาพ 3 กระบวนการเกิดซ้ำของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ที่มา: McIntyre (2008)

จากภาพที่ 3 เป็นการแสดงการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่เป็นกระบวนการที่เป็นกระแสนิยมของเกลียวการสะท้อนผล การสืบค้นหาและการปฏิบัติการ ในแต่ละขั้นตอนจะเริ่มจากกิจกรรมต่างๆ เช่น การวาดภาพ ปั้นรูป การเล่าเรื่อง การตีความและการทำแผนภูมิภาพของผู้มีส่วนร่วมในการทำวิจัยเพื่อกระตุ้นทำให้เกิดประเด็นคำถาม(questions)มากขึ้น ทำให้มีโอกาสเกิดการสะท้อนผล(reflecting) มากขึ้น เกิดการสืบค้นประเด็นปัญหา(investigating) นำไปสู่การมีความคิดมากขึ้นในการพัฒนา(develop)กลั่นกรอง(refining)เพื่อมีแผนปฏิบัติ(implementing)ที่เป็นประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้อง

McIntyre (2008) ให้ทัศนะอีกว่า หลักการดั้งเดิมของการวิจัย PAR คือ เป็นวิธีวิทยา (methodologies) ญาณวิทยา (epistemologies) และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่แสดงว่าการวิจัย PAR กำลังกระจายไปทั่วโลก และมีการทำวิจัยมาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว โดยเฉพาะในช่วงปี 1970 และ 1980 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงถึงการทำวิจัย PAR ในช่วงปี 1970 และ 1980 จากทัศนะของ McIntyre (2008)

ปี ค.ศ.	ชื่อนักวิจัย PAR	ประเทศ	เรื่องที่ศึกษา
1980,1981	Tandon and Kanhare	อินเดีย	การศึกษาผู้ใหญ่และการพัฒนาสตรี
1985,1987	Fal-Borda	โคลัมเบีย	การอ่านออกเขียนได้ของผู้ใหญ่
1980	De Wit and Gianotten	เปรู	การฝึกอาชีพให้ชาวนาในชนบท
1982	Vio Grossi	ชิลี	การปฏิรูปที่ดินในชุมชนท้องถิ่น
1982	Swantz & Mbilinyi	แทนซาเนีย	การศึกษาของสตรีในชนบท
1982	Mduma	แทนซาเนีย	การพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรโดยชุมชนในท้องถิ่น
1989	Walton & Gaffney	ยุโรป	การสร้างความสัมพันธ์การทำงานในอุตสาหกรรม
1982	Jackson & McKay	แคนาดา	การปฏิบัติการของชุมชนท้องถิ่นเพื่อบำบัดน้ำทิ้งสู่ทะเลสาบ Big Trout
1977	Hall	อเมริกา	การศึกษาผู้ใหญ่ในบริบทที่แตกต่างกันของอเมริกา
1987	Maguire	รัฐนิวเม็กซิโก, อเมริกา	การใช้ความรุนแรงของบุรุษกระทำต่อสตรี
1981	Gaventa (The Highlander Research and Education Center)	รัฐเทนเนสซี, อเมริกา	พัฒนากลยุทธ์การสะท้อนกลับ การปฏิบัติการและการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยกลุ่มคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง

ตั้งแต่นั้นมา นักวิจัย PAR ดังกล่าวข้างต้นได้ทำการวิจัยในส่วนต่าง ๆ ของโลกและเกิดความชัดเจนในการปฏิบัติการวิจัย PAR ขณะเดียวกันพวกเขาได้ปรับนำเสนอขอบข่ายของปัญหาที่สามารถศึกษาและปฏิบัติการการวิจัย PAR โดยใช้หลักการที่แตกต่างกันไปตามบริบทของประเด็นปัญหา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงหลักการที่ใช้การวิจัย PAR สรุปลจากทัศนะของ McIntyre (2008)

ปี ค.ศ.	ชื่อผู้วิจัย PAR	ประเทศ	หลักการวิจัย PAR
1993	Greenwood, Whyte & Harkavy	สเปน	หลักความร่วมมือ(cooperatives) ของบริษัทในเครือข่าย
2004	Maglajlic	บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา	หลักการทำงานเป็นทีม(teams)โดยมหาวิทยาลัยเป็นฐานในการแก้ปัญหาโรคเอดส์
2004	Sui & Kwok	จีน(ฮ่องกง)	พัฒนากลยุทธ์การบริการเด็กและผู้เยาว์โดยหลักการบูรณาการ(Integrated)
2003	Marincowitz	แอฟริกาใต้	พัฒนาการดูแลคนไข้เบื้องต้นโดยการให้คำปรึกษา
1997,2001	Lykes	กัวเตมาลา	การกำหนดสุขภาพจิตในบริบทของความรุนแรงที่เกิดจากการบริการรัฐ
1997	McIntyre	อเมริกา	สำรวจความหมายของความขาว (whiteness)กับครูที่มีผิวขาว(White teachers)
1993	Brydon-Miller	อเมริกา	คนพิการเรียกร้องสิทธิ์เพื่อคนพิการ
2003	Fine	อเมริกา	การศึกษาผลกระทบของให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังและหลังถูกต้องขังที่เป็นสตรี

จากการอ่านงานวิจัยของนักวิจัยดังกล่าวข้างต้นและงานวิจัยของนักวิจัย PAR ที่ไม่ได้ระบุในตารางดังกล่าวข้างต้น จะเห็นลักษณะเฉพาะของบริบทในการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเป็นลักษณะเฉพาะจึงไม่มีสูตรตายตัวในการออกแบบ การปฏิบัติการและการลงมือปฏิบัติการวิจัยและไม่มีการครอบงำกันรอบทฤษฎีที่อยู่ในกระบวนการการวิจัย PAR มากกว่านั้นยังมีความสามารถปรับเปลี่ยนได้ในวิธีการที่กระบวนการวิจัย PAR เกิดขึ้น ในส่วนนี้มีความจริงที่ว่าผู้ปฏิบัติการ PAR บางคนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและส่วนมากมาจากภายนอกชุมชน พวกเขาได้ดึงเอาความหลากหลายทั้งด้านทฤษฎีและแนวคิดอุดมการณ์ที่แสดงถึงการปฏิบัติการของพวกเขา นักวิจัยบางคนได้นำเอากำหนดตำแหน่งในสังคมของ มาร์กซ์ (Marx's position) มาใช้โดยให้คนในท้องถิ่นต้องการมีส่วนร่วมในการสะท้อนกลับเชิงวิพากษ์ในโครงสร้างของอำนาจในชนชั้นที่สำคัญเพื่อลงมือปฏิบัติการต่อต้านการกดขี่ ดังงานวิจัยของ Gramsci ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการต่อสู้ในชั้นเรียนและความเชื่อ ภาวะเศรษฐกิจ ความเป็นตัวเองและความเป็นจริง สามารถบรรเทาแก่ผู้ปฏิบัติการ PAR ว่าคนในสังคมเองเป็นผู้ดำเนินการ สามารถเป็นผู้ทำให้เกิดและเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Hall, 1981 อ้างถึงใน McIntyre, 2008)

ทฤษฎีการวิเคราะห์ได้ถูกนำไปใช้ในการวิจัย PAR เพราะมีความเห็นว่านักวิจัยต้องการรู้ว่าอำนาจในสังคม การใช้อำนาจ วัฒนธรรมและบริบททางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร เป็นส่วนที่ทำให้ทราบแนวทางการปฏิบัติตนของคนในสถานการณ์แต่ละวัน (Collin, 1998; Kemmis, 2001; Bell, 2001 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) เห็นตรงกันว่าเชื้อชาติ(race) ต้องไม่ถูกมองข้ามไปในการวิจัย เพราะการวิจัยในตนเองได้ถูกฝังไว้ซึ่งทฤษฎีและการปฏิบัติที่ตนเองจะเชื่อมโยงโดยเชื้อชาติ

สิ่งที่มีอิทธิพลในงานวิจัย PAR คือ งานของการศึกษาผู้ใหญ่ของนักการศึกษาชาวบราซิลคือ Freire (1970, 1973, 1985) ในทฤษฎีความรับผิดชอบ (theory of conscientization) มีความเชื่อว่าการสะท้อนกลับเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับปัจเจกชนและการเปลี่ยนแปลงสังคม และการร่วมมือกันสู่การผนึกกำลังกันของการวิพากษ์เชิงประชาธิปไตยทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติทำให้เกิดความสำคัญของการวิจัย PAR ขณะเดียวกัน Freire ได้พัฒนาวิธีการต่อต้านอำนาจ (counter hegemonic approaches) ในการสร้างความรู้ที่มีในการต่อต้านชุมชนที่แสดงถึงกลยุทธ์ที่มากมายของผู้ปฏิบัติการ PAR

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ สิทธิสตรี ได้เป็นข้อสำคัญของนักคิดในการวิจัย PAR ทฤษฎีสตรี (Hook, 2000; Collins, 1998; Morawski, 1994; Reinharz, 1992; Stewart, 1994; Wilkinson, 1996 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) ได้เพิ่มความสำคัญในการร่วมการวิจัย PAR โดยมีแนวคิดที่ว่าปราศจากการต่อต้านการยอมรับทฤษฎี การวิจัยและแนวคิดทางจริยธรรมที่ไม่ยอมรับลดคุณค่า และไม่คำนึงถึงชีวิตของสตรี เริ่มจากช่วงปี 1980 Kanhare(1980); Lykes(1989); Maguire(1987); Mbilinyi(1982); Swantz(1982) และ Wadsworth(1984) แสดงและแสดงชัดเจนในวิธีการวิจัย PAR ในสิทธิสตรีควรจะนำไปใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน พวกเขาและนักวิจัยอื่นๆ ยังคงดำเนินต่อไปทุกวันนี้โดยนำเสนอกรอบที่ชัดเจนในความเป็นไปของนักสิทธิสตรีมีผลต่อการวิจัย PAR ทำให้เกิดสิ่งที่มองไม่เห็นนำมาสู่จุดศูนย์กลาง ยอมรับในความสำคัญที่เล็กน้อย และมุ่งมองมายังสตรีที่เป็นคู่แข่งที่สำคัญ(Reinharz, 1992 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) ในชีวิตประจำวัน (Brydon-Miller, Maguire & McIntyre, 2004; Chataway, 1997; Chrisp, 2004; Fine et al., 2003; Greenwood, 2004; Lewis, 2002; Lykes, 2002; Maguire, 2004; McIntyre, 2000, 2004; Wadworth, 2001, อ้างถึงใน McIntyre, 2008)

และก็มีภารกิจของงานในด้านกว้างของระเบียบวิธีการวิจัยที่เป็นลักษณะของการวิจัย PAR ในแต่ละขอบเขตของรากฐานทางภูมิประวัติศาสตร์ การยกระดับชุมชนอย่างรวดเร็ว (Mikkelsen, 2001 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิเคราะห์ (Kemmis & Mctagart, 2005 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) การวิจัยแบบมีส่วนร่วมจากฐานชุมชน (Minkler & Wallerstein, 2003 อ้างถึงใน Alice McIntyre, 2008) และการวิจัยชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(Jason, Keys, Suarez-Balcazar, Taylor & Davis, 2004 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) ทั้งหมดเป็นความแตกต่างของการวิจัย PAR ที่มีจุดมุ่งหมายพื้นฐานในการสืบสวนที่เป็นระบบ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างของอำนาจ อย่างไรก็ตามโครงสร้างเหล่านี้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

นักปฏิบัติ PAR บางคนได้ทำตามระเบียบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การวิจัยที่พัฒนาวิธีการของ Kurt Lewin ในช่วงปี 1940 ที่มุ่งสนใจในพลวัตของกลุ่มและเชื่อว่าคนสำรวจจากความเป็นจริงของตนเอง พวกเขาจะจัดการตัวเองเพื่อปรับปรุงสภาพของตนเอง (McTaggart, 1991 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) The Tavistock Institute of Human Relations ในลอนดอนและ The Work Research Institute ใน ออสโล ์ ขยายผลงานของ Lewin โดยศึกษาความคิดของการสร้างทีมเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงพฤติกรรมองค์กรและโครงสร้าง (Boog, 2003 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) นอกจากนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีความแตกต่างไป เช่น การสืบเสาะ ความร่วมมือ (Heron, 1988; Reason & Rowan, 1981 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) และวิทยาศาสตร์การปฏิบัติการ (Argyris & Schon, 1989 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) ได้มีการอธิบายความเข้าใจที่ดีขึ้นของความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างทฤษฎีและกระบวนการการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและชุมชนท้องถิ่น

ความแตกต่างของการวิจัย PAR ยังปรากฏในทางการศึกษา เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Atweh, Kemmis & Weeks, 1998; Elliott, 199; Greenwood & Levin, 1998; Hollingsworth, 1997; Noffke & Somekh, 2005; and Zeichner, 2001 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) การวิจัยของครู (Burnaford, Fischer & Hobson, 2001; Cochran-Smith & Lytle, 1993; Mills, 2006; and Kincheloe, 2003 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) การช่วยกันสะท้อนผล (Evans, 2002; McDonald, 1992; and Schon, 1983 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) และปฏิบัติเรียนรู้ของชุมชน (Kay, 2003; Wade & Anderson, 1996; and Zeichner & Melnick, 1996 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) งานวิจัยดังกล่าวได้แสดงถึงความสำคัญของการพัฒนาในการสอนแบบประชาธิปไตยมากขึ้นในการปฏิบัติที่เชื่อมโยงผู้นักเรียน และครูในชีวิตประจำวัน

ในหลาย ๆ ระดับ นักปฏิบัติการของวิธีการวิจัยที่หลากหลายดังกล่าวข้างต้น ให้ความสำคัญกับ ญาณวิทยา(epistemological) วิธีวิทยา(methodological) และความแตกต่างกันด้านอุดมการณ์ (ideological differences) เหมือนกันกับพวกเขามีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกันในการวิจัยทางสังคม วิธีการวิพากษ์และความร่วมมือกันทางอำนาจและจริยธรรม โดยคำนึงวิธีการวิจัยที่แตกต่างกัน (Greenwood, Whyte & Harkay, 1993 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) ตัวอย่างเช่น นักวิจัยเชิงปฏิบัติการหลายคนถูกฝึกในการจัดการและทฤษฎีองค์กร ที่เน้นในปัจเจกชนและระดับระหว่าง

บุคคล ในการปฏิบัติการและการวิเคราะห์ (Brown & Tandon, 1983 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) ในทางตรงกันข้ามนักวิจัย PAR เกี่ยวข้องกับพื้นฐานการพัฒนาชุมชนถูกฝึกให้พัฒนาชุมชน สังคม การศึกษา วิทยาศาสตร์ที่เน้นไปที่ชุมชนและโครงสร้างทางสังคม (Khanlon & Peter, 2005 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) และวิธีการล่าสุดรวมถึงการเป็นไปที่ความเสมอภาค การกดขี่ และการประเมิน เพื่อเป็นแหล่งข้อมูล(resources)สำหรับผู้ที่มีส่วนร่วมการวิจัย นั่นคือ ปัจจัยที่ไม่เคยมีการนำเสนอ ในรูปแบบอื่นของการวิจัยที่เป็นการวิจัยที่เน้นการปฏิบัติการ(action-based research)

แม้ว่าจะเป็นความสำคัญเพื่อเน้นการเป็นส่วนหนึ่งที่มีอยู่ระหว่างและท่ามกลางการมีส่วนร่วม วิธีการวิจัยที่มีการวิจัยเป็นฐาน เป็นสิ่งที่ไม่ดีที่จะเน้นหนักเกินไปในความเหมือนและแตกต่าง ดัง Brown (1982 อ้างถึงใน McIntyre, 2008) แนะนำว่า ความเหมือนทำให้เกิดพื้นฐานของการติดต่อสื่อสารและความไว้วางใจ ความแตกต่างทำให้เกิดความเป็นไปได้สำหรับความร่วมมือในการเรียนรู้และการพัฒนา เมื่อสำรวจ กำหนดและวิเคราะห์ทั้งความเหมือนและแตกต่าง เป็นเหมือนรอยทับซ้อนระหว่างประโยชน์ของการทำวิจัย PAR การช่วยเหลือของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง กับ กลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับความร่วมมือกันของคนในการพัฒนาชีวิตของตนเอง การเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและการให้ความสำคัญใหม่กับความหมายและคุณค่าของความรู้

จากการศึกษาแนวคิดของ McIntyre (2008) ผู้วิจัยได้แนวคิดในการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในขั้นตอนของการเริ่มต้นการปฏิบัติการด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การวาดภาพ กิจกรรมงานปั้น งานประดิษฐ์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้มีส่วนร่วม มีความคุ้นเคยกัน แล้วกระตุ้นให้เกิดคำถาม(questioning) มากขึ้น ทำให้มีโอกาสดำเนินการสะท้อนผล(reflecting) มากขึ้น เกิดการสืบค้นประเด็นปัญหา(investigating) นำไปสู่การมีความคิดมากขึ้นในการพัฒนา (develop) กลั่นกรอง(refining)เพื่อมีแผนปฏิบัติ(implementing)ที่เป็นประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้หลักการจัดลำดับของจุดประสงค์การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดำเนินการการวิจัย คือ 1) เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม 2) เพื่อเสนอแนะหน่วยงานของรัฐ 3) เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่เป็นทางการแก่ชุมชนในการดำรงชีวิต 4) เพื่อจัดการในสถานการณ์ของชุมชน และ 5) เพื่อทำให้เกิดความตระหนักเพิ่มขึ้นในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับชุมชน

2.3 แนวความคิดของ Creswell (2008)

Creswell (2008) แสดงทัศนะว่าการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สังคม ระบบอุตสาหกรรม และองค์การต่าง ๆ พบว่ามีน้อยมากในงานด้านการศึกษา แต่ก็พอมียู่บ้างเมื่อครูแต่ละคนทำการ

แก้ปัญหาในชั้นเรียนหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนของตนเอง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะต้องมีการทำความเข้าใจที่ชัดเจนร่วมกับชุมชนและสังคมมีจุดเน้นของการวิจัยที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความเป็นอิสระหรือมีส่วนร่วมกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีรูปแบบที่แตกต่างกันและมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น การวิจัยโดยมีชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Inquiry) การวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือ(Collaborative Action research) การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิเคราะห์ (Critical Action Research) เป็นต้น คุณค่าของการวิจัยแบบนี้คือ กระบวนการของความร่วมมือ (Stringer, 1999; Kemmis & McTaggart, 2000; Mills, 2000 อ้างถึงใน Creswell, 2008) ซึ่งในความหมายโดยรวมแล้วก็คือ “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” นั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ เพื่อการปรับปรุงคุณภาพของคนในองค์กร ชุมชนและชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว (Stringer, 1999 อ้างถึงใน Creswell, 2008) แม้ว่าหลายประเด็นจะเหมือนกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการของครูหรือของสถานศึกษา(Practical action research) แต่ประเด็นที่แตกต่างกันออกไปก็คือการมีส่วนร่วมกันของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในความพยายามปรับปรุงพัฒนาและการมอบอำนาจให้กับบุคลากรและองค์กรทางการศึกษา เมื่อนำมาประยุกต์ในวงการศึกษ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีจุดเน้นที่การปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้นและการสร้างพลังอำนาจให้กับบุคคลแต่ละคนในสถานศึกษา การจัดระบบการศึกษาและชุมชนรอบ ๆ สถานศึกษา นอกจากนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมยังมีพื้นฐานความคิดที่เด่นชัดในการปรับแนวทางของกระบวนการ สืบหาข้อเท็จจริงของผู้วิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวบรวมข้อมูล ในวัตถุประสงค์และผลลัพธ์(outcome)ที่เกิดขึ้นกับการสืบหาข้อเท็จจริง

นอกจากนี้ Creswell ยังยกตัวอย่างที่ผู้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวข้องความต้องการในการแก้ไขปัญหาวีชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนและครู ตัวอย่างเช่น ปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและปัญหาชั้นเรียนที่เกิดขึ้นในสังคมที่อาจจะทำการศึกษ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้แก่ ศึกษาเพื่อให้รู้ประเภทหรือกลุ่มนักเรียน ศึกษาบทเรียนที่ไม่กล่าวถึงบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือขาดเนื้อหาสำคัญทางวัฒนธรรมและศีลธรรม ศึกษาการประเมินผลที่เน้นสภาพความล้มเหลวของผู้เรียนมากกว่าที่จะเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ศึกษาการมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเก็บตัวในชั้นเรียนและเป็นพลังเงียบในห้องเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้ การศึกษาประเด็นปัญหาที่อยู่ในความสนใจเหล่านี้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมยังประกอบด้วยกระบวนการที่มีพื้นฐานบนความเสมอภาคและมีหลักของความเป็นประชาธิปไตย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพยายามเปิดรับฟังความคิดเห็นของทุกคนที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องกับการประเด็นที่กำลังศึกษา โดยร่วมกันตัดสินใจเสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งที่มีความเสมอภาคกันเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของทุกคนให้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น ในการศึกษา ผู้วิจัยจะต้องมีหน้าที่ในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญ กำหนดกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้เสีย กำหนดบุคคลให้ข้อมูลหลัก กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้วิจัย และการสร้างลักษณะเบื้องต้นที่เป็นบริบทในภาคสนามที่ทำการศึกษา (Stringer, 1999) ค่านิยมความเป็นอิสระทางสังคมและเพิ่มการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตก็เป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยเชิงปฏิบัติการต้องแสวงหามาเพื่อนำมาซึ่งมุมมองใหม่สำหรับ โรงเรียน ชุมชน กลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจด้านต่างๆ และกลุ่มกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมภายในสถานศึกษา Creswell ได้นำแนวความคิดของ Kemmis & Wilkinson (1998) มาสรุปมาเป็นลักษณะเด่นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ 6 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) เป็นกระบวนการทางสังคมที่นักวิจัยมีเจตนาขยายความสัมพันธ์ของบุคคลแต่ละคนกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจว่าแต่ละบุคคลสร้างความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไร เมื่อนำมาประยุกต์กับทางการศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอาจเป็นการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครู เป็นต้น

2) รูปแบบของการวิจัยเน้นการมีส่วนร่วม หมายความว่า แต่ละคนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนทำ แล้วเสนอความรู้และความคิดเห็นต่อบุคคลอื่น รวมทั้งผลักดันให้เกิดการกระทำร่วมกันระหว่างกระบวนการศึกษานี้ พวกเขาดำเนินการตรวจสอบความเข้าใจในตนเอง ทั้งด้านทักษะ ค่านิยม รวมถึงความรู้ของตนเองในปัจจุบันที่เป็นกรอบและข้อจำกัดของการปฏิบัติการ ตัวอย่างเช่น ครูผู้สอนต้องการศึกษาตนเองเพื่อให้เข้าใจมากขึ้นในการปฏิบัติงานของพวกเขา เพื่อกำหนดแนวทางหรือข้อจำกัดในการทำงานร่วมกับผู้เรียน

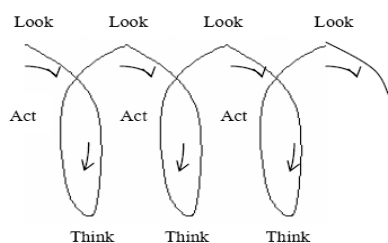
3) รูปแบบการวิจัยเป็นการลงมือปฏิบัติและทำงานร่วมกัน เพราะว่าการงานที่ทำการศึกษาย่อมสำเร็จได้จากความร่วมมือของผู้อื่น เป็นการลงมือปฏิบัติเนื่องจากว่าเป็นการสำรวจการกระทำของ ชุมชน ผลผลิตของความรู้ โครงสร้างขององค์กรทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ลดข้อผิดพลาด ลดการสูญเสีย ลดความไม่ยุติธรรม หรือปฏิกิริยาที่ไม่พึงพอใจลง ตัวอย่างเช่น ครูอาจต้องทำงานร่วมกับครูคนอื่น ๆ เพื่อลดการสูญเสียและลดระดับของความไม่พึงพอใจอันมีผลจากการทำงานตามสายบังคับบัญชาในโรงเรียนที่มีผลกระทบต่อผลงานนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ในชั้นเรียน เป็นต้น

4) การดำเนินงานแบบเสรี ทุกคนมีอิสระจากกฎเกณฑ์ที่ไม่มีเหตุผลและโครงสร้างที่ไม่ยุติธรรม ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาตนเอง การศึกษาเพื่อบูชาการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสายบังคับบัญชาของครูในสถานศึกษา เพื่อให้ครูปรับกระบวนการสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น เป็นต้น

5) วัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคือ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลได้หลุดพ้นจากอุปสรรคที่พบในสื่อการสอน ภาษา กระบวนการทำงาน และในความสัมพันธ์ของอำนาจที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ตัวอย่างเช่น ครูอาจได้ความกดดันจากกฎระเบียบของโรงเรียนซึ่งทำให้รู้สึกว่ามีอำนาจในการดูแลผู้เรียนในชั้นเรียน

6) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันได้อีก โดยการพิจารณาผลที่สะท้อนกลับและเหตุผลที่เหมาะสม เพราะเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติสิ่งนี้เกิดขึ้นในรูปแบบของการไตร่ตรองอย่างเป็นพลวัตกับการลงมือกระทำ เมื่อครูไตร่ตรองถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในโรงเรียนควบคู่ไปกับการลงมือปฏิบัติซ้ำแล้วซ้ำอีกหลาย ๆ ครั้ง พร้อมกับทบทวนประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้กับสิ่งที่ได้เรียนรู้และสิ่งที่กระทำสำเร็จจากผลของการปฏิบัตินั้นเป็นต้นดังภาพที่ 4

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถแสดงให้เห็นถึงวงจรที่เป็นพลวัตในการค้นหา การคิดและการกระทำได้ดีที่สุด Stringer (1999) เราเรียกกระบวนการนี้ว่า “พลวัตแห่งการกระทำร่วมกัน” ดังแสดงให้เห็นดังภาพที่ 4 รูปแบบดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ การค้นหา(Look) การคิด(Think) และการกระทำ(Act) สิ่งเหล่านี้บอกเราว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้นเป็นการวิจัยที่ไม่เกิดขึ้นแบบเส้นตรงที่แน่นอน แต่เป็นกระบวนการทำซ้ำ กระบวนการทบทวนและการแปลความหมาย

ภาพที่ 4 เกลียวปฏิสัมพันธ์ (Interacting Spiral)

ที่มา: Stringer, E.T. Action research (1999)

จากภาพที่ 4 Creswell (2008) อธิบายกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการค้นหา การคิด และการกระทำอย่างชัดเจนมากขึ้น Stringer (1999) เน้นถึงความสำคัญของการค้นหาเพื่อทำให้เกิดภาพที่จะทำให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจในเหตุการณ์ที่พวกเขาได้ประสบอยู่ แบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1) ช่วงการค้นหา (Look) ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล เช่น โดยอาศัยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสาร การบันทึกและการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการสร้างและการรายงานผลให้กับผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายได้รับทราบ

2) ช่วงการคิด (Think) หมายถึง การตีความประเด็นปัญหาอย่างลึกซึ้งและกำหนดความสำคัญก่อนหลังของการกระทำ

3) ช่วงการกระทำ (Act) เป็นการแก้ไขปัญหาเชิงปฏิบัติต่อปัญหาที่ได้ระบุไว้ ช่วงนี้รวมถึงการกำหนดแผนและทิศทางการดำเนินการ ตัวอย่างเช่น วัตถุประสงค์ หน้าที่ ผู้รับผิดชอบ รวมถึงความปลอดภัยของแหล่งข้อมูล และยังรวมถึงการนำแผนการที่ได้กำหนดไว้ไปปฏิบัติ การให้ กำลังใจกับผู้ร่วมงาน และการประเมินผลประสิทธิภาพและความสำเร็จในการปฏิบัตินั้น ๆ

Creswell (2008) ได้ยกตัวอย่างการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นการนำไปใช้ เขายกตัวอย่างการศึกษาของ Stanulis & Jeffers ในปี 1995 ศึกษาความสัมพันธ์ของที่ปรึกษาระหว่าง Lynn ที่เป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 Shawna เป็นครูฝึกสอนนักเรียนในชั้น และ Randi เป็นผู้ประสานงานจากมหาวิทยาลัย การวิจัยครั้งนั้นเรียกว่าการวิจัยปฏิบัติการเชิงวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้เขียนรายงานการทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงของ Lynn ในการให้คำปรึกษาแก่ครูฝึกสอนชื่อ Shawna และการทำหน้าที่ของ Randi ในการเป็นที่ปรึกษาที่ปรึกษาในเรื่องประสบการณ์ในวิชาชีพและที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจการเป็นที่ปรึกษาได้ 3 ชุด คือ

1) วิถีทัศน์บันทึกภาพการประชุมของครูประจำชั้น ครูฝึกสอนทุกสัปดาห์ในช่วงเวลา 10 สัปดาห์

2) บันทึกประจำสัปดาห์ของครูประจำชั้นในการเข้าชั้นเรียนและบันทึกการเข้าสอนของครูฝึกสอน

3) บันทึกการสัมภาษณ์ ครูประจำชั้นและครูฝึกสอน จำนวน 5 ครั้ง รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้ประสานงานจากมหาวิทยาลัยโดยใช้วิธีการกระตุ้นเป็นรายบุคคลจากการให้ชมวิทัศน์และตอบคำถามเพื่อสัมภาษณ์ เช่น นี่เป็นช่วงหนึ่งในการประชุมที่คุณเลือกที่จะไม่พูดอะไรใหม่ เป็นต้น

จากข้อมูลที่ได้มา ผู้ประสานงานจากมหาวิทยาลัยและครูประจำชั้นทำให้ทราบถึงใจความสำคัญ 4 เรื่องคือ

1) กระบวนการที่ครูฝึกสอนใช้เพื่อให้เกิดการยอมรับจากนักเรียน
2) วิธีการของครูฝึกสอนในการเก็บข้อมูลของเด็กนักเรียน เช่น พื้นฐานด้านครอบครัว ความสนใจของนักเรียน เป็นต้น

3) การสัมพันธ์จากการให้คำปรึกษาของครูประจำชั้นและครูฝึกสอน

4) ประเด็นความคิดที่ได้เรียนรู้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

เมื่อเชื่อมโยงการศึกษาครั้งนี้กับการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้รายงานแสดงความคิดเห็นว่าครูฝึกสอนได้นำเอาประเด็นด้านความรู้และการมีอำนาจหน้าที่เข้าไปในห้องเรียน การให้คำปรึกษาของครูประจำชั้นทำให้เห็นการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในลักษณะเป็นโครงสร้างของการเป็นผู้ให้ประสบการณ์ในการสอนนักเรียน โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงระหว่างการหาประสบการณ์ การให้คำปรึกษาของครูประจำชั้นจะกลายเป็นจุดเริ่มต้นทางความคิดที่ได้จากการบอกของครูประจำชั้น ให้ความคิดในเรื่องวิธีการสอนนักเรียน มีการแลกเปลี่ยนโดยครูที่เป็นที่ปรึกษาจะแสดงบทบาทเหมือนเป็นผู้อธิบายให้ความรู้แก่นักเรียน เมื่อจบภาคเรียนแล้วครูฝึกสอนและครูประจำชั้นจะแสดงความคิดเห็นเหมือนเป็นผู้ร่วมงาน แลกเปลี่ยนความคิด และในกระบวนการนี้เป็นการปลดปล่อยข้อจำกัดของการมีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาประสบการณ์การเรียนการสอนนักเรียน พวกเขาได้เปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์ของผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับการให้คำปรึกษาระหว่างที่ทำงานร่วมกัน ซึ่งก็เป็นผลของการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นในการประชุมของครูฝึกสอนกับผู้ให้คำปรึกษาเป็นโอกาสที่จะสะท้อนความคิดของแต่ละคนในเรื่องวิธีการสอนทำให้เกิดการร่วมกันทำงานและสะท้อนผลก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ แต่ละคนก็จะเรียนรู้ซึ่งกันและกันและจะเป็นเรื่องง่ายในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ที่เคยเป็นลักษณะของความเป็นครูและลักษณะความเป็นนักเรียน นอกจากนี้แล้ว เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ Creswell, 2008 ได้สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการวิจัยปฏิบัติการ ดังนี้

- 1) มีจุดเน้นไปสู่การนำไปปฏิบัติ
- 2) การดำเนินการวิจัยมีการปฏิบัติร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 3) เป็นความร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยและผู้เข้าร่วมการวิจัย
- 4) เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัติ (Dynamic Process) ของเกลียวปฏิสัมพันธ์ ที่มีกระบวนการย้อนกลับและนำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป (Back and Forth) จากผลสะท้อนของสิ่งที่เป็นปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติ
- 5) การพัฒนาแผนการดำเนินงานต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้
- 6) มีการนำเสนอผลการวิจัยต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียนในท้องถิ่น ชุมชน และบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดของ Creswell (2008) ผู้วิจัยได้นำเอาวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ใช้ในด้านการศึกษา (education) ตั้งแต่ระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน ระดับทั้งโรงเรียน และระดับชุมชน เพื่อพัฒนาการศึกษาด้วยหลักการประชาธิปไตย โดยการร่วมมือกันของ

สมาชิกของชุมชนของโรงเรียน โดยไม่คำนึงถึงระบบการบังคับบัญชาที่บางครั้งจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาโรงเรียน

2.4 แนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008)

James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหรือPAR(Participatory Action Research) สำหรับภาวะผู้นำเพื่อให้ได้ข้อมูลนำไปใช้ในกระบวนการตัดสินใจสู่การพัฒนาโรงเรียน ว่าเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต(dynamic process) เพื่อพัฒนาคนและวิชาชีพ PAR เป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครูและชุมชน โดยยึดหลักการหาผลลัพธ์โดยวิธีการประชาธิปไตย ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้เกี่ยวข้องหลายคนในกระบวนการพัฒนาและปฏิรูปโรงเรียน โดยเป็นเครื่องมือสำหรับผู้นำทางการศึกษา โดยผู้นำทางการศึกษาต้องตั้งคำถามเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและรูปทางการศึกษา ประสิทธิภาพของวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาวิชาชีพโดยได้ศึกษาจากนักวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยแบบนี้ว่าเป็นรูปแบบของการแก้ปัญหาด้วยการสะท้อนจากผู้ปฏิบัติเองจะทำให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติเองและสามารถแก้ไขปัญหาได้ดีกว่า(Saurino et al., 1996 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีการพัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือสำหรับผู้นำทางการศึกษาโดยการรวมของหลักวิธีการพัฒนาองค์กรเพื่อให้ได้องค์กรที่ดีที่สุด(Argyris & Schon, 1974; Coghlan & Brannick, 2001 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) กับทฤษฎีระบบ (Senge, 1994 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) และนำไปสู่การได้เครื่องมือที่เป็นประโยชน์สำหรับนักการศึกษาเพื่อสังเคราะห์โปรแกรมการพัฒนาและการวัด (Dick, 1998a อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008)

James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) ได้ให้ทัศนะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการรวมเอาค่านิยมขั้นสูงที่สุดของหลักการความยุติธรรมของมนุษย์และหลักการประชาธิปไตย คือ เชื่อในขีดความสามารถของมนุษย์ มีลักษณะที่มุ่งมั่นสู่สังคมที่ยุติธรรมและความถูกต้อง แสดงถึงคุณค่าของการร่วมมือกันในการทำงานของผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษากับโรงเรียน เป็นบรรทัดฐานของความรับผิดชอบด้านวิชาชีพและชุมชน การเก็บข้อมูลแบบร่วมมือเป็นวิธีการที่ให้เกียรติผู้อื่น มีลักษณะเป็นการมอบหมายงานในตนเองและเป็นการยกระดับสู่การเปลี่ยนแปลงบรรยากาศทางการศึกษา

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการและ E. Alana James และคณะได้ปรับขั้นตอนในงานของ Kemmis & McTaggart (1988, 1990) จากแบบเดิมคือ วางแผน(plan) ปฏิบัติการ(action) สังเกต(observe) และ สะท้อนผล(reflect) มาเป็นขั้นตอนแบบใหม่คือ วินิจฉัย(diagnose) ปฏิบัติ(act) ประเมิน(measure) และ สะท้อน(reflect)

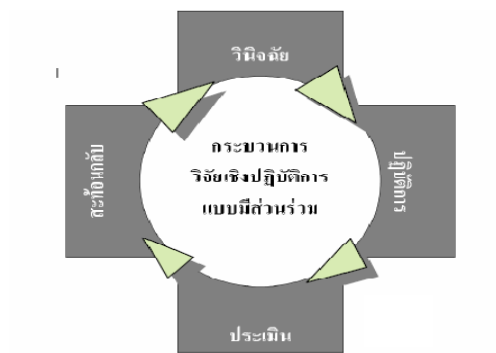
จะเห็นว่าจากประวัติศาสตร์ที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการได้เริ่มต้นขึ้นในต้นศตวรรษที่ 20 โดยKurt Lewin (Coghlan & Brannick, 2001อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) ที่ป็นงานวิจัยเกี่ยวกับวงจรที่หมุนวนซ้ำเพื่อหาวิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรและได้รับความนิยมนำมาจนถึงปัจจุบันจนเกิดเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการหลายแบบโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบที่เน้นไปที่ความเข้มแข็งของการเรียนรู้ของชุมชน (Bray, Lee, Smith, & Yorks, 2000; Shapiro & Levine, 1999 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) เกี่ยวกับผู้นำทางการศึกษาต้องเรียนรู้กลุ่มตัวอย่างและกระบวนการตัดสินใจที่เกิดจากจากข้อมูลที่เกิดขึ้นวิธีการPAR เป็นวิธีการที่มุ่งไปที่ประเด็นการปรับปรุงการศึกษาและขยายฐานความรู้ที่ศึกษาสู่กลุ่มศึกษาที่ใหญ่ขึ้นและต้องเป็นที่พึงพอใจแก่สมาชิกของชุมชนด้วย ผลประโยชน์ที่เกิดจากประสิทธิภาพของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสำหรับนักการศึกษามี 3 ข้อ คือ 1) สมาชิกที่มีส่วนร่วมในPARช่วยในการสร้างชุมชนปฏิบัติการในโรงเรียน(Wenger, McDermott, & Snyder, 2002 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) 2) PAR เป็นวิธีการที่พัฒนาวิชาชีพที่เกี่ยวกับความหลากหลายของผู้มีส่วนได้เสีย(Stakeholders)เพื่อปรับปรุงปฏิบัติการทางการศึกษา และ 3) คุณภาพเหนือกว่าที่กำหนดไว้ที่สำคัญคือการปรับปรุงส่วนที่เกี่ยวข้อง, ความชำนาญและความรู้สึกของความเป็นวิชาชีพของผู้ปฏิบัติการในPAR (Greenwood & Levin, 1998; James, 2006a, 2006b, 2006c; Zuber-Skerritt, 1992 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008)

James, Milenkiewicz & Bucknum ให้คำจำกัดความของชุมชนปฏิบัติการ(A community of practice) ไว้ว่า หมายถึง กลุ่มของคนที่มีเกี่ยวข้องกันในการตั้งประเด็นปัญหาหรือความรู้สึก เกิดความรู้ที่ลึกซึ้งและมีความเชี่ยวชาญโดยผ่านวิธีการมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง(Wenger, 2004 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) PAR เป็นรูปแบบของการพัฒนาวิชาชีพของนักการศึกษาและสมาชิกของชุมชนเพราะเป็นสิ่งที่พิจารณาจากทั้งบริบท(context)และเนื้อหา(content) ของประเด็นที่กำลังศึกษา ทำให้แตกต่างจากการวิจัยแบบอื่นที่มีการควบคุมตัวแปรที่ต้องการศึกษา นอกจากนี้ PAR จึงเป็นการวิจัยที่มุ่งเป้าไปที่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของชุมชนและโรงเรียน การพัฒนาวิชาชีพมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ปฏิบัติการเกิดแรงจูงใจและกระตือรือร้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาและปรับการปฏิบัติ นักการศึกษามีความสนใจในการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้โดยผลลัพธ์(PAR outcomes)ที่เกิดกับนักการศึกษา คือ ผู้ปฏิบัติการPARคาดหวังที่จะพัฒนาขีดความสามารถวิชาชีพโดยการสะท้อนกลับเชิงวิพากษ์ PARสนับสนุนให้เกิดระดับของเป้าหมายในประเด็นที่ศึกษาซึ่งผลเกี่ยวเนื่องในระยะยาวในประเด็นปัญหาและจะต้องเหมาะสมกับความพยายามในการปฏิรูปของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน การศึกษาPAR เป็นการพัฒนาผู้เชี่ยวชาญ

ระดับท้องถิ่น การศึกษาPAR ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงจูงใจและกระตือรือร้นเกี่ยวกับงานที่ทำมากกว่าเมื่อตอนเริ่มต้นโครงการ

วิธีการ PAR แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เชิงปริมาณ ใช้วิธีการการเก็บข้อมูลจะใช้วิธีการสำรวจ(surveys)และการประเมินผล(assessments) เชิงคุณภาพจะใช้วิธีการสัมภาษณ์(interviews) และการสนทนากลุ่ม(focus groups) กระบวนการวิจัยในPARจะเป็นแบบหมุนวน(Cyclical) ดังภาพที่ 5 ผู้ปฏิบัติการอาจจะใช้กระบวนการหลายๆรอบก็ได้ โดยแต่ละขั้นตอนสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) วินิจฉัย (Diagnose) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ข้อมูลหรือลักษณะของชุมชนที่ศึกษา โดยนักการศึกษาที่มีส่วนร่วมเพื่อประเมินปัจจัยที่ต้องการศึกษาในขณะนั้น โดยดูลักษณะที่ปรากฏเป็นสมมติฐานจากหัวข้อที่ศึกษา ประเมินปัจจัยที่เอื้อต่อการคงสภาพ (status quo) ของประเด็นศึกษา นอกจากนี้คณะผู้วิจัยจะศึกษางานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจงานที่มีลักษณะเดียวกันที่ได้ศึกษามาก่อน

ภาพที่ 5 กระบวนการของ PAR

ที่มา: Alan Bucknam/Notchcode Creative (2005)

2) ปฏิบัติ (Act) บนพื้นฐานของการวินิจฉัยนี้ คณะผู้วิจัยจะทำงานเดี่ยวและทำงานร่วมกันเพื่อวางแผนชุดการปฏิบัติการและวิธีการจัดการทำงานเพื่อมุ่งหวังให้เกิดการขับเคลื่อนสภาพเดิมที่มีอยู่ให้เพิ่มระดับให้สูงขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ประเมิน (Measure) การปฏิบัติการถูกวัดผลในลำดับต่อมาเมื่อผู้มีส่วนร่วมเห็นผลลัพธ์ที่เป็นความสำเร็จของนักเรียน โดยใช้วิธีการวัดหลากหลายแบบเพื่อศึกษาผลของการปฏิบัติการที่มีผลกระทบกับประชากรที่กำลังศึกษา

4) สะท้อนกลับ (Reflect) ผู้มีส่วนร่วมแต่ละคนสะท้อนกลับกระบวนการ การปฏิบัติการ และผลลัพธ์ ทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม ระหว่างการสะท้อนผลมีมีส่วนร่วมจะการระดมสมองในสถานการณ์ต่างๆ และเข้าสู่การเติมเต็ม การวิจัยแบบPAR รวมเอาการสะท้อนผลเพื่อให้ได้

แหล่งข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นตัวทำให้เกิดกระบวนการทั้งหมด

ระหว่างแต่ละรอบของวงจร ผู้วิจัยPARจะเริ่มต้นจากขั้นตอนเดิมอีกครั้ง แต่ละวงรอบของการPAR จะทำให้เกิดความรู้เพิ่มขึ้นเกิดความเข้าใจแล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานของข้อมูลที่ค้นพบ เนื่องจากประเด็นปัญหาทางการศึกษานั้นซับซ้อน วงจรของPARจึงไม่มีรูปแบบเดียว ผู้วิจัยPARจำเป็นต้องกำหนดประเด็นปัญหาจากบริบทในชุมชนของตนเอง

นอกจากนี้กระบวนการPAR ทำให้เกิดการควบคุมปัจจัยแวดล้อม(Holding environment)สำหรับผู้มีส่วนร่วมเมื่อพบปัญหาที่ยุ่ยากท้าทาย(James, 2005b, 2006a, 2006b, 2006c อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) โดย Heifetz, Kania, & Kramer, 2005 เปรียบเทียบการควบคุมปัจจัยแวดล้อมเหมือนกับหลักการของหม้อน้ำ ความดันที่มีอุปกรณ์ควบคุมความดันของไอน้ำเพื่อไม่ให้หม้อระเบิด เพราะ ถ้าความดันของไอน้ำที่เกิดจากความร้อนเกินขีดความสามารถของหม้อแล้วหม้ออาจจะระเบิดขึ้นได้ ในขณะที่เดียวกันถ้าไม่มีความร้อนและความดันก็ไม่สามารถนึ่งอาหารใดๆให้สุกได้

ตัวอย่างการทำPAR โดย Tobey ที่ยกตัวอย่างโดย Bassoff (2004) ในวงจรรอบแรก Tobey ได้ปรึกษากับคณะผู้มีส่วนร่วมถึงปัญหาการขาดเรียนของนักเรียนได้พบว่า นักเรียนประสบปัญหาเรื่องอาหาร ที่พักอาศัย จึงให้โรงเรียนดำเนินการแจกอุปกรณ์ที่จำเป็นแก่นักเรียน แต่จากการแก้ปัญหาพบว่านักเรียนบางส่วนเมื่อได้รับสิ่งของตามต้องการแล้วยังไม่เข้าเรียนเหมือนเดิม ในวงจรรอบที่สอง Tobey ตั้งคำถามต่อไปว่า นักเรียนไม่สามารถเรียนได้ถ้าความต้องการของพวกเขายังไม่ได้รับการตอบสนอง ทำอย่างไรเราจึงจะแน่ใจว่าความต้องการพื้นฐานของนักเรียนได้รับการตอบสนองแล้ว ในการลงมือปฏิบัติการโดยการแจกอุปกรณ์ที่จำเป็นและทำการวัดหาขอบเขตว่าสิ่งแจกไปนั้นมีผลต่อการเข้าเรียนของนักเรียนอย่างไร ในวงจรรอบที่สาม เกิดจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยในเรื่องของลักษณะวัฒนธรรมการเชิญชวนเข้าไปเรียนของโรงเรียน หัวข้อคำถามว่าผู้วิจัยได้ทำการวิจัยมาถึงแนวทางที่ไม่คาดคิดไว้แล้ว ในครั้งนี้จึงตั้งคำถามว่าในห้องเรียนมีบรรยากาศน่าเข้าไปเรียนหรือไม่ Tobey จึงได้จัดห้องเรียนโดยใช้เก้าอี้สนามจัดเป็นกลุ่ม มีอุปกรณ์ต่างๆ และปล่อยให้เป็นที่นั่งนักเรียนที่ว่างเปล่าอยู่ 2-3 ตัว ทำให้เกิดบรรยากาศทำให้นักเรียนที่เป็นนักเรียนวัยเด็กสนใจเข้าเรียนในชั้นเรียนมากขึ้น จากความรู้ที่ได้รับจาก PAR 3 รอบ Tobey ได้นำประสบการณ์ที่ได้รับมาทำโครงการพัฒนาวิชาชีพ ในการการทำวิจัยในวงจรรอบที่สี่ เพื่อทำการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการสอนให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน โดยอาศัยประสบการณ์จากการทำPARมาสามรอบ เธอจึงเพิ่มเนื้อเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของนักเรียนที่ไร้ที่อยู่เข้าไปในหลักสูตรของโรงเรียน ผลตอบสนองที่เกิดขึ้นคือทำให้เกิดแรงจูงใจให้นักเรียนบางส่วน

เริ่มสนใจจดจำบทประพันธ์และมีความกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็นอย่างมากในเวลาต่อมา

ในขั้นตอนสุดท้ายจะทำการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยนักวิจัยและผู้ร่วมวิจัย ในรูปแบบของรายงานสะท้อนผล(Reflective journal) เพื่อนำมาเปรียบเทียบและระดมความคิดเพื่อนำไปสู่การทํานวัตกรรมที่ได้จากการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในรูปของบทเรียนหรือหลักสูตร

ความเชื่อในการวิจัย PAR การทำวิจัยPAR มีหลักความเชื่อในการทำวิจัยเพราะการวิจัยต้องปฏิบัติการกับคน จึงมีกฎในการทำเพื่อให้เกิดการพัฒนาในจิตความสามารถ

ความเชื่อแรกต้องคำนึงถึงคือ ผู้ปฏิบัติการวิจัยต้องประพฤติในแนวทางการเคารพต่อคนที่ลงมือปฏิบัติการวิจัยสิ่งที่แสดงถึงความเคารพต่อผู้คนคือ จริยธรรม(Ethics) โดยการขออนุญาตเพื่อขอข้อมูลเป็น จริยธรรมอันดับแรกของการวิจัยใดก็ตาม (Goree, Pyle, Baker, & Hopkins, 2004; Sommers & Sommers, 2004 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) และจริยธรรมในการทำPAR มี 7 ประการดังนี้ คือ ขออนุญาตเก็บข้อมูล, ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย, เคารพในการตัดสินใจ, พัฒนาความรู้, ยึดความเที่ยงตรงเชื่อถือได้อย่างมีมาตรฐาน, ปฏิบัติการเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นและรายงานด้วยความซื่อสัตย์

ความเชื่อที่สอง คือจุดประสงค์(Purpose) ผู้ร่วมปฏิบัติการต้องประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ ข้อความที่เป็นจุดประสงค์มีหนึ่งหรือสองประโยคที่นำไปสู่แรงจูงใจในการทำPAR จะเป็นการรักษาแนวทางการทำวิจัยได้ตรงเป้าหมายมากที่สุด งานวิจัยที่ดีเป็นงานวิจัยทำขึ้นบนความเข้าใจในจุดมุ่งหมายเฉพาะที่กำหนดทิศทาง การดำเนินการวิจัย (Creswell, 2008 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008)

ความเชื่อที่สามคือ ความเป็นเหตุผล(Logic) ในขั้นตอนสุดท้ายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นหลังการทำPARต้องการยุทธศาสตร์ใหม่และความรู้ใหม่ เราต้องใช้ความเป็นเหตุผลเพื่อให้เกิดการรวมกันระหว่างความรู้เดิมและความรู้ใหม่ (James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) กล่าวถึงคำถามที่นำไปสู่ความเป็นเหตุผลจากการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายเพื่อการออกแบบวิจัย มี 5 คำถาม คือ จุดประสงค์การศึกษาและคำถามอะไรที่เกิดขึ้นจากจุดประสงค์ที่ต้องการศึกษา(Question to be addressed) ใครทำงานวิจัยในหัวข้อนี้มาก่อน(Previous studies) องค์ประกอบหรือตัวแปรอะไรที่แสดงให้เห็นความสำคัญของการวิจัย (Variables elements to be measured) วิธีการใดที่สามารถวัดองค์ประกอบหรือตัวแปรได้เหมาะสม (Local measurements) รูปแบบการวิเคราะห์ใดที่ต้องการใช้ในการวิจัย(Form of analysis)

ความเชื่อ (Tenets) ในการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในความเป็นเหตุเป็นผล (Logic) (James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) ได้เสนอรูปแบบตาราง (logic model) เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติวินิจฉัยสถานการณ์โดยใช้วิธีการวิจัยและตั้งเองประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา เมื่อได้ตัวแปรแล้วทำการวัดค่าก่อนแล้ว จึงลงมือปฏิบัติการ และทำการวัดอีกครั้งในขั้นตอนการปฏิบัติและขั้นตอนการประเมิน ตัวแปรตัวหนึ่งจะแสดงถึงคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของคนหรือวัตถุที่มีผลต่อประชากรที่กำลังศึกษา เช่น อายุ น้ำหนัก เชาวปัญญา คะแนนสอบ ความสนใจ เป็นต้น ในลำดับสุดท้ายคือการวิเคราะห์ข้อมูลและสะท้อนผลจากการศึกษาว่า ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นมาบ้างโดยวัดจากผลของการทำวิจัย

นอกจากนี้ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) ยังได้อธิบายการใช้ตารางในการปฏิบัติการเพื่อให้การวิจัยในแต่ละช่วงรอบ (phase) โดยเริ่มต้นจากสร้างตาราง ที่เราสามารถเพิ่มตารางได้อีกเท่าที่ต้องการเพื่อเก็บข้อมูลให้ได้ทั้งหมด ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยดำเนินการตั้งประเด็นปัญหา เขียนไว้ในช่องแรก ช่วยกันค้นหางานวิจัยที่ทำมาแล้วที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาโดยเขียนไว้ในช่องที่ 2 กำหนดตัวแปรที่ต้องการวัดหรือประเมินไว้ในช่องที่ 3 กำหนดวิธีการวัด ไว้ในช่องที่ 4 แล้วทำการกำหนดวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ไว้ในช่องสุดท้าย แล้วลงมือปฏิบัติ เมื่อทำการวิจัยเสร็จแล้ว จึงนำตารางนี้มาเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างกับผู้ร่วมวิจัยคนอื่น ๆ เพื่อทำการวิพากษ์และระดมความคิด การทำตารางปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต้องแสวงหารูปแบบการวิจัยและวิธีการเก็บข้อมูลให้ได้มากๆ โดยไม่ต้องกังวลว่าผู้ร่วมวิจัยจะไม่เคยทำมาก่อนเพราะการเกิดปัญหาคือความก้าวหน้าของการดำเนินการตามวิธีการวิจัยแบบนี้ที่ต้องมีการทบทวนการปฏิบัติการบ่อยๆจนเกิดประสบการณ์ รูปแบบตรรกะนี้จะถูกพัฒนาผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยจะช่วยให้ผู้วิจัยในการสร้างความเข้มแข็งและความมั่นใจในการศึกษาเหมาะสมกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร วิธีการสอนหรือนโยบายของโรงเรียน ตารางปฏิบัติการนี้จะช่วยให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ได้ประโยชน์ คือ 1) ทำให้เกิดแหล่งข้อมูลเพื่อการทำวิจัย PAR จำนวนมาก 2) เกิดการพัฒนางานวิจัย PAR บนพื้นฐานของหลักการทำวิจัยและมีทฤษฎีรองรับ 3) ทำให้การปฏิบัติการสามารถวัดและประเมินได้ และ 4) เป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีของงานวิจัย และการปฏิบัติการ PAR

ส่วนวิธีการใช้รูปแบบความเป็นเหตุเป็นผล (Logic model) ในกระบวนการวิจัย PAR นั้น เราจะสอดแทรกลงไปในทุกขั้นตอน กล่าวคือ ในขั้นตอนก่อนการวินิจฉัย (Diagnose) จะใช้เป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อนการทำวิจัยทุกอย่างรอบ ก่อนการลงมือปฏิบัติการ (Act) จะเป็นการผนวกเอางานวิจัยที่เคยทำมาแล้วกับงานวิจัยที่กำลังทำในครั้งนี้อยู่ ก่อนขั้นตอนการประเมิน (Measure) จะกำหนดการใช้ความเป็นเหตุเป็นผลในการวัดตัวแปรที่กำลังศึกษา และก่อนขั้นสะท้อนผล (Reflect) จะ

เป็นการให้แหล่งข้อมูลอ้างอิงที่หลากหลายเพื่อนำเสนอข้อมูลในการสะท้อนผล ดังนั้นตารางรูปแบบเหตุผลนี้จึงทำให้การทำวิจัยPAR มีความสอดคล้องกันของข้อมูล มีความเชื่อถือได้และเชื่อมโยงการทำวิจัยPARในทุกรอบวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) จึงพอสรุปแนวคิดวิธีการวิจัยได้ดังนี้

1) การเริ่มต้นวิจัย : การวิจัยเริ่มด้วยการจัดประเภทแนวความคิดในเรื่องที่สนใจตามคำถามการวิจัยเพื่อวางแผนการวิธีเก็บข้อมูล คำถามเริ่มจากคำถามง่ายๆเพื่อให้สามารถจัดการได้แต่ก็ยังคงมีประเด็นข้อปัญหาทางการศึกษาที่ต้องการศึกษา คำถามวิจัยที่จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถออกแบบเพื่อดำเนินการขั้นตอนต่อไปได้ง่ายและจะเป็นแนวทางการหาคำตอบที่ต้องการ คำถามการวิจัยแสดงถึงความสำคัญของปัญหา วิธีการจัดการข้อมูล มีความชัดเจนแสดงถึงขอบข่ายของปัญหาตลอดจนบริบทของสถานการณ์ที่กำลังศึกษา ข้อมูลจะเป็นข้อมูลที่เป็นกลางคือจะรวบรวมข้อมูลทั้งที่สอดคล้องและที่ขัดแย้งกับความคิดของผู้วิจัย นอกจากนี้คำถามการวิจัยจะมีส่วนในการทำให้เกิดการทำงานเป็นทีมและเกิดแรงขับเคลื่อนในการปฏิบัติการ(Caro-Bruce, 2000; Creswell, 2003 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008)

แนวความคิดเกี่ยวกับปัญหาในการวิจัยPARไม่ต้องการตรวจสอบแต่จะปล่อยให้ เป็นข้อมูลที่เป็นความจริงที่อาจจะมีผลกระทบในทางลบต่อผลการวิจัยที่ตั้งไว้ก็ได้(Lexico Publishing, 2006 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) เพราะผู้วิจัยจะกำหนดช่วงเวลาให้ครอบคลุมสมมติฐาน โดยสมมติฐานจะเป็นธรรมชาติของชีวิตที่ผู้วิจัยต้องนำเสนอแนวคิดที่เกิดขึ้นจากการทำงานเป็นทีม การศึกษาเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งข้อมูลที่ไม่เป็นทางการ(informal) และข้อมูลที่เป็นทางการ(formal) ข้อมูลเหล่านี้จะมีความสำคัญต่อผู้ร่วมวิจัยอยู่ 3 ประการ คือ ประการแรก จะได้ความคิดที่ใหม่ในหัวข้อที่จะศึกษาและทำให้ผู้วิจัยรู้ว่า มีอะไรกำลังเกิดขึ้นเกี่ยวกับหัวข้อที่ศึกษา ประการที่สองทำให้ทีมผู้วิจัยใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำงานเป็นทีมและประการสุดท้ายคือเป็นเครื่องมือในการจัดหมวดหมู่เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องของข้อมูลเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ศึกษา(Hart, 1998 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) แนวความคิดที่ได้เหล่านี้จะถูกเปลี่ยนเป็นตัวแปรในการวัดในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่กำหนดไว้เป็นขั้นตอนแรกในวงจรPAR

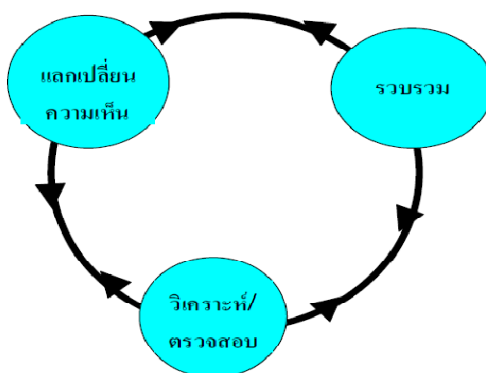
วิธีการวิจัยแบบPARจะมีจุดเด่นอยู่ที่เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและ เชิงปริมาณที่มีการสะท้อนผล ข้อมูลเชิงคุณภาพจะได้จากการการตรวจสอบประสบการณ์ที่เกิดจากคนส่วนข้อมูลเชิงปริมาณจะเป็นรวบรวมข้อมูลช่วงใดช่วงหนึ่งของการปฏิบัติของคนที่มีจำนวนมากพอ (Anderson, Harr & Nihlen, 1994; Creswell, 2002; Ritchie, 2003 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) การสะท้อนผลเป็นวิธีการเชิงคุณภาพที่มีคุณค่าในตนเองที่มีความคิดเห็นของ

ผู้วิจัยที่เกิดขึ้นตลอดช่วงเวลาที่ทำการทำวิจัย ข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณจะทำให้เกิดภาพรวม (Holistic) ที่ทำให้เกิดความสำเร็จและการกระทำต่างๆที่เกิดขึ้น (McNiff, 1993; Noffke & Stevenson, 1995; Sumara & Carson, 1997 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) ผู้วิจัย PAR ต้องใช้เหตุผลในการกำหนดเวลาที่มีอย่างจำกัดลงไปในการวิจัยในขณะที่เริ่มต้นตั้งคำถามการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ในวงจรแรกของการวิจัย

การสะท้อนผลในการวิจัย PAR มีลักษณะเป็นกลางมากกว่าการวิจัยทางการศึกษาแบบอื่นเพราะเป็นการนำเสนอข้อมูลทั้งหมดที่เกิดขึ้นระหว่างการวิจัยโดยไม่เพียงแต่นำเสนอข้อมูลที่เกิดจากคำถามว่า อะไร (what) เมื่อไร (when) ที่ไหน (where) ทำไม (why) และอย่างไร (how) ในสถานการณ์ที่ศึกษาเท่านั้นแต่จะรวมทั้งการแสดงความรู้สึก (Feeling) ตลอดจนแนวความคิด (Thought) ของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยด้วย เพื่อแสดงถึงประสบการณ์ที่ได้รับและหลักฐานที่ได้จากการวิจัยที่อาจจะขาดหายไป (Caro-Bruce, 2000; McKay, 1992; Sagor, 2000 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008)

2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ : หลักฐานข้อมูลเชิงคุณภาพอาจจะเป็นข้อความหรือรูปภาพก็ได้ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากคน สิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการวิจัย หรือเหตุการณ์ในทุกขั้นตอนของการวิจัย ทีมของการวิจัย PAR จะมีกลยุทธ์ที่มีความสมดุลระหว่างเวลาและแหล่งข้อมูลที่จำกัดเพื่อที่จะได้เก็บข้อมูลให้เพียงพอซึ่งจะขึ้นอยู่กับธรรมชาติของประเด็นที่ศึกษา (Glanz, 2003 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่สุดของกลยุทธ์การเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ข้อมูลจะต้องมาจากหลายๆแหล่งและมีการเปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาด้วย ข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจากหลายวิธีการด้วยกัน คือข้อมูลที่ได้จากคนจะประกอบด้วยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การเก็บข้อมูลเรื่องราวที่เกิดจากกระบวนการวิจัย PAR คือบันทึกสะท้อนผลภาคสนาม สมุดบันทึกภาคสนาม และร่องรอยความเป็นมา และข้อมูลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสังเกตและผลงานของนักเรียน แต่ละวิธีการเก็บข้อมูลจะทำให้ลักษณะข้อมูลที่ได้มีคุณค่าและความหลากหลายเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่เป็นความต้องการของทีมวิจัย PAR และเป็นพื้นฐานในการสรุปผลการวิจัย (Byrne-Armstrong, Higgs & Horsfall, 2001; Maxwell, 1996; Patton & Patton, 2002; Snap & Spencer, 2003; Strauss & Corbin, 1998 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) กลยุทธ์การเก็บข้อมูลนี้จะถูกจำกัดด้วยเรื่องของเวลา ความอึดตัวของข้อมูลหรือความอคติที่อาจเกิดขึ้นจากผู้วิจัยหรือประเด็นที่ทำการวิจัย การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจะมีขั้นตอนเพื่อให้แน่ใจว่างานที่ได้จะถูกต้องแม่นยำโดยการทำให้ข้อมูลมีคุณภาพจากทีมวิจัย PAR ด้วยการวิพากษ์ในกลุ่มเพื่อให้ได้เครื่องมือวัดที่ยอมรับได้ มีการตรวจสอบซ้ำเพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียงและมีการกำหนดเวลาที่แน่นอนในการรวบรวมข้อมูล

ดั่งภาพที่ 6 สุดท้ายข้อมูลที่ได้จากวิธีการที่แตกต่างกันทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณควรจะนำมาเปรียบเทียบกันซึ่งวิธีการแบบผสม(Mixed methodology)นี้จะช่วยให้ทีมวิจัยPARสร้างข้อสรุปในเรื่องที่วิจัยได้อย่างแม่นยำและมีความสอดคล้องกัน (Maxwell, 1996 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008)

ภาพที่ 6 กระบวนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

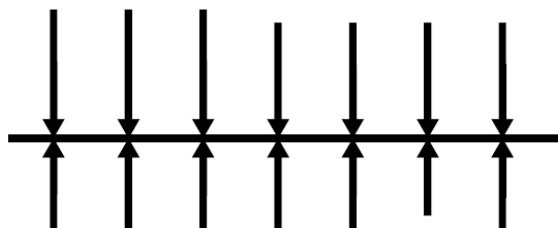
ที่มา: Alan Bucknam/Notchcode Creative (2006)

3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ : ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาแล้วจะถูกวิเคราะห์ซึ่งผลจากการวิเคราะห์จะเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปสู่วิธีการเก็บข้อมูลที่มีระดับสูงขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะเป็นการแยกส่วนและนำมารวมกลุ่มกันใหม่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นสาระบบของคำสัมภาษณ์และบทข้อเขียน ข้อมูลเหล่านี้จะมีการกำหนดรหัสและการเปรียบเทียบความเหมือนกันเพื่อรวมกลุ่มเข้าด้วยกันตลอดในขั้นตอนกระบวนการเก็บข้อมูล ข้อมูลจะมีแถบชื่อแสดงเพื่อสามารถจดจำได้ง่ายและสามารถใช้เป็นประโยชน์ในการค้นหาข้อมูลในขั้นตอนที่ซับซ้อนมากขึ้น (Creswell, 2003; Maxwell, 1996; Patton & Patton, 2002; Strauss & Corbin, 1998 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้นจะถูกยืนยันด้วยวิธีการแบบสามเส้า(triangulating) ด้วยข้อมูลที่ทำกรรวบรวมมาจากหลายๆแหล่งทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ หรืออาจมาจากขั้นตอนวิเคราะห์ที่สูงขึ้นที่มีการวิเคราะห์แบบรูบิก(rubric) ข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์แล้วจะประกอบด้วยความสัมพันธ์ของความเที่ยงตรง(validability) ความเป็นไปได้(credibility)และความเชื่อถือได้(reliability) (Spencer, Ritchie, and Lewis, 2003 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) ในขั้นตอนสุดท้ายของการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มผู้วิจัยPAR จะต้องมีความสามารถในการอธิบายความเที่ยงตรง ความเป็นไปได้และความเชื่อถือได้ในการสรุปผลข้อมูล ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลจะแสดงถึงความเที่ยงตรงของขอบเขตการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในประเด็นปัญหาที่ทำการศึกษาในหัวข้อต่างๆที่มีความหลากหลาย ความเป็นไปได้อาจเป็นสิ่งที่แสดงถึงมาตรฐานการทำงานของผู้วิจัย บุคคลที่มีส่วนในการวิจัย และผู้ที่มีส่วนได้เสียในการวิจัย

และสุดท้ายคือ ความเชื่อถือได้จะเป็นตัววัดการปฏิบัติการที่มีผลมาจากการศึกษาที่จะสามารถพัฒนาการศึกษาในหน่วยงานของตนและอาจจะมีผลดีต่อวงการศึกษาอย่างกว้างขวางต่อไป (Anderson et al., 1994; Higgs, 2001; Maxwell, 1996; McKernan, 1996 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008)

4) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ : วิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณมีหลากหลายวิธีด้วยการตั้งคำถามและมีข้อดีคือ ในการให้ข้อมูลจากประชากรกลุ่มใหญ่แทนที่จะมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างเดียว หลักฐานเชิงปริมาณสามารถใช้เพื่อปฏิเสธ หรือยอมรับผลในเชิงคุณภาพที่มีการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของกลุ่มที่ศึกษาหรือจากแบบสำรวจและแบบสอบถาม ผู้วิจัยPARสามารถสร้างความเชื่อถือได้โดยใช้แบบสอบถามที่มีคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขที่มีความแปรปรวน(variance) และค่าสหสัมพันธ์(correlation) ในค่าของตัวแปรของกลุ่ม(Vallentine, 1997 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) คำถามเหล่านี้จะมีประเด็นที่เกี่ยวกับการจำแนก ความก้าวหน้า ความคิดเห็น ระดับความพึงพอใจและผลลัพธ์ (Bernhardt, 2004 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) วิธีการแบบผสม(mixed method)นี้เป็นการอนุญาตให้ทีมวิจัยPARแสวงหาคำตอบและกำหนดรูปแบบที่เป็นการแสดงถึงผลสัมฤทธิ์หรือการไม่บรรลุผล ความก้าวหน้าของโรงเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยการผสมผสานระหว่างพลังประสบการณ์ของคนที่รวบรวมโดยวิธีการเชิงคุณภาพกับการแสดงผลของข้อมูลกลุ่มประชากรที่มีหลักฐานเป็นตัวเลข จะทำให้ผู้วิจัยสร้างองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่กำลังทำการศึกษา การวิจัยPARมักจะใช้แบบสำรวจและแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เครื่องมือเก็บข้อมูลทั้งสองแบบยากที่จะออกแบบเพราะแต่ละวิธีการต้องการความเข้าใจที่มีลักษณะเฉพาะและมีการข้ามวัฒนธรรม(cross culture)เพื่อให้เกิดการปฏิบัติการที่กว้างขวาง(Leedy & Ormrod, 2005 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) ทีมวิจัยPARจะช่วยให้ได้โดยการสร้างวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมโดยการกระทำซ้ำๆที่ซับซ้อนในการเขียน ทดสอบและการปรับปรุงแก้ไขรายงาน กระบวนการปฏิบัติซ้ำๆเช่นนี้จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งผู้วิจัยพอใจในความเที่ยงตรงของเครื่องมือคือสามารถวัดสิ่งที่ตั้งใจวัดได้และมีความเชื่อถือได้คือข้อมูลที่หลากหลายเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรและแสดงถึงความสอดคล้องกันของผลที่ได้จากการวัด และเมื่อผู้ลงมือทำวิจัยPAR กำหนดกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ต้องการศึกษาแล้วจะต้องกำหนดเวลาที่ใช้เพื่อการวัดผลข้อมูลเพื่อให้ได้หลักฐานที่มีความสอดคล้องกัน (Cohen & Manion, 1994 cited in Creswell, 2002 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008)

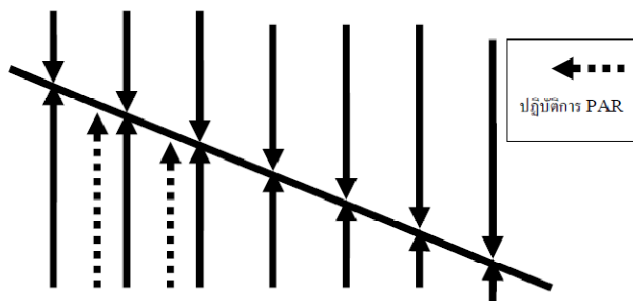
5) การลงมือปฏิบัติและการวัดผลการปฏิบัติ : การวิจัยPARและการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีกระบวนการต่อเนื่องที่ถูกนำมาพิจารณาอยู่ 3 ด้านด้วยกัน คือ กระบวนการของการเป็นการให้อิสระในการปฏิบัติการเพื่อให้เกิดการพัฒนาในวิชาชีพ กระบวนการที่มีความต่อเนื่องของการพัฒนาจากบุคคลสู่ความก้าวหน้าขององค์กร กระบวนการเชื่อมโยงจากบุคคลสู่อำนาจในองค์กร ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดประเด็นและทฤษฎีที่น่าสนใจมากมาย ตัวอย่างการทำการวิจัยPARมากมายที่ประสบความสำเร็จที่เพิ่มขึ้นโดยครู คณะครู ผู้บริหาร โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน แสดงให้เห็นข้อดีของการปฏิบัติการในระดับท้องถิ่นเพราะขณะที่คณะผู้วิจัยPARและผู้มีส่วนร่วมกำลังหาข้อมูลเพื่อสนับสนุนผลของการวิจัย ต้องยอมรับว่าผู้ร่วมวิจัยทุกคนในการปฏิบัติการในแต่ละวงรอบของการทำวิจัยPARจะเห็นคุณค่าของการทุ่มเทเวลาและกำลังงานลงไป (James, 2006b อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) การลงมือปฏิบัติคือการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและในทางกลับกันความเปลี่ยนแปลงมักจะทำให้เกิดปฏิกิริยามีสองเรื่องที่ต้องพบเมื่อเราทำการเปลี่ยนแปลงคือ ความยึดติด(Inertia)และการต่อต้าน(Defensive reaction) วิธีการวิเคราะห์ภาคสนาม(Force field analysis)และบันไดวิเคราะห์พฤติกรรม(Ladder of inference) จะถูกพัฒนามาเป็นเครื่องมือเพื่อพิจารณาประเด็นปัญหาด้านการพัฒนาองค์กร(Argyris et al., 1985; Schon, 1983; Sege, 1994 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) ผู้วิจัยสามารถนำเอาวิธีการทั้งสองมาใช้เพื่อทำความเข้าใจและวางแผนแก้ไขแรงต่อต้านต่างๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคในผลลัพธ์ของงานวิจัย ดังภาพที่ 7 แสดงถึง สภาวะของแรงด้านการเปลี่ยนแปลงคือแรงการยึดติด (Inertia) ที่ทำให้เกิดสภาพการคงอยู่ (Status quo)

ภาพที่ 7 สภาวะ 2 แรงผลักระหว่างการเปลี่ยนแปลง(Change) และการยึดติด (Inertia)

ที่มา: Alan Bucknam/Notchcode Creative (2005)

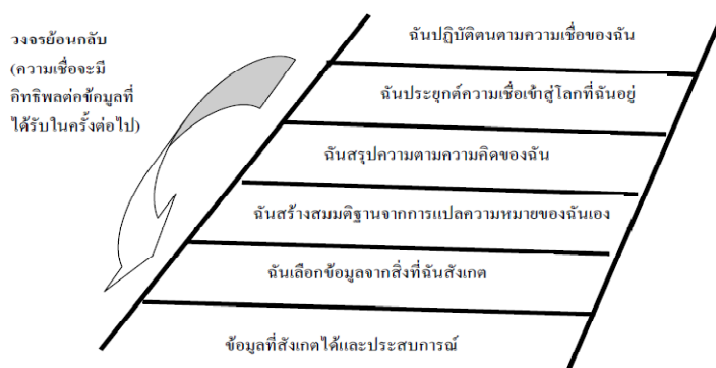
การปฏิบัติการวิจัยPARต้องทำให้เกิดความสภาวะที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ คือสภาวะที่ไม่สมดุลโดยใช้กลยุทธ์ต่างๆ ที่ได้วางแผนไว้ลงมือปฏิบัติให้เกิดความไม่สมดุล และสามารถทำลายแรงยึดติดจนสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 สภาพความไม่สมดุลทำให้สามารถปฏิบัติการPARได้ผล

ที่มา: Alan Bucknam/Notchcode Creative (2005)

การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมต่อต้านการเปลี่ยนแปลง(Defensive Behavior)นั้น Greenwood & Levin (1998) ได้แนะนำว่าการทำวิจัยPARให้สำเร็จได้ต้องเผชิญหน้ากับฝ่ายตรงข้ามและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งให้ได้ การแก้ปัญหาดังกล่าวอาจใช้กลยุทธ์ที่เรียกว่าบันไดวิเคราะห์พฤติกรรม(Ladder of inference) ก็คือการวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมที่แสดงออกมาทำให้เกิดความขัดแย้งต้นเหตุอยู่ที่ข้อมูลและประสบการณ์ที่เขาได้รับตอนแรกเป็นฐานความคิดดังภาพที่ 9

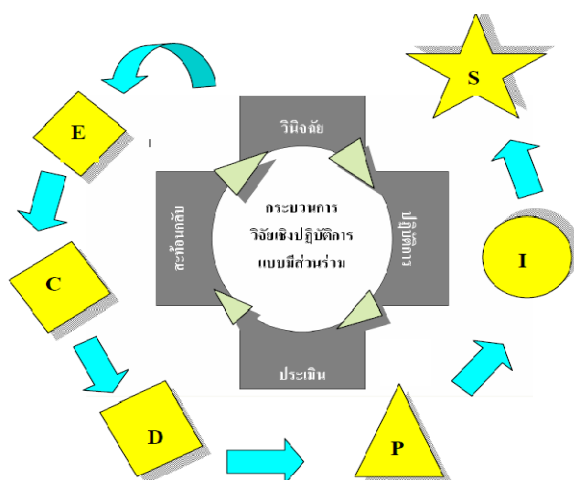
ภาพที่ 9 บันไดวิเคราะห์พฤติกรรม

ที่มา: Alan Bucknam/Notchcode Creative (2006)

ส่วนการวัดการปฏิบัติการณ์ในแต่ละวงรอบมีมากมายในรูปแบบการวัดที่เป็นรูปแบบทางการโดยผู้ทำวิจัยPARต้องทำการวัดทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแสดงข้อมูลสนับสนุนผลการศึกษาในประเด็นปัญหาทางการศึกษาและผลการตอบสนองของผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องในการเปลี่ยนแปลงการเก็บข้อมูลระยะสั้นไม่ใช่ข้อสรุปของการวิจัยPARถ้าการปฏิบัติการณ์นั้นเสร็จสิ้นเพียงเพื่อให้คณะ

ปฏิบัติการPARบรรลุจุดประสงค์ นอกจากนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากถ้ามีการประเมินแต่ละการปฏิบัติการที่ไม่เป็นไปตามความเป็นไปได้ที่ผู้วิจัยคาดการณ์ไว้ ระดับการวัดการปฏิบัติการที่อาจนำมาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงได้นำเสนอในปี 1994 โดย Prochaska, Norcross, and DiClemente ที่มีการวัด 5 ระดับ คือ ระดับไม่มีความตระหนัก(Precontemplation) ระดับมีความตระหนัก(Contemplation) ระดับเริ่มมีการปฏิบัติแต่ยังไม่เกิดผล(Action) ระดับลงมือปฏิบัติทุกขั้นตอนที่วางแผนไว้แล้ว(Maintenance) และระดับพึงพอใจในการปฏิบัติการแล้ว(Termination) หมายความว่าผู้ทำการวิจัยเห็นว่าไม่มีการเกิดการเปลี่ยนแปลงใดใดแล้วจากการปฏิบัติการ นอกจากนี้ผู้วิจัยอาจจะได้ระบบการประเมินวงจรการปฏิบัติการแรกๆเมื่อผู้วิจัยPAR ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัดสินใจลงมือปฏิบัติการแล้วทำการปรับปรุงแก้ไขการประเมินการปฏิบัติที่เหมาะสมกับปัญหาแล้วจึงตัดสินใจประยุกต์ใช้ในวงจรต่อไป

6) วงจรของPAR เกิดพลังของกระบวนการวนซ้ำ : วงจรที่เกิดขึ้นในการวิจัยPAR เป็นสิ่งที่สำคัญเพราะการเกิดวงจรซ้ำหลายรอบทำให้เกิดกระบวนการที่ผลักดันให้ผู้ทำวิจัยเกิดความยืดหยุ่นและมีความมั่นใจ ทั้งสองลักษณะนี้จะเพิ่มความเข้าใจในปัญหาที่กำลังศึกษา วงจรPAR โดยปกติแล้วจะไม่มีดำเนินการไปตามแนวราบแต่จะมีผลให้เกิดวิธีการจำนวนมากมาย แต่ละขั้นตอนจะศึกษาลงลึกและเกิดความพร้อมมากขึ้นเมื่อกลับมาทบทวนในกระบวนการหมุนวน เมื่อข้อมูลถูกรวบรวมอย่างมากขึ้นเท่าใดจะเป็นการวินิจฉัยประเด็นปัญหามากขึ้นเท่านั้น ในความซับซ้อนในการทำความเข้าใจประเด็นปัญหาที่สำคัญทำให้เกิดผลการเจริญเติบโตในการปฏิบัติการของบุคคลที่เป็นสมาชิกในกลุ่มและระหว่าง สมาชิกในกลุ่มด้วยกันเอง การวิจัยPARในแต่ละครั้งของกลุ่มหนึ่งจะเพิ่มผลให้กับผลวิจัยของกลุ่มอื่นด้วยและสามารถมองเห็นในรูปโครงสร้างของวงจรดังภาพที่ 10 (Coghlan & Brannick, 2001 อ้างถึงใน James, Milenkiewicz & Bucknum, 2008) นั่นคือ “E” เกิดการพัฒนาการปฏิบัติการทางการศึกษา(Improved Educational Practices) “C” การเรียนรู้แบบร่วมมือ(Collaborative Learning) “D” การตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล(Data-driven Decisions) “P” การวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วม(Participatory Analysis) “I” มีการเข้ามาเกี่ยวข้องของผู้ปกครองและชุมชน(Parent and Community Involvement)และ “S” ผลสำเร็จของนักเรียน(Student Success)

ภาพที่ 10 วงจรของPAR

ที่มา: Alan Bucknum/Notchcode Creative (2005)

การวัดจะรวมเอาผลของการพัฒนาการเรียนรู้หลายแง่มุมตลอดเวลาที่ทำโครงการวิจัยย่อย การสะท้อนผลจะทำให้ทีมวิจัยPARก้าวไปสู่วงจรใหม่ต่อไป สุดท้าย ความเข้าใจในทฤษฎีจะมากขึ้นเป็นทวีคูณ เพิ่มความแม่นยำตลอดในวงจรรอบอื่นๆ เกิดการประสานกันของการวิจัยและการปฏิบัติการในกลุ่มและตลอดจนไปถึงผลของแต่ละวงจรให้เกิดความเที่ยงตรง ความเป็นไปได้ และความแม่นยำเกิดขึ้นตลอดในการศึกษาแบบPAR

7) การวิเคราะห์ขั้นสุดท้ายและผลการวิจัย : การเขียนรายงานผลการวิจัยPARเป็นผลการวิเคราะห์ที่ยากลำบากและได้ผ่านมือผู้ร่วมวิจัยทุกคนจนกระทั่งการวิเคราะห์ในขั้นตอนสุดท้าย เนื้อหาของการเขียนจะเน้นไปที่สองมิติที่ขัดแย้งกัน นั่นคือ ความรู้สึกในส่วนลึกกว่าในความคิดเห็นของตนเองในมุมมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมไม่มีทางเหมือนกับความคิดเห็นของคนอื่น และความรู้สึกพึงพอใจที่ได้บทเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้และผลลัพธ์ที่ได้มากจากการทำงานหนัก วิธีการวิจัยPAR เป็นเรื่องปกติของบุคคลแต่มีความยิ่งใหญ่เพราะสะท้อนให้เห็นความสำคัญแต่ละส่วนของวงจร ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทุกคนจะต้องทำ การรายงานการวิจัยที่น่าเสนอบทสรุปสุดท้ายที่มีกระบวนการวิจัยที่มีความตรงไปตรงมา จากความรู้ระดับสูงไปสู่ความเข้าใจของบุคคลธรรมดา จากองค์ความรู้ไปสู่ผลของการวิจัย จากข้อมูลที่เป็นเพียงการคาดการณ์ไว้ไปสู่ข้อมูลที่มีการยืนยันรูปแบบทั้งหมดของขั้นตอนการวิเคราะห์จากงานเขียนสู่ความคิดแล้วย้อนกลับจากความคิดกลับไปสู่การเขียนอีกครั้งหนึ่ง การกระบวนการทำวิจัยPARจะก่อให้เกิดความรู้ใหม่และนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการศึกษา ความเที่ยงตรงจะเป็นเครื่องวัดทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีกระบวนการที่รับประกันความเที่ยงตรงคือ ข้อแรก ผู้วิจัยPARต้องวางแผนให้ผู้อื่นเป็นผู้ทดสอบและวิเคราะห์ข้อมูลตลอดการวิจัย ประการที่สอง ผู้วิจัยต้องพัฒนาและทดสอบทฤษฎีเพื่อพิจารณาส่วนประกอบ

สำคัญในข้อค้นพบ ประการที่สาม ในขั้นตอนสุดท้ายเขาตรวจสอบรายงานโดยกระบวนการวิเคราะห์ดังนั้นคนอื่นจึงสามารถตัดสินความถูกต้องด้วยตนเองในความเที่ยงตรงของกระบวนการที่ยอมรับรายงานผลการวิจัย เมื่อผู้มีส่วนได้เสียได้งานรายงานการวิจัยแล้วก็สามารถตรวจสอบผลได้ด้วยตนเองถึงขอบเขตของการวิจัยและผลการวิจัยมีความเป็นไปได้ ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำให้เกิดความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ค้นพบและนำไปสู่ผลสรุปการวิจัย การรายงานด้วยผังกราฟิกสามารถช่วยได้ การรวมเอาเรื่องราวส่วนตัวที่เกิดขึ้นและเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลาที่ทำการวิจัยทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นจริงและเป็นข้อมูลสนับสนุนถึงความเป็นไปได้ ความรู้สึกว่าเป็นไปได้ของผู้อ่านรายงานจะได้รับการยืนยันจากข้อพิจารณาของผู้เขียนถึงด้านต่างๆ ที่ทำการศึกษาที่บอกถึงจุดบกพร่องและต้องการทำการศึกษาเพิ่มเติมของผู้วิจัย ความเชื่อมั่นจะแสดงถึงความสามารถของผลลัพธ์ของการวิจัยPARที่ถ่ายทอดไปสู่องค์กรอื่นๆทางการศึกษา ขณะที่การตัดสินใจทำซ้ำหรือสร้างงานวิจัยใหม่จากการวิจัยครั้งก่อนได้จะเริ่มจากการอ่านรายงานการวิจัย ศักยภาพของงานวิจัยพอที่จะอ้างอิงไปยังงานวิจัยใหม่ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากการเขียนรายงานการวิจัยของคณะผู้วิจัยPAR ความคิดเห็นที่ไม่ถูกต้องที่อาจไปขวางกั้นความเชื่อมั่นของผลสรุปการวิจัย คือ ความพยายามที่จะอ้างผลสรุปจากกลุ่มย่อยเพื่ออ้างถึงกลุ่มใหญ่ หรือในทางตรงกันข้ามการคาดการณ์กลุ่มย่อยโดยดูจากความเป็นไปได้ของกลุ่มใหญ่ เพราะว่าสิ่งแวดล้อมทางการศึกษานั้นเป็นลักษณะที่ซับซ้อน การเปิดเผยบริบทอย่างชัดเจนของการวิจัย PAR การพิจารณาโดยคำนึงถึงศักยภาพการอ้างอิงขององค์กรที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน จะช่วยให้ผู้อ่านตัดสินใจได้ว่าขอบเขตการวิจัยหรือปัญหาที่ทำการวิจัยนั้นมีความเชื่อถือได้เพียงใด วัตถุประสงค์ของการรายงานผลการวิจัยก็เพื่อแสดงให้เห็นกระบวนการและเนื้อหาทั้งหมดของการวิจัยPAR เมื่อนำไปสู่การรายงานส่วนบุคคลและการเขียนในเชิงนักวิชาการที่ได้เรียนรู้ระหว่างการวิจัยPAR ในตอนนี้จะต้องเขียนในฐานะผู้เห็นเหตุการณ์และครอบคลุมหัวข้อที่ทำการศึกษา เมื่อทีมวิจัยPAR เขียนบทสรุปของข้อมูลที่ค้นพบต้องเขียนอย่างมีเหตุผลซึ่งจะทำให้การวิจัยทั้งหมดเป็นรายงานที่มีความถูกต้อง เมื่อมีการพิจารณาว่าการวิจัยสามารถนำไปอ้างอิงในงานวิจัยอื่นได้หรือไม่ ผู้เขียนงานวิจัยPARจะพบความจริงได้ว่าผู้อ่านงานวิจัยจะสามารถวิเคราะห์ได้ด้วยตนเองถึงผลการวิจัยที่มีความเที่ยงตรง เป็นไปได้และมีความเชื่อถือได้อย่างแน่นอน

8) การเขียนรายงานผลการวิจัย : รูปแบบรายงานการวิจัยPARเป็นรูปแบบใดขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ที่สนใจในงานวิจัยที่จะทราบและผลกระทบที่พวกเขาต้องการรู้ของรายงาน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 แบบ คือ การรายงานผลการวิจัยแบบเป็นทางการ การนำเสนออย่างเป็นทางการ การรายงานส่วนบุคคล และการรายงานเรื่องราวชุมชน

การรายงานผลการวิจัยที่ค้นพบอย่างเป็นทางการมีข้อดีคือเป็นรูปแบบที่พบเห็นกันเป็นประจำโดยขอบเขตของรายงานจะเป็นผลการวิจัยที่ผู้ทำวิจัยพึงพอใจ การรายงานจะมีค่าความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ซึ่งมีความจำเป็นในการเขียนรายงานแบบนี้ ผลการวิจัยที่พบดูเหมือนว่าจะมีความเป็นไปได้จากจุดเด่นหลายๆด้าน ขณะที่มีความเข้มแข็งของเค้าโครงของรายงานทำให้รายงานการวิจัยแบบนี้ช่วยให้ผู้ทำการวิจัยเข้าใจในจุดอ่อนและจุดแข็งของผลการวิจัย

การนำเสนออย่างเป็นทางการจะทำให้กลุ่มการวิจัย PAR จุดเด่นของความหลากหลายของทัศนคติที่จะเพิ่มพลังความคิดที่สนับสนุนผลการวิจัย จากการมีเนื้อหาสาระมากเหมือนกับรายงานการวิจัยแบบเป็นทางการ การนำเสนอแบบเป็นทางการจึงมุ่งจุดสำคัญไม่เกิน 3 เรื่องใหญ่ๆ คือ เป็นการรับรองได้ว่ารูปแบบการนำเสนอควรมีสิ่งที่แสดงถึงความตระหนักในการคำนึงถึง 1) จุดยืนของทีมวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับผู้อ่านรายงานการวิจัย 2) ข้อจำกัดต่างๆที่ค้นพบ และ 3) ผลกระทบด้านอารมณ์ที่เข้าต่อสู่จนสำเร็จ

รายงานส่วนบุคคลสามารถเขียนเป็นภาษาเขียนหรือเขียนเป็นคำพูดที่มีการเผยแพร่หรือจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และอาจจะเกิดขึ้นระหว่างการวิจัยจนกระทั่งการวิจัยเสร็จสมบูรณ์ บทความย่อๆนั้นจะเป็นสิ่งที่แสดงถึงความปรารถนาที่ผู้ทำวิจัยPARมีการรับรู้อย่างกว้างขวางหรือได้รับความคิดเห็นที่สนับสนุนในประเด็นปัญหาที่ศึกษา โดยการนำเสนอความรู้สึกของผู้มีส่วนได้เสียลงไปในการรายงานการวิจัยจะทำให้ได้รับการยอมรับและผู้อ่านสนใจอ่านรายงานในตอนท้ายของรายงานการวิจัยด้วย

การเขียนรายงานของชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้ทำวิจัยPARเลือกเพื่อให้ผู้อ่านทราบประเด็นปัญหาที่ทำการศึกษามีได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและสามารถพัฒนาไปสู่การวิจัยอื่นๆได้ การวางแผนและการบริหารการวิจัยเพิ่มความเข้าใจในชุมชนและกลุ่มผู้วิจัยPAR และที่สำคัญคือผู้มีส่วนร่วมต้องมีความซื่อสัตย์ในการรายงานเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลของนักเรียนและผู้ปกครอง ผู้ทำวิจัยPAR จะต้องให้การปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่นและสนับสนุนนักการศึกษาและสมาชิกของชุมชนเพื่อเผชิญกับปัญหาใหม่ๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างทรหดต่อไป

9) การวิจัยPARเพื่อภาวะผู้นำทางการศึกษา : นักการศึกษาทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อน หลายๆทฤษฎีเชื่อว่าการปรับพฤติกรรมจะช่วยให้การปฏิรูปโรงเรียนประสบความสำเร็จ ประโยชน์ของการวิจัยPARสามารถนำไปใช้ในประเด็นปัญหาเล็กจนถึงระดับใหญ่ได้ในโรงเรียนที่นักการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ วิธีการPARอาจจะไม่เป็นที่นิยมในการนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนแต่ผลการวิจัยที่มีการค้นพบโดยการวิจัยPARเป็นการพัฒนาวิชาชีพที่ช่วยให้ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ มีการแก้ไขปัญหาในขณะที่มีการเก็บข้อมูล

ผู้มีอำนาจจะสร้างสถานการณ์ที่มีความเชื่อมโยงกับความเป็นจริง เป็นการแก้ไขปัญหามาจากความจริงที่มีความซับซ้อน หลีกเลี่ยงความผิดพลาดเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

จากกรอบแนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นจึงต้องมีการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแต่ต้องมีความระมัดระวังตามธรรมชาติของข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังนำขั้นตอนการปฏิบัติการมาเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ที่เริ่มต้นจากการวินิจฉัย(diagnose) สภาพของโรงเรียนและชุมชนที่ต้องการศึกษา แล้วลงมือปฏิบัติ(act) ประเมินเพื่อวัด(measure) และสะท้อนกลับ(reflect) ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำบทบาท(roles)ของผู้วิจัย จริยธรรม(ethics) ในการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาเป็นหลักในการปฏิบัติของนักวิจัยและได้นำหลักการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้นำทางการศึกษาใช้ตัดสินใจได้เหมาะสมต่อไป

2.5 แนวคิดของ Kapoor & Jordan (2009)

Kapoor & Jordan (2009) ให้ทัศนะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในหนังสือ International Perspectives on Education, Participatory Action Research and Social Change ไว้ว่าขณะนี้ในยุคที่เรากำลังชาวโลกที่มีความสุขในสังคมโลกาภิวัตน์และระบบการแข่งขันกันเพื่อเอาชนะกันทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดเกิดความอ่อนแอและเกิดความหลากหลายมากมายในด้านการใช้อำนาจในด้านวัฒนธรรมและการศึกษา ผลงานเขียนต่างๆ ที่เกิดขึ้นพยายามให้คำจำกัดความที่เน้นไปตามช่วงเวลาแห่งประวัติศาสตร์ในเวลานี้ นักวิชาการและผู้มีความรู้ก็พยายามนำเสนอในด้านการศึกษา การวิจัยและกระบวนการแสวงหาความรู้ และนักวิจัยมักจะไปเกี่ยวพันกันกับพื้นฐานของการใช้อำนาจ มีการวิเคราะห์ประเมินปัจจัยนำเข้า(inputs) ของการประสานพลัง(Synergy) ระหว่าง การวิจัย(research) ความรู้(knowledge) การศึกษา(education) และการปฏิบัติการทางสังคม(social action) ที่มักจะมุ่งเน้นไปที่การแสวงหาแนวคิดการแสวงหาความรู้และความสนใจในด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองในช่วงขณะนี้ เป็นที่ประจักษ์ว่างานวิจัยและงานค้นคว้าทั้งหมดเริ่มจากขอบเขตของสังคมทำให้เกิดผลตามมาถึงคนถูกกำหนดด้วยกำลัง(with power)และเพื่อให้ได้กำลัง (for power) จะทำให้เกิดความรู้ที่มีประโยชน์ มีจุดประสงค์เพื่อกำกับความสัมพันธ์และมีการเสริมแรงสายบังคับบัญชาที่มีอยู่ของวัฒนธรรมและสภาวะที่มีอยู่ เช่น อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้เกิดค่านิยมและเป็นหลักในสังคมตามหลักกฎหมาย จึงเป็นหน้าที่ของนักวิชาการที่ช่วยดูแลส่วนอื่นๆ ผู้การเป็นประชาธิปไตยและเป็นอาณานิคมของโครงสร้าง และได้จุดยืนภายนอกของความสัมพันธ์ของกฎ นักวิชาการต้องการทำให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับใครเป็นเจ้าของจุดยืน(whose standpoint)ภายนอกกฎที่กำลังได้รับและทำไม(why) คำถามของใคร

(whose question) ต้องการถูกกำหนด เพื่อใคร(for whom) แล้วเขียนด้วยความรับผิดชอบไปสู่ผู้ซึ่งได้อ้างอิงถึง

จากข้อความข้างต้น Kapoor & Jordan (2009) ได้ศึกษางานวิจัยในปัจจุบันที่เกิดขึ้นจากการสังเกตอย่างวิเคราะห์ และเป็นการทำงานวิจัยที่มีการมีส่วนร่วมมากขึ้นนำไปสู่การศึกษาและการวิจัยทางสังคมที่กว้างขวางยิ่งขึ้น งานวิจัยด้านสังคมและการมีส่วนร่วมในปัจจุบันจะมีความรอบคอบและการปฏิบัติโดยมีหลักการดังนี้

1) เป็นแนวทางการวิจัยถึงความรู้และการแสวงหาความรู้ตามวัฒนธรรมที่ทันสมัยของยุโรปและอเมริกาที่ให้ความสนใจในความเหมือนกันเพื่อการวิจัยประยุกต์ทางการศึกษาและสังคม

2) จากพื้นฐานของกรอบการตลาดแนวใหม่มุ่งไปสู่การเลือกประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญต่อตลาดและการร่วมมือของรัฐ เพื่อช่วยในการจัดการและการควบคุมประชากรในการบริการโลกแห่งการลงทุนและข้อตกลงที่ทันสมัยเสมอขณะที่ยังคงความเป็นประชาธิปไตยต่อไป

3) การเพิ่มขึ้นของความเป็นนักวิชาชีพของยุโรปและอเมริกาในด้านวิธีการและการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในงานวิจัย ทำให้เกิดประเด็นเนื้อหาด้านอุดมการณ์ เกิดการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมในทุกระดับโดยเริ่มจากแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Lewin ผสมกับประเด็นความต้องการในประสิทธิภาพ เรื่องของอำนาจ เพื่อนำเสนอความรู้ด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

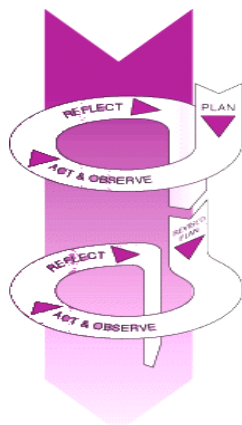
4) กำเนิดการมีส่วนร่วมในทุกส่วนที่สืบเนื่องมาจากการต่อต้านกฎเกณฑ์ต่อต้านในงานวิจัย ในการพัฒนาประเทศในโลกที่สามในเรื่องของหนี้สิน ความยากจนและความไม่มีคุณภาพที่ต้องอาศัยกลุ่มสังคมในชุมชนจึงต้องมีการคำนึงถึง การมอบอำนาจ ความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน เพื่อไม่กระทบต่อสังคมจนอาจทำให้เกิดการต่อต้าน

Kapoor & Jordan (2009) ยังได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการวิจัยที่มีเรื่องของการใช้อำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง ที่มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ เกี่ยวข้องกับสังคมโดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาที่ได้รับอิทธิพลจากการเป็นประเทศอาณานิคม และการแสวงหาความรู้ต้องมีกระบวนการวิเคราะห์เพื่อให้ทันกับความรู้และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคโลกาภิวัตน์

2.6 แนวคิดของ McTaggart (2010)

McTaggart (2010) ให้ทัศนะว่า แม้ว่าการบวนการวิจัย PAR จะเป็นเพียงการอธิบายในลักษณะเป็นกลไก (mechanical) ของลำดับของขั้นตอน เท่านั้น แต่ก็ยังเป็นแนวคิดทั่วไป (general thought) ที่เกี่ยวกับเกลียววัฏจักรการสะท้อนผลของตนเอง (a spiral of self-reflective cycles) ที่ประกอบด้วย การวางแผนการเปลี่ยนแปลง (planning a change) การปฏิบัติการ(acting) และการ

สังเกต(observing)กระบวนการและลำดับของการเปลี่ยนแปลง การสะท้อนผล(reflecting)ในกระบวนการและลำดับ แล้ววางแผนใหม่อีกครั้ง(re-planning) ลงมือปฏิบัติและการสังเกต การสะท้อนผลและดำเนินการต่อไป ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 เกี่ยวการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ปัจจุบันนี้หลายคนได้คุ้นเคยกับเกลียวของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(spiral of action research) ในความเป็นจริงแล้วกระบวนการแทบจะไม่ใช่เป็นเกลียววัฏจักรที่มีความหมายในตัวของการวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตและการสะท้อนผลเป็นข้อเสนอแนะเท่านั้น ขั้นตอนต่าง ๆ จะทับซ้อนกันและแผนการในขั้นเริ่มต้นได้ล้ำสมัยอย่างรวดเร็วในการจุประภาการศึกษาจากประสบการณ์ ในความเป็นจริง กระบวนการนี้มีลักษณะยืดหยุ่นมากขึ้น เปิด(open)รับสิ่งจากภายนอกมากขึ้นและการตอบสนอง(responsive)มีมากขึ้น เกณฑ์ความสำเร็จไม่ใช่อยู่ที่ผู้มีส่วนร่วมได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างซื่อสัตย์ แต่อยู่ที่ผู้มีส่วนร่วมมีความเข้มแข็งและมีความรู้สึกร่วมกันในการพัฒนา(development)และวิวัฒนาการ(evolution)ในการปฏิบัติของตนเอง มีความเข้าใจ(understanding)การปฏิบัติของตนเอง และรู้สถานการณ์(situation)ที่ตนเองปฏิบัติ

ในโครงร่างของแต่ละขั้นตอนในเกลียวการสะท้อนผลตนเองต้องมีการร่วมมือที่ดีที่สุดจากผู้ร่วมกันในการมีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไม่ได้เน้นไปที่การร่วมมือกัน แต่ทฤษฎีดังกล่าวเห็นด้วยที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้น มักจะมีกระบวนการสะท้อนผลในตนเองอย่างเป็นระบบเพียงอย่างเดียว การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกรอบแนวคิดที่ดีที่สุดในการใช้ความร่วมมือ การวิจัยPAR มีลักษณะเป็นสังคม(Social)และการศึกษา(Education)ในตัวเอง ผู้กระทำ(subjects) ของPAR เป็นการใช้การปฏิบัติทางสังคม(Social Practice) ส่วนผู้ถูกกระทำ(objects) คือสังคม(Social) ดังนั้นการวิจัย PAR จึงมีทิศทางการวิจัยเพื่อการศึกษา(studying) การวางกรอบใหม่(reframing) การทำโครงสร้างใหม่(reconstructing)ของการปฏิบัติการทางสังคม ถ้าการปฏิบัติการเป็นการก่อเกิดปฏิสัมพันธ์ในสังคม

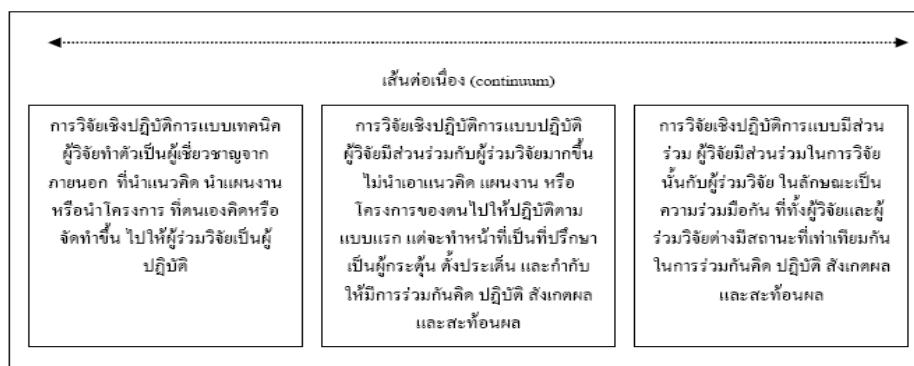
ระหว่างคนแต่ละคนแล้วการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการคือกระบวนการทางสังคม เพื่อให้แน่ใจว่า ถ้าคนหนึ่งอาจจะเปลี่ยนดั่งนั้นคนอื่นถูกบังคับในการตอบสนองและโต้ตอบแตกต่างกันไปตาม พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงของแต่ละคน แต่ความต้องการและการร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับทุกคนที่มี ปฏิสัมพันธ์ในการทำให้เกิดการปฏิบัติที่มีความจำเป็น ในตอนสุดท้ายเพื่อให้มีการรับประกันการ เปลี่ยนแปลง การวิจัยPARจึงเป็นการให้โอกาสทำให้เกิดการแสดงความคิดเห็นที่คนสามารถเชื่อม ซึ่งกันและกันเสมือนร่วมกันในการต่อสู้ให้เกิดการปฏิบัติการใหม่ในสิ่งที่พวกเขามีปฏิสัมพันธ์ การแสดงความคิดเห็นเป็นความเป็นเหตุผลและความเป็นประชาธิปไตยที่ใช้เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยกัน โดยปราศจากการก่อเกิดความแตกแยกที่จะนำไปสู่การเป็นศัตรู

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การวิจัยPAR เป็นกระบวนการทางสังคมหนึ่งที่มีการเรียนรู้แบบ ร่วมมือ ที่มีความตระหนักจากกลุ่มคนที่ร่วมกันในการเปลี่ยนการปฏิบัติโดยใช้การมีปฏิสัมพันธ์ใน การแลกเปลี่ยนกันในโลกของสังคม โลกของสังคมที่มีการแลกเปลี่ยนนั้นเราจะดีขึ้นหรือเลวลงเรา ก็ต้องอาศัยอยู่ในผลของการกระทำซึ่งกันและกัน การวิจัยPARจึงควรเป็นการวิจัยที่ทำการศึกษ สิ่งที่เป็นมืออยู่จริง (actual) ไม่ใช่นามธรรม(abstract) ในการปฏิบัติ มันเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในสิ่ง ที่เป็นจริง เป็นวัตถุ สัมผัสได้ ด้วยวิธีการปฏิบัติจริงของคนลงมือทำจริงๆในสถานที่จริง

2.7 กรอบแนวคิดของวิโรจน์ สารรัตนะ (2553)

จากการศึกษาวิเคราะห์ของ วิโรจน์ สารรัตนะ(2553) พบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เริ่มมีการพัฒนาขึ้นครั้งแรกในปี 1952 โดยนักวิชาการชื่อ Lewin แล้วได้รับการ พัฒนาโดยนักวิชาการคนอื่น ๆ ในระยะต่อมาอีกหลายท่าน เช่น Kolb ในปี 1984 และ Carr & Kemmis ในปี 1986 เป็นต้น ในกรณีของ Carr & Kemmis (1992) ได้จำแนกการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ออกเป็นสามระดับ คือ 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (technical action research) มีลักษณะที่ ผู้วิจัยทำตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก (outside expert) ที่นำแนวคิด นำแผนงานหรือนำโครงการที่ ตนเองคิดหรือจัดทำขึ้น ไปให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติ 2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติ (practical action research) มีลักษณะที่ผู้วิจัยมีส่วนร่วมกับผู้ร่วมวิจัยในการวิจัยมากขึ้น ไม่นำเอาแนวคิด แผนงาน หรือโครงการของตนไปให้ปฏิบัติตามแบบแรก แต่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้กระตุ้น ตั้งประเด็น และกำกับให้มีการร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผล 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือ (emancipatory action research) มีลักษณะที่ผู้วิจัยมีส่วนร่วม ในการวิจัยนั้นกับผู้ร่วมวิจัยในลักษณะเป็นความร่วมมือ(collaboration) ที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่าง มีสถานะที่เท่าเทียมกันในการร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผลมี ข้อสังเกตว่า การวิจัยในระดับแรก คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิคนั้น เป็นการปฏิบัติแบบบน ลงล่าง(top-down) ผู้ร่วมวิจัยมีลักษณะเป็นผู้ถูกกระทำหรือเป็นผู้ตาม (passive/follower) เป็น

รูปแบบที่มีความเป็นอำนาจนิยม หากนำไปเปรียบเทียบกับการใช้ทฤษฎีทางการบริหาร ก็เปรียบเทียบกับได้กับการใช้ทฤษฎี X หรือทฤษฎี Immaturity organization หรือทฤษฎี system 1 เป็นต้น หรือหากเปรียบเทียบกับทฤษฎีภาวะผู้นำ ก็เปรียบเทียบกับได้กับการใช้ภาวะผู้นำแบบยึดผู้บริหารเป็นศูนย์กลาง (administrator centered) แบบกำกับ (telling) แบบชี้แนะ (directing) แบบควบคุม (control) หรือแบบมุ่งงาน (job centered) เป็นต้น ส่วนระดับที่สาม คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือ นั้น เป็นรูปแบบล่างขึ้นบน (bottom-up) ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ต่างมีความเท่าเทียมกันทั้งในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติ จึงมีความเป็นประชาธิปไตยสูง ต่างฝ่ายต่างแสดงบทบาทในการเป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้นำ (active/leader) ซึ่งหากนำไปเปรียบเทียบกับการใช้ทฤษฎีเพื่อการบริหาร ก็เปรียบเทียบกับได้กับการใช้ทฤษฎี Y หรือทฤษฎี maturity organization หรือทฤษฎี system 4 เป็นต้น หรือหากเปรียบเทียบกับทฤษฎีภาวะผู้นำ ก็เปรียบเทียบกับได้กับการใช้ภาวะผู้นำแบบยึดผู้ปฏิบัติเป็นศูนย์กลาง (practitioner centered) แบบมีส่วนร่วม (participating) แบบมอบอำนาจ (delegating)) แบบเป็นเพื่อนร่วมงาน (colleague) หรือแบบมุ่งคน (employee centered) เป็นต้น ดังนั้นในบางครั้งจึงนิยมเรียกการวิจัยในรูปแบบนี้ว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” (participatory action research) ซึ่งนิยมเรียกกันย่อๆ ว่า พาร์ (PAR) อันเป็นการนำเอาอักษรตัวแรกของชื่อภาษาอังกฤษมาเขียน (ได้ใช้คำว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” แทนคำว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบร่วมมือ” ในเนื้อหาที่ได้กล่าวถึงต่อ ๆ ไป) ส่วนการวิจัยในระดับที่สอง คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติ (practitioner action research) นั้นจัดอยู่ระหว่างระดับแรกและระดับที่สามของเส้นต่อเนื่อง (continuum) ดังแสดงในภาพที่ 12

ภาพที่ 12 การจำแนกระดับของการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามระดับตามทัศนะของ Carr & Kemmis (1992) อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2553)

หากนำเอาลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค ไปเปรียบเทียบกับลักษณะการบริหารในหน่วยงานราชการ แล้วเห็นว่า การวิจัยดังกล่าวจะคล้ายคลึงกับลักษณะการบริหารที่

ใช้กันอยู่มากในระลอกที่ผ่านมา โดยเฉพาะในประเด็นที่ผู้บริหารแสดงตนเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้รู้ดี แสดงบทบาทเป็นผู้กำหนดปัญหาหรือความต้องการตลอดจนวิธีการในการจัดการ ในลักษณะที่เป็นอาหารสำเร็จรูปให้ผู้ปฏิบัตินำไปปฏิบัติ ซึ่งผลจากการบริหารเช่นนั้นได้มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่าก่อให้เกิดสภาพการเลี้ยงไม่โตของผู้ปฏิบัติ ทำให้ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดความกระตือรือร้น และขาดความจริงใจในการปฏิบัติงาน อันเนื่องจากการที่ต้องคอยรับแต่คำสั่ง หรือต้องฟังพาดความคิดเห็นของผู้ที่อยู่เหนือกว่าอยู่เสมอ ส่งผลให้การบริหารนั้นขาดความยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากโครงการหลายโครงการต้องยุติลงเมื่อผู้บริหารเปลี่ยนไป อย่างไรก็ตามในระยะปัจจุบันอันเป็นผลจากการปฏิรูประบบราชการ และการปฏิรูประบบการศึกษา ที่มีการกระจายอำนาจทางการบริหารกันมากขึ้น มีการนำเอาหลักการบริหารแบบยึดพื้นที่เป็นฐาน (site based management: SBM) มาใช้กันอย่างกว้างขวาง ก็คาดหวังว่า ลักษณะการบริหารจะมีการเปลี่ยนแปลงไป ให้เหมือนกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น

สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น เป็นเทคนิคการวิจัยที่เปลี่ยนรูปแบบไปจากแบบบนลงล่าง(top-down) เป็นแบบล่างขึ้นบน(bottom-up) ผู้ถูกวิจัยได้เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถูกกระทำ (passive) เป็นผู้กระทำ(active) หรือผู้ร่วมกระทำ (participant) หรือเปลี่ยนวิธีการวิจัยจากพวกเขา (on them) เป็นการวิจัยโดยพวกเขา (by them) กล่าวคือ ผู้ถูกวิจัยจะมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน เป็นทั้งผู้ตัดสินใจ ผู้ปฏิบัติ และผู้ได้รับผลจากการปฏิบัตินั้น ในขณะที่วิธีการวิจัยจากพวกเขา (on them) ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำทำความเข้าใจ(understanding) หรือเพื่อความรู้ (knowing) ในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ โดยผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญ (expert) ในการเลือกเรื่องและระเบียบวิธีการวิจัย จากนั้นจึงดำเนินการวิจัยกับกลุ่มผู้ถูกวิจัย เมื่อได้รับคำตอบแล้วผู้วิจัยก็จะจากไป ปัญหาต่างๆ ยังคงถูกทอดทิ้ง ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ถูกวิจัยยังคงเป็นเช่นเดิม ไม่ได้รับประโยชน์หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จากการวิจัยนั้น ในทางตรงกันข้ามผู้วิจัยกลับได้ประโยชน์มากมาย เช่น ความก้าวหน้าทางอาชีพ ผลตอบแทน และความมีชื่อเสียง เป็นต้น นอกจากนั้นลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น บทบาทของผู้วิจัยก็เปลี่ยนไปด้วย จากการเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ดีจากภายนอก (outside expert) ก็กลายเป็นผู้ร่วมวิจัยที่เสมอภาคกันนอกจากนั้นการวิจัยก็ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อทำความเข้าใจ หรือเพื่อความรู้ในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอยู่เท่านั้น แต่จะต้องมีการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ด้วย และคาดหวังว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนอันเนื่องมาจากความมีพันธะผูกพันในสิ่งที่ทำจากบทบาทการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนนั้น

ในทางปฏิบัติ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นทั้งการทำวิจัย การบริหาร การพัฒนา และการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาในเวลาเดียวกัน โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจะร่วมกัน

วิเคราะห์สภาพการณ์ที่ต้องการเปลี่ยนแปลง จากนั้นจึงกำหนดแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ มีการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้น แล้วนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ในช่วงการปฏิบัติงานตามแผน ก็จะมีการติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไข และเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานตามแผน ก็มีการประเมินผลสรุปโดยภาพรวม แล้วมีข้อมูลย้อนกลับ โดยในขั้นตอนต่าง ๆ อาศัยเทคนิควิธีการตรวจสอบสามเส้า (triangulation) ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจ ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ เช่น การใช้แบบสอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การบันทึกทราจวัน หรือการบันทึกภาพ เป็นต้น จากลักษณะดังกล่าวมีข้อสังเกตว่า กระบวนการวิจัยวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีความคล้ายคลึงกับกระบวนการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอนคือขั้นตอนการวางแผน (planning) การนำแผนสู่การปฏิบัติ (acting/implementing) การติดตามผลการดำเนินงาน (observing/monitoring/evaluating) และการมีข้อมูลย้อนกลับ (reflecting/feedback) เพื่อเข้าสู่วงจรการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ อีก

วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) ได้สังเคราะห์หลักการ จรรยาบรรณ และบทบาทของผู้วิจัยจากผลงานของ McTaggart (1991); Webb (1991); Kemmis and McTaggart (1992); Zuber-Skerritt (1992); Arhar et al. (2001); McMillan and Wergin, (2002); Mills (2007); Coghlan and Brannick (2007); James, Milenkiewicz and Bucknam (2008) เป็นต้น แล้วกำหนดเป็นหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทของผู้วิจัย 10 ประการสำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

10 หลักการ ประกอบด้วย 1) ในบริบทเฉพาะ 2) ทักษะที่หลากหลาย 3) มุ่งการเปลี่ยนแปลง 4) มุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล 5) รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน 6) วิเคราะห์ วิพากษ์และประเมินตนเอง 7) เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ 8) ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญและการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง 9) การมีบันทึกของผู้ร่วมวิจัยทุกคน เช่น การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบองค์การ การพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย เป็นต้น 10) นำไปสู่การปฏิบัติหรือการพัฒนาที่ยั่งยืน

10 จรรยาบรรณ ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัยต้องรับผิดชอบต่อการรักษาความลับ 2) ผู้ร่วมวิจัยเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างเสมอภาคกัน 3) ทิศทางการวิจัยและผลลัพธ์ที่คาดหวังเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน 4) ให้ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัยมากที่สุด 5) มีการปรึกษาหารือร่วมกัน และข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย 6) การสังเกตหรือการตรวจสอบเอกสารเพื่อจุดมุ่งหมายอื่นต้องได้รับการอนุญาตก่อน 7) ผลการดำเนินงานจะยังคง

ปรากฏให้เห็นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นให้ข้อเสนอแนะได้ 8) ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์งานเขียนหรือทักษะของคนอื่น โดยขาดการเจรจาต่อรองก่อนการจัดพิมพ์เผยแพร่ 9) ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรกรวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ 10) ผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการทำงานแต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล

10 บทบาทของผู้วิจัย ประกอบด้วย 1) เป็นครู 2) เป็นผู้นำ 3) เป็นผู้ฟังที่ดี 4) เป็นนักวางแผน 5) เป็นนักออกแบบ 6) เป็นนักวิเคราะห์ 7) เป็นนักสังเคราะห์ 8) เป็นนักสังเกตการณ์ 9) เป็นนักรายงานผล 10) เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

วิจารณ์ สารรัตน์ (2553) ให้ทัศนะว่าในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ มักมีคำถามว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research: A.R.) กับ การวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ซึ่งเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน จึงได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงความแตกต่างของการวิจัยสองประเภทนี้ โดยได้นำเอารูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ทางศึกษามากว่าถึง 4 กรณี หลังจากนั้นได้ชี้ให้เห็นถึงความต่างกันของระเบียบวิธีวิจัยสองประเภทนี้ ดังนี้

กรณีที่ 1 รูปแบบของ Espich & Williams (1967) ได้อธิบายถึงการทดลองใช้และการปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนการสอนแบบโปรแกรม 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การทดสอบทีละคน (one to one testing) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าปานกลางเล็กน้อย จำนวน 2-3 คน เพื่อให้ศึกษาสื่อที่ผู้พัฒนาสื่อได้พัฒนาขึ้น และหลังการศึกษาผู้พัฒนาสื่อจะสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อบกพร่องของสื่อที่พัฒนาขึ้นนั้น แล้วทำการปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบกับกลุ่มเล็ก (small group testing) จากกลุ่มตัวอย่างประมาณ 5-8 คน ดำเนินการคล้ายกับขั้นตอนที่ 1 แต่จะให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วย เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ทดสอบประสิทธิภาพของสื่อ อาจอาศัยเกณฑ์ 90/90 โดย 90 ตัวแรกหมายถึง คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งหมดเมื่อคิดเป็นร้อยละแล้วได้ 90 หรือสูงกว่าส่วน 90 ตัวหลัง หมายถึงผู้เรียนร้อยละ 90 ของทั้งหมดสามารถทำข้อทดสอบข้อหนึ่งๆ ได้ถูกต้อง หากผลการวิเคราะห์เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว ก็จะปรับปรุงแก้ไขสื่อเฉพาะส่วนที่บกพร่องเพื่อนำไปทดลองใช้ในขั้นตอนที่ 3 ต่อไป หากผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว ก็จะดำเนินการด้วยวิธีการเดิมกับกลุ่มตัวอย่างใหม่จนกว่าจะได้ผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบภาคสนาม (field testing) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรเป้าหมายจริง โดยผู้พัฒนาสื่อจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทดลองด้วย แต่จะอาศัยครูผู้สอนหรือผู้ดำเนินการฝึกอบรมดำเนินการแทน โดยใช้วิธีการเดียวกับขั้นตอนที่ 2

กรณีที่ 2 รูปแบบของ Borg (1982) ได้อธิบายถึงการทดลองใช้และการปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนการสอนทั่ว ๆ ไป 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การทดสอบภาคสนามเบื้องต้น และการปรับปรุงแก้ไข (preliminary field testing and revision) จากโรงเรียนประมาณ 1-3 โรง กลุ่มตัวอย่างประมาณ 6-12 คน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องของสื่อด้วยวิธีการสอบถามความคิดเห็น ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบภาคสนามครั้งสำคัญและการปรับปรุงแก้ไข (main field testing and revision) จากโรงเรียนประมาณ 5-15 โรง กลุ่มตัวอย่างประมาณ 30-100 คน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องและทดสอบประสิทธิภาพของสื่อไปพร้อมกันด้วย โดยอาศัยรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งหากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าสื่อที่พัฒนามีประสิทธิภาพ ก็จะปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง เพื่อนำไปทดลองใช้ในขั้นตอนที่ 3 ต่อไป แต่หากไม่มีประสิทธิภาพก็จะดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างใหม่จนกว่าจะพบว่ามีประสิทธิภาพ ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบภาคสนามเชิงปฏิบัติการและการปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้าย (operational field testing and final revision) จากโรงเรียนประมาณ 10-30 โรง กลุ่มตัวอย่างประมาณ 40-200 คน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องของสื่อจากการทดลองใช้ในสถานการณ์จริง กล่าวคือ ในการทดลองใช้สื่อในขั้นตอนนี้ผู้พัฒนาจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย แต่จะอาศัยผู้ประสานงาน ซึ่งอาจเป็นผู้บริหารโรงเรียนหรือบุคคลอื่นดำเนินการแทน ข้อมูลที่รวบรวมได้จะได้รับการวิเคราะห์เพื่อหาข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

กรณีที่ 3 รูปแบบของ Meyer (1984) ซึ่งอธิบายถึงการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกด้วยตนเอง 3 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การพิจารณาจากกลุ่มเพื่อน (judgment by peers) โดยการศึกษาชุดฝึกทีละชุด หลังการศึกษาผู้พัฒนาชุดฝึกจะสอบถามความคิดเห็นทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับชุดฝึก จากนั้นจึงร่วมกันพิจารณาหาข้อบกพร่องเป็นรายหน้าและหลังจากนั้นให้ผู้ศึกษาชุดฝึกตอบแบบสอบถามแบบประมาณค่าและแบบปลายเปิด เพื่อนำไปวิเคราะห์หาข้อบกพร่อง ขั้นตอนที่ 2 การทดลองกับกลุ่มเล็ก (trial with small group) จากอาสาสมัครประมาณ 3-5 คน มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างเรียน หลังจาการศึกษาเสร็จ ผู้ศึกษาชุดฝึกจะร่วมกันอภิปรายชี้แจงถึงข้อบกพร่องเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนที่ 3 การทดลองกับชั้นเรียนที่เป็นตัวแทน (trial with representative class/classes) ดำเนินการคล้ายกับขั้นตอนที่ 2 คือ ให้มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แต่การให้ได้มาซึ่งข้อบกพร่องของสื่อจะใช้แบบสอบถามแทน เนื่องจากการทดลองใช้สื่อในขั้นตอนนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากขึ้น ไม่สะดวกต่อการสัมภาษณ์หรืออภิปรายแบบเดิม ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และจากแบบสอบถาม จะได้รับการวิเคราะห์เพื่อหาข้อบกพร่องที่จะทำการปรับปรุงต่อไป

กรณีที่ 4 รูปแบบของ Owens (1986 อ้างถึงใน Daresh, 2001; อ้างในวิโรจน์ สารัตนะ, 2010) ได้พัฒนา research-development-diffusion model of change ขึ้น มี 4 ขั้นตอนหลัก 9 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (research) ประกอบด้วย การสร้างหรือค้นหาความรู้ใหม่ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (development) ประกอบด้วย การสร้างทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติการ การพัฒนา และทดสอบผลผลิตที่พัฒนาขึ้น และการจัดทำเป็นผลผลิต ขั้นตอนที่ 3 การเผยแพร่ (diffusion) ประกอบด้วย การเผยแพร่ผลผลิต และการสาธิตผลผลิต และขั้นตอนที่ 4 การนำไปใช้ (adoption) ประกอบด้วย การลองใช้ การนำไปใช้จริง และการทำให้เป็นสถาบัน

จากกรณีของรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) 4 รูปแบบดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าการวิจัยและพัฒนา เน้นการพัฒนาผลผลิต (product) ซึ่งผลผลิตนี้ในทางการศึกษาอาจเป็นหลักสูตร ชุดฝึกอบรม ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โปรแกรมสำเร็จรูป หรือโครงการพัฒนา เป็นต้น ในรูปแบบของ R1D1..R2D2..R3D3..RiDi โดยมีขั้นตอนสุดท้ายใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) ที่มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อทดสอบคุณภาพของผลผลิตในลักษณะ If X...then Y และเพื่อการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผลผลิต ก่อนที่จะนำไปเผยแพร่ (diffusion) ในวงกว้างต่อไป ในขณะที่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (AR) เป็นการวิจัยที่เน้นการแก้ปัญหา การเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนา ควบคู่กับการเรียนรู้และการพัฒนาความรู้ใหม่ จากการปฏิบัติงานจริงตามหลักการเรียนรู้จากการกระทำ (action learning) ตามวงจรแบบเกลียวสว่าน (spiral cycle) ของกิจกรรมการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผล โดยผลจากการวิจัยจะมีข้อจำกัดในการนำไปเผยแพร่เพื่อใช้ในวงกว้าง เนื่องจากการวิจัยในบริบทเฉพาะ อย่างมากก็เป็นกรณีศึกษาเพื่อการประยุกต์ใช้ ในบริบทที่คล้ายคลึงกัน ดังทัศนะของ Coghlan and Brannick (2007) และ James, Milenkiewicz, and Bucknam (2008) ที่กล่าวว่า “ผลการวิจัยมีข้อจำกัดในการนำไปเผยแพร่หรืออ้างอิง แต่สามารถนำเอาประเด็นข้อคิด หรือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือที่กำลังมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกันได้”

ในกรณีของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (AR) ผู้วิจัยจะมีบทบาทเป็นเช่นไร จะมีอะไรอยู่ในมือให้ผู้ร่วมการวิจัยนำไปปฏิบัติหรือไม่เพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับประเภทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามประเภทดังกล่าวข้างต้น คือ

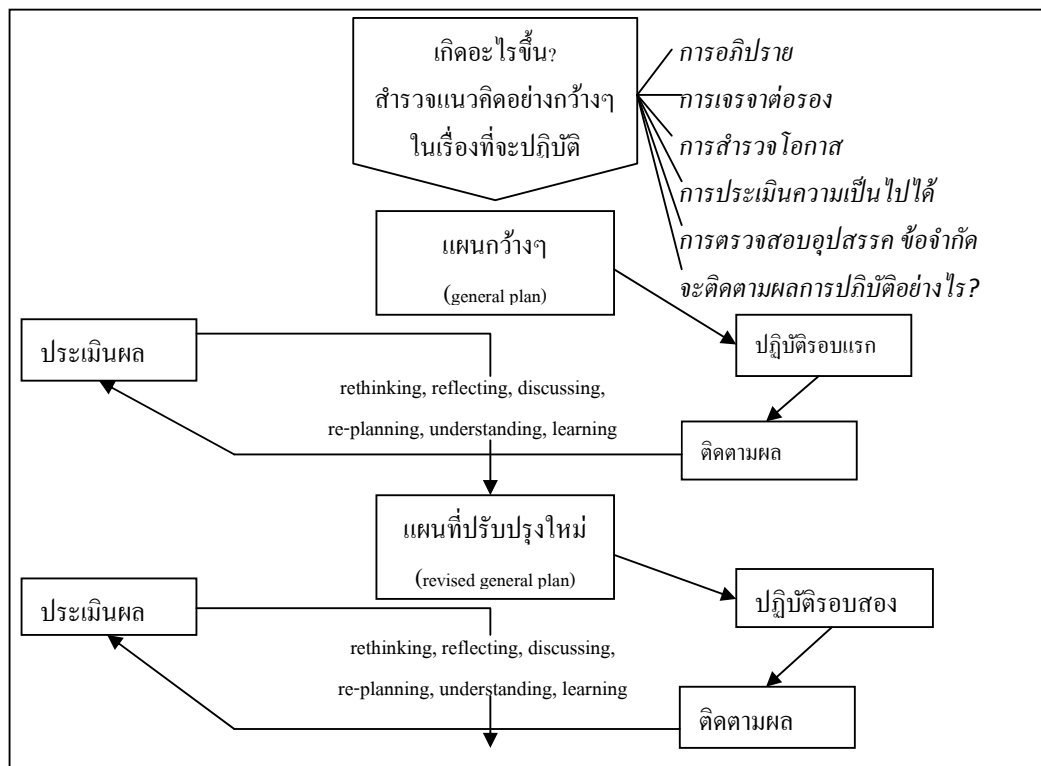
1) ถ้าเป็น “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค” ผู้วิจัยก็จะมีบทบาทเป็นเสมือนผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ที่นำแนวคิด นำแผนงาน หรือนำโครงการที่ตนเองคิดหรือจัดทำขึ้น ไปให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติ (ประเภทนี้อาจมีส่วนคล้ายคลึงกับการวิจัยและพัฒนาอยู่บ้าง เพราะเป็นการนำเอานวัตกรรมจากภายนอกเข้าไปให้คนในพื้นที่ปฏิบัติตาม แต่โดยกระบวนการแล้วก็ยังถือว่า

ต่างกัน นั่นคือ ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาเป็น R1D1..R2D2..R3D3..RiDi ดังกล่าวข้างต้น ในขณะที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค ใช้ขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล)

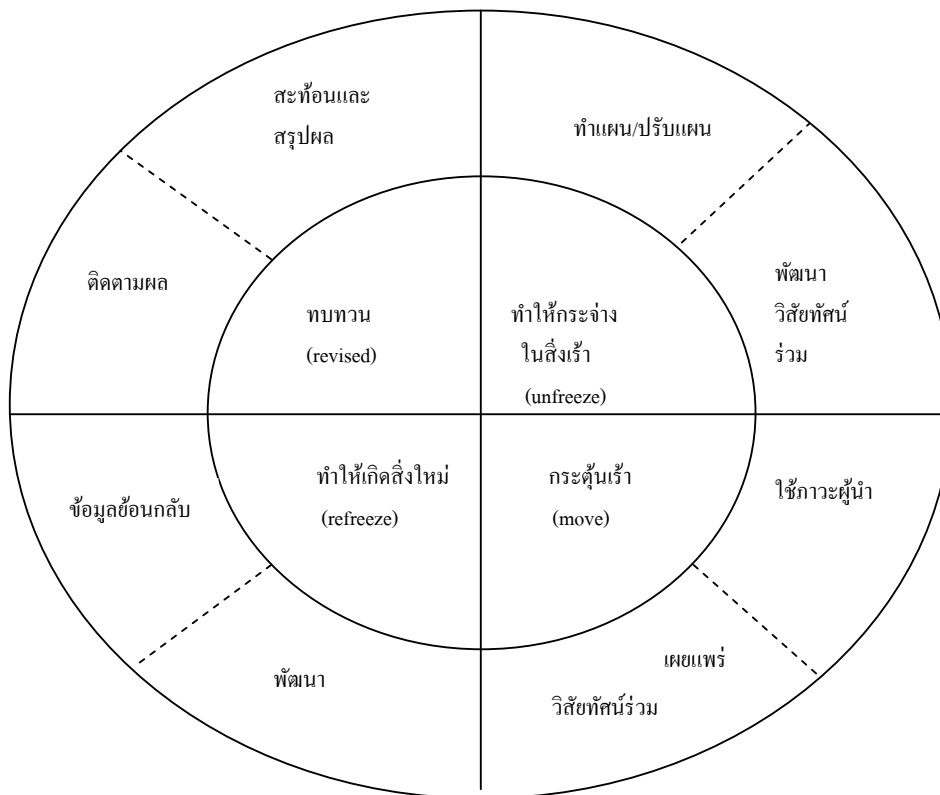
2) ถ้าเป็น “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติ” ผู้วิจัยจะมีลักษณะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยมากขึ้น ไม่นำเอาแนวคิด แผนงาน หรือ โครงการของตนไปให้ปฏิบัติตามแบบแรก แต่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้กระตุ้น เป็นผู้ตั้งประเด็น และเป็นผู้กำกับให้มีการร่วมกันคิด ปฏิบัติ ประเมินผล และทบทวนแก้ไข

3) ถ้าเป็น “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ผู้วิจัยจะเป็นผู้มีส่วนร่วมแบบความร่วมมือกัน ที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกันในการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล ตามวงจรการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผล

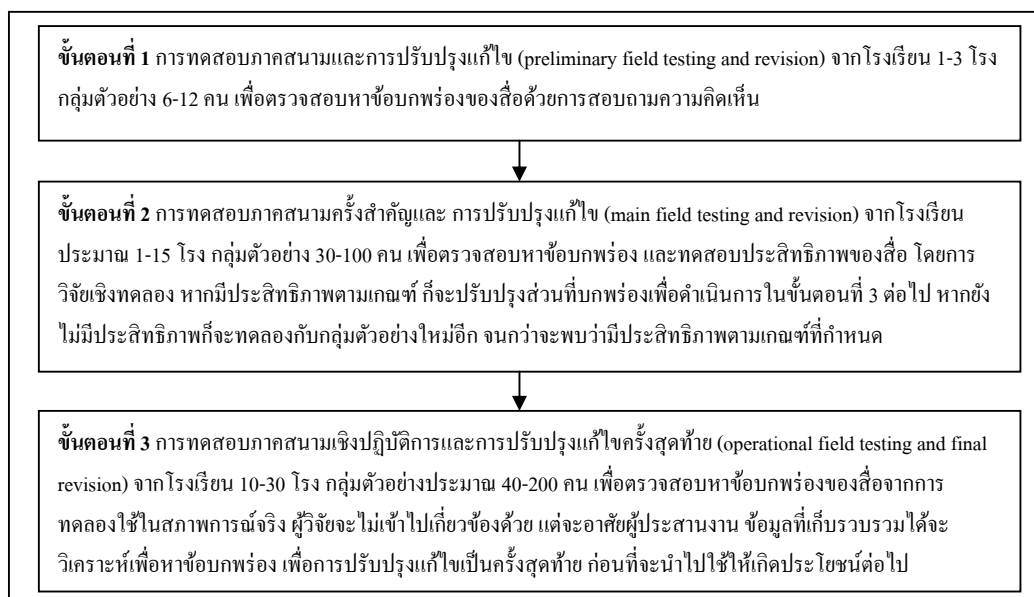
เพื่อให้มองเห็นภาพความแตกต่างที่ชัดเจนขึ้น ผู้เขียนขอนำเอาภาพที่แสดงถึงรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (AR) และการวิจัยและพัฒนา (R&D) มาเปรียบเทียบกับประเภทละสองรูปแบบ ดังภาพ 13-16

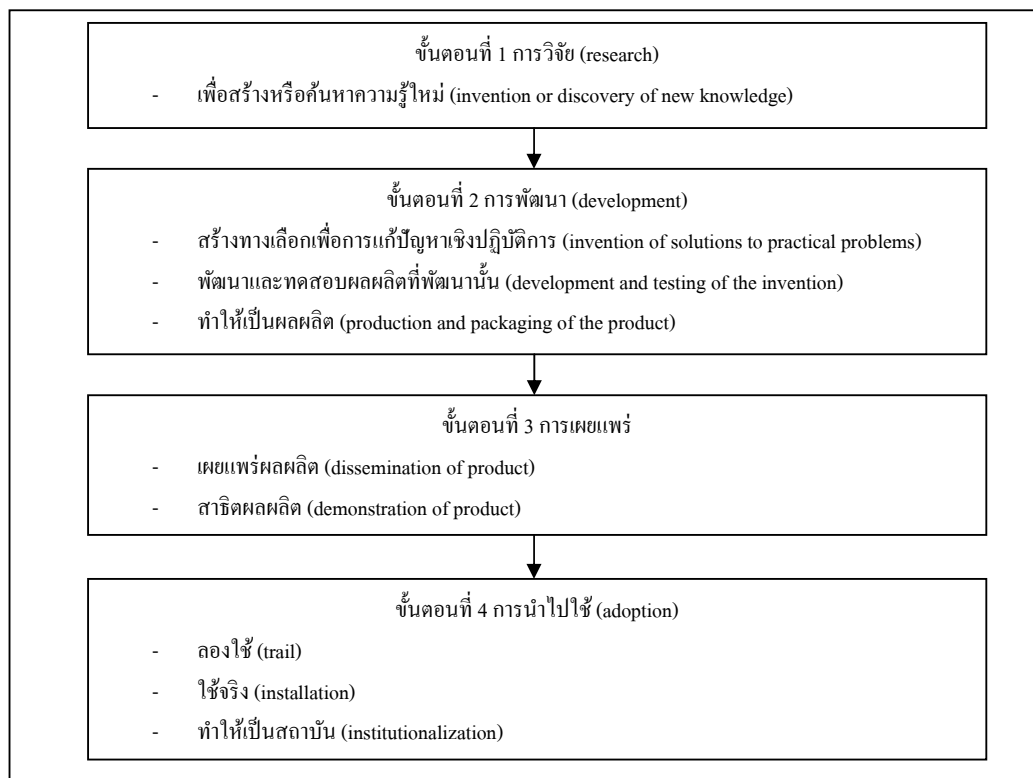
ภาพที่ 13 รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามทัศนะของ Lewin (1952 อ้างถึงใน Mills, 2007)

ภาพที่ 14 รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามทัศนะของ Zuber-Skerritt (1996 อ้างถึงใน Cohen, 2000)

ภาพที่ 15 รูปแบบการวิจัยและพัฒนาสื่อทางการศึกษา ตามทัศนะของ Borg (1982)

ภาพที่ 16 รูปแบบการวิจัยและพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลง ตามทัศนะของ Owens (1986)

จากกรณีตัวอย่างของการวิจัยและพัฒนา (R&D) 4 กรณี และการชี้ประเด็นให้เห็นถึงความต่างกันของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (AR) กับ การวิจัยและพัฒนา (R&D) รวมทั้งการนำเอา รูปแบบของการวิจัยทั้งสองประเภทมาแสดงให้เห็นประเภทละ 2 รูปแบบ ดังกล่าวถึงข้างต้น ผู้เขียนหวังว่า จะทำให้เข้าใจในจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการวิจัยทั้งสองประเภทนั้นได้ดีขึ้น ไม่สับสนกันในการนำไปใช้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2010) ได้เสนอแนวคิดและแนวปฏิบัติเพื่อการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมว่า ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า การวิจัยในปัจจุบันจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ อิงกับปรัชญาปฏิฐานนิยมหรือประจักษ์นิยม (positivism/empiricism) เน้นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปร (cause-effect relationships) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ อิงกับปรัชญาโครงสร้างนิยมหรือปรากฏการณ์นิยม (constructivism/phenomenologicalism) เน้นการศึกษาเชิงพรรณนาเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่และความหมายของสิ่งนั้น และ 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ อิงกับปรัชญาของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (critical social theory) และทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (theories of postmodernism) ดังนั้น การให้ข้อเสนอแนวคิดและแนวปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในที่นี้ จะคำนึงถึงกระบวนการทัศน์ที่เป็นรากฐานการแสวงหาความรู้และ

ความจริงตามปรัชญาหรือวิธีคิดของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ และทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยมเป็นเบื้องต้น จากนั้นจะคำนึงถึง 10 หลักการ 10 จรรยาบรรณ และ 10 บทบาทของผู้วิจัย รวมทั้งแนวคิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนที่นำมากล่าวถึงข้างต้น ตลอดจนแนวคิดสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น

ในกรณีกระบวนการทัศน์ที่เป็นรากฐานการแสวงหาความรู้และความจริงตามปรัชญาตามที่กล่าวถึงใน “บทนำ” ถือว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการวิจัยตามกระบวนการทัศน์ของการวิจัยภายใต้แนวคิดทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (critical social theory) เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาศาสตร์บางส่วน แต่ใช้วิธีปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action approach) ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัย เพื่อผู้ปฏิบัติแก้ไขปรับปรุงสภาพของตนเอง โดยมีข้อสรุปลักษณะสำคัญที่นำมาใช้อธิบายหรือชี้แนะแนวการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1) ปฏิเสธความคิดที่ว่า ความรู้และความจริง แยกขาดจากระบบคุณค่า (set of values) และตัวตนของผู้แสวงหาความรู้และความจริง ซึ่งนัยหนึ่งก็คือการปฏิเสธวิธีคิดแบบปฏิฐานนิยมที่แยกตัวผู้แสวงหาออกจากความรู้และความจริง

2) เป้าหมายของการแสวงหาความรู้และความจริง ไม่ใช่ตัวความรู้และความจริงนั้นๆ แต่คือการนำความรู้และความจริงที่ได้มาไปใช้ในการแก้ปัญหา และสร้างการเปลี่ยนแปลง

3) เป็นลักษณะของสำนักคิด “ปฏิบัตินิยม” (pragmatism) ที่ให้ความหมายของ “ความรู้” ว่าเป็น “กระบวนการ” แสวงหาความจริง ดังนั้น จุดมุ่งเน้นจึงไม่ได้อยู่ที่ผลลัพธ์แบบตายตัว แต่อยู่ที่องค์ประกอบต่างๆ อาทิ วิธีการ การปรับเปลี่ยน ฯลฯ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการแสวงหาความรู้และความจริง

4) กระบวนการแสวงหาความรู้และความจริงดังกล่าว เริ่มต้นที่การตั้งคำถาม หรือมองไปที่ปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วจึงสร้างกระบวนการที่นำไปสู่การตอบคำถาม หรือแก้ปัญหานั้นๆ และปัญหาในความหมายนี้ ก็ไม่ใช่ปัญหาหรือคำถามในเชิงปรัชญา หากเป็นปัญหาในเชิงปฏิบัติ (practical problem)

5) สิ่งที่สำนักคิดนี้ให้ความสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ในกระบวนการแก้ปัญหานั้น จะเกิดปัญหาหรือคำถามอื่นๆ ขึ้น ผลลัพธ์ของคำถามแรกก็จะเป็นพื้นฐานในเชิงวิธีการและทฤษฎีสำหรับการตอบคำถามใหม่ที่เกิดขึ้น

6) สำนักคิดนี้เชื่อว่า กระบวนการแสวงหาความรู้ไม่ได้มีเป้าหมายในการแสวงหาคำตอบแบบเบ็ดเสร็จ หากเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาในเชิงปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงและซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังนั้น “ความรู้” ภายใต้วิธีคิดปฏิบัตินิยมจึงหมายถึง “การเรียนรู้เพื่อที่รู้” อันจะนำไปสู่ “การคิด” วิธีการแก้ปัญหาที่

ดียิ่งขึ้น และนักคิดปฏิบัตินิยมก็ไม่ตัดสินสิ่งที่ตนค้นพบต่อคำถามหรือปัญหาหนึ่งๆ ว่า “ถูก” หรือ “ผิด” แต่จะเรียกสิ่งนั้น ว่า “ความจริงชั่วคราว” (temporary truth) ทั้งนี้ก็เพราะเมื่อเวลาผ่านไปและสังคมเปลี่ยนไป คำตอบที่เกิดขึ้น ณ เวลานั้น ก็จะล้าสมัยและไม่ใช่ว่าคำตอบสำหรับเวลาใหม่ก็ตามมา

7) กระบวนการตอบคำถามหรือแก้ปัญหาที่สำคัญของสำนักคิดปฏิบัตินิยม เป็นกระบวนการที่ตั้งอยู่บน “การไม่เห็นพ้องร่วมกัน” (disagreement) หรือที่เรียกว่า dialectic inquiry หรือ “กระบวนการเข้าถึงความรู้แบบวิวิธภาพ” โดยวิธีการเช่นนี้เป็นวิธีการที่ให้นักวิจัย 2 กลุ่มศึกษาในสิ่งเดียวกัน จากนั้นจึงให้ทั้งสองวิจารณ์ซึ่งกันและกัน วิธีการนี้จะทำให้ทั้งสองกลุ่มได้มองเห็น “ตำแหน่งแห่งที่ในเชิงญาณวิทยา” (epistemological position) ของตน กล่าวคือ ทั้งสองจะมองเห็นสมมติฐานและโลกทัศน์ที่กำกับกระบวนการแสวงหาความรู้ รวมทั้ง มองเห็นข้อจำกัด และจิตสำนึกที่ผิดพลาด (false consciousness) ในวิธีการของตน กระบวนการเช่นนี้จึงไม่มีจุดสิ้นสุด (endpoint) หากเป็นการเรียนรู้กระบวนการในการแก้ไขปัญหาหรือแสวงหาคำตอบให้ดียิ่งขึ้นไป และด้วยวิธีคิดเช่นนี้เองที่ทำให้นักคิดสำนักปฏิบัตินิยมและทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์เห็นว่า กระบวนการเข้าถึงรู้นั้น ไม่สามารถแยกขาดจากตัวนักวิจัยและบริบททางสังคม

8) “ภววิทยา” ของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์เป็นภววิทยาที่เห็นว่า ความรู้และความจริงนั้นไม่ได้ไร้เดียงสาแต่มีลักษณะ “อัตวิสัย” (subjective) ซึ่งหมายถึงว่า ความรู้และความจริงไม่ได้ปลอดจากระบบคุณค่าที่ผู้เชื่อว่าภาวะของผู้แสวงหาความรู้และความจริงส่งผลต่อความรู้และความจริงนั้น ๆ แสวงหาเชื่อถือ ดังนั้น “ญาณวิทยา” ของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์จึงเป็นญาณวิทยาที่ยืนอยู่บนความเชื่อว่า ภาวะของผู้แสวงหาความรู้และความจริงส่งผลต่อความรู้และความจริงนั้น ๆ

ในกรณีกระบวนการทัศน์เป็นรากฐานการแสวงหาความรู้/ความจริงตามปรัชญาหรือวิธีคิดของทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม (postmodernism) มีข้อสรุปลักษณะสำคัญที่นำมาใช้อธิบายหรือชี้แนะแนวการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1) สิ่งที่เราถือว่าเป็นความรู้และความจริงในโลกนี้นั้น คือสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมามีด้วยอุดมการณ์ (ideology) และกระบวนการชุดหนึ่งๆ

2) ความรู้ที่มีลักษณะพึงประสงค์คือ ความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น หลากหลาย ใช้การวิเคราะห์ระดับจุลภาค และเป็นเรื่องเล่าในขอบเขตแคบๆ (little narrative) เขาเสนอให้เปลี่ยนโลกทัศน์ต่อความรู้เสียใหม่จากวิทยาศาสตร์แบบกลไกของ Isaac Newton ที่เห็นว่าจักรวาลมีความคงที่ โลกทัศน์ยุคใหม่จะต้องเปลี่ยนไป เราอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น ความรู้ที่ดีที่สุดจึงเป็นความรู้แบบชั่วคราวที่ต้องปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ แม้แต่ในวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเอง ความรู้ในยุคหลังๆก็ได้แสดงให้เห็นชัดว่า ความคิดแบบ Isaac Newton ไม่ใช่สิ่งที่ถูกยึดถือไปแล้ว

3) “หลังสมัยใหม่” ไม่ได้เชื่อในเรื่อง “ทฤษฎี” ซึ่งหมายถึงว่า ไม่มีสิ่งที่เรียกว่า “ธรรมชาติ” ของความรู้และความจริง ความรู้และความจริงล้วนเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างทางสังคม ที่ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ (knowledge is subjected to space and time) และอุดมการณ์ (ideology) ที่แตกต่างกันหลากหลาย ดังนั้น ภายใต้วิธีคิดแบบหลังสมัยใหม่นี้นี้ จึง “ไม่มีกระบวนการที่สนอีกต่อไป ไม่มีความรู้ มีแต่ความเป็นจริงที่หลากหลาย” และสิ่งที่วิธีคิดหลังสมัยใหม่กระทำเพื่อ “ตอบโต้” ความรู้ในแบบบอกตำนาน (grand narrative) แห่งยุคสมัยใหม่ ก็คือการ “รื้อ” (deconstruct) สิ่งเรียกว่าความรู้เหล่านั้น ออกมาเพื่อให้เห็นว่า สิ่งเหล่านั้น “ประกอบสร้าง” (construct) ด้วย อุดมการณ์ชุดใดบ้าง

จากลักษณะสำคัญของปรัชญาหรือวิธีคิดของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (critical social theory) หรือปฏิบัตินิยม (pragmatism) และทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม (postmodernism) ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับ 10 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ผู้เขียนกล่าวถึงมาแล้วข้างต้น ดังนี้ 1) ในบริบทเฉพาะ 2) ทักษะที่หลากหลาย 3) มุ่งการเปลี่ยนแปลง 4) มุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อ บรรลุผล 5) รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน 6) วิเคราะห์ วิพากษ์และประเมินตนเอง 7) ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญและการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง 8) เรียนรู้จากการกระทำ ทั้งสำเร็จและไม่สำเร็จ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ 9) การมีบันทึก ของผู้ร่วมวิจัยทุกคน เช่น การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบาย สิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบองค์การ การพัฒนาตนเองจาก การร่วมในการวิจัย เป็นต้น 10) นำไปสู่การปฏิบัติหรือการพัฒนาที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับ 10 จรรยาบรรณ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยต้องรับผิดชอบต่อการรักษาความลับ 2) ผู้ร่วมวิจัยเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้ อย่างเสมอภาคกัน 3) ทิศทางการวิจัยและผลลัพธ์ที่คาดหวังเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน 4) ให้ผู้ร่วม วิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัยมากที่สุด 5) มีการปรึกษาหารือร่วมกัน และ ข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย 6) การสังเกตหรือการตรวจสอบเอกสารเพื่อจุดมุ่งหมาย อื่นต้องได้รับการอนุญาตก่อน 7) ผลการดำเนินงานจะยังคงปรากฏให้เห็นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่น ให้ข้อเสนอแนะได้ 8) ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์งานเขียนหรือทักษะของคนอื่นโดยขาดการเจรจาต่อรอง ก่อนการจัดพิมพ์เผยแพร่ 9) ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ 10) ผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการ ทำงานแต่ผู้ที่ไม่ ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล และสอดคล้องกับ 10 บทบาทของผู้วิจัย ดังนี้ 1) เป็นครู 2) เป็นผู้นำ 3) เป็นผู้ฟังที่ดี 4) เป็นนักวางแผน 5) เป็นนัก ออกแบบ 6) เป็นนักวิเคราะห์ 7) เป็นนักสังเคราะห์ 8) เป็นนักสังเกตการณ์ 9) เป็นนักรายงานผล และ 10) เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวว่า เป็นเทคนิคการวิจัยที่เปลี่ยนรูปแบบไป จากแบบบนลงล่างเป็นแบบล่างขึ้นบน ผู้ถูกวิจัยได้เปลี่ยนบทบาทจากผู้ถูกกระทำเป็นผู้กระทำ หรือผู้ร่วมกระทำ หรือเปลี่ยนวิธีการวิจัยจากพวกเขาเป็นการวิจัยโดยพวกเขา โดยผู้ถูกวิจัยจะมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน รวมทั้งการวิจัยก็ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อทำความเข้าใจ หรือเพื่อความรู้ในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เป็นอยู่เท่านั้น แต่จะต้องมีการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ด้วย และคาดหวังว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนอันเนื่องมาจากความมีพันธะผูกพันในสิ่งที่ทำจากบทบาทการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

คำนึงถึง 2 กระบวนทัศน์ที่เป็นรากฐานของการแสวงหาความรู้ ทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (critical social theory) และทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (theories of postmodernism)		
คำนึงถึง 10 หลักการของผู้วิจัย 1. ในบริบทเฉพาะ 2. ทักษะที่หลากหลาย 3. มุ่งการเปลี่ยนแปลง 4. มุ่งการกระทำเพื่อบรรลุผล 5. รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัย 6. วิเคราะห์ วิพากษ์และประเมินตนเอง 7. เรียนรู้จากการกระทำ ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ 8. ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญและการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชน 9. การมีบันทึกของผู้ร่วมวิจัยทุกคน เช่น - การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ - การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ - การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบของกิจการ - การพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย 10. นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	จุดเริ่มต้น นำกรอบความคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นำเสนอสู่การพิจารณา ร่วมกับผู้ร่วมวิจัย ตามจรรยาบรรณที่ระบุว่าผู้วิจัยต้องแสดงให้ทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะ และผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบ ผลการวิจัย บรรยายถึงปรากฏการณ์ ผลการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติ	คำนึงถึง 10 จรรยาบรรณของผู้วิจัย 1. รับคิชอบต่อการรักษาความลับ 2. ผู้ร่วมวิจัยเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างเสมอภาคกัน 3. ทิศทางการวิจัยและผลลัพธ์ที่คาดหวังเกิดจากการตัดสินใจร่วม 4. ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัยมากที่สุด 5. มีการปรึกษาหารือ ข้อเสนอแนะ ได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย 6. การสังเกตและการตรวจสอบเอกสารเพื่อจุดหมายอื่นต้องได้รับการอนุญาตก่อน 7. ผลการดำเนินงานจะยังคงปรากฏให้เห็นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นให้ข้อเสนอแนะได้ 8. ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์งานเขียนและทัศนะของคนอื่น โดยขาดการเจรจาต่อรอง จัดพิมพ์เผยแพร่ 9. ผู้วิจัยต้องแสดงให้ทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ 10. ผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการทำงานแต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและการเคารพในสิทธิส่วนบุคคล
คำนึงถึง 10 บทบาทของผู้วิจัย : เป็นผู้นำ เป็นผู้ฟังที่ดี เป็นนักวางแผน เป็นนักออกแบบ เป็นนักวิเคราะห์ เป็นนักสังเคราะห์ เป็นผู้สังเกตการณ์ เป็นนักรายงานผล เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก		

ภาพที่ 17 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามทัศนะของวิโรจน์ สารัตตะ (2553)

หากจะนำเสนอ “แนวคิดและแนวปฏิบัติเพื่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ขึ้นมา (ในที่นี้สมมุติว่ามี 2 วงจร) ในขั้นตอนเริ่มแรก ผู้เขียนเห็นว่า ผู้วิจัยควรนำเสนอแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมชี้แจงต่อผู้ร่วมวิจัย ตามจรรยาบรรณที่ระบุว่า “ผู้วิจัยต้องแสดงให้ทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะ และผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบ” ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงหลักการ “ผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการทำงาน แต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล” ด้วย จากนั้นจึงดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังแสดงเป็นแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม ในภาพที่ 17

จากแนวคิดในภาพ 17 ข้างต้น หากนำเสนอแนวคิดบางประการจากสาระต่าง ๆ ที่นำมากล่าวถึงข้างต้น ทั้งข้อคำนึงถึงกระบวนการทัศน์ที่เป็นรากฐานของการแสวงหาความรู้ตามปรัชญาหรือวิธีคิดของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (critical social theory) และทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (theories of postmodernism) ข้อคำนึงถึงหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทของผู้วิจัย 10 ประการในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน มาประยุกต์ใช้และกำหนดเป็นขั้นตอนและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย เพื่อให้เกิดความกระจ่างและมองเห็นได้ในเชิงรูปธรรมมากขึ้น ก็จะได้ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 10 ขั้นตอน ซึ่งผู้เขียนขอให้ข้อเสนอแนวปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation) จากการแบ่งรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Calhoun (1996 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช 2549) ว่ามี 3 รูปแบบ คือ แบบครูทำคนเดียว (individual) แบบร่วมมือ (collaborative) และแบบทั้งโรงเรียน (school-wide) หรือจากผลการสังเคราะห์ของ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2543 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช 2549) ได้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ ในระดับชั้นเรียน (classroom) แบบรวมพลัง (collaborative) ระดับโรงเรียน (school-wide) และแบบอิงชุมชน (community-based) ในที่นี้จะกล่าวถึงการวิจัยในระดับโรงเรียน

ในกรณีการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมที่ทำระดับโรงเรียน ผู้วิจัยควรกำหนดหรือพัฒนาเกณฑ์ในการเลือกโรงเรียนที่จะดำเนินการวิจัยก่อน เช่น อาจใช้เกณฑ์การมีปัญหาในประเด็นที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับสูง เป็นต้น จากนั้นจึงลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคย สร้างความรู้สึกเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ความเป็นผู้ร่วมการวิจัย ให้เกิดขึ้นก่อน และแสดงบทบาทการเป็น “ผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก” ให้เกิดขึ้นด้วย รวมทั้งบทบาทอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ 10 บทบาทดังกล่าวข้างต้น ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และไม่ให้เสียหลักความมีสถานะที่เท่าเทียมกัน ในทุกระยะของการวิจัย ควรหลีกเลี่ยงรูปแบบการทำงานแบบปิรามิดหรือแบบสายการบังคับบัญชา ไม่ควรกำหนดตำแหน่งหรือสถานะใดๆ ที่จะทำให้เกิด

การแบ่งชั้นวรรณะ ทุกคนจะมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นั่งประชุมสนทนากับแบบโต๊ะกลม (round table) ขณะเดียวกัน ก็ควรตระหนักถึงแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมที่นำมาถ่วงถึงข้างต้น ที่กล่าวว่า “...ผู้วิจัยจะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องผนวกตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนเองทำงานด้วยอย่างเต็มที่เพื่อทำความเข้าใจความคุ้นเคย จนมีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน จะต้องคอยติดต่อกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ลักษณะนิสัย ความต้องการ ความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันโดยตรงกับงานที่จะต้องทำให้กับชุมชนนั้น...”

ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมนี้ ผู้วิจัยจะต้องนำเอาแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนำเสนอชี้แจงต่อผู้ร่วมวิจัย (participants) ในฐานะผู้วิจัยเป็นผู้รู้ในเรื่องระเบียบวิธีวิจัย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับกระบวนการ หลักการ จรรยาบรรณ บทบาท และอื่น ๆ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และเพื่อให้เป็นไปตามจรรยาบรรณที่ระบุว่า “...ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะ และผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบ...” ขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงหลักการ “...ผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการทำงาน แต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล...” ด้วย และสิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยควรคำนึงถึงด้วยคือ การสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยหรือผู้เกี่ยวข้องในความสำเร็จของ “การวิจัย” กับ “การปฏิบัติ” และของ “นักวิจัย” กับ “นักปฏิบัติ” ว่าเป็นของกลุ่มกัน ไปด้วยกันได้ ต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีต่อทั้งตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กร ไม่ได้เป็นเสมือนรางรถไฟที่ไม่มีวันบรรจบกัน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (planning) ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้ร่วมวิจัย ร่วมกันวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง เพื่อระบุ “สภาพที่เคยเป็นมา” “สภาพปัจจุบัน” “สภาพปัญหา” “สภาพที่คาดหวัง” “ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาหรือบรรลุสภาพที่คาดหวัง” “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติ” ตามหลักการ “ทักษะที่หลากหลาย และในบริบทเฉพาะ” และตามหลักการ “ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง” และตามความเชื่อของกาญจนา แก้วเทพ (2532) ที่กล่าวว่า “แนวคิดใหม่ในการพัฒนานั้น เชื่อว่าในวัฒนธรรมชุมชนนั้น ไม่ว่างเปล่า ในนั้นบรรจุด้วยพลังความสามารถ พลังภูมิปัญญา และพลังสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหาชุมชน” ซึ่งผลจากการดำเนินการดังกล่าว จะทำให้ได้แผนปฏิบัติการ (action plan) ขึ้นมาชุดหนึ่ง ซึ่งจะมียอดประกอบอะไรบ้างขึ้นกับผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจะร่วมกันกำหนด แต่อย่างน้อยควรประกอบด้วยจุดมุ่งหมายในการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงนั้น ว่าทำเพื่อ

อะไร (what) และจะทำอย่างไร (how) ทั้งนี้แผนปฏิบัติการที่ได้จากหลักการมีส่วนร่วมนี้ ตามหลักการพัฒนาองค์การ (organizational development) ถือเป็นตัวสอดแทรกหลัก (main intervention) ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการเรียนรู้และความรู้ใหม่ด้วย

ในกระบวนการวางแผนนี้ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนางานนั้นๆ ให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทำความเข้าใจด้วย ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเชิงทฤษฎีโดยภาพรวม หรือแนวคิดเชิงทฤษฎีในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายให้เป็นตัวสอดแทรกเสริม (additional intervention) ในการวิจัย เช่น กรณีมีจุดมุ่งหมายนำเอาหลักการบูรณาการ (integrated approach) เป็นตัวสอดแทรกเสริมเพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน เป็นต้น ในฐานะผู้วิจัยเป็นเสมือนตัวแทนของผู้รู้ในด้านทฤษฎี ตามที่ได้ศึกษาทบทวนไว้ในบทที่ 2 ของงานวิจัย ทั้งนี้เพราะทฤษฎีมีประโยชน์หลายประการ เช่น ช่วยชี้นำการตัดสินใจ ช่วยให้มองภาพองค์การได้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้ตระหนักถึงสภาพแวดล้อมขององค์การ ช่วยเป็นแหล่งของความคิดใหม่ (Stoner & Freeman, 1992) ช่วยกำหนดกรอบของปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์กัน ช่วยจำแนกแยกแยะปรากฏการณ์ ช่วยสร้างสิ่งใหม่ๆ ช่วยทำนายปรากฏการณ์ (Lunenburg & Ornstein, 2000) เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาตามหลักการจัดการความรู้ (knowledge management) ผู้วิจัยจะเป็นเสมือนตัวแทนของคนที่มีความรู้เชิงทฤษฎี (explicit knowledge) มากกว่า ในขณะที่ผู้ร่วมวิจัยจะเป็นเสมือนตัวแทนของกลุ่มคนที่มีประสบการณ์ที่สะสมมาเป็นความรู้ส่วนตัว (tacit knowledge) มากกว่า จึงเป็นการผสมผสานกับระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีกับความรู้เฉพาะตัว หรืออีกนัยหนึ่งคือ การผสมผสานกันระหว่างภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติ เป็นสายธารสองสายที่มาบรรจบกัน (หรือมากกว่าสองสายธาร ขึ้นกับแบบแผนของการวิจัย เช่น อาจมีนักพัฒนา นักวิชาการ หรืออื่นๆ มาร่วมด้วย) คือ สายธารเชิงวิชาการหรือเชิงทฤษฎีที่ได้จากนักวิจัยกับสายธารเชิงประสบการณ์ที่มาจากสิ่งสะสมอยู่ในตัวของผู้ร่วมวิจัยในพื้นที่ ตามความเชื่อของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ที่กล่าวถึงกระบวนการเข้าถึงความรู้แบบวิธีวิภาษ (dialectical method) ว่า “โดยวิธีการเช่นนี้เป็นวิธีการที่ให้นักวิจัย 2 กลุ่ม ศึกษาในสิ่งเดียวกัน จากนั้นจึงให้ทั้งสองวิจารณ์ซึ่งกันและกัน วิธีการนี้จะทำให้ทั้งสองกลุ่มได้มองเห็นตำแหน่งแห่งที่ในเชิงญาณวิทยา (epistemological position) ของตน”

จากแนวคิดกระบวนการสร้างความรู้แบบวิธีวิภาษ (dialectical method) หรืออุปมาอุปมัยการผสมผสานกันระหว่างภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติที่เป็นธารสองสายที่มาบรรจบกันดังกล่าว (อาจมีมากกว่าสองสายธาร) มีข้อที่ผู้วิจัยควรคำนึงถึงอย่างน้อยสามประการ คือ

- 1) การศึกษาทบทวนทฤษฎีของผู้วิจัย (ในบทที่ 2) จะต้องทบทวนขึ้นมาอย่างมีจุดมุ่งหมาย อย่างมีความหมาย และอย่างมีประโยชน์ที่จะทำให้ผู้วิจัยมีความรอบรู้และความไวเชิงทฤษฎี (theoretical sensitivity) ต่อการนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือการให้คำแนะนำต่อผู้ร่วม

วิจัย ตามทัศนะของ กาญจนา แก้วเทพ (2549) ที่ว่า ไม่ใช่ทบทวนมาไว้อย่างเป็น “ไม้ประดับงานวิจัย” หรือ “หิ้งพระประจำงานวิจัย” ที่ไม่มีการมาเช่นไหว้เหลียวแลอีกเลย

2) ผู้วิจัยจะต้องสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องว่า ทฤษฎีกับการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันได้ ไม่ได้เป็นเส้นขนานที่ไม่มีวันบรรจบกัน เหมือนกับคำพูดที่มักพูดกันว่า “ทฤษฎีจัดปฏิบัติไม่ได้ หรือ ทฤษฎีก็คือทฤษฎี ปฏิบัติก็คือปฏิบัติ” เป็นต้น จะต้องสร้างความตระหนักว่า ทฤษฎีจะช่วยย่นระยะทางการลองถูกลองผิดให้สั้นลงได้ ดังประโยชน์ของทฤษฎีที่กล่าวถึงข้างต้น และหากวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่าง “การวิจัย” กับ “การปฏิบัติ” หรือ “นักวิจัย” กับ “นักปฏิบัติ” ดังกล่าวในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยอาจสร้างแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจและตระหนักถึง

3) ความสัมพันธ์เชิงบวกในลักษณะสามเส้าระหว่าง “การวิจัย” “ทฤษฎี” และ “การปฏิบัติ” หรือ “นักวิจัย” “นักทฤษฎี” และ “นักปฏิบัติ” ให้เกิดขึ้นได้ก็จะทำให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

4) การนำเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็นกรณีโดยภาพรวมเพื่อการพัฒนางานนั้นๆ หรือในกรณีที่มีจุดมุ่งหมายเอาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นตัวสอดแทรกเสริม (additional intervention) เพื่อการพัฒนา จะต้องเป็นไปหลังจากที่ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันคิดอย่างเต็มที่ก่อน โดยหากนำเสนอก่อน มีแนวโน้มที่พวกเขาจะยอมรับเอาแนวคิดเชิงทฤษฎีนั้นไปใช้เลยมืออยู่สูง อาจเป็นเพราะความเคยชินกับการเป็นผู้ถูกกระทำ (passive) หรือเป็นผู้ตาม (follower) ในระบบการบริหารแบบสั่งการหรือแบบบนสู่ล่าง (top-down approach) ที่ฝังรากลึกลงมานาน หรืออาจเป็นเพราะแนวโน้มที่จะเชื่อฟังผู้วิจัยเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้การวิจัยมีแนวโน้มเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) มากกว่าจะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) แนวโน้มที่อิทธิพลของความรู้เชิงทฤษฎี (explicit knowledge) ที่สำเร็จรูปจากภายนอกจะมีมาก จนความรู้ส่วนตัวที่สะสมจากประสบการณ์ (tacit knowledge) ของผู้ร่วมวิจัยแทบจะไม่ได้ถูกนำออกมาใช้ นอกจากนั้น การนำเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีของผู้วิจัยจะต้องนำเสนอแบบไม่ยัดเยียด ไม่ชี้นำ หรือไม่ให้อิทธิพลต่อการนำไปปฏิบัติของผู้ร่วมวิจัย แต่ต้องคำนึงถึงการเป็นทางเลือก การเป็นตัวเสริม โดยยึดหลักการ “ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง” และตามแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมที่นำมากล่าวถึงข้างต้น ที่กล่าวว่า “...ให้โอกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอแนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเต็มที่ จากนั้นนักพัฒนาก็เสนอเทคโนโลยีอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ ความรับรู้ของชุมชนเข้าสู่วงสนทนาด้วย ในระยะแรกๆ ให้เสนอแบบง่าย ๆ แต่จะไม่สรุปว่าแบบนั้นแบบนี้เท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชน จะปล่อยให้

ชุมชนคิดเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ ด้วยตนเอง และยังไม่กล่าวพาดพิงถึงเทคโนโลยีอื่น ๆ ให้มากกว่านั้น จนกว่าจะมีการถามไถ่เพิ่มเติม ซึ่งนักพัฒนาจะต้องคอยให้ข้อมูลอยู่เป็นระยะ ๆ เมื่อเสนอข้อมูลเปรียบเทียบให้อย่างเต็มที่แล้ว ก็ปล่อยให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเทคโนโลยีที่เห็นว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดมาชุดหนึ่ง...”

ในขั้นตอนนี้และในขั้นตอนต่อไป หากมีการตัดสินใจร่วมกันจากผู้ร่วมวิจัย ว่ามีความประสงค์ที่จะศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ หรือเพิ่มพูนโลกทัศน์ เพิ่มเติมจากที่ผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวข้างต้นนำเสนอแล้ว เช่น การศึกษางานของบุคคลหรือหน่วยงานที่ทำประสบผลสำเร็จ การจัดอบรมสัมมนา การเชิญวิทยากร เป็นต้น ผู้วิจัยควรทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยด้วย

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (acting) ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ (action plan) ที่กำหนดไว้นั้น โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ตามหลักการ “มุ่งการเปลี่ยนแปลงและมุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล” พยายามไม่ให้ความช่วยเหลือใดๆ ที่ได้ อย่างง่ายๆ หรือสำเร็จรูปเกินไป คอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง

ให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานทั้งของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย โดยคำนึงถึงหลักการ “...บันทึกการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบองค์การ และการพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย” และจัดให้มีการพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นระยะๆ ตามหลักการ “รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน การวิเคราะห์วิพากษ์และประเมินตนเอง ตลอดจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ...” ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ จากเรื่องการจัดการความรู้ (knowledge management) อาจนำมาประยุกต์ใช้ได้ เช่น การจัดกิจกรรมการเล่าเรื่อง (storytelling) การจัดกิจกรรมสนทนาเรียนรู้ (learning conversation) การจัดกิจกรรมสนทนาโต้ตอบ (dialogue) การจัดกิจกรรมสะท้อนกลับ (reflection) การจัดให้มีกลุ่มเรียนรู้ (learning sets) การจัดให้มีกลุ่มเรียนรู้ด้วยการกระทำ (action learning) การจัดให้มีชุมชนความรู้หรือเรียนรู้ (knowledge/learning community) การจัดให้มีภาวะผู้นำเครือข่ายหรือเครือข่ายความรู้ (network leaderships/knowledge networks) และการจัดกลุ่มบริหารตนเองเพื่อการเรียนรู้ (learning self managed group) เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (observing) Carr and Kemmis (1992) ได้วิเคราะห์ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นศาสตร์เชิงวิพากษ์ (critical science) ในขณะที่ Mills (2007) และ Arhar (2001); Coghlan and Brannick (2007); James, Milenkiewicz and Bucknam (2008)

ก็เห็นตรงกันว่า emancipatory/ participatory action research ก็คือ critical action research ซึ่งอิงกับปรัชญาของ critical social theory และ theories of postmodernism ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่มีอยู่จริงของมนุษย์ การกระตุ้นให้แสดงออกอย่างเต็มศักยภาพ การมีส่วนร่วม และความเป็นประชาธิปไตย ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้น การสังเกตผลการปฏิบัติงานอาจจะอิงแนวคิดการประเมินเชิงวิพากษ์ (criticism approach) ตามทัศนะของ Eisner (1979 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) ที่ประยุกต์ใช้มโนทัศน์ของศิลปะวิพากษ์ (art criticism) กับการประเมิน โดยให้แนวคิดที่ว่า “...การวิพากษ์เป็นการใช้วิจารณ์งานในการบรรยายคุณภาพของสิ่งที่ศึกษา (descriptive) การตีความหมายของสิ่งที่ศึกษา (interpretive) ออกมาในเชิงประจักษ์ ตามการรับรู้ของผู้ประเมิน และการตัดสินคุณค่าของสิ่งนั้น (evaluative) ซึ่งการประเมินในแนวทางนี้ ประกอบด้วย ศิลปะของการรับรู้อันประณีต ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนและประสบการณ์ กับศิลปะของการเปิดเผยคุณภาพของการถ่ายทอดความรู้สึกที่กลั่นกรองผ่านเกณฑ์มาตรฐานเพื่อสะท้อนคุณค่าของสิ่งนั้นออกมา วิธีการประเมินแนวนี้นี้จึงขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และการฝึกหัดที่เหมาะสมของนักประเมิน เพื่อให้มีการรับรู้ที่ไวและสามารถสะท้อนคุณค่าของสิ่งนั้นออกมาได้...”

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริง (actual effects) ทั้งคาดหวังและไม่ได้คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับผลสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งการจับกฎเกณฑ์ทางทฤษฎีและการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่างๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อการบรรลุผลนั้นด้วยว่าเป็นอย่างไร ได้ความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่ หรือเกิดการเรียนรู้ใหม่อะไรบ้าง โดยอาจพิจารณาจากการตั้งคำถาม เช่น ใคร (who) อะไร (what) ที่ไหน (where) เมื่อไร (when) ทำไม (why) และอย่างไร (how) เป็นต้น และจากข้อมูลที่ได้มาจากหลากหลายแหล่ง เช่น จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบบสอบถามความเห็น แบบวัดทัศนคติ แบบทดสอบมาตรฐาน เอกสาร เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ หรือวัตถุสิ่งของ เป็นต้น (Mills, 2007)

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (reflecting) ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล โดยให้มีการพบปะสนทนาหรือการสนทนาโต้ตอบ (dialogue) เพื่อนำเอาข้อมูลที่เป็นบันทึกการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบองค์การ และการพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย และบันทึกผลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในขั้นตอนที่ 3 ทั้งของรายบุคคลและของกลุ่ม รวมทั้งผลการสังเกตผลในขั้นตอนที่ 4 เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และวิเคราะห์วิพากษ์ถึงสิ่งที่

ทำสำเร็จ สิ่งที่ยังทำไม่สำเร็จ สิ่งที่เป็นปัจจัยผลักดัน สิ่งที่เป็นปัจจัยต่อต้าน สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งการเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และอื่น ๆ ตามหลักการ “...รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน การวิเคราะห์ วิพากษ์และประเมินตนเอง ตลอดจนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ...”

ขณะเดียวกันก็ควรคำนึงถึงแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมที่ นำมากล่าวถึงข้างต้นด้วยว่า “...ปัจจัยด้านการสะท้อนกลับของปัญหาจากการดำเนินงาน (action-reflection) ซึ่งจัดในรูปของการถกเถียงอภิปรายกัน...กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาความสามารถของ ชุมชนให้เกิดความคิดรวบยอด รู้จักจับกฎเกณฑ์ทางทฤษฎีจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินกันมา ก่อให้เกิดการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่างๆ ด้วยเหตุด้วยผล ได้มีโอกาสพูดกันถึงสิ่งที่อยู่ใน ใจของแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติ วิถีชีวิต ความเชื่อ ความกลัว รวมทั้งความรู้ที่อาจเพิ่มพูน ขึ้นหรือชะงักงันจนต้องเก็บไปไตร่ตรองในใจ ตลอดจนการมีโอกาสแสดงความคิดเห็นสนับสนุน คล้อยตามกันหรือขัดแย้งกัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้ชุมชนเข้าใจถึงภาวะแห่งการรวมพลังทำงาน ของกลุ่ม เกิดการตระหนักถึงสิ่งใดที่ควรสนับสนุน สิ่งใดที่ควรคัดค้าน การมีโอกาสประชุม ปรึกษาหารือกันหลังการดำเนินกิจกรรมหนึ่งๆ จะช่วยพัฒนาทัศนคติและค่านิยมของชุมชนในด้าน ความเชื่อมั่นในตนเองให้สูงขึ้น ช่วยลดความคิดที่จะหวังพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกให้ น้อยลง ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น จะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ถึงเครื่องมือที่จะนำมาใช้แก้ปัญหา ใดๆ ก่อให้เกิดพลังแห่งความสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง การประชุมถกเถียงอภิปรายกัน ของชุมชน อาจได้ผลสรุปว่า เทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมมีความเหมาะสมหรือไม่ เทคโนโลยีที่นำเข้ามา จากที่อื่นมีความเหมาะสมหรือไม่ แล้วแต่กรณี ขึ้นอยู่กับการพิจารณาและการตัดสินใจของชุมชน ซึ่งจะมีผลทำให้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับชุมชนถูกยกเลิกไปในที่สุด หากเป็นเทคโนโลยีที่ เหมาะสมก็จะได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางเรื่อยไป นั่นคือ ถ้ายังทำให้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชนเกิดขึ้นได้มากเท่าใด ก็จะทำให้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมถูกจัด ออกไปมากเท่านั้น....นักพัฒนาจะต้องให้ความสนใจต่อการตัดสินใจของชุมชนว่า เป็นการ ตัดสินใจตามความรู้สึกของอารมณ์หรือไม่ เพราะบ่อยครั้งที่สิ่งที่ชุมชนต้องการนั้นเป็นเพียงสิ่งที่ ต้องการตามความรู้สึกเท่านั้น (felt need) มิใช่สิ่งที่ต้องการที่แท้จริง (real need) ดังนั้น นักพัฒนา จะต้องคอยกระตุ้นให้ชุมชนขบคิดอยู่เสมอว่า ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร อยากได้อะไร...”

วิธีการสะท้อนผล (reflective method) มีวิธีการหาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ hermeneutic interview reflection, exegetical reflection, linguistic reflection, thematic reflection, guided existential reflection, และ collaborative reflection ซึ่งในแต่ละวิธีก็มีวิธีเฉพาะเจาะจงที่ แตกต่างกันไป ในการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมควรเป็นวิธีการสะท้อนผลแบบมีส่วนร่วม

(collaborative reflection) ซึ่งในการสะท้อนผลนี้ อาจะอิงกับแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งหรือนำมาผสมผสานกัน เช่น แนวคิดการประเมินเชิงวิพากษ์ตามทัศนะของ Eisner ดังกล่าวข้างต้น หรือแนวคิดการสะท้อนผลเชิงวิพากษ์ตามทัศนะของ Heron (1996 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2549) ที่อาจทำได้ในสี่ระดับที่สูงขึ้นตามลำดับ คือ

- 1) ระดับบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นและข้อค้นพบ
- 2) ระดับวิพากษ์ถึงสิ่งที่ดีหรือไม่ดีของสิ่งที่ดำเนินการหรือข้อค้นพบ และเหตุผลว่าเพราะอะไร

3) ระดับวิพากษ์หาคำอธิบายต่อสิ่งที่ค้นพบ และ

4) ระดับวิพากษ์เพื่อนำผลที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้หรือใช้ประโยชน์

แนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2549) ที่กล่าวถึงการวิพากษ์ข้อค้นพบจากการวิจัยในสามระดับ คือ

- 1) ระดับการพรรณนา (description) เพื่อให้ “รู้ว่า” ใครเป็นใคร อะไรเกิดขึ้น
- 2) ระดับการทำความเข้าใจ (understanding) เชื่อมโยงกับข้อมูลอื่นหรือนำข้อมูลอื่นมาเชื่อมโยงด้วย

3) ระดับการให้คำอธิบาย (explanation) เป็นการยกระดับข้อมูลรูปธรรมให้เป็นนามธรรม มีการใส่ตัวแปรบางอย่างให้มีความหมายและมีการเชื่อมโยงกันมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ตามทัศนะของ Feldman (1996) ที่กล่าวว่า เป็นกระบวนการใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ปัญหา เป็นการใช้ข้อมูลและการแก้ปัญหาเพื่อช่วยตัดสินใจอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำหรือเชื่อต่อไป มีหลักฐานจากการวิจัยจำนวนมากที่สนับสนุนความคิดที่ว่า คนเราสามารถเรียนรู้วิธีคิดในการตัดสินใจและการแก้ปัญหาได้ กฎต่างๆ ที่เป็นนามธรรม การใช้เหตุผลในการคิดเป็นสิ่งที่สอนได้ ฝึกได้ การฝึกจะช่วยให้คนเราคิดหาสาเหตุที่ซ่อนเร้นไว้ของเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน มียุทธวิธีหลายอย่าง (strategies) ที่ช่วยให้เราคิดเชิงวิเคราะห์ ประเมินปัญหา และตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ดังนี้

- 1) การระบุและคิดทบทวนปัญหา (redefine the problems)
- 2) คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (adopt a critical perspective)
- 3) ใช้หลักการของเหตุผล (use analogies)
- 4) คิดหลากหลาย (think divergently)
- 5) ใช้แนวคิดแบบองค์รวม (use heuristics)
- 6) ทดลองแก้ปัญหามากมาย แบบ (experiment with various solutions)

คนเราต้องใช้ทักษะการคิดในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูล เพื่อเลือกสิ่งต่างๆ จากตัวเลือก (choices) ทั้งหลายที่มีอยู่มากมาย ผู้ที่มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์จะสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ (Morrison, 2000) ดังนี้

- 1) ระบุประเด็นสำคัญได้
- 2) เปรียบเทียบความเหมือนกันและความแตกต่างกัน
- 3) ตัดสินใจได้ว่าข้อมูลใดใช้ได้หรือเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ
- 4) ตั้งคำถามที่เหมาะสมได้
- 5) แยกแยะระหว่างความจริงกับความคิดเห็นได้ และตัดสินใจว่าการกระทำใดเป็นการกระทำที่ สมเหตุสมผล
- 6) ตรวจสอบความคงที่ (checking consistency)
- 7) ระบุความคิด/สมมติฐานที่แฝงไว้ (unstated ideas) ได้
- 8) รู้ว่าอะไรเป็นการพูดแบบ stereotype คือ การคิดถึงลักษณะของคนใดคนหนึ่งแล้วเหมารวมว่าคนอื่น ๆ จะเป็นเช่นเดียวกัน
- 9) รู้ว่าข้อมูลใดเบี่ยงเบน (bias) ข้อมูลใดเป็นการชวนเชื่อ หรือลำเอียง
- 10) รับรู้ถึงค่านิยมที่แตกต่างกันและรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี
- 11) ประเมินได้ว่าข้อมูลที่จำเป็นมีอะไรบ้าง ต้องใช้ข้อมูลมากเพียงใด
- 12) คาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นภายหลังได้ (consequences)

การถอดบทเรียน (lesson distilled) เป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการสะท้อนผล เป็นเทคนิคการทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ โดยเน้นการระดมสมอง พูดคุย เล่าเรื่อง สังเคราะห์ จับประเด็นกระบวนการวิธีทำงานเชิงบทเรียนหรือประสบการณ์ หรืออาจกล่าวได้ว่า การถอดบทเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์ที่ฝังลึกจากผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องที่ได้ร่วมการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน และความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้ หรือกล่าวในอีกนัยหนึ่งว่า การถอดบทเรียน หมายถึง กระบวนการดึงเอาบางสิ่งบางอย่างออกมาจากบทเรียนที่มีอยู่จากสิ่งที่เราทำ เพื่อให้ได้งานที่เป็นความสำเร็จ (best practice) รวมทั้งความไม่สำเร็จ (bad practice) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ และแนวทางแก้ไขปัญหาลุप्तที่เกิดขึ้น

การถอดบทเรียนโดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ คือ 1) การถอดบทเรียนเฉพาะประเด็น เพื่อการเรียนรู้ระหว่างการปฏิบัติงาน ดำเนินการทันทีหลังจากทำกิจกรรมในโครงการเสร็จ หรือหากเป็นชุดกิจกรรมก็ดำเนินการหลังจากกิจกรรมย่อยเสร็จ และสามารถนำผลการถอดบทเรียนจากกิจกรรมนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ในพัฒนาโครงการให้ประสบความสำเร็จในอนาคต ซึ่งก็หมายถึงการถอดบทเรียนในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวมา 2) การถอดบทเรียนทั้งโครงการ เพื่อการเรียนรู้หลังสิ้นสุดโครงการ เป็นการถอดบทเรียนทั้งระบบ เป็นกระบวนการวิเคราะห์การปฏิบัติงานและบทเรียนความรู้ที่ลึกซึ้ง และประกอบด้วยรายละเอียดจำนวนมากโดยเริ่มตั้งแต่ความเป็นมาของโครงการ กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์เมื่อสิ้นสุดโครงการ การถอดบทเรียนทั้ง 2 รูปแบบ ต้องใช้การวิเคราะห์เชิงลึก เช่น วิเคราะห์ด้วย SWOT เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ผลของการดำเนินโครงการ

เทคนิคการถอดบทเรียนที่จะช่วยให้ทีมงานถอดบทเรียนและผู้ร่วมถอดบทเรียนเกิดการเรียนรู้ในระหว่างการทำงานและได้บทเรียนพัฒนาวิธีการทำงานให้ดีขึ้น เช่น เทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (after action review) การเล่าเรื่อง (story telling) การทำแผนที่ความคิด (mind map) การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม ซึ่งอาจใช้หลายวิธีร่วมกัน กรณีเทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (after action review) ทำทันทีหลังเสร็จกิจกรรม เหมาะกับการถอดบทเรียนระหว่างปฏิบัติงานในโครงการ โดยผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกคน อาศัยคำถามดังนี้ คาดหวังอะไรจากงานครั้งนี้ สิ่งที่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร และถ้ามีงานแบบนี้อีก เราจะปรับปรุงข้อใดบ้าง อย่างไร ภายใต้หลักการ 1) เป็นธรรมชาติสบายๆ อาจนั่งเก้าอี้หรือปูเสื่อนานในท่าที่สบายที่สุด 2) เรียบง่าย แต่มีแบบแผน (สัมพันธ์กัน แต่มีช่องว่างให้กัน) 3) เห็นหน้ากันทุกคน (เห็นรอยยิ้ม อุดมการณ์ และการพูดคุย) และ 4) เห็นข้อมูลเหมือนกันไปพร้อมๆ กัน (ตรวจสอบ/สอบถามและเพิ่มเติมได้) – เทคนิคการถอดบทเรียนสามารถนำไปใช้ในการวิจัยและพัฒนา การประเมินเชิงระบบและรวมพลัง และอื่น ๆ ที่เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ได้

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (re-planning) เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการวางแผนใหม่ ให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนางาน เพื่อระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา ประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติกันใหม่ โดยนำเอาผลการสะท้อนผลในขั้นตอนที่ 5 มาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งจะทำได้ตัวสอดแทรกหลัก คือ แผนปฏิบัติการ (action plan) ขึ้นมาชุดหนึ่ง ซึ่งอาจมีบางอย่างทำต่อเนื่อง บางอย่างต้องหยุดไป หรือมีบางอย่างเพิ่มเติมเข้ามา

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (re-acting) เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 3 คือ ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดใหม่นั้น โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานทั้งของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย และจัดให้มีการพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นระยะๆ โดยคำนึงถึงหลักการต่าง ๆ ดังกล่าวในขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (re-observing) เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 4 คือ ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริง (actual effects) ทั้งคาดหวังและไม่ได้คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับผลสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งการจับกุณเณท์ทางทฤษฎีและการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่างๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อการบรรลุผลนั้นด้วยว่าเป็นอย่างไร ได้ความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่ หรือเกิดการเรียนรู้ใหม่อะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (re-reflecting) เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 5 คือ ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล โดยให้มีการพบปะสนทนาเพื่อนำเอาข้อมูลที่เป็นบันทึกการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคม และรูปแบบขององค์กร และการพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย และบันทึกผลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในขั้นตอนที่ 7 ทั้งของรายบุคคลและของกลุ่ม รวมทั้งผลการสังเกตผลจากขั้นตอนที่ 8 มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และวิเคราะห์วิพากษ์ถึงสิ่งที่ทำสำเร็จ สิ่งที่ยังทำไม่สำเร็จ สิ่งที่เป็นปัจจัยผลักดัน สิ่งที่เป็นปัจจัยต่อต้าน สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งการเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และอื่น ๆ โดยคำนึงถึงหลักการและแนวคิดต่าง ๆ ดังที่กล่าวในขั้นตอนที่ 5 ด้วยเช่นกัน

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) หากพิจารณาตามแนวคิดของ Coghlan and Brannick (2007) และ James, Millenkiewicz and Buckhano (2008) การสรุปผลการวิจัยจะเป็นการนำเสนอผลการปฏิบัติจริงทั้ง 2 วงจร 10 ขั้นตอน นำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเล่าเรื่อง (story telling) ตามความเป็นจริงและเป็นกลาง (factual and neutral manner) ของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1) เหตุการณ์เกี่ยวกับการเตรียมการ เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไรเกี่ยวกับ (1) การเตรียมตัวก่อนลงพื้นที่ (2) การนำแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนำเสนอชี้แจงต่อผู้ร่วมวิจัย การเคารพในสิทธิของผู้ไม่ร่วมการวิจัย (3) การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัย กับ “การปฏิบัติ” และของ “นักวิจัย” กับ “นักปฏิบัติ” เป็นต้น

2) เหตุการณ์เกี่ยวกับการวางแผนในวงจรแรก เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไรเกี่ยวกับ (1) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) จากกระบวนการวิเคราะห์สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติ (2) การนำเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนางานนั้นๆ ตามที่ได้ศึกษาทบทวนไว้ในบทที่ 2 ให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทำความเข้าใจ (หลังจากที่ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันคิดอย่างเต็มที่แล้ว) (3) การสร้างแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจและตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงบวกในลักษณะสามเส้าระหว่าง “การวิจัย” “ทฤษฎี” และ “การปฏิบัติ” หรือ “นักวิจัย” “นักทฤษฎี” และ “นักปฏิบัติ” (4) อื่นๆ เช่น การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์นอกสถานที่ เป็นต้น

3) เหตุการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติในวงจรแรก เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ (action plan) ที่กำหนดไว้ โดยแผนปฏิบัตินั้นอาจประกอบด้วยโครงการหลายโครงการ แต่ละโครงการประกอบด้วยกิจกรรมหลายกิจกรรม มีการแบ่งงานกันอย่างไร ทำกันอย่างไร ใช้ทรัพยากรอะไรกันบ้าง เป็นต้น

4) เหตุการณ์เกี่ยวกับการสังเกตในวงจรแรก เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไรในการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริง (actual effects) ทั้งที่คาดหวังและไม่ได้คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับผลการเปลี่ยนแปลง (change) การเรียนรู้ (learning) ที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และหน่วยงาน และความรู้ใหม่ (new knowledge) จากการใช้ตัวสอดแทรก (ทั้งตัวสอดแทรกหลักและตัวสอดแทรกเสริม) หรือจากปรากฏการณ์ในการทำงาน

5) เหตุการณ์เกี่ยวกับการสะท้อนผลในวงจรแรก เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไรเกี่ยวกับการสะท้อนผลถึงการเปลี่ยนแปลง ทั้งที่สำเร็จและยังไม่สำเร็จ ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ตลอดจนการเรียนรู้ และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และอื่น ๆ ในกรณีที่เป็นการเปลี่ยนแปลงนั้น ควรวิพากษ์ด้วยว่า มีปัจจัยที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (support of change) อะไรบ้างอย่างไร ขณะเดียวกันก็ควรกล่าวถึงปัจจัยต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (resistant of change) ที่เกิดขึ้นด้วยว่ามีอะไรบ้าง อย่างไร และได้ใช้เทคนิควิธีการอะไรในการเอาชนะ (overcome) สิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งบทวิพากษ์นี้จะเชื่อมโยงไปถึงการระบุนการเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นได้ด้วย เพื่อให้ได้แนวคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ควรศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลง” ที่กล่าวถึงในการประเมินเชิงระบบและรวมพลังเพิ่มเติม

6) เหตุการณ์เกี่ยวกับการวางแผนใหม่ในวงจรที่สอง เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไรเกี่ยวกับการนำข้อมูลจากผลการสังเกตและการสะท้อนผลในวงจรแรกมาประกอบการพิจารณา ทำ

ให้ได้แผนปฏิบัติการ (action plan) ใหม่ ที่ประกอบด้วยโครงการและกิจกรรมอะไรบ้าง มีอะไรที่
ทำต่อเนื่อง อะไรที่ตัดออกไป และอะไรที่เพิ่มเติมเข้ามา

7) เหตุการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติใหม่ในวงจรที่สอง เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไร
เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ (action plan) ที่กำหนดได้ใหม่ ทั้งที่ทำต่อเนื่องและที่
เพิ่มเติมใหม่เข้ามา มีการแบ่งงานกันอย่างไร ทำกันอย่างไร ใช้ทรัพยากรอะไรกันบ้าง เป็นต้น

8) เหตุการณ์เกี่ยวกับการสังเกตในวงจรที่สอง เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไร
เกี่ยวกับการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริง (actual effects) ทั้งคาดหวังและไม่ได้คาดหวัง ทั้งทางบวกและ
ทางลบ จากผลการปฏิบัติงานในวงจรที่สอง เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับผลการเปลี่ยนแปลง (change)
การเรียนรู้จากการกระทำ (action learning) ที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และ
หน่วยงาน และความรู้ใหม่ (new knowledge) จากการใช้ตัวสอดแทรก (ทั้งตัวสอดแทรกหลักและ
ตัวสอดแทรกเสริม) หรือจากปรากฏการณ์ในการทำงาน

9) เหตุการณ์เกี่ยวกับการสะท้อนผลในวงจรที่สอง เช่น ทำอย่างไรและเป็นอย่างไร
เกี่ยวกับการวิพากษ์ถึงสิ่งที่ทำสำเร็จ สิ่งที่ยังทำไม่สำเร็จ สิ่งที่เป็นปัจจัยผลักดัน สิ่งที่เป็นปัจจัย
ต่อต้าน การเอาชนะปัจจัยต่อต้าน ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ตลอดจน
การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และอื่น ๆ

10) สรุปผล เป็นผลจากการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเล่าเรื่อง (story
telling) ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ แทรกไว้เป็นระยะๆ แล้วนำมา
เสนอเป็นสรุปผลใน 3 องค์ประกอบหลักดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลง (change) จากการปฏิบัติจริง ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งที่
คาดหวังและไม่คาดหวัง ในกรณีแสดงข้อมูลประกอบเป็นคำสถิติ เช่น ค่าเฉลี่ย (และ ค่าส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน) ค่ามัธยฐาน หรือค่าฐานนิยม ก็มุ่งการแปลความในเชิงบรรยาย (description)
ไม่มุ่งการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (not for identifying statistically
significant relationships) (Mills, 2007) - ทั้งนี้เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมี
ความแตกต่างจากการวิจัยและพัฒนา ไม่เน้นหลักการวิจัยเชิงทดลองในลักษณะ if X...then Y ดังที่
กล่าวมาแล้ว และจะกล่าวอีกครั้งในเรื่องการวิจัยและพัฒนา

(2) การเรียนรู้ (learn) ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระดับ
หน่วยงาน ในลักษณะที่เป็นการเรียนรู้จากการกระทำ (action learning) จากการร่วมกันแก้ปัญหาว่า
มีอะไรบ้างและอย่างไร เน้น “การเรียนรู้เพื่อที่รู้” อันจะนำไปสู่ “การคิด” วิธีการแก้ปัญหาที่ดียิ่งขึ้น
การเรียนรู้ มีความหมายลึกซึ้งมากกว่าการสั่งสอน หรือการบอกเล่าให้เข้าใจ
และจำได้เท่านั้น ไม่ใช่เรื่องของการทำตามแบบ ไม่ได้มีความหมายแต่การเรียนรู้ในวิชาต่างๆ เท่านั้น

แต่ความหมายคลุมไปถึง การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอันเป็นผลจากการสังเกตพิจารณา ไตร่ตรอง แก้ปัญหาทั้งปวง การเรียนรู้เป็นการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เป็นความ เจริญงอกงาม เน้นว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ต้องเนื่องมาจากระสับการณ หรือการฝึกหัด และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นควรจะต้องมีความคงทนถาวรเหมาะสมแก่เหตุเมื่อ พฤติกรรมดั้งเดิมเปลี่ยนไปสู่พฤติกรรมที่มุ่งหวัง ก็แสดงว่าเกิดการเรียนรู้แล้ว

ธรรมชาติของการเรียนรู้ของมนุษย์มีดังนี้ เช่น 1) การเรียนรู้คือการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างถาวร 2) การเรียนรู้ย่อมมีการแก้ไข ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง โดย การเปลี่ยนแปลงนั้นๆ จะต้องเนื่องมาจากระสับการณ 3) การเปลี่ยนแปลงชั่วคราวชั่วคราว ไม่นับว่าเป็นการเรียนรู้ 4) การเรียนรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมต้องอาศัยการสังเกตพฤติกรรม 5) การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลาที่ บุคคลมีชีวิตอยู่ โดยอาศัยประสบการณ์ในชีวิต 6) การเรียนรู้ไม่ใช่วุฒิภาวะแต่อาศัยวุฒิภาวะ วุฒิ ภาวะคือระดับความเจริญเติบโตสูงสุดของพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ของบุคคลในแต่ละช่วงวัยที่เป็นไปตามธรรมชาติ แต่การเรียนรู้ไม่ใช่วุฒิภาวะแต่ต้องอาศัยวุฒิภาวะ ประกอบกัน 7) การเรียนรู้เกิดได้ง่ายถ้าสิ่งที่เรียนเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน 8) การเรียนรู้ของ แต่ละคนแตกต่างกัน 9) การเรียนรู้ย่อมเป็นผลให้เกิดการสร้างแบบแผนของพฤติกรรมใหม่ 10) การ เรียนรู้อาจจะเกิดขึ้นโดยการตั้งใจหรือเกิดโดยบังเอิญก็ได้

การเรียนรู้จากการกระทำ (action learning) มีพัฒนาการจากในช่วงแรกของ ศตวรรษที่ 20 จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักการศึกษาชาวอเมริกันซึ่งเป็นผู้คิดค้นวิธีสอนแบบ แก้ปัญหา และเป็นผู้เสนอแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้ เกิดจากการปฏิบัติหรือได้ลงมือกระทำด้วย ตนเอง (learning by doing) จากแนวคิดนี้ ได้นำไปสู่ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (constructivist learning theory) ซึ่งมีแนวคิดที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มาก ที่สุด ซึ่งในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า มีวิธีการแสวงหาความรู้และคำตอบในสิ่งต่าง ๆ ด้วยหลักการที่ว่า “ใช้ได้หรือไม่” ถ้าใช้ได้ ก็คือ “ทำได้” หมายความว่า “เป็นความจริง” เป็นการศึกษาที่แสวงหาวิธีการ กระทำ นำมาใช้ให้เกิดผลตามที่กำหนดไว้ (workability) เป็นประโยชน์เมื่อนำมาปฏิบัติได้จริง ประยุกต์ได้จริง (adaptability) การการเรียนรู้จะเกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนได้สร้างความรู้ที่เป็นของตนเอง ขึ้นมา จากความรู้ที่มีอยู่เดิมหรือจากความรู้ที่รับเข้ามาใหม่ จากแนวคิดดังกล่าวจึงนำไปสู่การ ปรับเปลี่ยนวิธีเรียนวิธีสอนแนวใหม่ ห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ครูไม่ใช่ผู้จัดการทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้เรียนต้องได้ลงมือปฏิบัติเอง สร้างความรู้ ที่เกิดจากความเข้าใจของตนเอง และมีส่วนร่วมในการ เรียนมากขึ้น (active learning) รูปแบบการเรียนรู้ ที่เกิดจากแนวคิดนี้ มีอยู่หลายรูปแบบ ได้แก่ การ เรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) การเรียนรู้แบบช่วยเหลือกัน (collaborative learning)

การเรียนรู้โดยการค้นคว้าอย่างอิสระ (independent investigation method) รวมทั้งการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning) ซึ่งจากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าการเรียนรู้จากการกระทำในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดูเหมือนจะครอบคลุมในทุกรูปแบบของการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นนี้ เพราะเป็นการเรียนรู้ที่มีทั้งจากการร่วมมือ จากการช่วยเหลือกัน จากการค้นคว้าอย่างเป็นอิสระ และจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน

(3) ความรู้ใหม่ (new knowledge) จากผลการใช้ตัวสอดแทรก ทั้งตัวสอดแทรกหลักคือแผนปฏิบัติการ (action plan) ที่ร่วมกันจัดทำขึ้น และตัวสอดแทรกเสริม ส่วนมากจะเป็น “หลักการ” เช่น หลักการบูรณาการ หลักการพัฒนางานร่วม หลักการเสริมพลัง เป็นต้น ความรู้ใหม่ในที่นี้ก็คือ ความรู้เกี่ยวกับการใช้แผนปฏิบัติการและหลักการที่นำมาใช้ในการวิจัย ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับความรู้เชิงทฤษฎีที่ศึกษาไว้ในบทที่ 2 เหมือนกันหรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร

การนำเสนอความรู้ใหม่อาจคำนึงถึงลักษณะของความรู้ที่มีผู้แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1) ความรู้เชิงทฤษฎี (know-what) เป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริง รู้อะไร เป็นอะไร จะพบในผู้ที่สำเร็จการศึกษามาใหม่ๆ ที่มีความรู้โดยเฉพาะความรู้ที่จำมาได้จากความรู้ชัดแจ้งซึ่งได้จากการได้เรียนมาก 2) ความรู้เชิงทฤษฎีและเชิงบริบท (know-how) เป็นความรู้เชื่อมโยงกับโลกของความเป็นจริง ภายใต้สภาพความเป็นจริงที่ซับซ้อนสามารถนำเอาความรู้ชัดแจ้งที่ได้มาประยุกต์ใช้ตามบริบทของตนเองได้ มักพบในคนที่ทำงานไปหลายๆปี จนเกิดความรู้ฝังลึกที่เป็นทักษะหรือประสบการณ์มากขึ้น 3) ความรู้ในระดับที่อธิบายเหตุผล (know-why) เป็นความรู้เชิงเหตุผลระหว่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ผลของประสบการณ์แก้ปัญหาที่ซับซ้อน และนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เป็นผู้ทำงานมาระยะหนึ่งแล้วเกิดความรู้ฝังลึก สามารถถอดความรู้ฝังลึกของตนเองมาแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้พร้อมทั้งรับเอาความรู้จากผู้อื่นไปปรับใช้ในบริบทของตนเองได้ 4) ความรู้ในระดับคุณค่า ความเชื่อ (care-why) เป็นความรู้ในลักษณะของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ขับเคลื่อนมาจากภายใน ตนเองจะเป็นผู้ที่สามารถสกัด ประมวล วิเคราะห์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ กับความรู้ที่ตนเองได้รับมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ เช่น สร้างตัวแบบหรือทฤษฎีใหม่หรือนวัตกรรมขึ้นมาใช้ในการทำงานได้

หมายเหตุ ผู้วิจัยควรมีภาพถ่าย คำให้สัมภาษณ์ บทบันทึกจากการสังเกต บทวิเคราะห์ข้อมูล หรือหลักฐานอื่นใด มาแสดงประกอบการเล่าเรื่องเหตุการณ์แต่ละขั้นตอนด้วย จะทำให้มีความชัดเจนและมองเห็นเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

มีข้อข้อสังเกต แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วย
10 ขั้นตอนดังกล่าว ผู้เขียนได้คำนึงถึงกระบวนการที่ตนที่เป็นรากฐานการแสวงหาความรู้ตามทฤษฎี

สังคมเชิงวิพากษ์ และทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม คำนึงถึง 10 หลักการ 10 จรรยาบรรณ และ 10 บทบาทของการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก เสริมด้วยแนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษา เป็นบุคคลระดับฐานราก (grass root) แนวคิดของการวิจัยดังกล่าว เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ตามพระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่ง สุเมธ ตันติเวชกุล (2548) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการศึกษาควรยึด พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาในทุกภาคส่วน โดยหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” นี้สอดคล้องกับหลักการบริหารอื่นๆ ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ทางการบริหารการศึกษาหลายหลักการ เช่น หลักการจัดการแบบร่วมมือ (collaborative management) หลักการจัดการแบบยึดพื้นที่หรือสถานศึกษาเป็นฐาน (site/school based management) หลักการจัดการแบบบูรณาการ (integrated management) หลักการจัดการแบบล่างสู่บน (bottom-up approach) หลักการจัดการความรู้ (knowledge management) ที่ส่งเสริมการนำ ความรู้ที่ซ่อนตัว (tacit knowledge) ของบุคคลในระดับปฏิบัติออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ หลักการ กระจายอำนาจ (decentralized approach) ซึ่งหลักการต่างๆ เหล่านี้ เป็นหลักการที่จะก่อให้เกิดการ ร่วมกันคิด ที่จะส่งผลให้เกิดความมีพันธะผูกพันต่อการนำไปปฏิบัติให้บรรลุผล นอกจากนั้นยัง สอดคล้องกับแนวคิดของ Owens (2001) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันสถานศึกษาหลายแห่งได้ให้ ความสำคัญกับการพัฒนาในลักษณะ “เกิดขึ้นจากภายใน” (inside – out approach) มากขึ้น โดย ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในระดับปฏิบัติมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งมีข้อดีที่จะทำให้ได้ข้อมูล สารสนเทศมากขึ้น มีทัศนะทางเลือกที่หลากหลาย และการตัดสินใจจะได้รับการยอมรับมากขึ้น และที่สำคัญ คือ เป็นไปตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ หนึ่งเกี่ยวกับการ พัฒนา ที่ทรงตรัสว่า “การพัฒนาต้องระเบิดจากข้างใน” นั้นหมายความว่า ต้องสร้างความ เข้มแข็งให้คนในชุมชนเข้าไปพัฒนา ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการ พิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2549)

วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) สรุปแนวคิดเพื่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่นำเสนอดังกล่าวข้างต้น มีจุดเริ่มต้นจากการศึกษางาน เขียนของ Carr and Kemmis ในช่วงปี 1992 เกี่ยวกับแนวคิดการแบ่งระดับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ของออกเป็นสามระดับ แต่เนื่องจากขาดรายละเอียดจากตำราที่นำมาศึกษา ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์ เชิงเปรียบเทียบกับหลักการบริหารและหลักการพัฒนา รวมทั้งแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ นักวิชาการท่านอื่นๆ อีกหลายราย เช่น McTaggart (1991); Webb (1991); Kemmis and McTaggart (1992); Zuber-Skerritt (1992); Arhar et al. (2001); McMillan and Wergin, (2002); Mills (2007);

Coghlan and Brannick (2007); James, Milenkiewicz and Bucknam (2008) เป็นต้น ท้ายสุดได้ข้อเสนอแนวคิดเพื่อการวิจัยที่ได้จากการบูรณาการหลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ จากแหล่งข้อมูลที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เหล่านั้น ซึ่งหากสมมุติว่ามีวงจรการดำเนินการวิจัย 2 วงจร ก็จะประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัย 10 ขั้นตอน ยึดถือจรรยาบรรณ 10 ประการ หลักการวิจัย 10 ประการ และบทบาทของผู้วิจัย 10 ประการ ดังได้กล่าวถึงรายละเอียดมาแล้วนั้น ถือเป็นแนวคิดเชิงทฤษฎีที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ มีการวิพากษ์และคาดหวังว่าจะมีการพัฒนาต่อยอดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

2.8 ข้อเสนอแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

จากทัศนะการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ 1) Kindon, Pain & Kesby (2007) 2) McIntyre (2008) 3) Creswell (2008) 4) James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) 5) Kapoor & Jordan (2009) และ 6) McTaggart (2010) และ 7) วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) จะพบว่า การปฏิบัติการวิจัย PAR เป็นการวิจัยที่เป็น วิธีวิทยา(Methodology) ที่หมายถึงวิธีการในการได้มาซึ่งความรู้และความจริง ญาณวิทยา(epistemology) ที่หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสวงหาความรู้และความจริงกับสิ่งที่ถูกรู้(the known) เป็นคำถามที่ว่า เรารู้สิ่งที่เรารู้ได้อย่างไร(how we know what we know?) (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2553) โดยอุดมการณ์การใช้อำนาจ (Political Ideology) โดยการมอบอำนาจให้บุคคลธรรมดาเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยวิธีวิภาษ(dialectic) อย่างมีเหตุผล(logical) ด้วยกระบวนการที่เป็นเกลียววงรอบ(cyclical) เป็นการวิจัยที่ใช้สำหรับแก้ปัญหาในชุมชน สังคม และโรงเรียนในระดับห้องเรียน ระดับโรงเรียน ระดับกลุ่มโรงเรียน และชุมชนรอบโรงเรียน และสามารถใช้เป็นเครื่องมือของนักการศึกษาเพื่อปฏิรูปโรงเรียนหรือองค์กรทางการศึกษา โดยใช้หลักการประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญในการเสนอความคิดเห็นและการรับฟังข้อคิดเห็น การวิจัยไม่เน้นที่ผลของการวิจัยแต่จะสนใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและผลที่ได้รับที่มีต่อผู้ทำการวิจัย ผู้มีส่วนร่วมและผู้มีส่วนได้เสีย ขั้นตอนการวิจัยจะแบ่งเป็นขั้นตอนที่มีลักษณะเป็นเกลียวหมุนวนเกิดเป็นรอบหรือวงจรโดยสรุปแล้วประมาณ 2 วงรอบขึ้นไป หรือจนผู้วิจัยพึงพอใจ หรือจนข้อมูลที่ได้รับมีความอิ่มตัว คือไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาใหม่แล้วจากการลงมือปฏิบัติตนเอง การสะท้อนผลเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการหมุนวนเพื่อเริ่มต้นวงจรใหม่ต่อไป การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดหลักในการปฏิบัติการวิจัย PAR ของวิโรจน์ สารรัตนะ ที่เสนอแนะกรอบแนวความคิดการวิจัยที่มีลักษณะสำคัญของปรัชญาหรือวิธีคิดของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์(critical social theory) หรือปฏิบัตินิยม(pragmatism) และทฤษฎีหลังสมัยใหม่(ism) โดยมีข้อสอดคล้องกับ 10 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ 1) ในบริบทเฉพาะ 2) ทักษะที่หลากหลาย 3) มุ่งการเปลี่ยนแปลง 4) มุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล 5) รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน 6) วิเคราะห์ วิพากษ์และประเมินตนเอง 7) ตระหนักในศักยภาพ ความ

เชี่ยวชาญและการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง 8) เรียนรู้จากการกระทำ ทั้งสำเร็จและไม่สำเร็จ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ 9) การมีบันทึกของผู้ร่วมวิจัยทุกคน เช่น การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบองค์การ การพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย เป็นต้น 10) นำไปสู่การปฏิบัติหรือการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 10 จรรยาบรรณ คือ 1) ผู้วิจัยต้องรับผิดชอบต่อการรักษาความลับ 2) ผู้ร่วมวิจัยเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างเสมอภาคกัน 3) ทิศทางการวิจัยและผลลัพธ์ที่คาดหวังเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน 4) ให้ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัยมากที่สุด 5) มีการปรึกษาหารือร่วมกัน และข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย 6) การสังเกตหรือการตรวจสอบเอกสารเพื่อจุดมุ่งหมายอื่นต้องได้รับการอนุญาตก่อน 7) ผลการดำเนินงานจะยังคงปรากฏให้เห็นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นให้ข้อเสนอแนะได้ 8) ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์งานเขียนหรือทักษะของคนอื่นโดยขาดการเจรจาต่อรองก่อนการจัดพิมพ์เผยแพร่ 9) ผู้วิจัยต้องแสดงให้ทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรกรวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ 10) ผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการ ทำงานแต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล และ 10 บทบาทของผู้วิจัย คือ 1) เป็นครู 2) เป็นผู้นำ 3) เป็นผู้ฟังที่ดี 4) เป็นนักวางแผน 5) เป็นนักออกแบบ 6) เป็นนักวิเคราะห์ 7) เป็นนักสังเคราะห์ 8) เป็นนักสังเกตการณ์ 9) เป็นนักรายงานผล และ 10) เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเพื่อเป็นแนวคิดเสริมได้แก่ แนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) เพิ่มเติมในการใช้ความเชื่อในการวิจัยในรูปแบบความเป็นเหตุผล(Logic Model) พร้อมให้ทักษะเกี่ยวกับแผนจริยธรรม(Ethical plans) ในการทำวิจัยแบบPAR ด้วย ส่วนการรายงานผลการวิจัยนอกจากจะรายงานในการตอบคำถามว่า อะไร(what) เมื่อไร(when) ที่ไหน(where) ทำไม(why) และอย่างไร(how)แล้ว ยังได้เพิ่มเติมความรู้สึก(feeling)และความคิด(thought)ของผู้วิจัยและผู้ร่วมทำวิจัยด้วย และผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวความคิดจากนักวิชาการวิจัย PAR เพื่อเป็นหลักในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้โดยผู้วิจัยได้ทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระดับโรงเรียนโดยใช้หลักสำคัญดังนี้

1) การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นแบบเกลียววงรอบโดยกำหนดเป็น 2 วงรอบ เพื่อให้ครบรอบปีงบประมาณหรือ 2 ภาคการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติการในแต่ละขั้นตอนจะกำหนดไว้ในขั้นตอนการเตรียมการโดยผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วม เมื่อปฏิบัติการไปแล้วจะทำการสะท้อนผลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกรอบเวลาได้ตามความเหมาะสม การกำหนดบทบาท หลักการและจริยธรรมระหว่างการทำวิจัย ตามกรอบแนวคิดของวิโรจน์ สารรัตนะ (2553)

2) รูปแบบของการวิจัยเน้นการมีส่วนร่วม หมายความว่า แต่ละคนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนทำ แล้วเสนอความรู้และความคิดเห็นส่วนบุคคลอื่นอย่างมีเหตุผลในเชิงวิพากษ์ การนำเสนอข้อมูลแสดงหลักฐานประกอบ ทั้งข้อมูลสถิติภาพถ่าย เอกสาร ที่เป็นแผนภูมิ ผังกราฟิก ที่แสดงถึงการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสะท้อนผลนำไปสู่การปฏิบัติการในแต่ละวงจรรอบ เกณฑ์ความสำเร็จไม่ใช่อยู่ที่ผู้มีส่วนร่วมได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างซื่อสัตย์ แต่อยู่ที่ผู้มีส่วนร่วมมีความเข้มแข็งและมีความรู้สึกรับผิดชอบตนเองในการพัฒนาและมีวิวัฒนาการในการปฏิบัติของตนเอง มีความเข้าใจการปฏิบัติของตนเองและรู้สถานการณ์ที่ตนเองปฏิบัติตามแนวคิดของ McTaggart (2010)

3) จากการสะท้อนผลในแต่ละขั้นตอน ผู้วิจัยต้องมีความไวในเชิงทฤษฎีเพื่อเป็นหลักในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แสดงบทบาทการเป็นที่ปรึกษาและร่วมกันเรียนรู้กับผู้มีส่วนร่วม โดยผู้มีส่วนร่วมมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาในเรื่องที่กำลังศึกษา เป็นผู้ตัดสินใจ ร่วมกันเรียนรู้ไปด้วยกันเพื่อดึงเอาพลังอำนาจที่อยู่ในตัวออกมาใช้เพื่อชุมชนของตนเองตามแนวคิดของ Kindon, Pain & Kesby (2007)

4) การดำเนินงานแบบเสรี ทุกคนมีอิสระจากกฎเกณฑ์ที่ไม่มีเหตุผลและโครงสร้างที่ไม่ยุติธรรม ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาตนเอง ค่านิยมขั้นสูงที่สุดของหลักการความยุติธรรมของมนุษย์และหลักการประชาธิปไตย คือ เชื่อในขีดความสามารถของมนุษย์ มีลักษณะที่มุ่งมั่นสู่สังคมที่ยุติธรรมและความถูกต้อง แสดงถึงคุณค่าของการร่วมมือกันในการทำงานของผู้เกี่ยวข้องกับ การศึกษากับโรงเรียน ในการทำวิจัยจะไม่มีการสั่งการที่มีลักษณะเป็นสายบังคับบัญชา การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการเติมเต็มลงในช่องว่างระหว่าง ทฤษฎีและการปฏิบัติโดยการตั้งคำถามและการตอบคำถามในเชิงวิพากษ์ ตามแนวคิดของ Kindon, Pain & Kesby (2007), Creswell (2008) และ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008)

5) ในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะเป็นการมอบอำนาจ (empowerment) ให้คนธรรมดาที่ไม่ใช่นักวิจัยดำเนินการวิจัยในทุกขั้นตอนโดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่การสร้างสภาพของข้อมูลโดยแสดงข้อมูลเป็นรูปภาพ มีการเข้าร่วมกิจกรรมหัตถกรรมต่างๆ แล้วนำไปสู่การตั้งถามจากข้อมูลที่ได้รับการปฏิบัติจนเกิดความตระหนักในความสำคัญของตนเองแล้ว มีความประสงค์ในการหาความรู้เพิ่มเติมโดยการได้ไปศึกษาดูงาน ผู้วิจัยจะเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการนั้น ตามแนวคิดของ McIntyre (2008)

6) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันได้อีก โดยการพิจารณาผลที่สะท้อนกลับและเหตุผลที่เหมาะสม เพราะเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติสิ่งนี้เกิดขึ้นในรูปแบบของการไตร่ตรองอย่างเป็นพลวัตกับการลงมือ

กระทำ เมื่อผู้ร่วมวิจัยมีองค์ความรู้เริ่มมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองแล้ว นำไปลงมือปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จด้วยตัวของเจ้าของชุมชนเอง

7) มีการบันทึกตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัยทั้งผู้วิจัยและร่วมวิจัยเพื่อสรุปผลเป็นผลจากการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเล่าเรื่อง (story telling) ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ แทรกไว้เป็นระยะๆ แล้วนำมาเสนอเป็นสรุปผล การเปลี่ยนแปลง (change) จากการปฏิบัติจริง ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ในกรณีแสดงข้อมูลประกอบเป็นคำสถิติ เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน หรือค่าฐานนิยม ก็มุ่งการแปลความในเชิงบรรยาย (description) ไม่มุ่งการใช้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การเรียนรู้ (learn) ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระดับหน่วยงาน ในลักษณะที่เป็นการเรียนรู้จากการกระทำ (action learning) จากการร่วมกันแก้ปัญหา นั้นๆ ว่ามีอะไรบ้างและอย่างไร เน้น “การเรียนรู้เพื่อที่รู้” อันจะนำไปสู่ “การคิด” วิธีการแก้ปัญหา ที่ดียิ่งขึ้น

3. การประสานพลัง(Synergy)

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เขียนโดยนักวิชาการด้านการบริหารได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประสานพลัง (Synergy) ไว้หลายท่านด้วยกัน และผู้วิจัยขอนำเสนอทัศนะการประสานพลังตามหัวข้อดังนี้ คือ 1) ความหมายของการประสานพลัง 2) หลักการประสานพลัง 3) วิธีการประสานพลัง

3.1 ความหมายของการประสานพลัง

การประสานพลัง(Synergy) เป็นคำที่ใช้มานานแล้วโดยมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก “synergos” หมายถึง การทำงานด้วยกัน “working together” (Goold & Campbell, 1998) มีลักษณะเป็นวิธีการหรือกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน มีความสมดุลตามทรัพยากรความสามารถ และโอกาสที่อำนวยให้ มีความสอดคล้องกันในการทำงานร่วมกัน (Ansoff, 1965) แต่ละคนที่ทำหน้าที่ต่างกันคำนึงถึงความสำเร็จร่วมกันดึงเอาจุดเด่นของแต่ละคนมาใช้ร่วมกันหรือเสริมแรงกันทำให้ผลลัพธ์ที่ได้ที่ได้มากกว่าการทำงานตามลำพัง (Mumford, 2009) ผู้วิจัยขอเสนอทัศนะของนักวิชาการเพื่อให้ได้ความหมายของการประสานพลังชัดเจนดังนี้

Ansoff (1965) เป็นนักวิจัยและศาสตราจารย์ที่สอนในยุโรปและอเมริกาได้แสดงทัศนะไว้ในงานเขียนของเขาเรื่อง ยุทธศาสตร์การร่วมมือ (Corporate Strategy) ปี 1965 ให้ความหมายของการประสานพลังไว้ว่า การประสานพลังเป็นวิธีการจะนำไปสู่ความสำเร็จโดยแสดงถึงความสมดุลกันของขีดความสามารถ (capabilities) กับโอกาสที่อำนวยให้ (opportunities) และการประสานพลัง (Synergy) เป็นเพียงทางเลือกหนึ่งในยุทธศาสตร์การค้า นอกจากนี้ Ansoff

ยังให้ทัศนะในเรื่องการประสานพลัง(Synergy) ว่ามีลักษณะนามธรรม ได้แก่ ศักยภาพ(potential) ที่เป็นผลกำไรทั้งที่เป็นสิ่งที่จับต้องได้(tangible benefits) และจับต้องไม่ได้(Intangible benefits) ที่มีสำคัญต่อขีดความสามารถของบริษัท(firm's capabilities)

Itami (1980) นักวิชาการทางยุทธศาสตร์และศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยHitotsubashi แสดงทัศนะในหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเสนอแนวคิดให้ผู้จัดการธุรกิจญี่ปุ่น และได้รับการตีพิมพ์ในปี 1980 แล้วได้รับการแปลเพื่อเตรียมเอกสารการนำเสนอของ Thomas Roehl ใน University of Washington และงานของ Roehl ก็ได้รับการตีพิมพ์ในปี 1987 ให้ความหมายของ Synergy ไว้ว่าเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมขององค์ประกอบทำให้การใช้ทรัพยากรทุกส่วนได้ดีและมีความเหมาะสมมากที่สุด เป็นกระบวนการ(Process) ของความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้ดีกว่าเดิม เขาแบ่งทรัพยากรออกเป็น 2 ชนิด คือ ทรัพย์สินที่มองเห็น(Physical assets) เป็นสิ่งที่ใช้เพื่อการผลิต และทรัพย์สินที่มองไม่เห็น(Invisible assets) เช่น ชื่อเสียง ความประทับใจของ ความทันสมัย วัฒนธรรมขององค์กรที่แสดงถึงความร่วมมือกัน เขาแสดงทัศนะว่าทรัพย์สินที่มองไม่เห็นนี้เป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันที่จะคงอยู่ได้นานเพราะเป็นเอกลักษณ์(unique) ไม่สามารถซื้อขายได้ สามารถนำไปใช้ได้หลายรูปแบบสามารถนำไปเชื่อมต่อหรือใช้เพื่อทำให้เกิดความเจริญได้

Buzzell แห่งมหาวิทยาลัย Harvard Business School และ Gale (1983) โดยทั้งสองคนได้ทำงานร่วมกับ PIMS (Profit Impact of Marketing Strategies) ได้ศึกษาผลกระทบจากการประสานพลัง(synergy effect)ในระดับของ (stand-alone business unit: SBU) โดยที่ PIMS มีฐานข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของตลาดการค้า(market conditions) การแข่งขันการค้า(competitive position) และการดำเนินงานและการเงิน(operating and financial performance) ของหน่วยการลงทุนในธุรกิจหลายพันแห่ง โดยรวบรวมข้อมูลเป็นหนังสือมีชื่อว่า The PIMS Principles : Linking Strategy โดย Buzzell และ Gale ให้ความหมายของ synergy ว่าเป็นการดำเนินงานของความสัมพันธ์ในกลุ่มบริษัทที่เป็นการรวบรวมเอาปริมาณของแผนย่อย และผลการดำเนินงานที่ปรากฏเป็นมูลค่าที่เกิดจากหน่วยย่อยในบริษัทที่มีผลงานดีเด่นทำให้ได้รับผลกำไรในระดับสูงและมากกว่าการดำเนินงานเพียงบริษัทเดียว การดำเนินงานร่วมกันของหลาย ๆ บริษัทอาจจะเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อลดต้นทุนทำให้สามารถลดราคาสินค้าได้ คือความมีโอกาสนในการได้ผลกำไรที่สูงนั่นเอง ดังนั้นจากแนวคิดนี้การประสานพลังจึงเป็นการร่วมมือกัน แบ่งปันกันทั้งด้านชื่อเสียงและทรัพยากร ทำให้เกิดผลดีกว่าการทำเพียงลำพัง

Porter (1985) ผู้จัดการผู้เขียนบทความพบบรรณาธิการเห็นด้วยว่าการประสานพลังเป็นแนวคิดที่ปฏิบัติได้จริงโดยเขาให้ทัศนะว่า ในความหลากหลายจึงมีความจำเป็นต้องมีความร่วมมือในระดับกลยุทธ์ โดยการสำรวจคุณค่าของการเชื่อมต่อกัน (value chain) ในความแตกต่างและแสดงถึง

กิจกรรมที่เหมือนกัน (similar activities) และศักยภาพที่มีปฏิสัมพันธ์ (potential interrelationships) ที่สามารถเป็นข้อได้เปรียบ ดังนั้นการประสานพลังจึงเป็นวิธีการทำงานร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง

Trautwein (1990) ศาสตราจารย์ University of Bochum ในประเทศเยอรมัน พบว่าการประสานพลัง (synergy available) จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการควบรวมกิจการได้เหมาะสม ดังนั้นการประสานพลังเป็นวิธีการรวมเอาทรัพยากรและการบริหารเข้าด้วยกันได้อย่างเหมาะสม

Hamel ใน London Business School & C.K. Prahalad of INSEAD (1990) เขียนบทความชื่นชมบริษัทของชาวญี่ปุ่น โดยให้ทัศนะว่า การประสานพลัง เป็นการใช้ระบบทรัพยากรบุคคลให้ได้มีประสบการณ์ที่มีความแตกต่างกันและมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความชำนาญ ดังนั้นการประสานพลังจึงเป็นผลจากการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความชำนาญ

Barney (1991) เป็นผู้สนับสนุนแนวคิดของ Itami คือเขาได้แยกประเภทของทรัพยากรออกเป็น ทุนทางกายภาพ(physical capital) ทุนจากมนุษย์(human capital) และทุนจากการบริหารองค์กร (organization capital) ถ้าแบ่งตามทักษะและขีดความสามารถ(skills and capabilities) แล้วจะแบ่งเป็น การดำเนินงาน และการมูลค่าทรัพย์สินทางกายภาพ(physical assets) ที่เป็นโรงงาน(plant) เครื่องจักร(machinery) หรือที่ดิน(land) ทรัพยากรที่มีค่าในการแข่งขันต้องไม่สามารถเลียนแบบจากคู่แข่งได้เพราะคู่แข่งยังไม่พร้อม ทำให้เกิดมูลค่าที่มีความสำคัญในตลาดสิทธิบัตร(patent) ที่มีความล้าหน้า ความชำนาญที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นตัวอย่างหนึ่งของทรัพยากรที่นำมาใช้เพื่อให้มีข้อได้เปรียบจากคู่แข่งดังนั้นเขาจึงให้ความหมายของการประสานพลังคือ วิธีการทำให้มูลค่าของทรัพยากรมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่สามารถลอกเลียนแบบได้

Geneen (1997) ผู้ก่อตั้ง ITT เจ้าของหนังสือเกี่ยวกับการจัดการชื่อ The Synergy Myth ที่เขียนขึ้นจากการวิจัยและประสบการณ์จากการปฏิบัติได้ให้ทัศนะว่า องค์ประกอบของความสำเร็จในการประสานพลัง คือ ความร่วมมือกันที่เพียงพอ(sufficient attention)และทำการปฏิบัติโดยผู้มีอำนาจเพียงพอ(sufficient authority) หลีกเลี่ยงการทำงานอย่างโดดเดี่ยวและมีความคิดอคติในการร่วมมือกันทำงาน

Goold & Campbell (1998) ให้ความหมายของ Synergy ไว้ว่าเป็นคำที่มาจากภาษากรีก synergos หมายถึง การทำงานด้วยกัน “working together” ในด้านธุรกิจ Synergy แสดงถึงความสามารถของหน่วยธุรกิจหรือบริษัท สองแห่งขึ้นไปทำให้เกิดคุณค่าการทำงานร่วมกันมากกว่าการทำงานโดยลำพังหน่วยธุรกิจหรือบริษัทเดียว

Campbell & Luchs (1998) ได้แสดงทัศนะในหนังสือชื่อ Strategic Synergy ไว้ว่า การประสานพลังเป็นกลยุทธ์ของผู้บริหาร โดยสามารถสรุปเป็นสูตรคณิตศาสตร์ คือ 2 บวก 2 เท่ากับ 5

แสดงว่าผลงานที่ภาคภูมิใจจากการร่วมมือกันทำงานในการทำธุรกิจร่วมกันมีค่ามากกว่ามูลค่าการทำธุรกิจที่บริษัททำเพียงลำพังบริษัทเดียว นอกจากนี้การประสานพลังยังแสดงถึงความหลากหลายในการบริหารจัดการ การบริหารจะคำนึงแตกต่างของบริษัทร่วมเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด

Passfield (2002) ให้ทัศนะว่า การประสานพลังจะประสบความสำเร็จได้โดยดูจากผลลัพธ์คือ ความเข้าใจมากขึ้น มีความตระหนักมากขึ้น มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีการประเมินผลมากขึ้น เข้าใจความสัมพันธ์มากขึ้น ใช้ทรัพยากรได้ดีขึ้น

Haris (2004) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประสานพลัง (Synergy) ว่ามาจากภาษากรีก หมายถึงการทำงานด้วยกัน (working together) โดยมีหลักการสำคัญ คือ เป็นกระบวนการพลวัต (Dynamic process) ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เป็นการปรับตัวและการเรียนรู้ (adapting and learning) ที่เกี่ยวกับการร่วมกันของการกระทำโดยมีผลกระทบทั้งหมด (Total effects) เมื่อมีการแสดงออกอย่างอิสระ กำเนิดผลที่มีลักษณะบูรณาการ (Integrated solution) แต่ไม่ใช่การประนีประนอม (Compromise) การประสานพลังไม่มีการกระทำใดหยุดหรือสูญเสียและเป็นการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกโดยสนับสนุนให้เกิดการปลดปล่อยพลังงานของทีม

Karakus & Toremén (2008) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประสานพลัง (Synergy) ไว้ว่า เป็นผลการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพโดยสมาชิกในกลุ่มสามารถทำให้เกิดผลลัพธ์รวมมากกว่าได้รับจากการทำงานคนเดียว การประสานพลัง (Synergy) จึงเป็นจากการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพของสมาชิกที่ทำงานด้วยกัน

Latash (2008) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประสานพลัง (Synergy) ในแนวคิดของนักวิทยาศาสตร์ในหนังสือ Synergy ไว้ว่า การประสานพลัง (Synergy) ถูกใช้มานานกว่าพันปีแล้ว โดยมีความหมายหลากหลาย ในความหมายตรงๆ คือ การทำงานด้วยกัน “working together” เป็นคำที่มาจากภาษากรีก (Greek) ซึ่งในบางครั้งก็เป็นสิ่งยากที่จะเข้าใจ (esoteric) และเป็นสิ่งลึกลับ (mystical) แต่ในทัศนะของเขาทุกสิ่งทุกอย่างในโลกที่มองเห็นและมองไม่เห็นเป็นการประสานพลัง (Synergy) การประสานพลังที่มองเห็นคือ วัตถุที่เกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากการประสานพลังของอะตอม (atom) ที่เป็นหน่วยเล็กที่สุดของสสาร ส่วนการประสานพลังที่มองไม่เห็นเป็นความลึกลับ ไม่สามารถกำหนดได้และไม่สามารถวัดได้ ดังนั้นเขาจึงให้ทัศนะว่า “วัตถุและสสารทุกชนิดเป็นการประสานพลัง” และ “การประสานพลังวัดไม่ได้” เขาให้ทัศนะเพิ่มเติมอีกว่า คำว่า การประสานพลัง (Synergy) ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในทางวิทยาศาสตร์และในสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น ใช้ตั้งชื่อบริษัท อาหาร วิธีการทางการศึกษา ปฏิสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์และสัตว์ ในการศึกษาพื้นฐานและการประยุกต์ของการเคลื่อนที่ (movements) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น Latash (2008) จึงสรุปว่าถ้าหลายๆคนมาทำงานด้วยกันและสนใจแต่เฉพาะกิจกรรมหรืองานของตนเองแล้ว การ

ทำงานของคนกลุ่มนั้นไม่ควรเรียกว่าการประสานพลัง ในทางตรงกันข้าม ถ้าคนหลายๆคนมาทำงานด้วยกันได้พยายามปรับการทำงานโดยคำนึงถึงการกระทำของผู้ร่วมงาน หรือพยายามคำนึงถึงความสำเร็จที่ดีของกลุ่มแล้วแสดงว่าพวกเขาได้ทำให้เกิดการประสานพลังแล้ว

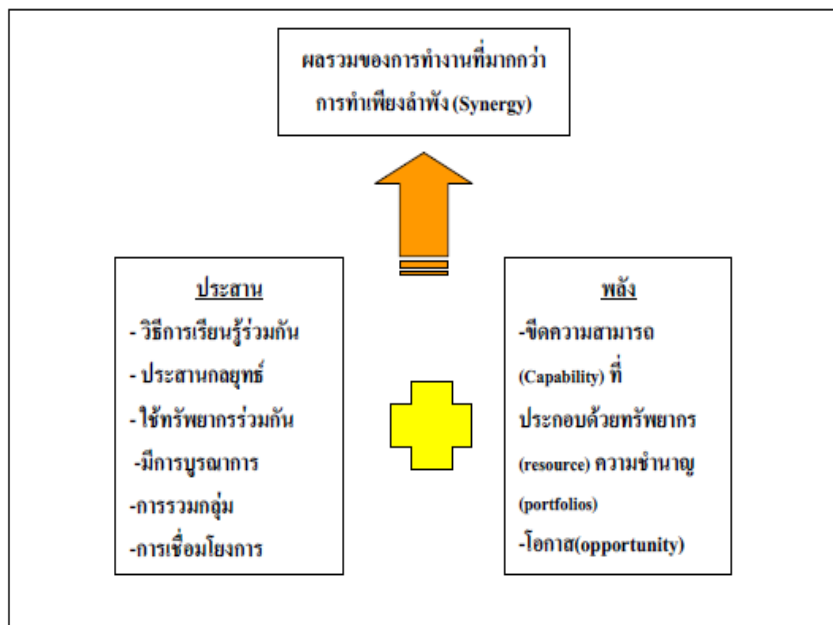
Mumford (2009) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประสานพลัง (Synergy) ไว้ว่าเป็นผลจากการทำงานเป็นทีมโดยเป็นการรวมเอาจุดเด่นของแต่ละส่วนมารวมกันทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมและประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม การวางกรอบงานให้มีศักยภาพการประสานพลัง (potential synergy) เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม

จากการศึกษาแนวคิดของนักคิดที่ให้ความหมายของการประสานพลัง (Synergy) จึงสรุปความหมายของการประสานพลังตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปแนวคิดในความหมายการประสานพลัง(Synergy)

ประเด็นความหมายของ การประสานพลัง (Synergy)	นักวิชาการ/นักคิด											
	Ansoff (1965)	Itami (1980)	Bamey (1991)	F.Trautwein (1990)	H.Geneen (1997)	M.E. Porter (1998)	G.Hamel (1990)	R.D.Buzzell (1983)	R.Passfield (2002)	P.R.Harris (2004)	T.V.Mumford (2009)	Mark L. Latash (2008)
วิธีทำงานร่วมกัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
กระบวนการทำงานร่วมกัน		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เพื่อเป้าหมายเดียวกัน	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓			✓
โดยการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ความรู้	✓			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
โดยการใช้กลยุทธ์ร่วม	✓			✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓
โดยการวิจัยเพื่อพัฒนา		✓		✓			✓	✓	✓			✓
โดยการบูรณาการ				✓				✓	✓	✓	✓	✓
โดยการเรียนรู้		✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓
โดยการปรับตัว	✓	✓		✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓
ร่วมมือกันอย่างสมดุลหรือ ด้วยความชำนาญ	✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓
ตามขีดความสามารถ	✓	✓			✓					✓	✓	✓
ตามโอกาสที่อำนวยให้	✓	✓										✓
มีผลรวมดีกว่าการกระทำ เพียงลำพัง	✓				✓			✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 4 เป็นวิธีการหรือกระบวนการในการทำงานด้วยกัน (working together) เพื่อเป้าหมายเดียวกันโดยการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ร่วมกันวิจัยเพื่อพัฒนา บูรณาการ ใช้อยุทธศาสตร์ ร่วม เรียนรู้ด้วยกัน ปรับตัวเข้าหากันและร่วมมือกัน อย่างสมดุลและชำนาญ ตามขีดความสามารถ และโอกาสที่อำนวยให้ เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่าการกระทำเพียงลำพัง หรือ สามารถพูดได้ว่า Synergy มีความหมายตรงกับคำว่า “ประสาน” ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ร่วมกันวิจัยเพื่อพัฒนา บูรณาการ ใช้อยุทธศาสตร์ร่วม เรียนรู้ด้วยกัน ปรับตัวเข้าหากันและร่วมมือกัน อย่างสมดุลและชำนาญ รวมกับคำว่า “พลัง” ที่เป็นขีดความสามารถ(Capability) ที่ประกอบด้วยทรัพยากร(resource) ความชำนาญ(port-folio) และโอกาส(opportunity) ทำให้เกิดผลรวมของการทำงานมากกว่าการทำเพียงลำพัง ดังภาพที่ 18

ภาพที่ 18 กรอบแนวคิดความหมายของการประสานพลัง (Synergy)

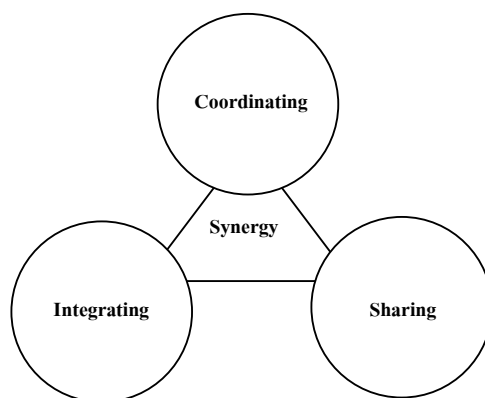

ภาพที่ 19 ตัวอย่างภาพการประสานพลัง

จากภาพที่ 19 เป็นภาพรถติดหล่มที่แสดงถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ทุกคนที่มีส่วนร่วมต้องปรึกษากันเพื่อกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา เมื่อมีข้อตกลงในการแก้ไขปัญหาก็ลงมือปฏิบัติร่วมกัน แสดงว่าทุกคนที่ร่วมกันทำงานต้องประสานพลังความคิดแล้วประสานพลังร่างกายเพื่อให้

รถสามารถขึ้นจากหล่มได้ ในการปฏิบัติการก็มีการบูรณาการทั้งแรงคนและแรงของเครื่องยนต์ที่เป็นทรัพยากรที่มีอยู่

จากความหมายของการประสานพลัง(Synergy) ทำให้ทราบว่าคำจำกัดความของการประสานพลังตามทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์โดยมีรวมเอาวิธีการทำงานร่วมกันหลาย ๆ วิธีเพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้วิจัยจึงขอเสนอกรอบแนวคิดด้านความหมายของการประสานพลังเพื่อความชัดเจนโดยขอแบ่งมิติของการร่วมมือกันทำงานเป็น 3 มิติ คือ 1) มิติที่เป็น การแลกเปลี่ยนกัน(Sharing)ในทรัพยากรและความรู้ โดยการแลกเปลี่ยนแบ่งปันนำไปสู่การวิจัยเพื่อพัฒนา 2) มิติของการบูรณาการร่วมกัน (Integrating) เป็นการร่วมกันทำงานที่มีลักษณะแตกต่างกันโดยการสร้างยุทธศาสตร์ร่วม 3) มิติการร่วมมือกันทำ(Coordinating)ที่เป็นการทำงานโดยไม่ขัดแย้งกันโดยการเรียนรู้ด้วยกัน ปรับตัวเข้าหากันและร่วมมือกันทำงาน และผลการร่วมกันจากทั้งสามมิตินี้ส่งผลทำให้เกิด การประสานพลัง(Synergy) ดังภาพที่ 20

ภาพที่ 20 กรอบแนวคิดการประสานพลัง (Synergy)

3.2 หลักการประสานพลัง

จากความหมายของการประสานพลัง(Synergy) การทำงานร่วมกัน “working together” การทำงานด้วยกัน (working together) Haris, (2004) ได้ให้ทัศนะในการทำงานร่วมกันโดยมีหลักการสำคัญ คือ

3.2.1 เป็นกระบวนการพลวัต(Dynamic process) คือ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ในลักษณะของการปั่นพลวัต Buzzell แห่งมหาวิทยาลัย Harvard Business School และ Gale (1983) ให้ทัศนะการเกิด Synergy ได้มีพลวัตพื้นฐาน 4 ประการคือ

1) การใช้ทรัพยากรหรือทำกิจกรรมร่วมกัน(Shared resources/activities) เช่น การทำวิจัยและพัฒนา การบวนการผลิต การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ การสร้างแรงจูงใจร่วมกัน ทำการตลาดร่วมกัน มีช่องทางการกระจายสินค้าร่วมกัน เป็นต้น

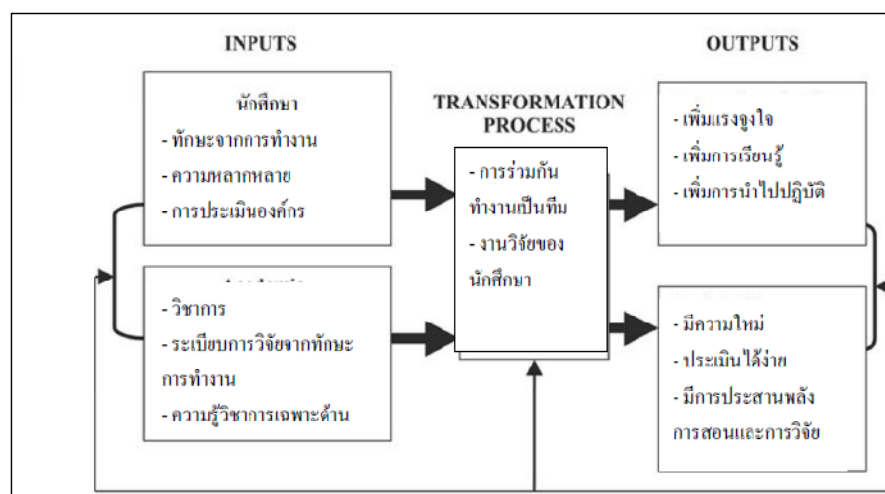
2) สร้างมูลค่าเพิ่มจากการตลาดและการวิจัยเพื่อพัฒนา (Spill-over benefits of marketing and R&D) แม้ว่าจะไม่มีการกิจกรรมการตลาดและการวิจัยเพื่อการพัฒนา การดำเนินธุรกิจก็สามารถแสวงหากำไรโดยทางอ้อมได้โดยการทำธุรกิจบริษัทสาขาย่อย เช่น การทำการวิจัยของบริษัท GE ในเรื่องของเครื่องยนต์เทอร์โบเพื่อช่วยเหลือในกิจการธุรกิจเครื่องยนต์อากาศยาน

3) แลกเปลี่ยนความรู้และทักษะ(‘similar’ business) ความรู้และทักษะสามารถแลกเปลี่ยนกันได้ระหว่างบริษัทโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีระดับสูงในอุตสาหกรรมการผลิต หรือในสภาพที่ทักษะการตลาดมีความสำคัญ

4) สร้างภาพพจน์ร่วมกัน(Shared image) ธุรกิจย่อยในบริษัทจะมีคุณค่าโดยแสดงตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของบริษัทใหญ่ที่อยู่ในความสนใจของลูกค้า

จากแนวคิดดังกล่าวจะพบว่ากระบวนการพลวัตที่ทำให้เกิดการประสานพลังจะมีวิธีการแลกเปลี่ยนหรือแบ่งปัน(Sharing) ทรัพยากรและความรู้ความชำนาญ มีการร่วมมือกัน(cooperating)ในการทำวิจัยและการทำงาน และการบูรณาการ(Integrating)ในส่วนที่มีความแตกต่างกันในการทำงานเพื่อจุดประสงค์อันเดียวกัน

3.2.2 เป็นการปรับตัวและการเรียนรู้(adapting and learning) ที่เกี่ยวกับการร่วมกันของการกระทำโดยมีผลกระทบทั้งหมด(Total effects)เมื่อมีการแสดงออกอย่างอิสระ จากลักษณะดังกล่าวจึงขอยกตัวอย่างการปรับตัวและการเรียนรู้ในทัศนะของ Haughton, Crick, Moore & Nicholson (2003) ได้ทำการศึกษาวิธีการต่าง ๆ เพื่อใช้ปรับปรุงการประสานพลังกันระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและการนำไปปฏิบัติ แม้ว่าจะไม่ให้ความหมายของการประสานพลังโดยตรงแต่ก็ให้ทัศนะ ในความหมายของการประสานพลังในทางบวกคือถ้ามีการประสานพลังมากขึ้นก็จะมีผลดีขึ้นตามมา โดยเขาพยายามเชื่อมโยงกันระหว่างการสอนและการวิจัยที่เป็นลักษณะการประสานพลัง ซึ่งได้เสนอแนะวิธีการปรับตัวและเรียนรู้การทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการสอนและการวิจัยได้ดียิ่งขึ้น ดังภาพที่ 21

ภาพที่ 21 กรอบแนวคิดการปรับตัวและเรียนรู้ทำให้เกิดการประสานพลัง

ที่มา: Haughton, Crick, Moore & Nicholson (2003)

3.2.3 กำเนิดผลบูรณาการ(Integrated solution) แต่ไม่ใช้การประนีประนอม (Compromise) การประสานพลังไม่มีการกระทำใดหยุดหรือสูญเสียในลักษณะของการประสานพลังดังกล่าวตามที่เสนอของMichael Goold and Andrew Campbell (1998) ในด้านธุรกิจ Synergy แสดงถึงความสามารถของหน่วยธุรกิจหรือบริษัท สองแห่งขึ้นไปทำให้เกิดคุณค่าการทำงานร่วมกันมากกว่าการทำงานโดยลำพังหน่วยธุรกิจหรือบริษัทเดียว โดยการบูรณาการหลาย ๆ รูปแบบเราจะพบว่าธุรกิจต่าง ๆ ที่มีการประสานพลังมักจะมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งดังนี้

1) การแลกเปลี่ยนความรู้ (Shared Know-How) หน่วยธุรกิจมักจะได้ประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะ เช่น อาจจะปรับปรุงผลงานโดยรวมองค์ประกอบ หน้าที่หรือบริเวณทางภูมิศาสตร์ การแลกเปลี่ยนความรู้อาจเขียนเป็นคู่มือ หรือในระดับนโยบาย แต่มักจะพบในความรู้ที่มีอยู่แล้ว(tacitly) โดยไม่เป็นเอกสารที่เป็นทางการ คุณค่าทำให้เกิดขึ้นได้เพียงแต่นำกลุ่มคนไปร่วมกันทำงานกับกลุ่มที่มีการปฏิบัติแตกต่างกัน สิ่งที่ต้องเน้นคือ หลายบริษัทอยู่บนข้อต่อรองที่สำคัญในการแสดงความสามารถ การแลกเปลี่ยนผลงานที่ดี สะท้อนถึงความสำคัญในการกระจายการแลกเปลี่ยนความรู้ ความชำนาญ

2) ประสานกลยุทธ์ (Coordinated Strategies) การร่วมมือกันทำยุทธศาสตร์มักจะเกิดขึ้นเพื่อข้อได้เปรียบของบริษัททุกวางในกลยุทธ์ของสองบริษัทขึ้นไป การขับเคลื่อนตลาดสูงขึ้นในหน่วยธุรกิจ ยกตัวอย่างเช่น ลดการแข่งขันระหว่างหน่วยบริษัท การร่วมมือกันสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมในการแข่งขัน ที่มีพลังและผลดีในการทำการแข่งขัน แม้ว่ากลยุทธ์

สามารถเป็นหลักการที่เน้นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของการประสานพลัง แต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะสำเร็จได้เพราะการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองของแต่ละบริษัทในการถูกแทรกแซงและความเป็นตัวเอง(autonomy) นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย

3) ใช้ทรัพยากรร่วมกัน (Shared Tangible Resources) หน่วยธุรกิจบางครั้งสามารถประหยัดเงินเป็นจำนวนมากโดยร่วมกันใช้ทรัพยากรทางกายภาพ โดยใช้ผลิตผลอำนวยประโยชน์ธรรมชาติหรือการวิจัยในห้องทดลอง เช่น พวกเขอาจอิงระดับการประหยัด เลี้ยงการเข้าซื้อ บริษัทต่าง ๆ ปรับความต้องการ ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยชี้ให้เห็นการประสานพลังที่ได้รับจากการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

4) มีการบูรณาการในแนวดิ่ง (Vertical Integration) การร่วมกันในกระแสการผลิตหรือบริการจากหน่วยหนึ่งสู่อีกหน่วยหนึ่ง สามารถลดต้นทุนในรายละเอียด เพิ่มความเร็วในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพิ่มขีดความสามารถในการอำนวยประโยชน์และเพิ่มช่องทางการตลาดในกระบวนการอุตสาหกรรม เช่น ปิโตรเคมีและผลิตภัณฑ์จากไม้ การจัดการที่ดีในการบูรณาการในทางดิ่ง ทำให้เกิดผลประโยชน์มากมาย

5) รวมกลุ่มเพื่อพลังการต่อรอง (Pooled Negotiating Power) โดยการร่วมกันรวมกันสั่งซื้อ หน่วยธุรกิจที่แตกต่างกันสามารถรับแรงต่อรองกับผู้ขาย การลดต้นทุนหรือเพียงปรับปรุงคุณภาพสินค้าที่สั่งซื้อ ธุรกิจสามารถได้รับผลกำไรเหมือนกัน โดยการต่อรองร่วมกันกับผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ เช่น ลูกค้า รัฐบาลหรือมหาวิทยาลัย ผลที่ได้จากการร่วมกันต่อรองเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง

6) เชื่อมโยงการดำเนินธุรกิจ (Combined Business Creation) การสร้างธุรกิจใหม่สามารถทำได้โดยเชื่อมความรู้จากหน่วยธุรกิจต่าง ๆ โดยกระจายกิจกรรมต่าง ๆ จากหน่วยธุรกิจและเชื่อมต่อกันเป็นหน่วยธุรกิจใหม่ หรือโดยการจัดตั้ง การเชื่อมความเสี่ยงภายในหรือสัมพันธ์กัน เมื่อผลของธุรกิจโลกเพิ่มความเกี่ยวพันสำหรับการร่วมกัน กำเนิดใหม่และการเจริญเติบโตหลายบริษัทได้จัดตั้งโดยเพิ่มการเน้นไปที่รูปแบบของการประสานพลัง

3.2.4 เป็นการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกโดยสนับสนุนให้เกิดการปลดปล่อย

พลังงานของทีม มีนักวิชาการที่ให้ทัศนะหลักการประสานพลังที่เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม ได้แก่

Karakus & Toremen (2008) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประสานพลัง (Synergy) ไว้ว่าเป็นผลการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพโดยสมาชิกในกลุ่มสามารถทำให้เกิดผลลัพธ์รวมมากกว่าได้จากการทำงานคนเดียว การประสานพลัง (Synergy) จึงเป็นจากการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพของสมาชิกที่ทำงานด้วยกัน

Latash (2008) สรุปว่าถ้าหลายๆคนมาทำงานด้วยกันและสนใจแต่เฉพาะกิจกรรมหรืองานของตนเองแล้ว การทำงานของคนกลุ่มนั้นไม่สมควรเรียกว่าการประสานพลัง ในทางตรงกันข้าม ถ้าคนหลายๆ คนมาทำงานด้วยกันได้พยายามปรับการทำงานโดยคำนึงถึงผลกระทบของผู้ร่วมงาน หรือพยายามคำนึงถึงความสำเร็จที่ดีของกลุ่มแล้วแสดงว่าพวกเขาได้ทำให้เกิดการประสานพลังแล้ว

Mumford (2009) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประสานพลัง (Synergy) ไว้ว่าเป็นผลจากการทำงานเป็นทีมโดยเป็นการรวมเอาจุดเด่นของแต่ละส่วนมารวมกันทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมและประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม การวางกรอบงานให้มีศักยภาพการประสานพลัง (potential synergy) เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม

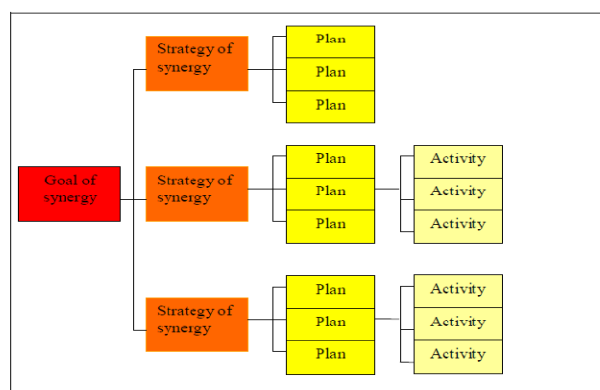
ดังนั้นหลักการหนึ่งของการประสานพลัง คือ การปลดปล่อยพลังงานของทีม โดยทุกคนต้องร่วมมือกันทำงานเพื่อเป้าหมายเดียวกันโดยคำนึงถึงการทำงานซึ่งกันและกัน ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และจากหลักการดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้สรุปประเด็นการประสานพลังจะนำไปใช้ในการปฏิบัติการในการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนถ่ายโอนองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในครั้งนี้โดยได้แยกองค์ประกอบของการประสานพลังออกเป็น การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน(Sharing) ร่วมกันวิจัยเพื่อพัฒนา(Research) บูรณาการ(Integration) ใช้ยุทธศาสตร์ร่วม(Strategic goals) เรียนรู้ด้วยกัน(Learning) ปรับตัวเข้าหากัน(Adapting)และร่วมมือกัน(Collaboration) หรือใช้อักษรตัวแรกของประเด็นการประสานพลังมารวมกันเพื่อใช้ในการปฏิบัติการได้ง่ายขึ้น คือ “SRISLAC” ประเด็นของการประสานพลังนี้ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแสดงปริมาณของการประสานพลังของการปฏิบัติการของผู้มีส่วนร่วมในครั้งนี้

3.3 วิธีการประสานพลัง

วิธีการประสานพลังมีนักวิชาการได้ให้ทัศนะไว้ช่วงปี 2000 ก่อนข้างหลากหลาย ได้แก่ Goold & Campbell (1998) ให้ทัศนะในการแยกองค์ประกอบของการประสานพลัง และการแสวงหาการประสานพลัง Pun (2004) ให้ทัศนะในการประสานพลังกลยุทธ์เพื่อให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ และ Adler (1997) ได้ให้ทัศนะในการใช้การประสานพลังในวัฒนธรรมองค์กรดังต่อไปนี้

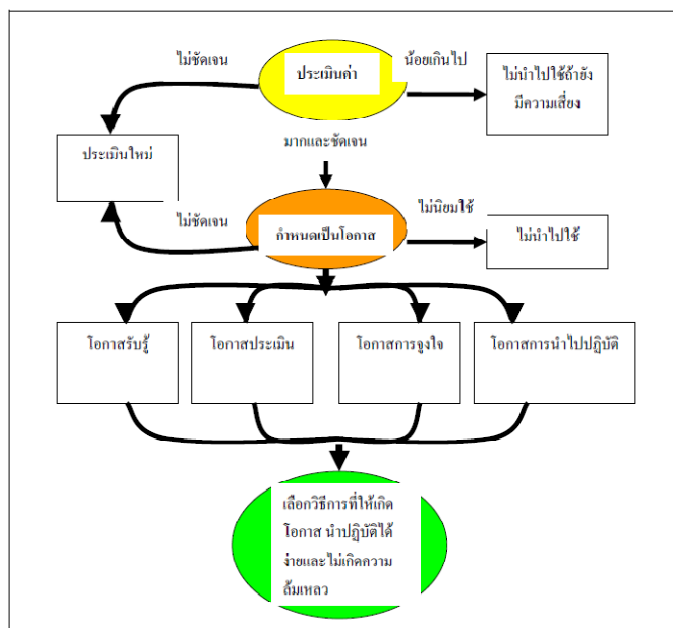
Goold & Campbell (1998) แสดงทัศนะว่าเป้าหมายของการประสานพลังเป็นข้อความแบบกว้าง ๆ จึงทำให้ผู้จัดการไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ จึงจำเป็นต้องมีการแยกองค์ประกอบของเป้าหมายการประสานพลังออกเป็นวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายการประสานพลังนั้น โดยกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนที่นำไปสู่เป้าหมาย ทำให้มีการประเมินต้นทุนและกำไรได้ดีขึ้น และสามารถ

นำไปสู่การวางแผนลงมือปฏิบัติที่ทำให้เกิดการประสานพลัง ดังภาพที่ 22 โมเดลการแยกองค์ประกอบโปรแกรมการประสานพลัง (Disaggregating a Synergy Program)

ภาพที่ 22 โมเดลการแยกองค์ประกอบโปรแกรมการประสานพลัง (Disaggregating a Synergy Program)
ที่มา: Goold & Campbell (1998)

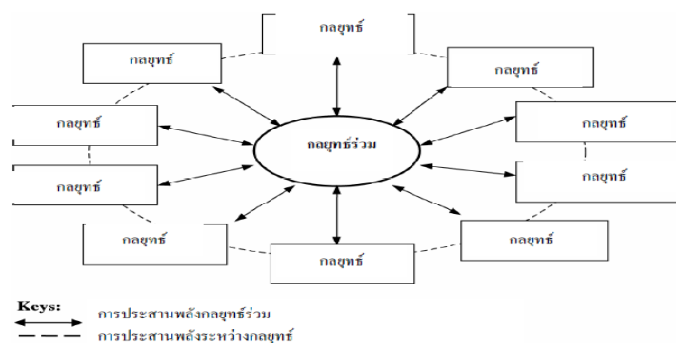
Goold & Campbell (1998) ยังให้ทัศนะการดำเนินงานของผู้บริหารเพื่อให้เกิดการประสานพลังคือการแสวงหาผลกำไรที่ขุดเยี่ยมโดยการหลีกเลี่ยงความกดดันต่าง ๆ โดยมีกฎการเข้าถึงการประสานพลังโดยมีขั้นตอน คือ ขั้นตอนการประเมินค่าวิธีการที่ทำให้เกิดผลกำไรที่มากที่สุดมีความชัดเจนที่สุด แล้วจึงใช้เป็นวิธีการในการสร้างโอกาสในการประสานพลังของบริษัทร่วม ถ้ายังไม่มั่นใจก็น่ากลับไปพิจารณาใหม่หรือไม่เหมาะสมก็ไม่นำมาใช้ เมื่อได้วิธีการที่ชัดเจนแล้วก็นำไปสร้างโอกาสให้เกิดการประสานพลังที่เหมาะสมกับการดำเนินงานร่วมกันของบริษัทร่วมในการสร้างโอกาส ง่ายในการนำไปปฏิบัติและหลีกเลี่ยงความล้มเหลวที่อาจจะเกิดขึ้น ดังภาพที่ 23

ภาพ 23 ขั้นตอนวิธีการแสวงหาการประสานพลัง

ที่มา: Goold & Campbell (1998)

Pun (2004) ได้ทำการศึกษาสร้างรูปแบบการประสานพลังของกรอบความคิด ในการสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีข้อได้เปรียบคู่แข่ง โดยเขาให้ทัศนะว่าปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในการผลิตสินค้า ทั้งสิ่งแวดลอมภายในและภายนอก ทำให้ต้องสร้างกรอบแนวคิดด้วยการประสานพลังของกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดที่มีการประสานพลัง เขาได้เสนอวิธีการประสานพลังกลยุทธ์แบบต่าง ๆ และวิธีการต่าง ๆ จนได้กรอบแนวความคิดที่เหมาะสมไปสู่สูตรของยุทธศาสตร์ดังภาพที่ 24

ภาพที่ 24 โมเดลการประสานพลังกลยุทธ์

Adler (1997) ให้ทัศนะการประสานพลังในวัฒนธรรมองค์กร (Synergy in organizational culture) เพื่อให้เข้าใจความสำคัญของการประสานพลัง(Synergy) เมื่อมีการทำงาน และการจัดการระหว่างองค์กรที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์และมีการปรับปรุงระบบที่มีประสิทธิภาพ ให้คำนึงอยู่เสมอว่า นักวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องของพฤติกรรม เสนอว่าขณะที่ผู้จัดการอาจจะแสวงหาประสิทธิภาพ หรือการกระทำที่ถูกต้องในบรรยากาศการทำงาน ผู้นำจำเป็นต้องมีเป้าหมายในการสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพและความถูกต้องในการทำงานนั้น Adler (1997) ได้แสดงทัศนะถึงกลยุทธ์ที่ใช้ในการทำงานเป็นทีมในองค์กรที่มีความแตกต่างกันในวัฒนธรรมการทำงาน มี 5 วิธีการคือ

วัฒนธรรมยึดถือตนเอง (Cultural dominance) เป็นแนวความคิดที่ใช้ความคิดของฝ่ายตนเองเป็นหลักโดยมีความคิดว่า ความคิดตนเองถูกต้องโดยเฉพาะเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่เกี่ยวกับพื้นฐานทางด้านจริยธรรม

วัฒนธรรมแบบมีข้อตกลง(Cultural accommodation) มีลักษณะตรงข้ามกับแบบแรก คือเห็นว่าการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อทำให้การทำงานราบรื่นและประสบความสำเร็จ

วัฒนธรรมแบบประนีประนอม(Cultural compromise) เป็นวิธีการที่ผสมผสานระหว่างสองแบบแรกโดยทั้งสองฝ่ายต่างเสียสละลดข้อได้เปรียบของตนเองเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

วัฒนธรรมการหลีกเลี่ยง(Cultural avoidance) เป็นการทำงานโดยหลีกเลี่ยงการปะทะ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง โดยการรักษาน้ำตาไว้มากกว่าความสำเร็จของการทำตกลงกัน

วัฒนธรรมการประสานพลัง(Cultural synergy) เป็นการพัฒนาทำให้เกิดผลลัพธ์ใหม่ที่เคารพทุกฝ่ายเพื่อมีทางเลือกและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในบรรยากาศของความแตกต่างกันในวัฒนธรรมขององค์กร

เพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมการดังกล่าวข้างต้น Adler ยังได้ยกตัวอย่างการเจรจาการค้าระหว่างบริษัทของประเทศฝรั่งเศสกับประเทศเยอรมันว่า ถ้ามีการเจรจากันด้วยภาษาฝรั่งเศสแสดงว่าบริษัทนั้นมีวัฒนธรรมแบบยึดตนเอง (Cultural dominance) ถ้าบริษัทของชาวเยอรมันตอบตกลง แสดงว่ามีวัฒนธรรมแบบมีข้อตกลง (Cultural accommodation) ถ้ามีการเจรจาด้วยการใช้ล่ามแปล แสดงว่าแสดงถึงวัฒนธรรมแบบประนีประนอม (Cultural compromise) ถ้าทั้งสองบริษัทตกลงกันที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการเจรจาแสดงว่ามีวัฒนธรรมแบบประสานพลัง (Cultural synergy)

Adler (1997)ให้ทัศนะการแก้ไขปัญหาด้วยการประสานพลัง(Synergistic problem solving) ไว้ว่าในองค์กรที่มีวัฒนธรรมการทำงานแบบประสานพลังที่สูงนั้น การผสมผสานกันของ

วัฒนธรรมการทำงานในองค์กรจะไม่มีผลกระทบต่อกันและกัน ความหลากหลายในความแตกต่างและความเคารพกันทำให้ผู้นำสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Adler (1997) ได้เสนอขั้นตอนการแก้ปัญหาด้วยการประสานพลัง โดยองค์กรที่มีการประสานพลังได้สูงต้องคำนึงถึง มี 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นอธิบายสถานการณ์ (Describe the situation) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ยากและเป็นจุดวิกฤตมากที่สุดเพราะเป็นขั้นตอนที่มีการกระบวนกรเกี่ยวกับการอธิบายสถานการณ์หรือปัญหาด้วยการมองของเจ้าของปัญหาเอง เป็นการอธิบายปัญหาจากทัศนะของคนในวัฒนธรรมตนเอง เพื่อนำไปสู่การวางแผนและปฏิบัติการร่วมกัน

ขั้นแปลผลสถานการณ์อย่างมีวัฒนธรรม (Culturally interpret the situation) ในองค์กรที่มีการประสานพลังสูง (high-synergy organization) จะต้องสอบถามถึงความเป็นมาและความเป็นไปของสถานการณ์ตามวัฒนธรรมเดิมของปัญหารวมทั้งทัศนะของผู้แสดงพฤติกรรม การมีอคติอาจทำให้เกิดการมองปัญหาไม่เป็นเหตุเป็นผล การทบทวนบทบาท (Role reversal) เป็นเครื่องมือที่ประสิทธิภาพในการแสดงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างการมองวัฒนธรรมของตนเองกับวัฒนธรรมอื่น หรือสามารถพูดได้ว่าเราต้องพยายามนำตัวเราเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของคนอื่นนั่นเอง

ขั้นตอนเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ในวัฒนธรรม (Increase cultural creativity) เป็นขั้นตอนการสอบสวนและแสวงหาในองค์กรการประสานพลังสูง แต่ละคนจากทุกวัฒนธรรมจะมีบทบาทในการเสนอข้อสรุปผล ข้อสรุปต้องเข้ากันได้ทั้งหมดแต่ต้องไม่เลียนแบบข้อสรุปของผู้อื่น เป็นผลที่เกิดจากพฤติกรรมและรูปแบบของแต่ละวัฒนธรรม

หลังจากนั้นการแก้ไข้ปัญหา การลงมือปฏิบัติการจากผลของการหาข้อสรุปจากการประสานพลังนำไปสู่การวางแผนอย่างระมัดระวัง ผู้นำต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมการทำงานของตนเองและคำนึงถึงวัฒนธรรมการทำงานของผู้อื่นด้วย ทั้งด้านค่านิยม การยอมรับและพฤติกรรมของผู้อื่นที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย ถ้าขาดความเข้าใจด้านวัฒนธรรมแล้ว การลงมือปฏิบัติการประสานพลังก็ไม่เกิดผลดีใดได้

โดยสรุปแล้วจากความหมายของการประสานพลังที่เป็นวิธีการทำงานด้วยกัน เพื่อเป้าหมายอันเดียวกันโดยการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันความรู้ ความชำนาญ ทรัพยากร การร่วมมือกันและการบูรณาการ ตามความสมดุลของโอกาสและทรัพยากรที่มีอยู่ ทำให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด อย่างมีหลักการตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และสุดท้ายคือการนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม หลักการประสานพลังที่ผู้วิจัยนำมาใช้จึงเหมาะกับการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนถ่ายโอนองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

4. บริบทโรงเรียนกรณีศึกษา

4.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือเรียกชื่อย่อว่า “อบจ.” เป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นไทยรูปแบบหนึ่ง ที่มีความเป็นมาและมีวิวัฒนาการการปรับปรุงแก้ไขตลอดมาตามลำดับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2576 ได้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2576 กำหนดให้จังหวัดเป็นหน่วยงานบริหารส่วนภูมิภาค โดยอำนาจการบริหารงานในจังหวัดอยู่ภายใต้การดำเนินงานของกรมการจังหวัดซึ่งมีข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นประธาน ในปีเดียวกัน ได้มีการจัดตั้งสภาจังหวัดตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 เพื่อให้มีบทบาทหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่คณะกรรมการจังหวัด โดยฐานะของสภาจังหวัดยังมิได้เป็นนิติบุคคลที่แยกต่างหากจากราชการภูมิภาค

พ.ศ. 2481 ได้มีการตราพระราชบัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ. 2481 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแยกกฎหมายสภาจังหวัดไว้โดยเฉพาะ แต่สภาจังหวัดยังมีลักษณะคงเดิมกล่าวคือ ทำหน้าที่เป็นสภาที่ปรึกษาของกรมการจังหวัด

พ.ศ. 2485 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาข้าราชการและความรับผิดชอบบริหารราชการในจังหวัดของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ทำให้อำนาจของกรมการจังหวัดเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด ดังนั้น โดยผลของกฎหมายนี้ทำให้สภาจังหวัดจึงมีฐานะเป็นสภาที่ปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัดด้วย

พ.ศ. 2498 ได้มีความพยายามในการจัดการปกครองท้องถิ่น โดยมีแนวความคิดที่จะปรับปรุงบทบาทของสภาจังหวัดให้มีประสิทธิภาพและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิด “องค์การบริหารส่วนจังหวัด” (อบจ.) ขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม กำหนดให้ อบจ. มีฐานะเป็นนิติบุคคลและแยกจากจังหวัดซึ่งเป็นราชการส่วนภูมิภาค มีโครงสร้างและองค์ประกอบของ อบจ. ใช้มาจนถึง พ.ศ. 2540 สำหรับหน้าที่ของ อบจ. ในตอนนั้น กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการส่วนจังหวัดภายในเขตจังหวัดซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาล สุขาภิบาลและหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น

พ.ศ. 2540 ได้มีการตรา พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาใช้บังคับแทน พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 และการมี พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 เกิดจากแรงกดดันของการรวมตัวกันของสหพันธ์ อบจ.ทั่วประเทศและผลกระทบจาก พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ที่มีการประกาศยกฐานะสภาตำบลเป็น

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งทำให้พื้นที่ดำเนินงานของ อบจ. ซ้อนทับกับ อบต. รวมทั้งการจัดเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมและรายได้ของ อบจ. เป็นต้น นอกจากนั้น พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ได้แยกข้าราชการส่วนภูมิภาคออกจากฝ่ายบริหารของ อบจ. (เดิมผู้ว่าราชการจังหวัดดำรงตำแหน่งนายก อบจ.) มาให้สภาจังหวัดเป็นผู้เลือกนายก ขึ้นทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารและในปัจจุบันนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มาโดยการเลือกตั้ง

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ตาม พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฝ่ายนิติบัญญัติ) และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฝ่ายบริหาร)

สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ในจังหวัดหนึ่งให้มีสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอันประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด สำหรับจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารให้ถือเกณฑ์ตามจำนวนราษฎรแต่ละจังหวัด ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดดังนี้

1. จังหวัดใดมีราษฎรไม่เกิน 500,000 คน มีสมาชิกสภาจังหวัดได้ 24 คน
2. จังหวัดใดมีราษฎรเกินกว่า 500,000 คน แต่ไม่เกิน 1,000,000 คน มีสมาชิกสภาจังหวัดได้ 30 คน
3. จังหวัดใดมีราษฎรเกินกว่า 1,000,000 คน แต่ไม่เกิน 1,500,000 คน มีสมาชิกสภาจังหวัดได้ 36 คน
4. จังหวัดใดมีราษฎรเกินกว่า 1,500,000 คน แต่ไม่เกิน 2,000,000 คน มีสมาชิกสภาจังหวัดได้ 42 คน
5. จังหวัดใดมีราษฎรเกินกว่า 2,000,000 คนขึ้นไปมีสมาชิกได้ 48 คน
6. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 4 ปี ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเลือกสมาชิกสภาเป็นประธานสภา 1 คน และเป็นรองประธานสภา 2 คน

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

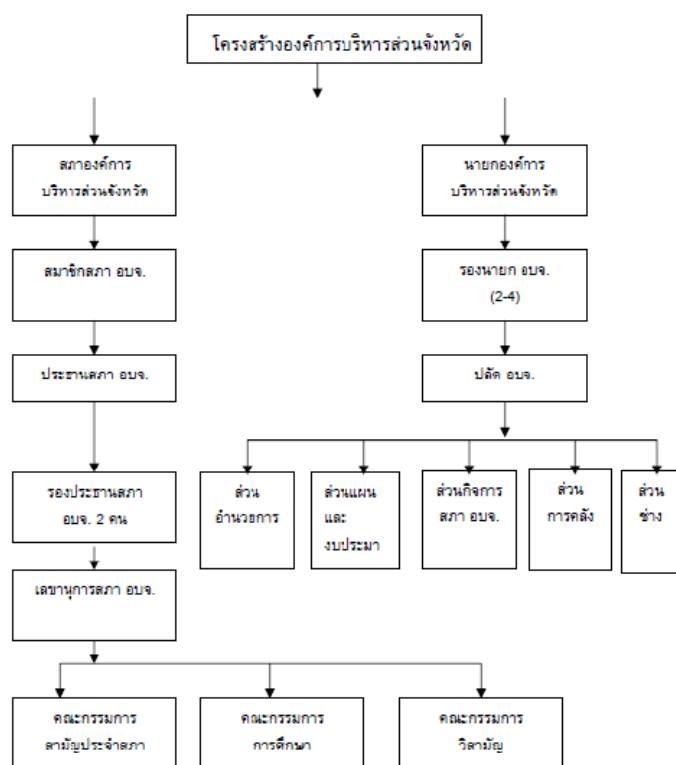
นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของราษฎรในจังหวัดและให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจแต่งตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนี้

1. กรณีมีสมาชิก 48 คน ให้มีรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ 4 คน
2. กรณีมีสมาชิก 36-42 คน ให้มีรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ 3 คน
3. ในกรณีมีสมาชิก 24-30 คน ให้มีรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ 2 คน

ข้าราชการส่วนจังหวัด

สำหรับเจ้าหน้าที่อื่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น ได้แก่ ข้าราชการส่วนจังหวัด ซึ่งได้รับเงินเดือนจากงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ข้าราชการส่วนจังหวัดมีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา และมีรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชารองจากนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

การบริหารงานจะแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ได้แก่ ส่วนอำนวยการ ดูแลกิจการทั่วไปของ อบจ. ส่วนแผนและงบประมาณรับผิดชอบเรื่องแผนและงบประมาณ อบจ. ส่วนโยธา รับผิดชอบทางด้านงานช่างและการก่อสร้างโครงการสาธารณูปโภค ส่วนการคลังดูแลด้านการเงิน การคลังและการเบิกจ่ายเงิน ส่วนกิจการสภา อบจ. รับผิดชอบงานของสภา อบจ. ตาม โครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ดังภาพที่ 25

แผนภูมิที่ 22 แสดงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตาม พ.ร.บ.องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

ที่มา : โกวิท วัฒนกุล, การปกครองท้องถิ่นไทย (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2543), 105.

ภาพที่ 25 แสดงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 อบจ. ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบอำนาจหน้าที่ไปจากเดิมโดยจะมีหน้าที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัด ซึ่งเน้นการประสานงานการพัฒนาระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในระดับต่ำกว่าภายในจังหวัด พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 45 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของ อบจ. ไว้ดังนี้

1. ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย
2. จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
3. สนับสนุนสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
4. ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น
5. แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งแก่สภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่น
6. อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498

เฉพาะในเขตสภาพตำบล

7. คุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8. จัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขต อบจ. และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้ อบจ. จัดทำตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

9. จัดทำกิจการอื่นๆ ที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ อบจ. เช่น พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

พ.ศ. 2542 มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผลของกฎหมายโดยมีการแก้ไขพ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 มีนาคม 2542 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. เพิ่มเติมเหตุแห่งการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภา อบจ. (ส.จ.) กรณีราษฎรลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่ง
2. เพิ่มเติมเหตุแห่งการพ้นตำแหน่งของประธานและรองประธานสภา อบจ. ให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมเหตุแห่งการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภา อบจ. (ส.จ.)
3. เพิ่มเติมเหตุแห่งการพ้นตำแหน่งนายก อบจ. และรองนายกฯ ในกรณีราษฎรลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่ง

4. เพิ่มเติมหน้าที่ของ อบจ. ในการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี

5. เพิ่มเติมให้ราษฎรมีสิทธิเข้าร่วมกันเสนอต่อประธานสภา อบจ. เพื่อออกข้อบัญญัติของ อบจ. ได้

6. เพิ่มเติมให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย สามารถยุบสภา อบจ. ได้โดยต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในเขต อบจ. หรือของประเทศเป็นส่วนใหญ่

7. เพิ่มเติมข้อความให้ ส.จ.เดิม ดำรงตำแหน่งจนกว่าจะครบวาระ 4 ปี นับแต่ที่ได้รับเลือกตั้งตามกฎหมายเดิม

กรณีราษฎรลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งนั้น ตามกฎหมาย พ.ร.บ. ว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ต้องมีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงทั้งหมดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น และมีคะแนนเสียงจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียงเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป

2. หากมีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงทั้งหมดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ให้การเข้าชื่อถอดถอนบุคคลนั้นเป็นอันตกไป และจะมีการร้องขอให้มีการลงคะแนนเสียงถอดถอนบุคคลดังกล่าว โดยอาศัยเหตุเดียวกันอีกมิได้

ในปี พ.ศ. 2546 มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผลของกฎหมายโดยมีการแก้ไข พ.ร.บ.องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 มีเนื้อหาเรื่องคุณสมบัติของสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเรื่องคุณสมบัติการศึกษาที่ต้องจบปริญญาตรี และต้องไม่เป็นผู้สัญญาหรือมีหน้าที่รับจ้างในบริษัทหรือหน่วยงานใดๆ ส่วนการดำรงตำแหน่งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 2 สมัย และได้มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผลของกฎหมายโดยมีการแก้ไข พ.ร.บ.องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มีการแก้ไขในเรื่องวาระการดำรงตำแหน่งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปีอย่างไม่จำกัดวาระ โดยให้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีบทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมกับสถานะในปัจจุบัน เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชน ทั้งสิทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้งและสิทธิของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สมควรเปิดกว้างให้เป็นสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

โดยสรุปแล้ว อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตาม พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2542, ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2546 และ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2552) มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการภายใน อบจ. ดังต่อไปนี้

1. ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมายจัด
2. ทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
3. สนับสนุนสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
4. ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่น
5. แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้สภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่น
6. อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 เฉพาะภายในเขตสภาตำบล

7. คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (7 ทวิ)
บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

8. จัดทำกิจกรรมใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดทำ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

9. จัดทำกิจกรรมอื่นใด ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด บรรดาอำนาจหน้าที่ใดเป็นของราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาค อาจมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

กิจกรรมดังต่อไปนี้ เป็นกิจการที่ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นสมควรให้ออบจ. ร่วมดำเนินการหรือให้ออบจ. จัดทำ ตามกฎกระทรวง (พ.ศ. 2541) ลงวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2541 คือ

1. จัดให้มีน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคและการเกษตร
2. กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
3. บำบัดน้ำเสีย
4. บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. วางผังเมือง
6. จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ซึ่งอย่างน้อยต้องเป็นทางหลวงตามกฎหมายว่าด้วย

ทางหลวง

7. จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำ
8. จัดให้มีท่าเทียบเรือ ทำข้าม ที่จอดรถและตลาด
9. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
10. รักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน
11. จัดการศึกษา ทำนุบำรุงศาสนาและบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของประชาชน
12. จัดให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬา สถานพักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ และสวนสัตว์ ตลอดจนสถานที่ประชุมอบรมสำหรับราษฎร
13. จัดให้มีการสังคมสงเคราะห์และการสาธารณูปการ
14. ป้องกันและบำบัดรักษาโรค
15. จัดตั้งและบำรุงสถานพยาบาล
16. ส่งเสริมการท่องเที่ยว
17. ส่งเสริมและแก้ไขการประกอบอาชีพ
18. กิจการที่ได้มีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนา อบจ. อำนาจหน้าที่ของ อบจ. ตาม พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 17

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
2. สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
3. การประสานและให้ความร่วมมือ ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
4. การแบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
5. การคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาป่าไม้ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. การจัดการศึกษา
7. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
8. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
9. การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม
10. การจัดและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม
11. การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล;
12. การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ

13. การจัดการและดูแลสถานีขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ
14. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
15. การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุนและการทำการไม่ว่าจะดำเนินการเอง หรือร่วมกับบุคคลอื่นๆ หรือการสหการ

16. การสร้าง และบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

17. การจัดตั้งและดูแลภาคกลาง
18. การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
19. การจัดให้มีโรงพยาบาลจังหวัด การรักษาพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

20. การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ

21. การขนส่งมวลชนและการวิศวกรรมจราจร

22. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

23. การจัดให้มีระบบรักษาความสงบเรียบร้อยในจังหวัด

24. จัดทำการใดอันเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตและกิจการนั้น เป็นการสมควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำขึ้น ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

25. สนับสนุนหรือช่วยเหลือส่วนราชการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

26. การให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

27. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

28. จัดทำกิจกรรมอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

29. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ข้อมูลจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองหลัก ถือเป็นศูนย์กลางการ

พัฒนาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2525) จึงมีความเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็วในรอบสิบปีที่ผ่านมาเปรียบประดุจเป็นเมืองหลวงแห่งที่ราบสูงอีสานนี้

สภาพทั่วไปของจังหวัดขอนแก่น

ที่ตั้ง

จังหวัดขอนแก่นตั้งอยู่ที่ราบสูงโคราชอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 41 00 “ - 17 04 00 “เหนือและเส้นแวงที่ 101 45 00 “ - 103 11 00 “ ตะวันออกอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 100 - 200 เมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 หรือถนนมิตรภาพ 445 กม. และทางรถไฟสายกรุงเทพหนองคาย 445 กม.

อาณาเขตของจังหวัด

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอกุมภวาปี อำเภอศรีบุญเรือง อำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี และอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอประทาย อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอท่าคันโท อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ และอำเภอเชียงยืน อำเภอบรบือ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอแก้งคร้อ อำเภอภูเขียว อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ และอำเภอหล่มเก่า กิ่งอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

ขนาดจังหวัด

จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ประมาณ 13,404 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 8.38 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.9 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอันดับ 4 ของภาคของจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอุดรธานี ตามลำดับส่วนกว้างที่สุดประมาณ 135 กม. ส่วนยาวที่สุดประมาณ 135 กม. ส่วนกว้างที่แคบที่สุดประมาณ 60 กม. และส่วนยาวที่สั้นที่สุดประมาณ 110 กม.

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นที่ราบสูง ๆ ต่ำ ๆ สลับกันคล้ายเป็นลูกคลื่น พื้นที่ค่อย ๆ ลาดต่ำลงมาทางใต้ มีที่ราบลุ่มบางตอนบริเวณลำน้ำชีและลำน้ำพอง ทางตอนเหนือของจังหวัดได้แก่ พื้นที่บริเวณอำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอหนองเรือ อำเภออุบลรัตน์ อำเภอน้ำพอง และอำเภอภูเขียวเหมาะแก่การทำนา ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินลูกรังและดินร่วนปนทราย ซึ่งเก็บความชื้นได้ไม่มากนัก มีความสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ส่วนบริเวณตอนเหนือของจังหวัดในพื้นที่อำเภอชุมพวง อำเภอหนองเรือ และอำเภอน้ำพอง อำเภอเมืองขอนแก่น (ตอนบน) มีความอุดมสมบูรณ์สูง

ประกอบกับอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำคือ อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนทดน้ำหนองหวาย หรือเขื่อนน้ำพอง และมีคลองส่งน้ำฝ่ายพื้นที่ดังกล่าวจึงทำให้มีผลผลิตสูงได้ผลดีกว่าในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัด สำหรับบริเวณพื้นที่ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำไม่เหมาะแก่การเกษตรกรรม ได้แก่ บริเวณพื้นที่ตอนใต้ของจังหวัดในเขตอำเภอพล อำเภอหนองสองห้อง อำเภอชนบท ซึ่งต้องดำเนินการหาทางช่วยเหลือด้านการปรับปรุงสภาพดิน หรือพัฒนาด้านอื่น ๆ ทดแทนต่อไป

นอกจากนี้ จังหวัดขอนแก่นยังประสบปัญหาในด้านสภาพดินเค็ม อันเนื่องมาจากลักษณะทางธรณีวิทยา โดยที่ได้ดินลงไปมีชั้นของเกลือสะสมอยู่ในรูปของหินเกลือ เมื่อน้ำไหลผ่านจะละลายเอาเกลือปนขึ้นมาปนกับน้ำ เมื่อระเหยไปจึงมีคราบเกลืออยู่บนผิวดิน ทำให้มีลักษณะไม่เหมาะสมที่จะทำการเพาะปลูก

ภูมิศาสตร์จังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง ตั้งอยู่กลางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้โดยสะดวก ประกอบกับรัฐบาลสมัย ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้น โดยมีนโยบายและแนวทางการพัฒนาจัดให้มีจังหวัดศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งหมายให้จังหวัดศูนย์กลางเป็นที่รวมของงานบำรุง งานส่งเสริมต่าง ๆ ของรัฐบาลเมื่อจังหวัดศูนย์กลางเจริญก้าวหน้าและขยายตัวไป ย่อมทำให้เกิดความเจริญและเผยแพร่ไปยังท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียงด้วย นับเป็นการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่ง ดังนั้นเพื่อเป็นการสนองนโยบายดังกล่าวทางรัฐบาลได้คัดเลือกที่จะพัฒนาจังหวัดขอนแก่นให้เป็นจังหวัดศูนย์กลางแห่งแรก โดยมีเหตุผลพิเศษดังต่อไปนี้

1. จังหวัดขอนแก่นมีพลเมืองมากพอที่จะดำเนินการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้ได้ผลดี
 2. จังหวัดขอนแก่นมีทางรถไฟและทางหลวงแผ่นดินผ่าน มีการสื่อสารคมนาคมเชื่อมติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ได้โดยรอบ เหมาะที่จะเป็นจังหวัดศูนย์กลางของภาคฯ ได้
 3. จังหวัดขอนแก่นมีลำน้ำพอง ซึ่งไม่ห่างจากตัวเมืองมากนัก สามารถจะเห็นแหล่งผลิตไฟฟ้าด้วยกำลังน้ำที่สำคัญและสามารถส่งจำหน่ายยังจังหวัดข้างเคียงได้
 4. ประชากรมีอาชีพในทางเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก สามารถกระจายออกไปได้กว้างขวาง โดยใช้ผลผลิตทางการเกษตรนี้ไปอนโรงงานอุตสาหกรรม
 5. มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ หินเกลือเป็นวัตถุดิบ สำหรับอุตสาหกรรมเคมี
- สาเหตุประการสำคัญที่รัฐบาลได้มุ่งเน้นพัฒนาจังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัด

ศูนย์กลางการพัฒนานี้ นอกจากจะตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามลักษณะที่ตั้งภูมิศาสตร์แล้ว ยังเป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย กล่าวคือ เป็นชุมทางรถไฟและเครื่องบิน เป็นศูนย์กลางคมนาคมด้านอื่น ๆ ซึ่งจะต้องผ่านจังหวัดขอนแก่น ในทำนองเดียวกันสินค้าสำเร็จรูปและวัตถุดิบต่าง ๆ ที่มาจากกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ก็จะมารวมที่จังหวัดก่อนถึงจะกระจายไปยังจังหวัดข้างเคียงต่อไปนับได้ว่ามีสภาพที่ตั้งของจังหวัดที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ดังจะได้กล่าวต่อไป

การคมนาคมและการสื่อสาร

ตามที่ได้ทราบแล้วว่าจังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะมีการคมนาคมเชื่อมระหว่างจังหวัดและส่วนภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศเป็นไปโดยสะดวก สำหรับการคมนาคมขนส่งนั้น แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การคมนาคมทางรถยนต์ จังหวัดขอนแก่นห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินสายมิตรภาพ 445 กม. ใช้เวลาเดินทางโดยรถทัวร์ระหว่างกรุงเทพฯ - ขอนแก่น ประมาณ 6 ชั่วโมงครึ่ง มีการเดินทางรถโดยสารประจำทางเป็นรถโดยสารธรรมดาวันละ 229 เที่ยว และรถปรับอากาศวันละ 40 เที่ยว

2. รถไฟ จากสถานีรถไฟหัวลำโพง มีรถธรรมดา รถเร็ว รถด่วน และด่วนดีเซลรางปรับอากาศ ปัจจุบันมีรถเร็ว ออกจากกรุงเทพฯ เวลา 06.15 น. ถึง ขอนแก่น 15.09 น. และเวลา 19.00 น. ถึงขอนแก่น 04.00 น. รถดีเซลราง ออกจากกรุงเทพฯ เวลา 08.20 น. ถึง ขอนแก่น 16.22 น. และเวลา 20.40 น. ถึงขอนแก่น 04.32 น. รถด่วน ออกจากกรุงเทพฯ เวลา 20.30 น. ถึงขอนแก่น 5.32 น.

3. ทางอากาศ บริษัท การบินไทย จำกัด เปิดบริการเที่ยวบินกรุงเทพฯ - ขอนแก่น ทุกวันใช้เวลาเดินทาง 55 นาที จากกรุงเทพฯ - ขอนแก่น

ภาพที่ 26 แผนที่จังหวัดขอนแก่น

4.2 โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2536 เป็นสาขาของโรงเรียนดงมันพิทยาคม โดยประชาชนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน พร้อมกับสภาตำบลน้ำพอง ร่วมกับโรงเรียนดงมันพิทยาคม โดยนายยุทธพงษ์ วัชรปัญญาวัฒน์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนดงมันพิทยาคม ในขณะนั้นได้มอบหมายให้ นายประวิทย์ กาศา ตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 5 มาเป็นผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนสาขา เปิดเรียนปีแรกมีนักเรียน ม. 1 จำนวน 113 คน จนกระทั่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีประกาศ ลงวันที่ 30 เมษายน 2539 ยกฐานะขึ้นเป็นโรงเรียนรัฐบาล

โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา ประเภทสหศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่เลขที่ 16 หมู่ที่ 17 บ้านโคกสูง ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัด

ขอนแก่น 40140 โทร 043-432212 โทรสาร 043-432212 อยู่ห่างศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ไปทางทิศเหนือ ประมาณ 45 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 139 ไร่ 88 ตารางวา โดยมีประวัติการก่อตั้งหอสังเขปดังนี้

ปีการศึกษา 2536 เปิดสอนเป็นครั้งแรก โดยเป็นสาขาของโรงเรียนดงมันพิทยาคม มีนายประวิทย์ กาศา อาจารย์ 1 ระดับ 5 เป็นหัวหน้าสาขา

ปีการศึกษา 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศลงวันที่ 30 เมษายน 2539 เพื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียนรัฐบาล

ปีการศึกษา 2541 ได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษา จัดแผนการเรียนแบบ 2-2-3/1-0-0 (80-64-96/40-0-0)

ปีงบประมาณ 2541 โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (รพขส.) รุ่นที่ 2

ปัจจุบัน มีนายนายวิชัย มาจันทร์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน มีข้าราชการครู จำนวน 15 คน ครูอัตราจ้าง จำนวน 3 คน ลูกจ้างประจำตำแหน่งนักการภารโรง จำนวน 1 คน จ้างเหมาบริการ 1 คน เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีอาคารเรียนถาวรเบ็ดเสร็จแบบ ก ข ค จำนวน 2 หลัง อาคารเรียนชั่วคราว จำนวน 3 หลัง ห้องน้ำห้องส้วมนักเรียน 3 หลัง บ้านพักครู 1 หลัง บ้านพักนักการภารโรง 1 หลัง ถังเก็บน้ำฝน 2 ชุด สนามบาสเกตบอล 1 แห่ง สนามวอลเลย์บอล 1 แห่ง และสนามตระกร้อ 1 แห่ง

ความหมายของตราประจำโรงเรียน

ภาพการประสานมือแนบแน่นอยู่ภายใต้กระถางครบเพลิงและหนังสือที่มีการรองรับด้วยฟันเฟือง หมายถึง การให้ความร่วมมือในการพัฒนางานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนระหว่างรัฐบาลและเอกชนให้เป็นไปอย่างมั่นคงมีเอกภาพ และให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

ปรัชญาของโรงเรียน

ความรู้คู่คุณธรรม

คำขวัญของโรงเรียน

เรียนทุนประชารัฐ พัฒนาวิชาการ ประสานสามัคคี กีฬาเด่น เน้นคุณธรรม
นำประชาธิปไตย

คติพจน์ประจำโรงเรียน

สุวิชาโน ภว โหติ แปลว่า ผู้รู้ดีเป็นผู้เจริญ

ต้นไม้ประจำโรงเรียน

“ต้นขนุน” หมายถึง การพัฒนาโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนโดยภาครัฐและเอกชน บนพื้นฐานของศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามที่ดั่งและอาณาเขต

เขตการติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดเขตอำเภอเขาสวนกวาง ซึ่งแยกออกจากอำเภอน้ำพอง
ทิศใต้	ติดเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันออก	ติดเขตอำเภอกระนวน ซึ่งแยกออกจากอำเภอน้ำพอง
ทิศตะวันตก	ติดเขตอำเภออุบลรัตน์ ซึ่งแยกออกจากอำเภอน้ำพอง

การจัดชั้นเรียน

ระดับชั้น	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6	รวม
จำนวนห้องเรียน	2	2	1	1	1	1	8
จำนวนนักเรียน	64	48	41	24	17	17	211

บุคลากร

โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ มีบุคลากร แยกตามประเภทดังนี้

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน	จำนวน 1 คน
2. รองผู้อำนวยการโรงเรียน	จำนวน 1 คน
3. ครูสายผู้สอน	จำนวน 13 คน
4. ครูช่วยสอน	จำนวน 3 คน
5. นักการภารโรง	จำนวน 2 คน

ภาพที่ 27 สภาพโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่เน้นการปฏิบัติการของผู้วิจัยกับผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการร่วมกันในการแสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนที่กำลังศึกษา ที่เรียกว่า วิถีวิทยา และใช้ความรู้ที่นั่นแก้ไขปัญหาและพัฒนาโดยชุมชนเพื่อชุมชน เป็นความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนตามหลักทฤษฎี ด้วยกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาคของผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วม ซึ่งเป็นอุดมการณ์ในการปฏิบัติการวิจัย โดยที่ผู้มีส่วนร่วมมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา ผู้ตัดสินใจและเรียนรู้ร่วมกันกับผู้วิจัย มีขั้นตอนการปฏิบัติการวงรอบ มีการปฏิบัติการและสะท้อนผลโดยการวิพากษ์เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกันหรือเติมเต็มช่องว่างที่เกิดจากข้อสงสัยหรือคำถามที่นำไปสู่การวิพากษ์อย่างเป็นเหตุผล นำไปสู่การเชื่อมโยงกันของทฤษฎีและการปฏิบัติ ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระดับโรงเรียนโดยมีหลักสำคัญดังนี้

1) การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นแบบเกลียววงรอบโดยกำหนดเป็น 2 วงรอบ เพื่อให้ครบรอบปีงบประมาณหรือ 2 ภาคการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติการในแต่ละขั้นตอนจะกำหนดไว้ในขั้นตอนการเตรียมการโดยผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วม เมื่อปฏิบัติการไปแล้วจะทำการสะท้อนผลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกรอบเวลาได้ตามความเหมาะสม การกำหนดบทบาทหลักการและจริยธรรมระหว่างการทำวิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ 2 ตามกรอบแนวคิดของวิโรจน์ สารรัตนะ (2553)

2) รูปแบบของการวิจัยเน้นการมีส่วนร่วม หมายความว่า แต่ละคนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนทำ แล้วเสนอความรู้และความคิดเห็นส่วนบุคคลอื่นอย่างมีเหตุผลในเชิงวิพากษ์ การนำเสนอข้อมูลแสดงหลักฐานประกอบ ทั้งข้อมูลสถิติภาพถ่าย เอกสาร ที่เป็นแผนภูมิ ผังกราฟิก ที่แสดงถึงการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสะท้อนผลนำไปสู่การปฏิบัติการในแต่ละวงรอบ เกณฑ์ความสำเร็จไม่ใช่อยู่ที่ผู้มีส่วนร่วมได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างซื่อสัตย์ แต่อยู่ที่ผู้มีส่วนร่วมมีความเข้มแข็งและมีความรู้สึกด้วยตนเองในการพัฒนาและมีวิวัฒนาการในการปฏิบัติของตนเอง มีความเข้าใจการปฏิบัติของตนเองและรู้สถานการณ์ที่ตนเองปฏิบัติ

3) จากการสะท้อนผลในแต่ละขั้นตอน ผู้วิจัยต้องมีความไวในเชิงทฤษฎีเพื่อเป็นหลักในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แสดงบทบาทการเป็นที่ปรึกษาและร่วมกันเรียนรู้กับผู้มีส่วนร่วม โดยผู้มีส่วนร่วมมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาในเรื่องที่กำลังศึกษา เป็นผู้ตัดสินใจ ร่วมกันเรียนรู้ไปด้วยกันเพื่อดึงเอาพลังอำนาจที่อยู่ในตัวออกมาใช้เพื่อชุมชนของตนเอง

4) การดำเนินงานแบบเสรี ทุกคนมีอิสระจากกฎเกณฑ์ที่ไม่มีเหตุผลและโครงสร้างที่ไม่ยุติธรรม ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาตนเอง ค่านิยมขั้นสูงที่สุดของหลักการความยุติธรรมของมนุษย์และหลักการประชาธิปไตย คือ เชื่อในขีดความสามารถของมนุษย์ มีลักษณะที่มุ่งมั่นสู่สังคมที่ยุติธรรมและความถูกต้อง แสดงถึงคุณค่าของการร่วมมือกันในการทำงานของผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษากับโรงเรียน ในการทำวิจัยจะไม่มีการสั่งการที่มีลักษณะเป็นสายบังคับบัญชา การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการเติมเต็มลงในช่องว่างระหว่าง ทฤษฎีและการปฏิบัติโดยการตั้งคำถามและการตอบคำถามในเชิงวิพากษ์

5) ในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะเป็นการมอบอำนาจ (empowerment) ให้คนธรรมดาที่ไม่ใช่นักวิจัยดำเนินการวิจัยในทุกขั้นตอนโดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่การสร้างสภาพของข้อมูลโดยแสดงข้อมูลเป็นรูปภาพ มีการเข้าร่วมกิจกรรมหัตถกรรมต่างๆ แล้วนำไปสู่การตั้งคำถามจากข้อมูลที่ได้รับจากการปฏิบัติจนเกิดความตระหนักในความสำคัญของตนเองแล้ว มีความประสงค์ในการหาความรู้เพิ่มเติมโดยการได้ไปศึกษาดูงาน ผู้วิจัยจะเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการนั้น

6) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันได้อีก โดยการพิจารณาผลที่สะท้อนกลับและเหตุผลที่เหมาะสม เพราะเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติสิ่งนี้เกิดขึ้นในรูปแบบของการไตร่ตรองอย่างเป็นพลวัตกับการลงมือกระทำ เมื่อผู้ร่วมวิจัยมีองค์ความรู้เริ่มมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองแล้ว นำไปลงมือปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จด้วยตัวของเจ้าของชุมชนเอง

7) มีการบันทึกตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัยทั้งผู้วิจัยและร่วมวิจัยเพื่อสรุปผลเป็นผลจากการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเล่าเรื่อง (story telling) ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ และความรู้ใหม่ แทรกไว้เป็นระยะๆ แล้วนำมาเสนอเป็นสรุปผล การเปลี่ยนแปลง (change) จากการปฏิบัติจริง ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ในกรณีแสดงข้อมูลประกอบเป็นคำสถิติ เช่น คำเฉลี่ย คำส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำมัธยฐาน หรือคำฐานนิยม ก็มุ่งการแปลความในเชิงบรรยาย (description) ไม่มุ่งการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การเรียนรู้ (learn) ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระดับหน่วยงาน ในลักษณะที่เป็นการเรียนรู้จากการกระทำ (action learning) จากการร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ว่ามีอะไรบ้างและอย่างไร เน้น “การเรียนรู้เพื่อที่รู้” อันจะนำไปสู่ “การคิด” วิธีการแก้ปัญหาที่ดียิ่งขึ้น

1. สถานที่หรือพื้นที่ที่จะดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่อง “การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์” นี้ เป็นการวิจัยในระดับโรงเรียน ดำเนินการเลือกด้วยวิธีเจาะจง (purposive) ตามคุณลักษณะดังนี้ คือ 1) เป็นโรงเรียนถ่ายโอนองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น 2) เป็นโรงเรียนที่มีคะแนนการประเมินในทุกด้านของการประเมินภายนอกจาก สมศ. และคะแนนการประเมินภายในจากการประเมินของหน่วยตรวจสอบภายในองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับต่ำ และ 3) เป็นโรงเรียนที่มีความประสงค์เข้าร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย และเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยสามารถเข้าไปปฏิบัติงานภาคสนามได้ตลอดปีงบประมาณ

2. ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและบทบาทของผู้ร่วมวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยโดยยึดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียน ในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) บุคลากรในโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนและครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน

2) บุคลากรภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประชาคมจังหวัดขอนแก่น ผู้ใหญ่บ้าน พระภิกษุ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขจำนวน เจ้าของกิจการ เป็นต้น

ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมาร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจและผู้วิจัยเคารพในการตัดสินใจไม่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้นจำนวนของผู้ร่วมวิจัยจึงขึ้นอยู่กับมติตัดสินใจของผู้ร่วมวิจัย

3. ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย มี 10 ขั้นตอน ประกอบด้วย 2 วงจรใหญ่ ตามกรอบแนวคิดของวิโรจน์ สารรัตนะ(2553) ที่ได้เขียนไว้ในบทที่ 2 ในแต่ละขั้นตอนมีแนวการดำเนินงานด้วยหลักการประสานพลัง โดยอาจมีการสะท้อนผล (reflection) ในบางขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ(Preparation) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้เลือกทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระดับโรงเรียน ช่วงเวลาที่เหมาะสมจะเป็นช่วงเริ่มต้นของปีงบประมาณหรือเปิดภาคเรียน คือเดือนตุลาคมหรืออย่างช้าที่สุดคือต้นเดือนพฤศจิกายน ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในบทที่ 1 เพื่อปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย(stakeholders) ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อติดต่อประสานงานกับผู้มีส่วนได้เสียเพื่อเข้าร่วมวิจัยร่วมเพื่อให้ได้

ข้อมูลรอบด้านและข้อจำกัดของผู้ร่วมวิจัยทั้งด้านสถานภาพ เพศ อาชีพ ร่างกายและอารมณ์ และสอบถามในช่วงเวลาเพื่อเตรียมการในการร่วมกันกำหนดการทำงาน ทั้งด้านเวลา กติกา และแบ่งปันความรู้ในเรื่อง 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ประกอบด้วย หลักการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม บทบาทของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จริยธรรม 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการที่ประกอบด้วยโครงการและกิจกรรม 3) หลักการประสานพลัง(Synergy) ที่ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน (Sharing) การวิจัยเพื่อพัฒนา (Research) การบูรณาการ (Integration) การมีกลยุทธ์ร่วมกัน (Strategic goal) การเรียนรู้ (Learning) การปรับตัว (Adapting) และการร่วมมือกัน (Collaboration) หรือมีชื่อย่อว่า “SRISLAC” โดยผู้วิจัยกำหนดจำนวนรายที่จะไปประสานงานวันละ 6 ราย รวมเวลาทั้งสิ้น 7 วัน นอกจากนี้ผู้วิจัยจะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลของขีดความสามารถของผู้ร่วมวิจัยและเพื่อให้ได้ความคิดเห็นในเรื่องที่จะมีการแบ่งปันความรู้สำรวจความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้ เมื่อได้กำหนดเวลาที่ดำเนินการประชุมร่วมกันแล้ว จึงแจ้งให้ผู้ร่วมวิจัยรับทราบ ระยะเวลาในการประชุมร่วมกันจะใช้เวลาประมาณ 1 วัน การจัดการประชุมจะเป็นการประชุมโต๊ะกลมแสดงถึงความเสมอภาค ในขั้นตอนนี้อาจมีการสะท้อนผล(Reflection) ในการเตรียมการร่วมกันคือ ร่วมกันสะท้อนผลการประชุมสัมมนา มีการเติมเต็มและกำหนดเวลาในการทำงานร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน(Planning) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ร่วมวิจัย เพื่อกระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้สึก (felling) ถึงสภาพปัญหา สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง แล้วดึงความคิด ความสามารถของผู้ร่วมวิจัยออกมาในการร่วมกันแสดงออกในมุมมองของตนเองแล้วไปประสานพลังกับความคิดของผู้ร่วมวิจัยอื่นเมื่อมีการระดมความคิด ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะฉายภาพกิจกรรมของโรงเรียนที่ได้ดำเนินการมาในทุกๆด้านประมาณ 30 นาที แล้วร่วมกันแบ่งกลุ่มๆละ 4 – 5 ราย เพื่อแสดงความคิดเห็น ความคิดเห็นสามารถแสดงออกได้ทุกเรื่องตามความรู้สึกและความรู้ของผู้ร่วมวิจัย เมื่อแต่ละกลุ่มได้คิดเพียงพอแล้วจึงให้ตัวแทนของกลุ่มนำเสนอในที่ประชุมเพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยกลุ่มอื่นสะท้อนความคิดเห็นเมื่อผู้ร่วมวิจัยเห็นว่าได้แสดงความคิดเห็นเพียงพอแล้ว ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจึงร่วมกันสรุปถึงประเด็นความคิดเห็นและแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นแผนผังความคิด(Mind mapping) ของผู้ร่วมวิจัยทุกคนที่โยงไปถึง ทรัพยากร ขีดความสามารถ โอกาส นอกจากนี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยยังต้องกำหนดประเด็นในสิ่งที่คาดหวังที่จะให้เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาเพื่อช่วยกันจัดทำเป็นโครงการในขั้นตอนการปฏิบัติการที่จะต้องมีการช่วยกันกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละโครงการและโครงการดังกล่าวจะนำไปเขียนเพิ่มเติมไว้แผนผังความคิด ในขั้นตอนนี้อาจมีการสะท้อนผล

โดย ร่วมกันสะท้อนประเด็นปัญหา การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการที่มีหลักการ ประสานพลังและช่วยกันเติมเต็มด้วยการประสานพลัง

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Acting) ในขั้นตอนนี้เป็นการลงมือปฏิบัติการตามโครงการที่ช่วยกันกำหนดไว้ โดยผู้วิจัยจะมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน ประสานงานและอำนวยความสะดวก เนื่องจากในระยะแรกผู้ร่วมวิจัยอาจไม่คุ้นเคยกับการลงมือปฏิบัติการดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องคอยให้กำลังใจ กำหนดสถานการณ์เพื่อโครงการบรรลุความสำเร็จ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะรับฟังปัญหาและความคิดเห็น ในแต่ละโครงการจะมีธรรมชาติของโครงการ เช่น บางโครงการจะเกี่ยวกับกิจกรรม การกลางแจ้ง บางโครงการจะมีการนัดพบกัน บางโครงการอาจเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือบางครั้งต้องมีการเดินทางออกนอกสถานที่ ในการลงมือปฏิบัติการถ้ามองอีกลักษณะหนึ่งคือ การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อาจทำให้เกิดผลทางลบกับการยึดติด(inertia)และการต่อต้าน(defensive) จึงต้องมีกิจกรรมเพื่อลดแรงดังกล่าว และมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยต้องคอยกระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความเข้าใจด้วยตนเองถึงข้อที่ควรคำนึงและข้อจำกัดของแต่ละโครงการ จุดสำคัญของการทำกิจกรรมในแต่ละโครงการคือ ยังมีปัญหาจากการปฏิบัติการมากเท่าใด ประเด็นความรู้ที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติยังมากขึ้นตามเพราะจะเกิดคำถามที่มีการแสวงหาคำตอบด้วยการการช่วยกันแก้ไขปัญหของผู้ร่วมวิจัย จนเกิดทักษะความรู้ ความชำนาญ ด้วยตนเองและสามารถนำไปใช้ในการลงมือปฏิบัติการในรอบต่อไป ในขั้นตอนนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย และเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมระหว่างผู้ร่วมวิจัยได้แก่ ความเสมอภาคในความรู้และประสบการณ์ จากสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกันมาสู่ความเท่าเทียมกันในการเรียนรู้ร่วมกันของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ในขั้นตอนนี้อาจมีการสะท้อนผลโดยร่วมกันสะท้อนการปฏิบัติการในเรื่องขั้นตอน วิธีการ รายละเอียดอื่นๆ ที่ผู้ร่วมวิจัยมีความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริง โดยกันร่วมกันสังเกตผลในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งที่คาดหวังและไม่ได้คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ ผู้วิจัยอาจเสนอ ระดับการวัดการเปลี่ยนแปลงของการปฏิบัติการที่ประยุกต์ใช้โดย Prochaska, Norcross & DiClemente ในปี 1994 โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับไม่เกิดความตระหนัก ระดับเกิดความตระหนัก ระดับเริ่มมีการปฏิบัติ ระดับมีการปฏิบัติครบทุกขั้นตอน และระดับมีความพึงพอใจจากการปฏิบัติการ เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับความสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งการจับกุณเณท์ทางทฤษฎีและการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่างๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการการปฏิบัติงานเพื่อสรุปผลนั้นด้วยว่าเป็นอย่างไร ได้ความรู้ใหม่ ทฤษฎี

ใหม่ หรือเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง และผลที่เกิดจากการประสานพลังมีอะไรบ้าง โดยอาจพิจารณาจากการตั้งคำถาม เช่น ใคร(who) ทำอะไร(what) ที่ไหน(when) เมื่อไร(when) ทำไม(why) และอย่างไร(how) เป็นต้น และจากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงอาจมีการร่วมกันปรับปรุงแก้ไข หลักเกณฑ์การสังเกตการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมเพื่อเป็นประสบการณ์ในการสังเกตผลในรอบต่อไป ในขั้นตอนอาจมีการสะท้อนผลโดย ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงโดยการเติมเต็ม และสะท้อนให้เห็นประเด็นความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นตามหลักการประสานพลัง

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม และเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล ในขั้นตอนนี้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนจะเล่าเรื่องในฐานะผู้เห็นเหตุการณ์โดยครอบคลุมเรื่องราวทั้งหมดในการปฏิบัติการอย่างมีเหตุผล บางครั้งความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยอาจจะไม่ตรงกับความคิดของผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่หรือความรู้ที่มีอยู่เดิมก็ได้ สิ่งที่ต้องการคือความคิดเห็นที่มีมิติการมองเหตุการณ์ที่แตกต่างกันที่นำไปสู่การมองปัญหารอบด้าน นอกจากนี้ต้องมีการแสดงความรู้สึกรู้สึกจากการลงมือปฏิบัติการทั้งความเครียด ความรู้สึกที่ถ้อยถอย ความผิดหวังจากผลที่คาดไว้และพึงพอใจจากการปฏิบัติการ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันจัดทำรายงานเพื่อสรุปการปฏิบัติการอย่างตรงไปตรงมา ผู้วิจัยต้องมีความไวในทฤษฎีเมื่อรายงานนั้นสะท้อนถึงทฤษฎีใดและสามารถอธิบายให้ผู้ร่วมวิจัยรับรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ถูกต้องทำให้ข้อมูลของการสะท้อนผลได้รับการยืนยัน ทำให้เกิดความรู้ใหม่อย่างถูกต้องตามกระบวนการวิจัย มีความเที่ยงตรงทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีหลักประกันความถูกต้องจากการตัดสินใจของผู้ร่วมวิจัยเอง ส่วนประเด็นการสะท้อนผลควรแสดงถึง 1) กระบวนการที่ผู้ร่วมวิจัยใช้เพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันในการทำงานร่วมกัน 2) วิธีการในการเรียนรู้ข้อมูลซึ่งกันและกันของผู้ร่วมวิจัยรวมทั้งวิธีการสังเกตผลที่เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย 3) การเกิดพันธสัญญาในการแสวงหาคำตอบของการแก้ไขปัญหาร่วมกัน 4) ความคิดที่แสดงการเรียนรู้ ความเสมอในการเรียนรู้ การปรับการทำงาน วิธีการร่วมมือกันที่ทำให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ที่อาจจะแสดงได้เป็นผังกราฟิก การถ่ายทอดความรู้สึกและสิ่งที่เรียนรู้ทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นจริงและมีความเป็นไปได้จากการรายงานสิ่งสำเร็จ จุดบกพร่อง ตลอดจนความต้องการรู้เพิ่มเติมจากการลงมือปฏิบัติการที่จะนำไปสู่การกำหนดประเด็นปัญหาในการปฏิบัติการรอบต่อไป ในขั้นตอนนี้ อาจมีการสะท้อนผลโดยร่วมกันเติมเต็มผลสรุปการดำเนินการ ความรู้และข้อเสนอแนะ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเอกสารรายงานของการดำเนินการตามหลักการประสานพลัง

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (re-planning) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม และเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก หลังจากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้เรียนรู้จาก แผนปฏิบัติการในรอบที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยจะกระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดองค์ความรู้โดยการได้ไปศึกษา ดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาท้องถิ่น แล้วจึงกลับมาช่วยกันกำหนด แผนปฏิบัติการใหม่ โครงการใดสำเร็จแล้วก็นำมาดำเนินการต่อไปและโครงการใดไม่เหมาะสมก็ นำมาปรับปรุงหรือเพิ่มเติมโครงการใหม่ตามประเด็นปัญหาที่ต้องการรู้ ในขั้นตอนนี้ อาจมีการ สะท้อนผลโดย ร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากผลของการศึกษา ดูงาน ประเด็นปัญหาและช่วยกัน เติบโตเติมแผนปฏิบัติการใหม่ที่ทำขึ้น

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (re-acting) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีบทบาทของผู้มีส่วนร่วมและ เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดใหม่ ในการลงมือปฏิบัติการในรอบนี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีประสบการณ์ในการดำเนินการและทักษะใน การแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการลงมือปฏิบัติการใหม่ เมื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ กำหนดจะมีการจดบันทึกผลการดำเนินงานทั้งของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เติบโตจากการปฏิบัติการในรอบแรก มีการพบปะสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นระยะๆ ในขั้นตอนนี้ อาจมีการสะท้อนผลโดย ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและเติมเต็มการปฏิบัติการใหม่ ด้วยการประสานพลัง

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตใหม่ (re-observing) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งที่ คาดหวังไว้และไม่ได้คาดหวังไว้ ผลความสำเร็จและไม่สำเร็จ ผู้วิจัยมีความไวในทฤษฎีในการ ตีความปรากฏการณ์ เกณฑ์ในการวัดการเปลี่ยนแปลงได้ปรับปรุงจากขั้นตอนที่ 4 กิจกรรมที่ ดำเนินการบรรลุผลอย่างไร ได้ความรู้ใหม่ และเกิดการเรียนรู้ใหม่อะไรบ้าง ในขั้นตอนนี้ อาจมีการ สะท้อนผลโดย ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลง การตีความปรากฏการณ์ และองค์ความรู้ใหม่

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (re-reflecting) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีบทบาทของผู้มีส่วน ร่วม เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล เนื่องจากผู้ร่วมวิจัยมี ประสบการณ์ในการสะท้อนผลในรอบแรกแล้ว ในรอบที่ 2 นี้ผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วมจะมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ มีการวิพากษ์เพื่อการปรับปรุงประเด็นการ สะท้อนผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วิพากษ์เพื่อจัดลำดับความสำคัญที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ ในการตัดสินใจของครูและผู้บริหาร วิพากษ์จัดหมวดหมู่ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อ นำไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป รวมประเด็นข้อคิดเห็น ความรู้สึกต่างๆ ทั้งพอใจและไม่พึงพอใจ

โดยไม่ละทิ้งประเด็นใด ประเด็นหนึ่งเพื่อความสมบูรณ์และความเป็นจริงของรายงานการวิจัย ผู้วิจัยอำนวยความสะดวกโดยการรวบรวมบันทึกการสะท้อนผลตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการวิจัยเพื่อนำไปสังเคราะห์แล้วจัดทำเป็นเอกสารเพื่อนำมาร่วมกันเพิ่มเติมต่อไป ในขั้นตอนนี้มีการสะท้อนผลโดย ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในข้อสรุป ผลการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะ เอกสารที่ได้รับการสังเคราะห์เพื่อเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีบทบาทของนักรายงานข้อมูลอย่างเป็นระบบและน่าสนใจ เป็นรายงานที่แสดงถึงความรู้ที่เกิดขึ้นจากการการเปลี่ยนแปลงโดยใช้แผนปฏิบัติการและหลักการประสานพลัง เนื้อหาของรายงานจะบอกถึงวิธีการค้นหาปัญหาและทางเลือกโดยใช้ระเบียบวิธีการทางการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยด้วยบันทึกการสะท้อนผล (Reflective journal) ที่มีการเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของผู้ร่วมวิจัยนำไปสู่การวิพากษ์ในมุมมองของตนเองบนพื้นฐานการยอมรับและเคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น มีการแสดงหลักฐานประกอบ ทั้งข้อมูลทางสถิติ ภาพถ่าย เอกสาร บันทึกต่าง ๆ ที่เกิดจากการร่วมมือกันคิดและปฏิบัติ บันทึกสะท้อนผล การเรียนรู้จากการทำวิจัยเพื่อเป็นหลักฐานที่มีการวิจัยรองรับเพื่อการตัดสินใจในการจัดการศึกษา ที่มีประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครูและนักเรียน เมื่อผู้วิจัยรวบรวมสรุปผลมาวิจัยครอบคลุมทุกประเด็นแล้ว จะนำมาให้ผู้ร่วมวิจัยแสดงความคิดเห็นและช่วยกันจัดลำดับว่า รายงานเรื่องใดควรจะนำไปใช้เผยแพร่เพื่ออะไร เช่น ผู้วิจัยอาจนำเสนอระดับความสำคัญของผลสรุปเพื่อ 1) เพื่อนำเผยแพร่เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม 2) เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานของรัฐ 3) เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่เป็นทางการในชุมชน 4) เพื่อจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน 5) เพื่อให้เกิดความตระหนักในประเด็นปัญหา ในขั้นตอนนี้มีสะท้อนผลโดยร่วมกันอภิปรายในหัวข้อ “การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนถ่ายโอนองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น” ช่วยกันแสดงความคิดเห็นและเพิ่มเติมการร่วมกันแสดงผลงานในครั้งนี้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

4.1 สังเกตแบบมีส่วนร่วม

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ศึกษา มีการกระทำกิจกรรมด้วยกันจนกระทั่งเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและความหมายที่คนเหล่านั้นให้ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผู้วิจัยศึกษา ซึ่งเมื่อสังเกตแล้วจะต้องมีการซักถามและการจดบันทึกข้อมูล (note taking) ด้วย

1) การกระทำ คือ การใช้ชีวิตประจำวัน การรับประทานอาหาร การปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน

2) แบบแผนการกระทำ คือ การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการ มีขั้นตอนจนเป็นแบบแผน ซึ่งให้เห็นสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก

3) ความหมาย คือ การให้ความหมายของการกระทำหรือแบบแผนพฤติกรรมนั้น

4) ความสัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนหรือสังคมนั้น

5) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิก คือ การที่บุคคลยอมรับร่วมมือในกิจกรรมนั้น

6) สภาพสังคม คือ ภาพรวมทุกแง่ทุกมุมที่สามารถประเมินได้

4.2 สัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นการเจาะลึกประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจ อาจใช้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ อาจแบ่งได้ดังนี้

1) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) หรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามและข้อกำหนดไว้แน่นอนตายตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลตามต้องการ

2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) จะใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม โดยเตรียมคำถามกว้าง ๆ มาล่วงหน้า การสัมภาษณ์แบบนี้อาจแบ่งออกได้อีก คือ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ

3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) โดยการจัดกลุ่มสนทนา ประมาณ 8 - 12 คน ที่มีคุณลักษณะบางประการคล้ายคลึงกัน เป็นเทคนิคซึ่งประยุกต์มาจากการสัมภาษณ์ ที่นิยมนามาใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประเด็นที่สนทนาจะเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงหรือเรื่องทั่ว ๆ ไป การจัดกลุ่มสนทนามีจุดประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการอภิปราย การกำหนดจำนวนผู้ร่วมสนทนา เพราะว่าถ้ากลุ่มเล็กเกินไป จะไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายได้ แต่ถ้ากลุ่มใหญ่เกินไปก็จะทำได้ไม่ทั่วถึง ประเด็นที่อภิปรายจึงมักมีจำนวนไม่มากเกินไป ผู้ดำเนินการ (moderator) จะมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้คนในกลุ่มพูดในประเด็นที่กำหนด ข้อสำคัญคือ กลุ่มที่เราเลือกทำ Focus Group Discussions ควรทราบเรื่องนั้นจริง ๆ สถานภาพของสมาชิกในกลุ่มน่าจะใกล้เคียงกัน ผู้ดำเนินการควรปล่อยให้กลุ่มสรุปประเด็นของการสัมภาษณ์ หรือยืนยันในข้อมูลที่ให้ก่อนการจบการสนทนา

4) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth interview) เป็นการตะล่อมกล่อมเกลา (probe) และเป็นการซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key

informant interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงเพราะมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวาง เป็นพิเศษ

4.3 บันทึกอนุทินรายวัน (Journal)

การบันทึกอนุทินรายวันเป็นการจดบันทึกเรื่องราวที่ค่อนข้างเป็นส่วนตัวของผู้ร่วมวิจัยวิจัย ที่ควรเขียนทุกวัน เนื้อหาเป็นอะไรก็ได้ นอกเหนือจากเรื่องของข้อมูลหรือเกี่ยวข้องกับโดยตรง อาจเป็นความรู้สึกของผู้ร่วมวิจัยต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกทางบวกหรือทางลบต่อบุคคล เหตุการณ์ ปัญหา หรือแม้แต่ความเหงา ความวิตกกังวลและความเครียดที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานในภาคสนาม บันทึกเช่นนี้อาจมีประโยชน์ในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากวิธีการเก็บข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงกำหนดเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือ และอุปกรณ์

วิธีการเก็บข้อมูล	เครื่องมือ	อุปกรณ์
การสังเกต	แบบบันทึกการสังเกต	ปากกา ดินสอ สมุดบันทึก
การสัมภาษณ์	แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	เครื่องบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพ สมุดบันทึก
การบันทึกอนุทินรายวัน	สมุดบันทึกอนุทิน	สมุดบันทึก,แบบบันทึก
เพิ่มเติม	แบบตรวจสอบเอกสาร(ระบุจำนวน,มี/ไม่มี,เพียงพอ,ไม่เพียงพอ) บันทึกการประชุม โครงสร้างความสัมพันธ์ แผนที่จังหวัด,ชุมชน,โรงเรียน แผนที่ทางสังคม ปฏิทินกิจกรรม	กระดาษ ปากกา ดินสอ สมุด

5. ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

5.1 ศึกษาหลักการ วิธีการสร้างและพัฒนาแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกจากตำรา ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ

5.2 กำหนดองค์ประกอบที่จะสังเกต สัมภาษณ์ บันทึก ที่ประกอบด้วยข้อมูลการจัดการศึกษาของโรงเรียนกรณีตัวอย่าง ที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังและสภาพปัญหา อุปสรรค การเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติที่เป็นแผนปฏิบัติการที่ถือว่าเป็นตัวสอดแทรกหลักและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของการจัดการศึกษาของโรงเรียนถ้ำโอน และสภาพการเปลี่ยนแปลงและผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการใช้แผนปฏิบัติการทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และโรงเรียน การนำเอาหลักการประสานพลังมาเป็นตัวสอดแทรกเสริมเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนถ้ำโอนและใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

5.3 กำหนดรูปแบบและเครื่องมือและสร้างคำถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบในข้อ 5.2 โดยมีการร่วมกันตัดสินใจในการกำหนดประเด็นข้อมูลจากผู้ร่วมวิจัย

5.4 นำเครื่องมือไปตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยนำแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบ

5.5 ปรับปรุงแก้ไข โดยผู้วิจัยนำแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึก ที่ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม

5.6 นำแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีบทบาทหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยเริ่มจากการปฏิบัติภาคสนามในโรงเรียนและหมู่บ้าน ในปีงบประมาณ 2554 ในช่วงเดือนตุลาคม 2553 ถึงเดือนกันยายน 2554 โดยแบ่งเวลาในการปฏิบัติงานตามตารางกำหนดวัน และเดือนเพื่อให้เห็นสภาพข้อเท็จจริงทั้งในส่วนที่เห็นชัดเจนและแฝงเร้น จากขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 10 ขั้นตอน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ สมุดบันทึกอนุทิน แบบตรวจเอกสาร แบบบันทึกการประชุม แผนผัง แผนที่ แผนผังความสัมพันธ์ อุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่ กล้องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง การฉายเขียนผังความคิด เป็นต้น

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการ นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาเก็บให้เป็นระบบระเบียบ ให้ ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ ความหมายของข้อมูล วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมาย ซึ่ง ก่อนวิเคราะห์ ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เรียกว่า “การ ตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation)” (Denzin, 1970 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2009) โดย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) จะเน้นการตรวจสอบ ข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบ มาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

ประเภทที่ 2 การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) จะเน้นการ ตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่ง ถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มา มีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัย ได้มา มีความถูกต้อง

ประเภทที่ 3 การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theory triangulation) จะเน้นการตรวจสอบ ว่าถ้ามีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มา เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่า ไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในครั้งนี้ดำเนินการ จัดระบบสิ่งที่ผู้วิจัยได้เห็น ได้ยิน และได้ อ่าน เพื่อให้เข้าใจความหมายในสิ่งที่ได้เรียนรู้ ในการจัดการกับข้อมูล นักวิจัยใช้วิธีบรรยาย อธิบาย ตั้งสมมติฐาน สร้างทฤษฎี และเชื่อมโยงสิ่งที่ศึกษาไปยังเรื่องอื่นๆ ในการที่จะทำเช่นนั้น ได้นักวิจัย จะต้องจัดประเภท สังเคราะห์ ค้นหาแบบแผน และตีความข้อมูลที่รวบรวมมา นักวิจัยจึงต้อง วิเคราะห์ข้อมูลตลอดทุกขั้นตอนของการวิจัย และต้องวิเคราะห์ย้อนกลับไปกลับมาหลายครั้ง จนกว่าจะได้สิ่งที่ต้องการศึกษาครบถ้วนจนสามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ การวิเคราะห์ข้อมูล มี วิธีการที่สำคัญ ดังนี้

1) การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มา จำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ เช่น ข้อมูลหมวดบุคคลากร ข้อมูลหมวดงบประมาณ ข้อมูลหมวดวัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลหมวดงบประมาณ เป็นต้น

2) การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกัน

3) การเปรียบเทียบเหตุการณ์ (Constant Comparison) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มา ไป เทียบเคียงหรือเปรียบเทียบกับเหตุการณ์อื่น เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันที่เกิดขึ้น

4) การวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ออกให้เห็นเป็นส่วนๆ

5) การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) เป็นการนำเอกสารหรือหลักฐานต่างๆ มาวิเคราะห์ให้เห็นว่า มุ่งพรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

6) การวิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เห็นว่าจากผลมาจากเหตุ คือ วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น ย้อนกลับมาให้เห็นว่าเกิดมาจากเหตุปัจจัยใดบ้าง หรือวิเคราะห์เหตุไปหาผล คือ วิเคราะห์จากเหตุไปหาผล คือ วิเคราะห์ให้เห็นว่าเมื่อเหตุนี้เกิดขึ้น ได้นำไปสู่ผลที่เกิดขึ้นอะไรบ้าง

7) การสร้างจินตนาการเชิงสังคมวิทยา (Sociology Imaginary) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยเปลี่ยนมุมมองการวิเคราะห์ไปยังมุมมองอื่นๆ เพื่อดูผลการวิเคราะห์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเช่นใด

8. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ความถูกต้องตรงประเด็น (Validity) หมายถึง คุณสมบัติของผลผลิตจากการวิจัย ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของข้อค้นพบ คำอธิบาย ข้อสรุป การตีความหรือแนวทฤษฎี ว่าถูกต้องตรงตามสภาพที่เป็นอยู่ของกลุ่มตัวอย่างที่เราศึกษามีเหตุผลและใช้ได้เพียงใด ความถูกต้องตรงประเด็นของการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

8.1 ความถูกต้องตรงประเด็นภายใน คือ ถูกต้องตามความจริงของปรากฏการณ์หรือประเด็นที่ศึกษานั้นคือการวิจัยเสนอภาพของสิ่งนั้นได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ผิดไปจากความจริงของสิ่งนั้น

8.2 ความถูกต้องตรงประเด็นภายนอก คือ ผลของการศึกษา (ข้อค้นพบ, ข้อสรุป, ข้อเสนอจากการศึกษา ฯลฯ) สามารถนำไปใช้กับที่อื่นได้ ความถูกต้องตรงประเด็น อาจจำแนกเป็น 4 ชนิด คือ ความถูกต้องตรงประเด็น ในเรื่องของการ (1) พรรณนา (นักวิจัยบอกเล่าเกี่ยวกับปรากฏการณ์ได้ถูกต้องมากน้อยเพียงใด) เป็นการนำเสนอข้อมูลอย่างละเอียดคือ แสดงให้ภาพทุกแง่มุมของบุคคลและปรากฏการณ์ ทั้งด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างของสังคม (2) ตีความข้อมูล คือการพยายามจะตีความหมายออกมาจากข้อมูลที่มีอยู่เป็นการทำความเข้าใจว่าข้อมูลบอกอะไรแก่เราบ้าง นักวิจัยเชิงคุณภาพต้องแสวงหาความหมายที่แท้จริงของข้อมูลนั้น (3) เป็นไปตามทฤษฎี คือการตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด และ (4) นำผลไปใช้กับที่อื่น เวลาอื่น เป็นการตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยนำข้อมูล ไปใช้ในสถานที่แตกต่างกันจะมีผลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

9. การเขียนรายงานผลการวิจัย

นำเสนอรายงานในรูปแบบอิงแนวคิดเชิงวิพากษ์ แสดงหลักฐานประกอบ ทั้งข้อมูลสถิติ ภาพถ่าย เอกสารอื่นๆ ถึงสิ่งที่ได้ร่วมคิด ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผล นั้นว่า ได้ผลอย่างไร ทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ ทำกันอย่างไร ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น เกิดการเรียนรู้ หรือมีทฤษฎีใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรขึ้นมาบ้างจากการปฏิบัติ ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัย และระดับองค์กร มีข้อเสนอแนะอะไรและอย่างไรสำหรับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นที่ต้องการจะพัฒนาหรือแก้ปัญหานั้น ๆ ดังนั้น ผลการวิจัยจะมีลักษณะการพรรณนาหรือบรรยายเชิงวิพากษ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียน โคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นผลจากการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนที่เขียนไว้ในบทที่ 3 โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงรอบ จำนวน 10 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนไม่ได้แยกออกโดยชัดเจนโดยเฉพาะขั้นตอนการลงมือปฏิบัติ(Acting)กับขั้นตอนการสังเกตผล(Observing) จะมีหลักการปฏิบัติแต่ละขั้นตอนที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นข้อมูลที่ได้เพียงพอแล้วจึงจะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ตามหลักการของ McTaggart (2010) ใน การปฏิบัติการในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ยึดหลักวิธีการวิจัยจากการศึกษา แนวคิดของ 1) Kondon, Pain & Kesby (2007) 2) McIntyre (2008) 3) Creswell (2008) 4) James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) 5) Kapoor & Jordan (2009) 6) McTaggart (2010) 7) วิโรจน์ สารรัตนะ(2010) ที่เป็นวิธีวิทยา(Methodogy) เป็นการเลือกวิธีการที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้และความจริง ญาณวิทยา(Epistemology) คือ ความรู้นั้นเป็นความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและโรงเรียนที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยลงมือปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยทุกคนที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการมีอุดมการณ์การใช้อำนาจ(Political Ideology) กล่าวคือต้องคำนึงเสมอว่าทุกคนมีความเสมอภาคในการแสวงหาความรู้โดยวิธีวิภาษ(dialectic) อย่างมีเหตุผล การรายงานผลการวิจัยจะคำนึงถึงหลักการการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของนักวิชาการดังนี้

1) แนวคิด Kondon, Pain & Kesby (2007) ที่ให้ทัศนะว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย บริบทของชุมชนและโรงเรียนที่ทำการศึกษา(place) คนในชุมชนและโรงเรียนที่มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษา(people) และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการในครั้งนี้(participation) โดยการสะท้อนผลด้วยตัวเอง(self-reflection) และการวิพากษ์จากภายใน(internal critique) ทำให้เกิดความรู้และผลักดันทำให้เกิดอำนาจ(power) ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นการนำทฤษฎีลงไปสู่การปฏิบัติ วิธีการวิจัยจะเริ่มจากการร่วมกันพิจารณาตามขีดความสามารถและทรัพยากร การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการทางสังคมศาสตร์ เช่น การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และข้อมูลทางภูมิศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการร่วมกันเสวนาเพื่อหาจุดบกพร่อง ข้อจำกัดและผลกระทบ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จริยธรรม และอาชีพ ตลอดเวลาที่ทำการวิจัยจะมีการร่วมมือกันปฏิบัติในทุกขั้นตอน

2) แนวคิดของ McIntyre (2008) ที่ให้ทัศนะในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้เสียที่มีความปรารถนา(desire)การเปลี่ยนแปลงตนเองและชุมชนของตนเอง โดยใช้วิธีการสะท้อนผล(reflection)ในการตรวจสอบข้อมูลและปัญหาโดยการเสวนากันอย่างเป็นตรรกะ(logical)เพื่อให้ได้ความชัดเจน นำไปสู่การร่วมกันตัดสินใจเพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและเกิดพันธะสัญญาระหว่างผู้ร่วมปฏิบัติการ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมระหว่างผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ก่อนการปฏิบัติการและหลังปฏิบัติการ เกิดความรู้ที่จะพัฒนาตนเอง วิธีการวิจัยจะเริ่มจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการเล่าเรื่อง การบรรยาย การดูรูปกิจกรรมที่ผ่านมา เพื่อกระตุ้นให้เกิดประเด็นคำถาม การสะท้อนความคิด เกิดการสืบค้นหาปัญหา นำไปสู่ความคิดในการพัฒนา กลั่นกรองจนมีแผนเพื่อการปฏิบัติการ มีการกระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้สึก เกิดความรับผิดชอบ(conscientization) จนเกิดอุดมการณ์ (ideology) ร่วมกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนและองค์กร

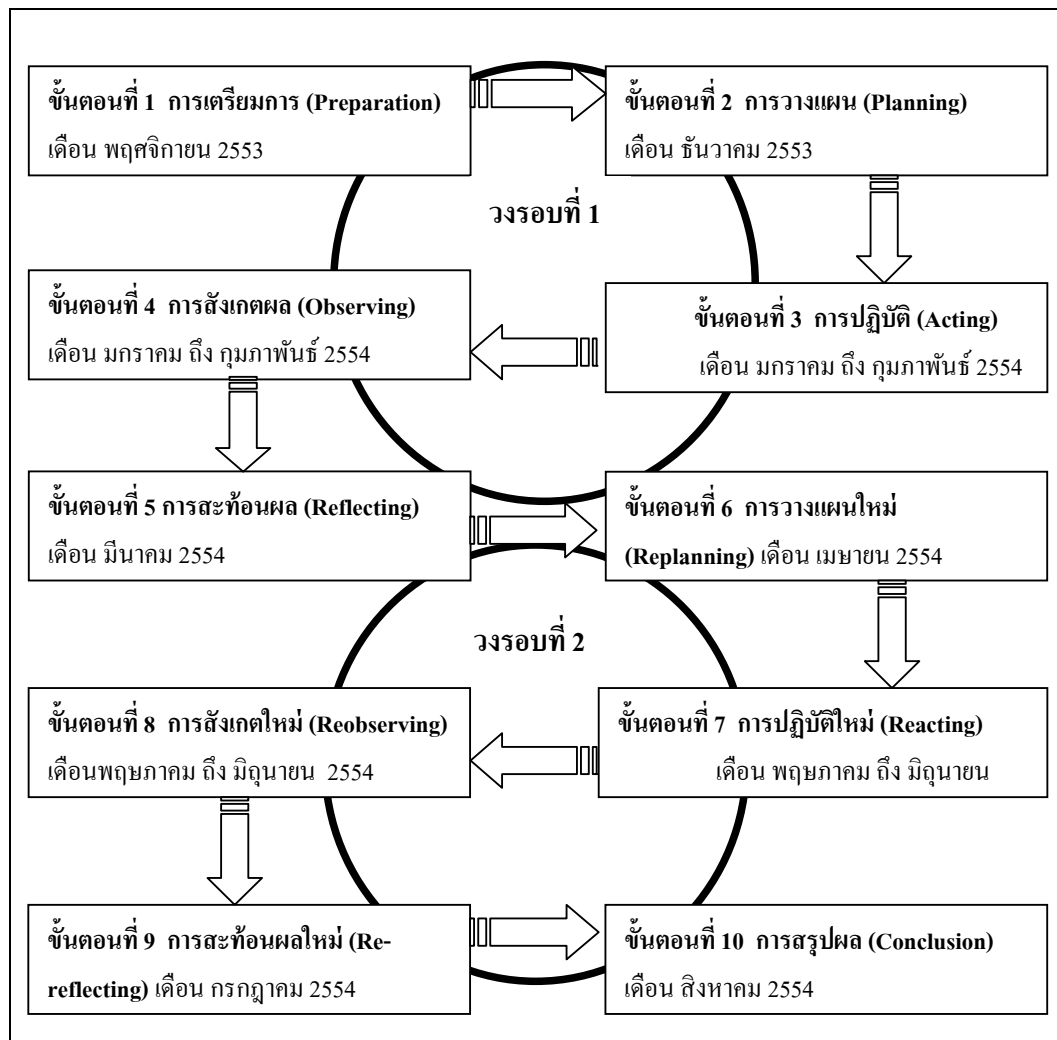
3) แนวคิดของ Creswell (2008) ที่ให้ทัศนะว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในด้านการศึกษาก็คือเป็นการปรับปรุงพัฒนาการศึกษาโดยการสร้างพลังอำนาจ(empowerment)ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาเพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติการจะไม่มี การบังคับบัญชาทั้งระหว่างผู้ร่วมวิจัยและเนื้อหาระเบียบวิธีการวิจัย วิธีการวิจัยจะเริ่มจากการร่วมกันศึกษาประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความต้องการแก้ไขในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของนักเรียนและครู ผู้วิจัยเป็นผู้ติดต่อสื่อสาร กำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กำหนดบทบาทหน้าที่ตนเอง แสวงหามุมมองใหม่ในการแก้ไขปัญหา สำหรับ นักเรียน โรงเรียน และชุมชน ผู้วิจัยสามารถทำการวิจัยได้ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มคน ระดับโรงเรียนและระดับชุมชน

4) แนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) ที่มีการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือเพื่อการเปลี่ยนแปลง (a tool to change) ของผู้บริหาร ครูและชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหาด้วยการสะท้อนผลจากผู้ปฏิบัติเอง (self reflection) ทำให้เกิดพลัง เกิดการเปลี่ยนแปลง การพัฒนา มีความรับผิดชอบต่อตนเอง วิชาชีพ โรงเรียนและชุมชน เป็นการยกระดับสู่การเปลี่ยนแปลงบรรยากาศทางการศึกษา การวิจัยเริ่มจากการศึกษาและเรียนรู้ลักษณะของชุมชนที่ทำการศึกษาร่วมกันประเมินปัจจัยที่ต้องการศึกษาที่ทำให้เกิดสภาพที่เป็นอยู่ มีการศึกษาข้อมูลที่เป็นเอกสารหรือการวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการลงมือปฏิบัติการเพื่อสลายการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงและเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาโรงเรียนของผู้นำทางการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทุกๆฝ่ายโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรม 7 ประการคือ ขออนุญาตเก็บข้อมูล, ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย, เคารพในการตัดสินใจ, พัฒนาความรู้, ยึดความเที่ยงตรงเชื่อถือได้อย่างมีมาตรฐาน,

ปฏิบัติการเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นและรายงานด้วยความซื่อสัตย์ มีการเติมเต็มด้วยการสะท้อนผล
 สิ่งที่ได้คือข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพที่สอดคล้องกัน มีการรวบรวมข้อมูล การ
 วิเคราะห์ตรวจสอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนข้อมูลอึดตัว การรายงานผลจะเป็นการรายงานที่
 เป็นทางและไม่เป็นทางการ เป็นรายงานส่วนบุคคลและรายงานการปฏิบัติการของส่วนรวม

5) แนวคิดของ Kapoor & Jordan (2009) ที่ได้รวบรวมแนวความคิดของนานาชาติ
 (international perspectives) เกี่ยวกับการเปลี่ยนของสังคม (social) การศึกษา (education) และการ
 วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) เห็นว่าการเปลี่ยนของคนในสังคม
 เพื่อสังคมของตนเอง การให้การศึกษาจากจุดยืนของตนเอง แสวงหาคำตอบด้วยเหตุผลของตนเอง
 โดยตนเองเป็นผู้กำหนดเป้าหมายเอง เพื่อตนเอง ด้วยการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่คำนึงถึงกลุ่มย่อย
 นอกสังคมทำให้เกิดพลังอำนาจ(power) ความรับผิดชอบในตนเอง และทุกคนก็ยังคงอยู่ในสังคม
 ของตนเองต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

6) แนวคิดของ McTaggart (2010) ที่มีแนวคิดว่าการปฏิบัติการในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
 แบบมีส่วนร่วมแต่ละขั้นตอนไม่ได้แยกออกโดยชัดเจน จะมีหลักการปฏิบัติแต่ละขั้นตอนที่ผู้วิจัย
 และผู้ร่วมวิจัยมีความคิดเห็นว่าข้อมูลที่ได้เพียงพอแล้วจึงจะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป
 กระบวนการวิจัยมีความยืดหยุ่น เปิดรับความคิดเห็นจากภายนอกมากขึ้น เกิดการตอบสนองมาก
 ขึ้น ความสำเร็จของการวิจัยแบบนี้คือ เกิดความร่วมมือ มีความเข้มแข็ง มีความรู้สึกด้วยตนเองว่า
 ได้มีการพัฒนา(development) มีวิวัฒนาการ(evolution)ด้วยตนเอง มีความเข้าใจ(understanding)ใน
 การปฏิบัติด้วยตนเอง รู้สถานการณ์(situation)ของตนเอง

ภาพที่ 28 กรอบขั้นตอนและเวลา การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

7) แนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตนะ(2010) ที่มีแนวคิดว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นวิจัยที่อิงกับปรัชญาของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์(critical social theory) และทฤษฎีหลังสมัยใหม่(theories of postmodernism) ส่วนการลงมือปฏิบัติจะคำนึงถึงบทบาทของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยที่ต้องร่วมกันคิด ร่วมกันลงมือปฏิบัติ ร่วมกันสะท้อนผล โดยการวิพากษ์ในมุมมองของตนเอง โดยคำนึงถึงหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทผู้วิจัย 10 ประการ ข้อมูลที่ได้ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณต้องได้รับการยืนยันโดยวิธีการสะท้อนผล(reflective method) การวิพากษ์(critical) ของผู้มีส่วนได้เสีย มีการนำเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จตามบริบทของสังคมการศึกษาไทยในรูปแบบของการถอดบทเรียน(lesson distilled)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้เป็นการวิจัยระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาโดยผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบขั้นตอนและระยะเวลาในการที่การวิจัยดัง ภาพที่ 28 และมีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการปฏิบัติการจริง

จากกรอบขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอนโดยคำนึงถึงหลักการและวิธีการที่กล่าวไว้ข้างต้น มีผลการปฏิบัติการที่เกิดขึ้นจริงดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation)

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยลงพื้นที่และศึกษาริบท เพื่อทำความเข้าใจกับโรงเรียนที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา ในการปฏิบัติการในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการทำกิจกรรมร่วมกันตามแนวคิดของ McIntyre (2008) เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย ทำให้เกิดประเด็นคำถาม การสืบค้นหาคำตอบนำไปสู่การพัฒนาความคิด โดยผู้วิจัยได้เลือกวิธีการเล่าเรื่อง เพื่อสร้างความคุ้นเคย และเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดการยอมรับ ตามแนวคิดของ Creswell (2008) ผู้วิจัยใช้วิธีการไปพบปะกับผู้ร่วมวิจัยที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นตามแนวคิดของ Creswell (2008) ที่ให้ทัศนะว่าผู้วิจัยมีหน้าที่กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) บุคลากรในโรงเรียนที่ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนและครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน 2) บุคคลภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียน สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประชาคมจังหวัดขอนแก่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าของกิจการ เพื่อให้เห็นภาพรวมของผู้ร่วมวิจัย สถานภาพและการมีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่เข้าไปศึกษา ผู้วิจัยจึงแสดงข้อมูลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมวิจัยกับโรงเรียน

ผู้ร่วมวิจัย	ลักษณะการมีส่วนร่วม	จำนวน(คน)	ความสัมพันธ์กับโรงเรียน
ผู้บริหาร,ครู	บุคคลภายในโรงเรียน	14	ปฏิบัติงานในโรงเรียน
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บุคคลภายในโรงเรียน	9	กำกับดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน
ผู้ปกครอง	บุคคลภายนอกโรงเรียน	12	รับบริการ
สมาชิกองค์กรท้องถิ่น	บุคคลภายนอกโรงเรียน	1	สนับสนุนงบประมาณ
ผู้ใหญ่บ้าน,กำนัน	บุคคลภายนอกโรงเรียน	1	ดูแลความเรียบร้อยในชุมชนรอบโรงเรียน
พยาบาล/ตำรวจ	บุคคลภายนอกโรงเรียน	2	ดูแลสวัสดิภาพและสุขภาพนักเรียน
เจ้าของกิจการ	บุคคลภายนอกโรงเรียน	1	ดำเนินกิจการในชุมชนรอบโรงเรียน
รวม		40	

การลงพื้นที่ที่ทำการศึกษานี้มีจุดประสงค์คือ 1) เพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านได้แก่ ศึกษาขอบเขตและลักษณะของพื้นที่ที่ต้องการศึกษา ลักษณะของชุมชน คนในชุมชนที่เข้าไปศึกษามีความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่เข้าไปศึกษา ตลอดจนสังเกตและสัมภาษณ์ข้อจำกัดของผู้ร่วมวิจัยทั้งด้านสถานภาพ เพศ อาชีพ ร่างกายและอารมณ์ ที่เป็นข้อมูลด้านสังคมศาสตร์ ตามแนวคิดของ McIntyre (2008) 2) สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อกำหนดเวลาในการทำงาน(time frame) และกติกาในการทำงานร่วมกัน 3) สอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ต้องมี การทำแผนปฏิบัติการ โครงการ กิจกรรม และมีการ สอดแทรกหลักการประสานพลัง แล้วมีการกำหนดการประชุมร่วมกัน 1 วัน เพื่อร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ กำหนดข้อตกลงร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสีย ตามแนวคิดของ Kindon, Pain , & Kesby (2007) และมีการเริ่มต้นวิจัยโดยการตั้งคำถามแบบง่าย ๆ เพื่อให้มีการดำเนินการวิจัยได้ง่ายตาม ทักษะของ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) มีการปรึกษาหารือและช่วยกันสรุปผลการ ปฏิบัติการเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติในขั้นตอนนี้ด้วยการวิพากษ์ทำให้เกิดความตระหนักว่าผู้ร่วมวิจัย มีส่วนได้เสียตลอดการทำวิจัยตามแนวคิดของ McIntyre (2008) เมื่อพึงพอใจแล้วจึงช่วยกัน พิจารณาดำเนินการในขั้นตอนนี้ต่อไปตามแนวคิดของ McTaggart (2010) โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็น การเก็บรวมข้อมูล แหล่งข้อมูลและเครื่องมือการเก็บข้อมูลในขั้นเตรียมการได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้าง การสนทนากลุ่ม ตามแนวคิดของ Kindon, Pain , & Kesby (2007) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 กิจกรรมการศึกษาข้อมูลเพื่อเตรียมการ

กิจกรรม	ประเด็นที่ศึกษา	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล
ร่วมประชุม บุคลากรใน โรงเรียน	-ข้อมูลผู้มีส่วนร่วมจัดการศึกษา -ความสัมพันธ์กับโรงเรียน -ความรู้การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ -ความพร้อมการเข้าร่วมวิจัย -ความคิดเห็นการกำหนดเวลา	บันทึกการประชุม บันทึกอนุทิน แบบตรวจสอบเอกสาร แบบสังเกต ภาพถ่าย	ผู้ร่วมวิจัย
ร่วมประชุม กรรมการ สถานศึกษา	-ข้อมูลผู้มีส่วนร่วมจัดการศึกษา -ความสัมพันธ์กับโรงเรียน -ความรู้การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ -ความพร้อมการเข้าร่วมวิจัย	บันทึกการประชุม บันทึกอนุทิน แบบตรวจสอบเอกสาร แบบสังเกต ภาพถ่าย	ผู้ร่วมวิจัย
ร่วมทำกิจกรรมกับ กลุ่มอาชีพ	-ข้อมูลผู้มีส่วนร่วมจัดการศึกษา -ความสัมพันธ์กับโรงเรียน -ความพร้อมการเข้าร่วมวิจัย	แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต บันทึกอนุทิน	ผู้มีส่วนได้เสีย
พบปะผู้ปกครอง นักเรียน	-ข้อมูลผู้มีส่วนร่วมจัดการศึกษา -ความสัมพันธ์กับโรงเรียน -ความพร้อมการเข้าร่วมวิจัย -ลักษณะภูมิศาสตร์ของเขตบริการ	แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต บันทึกอนุทิน แผนที่เขตบริการของโรงเรียน ภาพถ่าย	ผู้มีส่วนได้เสีย
ร่วมประชุม เตรียมการ	-ข้อมูลผู้มีส่วนร่วมจัดการศึกษา -ความสัมพันธ์กับโรงเรียน -ความรู้การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ -ความพร้อมการเข้าร่วมวิจัย -ความคิดเห็นการกำหนดเวลา	แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต บันทึกการประชุม บันทึกอนุทิน แบบสนทนากลุ่ม ผังกำหนดเวลา(time frame) ภาพถ่าย	ผู้ร่วมวิจัย
สรุปผลการปฏิบัติ ขั้นเตรียมการ	-ข้อดี -ข้อด้อย -ข้อที่ควรแก้ไข -ความคิดเห็นอื่นๆ	แบบสรุปผลการปฏิบัติ แบบสังเกต แบบสอบถาม บันทึกอนุทิน ภาพถ่าย	ผู้วิจัยและผู้ ร่วมวิจัย

1. จุดเริ่มต้น (วันที่ 1 พฤศจิกายน 2553 – 28 พฤศจิกายน 2553)

การเริ่มลงพื้นที่ของผู้วิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้พบปะกับผู้ร่วมวิจัย คือ 1) บุคลากรในโรงเรียนในการประชุมเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 2) ผู้ร่วมวิจัยที่เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ในการประชุมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งที่ 1 ปีการศึกษา 2553 3) กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ ตำรวจ ที่มาให้ความรู้ในโรงเรียนในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2553 และ 4) พบปะกับผู้ปกครองนักเรียนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนในอำเภอน้ำพอง จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยไผ่หนองโน บ้านโคกสูง บ้านกุดน้ำใส่น้อย บ้านนาเรียง บ้านคำมิด อำเภอลือชัยสง่างาม จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโนนสง่า บ้านคำม่วง บ้านนาอ่างทอง บ้านโนนทองห้วยบาก ผลการปฏิบัติการลงพื้นที่ในขั้นตอนนี้ดังนี้

1.1 บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน

ผู้วิจัยได้พบปะ พูดคุยกับผู้ร่วมวิจัยที่เป็นบุคลากรในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ในวันที่ 1 เดือน พฤศจิกายน 2553 เป็นการประชุมวันเปิดเรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 เวลา 15.00 น. โดยผู้วิจัยได้ขอเสนอหัวข้อการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในวาระการประชุม ครั้งที่ 3 ปีงบประมาณ 2554 ในวาระที่ 4 ที่เป็นวาระเรื่องอื่น ๆ การประชุมในครั้งนี้มีประธานการประชุมคือ รองผู้อำนวยการโรงเรียน จากการตรวจสอบเอกสารสารสนเทศของโรงเรียนทำให้ได้ข้อมูลผู้เข้าร่วมประชุม พบว่าบุคลากรในโรงเรียนที่เข้าร่วมประชุมเปิดภาคเรียนในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2553 มีจำนวนทั้งสิ้น 14 คน โดยมีบุคลากรที่เป็นชาย จำนวน 7 คน หญิง 7 คน เมื่อแยกตามอายุแล้วมีบุคลากรที่มีอายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน อายุระหว่าง 41 ถึง 50 ปี จำนวน 4 คน อายุระหว่าง 31 ถึง 40 ปี จำนวน 2 คน ส่วนอายุไม่เกิน 30 ปี มีจำนวน 5 คน เมื่อแยกตามวุฒิการศึกษา มีบุคลากรที่จบปริญญาตรี มากที่สุด คือ มีจำนวน 10 คน และจบการศึกษาระดับ ปริญญาโท จำนวน 4 คน เมื่อพิจารณาจากประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา มีบุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษามากกว่า 20 ปี มีจำนวน 2 คน มีประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา ระหว่าง 10 ถึง 19 ปี มีจำนวน 5 คน และมีประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาน้อยกว่า 10 ปี มีจำนวน 7 คน เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง บุคลากรที่มีตำแหน่งวิทยฐานะ คศ. 3 มีจำนวน 3 คน ตำแหน่ง ครู คศ. 2 จำนวน 4 คน ตำแหน่งครู คศ. 1 จำนวน 2 คน ครูผู้ช่วย จำนวน 1 คน ครูสนับสนุนการสอน จำนวน 3 คน และมีเจ้าหน้าที่การเงินและพัสดุ จำนวน 1 คน

การประชุมเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ในวาระที่ 4 เรื่องอื่น ๆ ผู้วิจัยใช้วิธีการบรรยายเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอความรู้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การทำ

แผนปฏิบัติการและหลักการประสานพลัง ประมาณ 20 นาที แล้วเปิดโอกาสให้มีการซักถามจากผู้ร่วมประชุมในประเด็น การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียน ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล รายละเอียดการประชุมในการทำงานร่วมกัน ผู้มีส่วนได้เสียที่จะมาเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ และขอรับฟังความคิดเห็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการประชุมเชิงปฏิบัติการในแต่ละขั้นตอน

ผู้วิจัย กล่าวว่า

“ตามที่ผมได้ขออนุญาตศึกษาต่อระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น นั้น ในการทำการวิจัยเพื่อขอรับปริญญา ผมได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และบริบทของโรงเรียนของเรา จนได้ชื่อเรื่องวิจัยขึ้นมา คือ การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจากการจัดการศึกษาในโรงเรียนของเรา มีวิธีการดำเนินการคือ จัดประชุมเพื่อปฏิบัติการหาทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาที่ช่วยกันวิเคราะห์ขึ้นมาจากสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเรา ส่วนการประสานพลังเป็นแนวคิดเสริมลงไปเพื่อสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลง ทั้งตัวบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการเสวนากันของผู้ร่วมวิจัยทุกคน ผลที่ได้เป็นการแสวงหาคำตอบร่วมกัน ผลการวิจัยจะรายงานออกมาเป็นการบรรยาย เล่าเรื่อง บางครั้งจะมีแผนภูมิ ผังกราฟิก รูปภาพ แสดงผลร่วมด้วย การวิจัยในครั้งนี้ผมคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์กับโรงเรียนของเราที่มีปัญหาทับซ้อนกันอยู่ การวิจัยในครั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคน ท่านใดมีข้อคิด ข้อเสนอแนะ หรือข้อซักถามในการทำวิจัยครั้งนี้ก็ช่วยเสนอแนะด้วยครับ”

(บันทึกการประชุม 1 พ.ย. 2554)

จากการสังเกตพบว่าผู้ร่วมวิจัยมีความกระตือรือร้นที่จะได้ทำงานร่วมกันโดยแสดงความคิดเห็นและเล่าประสบการณ์ที่ตนเคยทำการวิจัยจากการศึกษาระดับปริญญาโท และการทำผลงานทางวิชาการโดยรองผู้อำนวยการผู้เป็นประธานการประชุมให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการวิจัยที่มีการบรรยาย

วิบูลรัตน์ (รองผู้อำนวยการหญิง อายุ 52 ปี) กล่าวสนับสนุนว่า

“ตอนที่เรียนปริญญาโทฉันเคยพบการวิจัยเชิงบรรยายเป็นการเล่าเรื่องต่างๆที่เกิดขึ้นที่น่าสนใจ เป็นการเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่มีการแสดงผลการวิจัยเป็นตัวเลข หรือถ้ามีก็น้อยมาก เขาเรียกกันว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ ถ้าได้ทำการวิจัยในโรงเรียนของเราก็ยินดี ครูทุกคนก็จะได้ช่วยกัน ถือว่าได้เรียนรู้ไปด้วย”

(บันทึกอนุทิน 1 พ.ย. 2553)

ในการวิจัยที่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีผู้เข้าร่วมประชุมบางคนเคยได้อินมาบ้างแต่ยังไม่เคยปฏิบัติตามหลักการที่แท้จริง

วรกรานต์ (ชาย อายุ 53 ปี) กล่าวเสริมว่า

“ผมก็เคยได้อินมาบ้างเรื่องการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เป็นการทำการวิจัยในเฉพาะที่เฉพาะแห่งและบางครั้งก็ได้ยินเขาพูดถึงการวิจัยที่กำลังนิยมทำกันมากขึ้นในทุกวันนี้คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแต่ก็ไม่เคยรู้ว่าเขาทำกันอย่างไร ถ้ามีการทำวิจัยแบบนี้ในโรงเรียนของเราผมก็อยากเรียนรู้ไปด้วย”

(บันทึกอนุทิน 1 พ.ย. 2553)

ส่วนในประเด็นเรื่องการทำแผนปฏิบัติการก็ได้ทำกันทุกปีงบประมาณ ถ้าจะให้จัดทำแผนปฏิบัติการโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายก็พอจะมีแนวทางในการจัดทำและสามารถเป็นแกนนำในการจัดทำได้

สุรศักดิ์ (ชาย อายุ 43 ปี) เสนอความคิดว่า

“ผมได้รับมอบหมายให้อยู่ฝ่ายแผนงาน ผมเคยทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน การทำแผนปฏิบัติการเราทำทุกปีอยู่แล้วคิดว่าไม่ยากที่จะเป็นแกนนำในการทำแผนปฏิบัติการร่วมกันในครั้งนี้”

(บันทึกอนุทิน 1 พ.ย. 2553)

และในประเด็นการประสานพลังนั้นมีผู้ร่วมประชุมคนหนึ่งเสนอแนวคิดว่าเป็นการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความสำเร็จร่วมกัน

สุรัชย์ (ชาย อายุ 48 ปี) กล่าวแย้งว่า

“การประสานพลัง ไม่เคยได้อินมาก่อนเลย แต่ฟังดูแล้วก็เหมือนกับว่าแต่ละคนมีกำลังของตนเองแล้วนำมารวมกัน แล้วเมื่อฟังครูพูดแล้วเหมือนกับเราต้องร่วมมือกันทำงานให้สำเร็จนั่นเอง ถ้าทำแค่ครูฝ่ายเดียวก็สำเร็จ ถ้าจะนำชาวบ้านผู้ปกครองมาทำวิจัยผมว่าทำได้ยาก”

(บันทึกอนุทิน 1 พ.ย. 2553)

ส่วนเวลาที่เหมาะสมในการประชุมเพื่อวางแผนการทำงานนั้นควรเป็นวันเสาร์ อาทิตย์ หรือวันหยุดราชการ

กุศลสิน (หญิง อายุ 35 ปี) กล่าวเสนอว่า

“ทำได้ ไม่ได้ก็น่าจะลองดู ขึ้นอยู่กับวิธีการที่จะทำ ที่จริงแล้วเราก็ทำงานร่วมกันทุกวันอยู่แล้วแต่เพื่อให้ผู้ร่วมงานที่เป็นผู้ปกครอง หัวหน้าชุมชนมาร่วมทำงานกับเราได้น่าจะเป็นวันเสาร์ อาทิตย์ หรือไม่ก็เป็นวันหยุดราชการ”

(บันทึกอนุทิน 1 พ.ย. 2553)

บรรยากาศการในการประชุมในครั้งนี้ได้แสดงใน ภาพที่ 29 เมื่อถึงเวลา 17.00 น. ประธานการประชุมจึงกล่าวขอบคุณและปิดประชุม

ภาพที่ 29 การประชุมเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553

1.2 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน

ผู้วิจัยได้พบปะกับผู้ร่วมวิจัยที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน ที่ประกอบด้วย สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยมีโอกาสได้พบเป้าหมายนี้ในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2553 ในเวลา 09.00 น. มีการประชุมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยที่ผู้วิจัยเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในตำแหน่งตัวแทนครู ในการประชุมครั้งนั้นนอกจากมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วโรงเรียนยังได้เชิญสมาชิกสภาเทศบาลตำบลน้ำพอง มาร่วมประชุมด้วย ประธานการประชุมในครั้งนี้คือ นายสันติ กลางหล้า ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้มี 11 คน โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน คือ นายสันติ กลางหล้า ผู้ทำหน้าที่เป็นประธาน นายหนูเลียง ไทยวังชัย เป็นผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พระครูประทุมจันทโรภาส เป็นตัวแทนองค์กรศาสนา นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีดาหลงและนายสาธร เหล่าเจริญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ นายธนู ศิริจันทพันธ์ ผู้วิจัย เป็นตัวแทนครู นางเพ็ญศรี อันทะปัญญา เป็นตัวแทนผู้ปกครอง นายวัชรินทร์ พรหมพฤษย์ เป็นตัวแทนศิษย์เก่า นายวิชัย มาจันทร์ เป็นเลขานุการ และมีผู้นำชุมชนเข้าร่วมประชุมจำนวน 2 คน คือ นายภาณุวัฒน์ พงษ์สมบัติ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลน้ำพองและนายเรวัติ ชัยอินทร์ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลน้ำพอง

วาระการประชุมในครั้งนี้เป็นการปรึกษาหารือปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องการแก้ไขในโรงเรียนที่ต้องการความร่วมมือกันหลายฝ่ายประกอบด้วย 1) ปัญหาเรื่องถนนที่ตัดผ่านโรงเรียนซึ่งประชาชนใช้ร่วมกันอาจเกิดอันตรายแก่นักเรียนและมีเสียงดังรบกวนการเรียนการสอน

2) เส้นทางเดินทางจากบ้านมาโรงเรียนของนักเรียนที่มีความยากลำบากอาจเป็นเพราะเป็นรอยเชื่อมต่อระหว่างอำเภอน้ำพองและอำเภอเขาสมันต์ทำให้ไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร 3) รับฟังความคิดเห็นในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยเฉพาะการช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องทุนการศึกษา จากการเสนอความคิดเห็น ปรีกษาหรือและสรุปผลการประชุม ทำให้เกิดแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ 1) การที่จะให้ประชาชนใช้เส้นทางอื่นในการเดินทางต้องค่อยเป็นค่อยไป โดยเทศบาลลำน้ำพองจะจัดสรรงบประมาณเพื่อทำถนนรอบโรงเรียนที่เป็นพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลลำน้ำพองอยู่แล้ว โดยจะประสานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดทำงบประมาณในครั้งนี้คาดว่าจะมีถนนคอนกรีตรอบโรงเรียนภายใน 1 – 2 ปีนี้

ภาณุวัฒน์ (นายกเทศมนตรีเทศบาลฯ ชาย อายุ 42 ปี) กล่าวสรุปว่า

“ผมจะร่วมกันกับท่านสมาชิกจัดสรรงบประมาณ โดยประสานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อให้มีถนนรอบโรงเรียนให้ประชาชนได้ใช้สัญจรแทนการเดินทางผ่านเข้ามาในโรงเรียนที่อาจเป็นอันตรายแก่ลูกหลานของเราและกระบวนการเรียนการสอน โรงเรียนเราสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่แล้ว ปัญหานี้จะแก้ไขได้ภายใน 2 ปีนี้.”

(บันทึกการสังเกต 2 พ.ย. 2553)

2) ถนนที่นักเรียนใช้เดินทางจากบ้านมาโรงเรียนเป็นถนนลูกรังทั้ง ๆ ที่เป็นถนนเชื่อมต่อระหว่างอำเภอน้ำพองและอำเภอเขาสมันต์ จะได้รับการแก้ไขโดยเทศบาลตำบลน้ำพองกับองค์การบริหารส่วนตำบลคำม่วงเสนอเรื่องเข้าจังหวัดและให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจารณาดำเนินการเพื่อให้ได้ถนนลาดยางที่มีโครงการอยู่แล้วเพียงแต่รองบประมาณในการก่อสร้าง

หนูเลี้ยง (ประธานสภาเทศบาลฯ ชาย อายุ 58 ปี) กล่าวสนับสนุนว่า

“จังหวัดขอนแก่นได้ทำโครงการทำถนนลาดยางจากบ้านโคกสูงไปยังบ้านคำม่วงนี้มานานแล้วแต่ยังไม่มียงบประมาณถ้าเราร่วมกันแจ้งความจำเป็นให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดสรรงบประมาณให้มาโดยเร็วก็จะสามารถแก้ไขปัญหาได้”

(บันทึกการประชุม 2 พ.ย. 2553)

3) ส่วนด้านการจัดการศึกษานั้นที่ประชุมมีความคิดเห็นว่าให้โรงเรียนดำเนินการเป็นหลักส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยเฉพาะทุนการศึกษา ในตอนท้ายของการประชุม ผู้วิจัยได้แจ้งที่ประชุมเกี่ยวกับการจะดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ร่วมกันจัดทำโครงการและเลือกแนวทางการปฏิบัติการร่วมกันทุกคนก็เข้าใจและสนับสนุนในการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้

เรวัต (สมาชิกสภาเทศบาลฯ ชาย อายุ 47 ปี) กล่าวเสนอว่า

“ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนผมอยากจะให้เกิดภาพของผู้ปกครองและนักเรียนว่ามาเรียนที่นี่แล้วสามารถเรียนต่อเนื่องถึงประกอบอาชีพได้และกลับมารับใช้ชุมชนของตนเองเหมือนกับเทศบาลลำน้ำพองที่ส่งลูกหลานในตำบลไปเรียนพยาบาลแล้วกลับมาเป็นพยาบาลชุมชน.”

(บันทึกอนุทิน 2 พ.ย. 2553)

พระสงฆ์ อายุ 54 ปี กล่าวว่า

“อาตมาก็เรียนจบปริญญาโทแล้วและสมาชิกสภาบางคนก็กำลังเรียนต่อระดับปริญญาตรี ปริญญาโท โดยได้รับทุนจากเทศบาลทุกคนยินดีร่วมมือในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นประโยชน์ต่อลูกหลานของเรามีอะไรก็ปรึกษาหารือกัน.”

(บันทึกอนุทิน 2 พ.ย. 2553)

เมื่อเวลา 12.00 น. จึงเลิกประชุม รับประทานอาหารร่วมกันแล้วเดินทางกลับ ดังภาพที่ 30

ภาพที่ 30 การประชุมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน

1.3 กลุ่มอาชีพ

ผู้วิจัยได้พบปะกับกลุ่มบุคคลนอกโรงเรียนที่มีอาชีพต่าง ๆ ในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2553 ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินการพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบในการให้ความรู้ด้านจราจร การป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดและปัญหาการถูกล่อลวง ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ เจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่เป็นตำรวจชุดชุมชนสัมพันธ์ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจท่านนี้ยินดีเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการได้โดยให้ความคิดเห็นว่าการให้ความรู้แก่นักเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของตนเอง

นายตำรวจ (ชาย อายุ 47 ปี) กล่าวว่า

“ผมคิดว่า..ในบางครั้งการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นนักเรียนก็ต้องให้ความรู้ไปด้วย เช่น การให้สวมหมวกนิรภัยก็ต้องมาบอกกันที่โรงเรียนให้รู้เสียก่อน เมื่อมีการตรวจจับกันบนท้องถนนจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้อง เป็นการป้องกันการทำผิดกฎหมายและการเรียนรู้ไปด้วยกัน ถ้าอาจารย์จะให้มาร่วมปฏิบัติการก็ทำได้และยินดี.”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 5 พ.ย. 2553)

นอกจากนี้ใน วันที่ 9 พฤศจิกายน 2553 ผู้วิจัยยังมีโอกาสได้ทำงานร่วมกับพยาบาลชุมชนที่มาตรวจสอบสุขภาพให้กับนักเรียนที่โรงเรียน นอกจากมาตรวจสอบสุขภาพแล้วยังได้ให้ความรู้ด้านการรักษาสุขภาพ การป้องกันตนเองจากสิ่งล่อลวงและ ให้คำปรึกษาปัญหาวัยรุ่นแก่นักเรียนด้วย เจ้าหน้าที่พยาบาลยินดีที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยให้เหตุผลว่าสามารถให้ความรู้แก่นักเรียนตามประสบการณ์ในวิชาชีพและเป็นการตอบสนองนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดของตนเอง โดยสามารถให้คำปรึกษาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของตน

บุญสม (บุรุษพยาบาลวิชาชีพ อายุ 50 ปี) กล่าวสนับสนุนว่า

“พยาบาลเรา..นอกจากปฏิบัติหน้าที่ในโรงพยาบาลแล้วจะมีเวรออกท้องที่เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับลูกหลานของเรา ดีกว่าที่จะปล่อยให้เกิดปัญหขึ้นก่อนแล้วจึงรักษาคนที่หลัง โดยเฉพาะ โรงเรียนที่มีเด็กวัยรุ่นเราต้องให้การดูแลเป็นพิเศษ ต้องเป็นทั้งพยาบาล เป็นเพื่อนให้คำปรึกษาด้านสุขภาพและการปฏิบัติตัว เป็นที่ผู้ให้คำแนะนำแก่พวกเขาด้วย ถ้าจะมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการก็จะเป็นการดึงเอาทุกฝ่ายมาทำงานด้วยกันให้ดียิ่งขึ้น.”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 9 พ.ย. 2553)

บรรยากาศการให้ความรู้และดูแลนักเรียน ดังภาพที่ 31

ภาพที่ 31 การให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและการดูแลสุขภาพของพยาบาลชุมชน

1.4 ผู้ปกครองนักเรียน

ในวันที่ 10 - 20 พฤศจิกายน 2553 ในเวลา 17.00 – 20.00 น.ของทุกวัน ผู้วิจัยออกไปพบปะกับผู้ร่วมวิจัยที่เป็นผู้ปกครองนักเรียน การเลือกจะไปพบผู้ปกครองคนใดทำโดยการพูดคุยกับนักเรียนและอาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียนแต่ละชั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลแล้วจึงกำหนดตัวบุคคลที่จะไปพบ ผู้วิจัยแสวงหาข้อมูลจากนักเรียนและอาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงถึงความพร้อมและข้อจำกัดในการเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มนักเรียนที่เรียนดี ความประพฤติเรียบร้อย กับกลุ่มนักเรียนที่เก็บตัวเงียบและไม่พูดคุยกับเพื่อนหรือบางคนชอบหนีเรียน เมื่อได้ข้อมูลพอเพียงแล้วจึงได้กำหนดตัวผู้ปกครองที่จะไปพบชั้นละ 2 คน คือ ผู้ปกครองที่มีลูกแต่งกายเรียบร้อย ความประพฤติดี และผู้ปกครองที่มีลูกที่แต่งกายไม่เรียบร้อยบ้าง ชอบหนีเรียนบ้าง เก็บตัวบ้าง รวมทั้งสิ้น 12 คน ดังข้อมูลในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงรายชื่อผู้ปกครองนักเรียนที่ผู้วิจัยเดินทางไปศึกษา

ที่	ชื่อ สกุล ผู้ปกครอง	ชื่อ สกุล นักเรียน	ระดับชั้น	ชื่อ หมู่บ้าน	อาชีพ ผู้ปกครอง
1	นางอรดี ต่อเสนา	เด็กหญิงมินตรา นามลา	มัธยมศึกษาปีที่ 1	นาอ่าง	ทำนา
2	นางพัชรีย์ เหมือนอ่วม	เด็กหญิงชวนฝัน มะลิโค	มัธยมศึกษาปีที่ 1	โคกสูง	ทำไร่
3	นางบังอร ค้างคำ	เด็กหญิงวิภาพร ค้างคำ	มัธยมศึกษาปีที่ 2	กุดน้ำใส	ทำไร่
4	นางหนูแดง เขียงใต้	นายสิทธิพร เขียงใต้	มัธยมศึกษาปีที่ 2	นาอ่าง	รับจ้าง
5	นางจิตรลี้ พลคำมาก	นางสาวภาวิณี พลคำมาก	มัธยมศึกษาปีที่ 3	คำมิด	ทำสวน
6	นางอำพร ตรีศาสตร์	นางสาวกักดี ตรีศาสตร์	มัธยมศึกษาปีที่ 3	คำมิด	ทำไร่
7	นางสมบุญ อามาศย์ สมบัติ	นางสาวณัฐนิชา อามาศย์ สมบัติ	มัธยมศึกษาปีที่ 4	คำมิด	รับจ้าง
8	นางดาหวัน ไบลาด	นางสาวนันทนา ไบลาด	มัธยมศึกษาปีที่ 4	นาเรียง	รับจ้าง
9	นางอุไร ทรงเหล็กสิงห์	นางสาวเนตรนภา ทรง เหล็กสิงห์	มัธยมศึกษาปีที่ 5	คำม่วง	ทำไร่
10	นางเพ็ญศรี อันทะ ปัญญา	นางสาวสุพรรณิ อันทะ ปัญญา	มัธยมศึกษาปีที่ 5	คำมิด	ทำนา
11	นางนาถิ นุสรคาม	นายจำเนียร นุสรคาม	มัธยมศึกษาปีที่ 6	หนองโน	ทำนา
12	นางคำไพ หงษ์บุตรดี	นายทองจันทร์ ไทยวังชัย	มัธยมศึกษาปีที่ 6	ห้วยไผ่	รับจ้าง

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2553 เวลา 18.30 น. ผู้วิจัยเริ่มต้นเดินทางไปพบผู้ปกครองของเด็กคนหนึ่งที่ชอบเก็บตัวเงียบไม่ชอบคุยกับใคร มีระยะการเดินทางจากบ้านไป

โรงเรียน 15 กิโลเมตร ครอบครัวของนักเรียนคนนี้อาศัยอยู่ในบ้าน 2 ชั้น เมื่อเข้าไปพบกับผู้ปกครองได้สอบถามจากนักเรียนจึงทราบว่าแม่ของเธอไม่สามารถพูดได้ตั้งแต่กำเนิด จึงสอบถามย่าของนักเรียนถึงการปฏิบัติตนเองของนักเรียนและความสามารถในการเข้าร่วมปฏิบัติการของผู้ปกครอง พบว่าผู้ปกครองมีข้อจำกัดด้านร่างกาย โดยย่าของนักเรียนให้ข้อมูลว่าผู้ปกครองของเด็กเป็นใบ้มาแต่กำเนิด

แดง(นามสมมติ) หญิง อายุ 70 ปี กล่าวแย้งว่า

“แม่จะว่าอยากไปอยู่แต่ว่า.....เด็กน้อยก็อยู่กับแม่ตามประสาละคุณครู แม่มันว่าบ่ได้ คือสิไปประชุม ส่วนกับคุณครูบ่ได้คอก.”

(บันทึกการสังเกต 10 พ.ย. 53)

หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเดินทางไปพบกับผู้ปกครองของนักเรียนหญิงคนหนึ่งอยู่ห่างจากบ้านของนักเรียนคนแรก 5 กิโลเมตร นักเรียนคนนี้มีพฤติกรรมชอบหนีเรียน เมื่อสอบถามผู้ปกครองพบว่าเด็กนักเรียนไปเล่นกับเพื่อน จึงไม่อยู่ที่บ้าน ผู้วิจัยได้สอบถามถึงอาชีพและความพร้อมในการเข้าร่วมประชุมปฏิบัติการจากผู้ปกครองซึ่งเป็นมารดาของนักเรียน พบว่าผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง ฐานะยากจน มีข้อจำกัดด้านอาชีพ จึงไม่มีเวลาเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการได้

เขียว(นามสมมติ) หญิง อายุ 39 ปี กล่าวแย้งว่า

“ฉันอยากให้ความร่วมมืออยู่คอก..แต่ฉันก็ทำงานรับจ้างหาเช้ากินค่ำ บ้านช่องก็เหมือนนี้ละ...ไปมาก็ลำบาก...มันไกลจากโรงเรียน คือสิบ่มีเวลาไปร่วมงานประชุมกับคุณครูได้คอก”...

(บันทึกการสังเกต 10 พ.ย. 53)

วันที่ 11 พฤศจิกายน 2553 เวลา 18.30 น. ผู้วิจัยได้ไปพบกับผู้ปกครองนักเรียนที่แต่งกายเรียบร้อย การเรียนค่อนข้างดี มีบ้านห่างจากโรงเรียน 4 กิโลเมตร พบว่าผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรกรรม มีการทำไร่นาสวนผสม และนำผลผลิตไปจำหน่ายที่ตลาดสดทุกวัน ผู้ปกครองยินดีเข้าร่วมการประชุมร่วมกันทำงานและสามารถเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้

จิตรสี (หญิง อายุ 42 ปี) กล่าวว่า

“..ฉันมีลูกสาวคนเดียวเรียนอยู่กับคุณครู ฉันเรียนการทำไร่นาสวนผสมจากเกษตรอำเภอ ตอนนี้ฉันมีผักไปขายตลาดทุกวัน ก็พอมีเวลาร่วมไปร่วมงานได้คอก....เป็นวิทยากรให้ความรู้ก็ได้คอกคุณครู”..

(บันทึกการสัมภาษณ์ 11 พ.ย. 53)

หลังจากกล่าวอำลาผู้ปกครองคนดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้เดินทางไปพบผู้ปกครองนักเรียนคนหนึ่งที่เป็นรองประธานนักเรียนผู้ปกครองทำอาชีพเสริมจากการทำนาคือรับจ้างติดตั้งจานรับดาวเทียม โดยมีเด็กนักเรียนช่วยทำงานด้วย

เพ็ญศรี (หญิง อายุ 40 ปี) กล่าวว่า

“..ลูกหลานฉันก็จบจากโรงเรียนนี้ทุกคน เรียนไปก็ไม่ค่อยเสียค่าใช้จ่ายมาก อะไรก็พร้อมด ว่าง ๆ เขาก็ช่วยเราทำงาน รู้จักความกันทุกคน คุณครูมีให้ช่วยฉันก็ยินดี”

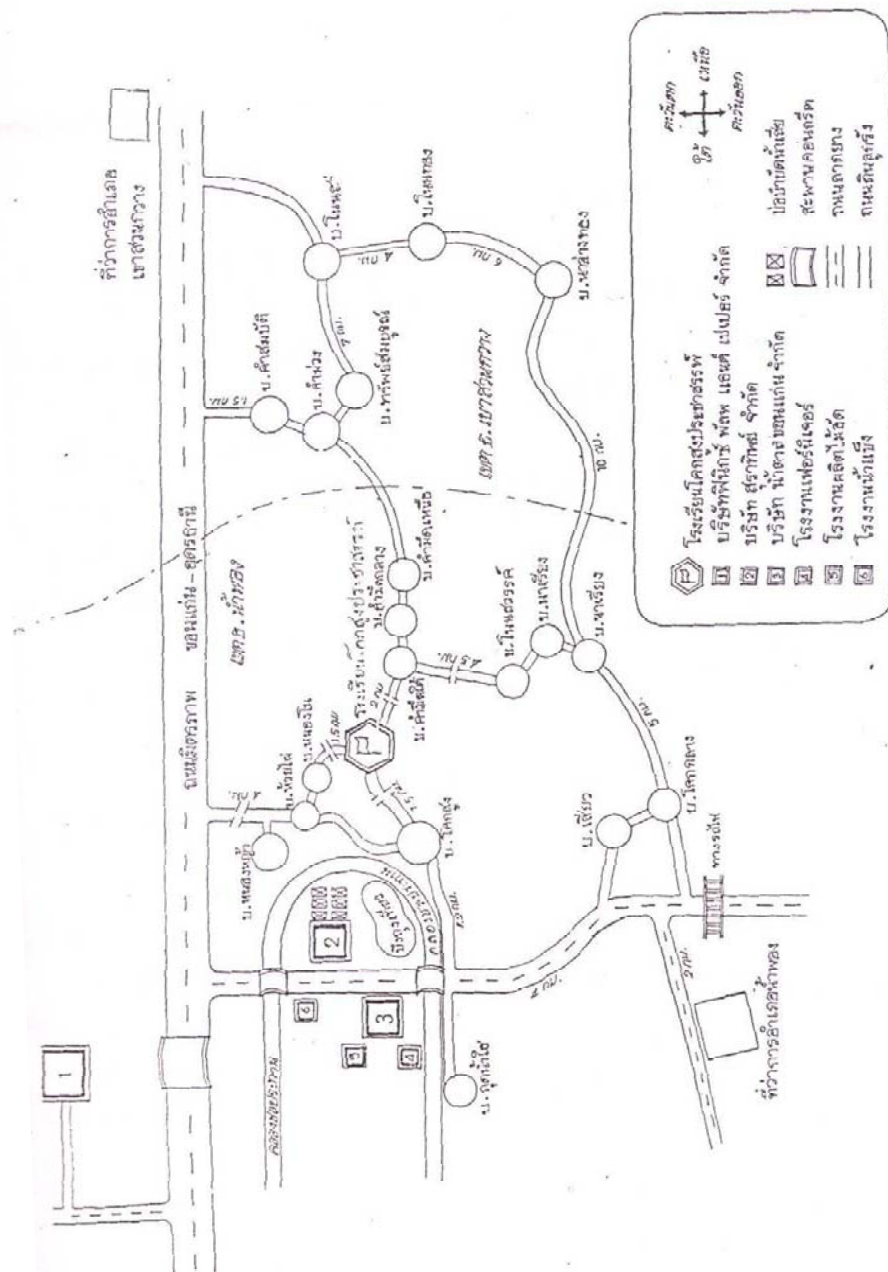
(บันทึกการสัมภาษณ์ 11 พ.ย. 53)

วันที่ 12 พฤศจิกายน 2553 ถึง 20 พฤศจิกายน 2553 ผู้วิจัยได้เดินทางไปพบผู้ปกครองของนักเรียนอีกจำนวน 8 คน ต่างก็ให้ความสำคัญของการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการและยินดีเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้โดยได้เสนอภาพบรรยากาศการพบผู้ปกครองในครั้งนี้ ดังภาพที่ 32

ภาพที่ 32 การพบปะผู้ปกครองนักเรียน

จากการเดินทางไปพบปะผู้ปกครองในเขตพื้นที่บริการรอบ ๆ โรงเรียน ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นสภาพทั่วไป ภูมิประเทศ สถานที่ก่อสร้าง การปลูกพืช โรงงานอุตสาหกรรม เส้นทางคมนาคม ตามแผนผังชุมชน ดังภาพที่ 33

แผนที่ตั้งโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ อำเภอห้วยพอง จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 33 แสดงแผนที่ตั้งโรงเรียนจากการเดินทางไปพบผู้ปกครองนักเรียน

2. การประชุมเตรียมการ

ในวันเสาร์ที่ 28 พฤศจิกายน 2553 ผู้วิจัยจึงเชิญผู้มีส่วนได้เสียเพื่อประชุมเตรียมการ ในเรื่องกรอบเวลาดำเนินการ โดยผู้วิจัยได้เชิญชวนผู้ร่วมวิจัยด้วยมาจากกลุ่มที่เป็น

บุคลากรในโรงเรียน ส่วนบุคคลภายนอกได้ติดต่อเชิญชวนเข้าร่วมประชุม กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน นั้นใช้วิธีการการบอกกล่าวกับนักเรียนช่วงมีการรวมกันก่อนกลับบ้านและขอความร่วมมือกับบุคคล ในโรงเรียนเชิญผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วมประชุมกัน เช่น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เมื่อถึงเวลาประมาณ 08.00 น. เริ่มมีผู้เข้าร่วมประชุมทยอยเข้ามาในโรงเรียน กลุ่มแรกที่เข้ามาคือกลุ่มของครูในโรงเรียนจึงได้เริ่มสนทนากลุ่มเพื่อปรึกษากันว่ารูปแบบของการ ประชุมจะอย่างไร มีผู้เสนอว่าควรจะมีการลงทะเบียนก่อนเป็นอันดับแรกโดยครูทุกคนช่วยกัน คำนึงรับผู้เข้าร่วมประชุม กล่าวทักทายและเชิญพักผ่อนตามอัธยาศัยก่อนและมีผู้เสนอวิธีการต้อนรับ ผู้เข้าร่วมประชุมโดยการช่วยกันทุกคน

ละมุล (หญิง อายุ 41 ปี) เสนอความคิดว่า

“อ้อยคิดว่าการประชุมทุกครั้ง..เราน่าจะมีการลงทะเบียนไว้เป็นหลักฐานแล้วนำไปเป็นข้อมูลเพื่อใช้ ในการประชุมในครั้งต่อไป”...

(บันทึกอนุทิน 28 พฤศจิกายน 53)

มานะ (ครูชาย อายุ 49 ปี) กล่าวอย่างเป็นห่วงว่า

“วันนี้แม้ว่าจะเป็นวันหยุดมีคนเริ่มทยอยมาแล้วประชุม คงมากันไม่ครบหรอกมั้ง แต่ละคนก็ติดภารกิจ ของตนเอง ตอนถามก็ว่าจะมา แต่พอเอาเข้าจริงๆ จะมาได้แค่ไหน พวกเราก็ไม่เท่าไรหรอกสละ เวลามาได้ถ้าเป็นงานของส่วนรวม แต่การประชุมกับชาวบ้านและผู้นำชุมชน เขาเป็นแขกของเราทุก คนก็ควรมีหน้าที่ต้อนรับช่วยกันนะ”...

(บันทึกอนุทิน 28 พฤศจิกายน 53)

ผู้วิจัย กล่าวว่า

“ไม่ต้องเป็นห่วงหรอกครับมาเท่าไรก็เอาเท่านั้น ทุกคนต้องมาด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ เริ่มต้นได้เท่าไรก็เอา นี่เป็นเพียงการเริ่มต้นเท่านั้น ยังมีกิจกรรมที่ต้องทำกันอีกมากมาย ที่สำคัญคือ อย่าคิดว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างระหว่างการทำวิจัย”

(บันทึกอนุทิน 28 พฤศจิกายน 53)

เมื่อถึงเวลาประมาณ 09.00 น. จึงจะเริ่มทำการประชุมมีผู้เข้าร่วมประชุมในครั้ง นี้จำนวน 25 คน คือ 1) กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน มีจำนวน 15 คน ประกอบด้วย นางวิบูลย์รัตน์ บุญราชม นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์(ผู้วิจัย) นายสุรศักดิ์ น้อยราช นายวรกรานต์ ไกรฤทธา นายมานะ โงะบุตตา นายสุรชัย เพ็ชรแสน นายกรชนก แสนหอม นายจักริน งานไว นายคมเดช จันทะบุรี นายศราวุธ วรกรูร นางกุสะลิน มุลกัน นางสาววาสนา ทองรินทร์ นางสาวละมุล จันทะรัง นางอ้อมอารีย์ มุลทา นางเพ็ญประภา มาจันทร์ 2) กลุ่มกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชน

จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย พระครูประทุม จันทโรภาส นายสาทร เหล่าเจริญ นางเพ็ญศรี อันทะปัญญา นายวัชรินทร์ พรหมฤกษ์ 3) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คน ประกอบด้วย นางคำไพ หงส์บุตรดี นางจิตรสี พลคำมาก นางอำพร ตรีศาสตร์ 4) กลุ่มอาชีพ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีดาหลง นายปราโมทย์ คลังเกตุ โดยผู้วิจัยเสนอว่าควรมีการประชุมแบบโต๊ะกลม ในส่วนของเหตุผลของการประชุมแบบนี้ก็เพื่อให้ทุกคนเสมอภาคกันนั่นเอง ผู้ร่วมวิจัยต่างก็แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ กันแต่ก็ยินยอมและมีผู้เสนอว่าเราอาจปรับเปลี่ยนได้ในภายหลัง

ผู้วิจัย เสนอว่า

“การประชุมในครั้งนี้เป็นการประชุมครั้งแรกในการปฏิบัติการ รูปแบบการประชุมนั้นเมื่อดูจากการทำงานแล้วเป็นการทำงานร่วมกัน ดังนั้นเราควรจะมานั่งคุยกันก่อน ใครคิดอย่างไรก็เสนอได้ทุกคน...”

(บันทึกการประชุม 28 พฤศจิกายน 53)

สุรศักดิ์ (ครูชาย อายุ 43 ปี) กล่าวแย้งว่า

“การประชุมทุกครั้งต้องเตรียมการก่อนล่วงหน้า ถ้าจะมาคิดเอาตอนนี้จะทำได้เหรอ ชาวบ้านจะมั่นใจได้มากแค่ไหน พวกเขาคูเราอยู่จะเชื่อมาทำอะไร แต่ถ้าจะลองใช้วิธีการประชุมแบบนี้ดูก่อน ถ้าจะเปลี่ยนเป็นวิธีอื่นก็ค่อยเปลี่ยนกันทีหลังก็ได้แต่ก็น่าจะมีเหตุผลในการเปลี่ยนวิธีด้วยนะ”...

(บันทึกอนุทิน 28 พฤศจิกายน 53)

เมื่อถึงเวลา 09.30 น. ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจึงเริ่มประชุมกันโดยให้ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนแนะนำตัวเอง เสร็จแล้วผู้วิจัยได้กล่าวต้อนรับและกล่าวถึงสาเหตุที่ได้เชิญชวนมาร่วมประชุมกันในครั้งนี้ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความรู้สึกและเหตุการณ์ที่ตนเองได้ไปพบเห็นในช่วงของการพบปะกับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำความรู้เรื่องการทวิวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้ที่ประชุมได้รับรู้ โดยผู้วิจัยได้พูดถึงการช่วยเหลือกันทำงานจากอดีตที่ผ่านมา รวมทั้งกล่าวถึงผู้มีบทบาทในการจัดตั้งโรงเรียนที่เกิดจากชุมชน จากนั้นผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยได้สะท้อนความคิดเห็นในเรื่องของการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นมาในชุมชน ในมุมมองประสบการณ์ของตนเอง จากนั้นผู้ร่วมวิจัยคนหนึ่งได้สรุปว่าเมื่อโรงเรียนได้เริ่มต้นจากการร่วมมือ ของชุมชนแล้วและปัจจุบันได้โอนเข้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว บทบาทของชุมชนน่าจะมีมากขึ้นในการจัดการศึกษาด้วยกัน ผู้วิจัยจึงได้เสนอให้ผู้ร่วมวิจัยเสนอความคิดเห็นว่าโดยตั้งคำถามว่า เราจะมีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษาในโรงเรียนได้อย่างไร จากคำถามดังกล่าวผู้ร่วมวิจัยส่วนมากมีความคิดเห็นว่าการจัดการศึกษาหลัก ๆ เป็นภาระของครูในโรงเรียนตามหน้าที่ ส่วนผู้ร่วมวิจัยก็มีส่วนเกี่ยวข้องตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง เช่น ผู้ปกครองคอยดูแลบุตรของตนเองให้เป็นคนดี ผู้นำชุมชนก็ดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านรวมทั้งนักเรียนด้วย เป็นต้น มีผู้ร่วมวิจัยส่วนหนึ่งมีความคิดว่าคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนโดยเฉพาะผู้รับบริการน่าจะแสดงออกให้มากขึ้นเพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนตรงกับความต้องการของตนเองและเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง

ผู้วิจัยกล่าวว่า

“...การประชุมในครั้งนี้เป็นครั้งแรก คือวันนี้เราจะมาช่วยกันกำหนดเวลาทำงานร่วมกัน...จากการที่ผมได้ไปพบปะกับท่านเป็นเบื้องต้นนั้น ก็ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้การต้อนรับและเสียสละเวลาพูดคุย ทำให้ผมได้เรียนรู้จากท่านแล้วนำมาใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้.. โรงเรียนแห่งนี้เกิดจากความต้องการของชุมชน ทุกท่านมีบทบาทในการจัดการศึกษาในโรงเรียนแห่งนี้”

(บันทึกอนุทิน 28 พฤศจิกายน 53)

สาธร (ชาย อายุ 78 ปี) กล่าวว่า

“..โรงเรียนของเราที่เริ่มต้นจากการช่วยกันของชุมชน..... ปัจจุบันก็ได้โอนเข้าเป็นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นแล้ว เราก็น่าจะเพิ่มบทบาทของชุมชนในโรงเรียนให้มากขึ้น”..

(บันทึกอนุทิน 28 พฤศจิกายน 53)

ปราโมทย์ (ชาย อายุ 38 ปี) กล่าวว่า

“...การจัดการศึกษาของโรงเรียนพวกเราคิดอยู่เสมอว่าน่าจะเป็นหน้าที่หลักของครู การเข้าร่วมทำงานกับโรงเรียนของชุมชนก็มีขึ้นเมื่อมีการขอร้องให้มา และหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องคือเกี่ยวข้องกับนักเรียน คือ ผู้ปกครองก็ดูแลเด็กขณะที่อยู่บ้าน หัวหน้าชุมชนก็ดูแลนักเรียนเพราะเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ในหมู่บ้าน”

(บันทึกอนุทิน 28 พฤศจิกายน 53)

อำพร (หญิง อายุ 45 ปี) กล่าวว่า

“...คนที่มาใช้บริการของโรงเรียนคือ ผู้ปกครองนักเรียนน่าจะแสดงความคิดเห็นว่าโรงเรียนควรทำอย่างไรให้นักเรียนจบไปแล้วมีอาชีพและสามารถศึกษาต่อได้ตามกำลังของตนเอง.”..

(บันทึกอนุทิน 28 พฤศจิกายน 53)

เมื่อผู้ร่วมวิจัยแสดงความคิดเห็นพอสมควรแล้วผู้วิจัยจึงเสนอวิธีการทำงานร่วมกันจะมีการทำเป็นขั้นตอน 10 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนต้องทำอะไรบ้าง จึงขอความคิดเห็นว่าจะ

กำหนดเวลาการทำงานร่วมกันอย่างไร และมีกติกาการทำงานร่วมกันอย่างไร ในเรื่องของกำหนดเวลานั้นมีผู้ร่วมวิจัยเสนอว่าขั้นตอนแต่ละขั้นตอนใช้เวลาไม่เท่ากันบางขั้นตอนใช้เวลา วันสองวัน หรือ 1 สัปดาห์ เช่น การวางแผน การสะท้อนผล การสรุปผล ส่วนบางขั้นตอนเช่น การปฏิบัติการและการสังเกตผล จะใช้เวลานานแตกต่างกันไปตามธรรมชาติของโครงการ บางครั้งการปฏิบัติการและการสังเกตผลต้องควบคู่กันไปด้วย และในการปฏิบัติการต้องทำกับนักเรียนก็ต้องเป็นช่วงเปิดเรียนคือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2553 ถึงต้นเดือนมีนาคม 2554 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 เดือนพฤษภาคม 2554 ถึงเดือนกันยายน 2554 ส่วนกติกาการทำงานนั้นแต่ละคนก็มีหน้าที่ของตนเองจึงให้ความสำคัญในเรื่องของการให้ความสนใจได้ติดตามโครงการให้ตลอดแม้บางครั้งอาจไม่มีเวลาร่วมประชุมก็ต้องติดตามการดำเนินการให้ตลอดและช่วยกันทำให้สำเร็จ ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นประเด็นเพื่อปรึกษากันและหาทางแก้ไขร่วมกัน ส่วนในประเด็นจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการก็ให้ผู้ที่มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ความคิด ภาระกิจการงานและเรื่องเวลาเสนอตนเองมาร่วมกันประชุมในครั้งต่อไป ส่วนผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมก็ขอเชิญเป็นที่ปรึกษาเวลาที่มีการประชุมใหญ่เพื่อแสดงความคิดเห็น เมื่อที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นเพียงพอแล้ว จึงช่วยกันกำหนดเวลาการปฏิบัติการแต่ละขั้นตอนหรือ timeframe ภาพบรรยากาศการประชุมในขั้นตอนการเตรียมการดังภาพที่ 34 และขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ช่วยกันกำหนดขึ้นมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ

ช่วงเวลา เดือนพฤศจิกายน 2553

สถานที่ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

ผู้รับผิดชอบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

กิจกรรม ร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ กำหนดเวลาการทำงาน กำหนดกติกา ให้ความเห็นชอบและสรุปผลขั้นเตรียมการ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน

ช่วงเวลา เดือนธันวาคม 2553

สถานที่ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

ผู้รับผิดชอบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

กิจกรรม ร่วมกันระดมความคิดเห็นถึงสภาพปัญหา สภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง การทำโครงการ กิจกรรมและเลือกโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา กำหนดเกณฑ์ความสำเร็จของโครงการ และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบโครงการ สรุปผลการปฏิบัติการในขั้นการวางแผน

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ

ช่วงเวลา เดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือน เมษายน 2554

สถานที่ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์และชุมชนในเขตบริการ

ผู้รับผิดชอบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

กิจกรรม ร่วมกันปฏิบัติการตามโครงการ ปรึกษาหารือ ช่วยกันแก้ไขปัญหาระหว่างปฏิบัติ บันทึกผลการปฏิบัติ ความรู้สึกระหว่างการปฏิบัติ ร่วมกันสรุปผลในขั้นการปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล

ช่วงเวลา เดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือน เมษายน 2554

สถานที่ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์และชุมชนในเขตบริการ

ผู้รับผิดชอบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

กิจกรรม ร่วมกันสังเกตผลการปฏิบัติการตามโครงการ ปรึกษาหารือร่วมกันแก้ไขปัญหา บันทึกผลการปฏิบัติการและความรู้สึกระหว่างการสังเกตผล ร่วมกันสรุปผลในขั้นการสังเกตผล

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล

ช่วงเวลา เดือนมีนาคม 2554 ถึงเดือน เมษายน 2554

สถานที่ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

ผู้รับผิดชอบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

กิจกรรม ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ข้อดี ข้อด้อย การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ ความรู้สึก ในลักษณะการเล่าเรื่อง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยกันถอดบทเรียนจากการปฏิบัติการ ร่วมกันสรุปผลการขึ้นการสะท้อนผล

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่

ช่วงเวลา เดือนพฤษภาคม 2554

สถานที่ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

ผู้รับผิดชอบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

กิจกรรม เดินทางไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนเมืองพลพิทยาคมแล้ว ร่วมกันระดมความคิดเห็นและวิเคราะห์สภาพปัญหา สภาพปัจจุบัน และแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยช่วยกันเลือกโครงการที่จะดำเนินการต่อไป จัดทำโครงการใหม่และปรับปรุงโครงการเดิม ร่วมกันศึกษาหลักการประสานพลังเพื่อสอดคล้องในการปฏิบัติการ ปรับปรุงเกณฑ์การวัดความสำเร็จ ร่วมกันสรุปผลขั้นตอนการวางแผนใหม่

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติการใหม่

ช่วงเวลา เดือนมิถุนายน 2554 ถึง สิงหาคม 2554

สถานที่ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์และชุมชนในเขตบริการ

ผู้รับผิดชอบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

กิจกรรม ร่วมกันปฏิบัติการตามโครงการ ปรัชญาหรือ ช่วยกันแก้ไขปัญหาระหว่างปฏิบัติ บันทึกผลการปฏิบัติ ความรู้สึกระหว่างการปฏิบัติ ร่วมกันสรุปผลในขั้นการปฏิบัติการใหม่

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่

ช่วงเวลา เดือนมิถุนายน 2554 ถึงเดือน สิงหาคม 2554

สถานที่ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์และชุมชนในเขตบริการ

ผู้รับผิดชอบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

กิจกรรม ร่วมกันสังเกตผลการปฏิบัติการตามโครงการ ปรัชญาหรือร่วมกันแก้ไขปัญหา บันทึกผลการปฏิบัติการและความรู้สึกระหว่างการสังเกตผล ร่วมกันสรุปผลในขั้นการสังเกตผล

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่

ช่วงเวลา เดือนสิงหาคม 2554

สถานที่ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

ผู้รับผิดชอบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

กิจกรรม ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ข้อดี ข้อด้อย การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ ความรู้สึก ในลักษณะการเล่าเรื่อง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยกันถอดบทเรียนจากการปฏิบัติการและผลการใช้หลักการประสานพลัง ร่วมกันสรุปผลการขั้นการสะท้อนผล

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล

ช่วงเวลา เดือนกันยายน 2554

สถานที่ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

ผู้รับผิดชอบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

กิจกรรม ร่วมกันรายงานผลการปฏิบัติการอย่างน่าสนใจทั้งในรูปแบบของเอกสาร การเสวนา การวิพากษ์ ฟังความคิด แสดงเอกสารบันทึกต่าง ๆ จัดแสดงในรูปแบบของการประชุมใหญ่และแสดงนิทรรศการ แล้วร่วมกันสรุปผลในขั้นตอนการสรุปผลเพื่อเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติการในครั้งต่อไป

วาสนา (หญิง อายุ 37 ปี) กล่าวเสนอว่า

“..ขั้นตอนการปฏิบัติการและการสังเกตผล ระยะเวลาการปฏิบัติการจะไม่เท่ากัน บางโครงการต้องทำอย่างต่อเนื่อง บางโครงการทำกิจกรรมครั้งเดียวก็เสร็จ และบางโครงการต้องทำกับนักเรียนก็ต้องเป็นระยะเปิดภาคเรียนด้วย แต่บางโครงการก็ยกเว้นนะเพราะทำให้ช่วงปิดภาคเรียน ส่วนการสังเกตผลก็ต้องทำไปพร้อมกันกับการปฏิบัติ....”.

(บันทึกอนุทิน 28 พฤศจิกายน 53)...

เพ็ญประภา(หญิง อายุ 57 ปี) กล่าวว่า

“..การทำงานร่วมกันก็ต้องรับผิดชอบไปตามหน้าที่ของตนเองการเข้าร่วมประชุมกันสำคัญที่สุด ถ้าจำเป็นก็ขอให้บอกกันและต้องติดตามโครงการตลอดว่าดำเนินการถึงไหนแล้ว และมีปัญหาอะไรบ้าง พวกเราต้องทำให้เห็นผล นี่เป็นสัญญาใจกันได้...”.

(บันทึกอนุทิน 28 พฤศจิกายน 53).

ศักดิ์สิทธิ์ (ชาย อายุ 54 ปี) กล่าวว่า

“ในการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ที่มีความพร้อมและสามารถสละเวลามาได้ก็เชิญมาร่วมกันทำงาน ส่วนผู้ที่ไม่ได้มาประชุมทุกครั้งก็ขอเชิญเป็นที่ปรึกษาเมื่อที่ประชุมมีมติหรือมีการดำเนินการอย่างใดแล้วก็จะเสนอในที่ประชุมใหญ่ให้ทุกคนรับทราบและแสดงความคิดเห็น”

(บันทึกอนุทิน 28 พฤศจิกายน 2553)

ภาพที่ 34 การประชุมขั้นตอนการเตรียมการ

3. การสรุปผลขั้นตอนการเตรียมการ

หลังจากกำหนดเวลาการทำงานแล้วจึงระดมความคิดเพื่อสรุปถึงความเหมาะสมของกรอบเวลาที่ช่วยกันกำหนดขึ้นมา และผู้วิจัยได้คิดตารางข้อมูลทั้งที่เป็นตารางข้อมูล บันทึกการประชุม แผนที่ตั้งโรงเรียน ที่เกิดจากการไปพบปะกับบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการเก็บข้อมูลให้ที่ประชุมรับทราบและช่วยกันแสดงความคิดเห็นถึง ข้อดี ข้อด้อย ประเด็นที่ต้องการเพิ่มเติมและรับฟังข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในข้อคิดเห็นที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน McIntyre (2008) แนะนำว่า ความเหมือนทำให้เกิดพื้นฐานของการสื่อสารกันและความไว้วางใจ ส่วนความแตกต่างทำให้เกิดความร่วมมือในการรับรู้ การพัฒนา ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3.1 จากกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้ร่วมประชุมบุคลากรในโรงเรียน ที่ประชุมมีความเห็นว่าเห็นว่าการทำข้อดีคือสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย เข้าถึงแหล่งข้อมูล ส่วนข้อด้อยคือได้ข้อมูลกลุ่มเดียว จึงควรแก้ไขโดยพูดคุยเป็นรายบุคคลเพื่อศึกษาข้อมูลส่วนตัวและข้อจำกัด ควรติดตามการปฏิบัติงานไม่ให้อิงนโยบายต้นสังกัดมากเกินไป ควรพูดคุยเป็นการส่วนตัวบ้างเพื่อให้ได้ความคิดของผู้ร่วมวิจัยที่แท้จริง

3.2 จากกิจกรรมที่ผู้วิจัยร่วมประชุมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข้อดีคือเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ทั่วถึงประหยัดเวลา ข้อด้อยคือใช้เวลาน้อยเกินไป บางคนไม่มีเวลาจึงควรทำความเข้าใจในการปฏิบัติการในการวิจัยเพิ่มเติม ควรติดต่อประสานงานอย่างต่อเนื่องและพบปะเป็นรายบุคคลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ ควรทำความเข้าใจในการปฏิบัติการในการวิจัยเพิ่มเติมในที่ประชุมกลุ่มเป้าหมาย บางคนอาจไม่แสดงความคิดเห็นที่แท้จริง

3.3 การพบปะกลุ่มอาชีพผู้ร่วมวิจัย คิดเห็นว่าข้อดี คือได้แนวคิดหลากหลาย แต่มีข้อด้อยคืออาจไม่มีเวลาร่วมกิจกรรม ดังนั้นควรไปพบปะหลากหลายอาชีพ ควรรับฟังข้อคิดเห็นและให้เป็นທີ່ปรึกษาควรเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนโดยตรงจึงจะเข้าใจการทำงานกับโรงเรียน

3.4 การพบปะกับผู้ปกครอง ผู้ร่วมวิจัยมีความเห็นว่าข้อดี คือ เข้าถึงแหล่งข้อมูลโดยตรง แต่มีข้อด้อยคือ เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้นควรแจ้งนัดหมายให้ทราบล่วงหน้าเพื่อจะได้ไม่เสียเวลา ควรไปพบผู้ปกครองที่มีความต้องการเข้าร่วมจริงๆและไม่ควรกำหนดชั้นเรียนในการเลือกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเปลี่ยนแปลงผู้ร่วมวิจัยได้ถ้าจำเป็นโดยมีมติจากที่ประชุม

3.5 ส่วนความคิดเห็นแผนที่แสดงที่ตั้งโรงเรียนที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น มีข้อดี คือทำให้เข้าใจความเป็นมาได้ง่าย แต่มีข้อด้อย คือ ควรแสดงเป็นภาพ 3 มิติ และควรเพิ่มเติมพื้นที่

การเกษตรในเขตพื้นที่บริการ ควรทำแผนที่หลายๆแบบตามความเข้าใจของผู้ร่วมวิจัยและสามารถใช้แผนที่หลายๆแบบตามประโยชน์ที่ใช้

3.6 ความคิดเรื่องเครื่องมือการวิจัยผู้ร่วมวิจัยให้ข้อคิดเห็นว่ามีข้อดี คือมีหลากหลายแบบ ส่วนข้อด้อย คือ เข้าใจยากจึงใช้ไม่เป็นมีทางแก้ไขคือควรมีเครื่องมือน้อยแต่เก็บข้อมูลได้ตรงประเด็น ควรง่ายต่อการนำไปใช้ แปลผลได้ง่าย และควรทดลองใช้ก่อนจึงนำไปปรับปรุงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดี

3.7 การประชุมเตรียมการ ที่ประชุมคิดเห็นว่ามีข้อดีคือ ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วม ส่วนข้อด้อยคือ ได้ข้อสรุปช้าใช้เวลาามากจึงควรมีการประชุมมากกว่า 1 วันและมีประเด็นการประชุมที่ชัดเจน แจ้งประเด็นการประชุมก่อน ควรให้มีการประชุมอย่างต่อเนื่องผู้ร่วมวิจัยควรมีจำนวนเท่าที่จำเป็นเพื่อให้สามารถทำงานได้สะดวก

3.8 ความคิดเห็นเรื่องการปฏิบัติงาน มีข้อดีคือ สามารถใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติได้ดีแต่มีข้อด้อยคือ ขณะนี้ยังไม่เข้าใจในการปฏิบัติมากนักควรระบุกิจกรรมในการปฏิบัติงานประมาณ สถานที่และผู้รับผิดชอบควรเปลี่ยนแปลงในเรื่องของเวลาและกิจกรรมได้ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

จากเมื่อที่ประชุมแสดงความคิดเห็นเพียงพอแล้ว ผู้วิจัยได้จัดบันทึกเป็นข้อมูลแล้วนำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อเห็นชอบกับประเด็นการเก็บข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล จึงร่วมกันกำหนดวันประชุมในขั้นตอนต่อไป ซึ่งที่ประชุมมีความเห็นว่าน่าจะประชุมครั้งต่อไปในวันเสาร์แรกของเดือนธันวาคม บรรยายการรับทราบข้อมูล การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แสดงให้เห็นใน ภาพที่ เมื่อได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแล้วจึงเดินทางกลับ ในเวลา 16.30 น. และสรุปผลการดำเนินการในขั้นตอนนี้ ดังภาพที่ 35

ผู้วิจัยกล่าวว่า

“การสรุปผลการปฏิบัติเป็นการขอความคิดเห็นจากที่ประชุมถึงบางกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้ทำไปก่อนล่วงหน้า เป็นการช่วยกันเติมเต็ม ให้ข้อเสนอแนะและช่วยกับรับรองข้อมูลต่าง ๆ ที่พวกเราได้ช่วยกันทำขึ้นมา ทุกอย่างสามารถปรับเปลี่ยนได้แล้วแต่คิของผู้ร่วมปฏิบัติการ เมื่อทุกอย่างเป็นที่พอใจของทุกคนแล้วก็จะนัดหมายเพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป”

(บันทึกกอนุนทิน 28 พ.ย. 2553)

วรรณรัตน์ (ชาย อายุ 53 ปี) กล่าวเสริมว่า

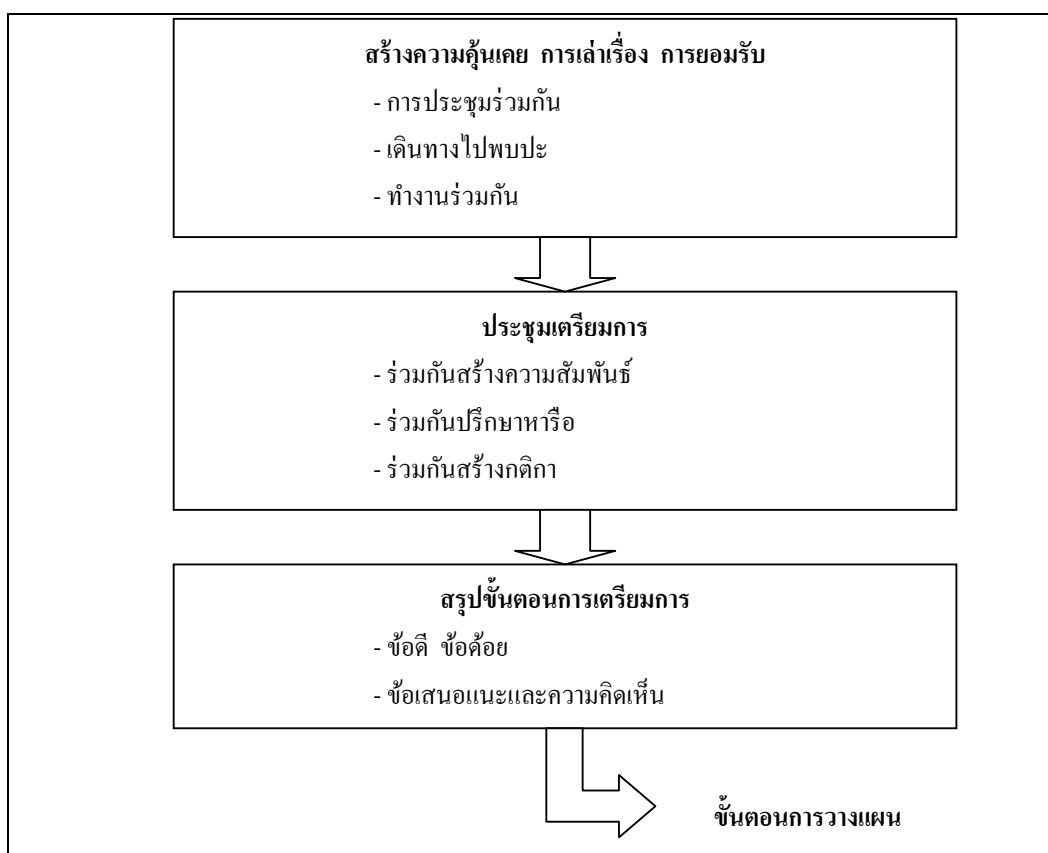
“..เราน่าจะเริ่มต้นด้วยการร่วมกันคิดกันก่อนเพื่อวางแผนการทำงานในแต่ละโครงการ.....ก็น่าจะมาประชุมกันครั้งต่อไปช่วงต้นเดือนธันวาคมนี้.....ก็ให้ทุกคนกลับไปคิดว่าจะทำโครงการอะไร และจะทำงานร่วมกันอย่างไร”

(บันทึกถ้อยคำ 28 พ.ย. 2553)

พระสงฆ์ อายุ 54 ปี กล่าวว่า

“จากการระดมความคิดในการเติมเต็มโดยเสนอ ข้อดี ข้อด้อย ข้อเสนอแนะ ความคิดเพิ่มเติม อาตมาอยากให้ช่วยกันคิดมากๆ เพื่อเป็นผลดีต่อการทำงานร่วมกัน”

(บันทึกถ้อยคำ 28 พ.ย. 53)

ภาพที่ 35 แสดงสรุปขั้นตอนการเตรียมการ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน(Planning)

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดบทบาทของผู้วิจัยเป็นผู้มีส่วนร่วม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับผู้ร่วมวิจัย เป็นผู้ประสานงาน ติดต่อสื่อสารตามทัศนะของ Creswell (2008) มีการกระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้ถึงสภาพปัญหา สภาพปัจจุบันโดยการพิจารณาจากขีด

ความสามารถและทรัพยากร ตามทัศนะของ McIntyre (2008) ร่วมกันประเมินปัจจัยที่ต้องการศึกษาที่ทำให้เกิดสภาพที่เป็นอยู่ มีการศึกษาข้อมูลที่เป็นเอกสารหรือการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามทัศนะของ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) และสภาพที่คาดหวัง มีกิจกรรมการบรรยาย การสรุปกิจกรรมที่ผ่านมา เพื่อกระตุ้นให้เกิดประเด็นคำถาม การสะท้อนความคิด เกิดการสืบค้นหาปัญหา นำไปสู่ความคิดในการพัฒนา กลั่นกรองจนมีแผนเพื่อการปฏิบัติการ มีการกระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความตระหนัก เกิดความรับผิดชอบ(conscientization) จนเกิดอุดมการณ์ (ideology) ร่วมกันตามทัศนะของ McIntyre (2008) ผู้วิจัยจะดึงเอาความคิด ความสามารถของผู้ร่วมวิจัยออกมา มีการประสานความคิด การระดมความคิดโดยการทำงานเป็นกลุ่ม มีการนำเสนอความคิด โดยตัวแทนของกลุ่ม มีการนำผังความคิด(mind mapping)มาแสดงเพื่อทำความเข้าใจในกรอบความคิดนำไปสู่การคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึง ทรัพยากร จิตความสามารถ โอกาส ช่วยกันคิดโครงการ ขั้นตอนการปฏิบัติโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการ การประเมินโครงการหรือส่วนอื่นๆ ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยคิดว่าเหมาะสม เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมวิจัยทุกคนร่วมกันเลือกโครงการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการและคิดวิธีการประเมินโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการสังเกตผลและการสะท้อนผล ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการสะท้อนผลเมื่อสิ้นสุดขั้นตอนนี้ ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ประเด็นในการศึกษาข้อมูลขั้นการวางแผน

กิจกรรม	ประเด็นที่ศึกษา	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล
สภาพของโรงเรียน	-สภาพปัญหา -สภาพปัจจุบัน -สภาพที่คาดหวัง	-แบบสัมภาษณ์ -แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง -แบบตรวจสอบเอกสาร -บันทึกอนุทิน	ผู้ร่วมวิจัย
การวิเคราะห์ประเด็นปัญหา	-การระดมความคิด -ผลการประเมินภายนอก	-ผังมโนทัศน์ -แบบสังเกต -แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม -บันทึกอนุทิน -บัตรคำ -แบบตรวจสอบเอกสาร	ผู้ร่วมวิจัย
การศึกษาสภาพปัจจุบัน	-สภาพทรัพยากรในปัจจุบัน -สภาพการดำเนินการในปัจจุบัน -ผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน	-แบบตรวจสอบรายการ -แบบบันทึกสนทนากลุ่ม -แบบสอบถาม -แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง	ผู้ร่วมวิจัย
การเลือกทางแก้ไขปัญหา	-การจัดทำโครงการ -การจัดทำกิจกรรม	-แบบบันทึกโครงการ/ กิจกรรม -เกณฑ์วัดความสำเร็จ -บันทึกอนุทิน	ผู้ร่วมวิจัย
การสรุปผลขั้นวางแผน	-ข้อดี -ข้อด้อย -ข้อที่ควรแก้ไข -ความคิดเห็นอื่นๆ	แบบบันทึกสะท้อนผล แบบสังเกต	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

1. ความเป็นมาของโรงเรียน

จากการได้พบปะกับบุคคลที่เป็นบุคลากรของโรงเรียนและบุคคลภายนอกโรงเรียน มีบางคนที่พูดถึงผู้ก่อตั้งโรงเรียนโดยเฉพาะครูที่เคยสอนอยู่ในโรงเรียนเกินกว่า 10 ปีขึ้นไป กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากผู้นำชุมชน และผู้ปกครองที่มีบุตรหลานที่เคยเรียนอยู่ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ได้กล่าวถึงผู้ก่อตั้งโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์เหมือนกับว่าเมื่อกล่าวถึงโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์มักจะกล่าวถึงผู้ก่อตั้งโรงเรียนคนแรก คือ นายประวิทย์ กาศา

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนสิหราชเดโชชัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเดินทางไปสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทของโรงเรียนโดยเฉพาะการก่อตั้งโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน สภาพความเป็นมาตลอดจนสภาพปัญหา ผู้วิจัยจึงนัดหมายเพื่อขอสัมภาษณ์ผู้อำนวยการประวิทย์ กาศา ที่โรงเรียนสิหราชเดโชชัย ในวันที่ 3 ธันวาคม 2553 เวลา 14.00 น.

รัฐศาสตร์ (ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

“...สมัยก่อตั้งโรงเรียนผมก็ได้ช่วยผู้อำนวยการประวิทย์ พวกเราชาวบ้านช่วยกันสนับสนุนให้นักเรียนไปเรียนที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ เพื่อจะได้มีที่เรียนใกล้บ้าน ไม่ต้องไปเรียนไกลถึงในอำเภอ....”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2553)

สุรชัย (ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวเสริมว่า

“...ตอนผมย้ายมาอยู่ที่นี้เมื่อ 10 ปีก่อน ที่นี้มีครู 2 คนคือ ผู้อำนวยการประวิทย์ กาศา กับ อาจารย์รวมพล เมืองศรี ผมช่วยทำงานทุกอย่าง งานที่ค่อนข้างมากเพราะต้องทำทุกอย่างเหมือนโรงเรียนขนาดใหญ่ เราต้องเข้าถึงชุมชนทุกหมู่บ้าน ครูกับชาวบ้านรู้จักกันดีทุกคน เหนื่อยแต่ก็สนุกนะ ได้ประสบการณ์ที่ดีด้วย...”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2553)

1.1 ความเป็นมาของการจัดการศึกษา

วันที่ 3 ธันวาคม 2553 เวลา 14.00 น. ตามเวลาที่ผู้วิจัยนัดหมายไว้กับผู้อำนวยการ ประวิทย์ กาศา ที่เป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียน ผู้วิจัยพบผู้อำนวยการที่ห้องפקผู้บริหารที่โรงเรียนสิหราชเดโชชัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังภาพที่ 36 โดยมีรายละเอียดการสัมภาษณ์ดังนี้

ผู้วิจัย “ผู้อำนวยการมีจุดประสงค์อะไรในการจัดตั้งโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์”

ผู้อำนวยการ “การก่อตั้งโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา โดยเฉพาะลูกหลานของผู้มีรายได้น้อยรอบ ๆ โรงงานน้ำตาล ในตำบลน้ำพอง ถือว่าการก่อตั้งโรงเรียนเป็นสวัสดิการให้คนงานในโรงงานน้ำตาลด้วยกันได้”

ผู้วิจัย “แล้วผู้อำนวยการมีวิธีการอย่างไรในการก่อตั้งโรงเรียนเท่าที่ทราบคือ ไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการเลยในระยะเริ่มแรก”

ผู้อำนวยการ “ขั้นตอนแรกคือการหาที่ดินเพื่อตั้งโรงเรียนก่อน ก็ต้องทำความเข้าใจกับชาวบ้านและผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนาที่เป็นที่นับถือของชาวบ้าน ผมได้เข้าร่วมประชุมกับชาวบ้านในการประชุมประจำเดือนในโรงงานน้ำตาล โดยบอกกับชาวบ้านว่าจะมาตั้งโรงเรียนเพื่อให้ลูกหลานของเขามีที่เรียนไม่ต้องไปเรียนไกลถึงตัวอำเภอที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายมาก เมื่อชาวบ้านเข้าใจและเห็นความสำคัญแล้วก็สนับสนุนพร้อมสละที่ดินสาธารณะของชุมชนเพื่อก่อตั้งโรงเรียน”

ผู้วิจัย “เมื่อได้ที่ดินมาแล้วท่านได้อาคารเรียน สำนักงานและปรับสถานที่ให้เป็นโรงเรียนได้อย่างไร”

ผู้อำนวยการ “เมื่อเราเสนอตัวทำโรงเรียนให้เป็นสวัสดิการของโรงงานน้ำตาลแล้ว จึงขอเงินสนับสนุนจากโรงงานน้ำตาลเพื่อทำอาคารเรียนและสำนักงาน ส่วนการปรับพื้นที่ต้องอาศัยแรงงานจากชุมชนใครมีอะไรก็มาช่วยกัน บางคนก็มีแทรกเตอร์ก็มาปรับพื้นที่ให้ เรียกได้ว่าเดิมแต่น้ำมันกับเลียงข้าวกัน ทุกอย่างทำด้วยใจ ร่วมมือกันทำขึ้นมาจริงๆ”

ผู้วิจัย “เมื่อได้ที่ดินและปลูกสร้างอาคารแล้ว ผู้อำนวยการได้นุเคราะห์มาสอนได้อย่างไร”

ผู้อำนวยการ “ระยะแรกก็ใช้คนที่มีความรู้ในชุมชนมาช่วยกันสอน เช่น ข้าราชการบำนาญ พระภิกษุ หมอแคน ลูกหลานคนในท้องถิ่นที่มีความรู้และยังว่างงานกันอยู่ ทุกคนมาช่วยกันไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน”

ผู้วิจัย “แล้วนักเรียนที่มาเรียนเป็นอย่างไร”

ผู้อำนวยการ “นักเรียนที่มาเรียนมีฐานะปานกลางถึงยากจน แม้การเรียนจะอยู่ในระดับปานกลางแต่ทุกคนเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี บอกให้ช่วยงานอะไรก็ช่วยกันดีมาก แม้จบไปแล้วก็ยังคิดถึงกัน ได้รับคำชมจากหัวหน้างานที่พวกเขาไปทำงานว่า ทำงานขยันขันแข็งไม่เลื่องงาน มีความอดทน”

ผู้วิจัย “เท่าที่ผู้อำนวยการเป็นผู้บริหารอยู่ที่โรงเรียน โศกสูงประชาสรรค์คิดว่าโรงเรียนควรพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างไร”

ผู้อำนวยการ “ผมคิดว่าโรงเรียนน่าจะเจริญเติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไปตามศักยภาพ โรงเรียนเป็นของชุมชน ชุมชนก็จะพัฒนาโรงเรียนตามศักยภาพของชุมชน”

ประวิทย์ (ผู้อำนวยการ ชาย อายุ 51 ปี) กล่าวว่า

“การก่อตั้งโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา โดยเฉพาะลูกหลานของผู้มีรายได้น้อยรอบ ๆ โรงงานน้ำตาล ในการก่อตั้งโรงเรียนต้องอาศัยชุมชนมาช่วย ไม่ว่าจะเป็นการเสาะหาที่ดินสาธารณะ แรงงาน วัสดุ เครื่องจักรกลมาช่วยกัน ก็อาศัยผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนามาก่อตั้งช่วยกันจนเป็นโรงเรียนขึ้นมา เมื่อตั้งขึ้นมาแล้วก็ช่วยประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนมาเรียน ครูก็ได้อาจารย์จากท้องถิ่น ลูกหลานที่จบมาแล้วก็มาทำงานช่วยกัน ครูเกษียณบ้าง พระภิกษุบ้าง จนสามารถดำเนินการไปได้โดยไม่ใช้งบประมาณจากทางราชการ อนาคตผมคิดว่าโรงเรียนน่าจะเจริญเติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไปตามศักยภาพ โรงเรียนเป็นของชุมชน ชุมชนก็จะพัฒนาโรงเรียนตามศักยภาพของชุมชน”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 53)

ภาพที่ 36 ผู้ก่อตั้งโรงเรียน ผู้อำนวยการประวิทย์ กาศา

1.2 ประวัติของโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารสารสนเทศของโรงเรียนผู้วิจัยได้ทราบประวัติความเป็นมาของโรงเรียนโดยสังเขปดังนี้ คือ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2536 เป็นสาขาของโรงเรียนดงมันพิทยาคม โดยประชาชนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน พร้อมกับสภาตำบลน้ำพองร่วมกับโรงเรียนดงมันพิทยาคม โดยนายยุทธพงศ์ วชิรปัญญาวัฒน์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนดงมันพิทยาคม ในขณะนั้นได้มอบหมายให้ นายประวิทย์ กาศา ตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 5 มาเป็นผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนสาขา เปิดเรียน ปีแรกมีนักเรียน ม. 1 จำนวน 113 คน จนกระทั่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีประกาศ ลงวันที่ 30 เมษายน 2539 ยกฐานะขึ้นเป็นโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประเภทสหศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่เลขที่ 16 หมู่ที่ 17 บ้านโคกสูง ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 40140 โทร 043-432212 โทรสาร 043-432212 อยู่ห่างศาลากลางจังหวัดขอนแก่นไปทางทิศเหนือ ประมาณ 45 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 139 ไร่ 88 ตารางวา ปีการศึกษา 2536 เปิดสอนเป็นครั้งแรก โดยเป็นสาขาของโรงเรียนดงมันพิทยาคม มี

นายประวิทย์ กาศา อาจารย์ 1 ระดับ 5 เป็นหัวหน้าสาขา ปีการศึกษา 2539 กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีประกาศลงวันที่ 30 เมษายน 2539 เพื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียนรัฐบาล ปีการศึกษา 2541 ได้รับ อนุมัติจากกรมสามัญศึกษา จัดแผนการเรียนแบบ 2-2-3/1-0-0 (80-64-96/40-0-0) ปีงบประมาณ 2541 โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (รพขส.) รุ่นที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนอยู่ในสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 กระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนได้ถ่ายโอนเข้าสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยการกำกับดูแลของ กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยมีนายวิชัย มาจันทร์ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียน ขณะนั้นมีข้าราชการครู จำนวน 6 คน ครูช่วยสอน จำนวน 12 คน บุคลากร สนับสนุนการสอน จำนวน 1 คน ลูกจ้างประจำตำแหน่งนักการภารโรง จำนวน 1 คน และ คนงาน จำนวน 1 คน เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีอาคารเรียนถาวรเบ็ดเสร็จแบบ กข ค จำนวน 3 หลัง อาคารเรียนชั่วคราว จำนวน 2 หลัง ห้องน้ำห้องส้วมนักเรียน 2 หลัง บ้านพักครู 1 หลัง บ้านพักนักการภารโรง 1 หลัง ถังเก็บน้ำฝน 2 ชุด สนามบาสเกตบอล 1 แห่ง สนามวอลเลย์บอล 1 แห่ง และสนามตระกร้อ 1 แห่ง มีการจัดการศึกษาแบ่งเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารวิชาการ ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงบประมาณ และฝ่ายบริหารทั่วไป นักเรียน มีผลการเรียนอยู่ในระดับปรับปรุง

โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ตั้งอยู่เลขที่ 16 หมู่ที่ 17 บ้านโคกสูง ตำบล น้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น รหัสไปรษณีย์ 40140 มีอาณาเขตทิศเหนือติดเขตอำเภอน้ำพอง ทิศใต้ติดเขตอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ทิศตะวันออกติดเขตอำเภอน้ำพอง ทิศตะวันตกติดเขตอำเภอบุรบดี โรงเรียนมีปรัชญาคือ “ความรู้คู่คุณธรรม” โรงเรียนมีคำขวัญคือ “เรียนทุนพระราชวัง พัฒนาวิชาการ ประสานสามัคคี กีฬาเด่น เน้นคุณธรรม นำประชาธิปไตย” คติพจน์ประจำโรงเรียน คือ “สุวิชาโน ภวํ โหติ” แปลว่า “ผู้รู้ดีเป็นผู้เจริญ” ต้นไม้ประจำโรงเรียน คือ “ต้นขนุน” ที่หมายถึง การพัฒนาโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนโดยภาครัฐและเอกชน บน พื้นฐานของศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงาม สีประจำโรงเรียน สีขาวแดง โดยที่ สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ ความดีงาม ส่วนสีแดง หมายถึง ความกล้าหาญ ความเสียสละเพื่อความดีงาม อักษรย่อโรงเรียน คือ ก.ป.ส. โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์มีผู้บริหารโรงเรียนคนแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 ถึง ปี พ.ศ. 2539 คือ นายประวิทย์ กาศา ในขณะนั้นโรงเรียนอยู่ในสังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และมีผู้ที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนคนต่อมาคือ นายประสพ ผาสุก ดำรงตำแหน่งเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.2546 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นผู้บริหารคนสุดท้ายของโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดกรมสามัญศึกษา ก่อนที่กระทรวงศึกษาธิการจะเปลี่ยนโครงสร้าง

การบริหารงานใหม่โดยการแบ่งเป็นเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีนายสมพล จันทร์แดง เป็นผู้บริหารโรงเรียนคนแรกตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2546 ถึง วันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ในวันดังกล่าวสำนักเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ได้ถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยมีผู้บริหารโรงเรียนคนแรกคือ นายวิชัย มาจันทร์ เป็นผู้บริหารโรงเรียนตั้งแต่วันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2553 ก่อนที่จะเกษียณราชการในวันดังกล่าว ปัจจุบันมีผู้บริหารโรงเรียนคือ นางวิบูลรัตน์ บุษราคัม ตำแหน่งรองผู้อำนวยการรักษาการแทนผู้อำนวยการโรงเรียน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2553 จำนวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ มีบุคลากร แยกตามประเภทดังนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูสายผู้สอนจำนวน 10 คน ครูช่วยสอนจำนวน 2 คน บุคลากรสนับสนุนการสอนจำนวน 1 คน นักการภารโรง จำนวน 1 คน คณงาน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน สภาพของโรงเรียนดัง ภาพที่ 37

เพลงมาร์ชโรงเรียน

โคกสูงประชาสรรค์งามสง่า	แหล่งศึกษามีวิวัฒนาการ
เราพี่น้องหาปัญญาและประสบการณ์	ปณิธานอุดมการณ์เรามั่นคง
สีขาวแดงโบกพลีพลิ้วงานผ่อง	ตั้งไข่ทองคล้องใจยังยืนยง
เกียรติศักดิ์ศรีนี้องฟุ้งนง	จะดำรงความดีเพื่อร่วมเย็น
เรียนทุนประชารัฐพัฒนาวิชาการ	ประสานสามัคคี กีฬาเด่น
ความรู้คู่คุณธรรมคือจุดเน้น	เรานั้นเป็นผู้นำประชาธิปไตย
โคกสูงประชาสรรค์งามทรงค่า	ชาติ ศาสนา องค์กรราชา เหนือสิ่งใด
มุ่งสร้างสรรค์สัมพันธ์ร่วมแรงร่วมใจ	สร้างชาติไทยให้เป็นสุขสถาพร

ภาพที่ 37 สภาพของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

2. การวิเคราะห์ประเด็นปัญหา

ในวันที่ 6 ธันวาคม 2553 ผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดเป็นวันประชุมเพื่อวางแผนการทำงาน ผู้วิจัยใช้วิธีการแจ้งให้ผู้ร่วมวิจัยมาประชุมโดยการเชิญชวนผ่านครูทุกคน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบอกกล่าวกับนักเรียนที่อยู่ในปกครองของผู้ร่วมวิจัย เมื่อถึงเวลา 09.00 น. ผู้ร่วมวิจัยได้มาพร้อมกันที่ได้ดูอาคาร ก โดยมีครูคนหนึ่งได้รับหน้าที่เป็นผู้รับลงทะเบียนการประชุมในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนทั้งสิ้น 26 คน คือ 1) กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน จำนวน 16 คน ประกอบด้วย นางวิบูลย์รัตน์ บุษราคัม นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์(ผู้วิจัย) นายสุรศักดิ์ น้อยราช นายวรกรานต์ ไกรฤทธา นายมานะ โงะบุคดา นายสุรชัย เพ็ชรแสน นายกรชนก แสนหอม นายจักริน งานไว นายคมเดช จันทะบุรี นายศราวุธ วรางกูร นางกฤษะลิน มูลกัน นางสาววาสนา ทองรินทร์ นางสาวละมุล จันทะรัง นางอ้อมอารีย์ มูลทา นางเพ็ญประภา มาจันทร์ นางรุ่งฤดี วรางกูร 2) กลุ่มกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย พระครูประทุม จันทโรภาส นายสาธร เหล่าเจริญ นางเพ็ญศรี อันทะปัญญา นายวัชรินทร์ พรหมพุกขย์ 3) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 3 คน ประกอบด้วย นางคำไพ หงส์บุตรดี นางจิตรสี พลคำมาก นางอำพร ตรีศาสตร์ 4) กลุ่มอาชีพ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีดาหลง นายปราโมทย์ คลังเกตุ

เมื่อถึงเวลาเริ่มการประชุม ผู้วิจัยได้กระตุ้นโดยการตั้งคำถามว่าเราควรเริ่มต้นการทำงานกันอย่างไร มีผู้ร่วมวิจัยคนหนึ่งที่เป็นครูได้เสนอแนวคิดว่าการทำโครงการของโรงเรียนเราก็ดำเนินการได้อยู่แล้วน่าจะนำโครงการต่าง ๆ มาทำเลย ผู้ร่วมวิจัยคนหนึ่งแย้งว่าควรเริ่มต้นกันใหม่ไม่น่าจะเอาโครงการที่โรงเรียนทำไว้มาใช้เพราะในตอนที่ทำโครงการของโรงเรียนไม่ได้เกิดจากการคิดของผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด มีหลายคนได้เสนอความคิดที่หลากหลายแต่ไม่สามารถสรุปเป็นประเด็นได้จนกระทั่งมีผู้ร่วมวิจัยคนหนึ่งขอให้มีการสรุปว่าจะทำอะไร ผู้ร่วมวิจัยคนหนึ่งได้สรุปประเด็นที่น่าจะกระทำก่อนคือ 1) มีประธานที่ประชุม 2) มีการระดมความคิดจากสมาชิกทุกคนเพื่อให้รู้ถึง สภาพปัญหาสภาพปัจจุบัน และความคาดหวัง 3) ช่วยกันคิดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาและบรรลุเป้าหมายที่คาดหวัง โดยผู้ร่วมวิจัยกล่าวว่า ที่ประชุมก็เห็นด้วยโดยให้เหตุผลว่าการเลือกผู้ที่เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินการประชุมดำเนินไปได้ ทุกคนจึงมีมติเลือก นายสาธิต เหล่าเจริญ เป็นประธานเพราะเป็นผู้มีความสำคัญในการก่อตั้งโรงเรียน ส่วนการระดมความคิดเห็นถึง สภาพปัญหา สภาพปัจจุบัน และความคาดหวังนั้น มีผู้ร่วมวิจัยเสนอให้ระดมความคิดเป็นกลุ่มย่อยก่อนแล้วจึงมาเสนอความคิดร่วมกันทั้งหมดเพื่อจะได้ช่วยจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อคิดโครงการกันต่อไป การปฏิบัติการในขั้นนี้จึงเริ่มจากการแบ่งกลุ่มเพื่อระดมความคิดจึงสามารถแบ่งกลุ่มๆละ 5 – 6 คน

ละมุล (หญิง อายุ 41 ปี) กล่าวว่า

“โครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนของเราก็จัดทำกันทุกปีอยู่แล้วเราน่าจะลงมือปฏิบัติตามโครงการที่ได้ตั้งไว้แล้ว”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

ศักดิ์สิทธิ์ (ชาย อายุ 54 ปี) กล่าวแย้งว่า

“ตามที่ครูพูดมาก็มีส่วนถูก แต่ว่าโครงการที่โรงเรียนทำเกิดมาจากการคิดของคนกลุ่มเดียว ผู้ร่วมปฏิบัติการคนอื่น ๆ โดยเฉพาะที่มาจากภายนอกโรงเรียนยังไม่ได้ลงมือทำด้วยจึงน่าจะมีการเริ่มต้นทำกันใหม่”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

มานะ(ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวเสนอว่า

“เราน่าเลือกประธานเพื่อดำเนินการประชุมได้ดีขึ้น แล้วระดมความคิดกันถึงสภาพปัญหาของโรงเรียน สภาพปัจจุบันเราเป็นอย่างไร และจะอย่างไรในการแก้ไขปัญหาที่ค้นพบ”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

วรกรานต์ (ชาย อายุ 53 ปี) เสนอว่า

“ผมขอเสนอเพื่อให้อาจารย์เป็นผู้ที่เหมาะสมเป็นประธานการประชุมเพราะเป็นผู้ร่วมก่อตั้งโรงเรียนแห่งนี้และยังคอยดูแลโรงเรียนจนถึงทุกวันนี้”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

ปราโมทย์ (ชาย อายุ 38 ปี) กล่าวสนับสนุนว่า

“เพื่อให้ได้แนวคิดที่หลากหลายและทุกคนจะได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เรายังจะแบ่งกลุ่มกันไปคิดก่อนแล้วจึงเข้าประชุมรวมกันอีกครั้ง”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

สุรศักดิ์ (ชาย อายุ 43 ปี) เสนอความคิดว่า

“การระดมความคิดเห็นเราก็ตั้งชื่อให้สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนของเรา เมื่อแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดแล้วจึงมารวบรวมปรึกษาหารือว่าควรระดมปัญหาที่คิดได้แล้วมาแยกกลุ่มปัญหา และเราอาจเขียนเป็นผังความคิดเพื่อจะได้เข้าใจง่าย และเมื่อนำเสนอในที่ประชุมใหญ่ก็จะเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

ที่ประชุมจึงตกลงกันแล้วให้ผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มละ 5 - 6 คน ระดมความคิดเห็นในเรื่องสภาพปัญหาของโรงเรียนโดยช่วยกันคิดว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนดำเนินการกันมาอย่างไร มีผู้ร่วมวิจัยเสนอให้แบ่งกลุ่มผู้ร่วมประชุมออกเป็น 4 กลุ่ม และให้ตั้งชื่อว่า กลุ่มโลกดินแดง กลุ่มโลกดินดำ กลุ่มโลกดินดี และกลุ่มโลกดินเหนียว โดยมีสมาชิกกลุ่มดังนี้ กลุ่มโลกดินแดง ประกอบด้วย สมาชิก 6 คน คือ นายมานะ โงะบุตตา นายวรกรานต์ ไกรฤทธา นายสาธร เหล่าเจริญ นางสาววาสนา ทองรินทร์ นางวิบูลรัตน์ บุญราชมและนายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย กลุ่มโลกดินดำ ประกอบด้วย สมาชิก 6 คน คือ นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์ นายสุรศักดิ์ น้อยราช นายสุรชัย เพ็ชรแสน นางสาวละมุล จันทะรัง พระครูประทุม จันทโรภาสและนางอำพร ตรีศาสตร์ กลุ่มโลกดินดี ประกอบด้วย สมาชิก 7 คน คือนายจักรินทร์ งานไว นายศราวุธ วรางกูร นางรุ่งฤดี วรางกูร นางอ้อมอารีย์ มุลทา นางจิตรศรี พลคำมาก นายคมเดช จันทะบุรี และนายปราโมทย์ คลังเกตุ กลุ่มโลกดินเหนียว ประกอบด้วย สมาชิก 7 คน คือ นางกุสะลิน มุลกัน นางเพ็ญประภา มาจันทร์ นางเพ็ญศรี อันทะปัญญา นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีดาหลง นางคำไพ หงส์บุตรดี นายกรชนก แสนหอมและนายวัชรินทร์ พรหมพฤกษ์ จากการระดมความคิดเห็นถึงสภาพปัญหาของโรงเรียนของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีประธานและเลขานุการของกลุ่ม เพื่อบันทึกการระดมความคิด เพื่อจะได้นำเสนอปัญหาต่าง ๆ เมื่อมาประชุมรวมกันในกลุ่มใหญ่ เมื่อเวลา 1 ชั่วโมง แต่ละกลุ่มจึงนำปัญหาต่าง ๆ ที่คิดได้มารวมกัน ได้ผลการระดมความคิดดังนี้

2.1 สภาพปัญหา

แต่ละกลุ่มได้แยกกันไประดมความคิดเป็นลักษณะของการสนทนากลุ่ม มีการเลือกประธานกลุ่ม เลขของกลุ่มเพื่อจดบันทึกลงในกระดาษที่ผู้วิจัยแจก ในการเลือกประธานและเลขในกลุ่มโคกดินแดง ได้ นายมานะ โงะนุดดา เป็นหัวหน้าและนางสาววาสนา ทองรินทร์ ทำหน้าที่เป็นเลขากลุ่ม กลุ่มโคกดินคำมีพระครูประทุม จันทโรภาสเป็นหัวหน้าและนางสาวละมุล จันทะรังเป็นเลขากลุ่ม กลุ่มโคกดินดี มีนายปราโมทย์ คลังเกตุเป็นหัวหน้าและนางรุ่งฤดี วรารุท เป็นเลขากลุ่ม และในกลุ่มโคกดินเหนียวมีนางเพ็ญประภา มาจันทร์ เป็นหัวหน้าและนางกุสะลิน มุลกัน เป็นเลขากลุ่ม เมื่อแต่ละกลุ่มพร้อมแล้วก็เริ่มระดมความคิดโดยการตั้งคำถามง่ายๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาช่วยกันตอบ เพื่อให้ได้สภาพปัญหาจึงต้องระดมความคิดมาจากทุกคนจากการสังเกตพบว่าทุกคนเห็นปัญหาที่แตกต่างกันตามมุมมองของตนเองและสถานะของตนเองในโรงเรียน กลุ่มที่เป็นบุคลากรในโรงเรียนมองเห็นปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ปัญหาที่นำไปสู่การประเมินคุณภาพทางการศึกษา เช่น ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตลอดจนความรับผิดชอบของนักเรียน ความขยันที่จะมีผลทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น ส่วนกลุ่มผู้ปกครอง ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ภายนอกของนักเรียน เช่น ความประพฤติของนักเรียน ปัญหายาเสพติด ปัญหาสูสาวเพราะเด็กกำลังโตเป็นผู้ใหญ่ผู้ปกครองบางคนไม่สามารถบอกกล่าวตักเตือนลูกได้ เด็กมักจะตัดสินใจทำทุกอย่างเองโดยไม่ปรึกษาผู้ปกครองก่อน การควบคุมนักเรียนของโรงเรียนในเวลาเรียน ส่วนการจัดการเรียนการสอนส่วนมากมีความคิดว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนจัดการเรียนการสอนได้ไม่แตกต่างกันและผู้ปกครองไม่มีความรู้พอที่จะแนะนำเรื่องการเรียนรู้ของลูกได้ ส่วนผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษาและกลุ่มอาชีพเสนอแนะว่าโรงเรียนน่าจะจัดการเรียนการสอนตามความสามารถของนักเรียนเพราะผู้ปกครองก็ไม่ได้เล่าเรียนมามากแต่ก็อาศัยความขยันขันแข็งจึงมีรายได้มาเลี้ยงครอบครัว อาชีพในชุมชนก็เป็นอาชีพเกษตรกรรมและการรับจ้างในโรงงานที่อยู่ใกล้เคียง หลังจากได้ระดมความคิดมากพอแล้ว ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากการระดมความคิดเห็น และเมื่อผู้ร่วมวิจัยได้แสดงความคิดเห็นที่มีผลจากการประชุมกลุ่มย่อยแล้วจึงกลับมาประชุมรวมกันและช่วยกันจัดกลุ่มปัญหาเป็น 5 กลุ่มปัญหา คือ 1) ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้ร่วมวิจัยเห็นว่าในข้อนี้จะเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรที่เป็นบุคคลและวัสดุอุปกรณ์ วิธีการ การบริหารจัดการ และผลผลิตที่เกิดขึ้น 2) ปัญหาการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผู้ร่วมวิจัยให้ความเห็นว่านักเรียนที่มาเรียนในโรงเรียนเป็นลูกหลานของคนมีรายได้น้อย โรงเรียนจึงต้องให้โอกาสในทุกๆด้านเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างราบรื่น 3) ปัญหาด้านคุณภาพทางการศึกษา ผู้ร่วมวิจัยมีความเห็นว่าเป้าหมายของการจัดการศึกษาคือมาตรฐานทางการศึกษา โรงเรียนต้องมีการประเมินทุกห้าปี แม้โรงเรียนจะได้รับการรับรอง

มาตรฐานจากการประเมินภายนอกในรอบที่สองแล้วแต่ปัญหาที่สำคัญของโรงเรียนคือ การใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ตกต่ำของนักเรียน 4) ปัญหาการกระจายอำนาจทางการศึกษา ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันคิดและสรุปว่าโรงเรียนแห่งนี้มีความขาดแคลนหลายๆ ด้านแต่ต้องมีการรวมการสถานศึกษาให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติการศึกษา บุคคลที่จะเข้ามาเป็นกรรมการจึงต้องเป็นคนที่เสียสละเพื่อโรงเรียนจริง ๆ จึงจะทำให้โรงเรียนมีการพัฒนา 5) ปัญหาการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ผู้ร่วมวิจัยต่างคิดว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนทุก ๆ ด้านต้องมีการส่งเสริมจากฝ่ายต่าง ๆ ทุกชั้นตอน จากการระดมความคิดในสภาพปัญหาในครั้งนี้มีรายละเอียดดังนี้

1) ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน จากการระดมความคิดจากทุกกลุ่มมีความคิดตรงกันว่า มีสาเหตุของปัญหาที่สำคัญคือ 1)หลักสูตรบางกลุ่มสาระยังไม่สมบูรณ์ ไม่มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2)การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรมนำความรู้ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน 3)การอบรมครูยังมีน้อย ทำให้ยังไม่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน 4)ขาดอุปกรณ์ส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถด้านดนตรี 5)ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนภาษาอังกฤษ 6)นักเรียนยังไม่สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และ 7)ระบบบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ยังไม่เข้มแข็งพอ

2) ปัญหาการขยายโอกาสทางการศึกษา จากการระดมความคิดของทุกกลุ่มจึงได้ประเด็นสาเหตุของปัญหาที่สำคัญคือ 1)นักเรียนในเขตพื้นที่บริการจำนวนหนึ่งไปเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ และขาดแคลนที่อยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ 2)โรงเรียนไม่มีข้อมูลการเรียนต่อของนักเรียนในเขตพื้นที่บริการชัดเจน 3)นักเรียนจำนวนหนึ่งมีปัญหาส่วนตัว จึงออกจากโรงเรียนกลางคัน 4)นักเรียนจำนวนหนึ่งไม่สนใจการเรียน 5)งบประมาณในการให้บริการปัจจัยพื้นฐานแก่นักเรียนไม่เพียงพอ

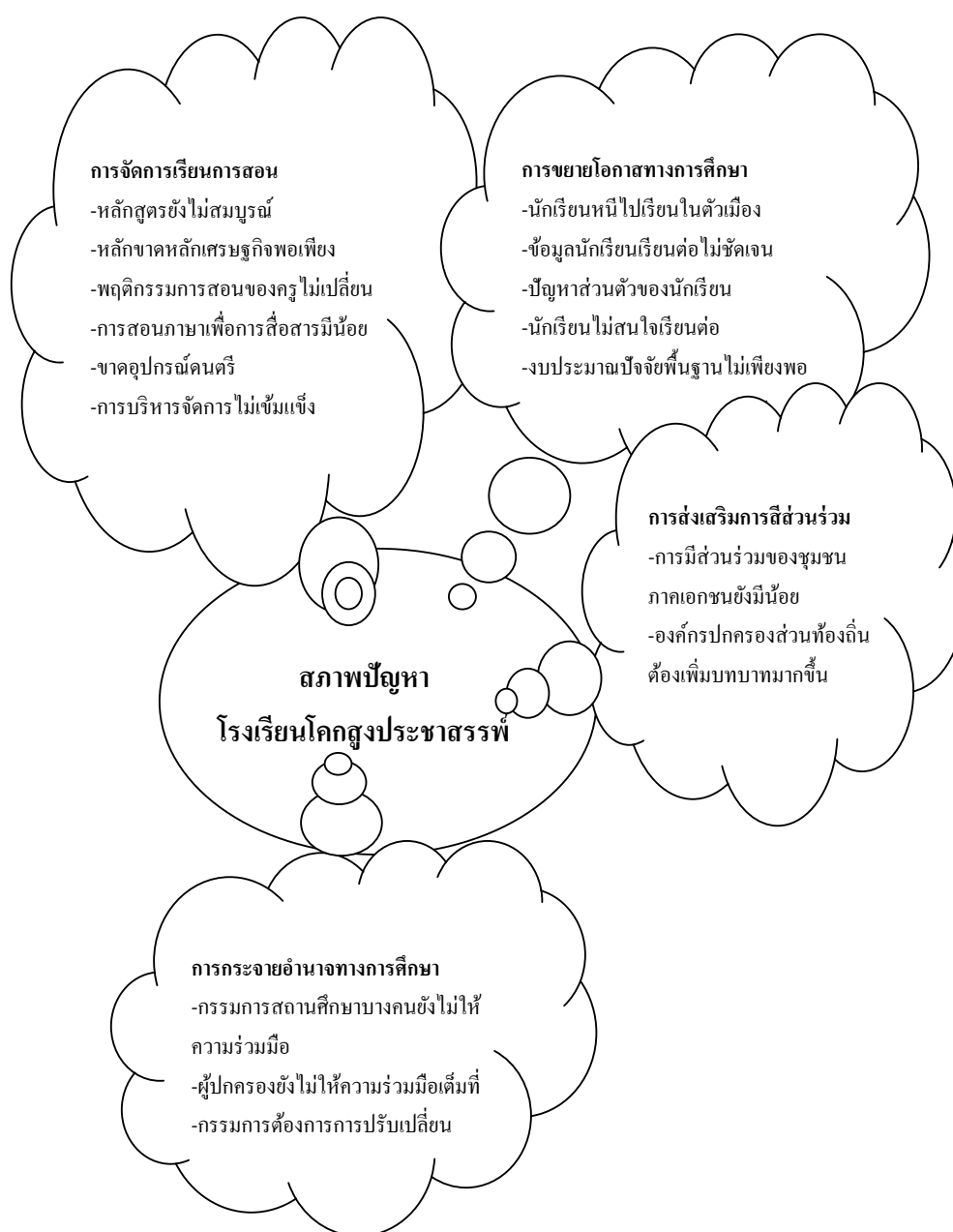
3) ปัญหาด้านคุณภาพทางการศึกษา ทุกกลุ่มมีความคิดคล้ายคลึงกันว่าสาเหตุของปัญหานี้คือ 1)ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 2)นักเรียนยังไม่มั่นใจใฝ่เรียนรู้ 3)ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน 4)ระบบสารสนเทศยังไม่สมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน 5)การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนยังไม่ชัดเจน

4) ปัญหาการกระจายอำนาจทางการศึกษา ทุกกลุ่มมีความคิดว่าสาเหตุมาจาก 1)ไม่ได้รับความร่วมมือจากกรรมการสถานศึกษาบางคน 2)ความร่วมมือจากผู้ปกครองไม่ดีพอ 3)กรรมการสถานศึกษาบางคนยังไม่เหมาะสม

5) ปัญหาการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทุกกลุ่มเสนอสาเหตุของปัญหา คือ 1)การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นด้านหลักสูตรและ

กระบวนการเรียนรู้ยังมีน้อย 2)องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
อย่างเต็มที่

จากการระดมความคิดจึงได้ผังความคิด(mind mapping) ดังภาพที่ 38

ภาพที่ 38 แสดงผังความคิดการวิเคราะห์ปัญหา

มานะ (ชาย อายุ 49 ปี) กลุ่มโลกดินแดง กล่าวว่า

“โรงเรียนของเราเมื่อดูจากสภาพที่ตั้งแล้วจะอยู่ห่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียนมีระยะทาง
ห่างจากโรงเรียนเราประมาณ 5 กิโลเมตร นักเรียนในเขตพื้นที่บริการของเราจึงนิยมที่จะไปเรียน
ในโรงเรียนที่มีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนของเรา จำนวนนักเรียนจึงมีน้อยและมีแนวโน้มจะ
ลดลงทุกปี”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

พระสงฆ์ (อายุ 54 ปี) กลุ่มโลกดินดำ กล่าวว่า

“ส่วนนักเรียนที่เข้ามาเรียนเป็นนักเรียนที่มีฐานะยากจน ครอบครัวไม่พร้อมเราต้องจัด
ทุนการศึกษา เครื่องแบบนักเรียน สมุด อุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ ให้ บางคนอยู่กับปู่ย่า ตายาย มี
โอกาสที่เด็กจะหยุดเรียนกลางคัน บ้านก็ไกลจากโรงเรียน เราต้องบริการรถรับส่งฟรี ทั้งหมดเป็น
ภาระของโรงเรียนของเรา ที่มีผลต่อการจัดการศึกษา”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

คมเดช (ชาย อายุ 54 ปี) กลุ่มโลกดินดี กล่าวว่า

“โรงเรียนของเรามีปัญหาค่อนข้างมาก ทั้งมีความขาดแคลนในทุก ๆ ด้าน ผู้ที่จะมาเป็น
กรรมการสถานศึกษาจึงไม่ค่อยจะมีคนสนใจที่จะมาเป็นกัน หรือมาเป็นกรรมการของโรงเรียน
แล้วก็มีบทบาทในการจัดการศึกษาน้อย”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

คำไพ(หญิง อายุ 42 ปี) กลุ่มโลกดินเหนียวกล่าวว่า

“โรงเรียนของเรามีนักเรียนน้อย จึงได้รับอัตราค่าจ้างของบุคลากรน้อย แต่การจัดการศึกษาก็ต้อง
จัดให้เท่าเทียมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูจึงต้องมีภาระมากทั้งงานธุรการ วิชาการ การบริหาร
ทั่วไป บริหารงานบุคคล ต้องทำช่วยกันทุกคน คนละหลาย ๆ งาน ทำให้ประสิทธิภาพการสอนค่อย
ลดลง”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

สาธิต (ชาย อายุ 78 ปี) กลุ่มโลกดินแดงกล่าวว่า

“ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ทำไร่ ทำนา ไม่มีเวลามาให้ความร่วมมือในการ
จัดการศึกษา จึงคล้ายกับว่าไม่มีความสัมพันธ์กับโรงเรียนปล่อยให้ครูดูแลสั่งสอนสอนแต่เพียง
ลำพัง”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2554)

จากการศึกษาเอกสารผลการประเมินภายนอกรอบที่สองของสำนักงาน
รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา(องค์การมหาชน) (สมศ.) เมื่อวันที่ 24 – 26
ธันวาคม 2551 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษา สรุปผลว่าในภาพรวมสถานศึกษาจัดการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน สมควรรับรองมาตรฐานการศึกษา แต่ก็มีความคิดเห็นของคณะกรรมการประเมินว่า มีมาตรฐานที่มีคุณภาพต่ำกว่าระดับดี คือ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรอยู่ในระดับพอใช้ (1.67) ที่มีผลการประเมินอิงเกณฑ์ อยู่ในระดับปรับปรุง (1.33) โดยมีผลการประเมินที่มีตัวบ่งชี้อยู่ในระดับปรับปรุงคือ กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ และมีผลประเมินอิงสถานศึกษา อยู่ในระดับพอใช้(2.00) คณะกรรมการประเมินภายนอกได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการศึกษา คือ ผู้บริหารใช้กระบวนการนิเทศภายในการบริหาร ต้องคอยแนะการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นสนับสนุนการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน พัฒนาครูให้รู้และเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนด้านครู การวัดผลประเมินผลการเรียน ต้องใช้วิธีการที่หลากหลายสอดคล้องเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ซึ่งวิธีหลายอย่าง เช่น การทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมินคุณภาพแบบรูบริค(rubric) การประเมินแฟ้มสะสมผลงานการจัดประสบการณ์เรียนรู้จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมส่งเสริมความคิด ค้นหาความรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ฝึกการคิดวิเคราะห์ ฝึกค้นคว้ารวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม ฝึกคิดอย่างหลากหลาย สร้างจินตนาการ และแสดงออกอย่างมีเหตุผล

2.2 สภาพปัจจุบัน

สภาพของโรงเรียนจากด้านต่าง ๆ เช่น อาคารสถานที่ บุคลากร งานวิชาการ งานงบประมาณ และกิจกรรมที่โรงเรียนกำลังดำเนินการในปัจจุบัน โดยหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แบบตรวจสอบเอกสารและแบบสอบถาม ผู้ร่วมวิจัยได้พูดคุยกัน และได้นำเสนอข้อมูลแสดงถึงสภาพปัจจุบันที่มีประเด็นปัญหา จากการระดมความคิดในประเด็นสภาพปัจจุบันจึงสามารถสรุปสภาพทั่วไปของโรงเรียนที่เข้าไปศึกษาได้เป็นประเด็นหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1) สภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนการสอน จากการ สัมภาษณ์

สนทนากลุ่มพบว่าและการตรวจสอบเอกสารพบว่าโรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 แต่ยังไม่สมบูรณ์และเหมาะสมในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้ทบทวนและปรับปรุงตลอดมา ปัจจุบันมีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน โรงเรียนได้ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ด้วยวิธีการต่างๆอย่างต่อเนื่อง แต่ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนที่ชัดเจน ได้บริหารโรงเรียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ส่งครูภาษาอังกฤษเข้ารับการอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนการสอน พัฒนา

ระบบบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โรงเรียนได้รับความกรุณาจากเจ้าอาวาสวัดบ้านโคกสูงมาสอนสาระพระพุทธศาสนาทุกห้องเรียน

2) สภาพปัจจุบันการขยายโอกาสทางการศึกษา จากการ

สัมภาษณ์ สันทนากลุ่มพบว่าและการตรวจสอบเอกสารพบว่าโรงเรียนมีโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่บริการจำนวน 9 โรงเรียน มีข้อมูลจำนวนนักเรียนชัดเจน มีโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางอยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 5 กิโลเมตร นักเรียนและผู้ปกครองมีค่านิยมต่อโรงเรียนใหญ่ นักเรียนในเขตพื้นที่บริการได้เข้าศึกษาระดับการศึกษาภาคบังคับทุกคน โดยเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา (ม. 1) ที่โรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้เคียง ตามความเชื่อ ค่านิยม และศักยภาพของนักเรียนและผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยจะส่งลูกมาเรียนที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ เนื่องจากช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายเพราะโรงเรียนจัดรถรับ-ส่งนักเรียน จัดชุดนักเรียน อุปกรณ์การเรียนให้ และให้ยืมหนังสือเรียน ทำให้โรงเรียนต้องใช้จ่ายงบประมาณด้านนี้จำนวนมาก งบประมาณการเรียนการสอนจะน้อยลง นักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับจำนวนหนึ่งไม่ประสงค์จะเรียนต่อ เพราะไม่เห็นความสำคัญ ขาดเรียนบ่อย โรงเรียนได้ติดตามให้มาเรียนโดยประสานงานกับผู้ปกครอง แต่นักเรียนยังไม่ตั้งใจเรียน ผู้ปกครองบางคนต้องการใช้แรงงานเด็กสำหรับการศึกษาในช่วงชั้นที่ 4 (ม.ปลาย) นักเรียนได้ศึกษาต่อประมาณร้อยละ 90 นักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับ (ม.3) ประมาณร้อยละ 40 จะเรียนต่อสายอาชีพศึกษา ร้อยละ 30 เรียนต่อ ม.4 สายสามัญที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ และร้อยละประมาณ 20 เรียนต่อ ม.4 สายสามัญที่โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง นักเรียนที่เรียนต่อ ม.4 ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์จะมีผลการเรียนค่อนข้างต่ำ

3) สภาพปัจจุบันด้านคุณภาพทางการศึกษา จากการสัมภาษณ์

สันทนากลุ่มพบว่าและการตรวจสอบเอกสารพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ จากการประเมินของ สมศ. รอบแรกพบว่า มาตรฐานด้าน นักเรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ต้องปรับปรุง และจากการประเมินของ สมศ. ในรอบที่สอง พบว่า มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในระดับพอใช้ (1.67) ที่มีผลการประเมินอิงเกณฑ์ อยู่ในระดับปรับปรุง (1.33) โดยมีผลการประเมินที่มีตัวบ่งชี้อยู่ในระดับปรับปรุงคือ กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ และมีผลประเมินอิงสถานศึกษา อยู่ในระดับพอใช้ (2.00) เนื่องจากนักเรียนส่วนมากมีไอคิวระดับปานกลางลงไปหาต่ำ ความใฝ่รู้ใฝ่เรียนมีน้อย โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนแต่ทำได้ระดับหนึ่ง เพราะครูยังไม่เห็นความสำคัญรวมทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีพอในการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการ

เรียนรู้ โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอนแต่ยังใช้ระดับน้อย เพราะครูยังไม่เห็นความสำคัญและเทคโนโลยีมีน้อย ขาดครูบางวิชาเอก

4)สภาพปัจจุบันการกระจายอำนาจทางการศึกษา โรงเรียนมี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการตามระเบียบ มีการ ประชุมอย่างต่อเนื่อง ได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการส่วนมากในการบริหารงานโรงเรียน ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด คณะกรรมการบางท่านไม่สะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ อาจจะต้องมี การปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ผู้ปกครอง นักเรียนจำนวนหนึ่งไม่พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับ โรงเรียนในการพัฒนาการศึกษา โดยอาจเห็นว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน ซึ่งคงจะต้องรณรงค์เพื่อให้เห็น ความสำคัญและให้ความร่วมมือยิ่งขึ้น

5)สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โรงเรียนได้รับความ ร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดซึ่งมีความเหมาะสม ได้รับความ ร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นด้านการระดมทุนเป็นบางครั้ง รวมทั้งให้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษา ยังไม่มีสมาคมครู ผู้ปกครอง องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นได้สนับสนุนงบประมาณจัดซื้อครุภัณฑ์การศึกษาจำนวนหนึ่ง

วาสนา (หญิง อายุ 37 ปี) กลุ่มโลกดินแดงกล่าวว่า

“หลักสูตรที่เราใช้สอนก็เหมือนกับโรงเรียนอื่นเขาทำกัน มีปัญหาอะไรก็ปรับปรุงตลอด ส่วน ครูผู้สอนก็ได้ส่งไปอบรมเป็นประจำ เรื่องส่งเสริมคุณธรรมกับนักเรียนก็ทำเป็นประจำ ส่วน บุคลากรจากภายนอกก็เห็นได้ชัดเจนที่มีพระอาจารย์จากวัด โนนสระบัวมาสอนวิชา พระพุทธศาสนาช่วย น่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีและนำไปใช้กับวิชาอื่น ๆ”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

จักริน(ชาย อายุ 36 ปี) กลุ่มโลกดินดึกกล่าวว่า

“ในการขยายโอกาสทางการศึกษานั้นเราก็ทำมาโดยตลอด ทั้งการสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับ นักเรียนที่ขาดแคลน จนคิดว่าใช้งบประมาณเกือบทั้งหมดเป็นสวัสดิการนักเรียนก็ว่าได้ แต่ นักเรียนบางคนแม้ว่าจะให้การสนับสนุนทุกอย่างก็ยังไม่ตั้งใจเรียนขาดโรงเรียนบ่อย ดังนั้น ปัญหาน่าจะอยู่ที่การประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดให้ดูแลช่วยกัน”

(บันทึกการสนทนากลุ่ม 6 ธันวาคม 2553)

หนูเลี้ยง ไทยวังชัย ชาย อายุ 58 ปี กลุ่มโลกดินแดงกล่าวว่า

“การมีส่วนร่วมทางการศึกษาของโรงเรียนนั้นทำตามระเบียบทุกอย่าง คือ มีกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน แต่บทบาทหน้าที่ในทางปฏิบัติยังไม่ชัดเจน ผู้ปกครองบางคน กรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานบางคน ยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง การดำเนินการต่าง ๆ จึงทำยังไม่เต็มที่”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

2.3 ความคาดหวัง

จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัย การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และแสวงหาข้อมูลด้านความคาดหวังโดยการระดมความคิดจากผู้ร่วมวิจัยโดยเบื้องต้นผู้วิจัยได้พบว่าความคิดเห็นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันตามสถานภาพและบทบาทของของผู้ร่วมวิจัย เช่น ครูคนหนึ่งมีความคาดหวังว่านักเรียนน่าจะเรียนดี ประพฤติดี ผู้ปกครองนักเรียนคนหนึ่งแสดงความคาดหวังว่านักเรียนจะเรียนดีขึ้น เป็นคนเก่ง เอาตัวรอดได้ไม่เป็นภาระของพ่อแม่ ความประพฤติเรียบร้อย ไม่ติดยาเสพติด ส่วนผู้นำชุมชนคนหนึ่งก็ต้องการให้โรงเรียนประสานกับชุมชนทุก ๆ ด้านและช่วยเหลือกันเพื่อให้เด็กไม่เป็นปัญหาในชุมชน แต่ทุกคนมีความคิดเห็นตรงกันคือ เราไม่สามารถทำให้สำเร็จทีเดียวได้ก็ต้องมาช่วยกันลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกัน จากการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ร่วมวิจัย ได้มองสภาพปัญหา สภาพปัจจุบันแล้วจึงช่วยกันคิดหาความคาดหวังที่จะให้เกิดขึ้นในโรงเรียนโดยมีความคาดหวังให้มีผลสำเร็จให้ตรงประเด็นกับสภาพปัญหาที่ช่วยกันระดมความคิดจากการระดมความคิดเห็นถึงความคาดหวังของผู้ร่วมวิจัย จึงสามารถสรุปเป็นประเด็นหลักได้ดังนี้

1) ความคาดหวังด้านการจัดการเรียนการสอน 1)หลักสูตรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาทุกกลุ่มสาระและแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2)การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรมนำความรู้ 3)ครูได้รับการอบรมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง 4)มีครูกันต์ดนตรีสากล 1 ชุด 5)นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอย่างน้อยร้อยละ 50 6)ระบบบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้มีความเข้มแข็ง

2) ความคาดหวังการขยายโอกาสทางการศึกษา 1) นักเรียนในเขตพื้นที่บริการเรียนต่อที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์มากขึ้น 2) มีข้อมูลการเรียนต่อของนักเรียนในเขตพื้นที่บริการที่ชัดเจน 3) ไม่มีนักเรียนออกกลางคัน 4) นักเรียนทุกคนสนใจการเรียน มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ 5) มีทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น

3) ความคาดหวังด้านคุณภาพทางการศึกษา 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นระดับดี 2) นักเรียนอย่างน้อยร้อยละ 60 มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน 3) นักเรียนปรับการเรียน ครูเปลี่ยนการสอนอย่างน้อยร้อยละ 50 4) ระบบสารสนเทศสมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน 5) ครูใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนมากขึ้น

4) ความคาดหวังการกระจายอำนาจทางการศึกษา 1) ได้กรรมการสถานศึกษาที่เหมาะสม 2) ได้รับความร่วมมือจากกรรมการสถานศึกษาทุกคน 3) ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนทุกคน

5)ความคาดหวังการส่งเสริมการมีส่วนร่วม 1)ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษาด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการ

อ้อมอารีย์ (หญิง อายุ 38 ปี) กลุ่มโคกดินดีกล่าวว่า

“การจัดการเรียนการสอนจะดีขึ้นได้น่าจะมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครูแต่ละคนควรจะเข้าอบรมเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง เด็กก็น่าจะมีความสามารถด้านดนตรี โดยโรงเรียนจัดหาอุปกรณ์ให้ การใช้ภาษาต่างประเทศก็สำคัญ การบริหารจัดการก็ต้องเข้มแข็งด้วย”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

จิตรศรี (หญิง อายุ 42 ปี) กลุ่มโคกดินดี กล่าวว่า

“ด้านของนักเรียนก็ควรจะมีข้อมูลในเขตพื้นที่บริการให้ชัดเจนเพื่อจะได้ช่วยเหลือได้ถูกต้อง ส่งเสริมการเรียนรู้ ลดอัตราการออกกลางคัน ปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการศึกษา”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

ละมุล (ครูหญิง อายุ 41 ปี) กลุ่มโคกดินดำ กล่าวว่า

“ควรเพิ่มด้านคุณภาพทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีให้มากขึ้นนักเรียนเปลี่ยนวิธีเรียน ครูเปลี่ยนวิธีสอนเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะได้สูงขึ้น”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

กรชนก(อายุ 34 ปี) กลุ่มโคกดินเหนียว กล่าวว่า

“ควรมีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่มาจากความคิดเห็นของผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน ทุกฝ่ายเพื่อเสริมส่วนที่ขาดของโรงเรียน และมีการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

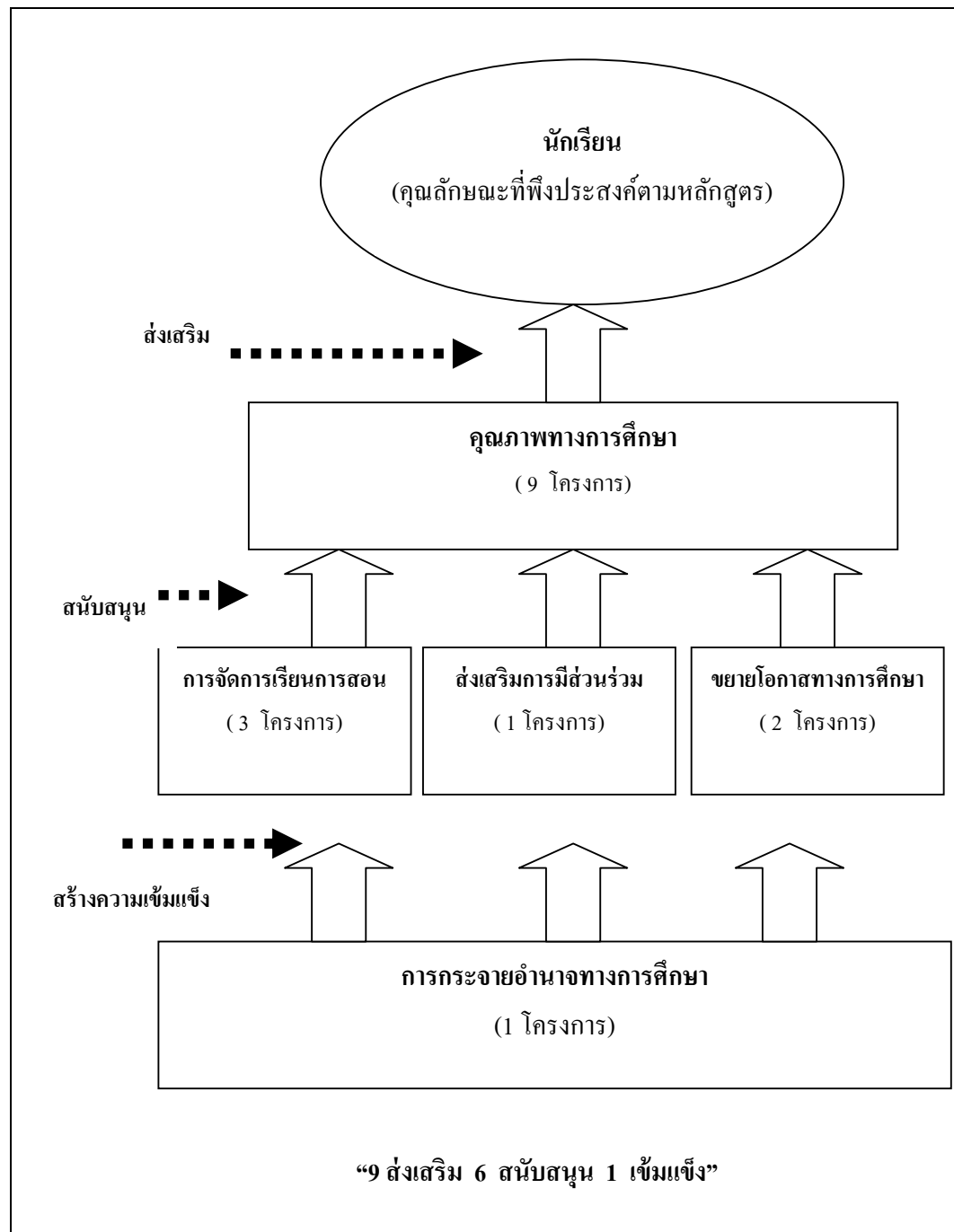
ภาพที่ 39 แสดงการประชุมวางแผน

นอกจากนี้ผู้วิจัยการศึกษาเอกสารการประเมินภายนอกรอบที่สองของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา(องค์การมหาชน) (สมศ.) เมื่อวันที่ 24 – 26 ธันวาคม 2551 ได้เสนอแนะทิศทางการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาในอนาคตไว้คือ สถานศึกษาจัดสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ จัดประสบการณ์ในการสร้างความสนใจของผู้เรียนให้นักเรียนเรียนด้วยวิธีหลากหลายและระยะเวลาที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันในแต่ละวิชา จัดระบบแนะแนวและบรรยากาศในการเรียนรู้ ควรใช้วิธีการวัดผลที่เป็นการประเมินความก้าวหน้าในการจัดการเรียนรู้และวัดเพื่อประเมินผลในการวัดความรู้ จัดเตรียมสื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหา วิธีสอน และวัยของผู้เรียน จัดกิจกรรมกลุ่มย่อยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นคว้า อภิปราย แก้ปัญหาร่วมกัน ค้นหาคำตอบ ครูแสวงหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียนเป็นรายบุคคลใช้สื่อที่สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน บทเรียนและวิธีสอน ครูประเมินวิธีการทำงาน ควบคุมกำกับผลงานนักเรียน สังเกตการณ์ทำงานของผู้เรียนให้คำแนะนำและแก้ไข ผู้บริหารควรจัดบรรยากาศการทำงานให้เอื้อต่อการปลูกจิตสำนึกด้านคุณภาพอบรมชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจมาตรฐาน เห็นความสำคัญ นำมาตรฐานมาวางแผนในการดำเนินงาน จัดบริเวณโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้ เช่น ศูนย์สื่อ ห้องสมุด ห้องบริหารวิชาการ ห้องเรียนธรรมชาติ มุ่งมั่นให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ จัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด การทำงานและการสื่อสาร จากข้อมูลดังกล่าวผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความเห็นว่าสอดคล้องกับคาดหวังที่ช่วยกันคิดขึ้นมาและจะนำไปใช้ระบุในโครงการต่าง ๆ ที่จะช่วยกันคิดขึ้นมา

3. การกำหนดโครงการ

จากการระดมความคิดในเรื่องสภาพปัญหา สภาพปัจจุบัน และสภาพความคาดหวังในการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ผู้ร่วมวิจัยทุกคนจึงได้มาคิดถึงโครงการต่างๆ ที่จะสนองความคาดหวัง เพื่อแก้ไขปัญหาในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมีผู้ร่วมวิจัยที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาเสนอในประชุมว่าโครงการต่าง ๆ น่าจะแยกเป้าหมายจากผลที่จะเกิดกับนักเรียนเป็นด้านๆ ให้ครอบคลุมการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยที่ประชุมมีความคิดเห็นว่า โครงการต่าง ๆ น่าจะสนองตอบมาตรฐานของการจัดการศึกษาของโรงเรียนและตรงกับข้อเสนอแนะของกรรมการประเมินภายนอกรอบสองเพื่อโรงเรียนจะได้เตรียมความพร้อมในการรับการประเมินภายนอกที่สามด้วย เพราะจะเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสำเร็จของโครงการที่ยอมรับได้จากบุคคลภายนอกรวมถึงการประเมินคุณภาพของโรงเรียนด้วย ส่วนการกำหนดชื่อโครงการมีผู้เสนอว่าต้องสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่ช่วยกันคิดขึ้น ส่วนสภาพปัจจุบันของโรงเรียนนั้นเป็นการรู้ว่าตนเองกำลังอยู่ในตำแหน่งใด และความคาดหวังก็เป็นทิศทาง เป้าหมายที่ต้องการไปถึง ส่วนการที่จะไปถึงจุดมุ่งหมายได้ก็ต้องคิดหากิจกรรมเพื่อปฏิบัติกันโดยการระดม

ความคิดวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่เรามีอยู่เมื่อระดมความคิดมากพอแล้วจึงช่วยสรุป และจัดกลุ่มโครงการโครงการเพื่อสนองตอบความคาดหวัง 5 ด้าน คือ 1) คุณภาพทางการศึกษา จำนวน 9 โครงการ เป็นโครงการที่ตอบสนองโดยตรงกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรและส่งเสริมทำให้เกิดการพัฒนา ตรงกับมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2) ขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 2 โครงการ เป็นโครงการช่วยสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณภาพตามศักยภาพของตนเอง เป็นโครงการที่ช่วยเพิ่มศักยภาพนักเรียนขาดโอกาสทางการศึกษาทำให้การบริหารงานของโรงเรียนมีความราบรื่น 3) การจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 โครงการ เป็นโครงการที่ช่วยพัฒนาครูในโรงเรียนให้มีความสามารถในการสอนและจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม 1 โครงการ เป็นโครงการช่วยสนับสนุนในการจัดการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยมีส่วนร่วมจากท้องถิ่นเพื่อให้โรงเรียนมีการจัดการศึกษาที่เป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน 5) กระจายอำนาจทางการศึกษา 1 โครงการ เป็นโครงการที่ช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งในรูปแบบของคณะกรรมการตรงกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และเป็นโครงการสนับสนุนให้เกิดความชอบธรรมในการบริหารจัดการโรงเรียนที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อช่วยถ่วงดุลกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ หลังจากนั้นผู้ร่วมวิจัยได้ช่วยกันจัดทำผังความคิดเพื่อใช้พิจารณา ร่วมกันดังภาพที่ 40 โดยที่ประชุมสรุปว่าโครงการรวมกันเรียกว่า “9 ส่งเสริม 6 สนับสนุน 1 เข้มแข็ง” และตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโครงการและสภาพความคาดหวังตามตารางที่ 9

ภาพที่ 40 แสดงผังความคิดการจัดทำโครงการ

ตารางที่ 9 แสดงการกำหนดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาตามประเด็นปัญหา

ที่	สนองความคาดหวัง	โครงการ/กิจกรรม	หมายเหตุ
1	คุณภาพทางการศึกษา	อนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม	
2	คุณภาพทางการศึกษา	ศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่	
3	คุณภาพทางการศึกษา	ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	
4	คุณภาพทางการศึกษา	พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์	
5	คุณภาพทางการศึกษา	พัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ	
6	คุณภาพทางการศึกษา	ส่งเสริมสุขภาพ	
7	คุณภาพทางการศึกษา	ส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้	
8	คุณภาพทางการศึกษา	ส่งเสริมประชาธิปไตย	
9	คุณภาพทางการศึกษา	ป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา	
10	ขยายโอกาสทางการศึกษา	ส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน	
11	ขยายโอกาสทางการศึกษา	เยี่ยมบ้านนักเรียน	
12	การจัดการเรียนการสอน	จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	
13	การจัดการเรียนการสอน	พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน	
14	การจัดการเรียนการสอน	ส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา	
15	ส่งเสริมการมีส่วนร่วม	ส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน	
16	กระจายอำนาจทางการศึกษา	ประชุมผู้ปกครองนักเรียนและประชาคม	

วินุรัตน์(หญิง อายุ 52 ปี) กล่าวว่า

“การจัดทำโครงการต่าง ๆ ควรตอบสนองการพัฒนาการของนักเรียนเป็นหลัก เท่าที่เคยอยู่ในวงการศึกษามานานจะหนีไม่พ้นการพัฒนาด้านสมอง ด้านร่างกาย และการพัฒนาด้านจิตใจนะ”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

มานะ(ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

“การจัดทำโครงการน่าจะสอดคล้องกับมาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตอนนี้เราได้โอนเข้าสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วก็ต้องคำนึงถึงมาตรฐานการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ที่เรารู้คือ เป็นการจัดสร้างคน สร้างชุมชน สร้างชาติ แสดงว่าต้องสนองตอบทุกระดับเลยก็ว่าได้”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

ปราโมทย์ (ชาย อายุ 38 ปี) กล่าวว่า

“การจัดทำโครงการต้องแก้ปัญหของโรงเรียนตามที่เราร่วมกันคิดกันขึ้นมา ชื่อโครงการต้องสัมพันธ์กับประเด็นปัญหานั้นเอง ก็ให้พวกเราช่วยกันดู”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

สุรศักดิ์ (ชาย อายุ 43 ปี) กล่าวว่า

“การทำโครงการก็ต้องมีรูปแบบ เเท่าที่เคยทำมาจะเริ่มที่หลักการและเหตุผล คือสภาพปัญหาและสภาพปัจจุบันที่เราช่วยกันคิด ส่วนจุดประสงค์โครงการก็เป็นความคาดหวังว่าจะให้เกิดอะไรขึ้นบ้างเพื่อแสดงถึงการแก้ไขปัญห ส่วนวิธีการที่จะไปสู่เป้าหมายก็ต้องช่วยกันคิดต่อไป”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

สุรัชชัย (ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

“การคิดกิจกรรมในโครงการ ควรดูว่าเรามีอะไรแล้วบ้าง หมายความว่า ต้องมีเงิน มีคนทำงาน มีอุปกรณ์ ความรู้และประสบการณ์และที่สำคัญคือ ต้องประสานทุกอย่างให้พอดีและลงตัวจึงจะทำให้ผลงานที่ออกมาดี ทุกคนที่เกี่ยวข้องก็พึงพอใจ ส่วนพวกเราจะทำให้เกิดความสำเร็จมากน้อยเพียงใดก็ช่วยกันคิด”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

การระดมความคิดเพื่อกำหนดชื่อโครงการเพื่อสนองตอบความคาดหวังที่ช่วยกันระดมความคิด และตอบสนองต่อการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินในรอบที่สาม จึงช่วยกันเขียนโครงการโดยแบ่งงานกันทำโดยตกลงกันให้ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มโคกดินแดงช่วยกันเขียนโครงการที่ 1 ถึงโครงการที่ 4 กลุ่มโคกดินดำเขียนโครงการที่ 5 ถึงโครงการที่ 8 กลุ่มโคกดินดีช่วยกันเขียนโครงการที่ 9 ถึงโครงการที่ 12 และกลุ่มโคกดินเหนียวช่วยกันเขียนโครงการที่ 13 ถึงโครงการที่ 16 และมาช่วยกำหนดผู้รับผิดชอบโดยถามความคิดเห็นและเสนอตัวรับเป็นเจ้าภาพในแต่ละโครงการได้ ดังต่อไปนี้

โครงการที่ 1 โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม

แนวทางการพัฒนา - ปรับภูมิทัศน์ให้น่าดู น่าอยู่ น่าเรียน

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายสุรัชย์ เพ็ชรแสน นางอำพร ตรีศาสตร์

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 - 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ในมาตราที่ 7 ความว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องในด้านต่างๆ ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และแนวทางการจัดการศึกษาได้กำหนดให้โรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันพบว่าโรงเรียนต้องการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์

จัดสภาพแวดล้อมที่สะอาดเป็นระเบียบปลอดภัย

จัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข

จัดระบบสาธารณูปโภคที่ดี

จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูและบุคลากรอย่างเพียงพอ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้

เป้าหมาย โรงเรียนได้มีการจัดสภาพแวดล้อม สาธารณูปโภคที่ดี สะอาดปลอดภัย จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ ในระดับดีไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

1. สำรวจสภาพแวดล้อมในโรงเรียน
2. สำรวจความต้องการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและศึกษาผลที่เกิดต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน
3. ศึกษาและกำหนดแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ขั้นดำเนินการตามแผน (D)

4. กำหนดจุดในการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน
5. ขจัดมุมอับที่เอื้อต่อปัญหา สารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม

6. แบ่งเขตรับผิดชอบให้ชัดเจน
7. จัดประกวดเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ
8. ประกาศเขตพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมดีเด่น เพื่อการเรียนรู้

ขั้นตรวจสอบ (C)

9. ตรวจสอบผลการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้
10. ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นสรุปผลการประเมิน (A)

11. ตรวจสอบผลการดำเนินโครงการ
12. สรุปและรายงานผลโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

สภาพแวดล้อมสะอาดเป็นระเบียบปลอดภัยจากสารเสพติด

สารพิษ อาชญากรรม อบายมุข มีระบบสาธารณูปโภคที่ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกและเอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับคุณภาพ3 ขึ้นไป อย่างน้อยร้อยละ 80

สุรชัย (ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวเสนอตัวว่า

“โครงการนี้ต้องการทำให้โรงเรียนของเราน่าอยู่ น่าเรียน ปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย รอบ ๆ โรงเรียนเรามีแต่พืชไร่ และโรงงานอุตสาหกรรม เราต้องทำพื้นที่สีเขียวให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เป็นสถานที่เหมาะที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ผมเองก็มีความรู้ในการจัดสวนจะช่วยให้มากทีเดียวแต่ก็ต้องอาศัยทุกคนทำหน้าที่ในการแนะนำ กำกับดูแลนักเรียนให้ช่วยรักษาสิ่งที่เราทำขึ้นโดยฝึกให้รับผิดชอบในเขตพื้นที่ของตนเอง ถ้าพึ่งอาศัยนักการคงจะไม่สำเร็จ”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

อำพร (หญิง อายุ 45 ปี) กล่าวแย้งว่า

“ฉันคงต้องเรียนรู้ไปกับคุณครูด้วย ให้ช่วยแรงก็ได้ ส่วนความคิดเห็นในการจัดทำสวนก็ยังไม่เคยทำแต่ก็จะกำชับลูกที่เรียนอยู่ที่นี่ช่วยเหลือคุณครูทุกอย่างเลย”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 2 โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่

แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์ นางสาววาสนา ทองรินทร์

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2552 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 22 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้ สามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ทางโรงเรียนจึงเล็งเห็นว่าการศึกษาดูงาน ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นการสอนนอกตำราเรียนให้นักเรียนได้เห็นสิ่งใหม่ๆ นอกเหนือจากตำราเรียนในแต่ละรายวิชา

จากสภาพความคาดหวังของโรงเรียนพบว่ามีความต้องการการจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดและประสบการณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่นอกเหนือจากห้องเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้มาปรับเข้ากับการเรียนของตนเอง

เป้าหมาย

1. คณะครูทุกคนดำเนินการตามโครงการที่กำหนดได้ดี
2. นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจากการศึกษาดูงานนอกสถานที่

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

1. สำรวจข้อมูลความสนใจของนักเรียน
2. สำรวจสถานที่ที่ให้ความรู้ในด้านต่างๆ
3. ศึกษาและกำหนดแนวทางในการดำเนินโครงการ
4. ส่งเสริมให้มีการไปเข้าค่ายวิชาการและวิทยาศาสตร์ในสถานที่ต่างๆที่มีการจัดการเข้าค่าย

ขั้นดำเนินการตามแผน (D)

5. ประชุมคณะครู อาจารย์
6. กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบการติดตาม

7.ปฏิบัติงานตามแผน ปฏิบัติงานตามโครงการ

8.ประเมินผล

ขั้นตรวจสอบ (C)

9.ตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการ

10.ติดตามความก้าวหน้าของโครงการ

ขั้นสรุปผลการประเมิน (A)

11.วัดและประเมินผลโครงการ

12. สรุปและรายงานผลโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกระดับชั้น

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัย กล่าวว่า

“โครงการนี้เป็นการช่วยให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ นอกห้องเรียน พวกเราต้องช่วยกันคิดว่าจะให้เด็กเรียนรู้อะไร จะไปเรียนรู้ที่ไหน ให้เหมาะสมกับเวลาและงบประมาณ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่จะไปก็ต้องช่วยกันทุกคน การเดินทางต้องมีการรักษาสวัสดิภาพโดยแบ่งความรับผิดชอบ ต้องปฏิบัติงานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการเดินทางไปศึกษานอกสถานที่ มีการประกันภัยนักเรียน การติดต่อพาหนะต้องให้เหมาะสมที่สุด คนขับรถ ที่พัก ต่าง ๆ ถ้าไม่ทำให้ดีจะเดือดร้อนถึงผู้ปกครองและโรงเรียน ต้องระมัดระวังที่สุดกว่าได้ จะไม่ทำก็ได้ มันเป็นเรื่องจำเป็น”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

วาสนา (หญิง อายุ 37 ปี) กล่าวว่า

“การเดินทางไปทัศนศึกษานอกสถานที่รวมทั้งการเข้าค่ายวิชาการต่างๆ เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้นักเรียนมีหู ตากว้างไกล บางอย่างสอนเท่าไรเด็กก็ไม่เข้าใจ แต่ถ้าทำโครงการนี้แล้วเด็กกลับมาจะเรียนรู้ได้จากของจริง มันเห็นจริง จับต้องได้ ไม่ต้องอธิบายมากว่าทะเลเป็นอย่างไร คลื่นทะเลเป็นอย่างไร ชายหาดมีอะไรบ้างเด็กเข้าใจหมด”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 3 โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

แนวทางการพัฒนา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายวรกรนต์ ไกรฤชา พระครูประทุม จันทโรภาส

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ทั้งร่างกายและจิตใจมีสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายข้อหนึ่งว่า เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

จากการศึกษาสภาพปัญหา สภาพปัจจุบันและความคาดหวังพบว่า การสอนคุณธรรมนำความรู้ในโรงเรียนยังไม่เป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อส่วนรวม
4. เพื่อให้ผู้เรียนใช้ของหรือทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า

เป้าหมาย นักเรียนโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในระดับคุณภาพดี ขึ้นไปอย่างน้อยร้อยละ 80

กิจกรรมทำในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน

- 1.สำรวจข้อมูลสภาพปัจจุบันด้านความประพฤติของนักเรียน
- 2.ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียน
- 3.ศึกษาและกำหนดแนวทางแก้ไข

ขั้นดำเนินการตามแผน

- 4.จัดกิจกรรมการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

5. จัดทำพุทธสถานและแหล่งเรียนรู้

6. ธรรมศึกษาในโรงเรียน

7. แข่งขันตอบปัญหาธรรมะ

8. กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

9. ประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีวินัยดีเด่น

10. ประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีความรับผิดชอบดีเด่น

11. ประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต

12. ประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อส่วนรวม

13. กิจกรรมออมทรัพย์

14. ประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่พฤติกรรมประหยัด

ขั้นตรวจสอบ

15. ตรวจสอบพฤติกรรมของนักเรียน

16. ติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน

ขั้นสรุปประเมินผล

17. วัดและประเมินผล

18. สรุปและรายงานผลการประเมินโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีคุณลักษณะที่กำหนดในระดับคุณภาพดี ขึ้นไป

วราภรณ์ ไกรฤชา ครูชาย อายุ 53 ปี กล่าวว่า

“โครงการนี้เป็นโครงการที่จำเป็นทุกหน่วยงานกำลังเห็นความสำคัญในการพัฒนาคนในประเทศให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม เพราะทุกวันนี้เรานิยมวัตถุ ไม่คำนึงด้านจิตใจ การผลิตเยาวชนของชาติออกไปรับใช้สังคม ต้องทำให้เขาเป็นคนดีก่อน สิ่งดี ๆ ก็จะตามมาทีหลัง โรงเรียนโชคคีรีมีพระอธิการสุพริทธิ์ คอยช่วยสอนโดยการปฏิบัติจริง พระสอนศีลธรรม จริยธรรม ได้ดีกว่าครู เพราะให้หลักทางพระพุทธศาสนามาสั่งสอนและท่านก็เป็นแบบอย่างให้ลูกศิษย์เราด้วย”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

พระสงฆ์ (อายุ 54 ปี) กล่าวว่า

“อาตมาก็ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะอำเภอให้ดูแล สั่งสอน นักเรียนในโรงเรียนใกล้เคียง คือ
อำเภอน้ำพอง อำเภอน้ำสูง อำเภอบัวใหญ่ แต่อาตมาก็จำวัดอยู่ที่บ้านโคกสูง ก็ดูแลสั่งสอน
คุณธรรม จริยธรรม นักเรียนโรงเรียนนี้มานานแล้ว ก็เห็นว่าเด็กเรามีสติปัญญาปานกลางแต่เขาก็
มีส่วนดีคือ มีน้ำใจ อาตมาจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อนก็ได้ให้นักเรียนเราไปช่วยงานทุกปี ครบ
อาจารย์ทุกคนก็ช่วยกัน โครงการนี้อาตมาช่วยได้ทั้งหลักการ วิธีการและทุนทรัพย์ด้วย คือ
อาตมาเคยมอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ประพฤติดีทุกปี”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 4 โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์

แนวทางการพัฒนา - สอนทักษะการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เช่น การจัดทำโครงงาน การทดลอง
การแข่งขันทางวิชาการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ นางสาววาสนา ทองรินทร์ นายปราโมทย์ คลังเกตุ

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้กำหนด
จุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้
เป็นมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจมีสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและคุณธรรมในการ
ดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้
กำหนดจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ รักการอ่าน รักการเขียน และรักการ
ค้นคว้า มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 4 ได้กำหนดให้ผู้เรียนมีความสามารถ
ในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมี
วิสัยทัศน์

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและนักเรียนไม่
สนใจเรียน นักเรียนไม่สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด
- 2.เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาข้อดีข้อเสียความ
ถูกผิด ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่าง
สันติและมีความถูกต้องเหมาะสม
- 3.เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่ม จินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

เป้าหมาย

1. นักเรียนทุกคนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด ร้อยละ 80 ขึ้นไป
2. นักเรียนทุกคนสามารถดำเนินตามแนวที่กำหนดให้ได้ ร้อยละ 80 ขึ้นไป
3. นักเรียนทุกคนสามารถดำเนินการตามพฤติกรรมที่กำหนดได้ร้อยละ 80 ขึ้นไป

กิจกรรมทำในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน

- 1.สำรวจข้อมูลความสนใจของนักเรียน
- 2.ศึกษาข้อมูลของผลงานของครูและความคิดเห็นของนักเรียน
- 3.ศึกษาและกำหนดแนวทางในการดำเนินโครงการ

ขั้นดำเนินการตามแผน

- 4.จัดทำโครงงานทุกรายวิชา
- 5.จัดประกวดโครงงาน
- 6.ให้นักเรียนทุกคนทำเพิ่มสะสมผลงาน
- 7.ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์และคิดสร้างสรรค์
8. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์
9. นิเทศ ติดตามการเรียนการสอน

ขั้นตรวจสอบ

- 10.ตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการ
- 11.ติดตามการความก้าวหน้าของโครงการ

ขั้นสรุปประเมินผล

- 12.วัดและประเมินผล
- 13.สรุปและรายงานผลการประเมินโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

นักเรียนสามารถดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดร้อยละ 80 ขึ้นไป

วาสนา (หญิง อายุ 37 ปี) กล่าวว่า

“การจัดเรียนการสอนต้องมีหลากหลายเพื่อกระตุ้นให้เด็กนักเรียนได้คิด โดยเฉพาะการมอบหมายงานให้เด็กนักเรียนได้จัดทำโครงการ ถ้าทำดีแล้วสามารถนำเสนอแสดงผลงานชิ้นหนึ่งเลยทีเดียว”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

ปราโมทย์ (ชาย อายุ 38 ปี) กล่าวว่า

“ผมเป็นผู้ดูแลเด็กนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนนี้ที่มาจากสโมสรโรตารีน้ำพอง ผมสามารถช่วยได้ เพราะตอนเย็นทุกวันผมก็จัดสอนพิเศษให้เด็กเหล่านี้อยู่แล้ว”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 5 โครงการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ

แนวทางการพัฒนา ฝึกอาชีพให้กับนักเรียน

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายสุรชัย เพ็ชรแสน นางเพ็ญประภา มาจันทร์

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 - 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ โดยบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ ทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขอย่างเหมาะสม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพบว่า นักเรียนไม่ได้รับการส่งเสริมตามความสามารถของตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนขยัน อดทน ละเอียดยรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม
4. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

เป้าหมาย นักเรียนมีคุณลักษณะที่กำหนดในระดับอย่างน้อยร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

1. สำรวจข้อมูลสภาพปัจจุบันด้านทักษะการทำงาน
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อทักษะการทำงานของนักเรียน
3. ศึกษาและกำหนดแนวทางแก้ไขและพัฒนา

ขั้นดำเนินการตามแผน (D)

4. ส่งเสริมโครงงานอาชีพ
5. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
6. ส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อรายได้ระหว่างเรียน
7. นิเทศการโครงงานอาชีพ

ขั้นตรวจสอบ (C)

8. ตรวจสอบทักษะการทำงานของนักเรียน
9. ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นสรุปผลการประเมิน (A)

10. วัดและประเมิน โครงการ
11. สรุปและรายงานผลโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดคุณภาพความสำเร็จ

นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีคุณลักษณะที่กำหนดระดับดี

เพื่อประกาศา มาจันทร์ ครูหญิง อายุ 57 ปี กล่าวว่า

“ที่กับคุณครูสุรัชก็สอนวิชาการงานอาชีพอยู่แล้ว โครงการนี้เป็นประโยชน์มาก นักเรียนเราชอบการใช้ทักษะการทำงานมากกว่าใช้ความคิด คำนวณตัวเลข คิดว่าจะดำเนินการโดยติดต่อวิทยากรข้างนอกมาช่วย เราต้องสำรวจความสนใจของนักเรียนก่อนจึงจะรู้ว่านักเรียนต้องการเรียนรู้การทำอาชีพอะไร และจะให้ชาวบ้าน ผู้ปกครองนักเรียนที่สนใจมาร่วมเรียนรู้ด้วยกัน”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 6 โครงการส่งเสริมสุขภาพ

แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมนักเรียนมีสุขภาพได้มาตรฐานสมกับวัย

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายสุรศักดิ์ น้อยราช นางอำพร ตรีศาสตร์

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายข้อหนึ่งว่า เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสุขภาพศึกษาและพลศึกษา ผู้เรียนจะมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติและค่านิยมที่ดีในเรื่องพฤติกรรมสุขภาพการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์การสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้ยั่งยืน มีทักษะปฏิบัติด้านสุขภาพ และสมรรถภาพจนเป็นกิจนิสัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพบว่า นักเรียนควรได้รับการดูแลด้านปัจจัยพื้นฐานเพื่อให้มีความพร้อมในการเรียนเหมาะสมกับวัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. เพื่อให้นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. เพื่อให้นักเรียนมีจิตใจร่าเริง แจ่มใสมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป
4. เพื่อให้นักเรียนรู้จักดูแลสุขภาพ ป้องกันตนเองจากโรคเอดส์ และไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ

เป้าหมาย

1. นักเรียนทุกคนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. นักเรียนทุกคนมีคุณลักษณะที่กำหนดอย่างน้อยร้อยละ 80

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

1. สำรวจและบันทึกน้ำหนัก ส่วนสูงนักเรียนทุกระดับชั้น
2. ศึกษาผลกระทบต่อน้ำหนัก ส่วนสูงของนักเรียนแต่ละบุคคล ทุกระดับชั้น
3. กำหนดแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพและทดสอบสมรรถภาพตลอดจนหาแนวทาง แก้ไข

ขั้นดำเนินการตามแผน (D)

4. จัดสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย

5. จัดกิจกรรมการออกกำลังกายหลากหลายรูปแบบ ทุกวัน ๆ ละ 15 นาที
6. จัดให้มีชมรมออกกำลังกาย/กีฬาสำหรับนักเรียน อย่างน้อย 1 ชมรม และให้ชมรมจัด กิจกรรม อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน
7. จัดกิจกรรมประเมินผลสมรรถภาพทางกายภายใต้การดูแลของครูอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
8. จัดกิจกรรมเสริมพิเศษสำหรับนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินผลสมรรถภาพทางกายและมีภาวะโภชนาการเกิน
9. จัดให้มีการควบคุมดูแล และส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ
10. จัดกิจกรรมวันเอดส์โลก
11. จัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนให้ถูกสุขลักษณะ และเป็นนิสัย
12. จัดกิจกรรมส่งเสริมรณรงค์การปฏิบัติตามกฎจราจร
13. จัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาระหว่างห้องจัดกิจกรรมกีฬาภายใน ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดคุณภาพความสำเร็จ

1. นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีคุณลักษณะที่กำหนดระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไป
2. นักเรียนทุกคนมีน้ำหนักและส่วนสูง มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน

สุรศักดิ์ (ชาย อายุ 43 ปี) กล่าวว่า

“ผมสอนวิชาพลศึกษา สุขศึกษา โครงการนี้ตรงกับความรู้ของผมเลย ผมประสานเรื่องนี้ให้สำเร็จได้แน่นอน”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

อำพร (หญิง อายุ 45 ปี) กล่าวว่า

“เรื่องสุขภาพอนามัย ฉันก็เคยทำงานร่วมกับพยาบาลชุมชน และออ สอ มอ ประจำหมู่บ้าน ทำงานร่วมกับคุณครูสุรศักดิ์ได้แน่”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 7 โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้

แนวทางการพัฒนา สอนทักษะการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เช่นการจัดทำโครงงาน การทดลอง

การแข่งขันทักษะทางวิชาการ จัดให้มีการเข้าค่ายวิชาการแสดงผลงานนักเรียน

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายมานะ โงะบุคดา นายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 22 กล่าวว่า “ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้ สามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ทั้งในเรื่องการอ่านในใจ การอ่านออกเสียง การฟัง การพูด การเขียนและนิสัยใฝ่เรียนรู้ ตลอดจนการนำไปใช้ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพบว่า นักเรียนยังไม่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
2. เพื่อให้ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

เป้าหมาย

นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยร้อยละ 80

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

- 1.สำรวจข้อมูลสภาพปัจจุบันด้านการอ่าน การเขียน การพูด การฟังและนิสัยใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนทุกคน
- 2.ศึกษาเพื่อหาสาเหตุของนักเรียนที่ไม่มีความสามารถทั้งในด้านการอ่าน การเขียน การพูด การฟัง และนิสัยใฝ่เรียนรู้
- 3.ศึกษาและกำหนดแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ

ขั้นตอนการดำเนินการตามแผน (D)

- 4.แข่งขันทักษะการอ่าน
- 5.จัดสัปดาห์ห้องสมุด
- 6.จัดมุมหนังสือในห้องเรียน
- 7.ส่งเสริมให้นักเรียนทำรายงานตามขั้นตอนที่ถูกต้อง
- 8.จัดป้ายนิเทศจัดนิทรรศการความรู้
9. ตอบปัญหาทางวิชาการ
10. จัดทัศนศึกษาและดูงาน
11. รณรงค์การใช้ห้องสมุด

ขั้นตรวจสอบ (C)

12. ตรวจสอบผลการปฏิบัติของนักเรียนทั้งในเรื่องการอ่าน การฟัง การพูด อ่านหนังสือ การเขียน และนิสัยใฝ่เรียนรู้
13. ติดตามตรวจสอบ การดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นสรุปผลการประเมิน (A)

14. วัดและประเมินผลโครงการ
15. สรุปและรายงานผลโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกระดับชั้น

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

นายมานะ(ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

“โครงการนี้เป็นโครงการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ต้องมีแรงกระตุ้นโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำท่าย และต้องจัดแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียนด้วย เช่นห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ที่นักเรียนมาสารทสืบค้นหาข้อมูลด้วยตัวเองได้”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 8 โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย

แนวทางการพัฒนา พัฒนาความคิดและรักความเป็นประชาธิปไตย

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีดาหลง นางอ้อมอารีย์ มูลทา

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันประเทศไทยปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนทุกคนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบอบการปกครองและปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสม ใช้สิทธิเสรีภาพของตนให้อยู่ในขอบเขต โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์เห็นความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงได้จัดให้มีโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจและศรัทธาให้กับนักเรียนในการปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพบว่า ควรส่งเสริมการสอนโดยปรับการเรียนเปลี่ยนวิธีการสอนให้นักเรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย

เพื่อให้ นักเรียนเกิดความรู้สึกศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย

เพื่อให้ นักเรียนปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสมตามระบอบประชาธิปไตย

เป้าหมาย

นักเรียนทุกระดับชั้นและบุคลากรโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ มีความรู้ความเข้าใจและเกิดความรู้สึกศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

- 1.สำรวจข้อมูลสภาพปัจจุบันที่มีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียน และชุมชนใกล้เคียง
- 2.ศึกษาและรวบรวมความคิดเห็นของนักเรียนที่ต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมประชาธิปไตย
- 3.วิเคราะห์และกำหนดแนวทางการดำเนินงาน
4. เขียนโครงการ
5. ขออนุมัติโครงการ

ขั้นดำเนินงานตามแผน(D)

6. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

7. ทำบัตรประจำตัวนักเรียน
8. เลือกตั้งประธานและคณะกรรมการนักเรียน
9. ส่งเสริมให้ครูสอดแทรกแนวทางประชาธิปไตยในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ
10. จัดให้มีคณะกรรมการห้องเรียน
11. ปรับปรุงห้องปฏิบัติงานของคณะกรรมการนักเรียน
12. ประชาสัมพันธ์ให้กับนักเรียนและชุมชน
13. ส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย

ขั้นตรวจสอบ (C)

14. ตรวจสอบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นประชาธิปไตยทั้งในโรงเรียนและในท้องถิ่น
15. ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นสรุปผลการประเมิน (A)

16. ประเมินผลโครงการ
17. สรุปและรายงานผลโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

1. โรงเรียนมีการดำเนินการตามภาระที่กำหนด อย่างน้อยร้อยละ 80
2. นักเรียนมีส่วนร่วม กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนและในท้องถิ่นอย่างน้อยร้อยละ 70

นายศักดิ์สิทธิ์ (ชาย อายุ 54 ปี) กล่าวว่า

“โครงการนี้เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรักความเป็นประชาธิปไตย เราจะสอดแทรกปรัชญาความเป็นประชาธิปไตยไว้ในทุกกิจกรรม จุดสำคัญของโครงการนี้คือการได้แสดงบทบาทสมมุติในการเลือกตั้งโดยจะมีการเลือกประธานนักเรียน เพื่อเลียนแบบการเลือกตั้ง”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 9 โครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมให้นักเรียนรู้โทษของยาเสพติดให้โทษ

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายมานะ โงะบุคดา นายศราวุธ วรางกูร

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 - 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ระบุว่าจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ทั้งร่างกายและจิตใจมีสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพบว่า นักเรียนบางส่วนมีปัญหาส่วนตัวและออกโรงเรียนกลางคัน จึงต้องส่งเสริมให้นำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและสิ่งมอมเมา
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ
3. เพื่อให้ผู้เรียนไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา
4. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตระหนักและมีส่วนร่วม ในการต่อต้านสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา

เป้าหมาย

นักเรียนโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ปลอดและไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมาในระดับคืออย่างน้อยร้อยละ 80

กิจกรรมทำในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน

1. สำรวจข้อมูลสภาพปัจจุบันในการเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดของนักเรียน
2. ศึกษาข้อมูลที่มีผลกระทบต่อการพฤติกรรมของนักเรียน
3. ศึกษาและกำหนดแนวทางแก้ไข

ขั้นดำเนินการตามแผน

4. เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา
5. ผลิตสื่อต่อต้านสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา
6. ดำเนินการตามติดตามและช่วยเหลือนักเรียน

7.กีฬาต้านยาเสพติด

8.ค่ายคุณธรรม

9.เพื่อนเตือนเพื่อน

10.Friend care you

ขั้นตรวจสอบ

11.ตรวจพฤติกรรมของนักเรียน

12.ติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน

ขั้นสรุปประเมินผล

13.วัดและประเมินผล

14.สรุปและรายงานผลการประเมินโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีคุณลักษณะที่กำหนดในระดับดี

ศราวุธ (ชาย อายุ 28 ปี) กล่าวว่า

“โครงการนี้ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เป็นโครงการที่ต้องทำตลอดไปก็ว่าได้ เพราะนักเรียนในระดับนี้กำลังเป็นวัยรุ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง โรงพยาบาลน้ำพอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ ขอยินดีให้การสนับสนุน ที่สำคัญเราต้องขยายผลสู่ชุมชนด้วย”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 10 โครงการส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน

แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักและศรัทธาในสถานศึกษา

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายกรชนก แสนหอม นางคำไพ หงษ์บุตรดี

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 22 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” โดยการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของ

ผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพบว่า นักเรียนยังไม่มั่นใจในการศึกษาในสถานศึกษาและยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองเท่าที่ควร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน

เป้าหมาย

นักเรียนมีความรักและศรัทธาต่อโรงเรียนในระดับคุณภาพดีขึ้นไป อย่างน้อยร้อยละ 80

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

1. สำรวจความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน
2. รวบรวมข้อเสนอแนะของนักเรียนที่ต้องการให้โรงเรียนดำเนินการ
3. วิเคราะห์และกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

ขั้นดำเนินการตามแผน (D)

4. เผยแพร่ผลงานของโรงเรียนต่อนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
5. กล่าวคำขวัญ คติพจน์ และปรัชญาของโรงเรียน
6. ส่งเสริมการร้องเพลงมาร์ชของโรงเรียน
7. ประกาศเกียรติคุณนักเรียนเรียนดี
8. แบ่งบริเวณโรงเรียนให้นักเรียนรับผิดชอบ
9. จัดห้องเกียรติยศของโรงเรียน

ขั้นตรวจสอบ (C)

10. ตรวจสอบผลการปฏิบัติของนักเรียนทั้งในเรื่องการกล่าวคำขวัญ คติพจน์ ปรัชญาของโรงเรียน การร้องเพลงมาร์ช บริเวณที่รับผิดชอบ รวมถึงความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน
11. ติดตามตรวจสอบ การดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นสรุปผลการประเมิน (A)

12. วัดและประเมินผลโครงการ
13. สรุปและรายงานผลโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

- โรงเรียนมีการดำเนินการตามภาระงานที่กำหนดอย่างน้อยร้อยละ 80
- นักเรียนมีความรักและศรัทธาต่อโรงเรียนในระดับดี อย่างน้อยร้อยละ 80

กรชนก (ชาย อายุ 34 ปี) กล่าวว่า

“โครงการนี้ดูเหมือนจะทำให้เกิดผลได้ไม่ชัดเจน เพราะบางครั้งมองไม่ออกว่าเด็กนักเรียนมีความรักและศรัทธาต่อโรงเรียนหรือไม่ แต่ก็มีความสำคัญโดยเฉพาะต้องทำกันทุกวัน เช่นการร้องเพลงมาร์ชโรงเรียน การเสียสละช่วยเหลือโรงเรียน คติพจน์ คำขวัญ ต้องจำขึ้นใจ เด็กรุ่นใหม่ก็ต้องทำได้”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 11 โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน

แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายมานะ โงะบุตตา นางเพ็ญศรี อันทะปัญญา

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ในมาตรา 6 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญาความรู้ มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทผู้ปกครองและโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนและช่วยกันดูแลเด็กนักเรียนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาของเด็กในด้านต่างๆ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของ โรงเรียนพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษายังมีน้อย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ปกครอง และโรงเรียนมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน
2. เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกันระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน

เป้าหมาย โรงเรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนและยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

1. สำรวจหมู่บ้านในเขตบริการ
2. ติดต่อประสานงาน
3. กำหนดปฏิทินประชุม

ขั้นดำเนินการตามแผน (D)

4. ประชุมคณะครู อาจารย์
5. แต่งตั้งคณะกรรมการ
6. กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบการติดตาม
7. ปฏิบัติงานตามแผน ปฏิบัติงานตามโครงการ
8. ประเมินผล
9. สรุปและรายงานผลโครงการ

ขั้นตรวจสอบ (C)

10. ตรวจสอบผลการปฏิบัติของโรงเรียนกับชุมชนในด้านต่างๆ ที่มีการร่วมมือและประสานงานกันอย่างสม่ำเสมอ
11. ติดตามตรวจสอบ การดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นสรุปผลการประเมิน (A)

12. วัดและประเมินผลโครงการ
13. สรุปและรายงานผลโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

โรงเรียนมีการดำเนินการตามภาระงานที่กำหนดอย่างน้อยร้อยละ 80

เพ็ญศรี (หญิง อายุ 40 ปี) กล่าวว่า

“ฉันประทับใจเมื่อมีครูไปเยี่ยมที่บ้าน มีการพูดคุยกัน ผู้ปกครองสงสัยอะไรก็ได้สอบถาม ครูก็ไปเห็นสภาพจริงของนักเรียนว่าอยู่กันอย่างไร เวลาจะตัดสินใจอะไรก็จะได้เห็นสภาพของนักเรียนก่อน ถ้าคุณครูไปเยี่ยมที่บ้าน เวลาจะขอเรื่องให้มาประชุมที่โรงเรียนผู้ปกครองก็เกรงใจให้ความร่วมมือมากขึ้นทุกคน

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 12 โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนา จัดหาผู้มีความรู้ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร

ผู้รับผิดชอบโครงการ นางสาวละมุล จันทะรัง นายสาธิต เหล่าเจริญ

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ร่างกายและจิตใจมีสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ได้กำหนดให้สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนแสวงหาความร่วมมือจากท้องถิ่นเพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์

- 1.มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
- 2.มีการจัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยง แก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง

เป้าหมาย

โรงเรียนดำเนินการตามภาระงานที่กำหนดได้อย่างน้อย ร้อยละ 80

กิจกรรมทำในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน

- 1.สำรวจข้อมูลความต้องการของผู้ปกครองและท้องถิ่น
- 2.ศึกษาข้อมูลแหล่งความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่
- 3.ศึกษาและกำหนดแนวทางในการดำเนินโครงการ

ขั้นดำเนินการตามแผน

1. สำรวจความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2. ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ
3. ทดลองใช้หลักสูตร
4. ประเมินผลการใช้หลักสูตรปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น

ขั้นตรวจสอบ

6. ตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการ
7. ติดตามความก้าวหน้าของโครงการ

ขั้นสรุปประเมินผล

8. วัดและประเมินผล
9. สรุปและรายงานผลการประเมินโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

โรงเรียนดำเนินการตามภาระงานที่กำหนดได้อย่างน้อยร้อยละ 80

ละมุล (หญิง อายุ 41 ปี) กล่าวว่า

“จากที่ดิฉันไปอบรมมาโรงเรียนเราต้องจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมา เป็นการนำหลักสูตรจากความรู้ในท้องถิ่น แต่ละโรงเรียนก็จะมีความรู้ในท้องถิ่นแตกต่างกัน โรงเรียนกับท้องถิ่นต้องไปด้วยกันได้ โรงเรียนจะจ้างคนในท้องถิ่นมาสอนนักเรียนด้วย”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 13 โครงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

แนวทางการพัฒนา ส่งให้ครูปรับเปลี่ยนวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน

ผู้รับผิดชอบโครงการ นางสาวละมุล จันทะรัง นางกุศลสิน มุลกัน

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ทั้งร่างกายและจิตใจมีสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและคุณธรรมในการ

ดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ได้กำหนดให้สถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการเรียนการสอน ได้กำหนดให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพบว่า ครูควรได้รับการพัฒนาให้ปรับวิธีการเรียนเปลี่ยนวิธีการสอน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา
2. เพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. เพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ
4. เพื่อให้ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน
5. เพื่อให้ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
6. เพื่อให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้
7. เพื่อให้ครูได้ทำงานตามความถนัดและความเชี่ยวชาญ

เป้าหมาย

1. ครูสามารถดำเนินการตามได้อย่างน้อย ร้อยละ 60
2. มีครูทั้งที่เป็นข้าราชการและลูกจ้างชั่วคราวตามเกณฑ์

กิจกรรมทำในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน

1. สำรวจข้อมูลบุคลากร
2. ศึกษาข้อมูลจำนวนคาบการสอนและจำนวนบุคลากร
3. ศึกษาและกำหนดแนวทางในการดำเนินโครงการ

ขั้นดำเนินการตามแผน

4. ส่งเสริมให้ครูศึกษาเป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา

- 5.พัฒนาความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 6.พัฒนาความสามารถในการวัดผลประเมิน ผลการเรียนรู้
7. ส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน
- 8.ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 9.พัฒนาความสามารถในการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
- 10.พัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์
- 11.ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

ขั้นตรวจสอบ

- 12.ตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการ
- 13.ติดตามการความก้าวหน้าของโครงการ

ขั้นสรุปประเมินผล

- 14.วัดและประเมินผล
- 15.สรุปและรายงานผลการประเมินโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

ครูทุกคน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ครูทุกคนดำเนินการตามภาระงานที่กำหนดได้อย่างน้อยร้อยละ 60

กุสะลิน(หญิง อายุ 35 ปี) กล่าวว่า

“ครูในยุคนี้ต้องปรับวิธีการเรียนเปลี่ยนวิธีสอน ความรู้ต่าง ๆ เปลี่ยนเร็วมาก ครูต้องปรับตัวให้ทัน นักเรียนจะสนใจความรู้นอกห้องเรียนมากกว่าเพราะตื่นเต้น เราใจ ครูต้องทำให้การเรียนการสอนให้น่าสนใจมากที่สุด ที่สำคัญครูต้องรู้จักการทำวิจัยเพื่อให้การเรียนการสอนได้รับการแก้ปัญหาแบบมีเหตุผล”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 14 โครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะด้านดนตรีและกีฬา

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายคมเดช จันทะบุรี นางจิตรศรี พลคำมาก

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 - 30 เมษายน 2554

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
2. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของ ศิลปะ ดนตรี และกีฬา มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรม
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเล่นกีฬาได้อย่างน้อย 1 ชนิด
4. เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติงานศิลปะได้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
5. เพื่อให้นักเรียนสามารถเล่นดนตรีได้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

เป้าหมาย

นักเรียนมีทักษะด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา มีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

กิจกรรมจัดทำในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

- 1.สำรวจข้อมูลปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานด้าน ศิลปะ ดนตรี และกีฬา ของนักเรียนทุกคน
- 2.ศึกษาเพื่อหาสาเหตุของนักเรียนที่ไม่มีทักษะด้าน ศิลปะ ดนตรี และกีฬา
- 3.กำหนดแนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีทักษะด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ขั้นดำเนินการตามแผน (D)

- 4.จัดชุมนุมศิลปะ ชุมนุมดนตรี ชุมนุมกีฬา
- 5.แข่งขันทักษะทางศิลปะ ดนตรี และกีฬา
- 6.แข่งขันกีฬาระหว่างห้องเรียน
- 7.แข่งขันกีฬาภายใน
- 8.ทดสอบความสามารถด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
- 9.ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนวิชา ศิลปะ ดนตรี พลศึกษา
- 10.จัดนิทรรศการด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ขั้นตรวจสอบ (C)

- 11.ตรวจสอบทักษะด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา ของนักเรียนทุกคน
- 12.ติดตามตรวจสอบ การดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นสรุปและประเมินผล (A)

- 13.วัดและประเมินผลโครงการ
- 14.สรุปและรายงานผลโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

- นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

- นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง

คมเดช (ชาย อายุ 54 ปี) กล่าวว่า

“นักเรียนโรงเรียนเรามีความสามารถด้านดนตรี กีฬา ดูจากผลงานการแข่งขันมีรางวัลทุกปี การส่งเสริมก็เพื่อให้เด็กนักเรียนเพิ่มความสามารถของตนเองขึ้นไปอีกและอีกอย่างเวลาที่มีการประเมินมาตรฐานการศึกษา มักจะถามถึงความสามารถด้านนี้อยู่เสมอว่าเราจัดให้นักเรียนหรือไม่”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 15 โครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน

แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและรักษานขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายมานะ โงะบุคดา นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม 2545 มาตราที่ 24 กล่าวว่า “การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ต้องมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ” ถึงแม้ว่าผู้สอนจะทุ่มเทความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากมายแค่ไหน ถ้าปราศจากผู้สนับสนุนความหวังที่ฝังไว้ก็ย่อมเป็นไปได้ ประชาชนจึงเป็นผู้ที่สำคัญอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งต้องเข้าใจแนวคิดในการจัดการศึกษาและให้ความร่วมมือเสมือนหนึ่งเป็นหน้าที่ของตน

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนมีความต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา
2. เพื่อให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ ให้บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน
3. เพื่อให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

- 4.เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา
 - 5.เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี
 - 6.เพื่อให้ชุมชน/ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา
- เป้าหมาย**

โรงเรียนมีการดำเนินการตามภาระงานที่กำหนด อย่างน้อยร้อยละ 80

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

1. สํารวจข้อคิดเห็นและความเข้าใจในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมและการประสานงานกับโรงเรียน
2. รวบรวมข้อเสนอแนะของผู้ปกครองและชุมชนฝ่ายต่างๆ ที่ต้องการให้โรงเรียนจัดการดำเนินงานตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน
3. วิเคราะห์และกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

ขั้นดำเนินการตามแผน (D)

4. จัดปฐมนิเทศนักเรียนใหม่
5. ประชุมผู้ปกครองนักเรียน
6. เยี่ยมบ้านนักเรียน
7. ร่วมกิจกรรมกับชุมชนในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม
8. ส่งเสริมบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน
9. จัดจดหมายข่าวไปยังชุมชนและองค์กรใกล้เคียง
10. รมรงค์ให้ชุมชนสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์การเรียนและทุนการศึกษา
11. รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

ขั้นตรวจสอบ (C)

12. ตรวจสอบผลการปฏิบัติของโรงเรียนกับชุมชนในด้านต่างๆ ที่มีการร่วมมือและประสานงานกัน อย่างสม่ำเสมอ
13. ติดตามตรวจสอบ การดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นสรุปผลการประเมิน (A)

14. วัดและประเมินผลโครงการ
15. สรุปและรายงานผลโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

โรงเรียนมีการดำเนินการตามภาระงานที่กำหนดอย่างน้อยร้อยละ 80

ผู้วิจัย (อายุ 48 ปี) กล่าวว่า

“โรงเรียนจะแยกจากชุมชนไม่ได้ โรงเรียนเราก่อตั้งขึ้นจากการสนับสนุนของชุมชน เราก็ให้บริการแก่ชุมชน เป็นทั้งกฎหมายและแนวปฏิบัติ โครงการนี้จะทำให้ความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีมากขึ้น”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

โครงการที่ 16 ประชุมผู้ปกครองและประชาคม

แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีของผู้ปกครองกับโรงเรียน

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายมานะ โงะบุคดา นายวรกรนต์ ไกรฤทธา

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ธันวาคม 2553 – 30 เมษายน 2554

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ในมาตรา 6 กล่าวว่า “ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญาความรู้ มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาท คณะกรรมการสถานศึกษา สมาคมครู ผู้ปกครองและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดการศึกษา

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนต้องการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อให้ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้
- 2.เพื่อส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการ

เป้าหมาย

โรงเรียนมีการดำเนินการตามภาระงานที่กำหนด อย่างน้อยร้อยละ 80

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

1. สำรวจหมู่บ้านในเขตบริการ
2. ติดต่อประสานงาน
3. กำหนดปฏิทินประชุม

ขั้นดำเนินการตามแผน (D)

4. ประชุมคณะครู อาจารย์
5. แต่งตั้งคณะกรรมการ
6. กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบการติดตาม
7. ปฏิบัติงานตามแผน ปฏิบัติงานตามโครงการ
8. ประเมินผล
9. สรุปรายงานผลโครงการ

ขั้นตรวจสอบ (C)

10. ตรวจสอบผลการปฏิบัติของโรงเรียนกับชุมชนในด้านต่างๆ ที่มีการร่วมมือและประสานงานกันอย่างสม่ำเสมอ
11. ติดตามตรวจสอบ การดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นสรุปผลการประเมิน (A)

12. วัดและประเมินผลโครงการ
13. สรุปและรายงานผลโครงการ

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

นักเรียนทุกคน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

โรงเรียนมีการดำเนินการตามภาระงานที่กำหนดอย่างน้อยร้อยละ 80

มานะ (ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

“โครงการที่เราคิดกันขึ้นมาดูแล้วครอบคลุมปัญหาที่เราช่วยกันยกประเด็นขึ้นมาเพื่อหาทางแก้ไข โดยได้สอดคล้องลงใน หลักการและเหตุผลเพื่อจะได้เห็นชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทุกคนจะได้เข้าใจได้ง่ายขึ้น”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

วรกรานต์ (ชาย อายุ 53 ปี) กล่าวว่า

“โครงการแต่ละโครงการได้กำหนดผู้รับผิดชอบร่วมกับระหว่างผู้ร่วมวิจัยที่เป็นบุคลากรในโรงเรียนกับผู้ร่วมวิจัยจากภายนอก ก็เพื่อให้เรียนรู้ด้วยกัน ใครไม่เคยทำอะไรก็ต้องถามกัน ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ก็ควรเสนอแนะด้วย”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

ปราโมทย์ (อายุ 38 ปี) กล่าวว่า

“จากโครงการที่คิดกันขึ้นมารู้สึกว่าโครงการที่เราทำกับนักเรียนจะทำได้เรื่อย ๆ และส่งผลไปด้วยจนหมดภาคเรียนที่สอง บางโครงการก็สองสามวันก็เสร็จ เช่น โครงการทัศนศึกษา โครงการประชุมผู้ปกครอง ดังนั้น ทุกโครงการก็ต้องมาช่วยเหลือกัน ให้ความคิดเห็น เสนอแนะ เพื่องานที่เราทำด้วยกันจะได้เป็นที่พอใจของทุกคนที่เกี่ยวข้อง”

(บันทึกสัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2553)

ภาพที่ 41 บรรยากาศการทำงานร่วมกัน

4. การกำหนดเป้าหมายและงบประมาณ

หลังจากการกำหนดโครงการที่สนองต่อประเด็นการพัฒนาที่เกิดจากการระดมความคิดแล้วที่ประชุมได้ช่วยกันระดมความคิดเพื่อกำหนดเป้าหมายที่ต้องการเพื่อสนองโครงการที่กำหนดได้กิจกรรมที่จะดำเนินการตาม งบประมาณที่ต้องใช้ในโครงการ และเป้าหมายของการดำเนินการตามโครงการตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงโครงการ เป้าหมายและงบประมาณ

ที่	โครงการ/กิจกรรม	เป้าหมาย(ผลผลิต)	งบประมาณ (บาท)
1	อนุรักษ์และพัฒนา สภาพแวดล้อม	1. มีสภาพแวดล้อมที่สะอาดเป็นระเบียบปลอดภัย 2. มีจัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข 3. มีจัดระบบสาธารณูปโภคที่ดี 4. มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูและบุคลากรอย่างเพียงพอ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้	80,000
2	ศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่	1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล 2. ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา 3. ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง	75,000
3	ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	1. ผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามระเบียบวินัยและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา 2. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต 3. ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อส่วนรวม 4. ผู้เรียนใช้ของหรือทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า	30,000
4	พัฒนาความสามารถในการคิด วิเคราะห์	1. นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด 2. ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกริธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม 3. ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์เป้าหมายได้	40,000

ตารางที่ 10 แสดงโครงการ เป้าหมายและงบประมาณ (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	เป้าหมาย(ผลผลิต)	งบประมาณ (บาท)
5	พัฒนาทักษะการทำงานเพื่อ การอาชีพ	1. ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมี ประสิทธิภาพ 2. ผู้เรียนขยัน อดทน ละเอียดยรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจใน ผลงานของตนเอง 3. ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม 4. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	40,000
6	ส่งเสริมสุขภาพ	1. นักเรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน 2. นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน 3. นักเรียนมีจิตใจร่าเริง แจ่มใสมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป	50,000
7	ส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้	1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่ง ต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล 2. ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้ และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา 3. ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และ ประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง	25,000
8	ส่งเสริมประชาธิปไตย	1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย 2. นักเรียนเกิดความรักชาติในระบอบประชาธิปไตย	20,000
9	ป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและ สิ่งมอมเมา	1. ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและสิ่งมอมเมา 2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ 3. ผู้เรียนไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา 4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตระหนักและมีส่วนร่วม ใน การต่อต้านสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา	20,000
10	ส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อ โรงเรียน	1. ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน 2. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	20,000
11	เยี่ยมบ้านนักเรียน	1. ผู้ปกครอง และ โรงเรียนมีส่วนร่วมด้านการพัฒนา คุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน 2. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกันระหว่างผู้ปกครองและ โรงเรียน	35,000

ตารางที่ 10 แสดงโครงการ เป้าหมายและงบประมาณ (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	เป้าหมาย(ผลผลิต)	งบประมาณ (บาท)
12	จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	1. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 2. จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง	40,000
13	พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน	1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา 2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ 4. ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน 5. ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน	35,000
13	พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน (ต่อ)	6. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้ 7. ครูได้ทำงานตามความถนัดและความเชี่ยวชาญ	35,000
14	ส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา	1. ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา 2. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของ ศิลปะ ดนตรี และกีฬา มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรม 3. ผู้เรียนสามารถเล่นกีฬาได้อย่างน้อย 1 ชนิด	15,000

ตารางที่ 10 แสดงโครงการ เป้าหมายและงบประมาณ (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	เป้าหมาย(ผลผลิต)	งบประมาณ (บาท)
15	ส่งเสริมความสัมพันธ์กับ ชุมชน	1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการ ร่วมกันจัดการศึกษา 2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ ใ้บุคลากร ในสถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัด การศึกษาร่วมกัน 3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชน อย่างสม่ำเสมอ 4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา การศึกษา 5. ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรม สั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี 6. ชุมชน/ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาและมี ความรู้สึกรักเป็นเจ้าของสถานศึกษา	40,000
16	ประชุมผู้ปกครองนักเรียนและ ประชาคม	1. ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วม ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ 2. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัด การศึกษารูปแบบสหการ	26,000
รวมงบประมาณทั้งสิ้น			591,000.-

วาสนา (หญิง อายุ 37 ปี) กล่าวว่า

“ผลที่จะเกิดขึ้นในโครงการนี้จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ที่พวกเราจะต้อง
พิจารณาว่าจะมีอะไรบ้างที่จะเกิดขึ้นหลังการปฏิบัติตามโครงการประชุมครั้งต่อไปก็ค่อย
มาคิดกันอีกที”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

กุสะลิน (หญิง อายุ 35 ปี) กล่าวว่า

“งบประมาณที่ใช้ในโครงการนี้เป็นงบประมาณรายหัว เราจะได้เสนอผ่านคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกรรมการบางส่วนได้มาประชุมร่วมกับเราแล้ว คงจะเข้าใจและได้รับ
การอนุเคราะห์พิจารณาให้ความเห็นชอบทุกโครงการเพราะเราได้ร่วมมือกันทำทุกคน”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

5. การสรุปผลผลขั้นตอนการวางแผน

เมื่อที่ประชุมได้ระดมความคิดจากการเตรียมการนี้แล้ว จึงช่วยกันสรุปผลการปฏิบัติในขั้นตอนการเตรียมการ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนนี้มาคิดให้ผู้ร่วมประชุมช่วยกันแสดงความคิดเห็นถึงข้อดี ข้อด้อย เติมเต็มส่วนที่ขาดและข้อเสนอแนะ มีการจดบันทึกสรุปได้ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์สภาพปัญหา มีข้อดี คือ ทำให้มีความเข้าใจปัญหาได้ตรงกัน แต่มีข้อด้อย คือ บางประเด็นเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิผู้อื่น ดังนั้นควรรับฟังความคิดเห็นของชุมชนโดยการสอบถามและควรระดมความคิดเห็นจากการเก็บข้อมูล การรายงานข้อมูลต้องไม่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่นเมื่อทราบปัญหาแล้วควรมีการเผยแพร่ให้ชุมชนรับทราบ

5.2 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน มีข้อดี คือ ทำให้รู้สภาพของตนเองแต่มีข้อด้อย คือ บางครั้งไม่สามารถระบุสภาพของตนเองได้ จึงควรดูสภาพทั่วไปให้ทั่วถึงครูที่ปฏิบัติในโรงเรียนจะรู้จักความสามารถของโรงเรียนดีบางเรื่องต้องทำความเข้าใจร่วมกันควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน

5.3 การวิเคราะห์ความคาดหวังมีข้อดี คือ ทำให้มีเป้าหมาย แต่มีข้อด้อย คือ มองอนาคตได้ยากควรให้ความสำคัญทั้งตัวนักเรียน ครู และโรงเรียนความต้องการที่แท้จริงควรถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

5.4 การระดมความคิด มีข้อดี คือ ทำให้มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย แต่ข้อด้อย คือ เสียเวลามากเกินไปควรมีการระดมความคิดบ่อย ๆ ดังนั้นเพื่อให้มีประสิทธิภาพควรรับฟังความคิดเห็นและมีการต่อรองกันในเรื่องที่มีความคิดแตกต่างกัน และกลุ่มเล็กควรระดมความคิดได้เร็วแต่ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ก็ให้มีการลงมติ

5.5 การจัดทำโครงการ มีข้อดี คือ โครงการครอบคลุมประเด็นปัญหาแต่ข้อด้อยคือ โครงการมากเกินไปควรมีการช่วยเหลือกันในทุกโครงการ โครงการบางโครงการต้องทำต่อเนื่อง ควรช่วยเหลือกันมอบหมายการปฏิบัติโครงการตามความสามารถ

5.6 เป้าหมายความสำเร็จ มีข้อดี คือ สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่มีข้อด้อย คือ อาจไม่สำเร็จตามเป้าหมายควรที่จะปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ช่วยกันกำหนดเป้าหมายที่ทำให้เหมาะสมกับโครงการระหว่างปฏิบัติควรให้ความสำคัญกับความรู้สึกรักของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และสรุปการปฏิบัติการในขั้นตอนการเตรียมการดังภาพที่ 42

มานะ (ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

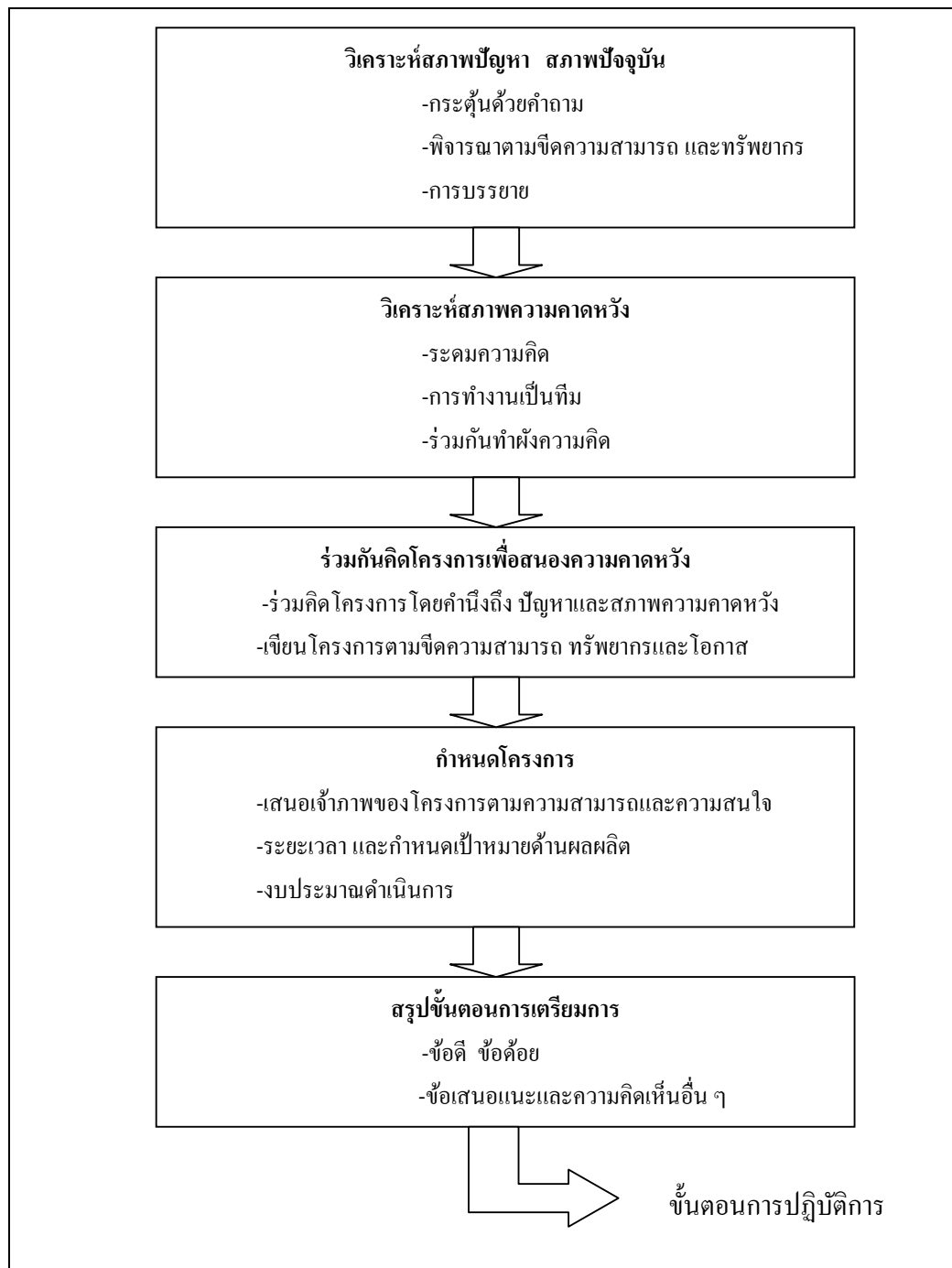
“เท่าที่ดูข้อมูลที่แสดงให้ดูก็เป็นที่เราช่วยกันทำและปรับกันมาแล้วแต่เมื่อเวลาผ่านไป
ระยะเวลาหนึ่ง ถ้าพวกเขาคิดว่าส่วนใดไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ก็น่าจะเติมเต็มได้ตลอดเวลา”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

สาธิต (ชาย อายุ 78 ปี) กล่าวว่า

“ในการประชุมครั้งต่อไปเป็นการประชุมเพื่อทำความเข้าใจกันก่อนลงมือปฏิบัติการตาม
โครงการ เท่าที่สอบถามกันดูคงเป็นวันที่ 12 ธันวาคม นี้ ก็ให้คิดเรื่องการทำกิจกรรมแต่ละ
โครงการและอะไรที่แสดงว่าโครงการนั้นสำเร็จ”

(บันทึกอนุทิน 6 ธันวาคม 2553)

ภาพที่ 42 สรุปลขั้นตอนการเตรียมการ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ (Action)

ในขั้นตอนนี้เป็นการลงมือปฏิบัติการตามโครงการที่ช่วยกันกำหนดไว้ เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อการปฏิบัติการตามกระบวนการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจากผู้อื่น ตามแนวคิดของ Kindon, Pain & Kesby (2007) ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน ประสานงานและอำนวยความสะดวก เมื่อมีปัญหาจะคอยให้กำลังใจโดยการรับฟังปัญหาและความคิดเห็น มีการตัดสินใจร่วมกันนำไปสู่ผลสรุปที่มีประโยชน์แก่ทุกคนที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการสร้างพันธะสัญญาตามแนวคิดของ McIntyre (2008) โดยมีวัตถุประสงค์ของการลงมือปฏิบัติการร่วมกันคือ ลดข้อผิดพลาด ลดการสูญเสีย ลดความไม่ยุติธรรมหรือปฏิบัติที่ไม่พึงพอใจ ตามแนวคิดของ Creswell (2008) ในขั้นตอนนี้จะทำให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติการและเกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง การที่ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยการปรึกษาหารือทำให้เกิดทักษะ ความรู้ ความชำนาญและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติการขั้นต่อไป มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมระหว่างผู้ร่วมวิจัยทุกคน เกิดความเสมอภาคในความรู้และประสบการณ์ ในบางครั้งอาจมีความจำเป็นต้องสลายการยึดติดและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงโดยการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรม ตามแนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) ในขั้นตอนนี้จะมีการร่วมกันประชุม 1 ครั้งก่อนลงมือปฏิบัติการเพื่อแสดงความคิดเห็นในวิธีการลงมือปฏิบัติการและวิธีการวัดความสำเร็จของโครงการเป็นการพัฒนาตนเอง เป็นวิวัฒนาการของตนเอง มีความเข้าใจการปฏิบัติของตนเองและรู้สถานการณ์ที่ตนเองปฏิบัติ ตามแนวคิดของ MaTaggat (2010) แล้วจึงแยกกลุ่มเพื่อปฏิบัติการตามที่ได้แบ่งหน้าที่กัน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังตาราง 11

ตารางที่ 11 ประเด็นในการศึกษาข้อมูลขั้นตอนการปฏิบัติการ

กิจกรรม	ประเด็นที่ศึกษา	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล
การประชุมก่อนการลงมือปฏิบัติ	-การกำหนดข้อตกลงร่วมกัน	-แบบบันทึกการประชุม -บันทึกอนุทิน -แบบสังเกต -ภาพถ่าย	ผู้ร่วมวิจัย
การปฏิบัติในแต่ละโครงการ	-การประชุมเตรียมปฏิบัติการ -กิจกรรมระหว่างการปฏิบัติการ -กิจกรรมหลังการปฏิบัติการ	-แบบสังเกต -บันทึกการประชุม -การสัมภาษณ์ -บันทึกอนุทิน	ผู้ร่วมวิจัย

ตารางที่ 11 ประเด็นในการศึกษาข้อมูลขั้นการการปฏิบัติการ (ต่อ)

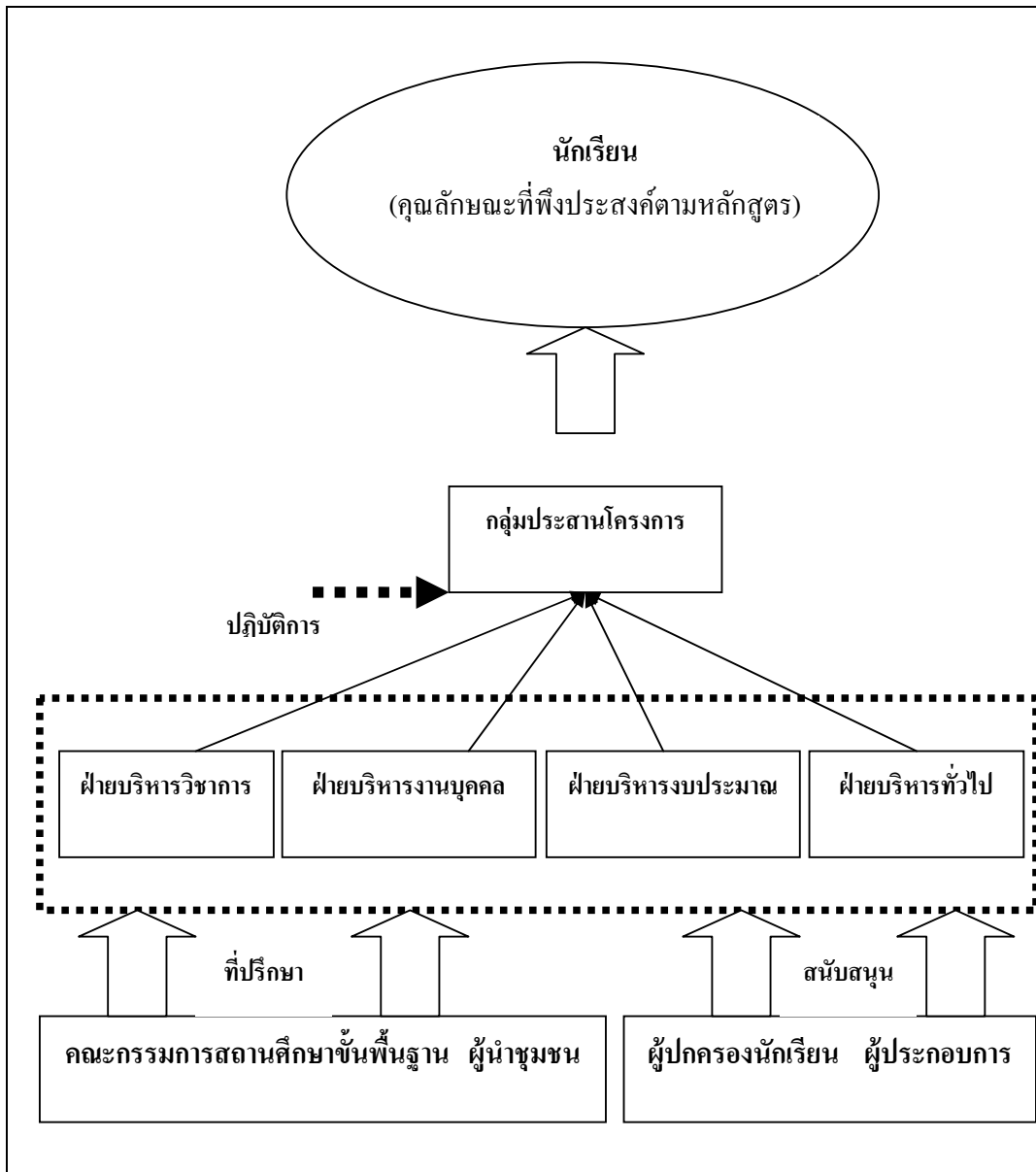
กิจกรรม	ประเด็นที่ศึกษา	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล
ปัญหาและอุปสรรค ระหว่างการปฏิบัติการ	-ก่อนการปฏิบัติการ -ระหว่างการจัดทำกิจกรรม	-แบบบันทึกโครงการ / กิจกรรม -การสัมภาษณ์ -ภาพถ่าย -บันทึกอนุทิน -แบบสังเกต	ผู้ร่วมวิจัย
การสรุปผลผลการ ปฏิบัติการ	-ข้อดี -ข้อด้อย -ข้อที่ควรแก้ไข -ความคิดเห็นอื่นๆ	แบบบันทึกสะท้อนผล บันทึกการประชุม แบบสังเกต ภาพถ่าย	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

เมื่อวันอาทิตย์ที่ 12 ธันวาคม 2553 ตามที่ได้นัดหมายกันไว้ผู้ร่วมวิจัยได้ทยอยกันมาร่วมกันประชุมที่ห้องประชุมใต้ถุนอาคาร ก ในโรงเรียน เมื่อถึงเวลา 09.00 น. การประชุมก็เริ่มขึ้น โดยในครั้งนี้มี นายสาธิต เหล่าเจริญ เป็นประธานการประชุม มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนทั้งสิ้น 26 คน คือ 1) กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน จำนวน 16 คน ประกอบด้วย นางวิบูลย์รัตน์ บุษราคัม นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์(ผู้วิจัย) นายสุรศักดิ์ น้อยราช นายวรกรานต์ ไกรฤทธา นายมานะ โงะบุคดา นายสุรัชย์ เพ็ชรแสน นายกรชนก แสนหอม นายจักริน งานไว นายคมเดช จันทะบุรี นายศราวุธ วรวงศ์ นางกุสลิน มูลกัน นางสาววาสนา ทองรินทร์ นางสาวละมุล จันทะรัง นางอ้อม อริย์ มูลทา นางเพ็ญประภา มาจันทร์ นางรุ่งฤดี วรวงศ์ 2) กลุ่มกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย พระครูประทุม จันทโรภาส นายสาธิต เหล่าเจริญ นางเพ็ญศรี อันทะปัญญา นายวัชรินทร์ พรหมพฤษ 3) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คน ประกอบด้วย นางคำไพ หงส์บุตรดี นางจิตรดี พลคำมาก นางอำพร ตรีศาสตร์ 4) กลุ่มอาชีพ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีดาหลง นายปราโมทย์ คลังเกตุ โดยมีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องของวิธีการดำเนินการโครงการและการวัดระดับความสำเร็จโดยสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้

1. การประชุมก่อนการลงปฏิบัติการ

ก่อนการลงมือปฏิบัติการผู้ร่วมวิจัยได้มาประชุมร่วมกัน เพื่อกำหนดคณาการทำงานร่วมกัน เพราะจำนวนโครงการมีจำนวนมากและจำนวนคนมีจำนวนน้อย แต่การจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ต้องมีการจัด

กิจกรรมให้สนองความต้องการของนักเรียนในทุก ๆ ด้านเพื่อให้ครอบคลุมมาตรฐานต่าง ๆ ที่จะต้องประเมินเพื่อมาตรฐานการศึกษา ในการปฏิบัติการจะมีผู้วิจัยคอยอำนวยความสะดวก รับฟังข้อคิดเห็น ร่วมกันปรึกษาหารือ เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคจะร่วมกันแก้ไขจนโครงการแต่ละโครงการดำเนินการจนสำเร็จ ในการลงมือปฏิบัติการในขั้นตอนนี้ ที่ประชุมได้พิจารณาบทบาทของกลุ่มที่ลงมือปฏิบัติการโดยแบ่งกลุ่มทำงานเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มประสานงาน ประกอบด้วย ผู้ร่วมวิจัยที่ผู้รับผิดชอบโครงการ มีหน้าที่ ประสานงานตลอดระยะเวลาที่มีการปฏิบัติตามโครงการให้สำเร็จและคอยติดตามให้โครงการดำเนินการให้เสร็จตามกำหนดเวลา ถือว่าเป็นเจ้าภาพของโครงการ 2) กลุ่มปฏิบัติงาน ประกอบด้วยผู้ร่วมวิจัย ที่เป็นบุคลากรในโรงเรียน ทั้ง ฝ่ายบริหารงานวิชาการ ฝ่ายบริหารงบประมาณ ฝ่ายบริหารงานบุคคล และฝ่ายบริหารทั่วไป มีหน้าที่ ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลือในโครงการ ตามความสามารถของตนเอง ช่วยให้การปรึกษา ช่วยกันแก้ไขเมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติตามโครงการ ในบางครั้งอาจต้องทำหลายหน้าที่และหลายบทบาท 3) กลุ่มสนับสนุน ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียน ผู้ประกอบการ มีหน้าที่ สนับสนุนการปฏิบัติโครงการตามที่ได้รับคำขอร้องร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติตามโครงการ 4) กลุ่มที่ปรึกษา ประกอบด้วย กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน มีหน้าที่ ให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติการของผู้ร่วมวิจัย รวมทั้งการความเห็นชอบในการปรับปรุงงบประมาณระหว่างการปฏิบัติตามโครงการ บรรยายการประชุมก่อนลงมือปฏิบัติการ ดังภาพ 44 สรุปรูปแบบการปฏิบัติกิจวัตรดังภาพที่ 43

ภาพที่ 43 แสดงรูปแบบการปฏิบัติการ

สาธ (ชาย อายุ 78 ปี) กล่าวว่า

“ก่อนการลงมือปฏิบัติการในแต่ละ โครงการควรประชุมเตรียมการกันก่อนเพื่อให้ทุกคนได้
ร่วมกันคิดและตกลงกันให้เรียบร้อย การปฏิบัติการจะได้ไม่ติดขัด”

(บันทึกถ้อยคำ 12 ธันวาคม 2553)

อ้อมอารีย์ (หญิง อายุ 38 ปี) กล่าวว่า

“โครงการทุกโครงการสนองตอบความต้องการในการพัฒนาของนักเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ หรือเล็กก็ต้องทำให้ได้มาตรฐานอันเดียวกัน”

(บันทึกอนุทิน 12 ธันวาคม 2553)

รุ่งฤดี (หญิง อายุ 25 ปี) กล่าวว่า

“ระหว่างการปฏิบัติการถ้ามีปัญหาอุปสรรคใดๆ เกิดขึ้นก็ต้องช่วยเหลือกันทุกคน ทั้งแก้ไข ปัญหา การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งราชการและเอกชน”

(บันทึกอนุทิน 12 ธันวาคม 2553)

ภาพที่ 44 การประชุมก่อนการปฏิบัติการ

2. การปฏิบัติการตามโครงการ

หลังจากการประชุมก่อนการปฏิบัติการแล้วผู้ร่วมวิจัยจึงเริ่มปฏิบัติการตามโครงการที่ตนเองเป็นเจ้าภาพโดยทำหน้าที่ประสานเพื่อให้มีการประชุมก่อนเริ่มปฏิบัติการ เป็นผู้ประสานงาน ติดตามการปฏิบัติโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการ ส่วนผู้วิจัยกลุ่มอื่นก็จะทำหน้าที่ตามที่ตกลงกันไว้ ผู้ร่วมวิจัยทุกคนจะมีบทบาทหลายหน้าที่บางครั้งจะอยู่ในกลุ่มผู้ประสานงาน บางครั้งจะอยู่ในกลุ่มปฏิบัติการ กลุ่มสนับสนุน และกลุ่มที่ปรึกษา ในแต่ละโครงการ บางครั้งต้องมีบทบาทหลายบทบาทในโครงการเช่น เป็นทั้งผู้ประสานงานและผู้ปฏิบัติในคราวเดียวกัน แต่จุดมุ่งหมายการปฏิบัติคือ ร่วมมือกันปฏิบัติการให้ประสบความสำเร็จและทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่ายที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการปฏิบัติการในครั้งนี้ ดังผลการปฏิบัติการจริงในโครงการต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีการปฏิบัติการตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

การปฏิบัติการโครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กลุ่มประสานงานโครงการได้กำหนดเวลาเพื่อจัดประชุมก่อนการดำเนินการตามโครงการ ในวันที่ 20 ธันวาคม 2553 ในที่ประชุมได้ปรึกษากันในประเด็นเรื่อง การสำรวจพื้นที่เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และกำหนดจุดที่จะจัดสภาพแวดล้อม และได้ลงมือปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มประสานงาน ได้แจ้งจุดที่ควรมีการปรับปรุงคือ บริเวณหลังอาคาร ก ที่ไม่เป็นระเบียบ มีวัชพืชมาก จึงควรทำเป็นสวนหย่อมและจัดที่นั่งพักผ่อน และบริเวณหน้าอาคาร ก ที่ควรปรับปรุงปลูกต้นไม้ประดับเพิ่มเติม การจัดทำสวนสมุนไพร และการแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบให้กับนักเรียน ที่ประชุมได้แบ่งหน้าที่ให้ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มปฏิบัติการ ตามความถนัดของตนเองทุกคน ผู้ร่วมวิจัยได้ปฏิบัติตามโครงการ ตั้งแต่วันที่ 27 ธันวาคม 2553 ถึงวันที่ 10 มกราคม 2554 ในระหว่างปฏิบัติการตามโครงการนี้มีกลุ่มสนับสนุน คอยดูแลการปฏิบัติช่วยกัน คอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติการ บางครั้งก็ให้ยืมเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ส่วนกลุ่มที่ปรึกษา ก็ให้การสนับสนุนงบประมาณและปรับงบประมาณในโครงการ ดังตารางที่ 12 ในการปฏิบัติการตามโครงการนี้มีปัญหาอุปสรรค คือ พื้นที่ของโรงเรียนมีขนาดใหญ่การวางแผนในการปรับปรุงภูมิทัศน์ต้องให้เหมาะสมกับพื้นที่ และงบประมาณที่มีอยู่ แต่โครงการก็ดำเนินไปได้ด้วยดีและมีผลงานตามภาพที่ 45

ตารางที่ 12 การปฏิบัติการโครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
20 ธันวาคม 2553	1. ประชุมคณะกรรมการทำงาน 2. สำรวจพื้นที่ที่ต้องการพัฒนาสภาพแวดล้อม 3. กำหนดจุดในการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	ผู้ร่วมวิจัย
27 ธันวาคม 2553	4. ร่วมกันนักเรียนจัดกิจกรรม 5 ส ทุกวันอังคาร โดยแบ่งเขตรับผิดชอบ 5. จัดทำสวนสมุนไพร 6. ปรับปรุงภูมิทัศน์หน้าอาคารเรียนให้สวยงาม	ผู้ร่วมวิจัย
10 มกราคม 2554	7. จัดประกวดเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ 8. ประกาศเขตพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมดีเด่น เอื้อต่อการเรียนรู้	ผู้ร่วมวิจัย

มานะ (ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

“ตอนเริ่มโครงการก็มีปัญหาว่าจะทำจุดใดบ้าง ก็ต้องปรึกษารื้อกัน ดูแผนผังของโรงเรียนไปด้วย จะออกแบบอย่างไรก็ต้องถามผู้รู้คือ ครูสุรัชย์ เมื่อตกลงทุกอย่างเรียบร้อยแล้วจึงได้ลงมือทำ”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 11 มกราคม 2554)

อำพร (หญิง อายุ 45 ปี) กล่าวว่า

“ระหว่างดำเนินการก็ต้องอาศัยแรงกายของนักเรียน นักการก็อำนวยความสะดวกเครื่องมือทั้ง จอบ เสียม ใครมีรถก็เสียสละไปซื้ออุปกรณ์มา ทั้งหญ้าสนาม ก้อนหิน และต้นไม้ที่จะมาปลูก เมื่อเสร็จแล้วก็สวยงามน่าดู ต่อไปก็เป็นหน้าที่ของนักเรียนต้องคอยดูแลตามเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 11 มกราคม 2554)

ภาพที่ 45 การปฏิบัติการโครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

2.2 โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ มีการปฏิบัติการตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

ในวันที่ 12 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงาน ได้แจ้งให้ผู้ร่วมวิจัยเข้าร่วมประชุมก่อนการปฏิบัติการ โดยช่วยกันกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ สมาชิกที่เข้าร่วมในการประชุมได้เสนอให้ไปศึกษาดูงานที่ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ อำเภอสหัสขันธ์ และเดินทางไปศึกษาดูงานที่จังหวัดระยอง ระหว่างวันที่ 17 – 21 มกราคม 2554 กลุ่มปฏิบัติงาน ได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง บางคนก็มีหลายหน้าที่ สิ่งที่สำคัญคือการควบคุมดูแลสวัสดิภาพของนักเรียน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การหาพาหนะเดินทางตลอดจนที่พักที่ราคาถูกลงและมีความปลอดภัย การเตรียมเอกสารต่างๆ ให้ลูกกระเบียบของทางราชการ กลุ่มสนับสนุน เป็นผู้อำนวยความสะดวกอนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมโครงการ สนับสนุนเครื่องดื่มและอาหารระหว่างการเดินทาง กลุ่มที่ปรึกษาให้คำแนะนำ

และเห็นชอบการปฏิบัติงานตามโครงการ การดำเนินการตามโครงการตาม ตารางที่ 13 ระหว่างที่ดำเนินโครงการมีปัญหาและอุปสรรค คือ การเจรจาต่อรองราคารถที่นำนักเรียนไปทัศนศึกษา การรวบรวมเอกสารการขออนุญาตผู้ปกครองนักเรียนทำได้ไม่ครบ ขณะเดินทางไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้าในเรื่องของจุดจอดพักจึงเป็นหน้าที่ของผู้ร่วมวิจัยประจำรถต้องตัดสินใจเอง ปัญหาสามารถแก้ไขลุ้งไปได้แต่ขาดความเป็นเอกเทศ การจัดการที่พักและอาหารไม่ได้รับความร่วมมือจากนักเรียนเพราะไม่ได้จัดคณะกรรมการนักเรียนดูแล จุดที่เข้าไปศึกษากำหนดไว้มากเกินไปในการปฏิบัติจึงต้องคัดออกหลายรายการโดยการตกลงกันของผู้ร่วมวิจัย แต่ทุกอย่างก็สำเร็จลงด้วยดีไม่มีอะไรเสียหาย ผู้ร่วมวิจัยและนักเรียนสามารถเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ ผลการปฏิบัติการดังภาพที่ 46

ตารางที่ 13 การปฏิบัติตามโครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
12 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
17 มกราคม 2554	3.ศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์/ประวัติศาสตร์ 4.ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 5.ศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของประเทศ	ผู้ร่วมวิจัย
21 มกราคม 2554	6.ประเมินผลโครงการ	ผู้ร่วมวิจัย

ผู้วิจัย (ชาย อายุ 48 ปี) กล่าวว่า

“การเดินทางไปทัศนศึกษาต้องมีความระมัดระวัง ต้องมีการประกันภัยนักเรียน มีการขออนุญาตจากต้นสังกัด การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เราจะไปศึกษาให้ทันเวลา การประชุมเด็กก่อนเดินทางที่สำคัญคือ ต้องให้ผู้ปกครองนักเรียนอนุญาต ถ้าโครงการนี้สำเร็จลุ้งไปด้วยดีทุกคนจะมีกำลังใจในการทำโครงการนี้ในครั้งต่อไป”

(บันทึกอนุทิน 21 มกราคม 2554)

วาสนา (หญิง อายุ 37 ปี) กล่าวว่า

“โครงการทัศนศึกษาการท่องเที่ยวได้รถที่มีราคาถูกแต่ต้องปลอดภัย โดยเฉพาะการเดินทางไกล เราใช้รถที่อยู่ใกล้โรงเรียนจะได้เจรจาต่อรองได้ ที่พักก็ขอความอนุเคราะห์โรงเรียนที่เรารู้จักในจังหวัดระยอง ช่วยประหยัดให้ผู้ปกครองและนักเรียน มีความปลอดภัยด้วย การดำเนินการก็ให้นักเรียนที่เป็นกรรมการนักเรียนมาช่วยอีกแรงหนึ่ง”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 22 มกราคม 2554)

ภาพที่ 46 การปฏิบัติตามโครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่

2.3 โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีการปฏิบัติตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2554 กลุ่มประสานงาน แจ้งให้ผู้ร่วมวิจัยประชุมเพื่อเตรียมการปฏิบัติตามโครงการ โดยในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2554 เป็นวันมาฆบูชา ในที่ประชุมได้ตกลงให้กลุ่มปฏิบัติงาน แบ่งหน้ากันทำตามความสามารถของตนเอง ประเด็นที่สำคัญในโครงการนี้คือ การจัดให้มีกิจกรรมก่อนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีกิจกรรมการให้ความรู้ธรรมศึกษาในโรงเรียนโดยพระอธิการสุทธิรักษ์ ศิริจันทิ การนั่งสมาธิ ตอบปัญหาธรรมะ ในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ จึงเดินทางไปทำบุญที่วัดโนนสระบัวทั้งครู และนักเรียน ส่วนกลุ่มสนับสนุน ก็ร่วมกับนักเรียนทำบุญที่วัด และในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2554 ทั้งกลุ่มสนับสนุนและกลุ่มที่ปรึกษาจึงไปทำกิจกรรมร่วมกันที่วัดโนนสระบัว ดังตารางที่ 14 ปัญหาและอุปสรรคในการทำโครงการนี้คือ การไปทำบุญที่วัดมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ในเรื่องของสถานที่ที่จะไปทำบุญ เพราะโรงเรียนมีเขตพื้นที่บริการหลายหมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีวัดประจำหมู่บ้าน ผู้ร่วมวิจัยบางคนต้องการให้ไปวัดที่อยู่ใกล้โรงเรียน ผู้ร่วมวิจัยบางส่วนต้องการให้หมุนเวียนไปเรื่อยๆ ผู้ร่วมวิจัยบางส่วนต้องการให้แยกกลุ่มกันกันไปให้ครบทุกวัด ในที่สุดที่ประชุมจึงลงมติโดยการยกมือกันทุกครั้ง และการปฏิบัติการแสดงให้เห็นในภาพที่ 47

ตารางที่ 14 การปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
14 กุมภาพันธ์ 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
16 – 18 กุมภาพันธ์ 2554	3.ธรรมศึกษาในโรงเรียน 4.แข่งขันตอบปัญหาธรรมะ 5.กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 6.ประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีคุณธรรมดีเด่น	ผู้ร่วมวิจัย

วรรณรัตน์ (ชาย อายุ 53 ปี) กล่าวว่า

“ในโครงการนี้มีจุดสำคัญคือเราต้องให้ความรู้กับนักเรียนให้รู้ถึงหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ถือเอาวันสำคัญทางศาสนาเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญ ทุกฝ่ายร่วมมือกันทั้งโรงเรียน วัดและชุมชน”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2554)

พระสงฆ์ (อายุ 54 ปี) กล่าวว่า

“วันสำคัญทางศาสนา วัดก็มีกิจกรรมทุกปี โรงเรียนที่พานักเรียนมาร่วมกันทำบุญก่อนถึงวันจริง พอถึงวันงานจริง ๆ ก็มากันทั้งครอบครัว กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็มา ทำบุญกันทั้งหมดเลย”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2554)

ภาพที่ 47 การปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

2.4 โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีการปฏิบัติการตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 7 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุม เพื่อปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง โครงการนี้ ต้องมีการปฏิบัติตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โดยทำกันทุกกลุ่มสาระวิชา มีการนิเทศ การสอน การลงมือปฏิบัติจริง กลุ่มสนับสนุนจะคอยให้คำปรึกษาระหว่างการมีกิจกรรม เช่น การประกวดโครงงานที่ตนเองมีความรู้ กลุ่มที่ปรึกษาจะให้การสนับสนุนงบประมาณและ คำปรึกษาในการเดินทางไปประกวดโครงงานนักเรียน การปฏิบัติในโครงการนี้ดังตารางที่ 15 ใน การปฏิบัติการในโครงการนี้มีปัญหาและอุปสรรค ระหว่างการปฏิบัติคือ การนิเทศการสอนผู้ร่วม วิจัยแต่ละคนต้องสอนหลายวิชา และหลายระดับ จึงต้องช่วยกันนิเทศอย่างกลายามิตรมากกว่า การตัดสินใจและการปรึกษาหารือกันในแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน ส่วนการส่งเสริม นักเรียนที่มีความสามารถนั้น นักเรียนที่มีความสามารถมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน ทั้งหมด การให้นักเรียนแข่งขันทักษะต่างๆ แต่ละกลุ่มสาระจึงมุ่งไปที่เด็กที่มีความสามารถก่อน เพื่อพัฒนาไปสู่การแข่งขันกับโรงเรียนอื่น และละทิ้งเด็กนักเรียนที่ไม่มีความสามารถ ดังนั้นจึงมี ข้อตกลงร่วมกันให้มีการพัฒนาเด็กนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม โดยไม่ต้องหวังผลแพ้ชนะในการแข่งขันทักษะต่าง ๆ ดังภาพที่ 48

ตารางที่ 15 แสดงการปฏิบัติตามโครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
7 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
1 มกราคม 2554 -31 มีนาคม 2554	3.จัดทำโครงงานทุกรายวิชา 4.จัดประกวดโครงงาน 5.ให้นักเรียนทุกคนทำแฟ้มสะสมผลงาน 6.นิเทศ ติดตามการเรียนการสอนเน้นการคิดวิเคราะห์	ผู้ร่วมวิจัย

วาสนา (หญิง อายุ 37 ปี) กล่าวว่า

“โครงการนี้เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนฝึกการทำงานโดยใช้ความคิด การทำโครงงานเป็น วิธีการสอนที่ดี นักเรียนต้องร่วมกันคิด ช่วยกันทำงาน ช่วยกันสรุปผลและนำเสนอเป็นผลงาน ของตนเอง”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2554)

ปราโมทย์ (ชาย อายุ 38 ปี) กล่าวว่า

“การทำโครงการแต่ละ โครงการต้องใช้วัสดุในท้องถิ่นจึงจะดี เพราะนักเรียนจะได้ฝึกคิดประยุกต์
วัสดุในท้องถิ่นไปใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง”

(บันทึกการสัมภาษณ์- 31 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 48 แสดงการปฏิบัติตามโครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์

2.5 โครงการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ มีการ
ปฏิบัติการตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุม
เพื่อปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง โครงการนี้
เป็นการให้ความสำคัญกับอาชีพในท้องถิ่นที่นักเรียนให้ความสนใจ มีกิจกรรมร่วมกับชุมชนที่มี
ความสนใจด้วย กลุ่มสนับสนุนจะคอยให้คำปรึกษาระหว่างการมีกิจกรรม เช่น เข้าร่วมฝึกอาชีพ
และเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้วย กลุ่มที่ปรึกษาจะให้การสนับสนุนงบประมาณและคำปรึกษาในการ
เดินทางมาร่วมงานในโครงการนี้ดัง ตารางที่ 16 ส่วนปัญหาและอุปสรรคระหว่างการปฏิบัติการ
โครงการนี้คือ ระยะเวลาดำเนินโครงการมีน้อยเพียงแค่ 2 วัน ผู้เข้าร่วมฝึกบางกลุ่มจึงได้เพียง
ความรู้บางส่วนเท่านั้นยังไม่เกิดความชำนาญเพียงพอที่จะไปประกอบอาชีพได้ เอกสารบางวิชาชีพ
มีไม่เพียงพอ วัสดุบางกลุ่มอาชีพไม่เพียงพอ แต่ทุกคนที่มาอบรมก็เข้าใจเพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย
ใดใดทั้งสิ้น โครงการนี้ได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมโครงการมาก มีความต้องให้จัดเป็นประจำ
ดังภาพที่ 49

ตารางที่ 16 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
7 กุมภาพันธ์ 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
10 กุมภาพันธ์ 2554	3.ส่งเสริมโครงงานอาชีพ 4.ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม 5.ส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อรายได้ระหว่างเรียน 6.นิทรรศการโครงงานอาชีพ	ผู้ร่วมวิจัย

สุรัชชัย (ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

“โครงการนี้เริ่มจากการสำรวจความต้องการฝึกอาชีพว่ามีความต้องการฝึกอาชีพอะไร แล้วจึงแบ่งกลุ่มฝึกตามความต้องการ วิทยากรให้ความรู้จะนำมาจากท้องถิ่นเป็นหลัก เช่น ช่างซ่อมเครื่องยนต์ ก็ติดต่อวิทยาลัยเทคนิคน้ำพอง ช่างคนตรีพื้นเมืองก็มาจากบ้านโคกสูง ช่างเสริมสวย ช่างขนมไทย มาจากท้องถิ่นเราทั้งนั้น ช่วยเหลือกัน”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2554)

เพ็ญประภา (หญิงอายุ 57 ปี) กล่าวว่า

“การฝึกอาชีพได้งบประมาณบางส่วนมาจากเทศบาลตำบลลำน้ำพอง โดยนำมาฝึกให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นด้วย โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมาก”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2553)

ภาพที่ 49 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ

2.6 โครงการส่งเสริมสุขภาพ มีการปฏิบัติการตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 12 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุมเพื่อปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง โครงการนี้เป็นการให้ความสำคัญกับสุขภาพร่างกายของนักเรียน โดยเริ่มจากการส่งเสริมให้ออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพของตนเอง และการจัดกิจกรรมรณรงค์ด้านสุขภาพ กลุ่มนี้จะประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาลน้ำพอง สาธารณสุขชุมชน ให้ความรู้และดูแลสุขภาพนักเรียนที่เป็นวัยรุ่นจึงมีการอบรมให้ความรู้ กิจกรรมนันทนาการ การทำทะเบียนสุขภาพนักเรียน ผู้ร่วมวิจัยต้องเตรียมข้อมูลให้เจ้าหน้าที่และรายงานผลให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบตลอดโครงการ กลุ่มสนับสนุนจะคอยให้คำปรึกษาระหว่างการมีกิจกรรม เช่น ดูแลสุขภาพนักเรียนที่บ้าน ให้ข้อมูลสุขภาพนักเรียนในปกครองของตนเอง กลุ่มที่ปรึกษาจะให้การสนับสนุนงบประมาณและคำปรึกษาในโครงการนี้ดัง ตารางที่ 17 ระหว่างการดำเนินโครงการมีปัญหาอุปสรรคคือ ผู้ร่วมวิจัยที่รับผิดชอบโครงการต้องทำงานหลายด้านคือ ด้านส่งเสริมกีฬาและสุขภาพ จึงต้องเตรียมข้อมูลให้ตรงกับความเป็นจริงอยู่เสมอ ถ้ามีความจำเป็นไม่สามารถดำเนินการได้ก็สามารถมอบหมายให้ผู้อื่นทำแทนได้เพื่อที่จะทำให้การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่สะดวก โครงการนี้ทุกฝ่ายร่วมมือกันทำได้ดีเพราะเป็นโครงการที่จำเป็นและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอื่นเป็นอย่างดีดังภาพที่ 50

ตารางที่ 17 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมสุขภาพ

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
12 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
12 มกราคม 54 – มีนาคม 2554	3.จัดกิจกรรมการออกกำลังกายหลากหลายรูปแบบ ทุกวัน ๆ ละ 15 นาที 4.จัดให้มีชมรมออกกำลังกาย/กีฬาสำหรับนักเรียน อย่างน้อย 1 ชมรม และให้ชมรมจัด กิจกรรมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน 5.จัดให้มีการควบคุมดูแล และส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ 6.จัดกิจกรรมวันเอดส์โลก	ผู้ร่วมวิจัย

ตารางที่ 17 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมสุขภาพ (ต่อ)

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
12 มกราคม 54 – มีนาคม 2554 (ต่อ)	7.จัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนให้ถูกสุขลักษณะ และเป็นนิสัย 8.จัดกิจกรรมส่งเสริมรณรงค์การปฏิบัติตามกฎจราจร 9.จัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาระหว่างห้องจัดกิจกรรมกีฬา ภายใน ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง	ผู้ร่วมวิจัย

สุรศักดิ์ (ชาย อายุ 43 ปี) กล่าวว่า

“โครงการนี้เน้นที่การให้นักเรียนมีสุขภาพดี ระยะเวลาที่ดำเนินการก็ดำเนินการตลอดภาคเรียนที่ 2 บางกิจกรรมก็ต้องประสานกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้และดูแลสุขภาพนักเรียน โรงเรียนต้องเก็บข้อมูลตลอดเพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของนักเรียน”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2554)

อำพร (อายุ 45 ปี) กล่าวว่า

“ฉันเป็นผู้ปกครองนักเรียนก็ต้องคอยดูแลสุขภาพของนักเรียนที่บ้าน ช่วยเหลือโรงเรียนโดย รายงานให้โรงเรียนรู้ข้อมูลจากแบบสำรวจของโรงเรียน”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 50 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมสุขภาพ

2.7 โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีการปฏิบัติการตาม
โครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 12 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุม เพื่อปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง โครงการนี้ เป็นการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีกิจกรรมการสอนที่หลากหลาย จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน การจัดกิจกรรมทำตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จัดมีการเข้าค่ายวิชาการ กลุ่มสนับสนุนจะคอยให้คำปรึกษาระหว่างการมีกิจกรรม สังเกตการณ์เรียนรู้ของนักเรียนที่บ้าน ติดตามการเรียนของนักเรียนขณะที่อยู่ที่บ้าน กลุ่มที่ปรึกษา จะให้การสนับสนุนงบประมาณและคำปรึกษาในโครงการ ดังตารางที่ 18 ระหว่างการดำเนินการ มีปัญหาและอุปสรรคคือ การทำกิจกรรมที่สนับสนุนให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ต้องทำทุกรายวิชา ดังนั้นจึงต้องมีการตกลงกันว่าแต่ละวิชาจะทำช่วงใดเพื่อให้นักเรียนได้เตรียมตัวและผลการ ปฏิบัติการจะได้ผลเต็มที่ บางรายวิชาที่สามารถร่วมกันจัดเข้าค่ายวิชาการได้ เช่น การเข้าค่ายรัก ภาษาในกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระวิชาศิลปะกับกลุ่มสาระ วิทยาศาสตร์จัดทำละครวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้จำนวนผู้ร่วมวิจัยต้องร่วมมือกันทำในทุกกิจกรรม จึงจะได้ผลดี ดังภาพที่ 51

ตารางที่ 18 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
12 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
12 มกราคม - 31 มีนาคม 2554	3.แข่งขันทักษะการอ่าน 4.จัดสัปดาห์ห้องสมุด 5.จัดป้ายนิเทศและจัดนิทรรศการความรู้ 6.ตอบปัญหาทางวิชาการ 7.จัดเข้าค่ายวิชาการ 8.จัดมุมหนังสือในห้องเรียน	ผู้ร่วมวิจัย

มานะ (ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

“โครงการนี้ยาก ต้องทำต่อเนื่อง ทำกันเองในโรงเรียน นักเรียนต้องใฝ่เรียนจริง ๆ จึงจะสำเร็จ”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2554)

หนูเลี้ยง (ชายอายุ 58 ปี) กล่าวว่า

“ก็เห็นใจคณะทำงาน นักเรียนบางส่วนไม่ชอบการเรียนรู้ด้านวิชาการมากนัก ต้องจัดกิจกรรม
นอกห้องเรียนมาก ๆ แต่ก็ต้องควบคุมกันเพราะเด็กก็คิดเองยังไม่เป็น”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 51 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้

2.8 โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย มีการปฏิบัติการตาม

โครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 12 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุม เพื่อปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง โครงการนี้ เป็นการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้นักเรียนรักความเป็นประชาธิปไตย มีการจัดกิจกรรมการ เลือกตั้งกรรมการนักเรียน มีการประชุมกรรมการนักเรียน กลุ่มสนับสนุนจะคอยให้คำปรึกษา ระหว่างการมีกิจกรรม สังเกตการณ์เรียนรู้ของนักเรียนที่บ้าน ติดตามการปฏิบัติของนักเรียนขณะที่ อยู่ที่บ้าน กลุ่มที่ปรึกษาจะให้การสนับสนุนงบประมาณและคำปรึกษาในโครงการ ดังตารางที่ 19 ระหว่างการจัดกิจกรรมในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยมีปัญหาอุปสรรค คือ การให้ความ ร่วมมือของนักเรียนที่มีน้อย ไม่มีใครอาสาเป็นประธานนักเรียนผู้ร่วมวิจัยต้องกระตุ้นให้นักเรียน กล้าแสดงออก และรักการเป็นผู้นำ ตามเป้าหมายที่ผู้ร่วมวิจัยต้องการคือต้องการให้นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นประธานนักเรียน แต่ผลที่ออกมาไม่เป็นไปตามที่คาดไว้ จึงต้องมีการ ปรึกษาหารือกันกับผู้ร่วมวิจัยในการพิจารณาถึงความเหมาะสมและแนวปฏิบัติของกรรมการ นักเรียนในการประชุมร่วมกัน ผู้วิจัยจึงต้องฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อให้โครงการนี้ดำเนิน ไปจนสำเร็จ ดังภาพที่ 52

ตารางที่ 19 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
12 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
25 มกราคม 2554	3.ทำบัตรประจำตัวนักเรียน 4.เลือกตั้งประธานและคณะกรรมการนักเรียน 5.จัดให้มีคณะกรรมการห้องเรียน 6.ประชาสัมพันธ์ให้กับนักเรียนและชุมชน 7.ส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย	ผู้ร่วมวิจัย

ศักดิ์สิทธิ์(ชาย อายุ 54 ปี) กล่าวว่า

“โครงการนี้นักเรียนสนใจมากเพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับชีวิตประจำวัน นำไปใช้ได้เลย”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 26 มกราคม 2554)

อ้อมอารีย์ (หญิง อายุ 38 ปี) กล่าวว่า

“กิจกรรมโครงการทำให้นักเรียนรักความเป็นประชาธิปไตยและนักเรียนก็รักการเป็นผู้นำ

อนาคตไม่แน่ว่าพวกเขาอาจเป็นผู้นำชุมชนก็ได้ เวลาเราจัดกิจกรรมก็อาศัยคณะกรรมการนักเรียน”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 26 มกราคม 2554)

ภาพที่ 52 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย

2.9 โครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา มีการ
ปฏิบัติการตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 12 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุม เพื่อปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง โครงการนี้ เป็นการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ในเรื่องยาเสพติดให้โทษและนำความรู้ ไปใช้ดำเนินชีวิตประจำวัน กลุ่มนี้จะติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้กับ นักเรียน เช่น โรงพยาบาลน้ำพอง สถานีตำรวจน้ำพอง ติดต่อประสานกับผู้นำชุมชนเพื่อรณรงค์ ต่อต้านยาเสพติดในชุมชน กลุ่มสนับสนุนจะคอยให้คำปรึกษาระหว่างการมีกิจกรรม ร่วมรณรงค์ การต่อต้านยาเสพติดในหมู่บ้าน กลุ่มที่ปรึกษาจะให้การสนับสนุนงบประมาณและคำปรึกษาใน โครงการ ดังตารางที่ 20 ระหว่างการปฏิบัติการตามโครงการนี้มีปัญหาและอุปสรรค คือ การ ประสานกับวิทยากรที่จะมาให้ความรู้กับนักเรียนต้องประสานเป็นการส่วนตัวก่อนเพราะในการจัด กิจกรรมมีโรงเรียนหลายโรงเรียนได้จัดกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน บางครั้งวิทยากรไม่สามารถจัดคิด ให้ได้ ส่วนการรณรงค์ในชุมชนต้องมีการประกาศให้ทราบถึง วันเวลาที่จะเดินทางออกไปรณรงค์ จากการสังเกตพบว่าการรณรงค์ในเวลากลางวันในหมู่บ้านชาวบ้านจะออกไปทำงานกันหมดจึงอาจ ได้ผลไม่เต็มที่ ส่วนการรณรงค์ในตัวอำเภอต้องใช้งบประมาณมากและต้องกังวลเรื่องความ ปลอดภัยในการเดินทาง ดังภาพที่ 53

ตารางที่ 20 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
12 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
12 มกราคม – 31 มีนาคม 2554	3.เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา 4.รณรงค์ต่อต้านสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา 5.ดำเนินการตามติดตามและช่วยเหลือนักเรียน 6.กีฬาต้านยาเสพติด 7.กิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน	ผู้ร่วมวิจัย

มานะ (ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

“นักเรียนโรงเรียนเราเป็นเด็กวัยรุ่นน อยากลอง ต้องสอนให้เขารู้พิษภัยของยาเสพติดด้วยวิธีการ ให้ความรู้และฝึกให้เรารับผิดชอบต่อสังคม โครงการนี้จะต้องทำต่อเนื่องทุกปี เป็นสิ่งจำเป็น”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2554)

ศราวุธ (ชาย อายุ 28 ปี) กล่าวว่า

“ยาเสพติดในหมู่บ้านเริ่มมีมากขึ้น โรงเรียนเราก็ต้องรับผิดชอบต่อสังคมโดยการใช้กิจกรรมการ
รณรงค์ในชุมชน นักเรียนก็จะมีความรู้สึกรู้และรับผิดชอบต่อส่วนรวมด้วย”

(บันทึกการประชุม 31 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 53 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

2.10 โครงการส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน มีการ
ปฏิบัติการตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 12 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุม
เพื่อปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง โครงการนี้
เป็นการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักต่อโรงเรียน จะต้องมีการทำกิจกรรม
ต่อเนื่องตลอดภาคเรียน จุดประสงค์มุ่งให้เกิดความรักในสถาบันการศึกษาของตนเอง เป็น
โครงการที่ต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ กลุ่มสนับสนุนจะคอยให้
คำปรึกษาระหว่างการมีกิจกรรม ร่วมให้ข้อมูลพฤติกรรมของลูกหลานของตนโดยการพูดคุยกับ
นักเรียน กลุ่มที่ปรึกษาจะให้การสนับสนุนงบประมาณและคำปรึกษาในโครงการ ดังตารางที่ 21
ระหว่างการดำเนินการตามโครงการพบอุปสรรคคือ การแบ่งเขตรับผิดชอบให้แก่แก่นักเรียนนั้น
นักเรียนต้องเดินทางมาจากบ้านระยะทางไกลจึงมาถึงโรงเรียนขณะที่ถึงเวลาเข้าแถวพอดีจึงไม่ได้
ดูแลส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ ผู้ร่วมวิจัยจึงต้องช่วยกับปรับเวลาในช่วงเช้าวันอังคารของทุกวันไม่
ต้องมีการอบรมหน้าเสาธงและให้นักเรียนช่วยกันดูแลบริเวณที่ตนเองรับผิดชอบจึงทำให้โครงการ
ดำเนินการไปได้จนสำเร็จ ดังภาพที่ 54

ตารางที่ 21 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
12 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
12 มกราคม 2554 – 31 มีนาคม 2554	3.เผยแพร่ผลงานของโรงเรียนต่อนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน 4.กล่าวคำขวัญ คติพจน์ และปรัชญาของโรงเรียน 5.ส่งเสริมการร้องเพลงมาร์ชของโรงเรียน 6.ประกาศเกียรติคุณนักเรียนเรียนดี 7.แบ่งบริเวณโรงเรียนให้นักเรียนรับผิดชอบ	ผู้ร่วมวิจัย

กรชนก (ชาย อายุ 34 ปี) กล่าวว่า

“โครงการนี้ต้องช่วยกันทุกคน ทำกิจกรรมกันทุกวันเพื่อให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรักในสถาบัน ถ้าไม่ช่วยกันแล้วคงจะไม่สำเร็จได้”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2554)

คำไพ (หญิงอายุ 42 ปี) กล่าวว่า

“ผู้ปกครองที่บ้านก็ต้องส่งเสริมโครงการนี้โดยให้เหตุผลของการแสดงถึงความรักสถาบัน เราได้รับบริการจากโรงเรียนก็ต้องตอบแทนและช่วยกันทำให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้นในโรงเรียน เป็นการสร้างความรู้สึที่ดีต่อโรงเรียน”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 54 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน

2.11 โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน มีการปฏิบัติการตามโครงการ โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 17 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุม เพื่อปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง โครงการนี้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูที่ปรึกษา ครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน ได้แบ่งนักเรียนให้กลุ่มปฏิบัติการรับผิดชอบและเดินทางไปเยี่ยมนักเรียนที่บ้านเพื่อทำความรู้จักกับผู้ปกครองและรู้สภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน ได้ข้อมูลนักเรียนที่ถูกต้องเพื่อการแก้ไขปัญหา นักเรียนได้ตรงกับสาเหตุ กลุ่มสนับสนุนร่วมกันกับกลุ่มปฏิบัติการในหมู่บ้านของตนเอง ร่วมให้ข้อมูลพฤติกรรมของลูกหลานของตนโดยการพูดคุยกับนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียน กลุ่มที่ปรึกษาจะให้การสนับสนุนงบประมาณ แจ้งให้ชุมชนได้รับทราบถึงกิจกรรมและให้คำปรึกษาในโครงการ ดังตารางที่ 22 ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ผู้วิจัยพบคือการเดินทางไปเยี่ยมบ้านเด็กให้ครบทุกคนต้องใช้เวลาหลายวันเพราะเด็กนักเรียนอยู่กระจายไปในทุกหมู่บ้าน และเวลาที่เหมาะที่สุดในการเยี่ยมบ้านนักเรียนคือช่วงเวลา 1 ทุ่ม ถึง 2 ทุ่มของทุกวัน ผู้ร่วมวิจัยต้องประสานกันทำงานจึงจะช่วยประหยัดเวลาและงบประมาณ ดังภาพที่ 55

ตารางที่ 22 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
17 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
21 มกราคม 2554	3.กิจกรรมครบครัวในโรงเรียน 4.เยี่ยมบ้านนักเรียน 5.รายงานผลการเยี่ยมบ้านนักเรียน	ผู้ร่วมวิจัย

มานะ (ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

“การแก้ปัญหาของนักเรียนต้องมีข้อมูลที่รอบด้าน การเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นการแสวงหา
ทางการแก้ไขปัญหโดยใช้ข้อมูลของนักเรียนที่เป็นจริงมากที่สุด โครงการนี้เป็นการเชื่อม
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 25 มกราคม 2554)

เพ็ญศรี (หญิง อายุ 40 ปี) กล่าวว่า

“ผู้ปกครองก็ไม่ค่อยมีเวลามีเวลาว่างมากต้องทำงานทุกวัน มีครูมาคุยด้วยในตอนเย็นก็สบายใจว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้งจากโรงเรียนมีปัญหาหนักใจก็ผ่อนคลายลง รู้จักกับครูที่ปรึกษาของลูกแล้ว ถ้าไปโรงเรียนก็คิดถึงงานสะดวก”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 25 มกราคม 2554)

ภาพที่ 55 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน

2.12 โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มีการปฏิบัติการตาม

โครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 17 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุมเพื่อปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง โครงการนี้เป็นการจัดทำหลักสูตรในโรงเรียนให้สัมพันธ์กับความต้องการของท้องถิ่น กลุ่มปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรในกลุ่มสาระตนเองโดยการสำรวจความรู้ในท้องถิ่น จัดทำหลักสูตรและนำไปใช้แล้วปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้สมบูรณ์ต่อไป กลุ่มสนับสนุน จะเป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้ในท้องถิ่นร่วมปรึกษาและช่วยตัดสินใจเลือกความรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมกับลูกหลานของตนเอง กลุ่มที่ปรึกษา จะให้การสนับสนุนงบประมาณ ให้ข้อมูลความรู้ในท้องถิ่น ให้ความเห็นชอบในการใช้หลักสูตร และให้คำปรึกษาในโครงการ ดังตารางที่ 23 ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการนี้คือ ความไม่พร้อมของครูผู้สอนที่จะนำความรู้ในท้องถิ่นไปสอดแทรกในหลักสูตรกลุ่มสาระของตนเอง ผู้ร่วมวิจัยบางคนต้องการทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาโดยเฉพาะ ส่วนหนึ่งต้องการสอดแทรกลงไปขณะที่ทำการสอน จึงมีข้อถกเถียงกัน และสรุปว่าให้ทำได้ทั้งสองแบบแล้วค่อยมาปรึกษาหารือกันถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ดังภาพ 56

ตารางที่ 23 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
17 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
17 มกราคม 54 – 31 มีนาคม 54	3.สำรวจความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น 4.ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการ สำรวจ 5.ทดลองใช้หลักสูตร 6.ประเมินผลการใช้หลักสูตรปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้ 7.สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น	ผู้ร่วมวิจัย

ละมุล (หญิง อายุ 41 ปี) กล่าวว่า

“หลักสูตรท้องถิ่นเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ เป็นกฎหมายที่ทำได้ ทุกโรงเรียนต้องนำความรู้ในท้องถิ่นมาใช่นอกเหนือจากที่ต้องใช้หลักสูตรจากส่วนกลาง การจัดทำก็ต้องถูกวิธีจึงจะได้หลักสูตรที่ดี ตรงกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2554)

สาธร (ชาย อายุ 78 ปี) กล่าวว่า

“ความรู้ในท้องถิ่นมีมากมาย สมัยก่อนเราไม่มีโรงเรียนก็มีความรู้ที่จะเรียนมากมาย ถ้าโรงเรียนเอาความรู้เหล่านั้นมาสอนในโรงเรียนก็คืบหน้า ภูมิปัญญาในบ้านเรายังคงสืบทอดต่อไป”

(บันทึกการสัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 56 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

2.13 โครงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

สอน มีการปฏิบัติการตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 17 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุมเพื่อปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง โครงการนี้เป็นการทำให้ครูที่เป็นกลุ่มปฏิบัติการได้ปรับวิธีการเรียนเปลี่ยนวิธีการสอน ตั้งแต่การวางแผนการสอน การดำเนินการสอน การวัดและประเมินผล เพื่อทำให้นักเรียนมีศักยภาพสูงขึ้น นอกจากนี้จะต้องแก้ปัญหาในชั้นเรียนอยู่ในรูปของการทำวิจัย กลุ่มสนับสนุน ช่วยให้ข้อคิดเห็นในการปรับการเรียนเปลี่ยนวิธีการสอนของครูในบทบาทของผู้รับบริการ กลุ่มที่ปรึกษาจะให้การสนับสนุนงบประมาณ ให้ข้อมูลการสอนของครู ให้ความเห็นในรายงานประจำปีของกิจการ โรงเรียนและให้คำปรึกษาในโครงการ ดังตารางที่ 24 ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการนี้คือ ความไม่พร้อมของผู้ร่วมวิจัยที่ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและไม่ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัย มีผู้ร่วมวิจัยบางคนไม่จัดทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้ร่วมวิจัยบางคนไม่สอนตรงกับวิชาเอกทำให้ประสิทธิภาพการสอนลดต่ำลง จึงเสนอแนะให้มีการใช้สื่อประกอบการสอนให้มากขึ้น นักเรียนจะได้สนใจเรียนมากขึ้นและทดแทนส่วนที่ครูผู้สอนขาดไป ดังภาพที่ 57

ตารางที่ 24 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
17 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
17 มกราคม 54 – 31 มีนาคม 54	3.ส่งเสริมให้ครูศึกษาเป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา 3.พัฒนาความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4.พัฒนาความสามารถในการวัดผลประเมิน ผลการเรียนรู้ 5.ส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ 6.ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 7.พัฒนาความสามารถในการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการการเรียนการสอน 8.พัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ 9.ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้	ผู้ร่วมวิจัย

วาสนา (หญิง อายุ 37 ปี) กล่าวว่า

“การส่งเสริมให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นต้องเริ่มจากครูก่อน ถ้าครูมีวิธีการสอนที่ดี มีการวัดผลที่เหมาะสมกับนักเรียน เชื่อว่าการเรียนการสอนของโรงเรียนเราจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น”

(บันทึกออราล 31 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 57 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

2.14 โครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา มีการปฏิบัติการตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 17 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุมเพื่อปฏิบัติตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการได้แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของตนเอง โครงการนี้เป็นโครงการที่ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนที่มีความสามารถอยู่แล้ว เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนผู้ร่วมวิจัยทุกคนจะช่วยกันจัดกิจกรรมทั้งด้านกีฬา ดนตรี และศิลปะ ในโอกาสต่างๆ โดยผู้วิจัยที่มีความสามารถฝึกสอนเด็กจะทำหน้าที่ฝึกสอน ส่วนผู้ร่วมวิจัยคนอื่นจะช่วยกันสนับสนุนในการเตรียมการ การประสานงานและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้รวมทั้งเป็นกรรมการในการตัดสินและเป็นกรรมการร่วมจัดนิทรรศการ กลุ่มสนับสนุน ช่วยให้ข้อคิดเห็นและช่วยส่งเสริมให้บุคลากรของตนเองเข้าร่วมกิจกรรม ช่วยให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะ กลุ่มที่ปรึกษาจะให้การสนับสนุนงบประมาณ และให้คำปรึกษาในโครงการ ดังตารางที่ 25 ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการนี้คือ การควบคุมดูแลนักเรียนช่วยกันในวันหยุดราชการและการเตรียมการที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากบางครั้งต้องใช้งบประมาณส่วนตัวของผู้ร่วมวิจัย ดังภาพที่ 58

ตารางที่ 25 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
12 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
12 มกราคม 2554- 31 มีนาคม 2554	3.จัดชุมนุมศิลปะ ชุมนุมดนตรี ชุมนุมกีฬา 4.แข่งขันทักษะทางศิลปะ ดนตรี และกีฬา 5.แข่งขันกีฬาระหว่างห้อง 6.แข่งขันกีฬาภายใน 7.ทดสอบความสามารถด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา 8.จัดนิทรรศการด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา	ผู้ร่วมวิจัย

กรชนก(ชาย อายุ 34 ปี) กล่าวว่า

“การจัดกิจกรรมให้นักเรียนส่งเสริมด้านดนตรี กีฬา นักเรียนชอบมาก ไม่มีนักเรียนคนใดขาดกิจกรรมเลย โดยเฉพาะกีฬา จนคุณครูตั้งฉายาว่า เรียนไม่มากีฬาไม่ขาด กันเลยทีเดียว”

(บันทึกถ้อยคำ 31 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 58 แสดงการปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

2.15 โครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน มีการปฏิบัติการตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

กลุ่มประสานงานได้นัดประชุมเพื่อเตรียมลงมือปฏิบัติตามโครงการในวันที่ 12 มกราคม 2554 ในที่ประชุมได้มอบหมายหน้าที่ให้กลุ่มปฏิบัติการในกิจกรรมต่างๆ เช่นการร่วมงานในวันสำคัญทางศาสนา การประชุมกรรมการสถานศึกษาชั้น

พื้นฐาน การร่วมงานมงคลกับผู้ปกครองและผู้นำชุมชนตามแต่จะเห็นสมควรเพื่อเป็นทำความสัมพันธ์กับชุมชนและแสวงหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อนักเรียนจะได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ เช่น โรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ใกล้โรงเรียน กลุ่มสนับสนุนจะคอยให้คำปรึกษาและร่วมกันตัดสินใจ ส่งเสริมให้บุตรหลานของตนเข้าร่วมกิจกรรม หรือในบางครั้งก็ร่วมทำกิจกรรมกับโรงเรียนในชุมชน กลุ่มที่ปรึกษาเป็นผู้ให้ความเห็นชอบในกิจกรรม ร่วมทำกิจกรรมในชุมชนและให้คำปรึกษา ปัญหาและอุปสรรคในโครงการนี้คือ การทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในชุมชนยังไม่มีจึงไม่สามารถบันทึกการแสวงหาความรู้ในชุมชนได้ เพียงแต่สอบถามได้ข้อมูลและดูจากภาพถ่ายเท่านั้นแต่ไม่มีเอกสาร และการประสานกับชุมชนยังไม่ต่อเนื่องผู้ร่วมวิจัยบางคนยังไม่รู้จักกับชาวบ้านเท่าที่ควร ดังภาพที่ 59

ตารางที่ 26 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
12 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสาร ประกอบการติดตาม	ผู้ร่วมวิจัย
12 มกราคม 2554- 31 มีนาคม 2554	3.ร่วมกิจกรรมกับชุมชนในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม 4.ส่งเสริมบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน 5.จัดจดหมายข่าวไปยังชุมชนและองค์กรใกล้เคียง 6.รณรงค์ให้ชุมชนสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์การ เรียนและทุนการศึกษา 7.รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในท้องถิ่น	ผู้ร่วมวิจัย

สุรัชย์(ชาย อายุ 49 ปี) กล่าวว่า

“โรงเรียนเรากับชุมชนมีมาตั้งแต่ตั้งโรงเรียนแล้ว เราจะทำตัวเห็นห่างจากชุมชนไปไม่ได้ต้องทำ
อย่างต่อเนื่อง ต้องช่วยกันทุกคนจึงจะสำเร็จ”

(บันทึกถ้อยคำ 31 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 59 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน

2.16 โครงการประชุมผู้ปกครองนักเรียนและประชาคม มีการปฏิบัติการตามโครงการโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการดังนี้

วันที่ 12 มกราคม 2554 กลุ่มประสานงานแจ้งให้มีการประชุมก่อนการปฏิบัติงานตามโครงการ กลุ่มปฏิบัติการตามโครงการเข้าร่วมประชุมเพื่อแบ่งงานกันทำ ในโครงการนี้เป็นการประชุมผู้ปกครองนักเรียนมีการจัดเตรียมเอกสารการลงทะเบียน ฝ่ายรับผิดชอบต่าง ๆ เตรียมข้อมูลเพื่อแจ้งกับผู้ปกครอง วันที่ 31 มีนาคม 2554 การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมก่อนปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ผู้ร่วมวิจัยถือเอาโอกาสนี้เป็นการเล่าประสบการณ์การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแสดงความรู้สึกละ และแบ่งปันประสบการณ์ที่ได้จากการทำวิจัย มีการจัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับโครงการที่จัดทำไปแล้วและขอความคิดเห็น กลุ่มสนับสนุนเข้าร่วมประชุมครั้งนี้ ร่วมให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะตลอดการประชุม กลุ่มที่ปรึกษาเข้าร่วมในการประชุมเพื่อให้คำปรึกษาและเสนอข้อคิดต่าง ๆ ในการดำเนินการโครงการต่าง ๆ ตามตารางที่ 27 จากการดำเนินโครงการมีปัญหาและอุปสรรคคือ ผู้ปกครองมาไม่ครบทำให้การประชุมมีคนมาน้อย โรงเรียนยังต้องการความร่วมมือกับผู้ปกครองอีกมากอย่างน้อยต้องเกินร้อยละ 80 กิจกรรมแสดงในภาพที่ 60

ตารางที่ 27 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการประชุมผู้ปกครองนักเรียนและประชาคม

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติการ
12 มกราคม 2554	1.ประชุมทีมปฏิบัติการ 2.กำหนดปฏิทินติดตามงาน กิจกรรม เอกสารประกอบ	ผู้ร่วมวิจัย
31 มีนาคม 2554	3.จัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน 4.สรุปโครงการ	ผู้ร่วมวิจัย

วรรณรงค์ (ชาย อายุ 53 ปี) กล่าวว่า

“การประชุมผู้ปกครองต้องทำกันภาคเรียนละหนึ่งครั้งเพื่อให้ครูกับผู้ปกครองมีความเข้าใจกันในการปฏิบัติงาน ผู้ปกครองจะได้รับรู้การปฏิบัติงานของครู ขณะเดียวกันครูก็ต้องการความคิดเห็นจากผู้ปกครอง”

(บันทึกอนุทิน 31 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 60 แสดงการปฏิบัติการตาม โครงการประชุมผู้ปกครองนักเรียนและประชาคม

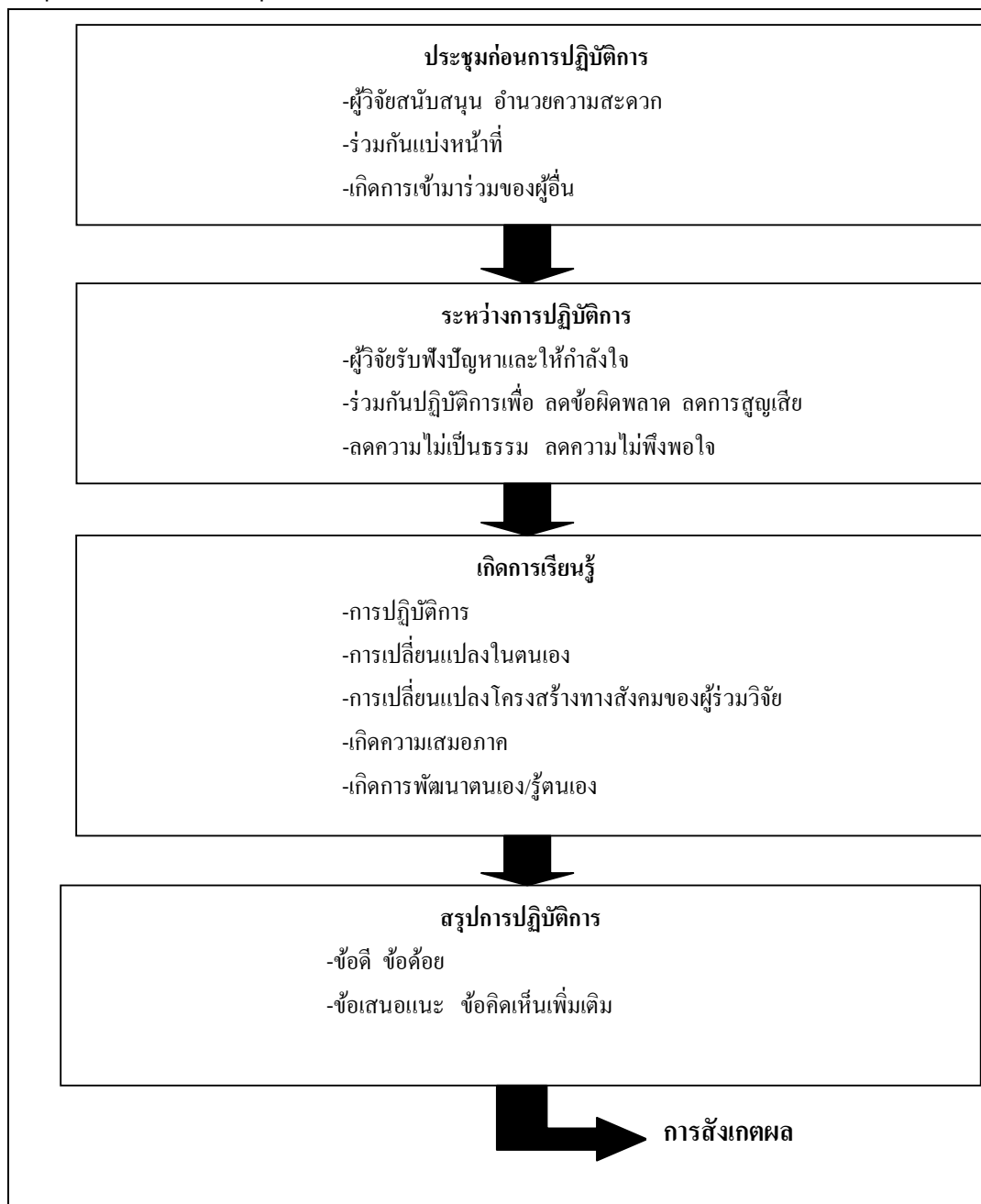
3. การสรุปผลขั้นตอนการปฏิบัติการ

จากการปฏิบัติการในขั้นตอนการปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมวิจัยได้ช่วยกันลงมือปฏิบัติตามโครงการที่ช่วยกันกำหนดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ที่ช่วยกันระดมความคิด ในการปฏิบัติการตามโครงการมีการแบ่งหน้าที่กันทำโดยมีเจ้าของโครงการเป็นผู้ประสานงานและขอความช่วยเหลือจากผู้ร่วมวิจัยคนอื่น ผู้วิจัยจะคอยอำนวยความสะดวกประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ร่วมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติกรร่วมกันให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้โครงการดำเนินการไปได้และบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ในการสรุปผลการปฏิบัติการในขั้นตอนนี้จะเป็นการสรุปผลจากการปฏิบัติการดังนี้

3.1 การประชุมก่อนการปฏิบัติการ มีข้อดี คือ มีข้อตกลงก่อนการปฏิบัติการแต่มีข้อด้อยคือใช้เวลาตกลงกันมากเกินไปควรติดตามการปฏิบัติงานตามโครงการร่วมกันไม่ควรมอบหมายใครดำเนินการเพียงลำพังสามารถปรึกษากันได้ตลอดเวลาของการปฏิบัติการ

3.2 การลงมือปฏิบัติ มีข้อดี คือ มีการวางแผนและกติกาล่วงหน้าแต่มีข้อเสีย คือ บางโครงการทำยากเช่น การทำหลักสูตรการปฏิบัติกับนักเรียนต้องให้ครูช่วยมาก ๆ มีปัญหาระหว่างการปฏิบัติการต้องปรึกษากันก่อนสามารถปรับวิธีการปฏิบัติการได้ตามความเหมาะสม

3.3 ระหว่างการปฏิบัติการมีข้อดี คือ บางโครงการร่วมมือกันดี แต่มีข้อด้อย คือ บางโครงการขาดงบประมาณและเวลาจำกัดควรร่วมมือกันในการปฏิบัติการทุกขั้นตอน ควรเรียนรู้ร่วมกันทุกกิจกรรมควรปรับเรื่องช่วงเวลาปฏิบัติการให้โอกาสเรียนรู้ทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มที่ปรึกษา และการสรุปผลโครงการดังภาพที่ 61

ภาพที่ 61 สรุปขั้นตอนการปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล(Observing)

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริง มีการร่วมเก็บรวบรวมข้อมูลขณะปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kindon, Pain & Kesby (2007) โดยร่วมกันสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวังและไม่ได้คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีการประชุมปรึกษาหารือถึงวิธีการการสังเกตผลจากการปฏิบัติการ เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับความสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งการจับกุณเณท์ทางทฤษฎีและการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่างๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุผลนั้นด้วยว่าเป็นอย่างไร ได้ความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่ หรือเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง และผลที่เกิดจากการปฏิบัติตามโครงการมีอะไรบ้าง โดยอาจพิจารณาจากการตั้งคำถาม เช่น ใคร(who) ทำอะไร(what) ที่ไหน(where) เมื่อไร(when) ทำไม(why) อย่างไร(how) และเพื่อใคร(to whom) ตามแนวคิดของ McIntyre (2008) และจากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงอาจมีการร่วมกันปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์การสังเกตการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมเพื่อเป็นประสบการณ์ในการสังเกตผลในรอบอื่นต่อไปหรือเป็นการประเมินประสิทธิภาพและความสำเร็จของการปฏิบัติ ตามแนวคิดของ Creswell (2008) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 ประเด็นในการศึกษาข้อมูลขั้นการการสังเกตผล

กิจกรรม	ประเด็นการศึกษา	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล
การประชุมกำหนดการสังเกตผล	-ช่วยกันกำหนดประเด็นการสังเกตผล	-แบบบันทึกการประชุม -แบบสังเกต -บันทึกอนุทิน -บันทึกการสนทนากลุ่ม -บันทึกการสัมภาษณ์	ผู้ร่วมวิจัย
การจัดทำแบบเก็บข้อมูล	-ร่วมกันทำแบบการเก็บข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูล	-แบบสังเกต -บันทึกอนุทิน -บันทึกภาคสนาม -บันทึกการสนทนากลุ่ม -บันทึกการสัมภาษณ์ -แบบประเมินความสำเร็จ	ผู้ร่วมวิจัย
การสรุปผลขั้นการสังเกตผล	-ข้อดี -ข้อด้อย -ข้อที่ควรแก้ไข	-แบบบันทึกสรุปผลผล -แบบสังเกต -ภาพถ่าย	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

1. การประชุมการสังเกตผล

ในวันที่ 20 มีนาคม 2554 เวลา 09.00 น. มีการประชุมเพื่อสรุปการสังเกตผลการปฏิบัติการโดยมีผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้มี นายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย เป็นประธานการประชุมมีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนทั้งสิ้น 26 คน คือ 1) กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน จำนวน 16 คน ประกอบด้วย นางวิบูลย์รัตน์ บุษราคัม นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์(ผู้วิจัย) นายสุรศักดิ์ น้อยราช นายวรกรานต์ ไกรฤชา นายมานะ โงะบุคดา นายสุรชัย เพ็ชรแสน นายกรชนก แสนหอม นายจักริน งานไว นายคมเดช จันทะบุรี นายศราวุธ วรางกูร นางกุสะลิน มูลกัน นางสาววาสนา ทองรินทร์ นางสาวละมุล จันทะรัง นางอ้อมอารีย์ มูลทา นางเพ็ญประภา มาจันทร์ นางรุ่งฤดี วรางกูร 2) กลุ่มกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย พระครูประทุม จันทโรภาส นายสาธิต เหล่าเจริญ นางเพ็ญศรี อันทะปัญญา นายวัชรินทร์ พรหมพุกษ์ 3) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 3 คน ประกอบด้วย นางคำไพ หงส์บุตรดี นางจิตรดี พลคำมาก นางอำพร ตรีศาสตร์ 4) กลุ่มอาชีพ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีคาหลง นายปราโมทย์ คลังเกตุ ในการประชุมได้เสนอการจัดทำเครื่องมือในการสังเกตผลการปฏิบัติการให้มีรูปแบบที่สามารถเข้าใจง่ายและทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจถึงความสำเร็จของโครงการ แล้วนำมาให้ที่ประชุมช่วยกันออกความคิดเห็น ส่วนการมอบหมายให้ทำการสังเกตผล ที่ประชุมได้แบ่งการสังเกตผลให้ทีมโคกดินแดงสังเกตผลในโครงการที่ 1 ถึงโครงการที่ 4 กลุ่มโคกดินดำ สังเกตผลในโครงการที่ 5 ถึงโครงการที่ 8 กลุ่มโคกดินดี สังเกตผลในโครงการที่ 9 ถึงโครงการที่ 12 ส่วนกลุ่มโคกดินเหนียว สังเกตผลในโครงการที่ 13 ถึงโครงการที่ 16 ที่ประชุมเห็นชอบให้ปฏิบัติการสังเกตผลตามที่ตกลงกัน

2. เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการประชุมผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) ให้ผู้ร่วมวิจัย ที่เป็นกลุ่มปฏิบัติการได้พิจารณาเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีความหลากหลาย และขึ้นอยู่กับธรรมชาติของข้อมูล ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่สอดคล้องผลผลิตที่ต้องการ โดยข้อมูลเชิงปริมาณนั้นผู้ร่วมวิจัยมีความคิดเห็นว่า โครงการใดที่ปฏิบัติการแล้วมีผลกับนักเรียนให้วัดเป็นเชิงปริมาณเพราะจำนวนนักเรียนมีประมาณ 200 คน จึงสามารถเก็บข้อมูลได้ง่าย โดยใช้เกณฑ์การวัดคิดเป็นร้อยละของนักเรียนทั้งหมด หรือโครงการใดที่นักเรียนสามารถทำได้ทุกคนก็พิจารณาให้วัดความสำเร็จจากนักเรียนทั้งหมดก็ได้ และในการวัดความสำเร็จของครูในการทำงานอาจวัดความสำเร็จจากร้อยละของภาระงานที่ทำได้สำเร็จ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากคนให้วัดจากการประเมินด้วยสายตา ความรู้สึก ประโยชน์ใช้สอย ความมีคุณค่า เช่นระดับ ดี หมายถึง

สวยงามมาก มีประโยชน์ใช้สอยมาก มีคุณค่ามาก สร้างความพึงพอใจให้ผู้พบเห็น เป็นต้น ระดับพอใช้ หมายถึง สวยงาม มีประโยชน์ใช้สอย มีคุณค่า สร้างความพึงพอใจให้ผู้พบเห็น พอสมควร เป็นต้น และระดับ ปรับปรุง หมายถึง ไม่มีสวยงาม ไม่มีประโยชน์ใช้สอย ไม่มีคุณค่า ไม่สร้างความพึงพอใจให้ผู้พบเห็น เป็นต้น ข้อมูลที่เกิดจากคนประกอบด้วยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ส่วนเรื่องราวที่เกิดจากกระบวนการวิจัยคือ บันทึกภาคสนาม ร่องรอยความเป็นมา การสังเกตและผลงาน และการนำเสนอควรนำเสนอทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ ให้สอดคล้องกัน

3. ประเด็นการสังเกตผลและระดับความสำเร็จ

จากนั้นที่ประชุมได้ช่วยกันกำหนดประเด็นความสำเร็จ เป้าหมายความสำเร็จของโครงการในแต่ละโครงการเหมาะสมกับบริบทโรงเรียน โลกสูงประชาสรรค์ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยที่ประชุมตั้งเกณฑ์ความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ตามประเด็นที่ช่วยกันคิด ดังตารางที่ 29

ตารางที่ 29 แสดงโครงการ เป้าหมายและระดับความสำเร็จของโครงการ

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	เกณฑ์ความสำเร็จโครงการ
1	อนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม	1. มีสภาพแวดล้อมที่สะอาดเป็นระเบียบปลอดภัย 2. มีจัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข 3. มีจัดระบบสาธารณูปโภคที่ดี 4. มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูและบุคลากรอย่างเพียงพอ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้	ระดับดี ร้อยละ 80
2	ศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่	1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล 2. ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา 3. ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง	ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด
3	ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	1. ผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามระเบียบวินัยและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา 2. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต 3. ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อส่วนรวม 4. ผู้เรียนใช้ของหรือทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมตลอดจน	ระดับดี ร้อยละ 80

ตารางที่ 29 แสดงโครงการ เป้าหมายและระดับความสำเร็จของโครงการ (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	เกณฑ์ความสำเร็จ โครงการ
		ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า	
4	พัฒนาความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์	1. นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด 2. ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม 3. ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์ เป้าหมายได้	ร้อยละ 80 ของ นักเรียนทั้งหมด
5	พัฒนาทักษะการ ทำงานเพื่อการอาชีพ	1. ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ 2. ผู้เรียนขยัน อดทน ละเอียดยรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง 3. ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม 4. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	ร้อยละ 80 ของ นักเรียนทั้งหมด
6	ส่งเสริมสุขภาพ	1. นักเรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน 2. นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน 3. นักเรียนมีจิตใจร่าเริง แจ่มใสมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป	นักเรียนทุกคน
7	ส่งเสริมนิสัยใฝ่ เรียนรู้	1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล 2. ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา 3. ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง	ร้อยละ 80 ของ นักเรียนทั้งหมด
8	ส่งเสริม ประชาธิปไตย	1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย 2. นักเรียนเกิดความรักชาติในระบอบประชาธิปไตย	นักเรียนทุกคน

ตารางที่ 29 แสดงโครงการ เป้าหมายและระดับความสำเร็จของโครงการ (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	เกณฑ์ความสำเร็จ โครงการ
9	ป้องกันสิ่งเสพติด ให้โทษและสิ่งมอม เมา	1. ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและสิ่งมอมเมา 2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ 3. ผู้เรียนไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา 4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตระหนักและมีส่วนร่วม ในการ ต่อต้านสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา	ระดับดี ร้อยละ 80
10	ส่งเสริมความรักและ ศรัทธาต่อโรงเรียน	1. ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน 2. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	ร้อยละ 80 ของ นักเรียนทั้งหมด
11	เยี่ยมบ้านนักเรียน	1. ผู้ปกครอง และ โรงเรียนมีส่วนร่วมด้านการพัฒนา คุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน 2. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกันระหว่างผู้ปกครองและ โรงเรียน	ร้อยละ 80 ของ ภาระงาน
12	จัดทำหลักสูตร ท้องถิ่น	1. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ ของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 2. จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความ ต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และ นำไปปฏิบัติได้จริง	ร้อยละ 80 ของ ภาระงาน
13	พัฒนาคุณภาพและ ประสิทธิภาพการ เรียนการสอน	1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา 2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำ แผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการ สอนและนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ 4. ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจาก แหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน 5. ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัยเพื่อพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน 6. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไข สถานการณ์ได้ 7. ครูได้ทำงานตามความถนัดและความเชี่ยวชาญ	ร้อยละ 60 ของ ครูทั้งหมด

ตารางที่ 29 แสดงโครงการ เป้าหมายและระดับความสำเร็จของโครงการ (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	เกณฑ์ความสำเร็จ โครงการ
14	ส่งเสริมทักษะด้าน ดนตรี ศิลปะ และ กีฬา	1. ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา 2. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของ ศิลปะ ดนตรี และกีฬา มี ความชื่นชมและร่วมกิจกรรม 3. ผู้เรียนสามารถเล่นกีฬาได้อย่างน้อย 1 ชนิด	ร้อยละ 80 ของ ภาระงาน
15	ส่งเสริม ความสัมพันธ์กับ ชุมชน	1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการ ร่วมกันจัดการศึกษา 2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ ให้บุคลากรใน สถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษา ร่วมกัน 3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชน อย่างสม่ำเสมอ 4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา การศึกษา 5. ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรม สั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี 6. ชุมชน/ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาและมี ความรู้สึกรักเป็นเจ้าของสถานศึกษา	ร้อยละ 80 ของ ภาระงาน
16	ประชุมผู้ปกครอง นักเรียนและ ประชาคม	1. ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้าน หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ 2. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัด การศึกษารูปแบบสหการ	ร้อยละ 80 ของ ภาระงาน

4. เกณฑ์ความสำเร็จของโครงการ

ส่วนความสำเร็จของโครงการแต่ละโครงการที่ประชุมจะพิจารณาจากประเด็น
ที่สังเกตได้ต้องมีความสำเร็จทุกตัวชี้วัดจึงจะถือว่าโครงการนั้นดำเนินการได้สำเร็จ ส่วนข้อมูลที่ได้
เพื่อนำไปตัดสินใจในความสำเร็จของโครงการ มีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ 1)
ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นข้อมูลที่ได้จากการวัดความสำเร็จของจำนวนนักเรียนและปริมาณของภาระ
งาน 2)ข้อมูลเชิงคุณภาพจะดูจากการประเมินด้วยสายตา ความรู้สึก ประโยชน์ใช้สอย ความมี

คุณค่า เช่น “ระดับดี” จะหมายถึง สวยงามมาก มีประโยชน์ใช้สอยมาก มีคุณค่ามาก สร้างความพึงพอใจให้ผู้พบเห็น เป็นต้น ในบางครั้งอาจสอบถามจากความคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยด้วยกันก็ได้

5. ผลการสังเกตผล

ก่อนการสังเกตผลที่ประชุมได้ตกลงกัน เมื่อพิจารณาถึง ความสำเร็จและไม่สามารถจึงได้ผลการสังเกตผลดังต่อไปนี้

โครงการที่ 1 อนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 ในโครงการนี้มีกลุ่มโคกดินแดงทำหน้าที่สังเกตผล ที่นายมานะ เป็นหัวหน้าทีมได้พบกับกลุ่มประสานงานแจ้งว่าให้เข้าร่วมประชุมเพื่อเตรียมการดำเนินการโครงการ โดยมีบันทึกข้อความโดยประสานกับงานธุรการคือ นางรุ่งฤดี แจ้งให้ทุกคนรับทราบและได้แจ้งให้ กรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมประชุมด้วย ขณะเดียวกันได้จัดทำเอกสารเพื่อการประชุมด้วย เช่น วาระการประชุม รายละเอียดโครงการ ในห้องประชุมเล็กของโรงเรียน เมื่อถึงเวลาประชุม 15.00 น. งานธุรการได้แจกเอกสารให้ทุกคนที่เข้าร่วมประชุม กลุ่มผู้ประสานงานได้เริ่มบรรยายรายละเอียดของโครงการว่าโครงการนี้จะมีส่วนที่ต้องร่วมมือกันทำคือ การจัดทำสวนหย่อมเพื่อปรับภูมิทัศน์ของโรงเรียนทำให้บรรยากาศดีขึ้น ทำให้โรงเรียนมีความสวยงาม เป็นบรรยากาศน่าอยู่ น่าเรียน ไม่มีมุมอับที่ทำให้เด็กมีอันตราย ครูที่อยู่ในโรงเรียนก็สามารถใช้สอยบริเวณโครงการจัดการเรียนรู้ได้ จึงขอความคิดเห็นในประเด็นในเรื่องบริเวณที่จะทำการปรับภูมิทัศน์ มีการมอบหมายงานเพื่อปฏิบัติโครงการ โดยมีเจ้าของโครงการเป็นกรรมการอำนวยการ กรรมการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ มี เจ้าหน้าที่วัสดุดำเนินการจัดหาวัสดุให้พอเพียง คณะกรรมการการเงินอำนวยความสะดวกให้มีการเบิกจ่ายเงินให้ถูกต้องตามระเบียบ คณะกรรมการดำเนินการทำการปรับพื้นที่และจัดทำสวนหย่อม เมื่อดำเนินการเรียบร้อยแล้วก็จะทำการเขียนรายงานโครงการเพื่อเป็นหลักฐานการจัดทำโครงการต่อไป ในขณะเดียวกันฝ่ายวิชาการเสนอให้จัดทำสวนหย่อมและปรับภูมิทัศน์โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้การจัดทำสวนไปด้วยในกลุ่มสาระการงานอาชีพ ในการปฏิบัติทุกขั้นตอนได้เชิญผู้เป็นกรรมการสถานศึกษาได้ร่วมปฏิบัติและ สังเกตการณ์ทุกครั้ง

2) บันทึกภาคสนาม การปฏิบัติการในโครงการนี้นายสุรัชย์ ผู้รับผิดชอบโครงการเป็นคุณครูสอนการงานอาชีพ มีความรู้ด้านการเกษตรและการจัดสวนเป็นอย่างดี มีงานอดิเรกรับจ้างจัดสวนหย่อม จึงมีอุปกรณ์และเครื่องจักรในการจัดสวนอย่างพร้อมเพรียง บริเวณโรงเรียนติดกับภูเขาสวนกว้างมีก้อนหินภูเขาอยู่ที่ไร่นาของชาวบ้านที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนที่ต้องการขนย้ายออกไปเพื่อจะได้ทำไร่นาได้สะดวก โรงเรียนจึงได้จัดซื้อต้นไม้ประดับ หญ้าปูพื้นและไม่ตัดจำนวนหนึ่งโดยการแนะนำของกรรมการสถานศึกษา มาจัดทำเป็นสวนพร้อมไปกับขอ

ก่อนหินภูเขาจากไร่นาของชุมชนใกล้โรงเรียนมาประดับทำให้ลดค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ทำให้สามารถทำสวนได้เพิ่มเติมจากที่คาดการณ์เอาไว้ ผู้ปกครองนักเรียนก็ได้ประโยชน์ไม่ต้องจ้างให้รถมายกเอาหินออกจากไร่นาของตนเอง การแต่งงานมีการออกแบบร่วมกันก่อนจึงลงมือทำ ขณะที่ทำจะแบ่งหน้าที่กันโดยใช้แรงงานนักเรียนที่กำลังเรียนในวิชาการงานอาชีพ ครูสุรัชจะคอยสอนวิธีการปลูกต้นไม้ให้สวยงามได้สัดส่วน ในขณะที่ผู้ปกครองนักเรียนและกรรมการสถานศึกษาที่ผ่านมาก็มาร่วมงานกันทำงานด้วยกัน

3) การสังเกต การปฏิบัติในโครงการนี้ แม้ว่าขณะที่ปฏิบัติการแดดจะร้อน และอากาศร้อนอบอ้าว ครู นักเรียน ผู้ปกครองก็ช่วยกันทำอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย คนที่ไม่สามารถตากแดดได้ก็นำน้ำมาบริการ ทำให้บรรยากาศการทำงานเป็นไปด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส คุยกันอย่างสนุกสนาน มีเสียงหัวเราะดังขึ้นเป็นพัก ๆ มีเสียงคุณครูสุรัชตะโกนให้นักเรียนปลูกหญ้าตรงนั้น ปรับพื้นที่ตรงนี้ นักเรียนก็ช่วยกันทำอย่างขยันขันแข็ง เด็กผู้ชายบางคนถึงกับถอดเสื้อลุยกันเลยทีเดียว เมื่องานแต่ละงานเสร็จแล้วคณะทำงานจะรับประทานอาหารร่วมกันและคุยกันถึงกิจกรรมที่ทำไปแล้ว สอบถามกันในเรื่องชื่อของต้นไม้ประดับชนิดต่างๆ และแสดงความต้องการนำความรู้ไปใช้ทำสวนในบ้านของตนเอง จากการสังเกตพบว่าครู นักเรียน ผู้ปกครองและคณะทำงานมีความสนิทสนมกันมาก แต่ในขณะที่ทำงานมีผู้ร่วมวิจัยบางคนคัดค้านรูปแบบการทำสวนในบางจุดก็หยุดการดำเนินการชั่วคราวเมื่อตกลงกันได้แล้วจึงทำงานต่อไป จากการสังเกตโรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เป็นพื้นที่สีเขียวเกือบทั้งโรงเรียน โครงการนี้จึงช่วยให้สภาพแวดล้อมของโรงเรียนดูเป็นระเบียบมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดี น่าดู น่าอยู่และน่าเรียนหนังสือ จึงถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน

4) ประเมินโครงการ โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ตัวชี้วัดแต่ละตัวต้องได้ระดับดี ร้อยละ 80 จากการประเมินโครงการมีผลดังนี้

ตัวชี้วัดที่ 1 โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่สะอาดเป็นระเบียบปลอดภัย ในระดับดี ร้อยละ 84

ตัวชี้วัดที่ 2 โรงเรียนมีการมีจัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข ในระดับดี ร้อยละ 82

ตัวชี้วัดที่ 3 โรงเรียนมีการจัดระบบสาธารณูปโภคที่ดี ในระดับดี ร้อยละ 80

ตัวชี้วัดที่ 4 โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูและบุคลากรอย่างเพียงพอ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ในระดับดี ร้อยละ 85

สรุปว่า โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 2 ศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ กลุ่มโคกดินแดงได้พบว่าผู้ประสานงานโครงการมีการบันทึกข้อความขอให้มีการประชุม ตั้งคณะกรรมการดำเนินการโดยผู้รับผิดชอบโครงการเป็นประธาน การดำเนินการมีหน้าที่อำนวยความสะดวก กำกับติดตามและให้คำปรึกษา คณะกรรมการอื่น ๆ มีคณะกรรมการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีหน้าที่ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการและเอกชนที่จะเดินทางไปทัศนศึกษา คณะกรรมการการเงินและพัสดุ มีหน้าที่ดำเนินการเบิกจ่ายเงินให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ คณะกรรมการดูแลนักเรียนประกอบด้วยครูที่ปรึกษาโดยการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบนักเรียนขณะเดินทางไปทัศนศึกษา คณะกรรมการวิชาการจัดทำเอกสารเพื่อให้นักเรียนได้จัดบันทึกความรู้จากการเรียนรู้จากสถานที่ ผู้รับผิดชอบโครงการเขียนรายงานการจัดทำโครงการเมื่อโครงการทำเสร็จแล้วเพื่อเผยแพร่ต่อไป ในการดำเนินการทุกขั้นตอนได้เชิญกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมรับฟังทุกครั้ง

2) บันทึกภาคสนาม โครงการนี้ดำเนินการโดยกลุ่มปฏิบัติการโดยนำนักเรียนไปทัศนศึกษาในท้องถิ่นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ นายหนูเลี้ยง ที่เป็นกรรมการสถานศึกษาแสดงความเป็นห่วงในเรื่องสวัสดิภาพของนักเรียนในการเดินทาง ขอให้คณะกรรมการระมัดระวังและปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ คณะครูแสดงความคิดเห็นว่าควรให้นักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ จึงช่วยกันเลือกไปที่พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ที่ อำเภอสหพันธ์ และจังหวัดระยอง รถออกเดินทางในตอนเช้าและกลับถึงโรงเรียนในเวลาเย็นตามเวลาที่กำหนด ในการเดินทางมีผู้ปกครองนักเรียนร่วมเดินทางไปด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นคือเรื่องของความสะดวกในรถขณะเดินทาง ผู้ปกครองบางคนที่ยังไม่ชัดเจนทำให้เด็กนักเรียนได้รับความรู้ไม่เต็มที่ ผู้ปกครองและคณะกรรมการทำงานร่วมกันปรึกษาหารือระหว่างการเดินทางเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติในครั้งต่อไป ส่วนการเดินทางไปทัศนศึกษาที่จังหวัดระยอง สามารถดำเนินการสำเร็จไปด้วยดี การกำหนดจำนวนนักเรียนขึ้นรถแต่ละคันมีความเหมาะสม คณะกรรมการดูแลนักเรียนได้ดีในการติดต่อประสานงานรถได้รับความอนุเคราะห์จากกรรมการสถานศึกษาติดต่อรถในพื้นที่อำเภอกระนวนที่รู้จักกันเป็นส่วนตัวให้บริการในราคาที่ไม่แพง การจัดที่พักเหมาะสมกับนักเรียนและมีความประหยัดเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีความรู้จักกับผู้อำนวยการโรงเรียนในจังหวัดระยองจึงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและอาสารับผิดชอบด้านอาหารของคณะเดินทางระหว่างที่พักในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาบางคนที่ยังเดินทางไปกับคณะกรรมการดำเนินการร่วมดูแลนักเรียน ทำกิจกรรมกับนักเรียนระหว่างอยู่ในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ข้อที่ควร

ปรับปรุงคือ ควรปรับเวลาในการเข้าชมสถานที่ต่าง ๆ ไม่ให้มีมากเกินไปจะทำให้นักเรียนอ่อนล้า และเบื่อการเดินทาง

3) การสังเกตพบว่าการเดินทางไปทัศนศึกษานักเรียนสามารถละลายพฤติกรรม มีความสนุกสนาน กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ ค้นคว้ากันระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเรียนรู้จากท่องจำเป็นการหาความรู้จากประสบการณ์ ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความเข้าใจในการทำกิจกรรมของโรงเรียนมากยิ่งขึ้นเกิดแนวคิดในการสอนจากสื่อต่าง ๆ ที่ได้พบในแหล่งความรู้ต่าง ๆ กลุ่มปฏิบัติการมีทักษะการทำงานเป็นทีม

4) ประเมินโครงการ โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ มีเกณฑ์ความสำเร็จของโครงการคือ ร้อยละ 80 ของนักเรียน มีผลการประเมินคือ

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล ร้อยละ 81

ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ร้อยละ 84

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง ร้อยละ 82

สรุปผล โครงการนี้ ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 3 โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มประสานงานโครงการ บันทึกขอประชุมเพื่อเตรียมการปฏิบัติการโครงการ ติดต่อกับฝ่าย/งานต่างๆ ในโรงเรียนเช่น ฝ่ายธุรการให้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน ที่น่าสนใจคือ คณะทำงานด้านการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ต้องประสานกับวัดโนนสระบัวในการนิมนต์พระสงฆ์ เพื่อเทศนาสั่งสอนนักเรียน การนั่งสมาธิ การนำนักเรียนไปทำบุญที่วัดที่จัดทำก่อนวันสำคัญทางศาสนา 1 วัน และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้นักเรียนได้ไปทำบุญในชุมชนของตนเองและจัดรายงานให้คุณครู ฝ่ายวิชาการจัดนิทรรศการวันสำคัญทางศาสนาและการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนนับถือศาสนาพุทธทุกคนจึงมีผลการทำกิจกรรมโครงการนี้ได้ดี ในการประชุมและปฏิบัติการมีกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้ง

2) **บันทึกภาคสนาม** การปฏิบัติการในโครงการต้องประสานกับพระสงฆ์เพื่อเป็นวิทยากรในการความรู้แก่นักเรียน พระอธิการสุทธิรักษ์ได้ติดต่อคณะวิทยากรการสั่งสอนโดยพระสงฆ์จากเจ้าคณะอำเภอที่มีความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรม มีกิจกรรมที่ตรงกับความรู้สึกรักของวัยรุ่น จะทำให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติธรรมโดยถูกต้องกับหลักพระพุทธศาสนา การนั่งสมาธิที่ถูกต้องวิธีทำให้เกิดปัญญา การร่วมกิจกรรมที่วัดทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับการทำบุญ ไม่ห่างเหินวัด มีหลักธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำตนเป็นคนดีตามศีล 5 ข้อที่นำมาปฏิบัติตน สัมพันธ์ที่ดีกับวัด ประชาชนชุมชนและสมาชิกในหมู่บ้าน ในการทำกิจกรรมในวัดได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน ผู้ประกอบการในชุมชนร่วมบริจาคเงินทำบุญ การทำพิธีสงฆ์ขณะทำบุญมีกรรมการสถานศึกษานำสวดมนต์ อาราธนาศีล อาราธนาธรรม บางครั้งครูและนักเรียนยังทำไม่ถูกต้อง

3) **การสังเกต** การจัดกิจกรรมต้องมีการประสานงานกันจัดสถานที่ ติดตั้งเครื่องขยายเสียง การถวายน้ำและกาแฟ การกล่าวถวาย ต้องมีการประสานงานกัน และช่วยกันทำงาน การทำกิจกรรมมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ มาช่วยทำให้งานมีคุณค่ามากขึ้น ในกิจกรรมนี้การปฏิบัติต้องทำกับพระสงฆ์ที่เป็นที่นับถือของชุมชน ดังนั้นกรรมการสถานศึกษาที่มีอายุมากแล้วและรู้หลักปฏิบัติกับพระและเคยบวชพระมานำการปฏิบัติได้ถูกต้องและเป็นดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างผู้ปฏิบัติการในโครงการนี้

4) **ประเมินโครงการ** การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ นักเรียนทุกคน มีผลการประเมินคือ

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามระเบียบวินัยและ

หลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา นักเรียนทุกคนปฏิบัติได้

ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนทุกคนปฏิบัติได้

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อส่วนรวม นักเรียนทุกคนปฏิบัติได้

ตัวชี้วัดที่ 4 ผู้เรียนใช้ของหรือทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมตลอดจน

ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า นักเรียนทุกคนปฏิบัติได้

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 4 พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโคกดินแดงกลุ่มประสานงาน ประชุมเพื่อกำหนดการทำงานและออกคำสั่งโดยประสานกับฝ่ายธุรการ ประสานกับฝ่ายวิชาการเพื่อกำหนดกิจกรรมตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โดยกำหนดในปฏิทินวิชาการในการกำหนดให้มีการจัดทำโครงการในทุกกลุ่มสาระ การแข่งขันทักษะทางวิชาการ การเข้าค่ายทางวิชาการ ร่วมคิดกิจกรรมให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ การจัดงานเข้าค่ายโดยแบ่งหน้าที่กันทำ ผู้ประสานงานโครงการเขียนสรุปโครงการเมื่อทำโครงการเสร็จแล้ว ในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอนได้มีการมีการสถานศึกษาร่วมสังเกตการณ์และให้คำปรึกษาหารือ

2) บันทึกภาพสนาม การจัดการเรียนสอนทุกวิชาต้องมีการส่งเสริมให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ การประสานกับฝ่ายวิชาการในการสอน การประชุมเพื่อกำหนดแนวทางร่วมกัน การนิเทศที่เป็นการศึกษาหารือแลกเปลี่ยนกัน การฝึกอบรมที่เป็นส่งเสริมให้เกิดความชำนาญ การเสียสละเวลาเพื่อเตรียมการสอน ร่วมทำงานกันเป็นทีมในการสอน ในบางครั้งการกิจกรรมโครงการเป็นเรื่องราวของชุมชนเช่นการสำรวจต้นไม้ในชุมชนก็ได้รับการอนุเคราะห์จากผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำชุมชน การศึกษาแหล่งเรียนรู้ในโรงงานอุตสาหกรรมก็ติดต่อประสานได้ง่ายเพราะมีผู้ปกครองทำงานอยู่ในโรงงานนั้น

3) การสังเกต พบว่า กลุ่มปฏิบัติการได้ปรึกษาหารือกันและติดตามการเรียนการสอน ในบางครั้งการจัดทำโครงการในแต่ละรายวิชาต้องมีความรู้ในการจัดทำก็คอยปรึกษาหารือกัน ผู้ปกครองก็คอยดูผลจากการทำกิจกรรมโดยการสอบถามนักเรียนในปกครองของตนเอง การสื่อสารกับผู้ปกครองให้ช่วยอีกแรงหนึ่งจึงจะประสบความสำเร็จ นักเรียนมีความสุขในการปฏิบัติการในโครงการนี้ แม้ว่าจะทำได้ยากโครงการนี้ประเมินไม่ผ่าน แต่ก็ได้แนวทางปฏิบัติในครั้งต่อไป

4) ประเมินโครงการ โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด มีผลการประเมินคือ

ตัวชี้วัดที่ 1 นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด ร้อยละ 65

ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล พิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมี ความถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ 67

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์เป้าหมายได้

ร้อยละ 75

สรุปผล โครงการนี้ไม่ความสำเร็จ

โครงการที่ 5 โครงการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโลก ดินคำพบผู้ประสานโครงการร่วมปรึกษาหารือในการทำโครงการนี้ ร่วมกันระดมความคิดเห็นมี ข้อเสนอแนะคือ การสำรวจความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องว่าต้องการฝึกอาชีพอะไร แล้วจึงมา กำหนดผู้รับผิดชอบร่วมกัน วิทยากรประสานกับท้องถิ่นใกล้โรงเรียน หรือคนที่คุ้นเคยรู้จักกันทำให้ การติดต่อกันง่ายขึ้น งบประมาณมีการประสานขอเพิ่มเติมจากที่ปรึกษานายกองคการบริหาร ส่วนจังหวัดขอนแก่น ฝ่ายธุรการจัดทำเอกสารเพื่อขอวิทยากร ฝ่ายงบประมาณดำเนินการเบิก จ่ายเงินให้ถูกต้องตามระเบียบ คณะกรรมการวิชาการจัดทำคู่มือการฝึกอบรม จัดทำเอกสาร ลงทะเบียน กรรมการจัดสถานที่จัดเวทีเพื่อทำพิธีเปิดการฝึกอบรม กรรมการฝ่ายจัดทำเกียรติบัตร จัดทำใบเกียรติบัตรให้ผู้เข้าอบรมเพื่อใช้ในการเป็นหลักฐานการได้รับการฝึกอบรม ฝ่ายกรรมการ จัดทำอาหารและอาหารว่างติดต่อดูประสานกับแม่ค้าเพื่อทำอาหารให้เพียงพอกับผู้เข้าฝึกอบรม กรรมการดำเนินการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบแต่ละกลุ่มอาชีพ แต่ละกลุ่มอาชีพติดต่อดูประสาน วิทยากร จัดหาอุปกรณ์ให้เพียงพอให้ผู้ลงทะเบียน คอยอำนวยความสะดวกแก่วิทยากรและผู้เข้า รับการฝึกอบรมตลอดจนเสร็จสิ้นการอบรม ฝ่ายประสานโครงการเขียนรายงานโครงการเมื่อจัดทำ โครงการเสร็จ เพื่อรายงานให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) บันทึกภาคสนาม การทำโครงการนี้เป็นโครงการใหญ่ที่ต้องการการ ประสานงานที่ดีและมีคนที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมากทั้งในและนอกโรงเรียน การสำรวจความ สนใจในการฝึกวิชาชีพต้องทำแบบสอบถาม ถามนักเรียนและผู้สนใจรอบโรงเรียน และในชุมชน ส่วนมากมีความสนใจในวิชาชีพการซ่อมเครื่องยนต์เล็ก การทอเสื้อ ช่างขนมไทย ส่วนการซ่อม คอมพิวเตอร์ส่วนมากเป็นนักเรียนมีผู้ที่มีความสนใจจากภายนอกเพียง 3 คน เมื่อได้ประเภทของ กลุ่มอาชีพที่สนใจแล้วจึงมาจัดลำดับจำนวนผู้ที่ให้ความสนใจ จัดสรรงบประมาณตามจำนวนคนที่ ต้องการสมัครในแต่ละกลุ่มอาชีพ กลุ่มปฏิบัติการช่วยกันทำเอกสารในการฝึกโดยการสืบค้นใน อินเทอร์เน็ต หรือหนังสือในห้องสมุด จัดทำเอกสารให้เพียงพอ กรรมการฝ่ายสถานที่จัดเวทีเพื่อ ทำพิธีเปิด เมื่อถึงเวลาเปิด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมาเป็นประธานในพิธี ชุมชน ผู้ปกครอง เดินทางมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก กรรมการต้อนรับช่วยกันต้อนรับไม่ให้ บกพร่อง เมื่อผู้สนใจมาลงทะเบียนและรับเอกสารแล้ว กรรมการดำเนินการก็ประสานวิทยากรเพื่อ

ฝึกอบรมคอยอำนวยความสะดวกจนเสร็จโครงการ เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วก็รายงานผลต่อฝ่าย
 อำนวยการ ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมจำนวนมากเช่น เป็นวิทยากรด้านกีฬา กรรมการสถานศึกษาคอย
 ให้คำปรึกษา อนุมัติโครงการ หลักสูตรและการใช้จ่ายเงินโครงการ

3) การสังเกต พบว่าผู้ร่วมวิจัยที่เป็นกรรมการแต่ละอาชีพเป็นผู้ประสานงานกับ
 วิทยากร จัดบริการน้ำดื่ม อาหารว่าง วัสดุฝึก คอยแก้ไขปัญหให้กับวิทยากร ประสานกับกลุ่ม
 อำนวยการเพื่อให้ความสะดวกตลอดเวลาที่มีการฝึกอบรม กรรมการสถานศึกษาบางคนสอบถาม
 ถึงความพร้อมในการจัดงานครั้งนี้และร่วมปรึกษาและเล่าเรื่องราวที่พบให้ฟัง มีการจับกลุ่มเพื่อ
 พูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ผู้รับผิดชอบในการโครงการฝึกอาชีพเครื่องยนต์เล็กมีปัญหาที่
 เครื่องมือในการปฏิบัติงานไม่พอ จึงต้องใช้วิธีการหมุนเวียนการปฏิบัติในบางจุด และตั้งข้อสังเกต
 ว่ากลุ่มวิชาที่ไม่มีปัญหาเลย คือ กลุ่มวิชาชีพช่างเสริมสวย ช่างประดิษฐ์ของชำร่วยและช่างทำขนม
 ไทย เมื่อสังเกตพบว่าส่วนมากมีผู้หญิงเข้าร่วมกิจกรรม

4) ประเมินโครงการ โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ
 นักเรียนทุกคน มีผลการประเมินคือ

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ

นักเรียนทุกคนปฏิบัติได้

ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนขยัน อดทน สะอาดรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน

สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง

นักเรียนทุกคนปฏิบัติได้

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม นักเรียนทุกคนปฏิบัติได้

ตัวชี้วัดที่ 4 เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต นักเรียนทุกคนปฏิบัติได้

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 6 โครงการส่งเสริมสุขภาพ

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโกล
 ดินคำ เห็นกลุ่มประสานโครงการติดต่อฝ่ายธุรการเพื่อทำบันทึกขอเรียกประชุมกลุ่มปฏิบัติการ
 กลุ่มประสานงานปรึกษาหารือในการดำเนินการโครงการ มีการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานฝ่าย
 ต่าง ๆ เช่น ฝ่ายอำนวยการเป็นผู้ให้คำปรึกษาจนโครงการเสร็จ ฝ่ายการเงินจัดทำหลักฐานการเงิน
 ฝ่ายดำเนินการช่วยกันจัดทำข้อมูลนักเรียนด้านสุขภาพ ติดต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ให้นักเรียน
 น้ำหนักและส่วนสูง ประสานกับหน่วยงานทางราชการเพื่อมาตรวจสุขภาพนักเรียน กรรมการ
 ดำเนินงานคอยเก็บข้อมูลทางสุขภาพให้พร้อมอยู่เสมอ พยาบาลชุมชนคอยดูแลสุขภาพนักเรียน

และมีข้อมูลด้านสุขภาพของนักเรียนในชุมชนทุกคน เมื่อเสร็จสิ้นโครงการผู้ประสานงานโครงการ รายงานผลโครงการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ

2) **บันทึกภาคสนาม** การตรวจสอบสุขภาพนักเรียนก่อนการดำเนินการ ฝ่ายพยาบาล ชุมชนตำบลน้ำพอง นั่งรถตู้ของเทศบาลตำบลน้ำพอง มาส่งหนังสือราชการเพื่อแจ้ง วันเวลาที่จะมา ตรวจสอบสุขภาพ ฝ่ายดำเนินการสำรวจข้อมูลน้ำหนัก ส่วนสูงนักเรียนทุกคน ทดสอบสายตา เมื่อถึง เลาน์ดหมาย พยาบาลชุมชนมาถึงโรงเรียนในตอนบ่าย หลังจากทักทายกันแล้วก็ลงมือตรวจสอบสุขภาพนักเรียน กลุ่มพยาบาลชุมชนกับคณะกรรมการดำเนินการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม เพื่อ ตรวจสอบสุขภาพ ให้ความรู้ และกิจกรรมกลุ่ม มีการแยกนักเรียนออกเป็นระดับชั้นเพราะบาง กิจกรรมนักเรียนสามารถทำได้ โดยช่วยเหลือกันเอง เช่น การวัดความผิดปกติด้านสายตา เป็นต้น เมื่อมีข้อมูลบางประการเกี่ยวกับนักเรียนที่พบ ฝ่ายพยาบาลชุมชนก็จะแจ้งให้ครูที่ปรึกษาเป็นผู้คอย สังเกต แนะนำการปฏิบัติตัวเมื่อมีโอกาสไปเยี่ยมนักเรียนที่บ้าน ในตอนเย็นกลุ่มประสานงานที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการร่วมปรึกษากับผู้ปกครองในเรื่องปัญหาสุขภาพ

3) **การสังเกตพบ** ก่อนมีการดำเนินโครงการนักเรียนยังไม่มี การดูแลสุขภาพที่ถูกวิธี ตั้งแต่การแต่งกาย การรักษาความสะอาดร่างกาย โดยเฉพาะวัยรุ่นมีความจำเป็นมาก นอกจากนี้ยังมีเรื่องของ การคบเพื่อนต่างเพศ การรู้จักการคุมกำเนิด โรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ กลุ่มประสานงานจะติดตามการเรียนรู้ในด้านสุขภาพในโรงเรียนและประสานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงคือ พยาบาลชุมชนมาดูแลอีกครั้งหนึ่ง ผู้ปกครองนักเรียนก็ต้องรับปัญหาและ แก้ไขปัญหาร่วมกัน โรงเรียนจึงมีเอกสารที่บันทึกสุขภาพนักเรียนแจ้งให้ผู้ปกครองทราบทุกภาคเรียน

4) **ประเมินโครงการ** โครงการส่งเสริมสุขภาพ มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ นักเรียนทุกคน มีผลการประเมินคือ

ตัวชี้วัดที่ 1 นักเรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน นักเรียนทุกคน

ปฏิบัติได้

ตัวชี้วัดที่ 2 นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน นักเรียนทุกคน

ปฏิบัติได้

ตัวชี้วัดที่ 3 นักเรียนมีจิตใจร่าเริง แจ่มใสมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและ

บุคคลทั่วไปนักเรียนทุกคนปฏิบัติได้

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 7 โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโลกดินคำ พบการปฏิบัติการโครงการคือ กลุ่มผู้ประสานงานหลังจากแจ้งงานธุรการบันทึกขอประชุมปรึกษาหารือในการปฏิบัติการในที่ประชุม เพื่อจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน โดยให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการสอนต้องทำให้นักเรียนสนใจเรียน ฝ่ายวิชาการได้นำเสนอการสอนแบบต่างๆ จัดตารางการนิเทศการสอนให้นักเรียนโดยแต่งตั้งกรรมการนิเทศโดยให้ข้อคิดว่าการนิเทศไม่ใช่การจับผิดแต่เป็นการสังเกตว่าอะไรเกิดขึ้นบ้าง แล้วมาสรุปช่วยกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ หาทางออกช่วยกันในการปฏิบัติการสอน ฝ่ายบริการเสนอการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ที่ประชุมตกลงกันให้ช่วยกันจัดการเข้าค่ายวิชาการในแต่ละวิชาร่วมกัน ในการปฏิบัติได้จัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ตลอดภาคการศึกษา ผู้ประสานงานโครงการสรุปรายงานการทำโครงการเมื่อเสร็จโครงการเพื่อรายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ

2) บันทึกภาคสนาม คณะกรรมการดำเนินการได้ปรึกษาหารือกันในที่ประชุมมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจุบัน นักเรียนไม่ค่อยได้อ่านหนังสือเพราะนักเรียนส่วนมากชอบเล่นเกมคอมพิวเตอร์ เล่นอินเทอร์เน็ตดูรูปภาพและชอบดูทีวี นักเรียนจึงไม่มีจินตนาการไม่สามารถแยกสิ่งถูกสิ่งผิด สิ่งที่ดีควรทำหรือไม่ควรทำด้วยตนเองได้ ดังนั้นจึงควรให้นักเรียนได้ฝึกอ่านหนังสือบทความ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แล้วสรุปความในตอนเช้า ทุกวันอังคาร โดยมีสมุดบันทึกการอ่าน นอกจากนี้ในวิชาภาษาไทยให้กำหนดทักษะการอ่านไว้เป็นงานเพื่อประเมินเป็นคะแนนเก็บ ให้นักเรียนไปอ่านหนังสือให้ผู้ปกครองฟังและให้ผู้ปกครองลงชื่อรับรองมาว่าเด็กได้อ่านหนังสือตามที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ ส่วนฝ่ายบริการจะมีสถิติการใช้ห้องสมุดของโรงเรียนโดยให้ครูบรรณารักษ์เก็บรวบรวมสถิติการใช้ห้องสมุด การยืมหนังสือของนักเรียนที่จะแสดงถึงความพยายามในการศึกษาหาความรู้ของตนเองของนักเรียน เมื่อสิ้นภาคเรียนผู้ประสานงานโครงการเป็นผู้รับผิดชอบในการทำรายงานโครงการเพื่อรายงานต่อกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ นอกจากนี้ฝ่ายวิชาการต้องสำรวจความต้องการการใช้หนังสือของครูประจำวิชาเพื่อประสานกับงานห้องสมุดเพื่อเลือกหนังสือที่จะจัดซื้อตามงบประมาณที่ฝ่ายแผนงานจัดสรรให้มาโดยความเห็นชอบของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ได้รับประโยชน์จากหนังสือที่จัดซื้อมากที่สุด

3) การสังเกตพบว่า ฝ่ายต่าง ๆ ได้ประสานงานกันพยายามจัดซื้อหนังสือที่ดีเพื่อนำเข้ามาให้นักเรียนได้ใช้ การส่งเสริมให้นักเรียนยืมหนังสือมาอ่านในห้องเรียน การกำหนดชั่วโมงรักการอ่าน การให้คะแนนการอ่านของนักเรียนตามบันทึกการอ่านและจากการลงลายมือชื่อของผู้ปกครอง ไม่ได้มีการตอบรับจากนักเรียน หนังสือที่นักเรียนยืมมาอ่านไม่ได้รับความสนใจจากเจ้าของที่ยืมมา การส่งการบ้านมีน้อย นักเรียนที่มีความรับผิดชอบก็จะทำตามครูสั่งได้แต่มี

ความรู้สึกล้ายกับถูกบังคับ การลงลายมือชื่อของผู้ปกครองในการแสดงหลักฐานว่านักเรียนได้อ่านจริงก็ไม่สามารถเชื่อถือได้ กรรมการดำเนินการได้พูดคุยกันขณะที่รับประทานอาหารเช้าร่วมกันว่าโครงการนี้จึงต้องมีการปรับปรุงวิธีการให้มีความเข้มข้นมากขึ้น หรืออาจจะต้องมีการเพิ่มแรงจูงใจให้นักเรียนชอบอ่านหนังสือมากขึ้น และต้องประสานกับผู้ปกครองให้ช่วยดูแลลูกหลานในการรักการอ่านหนังสือให้มากขึ้น

4) ประเมินโครงการ โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด มีผลการประเมินคือ

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล ร้อยละ 75

ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ร้อยละ 78

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง ร้อยละ 72

สรุปผล โครงการนี้ไม่ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 8 โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโกลด์คัมได้โดยการนำของ ละมุล ได้พบการพบการปฏิบัติประชุมของผู้ประสานงานกับผู้ปฏิบัติการ มีหัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้มีการประชุมปรึกษาหารือ การแต่งตั้งตัวแทนคณะกรรมการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานในแต่ละหน้าที่ ในกิจกรรมโครงการนี้คือการจำลองการเลือกตั้งในโรงเรียน เป็นการเลือกตั้งประธานนักเรียนโดยการประสานให้ครูเวรแบ่งเวลาให้นักเรียนที่สนใจสมัครประธานนักเรียนได้ปราศรัยหาเสียงในเวลาเช้าและเที่ยงวัน ฝ่ายอาคารสถานที่จัดสถานที่โดยให้นักเรียนเป็นผู้ช่วยในการจัดสถานที่เลือกตั้งและดำเนินการเลือกตั้งจนเสร็จสิ้นและได้ตัวแทนประธานนักเรียน ครูผู้สอนวิชาสังคมโดยฝ่ายวิชาการให้ความรู้ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย นอกจากนี้คุณครูที่ปรึกษามอบหมายให้นักเรียนสังเกตการณ์เลือกตั้งในห้องถื่นของตนว่าเขาทำกันอย่างไรและมาเล่าให้เพื่อนและคุณครูฟัง โดยให้ผู้ปกครองรับรองการปฏิบัติการในครั้งนี้ กรรมการงานโรงเรียนและชุมชนประสานผู้นำชุมชนอำนวยความสะดวกและประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนได้รู้วิธีการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

2) บันทึกภาคสนาม การปฏิบัติการโครงการเริ่มจากคณะกรรมการดำเนินการแจ้งให้นักเรียนได้มาสมัครเพื่อทำหน้าที่เป็นประธานนักเรียนที่สัณวาระลง หลังมีการประกาศแล้วก็ยัง

ไม่มีผู้มาสมัคร ฝ่ายดำเนินการจึงร่วมปรึกษารื้อกันว่าจะทำอะไรเพื่อให้ได้ตัวประธานนักเรียน เพื่อจะได้ช่วยงานกิจการนักเรียน มีผู้เสนอว่าควรกำหนดนักเรียนที่มีลักษณะผู้นำมาสัก 4 – 5 คน เพื่อขอความร่วมมือให้มีความสำคัญของการเป็นผู้นำ เมื่อได้ตัวมาแล้วก็ให้คิดนโยบายตามความคิดของตนเอง และพูดต่อหน้านักเรียนทุกคน จากนั้นจึงได้ให้นักเรียนช่วยกันเลือกตามวิธีการที่คณะกรรมการแนะนำจนได้ประธานนักเรียนและกรรมการนักเรียน คณะกรรมการฝ่ายชุมชนประสานกับชุมชนและแจ้งให้ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนสังเกตการณ์เลือกตั้งในชุมชนของตนเองและฟังข่าวการเลือกตั้งในทุกระดับ

3) การสังเกต พบว่า คณะกรรมการได้ดำเนินการทุกขั้นตอนตามที่ได้ปรึกษารื้อกันเพื่อให้ได้ตัวประธานนักเรียน แต่ไม่ประสบความสำเร็จในตอนแรกเพราะนักเรียนยังไม่เห็นความสำคัญในการมีประธานนักเรียน และความสำคัญของการเป็นผู้นำ จึงได้หาทางเลือกช่วยกันจนโครงการนี้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังได้หาแนวร่วมในการส่งเสริมให้นักเรียนระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จากชุมชน ผู้ปกครองและท้องถิ่นของนักเรียน

4) ประเมินโครงการ ของโครงการนี้ มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือนักเรียนทุกคนปฏิบัติได้ มีผลการประเมินคือ

ตัวชี้วัดที่ 1 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย นักเรียนทุกคนปฏิบัติได้

ตัวชี้วัดที่ 2 นักเรียนเกิดความรู้สึกรักในระบอบประชาธิปไตย นักเรียนทุกคนปฏิบัติได้

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 9 โครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการณ์ในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโคกคินดี ได้พบการประชุมของผู้ประสานงานโครงการที่มีการประชุมเพื่อดำเนินการตามโครงการโดยมีการปรึกษารื้อถึงกิจกรรมที่จะดำเนินการ การกำหนดบุคคลและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการณ์ ผลการประชุมมีข้อตกลงร่วมกันให้มีกิจกรรมการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในชุมชนบ้านโคกสูง การติดป้ายต่อต้านยาเสพติดในโรงเรียน การจัดกิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติดโดยการเชิญวิทยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้แก่นักเรียน ผู้ประสานโครงการเขียนรายงานโครงการเมื่อสิ้นสุดโครงการเพื่อรายงานให้ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสาธารณชนทราบในกิจกรรมดังกล่าวโดยการประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและจดหมายข่าวของโรงเรียน

2) **บันทึกภาคสนาม** โครงการนี้เริ่มจากคณะกรรมการดำเนินงานติดต่อประสานงานกับศูนย์ป้องกันยาเสพติด สาธารณสุขจังหวัดเพื่อขอความอนุเคราะห์สติ๊กเกอร์ แผ่นพับ ป้ายนิเทศให้ความรู้ในการรณรงค์การงดสูบบุหรี่เพื่อนัดในบริเวณโรงอาหาร ห้องน้ำและอาคารเรียน งานวิชาการได้ประสานให้กลุ่มสาระสุขศึกษาให้นักเรียนทำรายงานการศึกษาเกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดให้โทษ งานธุรการส่งหนังสือราชการประสานวิทยากรให้ความรู้จากโรงพยาบาลน้ำพองและสถานีดำรงน้ำพอง ส่งหนังสือให้ผู้นำชุมชนประกาศประชาสัมพันธ์การร่วมเดินรณรงค์กิจกรรม เมื่อถึงวันที่คณะกรรมการดำเนินงานตกลงไว้ในการเดินรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดจึงประสานผู้ปกครองนักเรียนร่วมเดินรณรงค์ด้วย ประสานกันผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลน้ำพองเพื่ออนุเคราะห์รถรับส่งนักเรียน เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วผู้ประสานโครงการจึงสรุปโครงการเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้ทราบถึงการทำกิจกรรม

3) **การสังเกต** เมื่อเริ่มต้นโครงการมีป้ายติดตามโรงอาหาร อาคารเรียน มีโปสเตอร์ความรู้เรื่องพิษภัยของยาเสพติด สังเกตเห็นนักเรียนจับกลุ่มกันจดบันทึกความรู้ที่อ่านลงสมุด ในห้องคอมพิวเตอร์เห็นนักเรียนหลายคนสืบค้นหาความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ เมื่อนักเรียน ครู และผู้ปกครองเดินรณรงค์เรื่องยาเสพติดในชุมชนพบว่าผู้ปกครองนักเรียน ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนให้ความสนใจออกมาดูและรับในปลิว แผ่นพับและพูดคุยกับนักเรียนที่ให้ความรู้ระหว่างที่เดินรณรงค์ นอกจากนี้ชาวบ้านบางคนได้นำดื่มมาบริการหน้าบ้านของตนเองด้วย นอกจากนี้การให้ความรู้ในการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดของโรงเรียนยังได้รับความอนุเคราะห์จากหน่วยงานราชการเป็นอย่างดี

4) **ประเมินโครงการ** โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ระดับดี ร้อยละ 80 มีผลการดำเนินการคือ

ตัวชี้วัดที่ 1 ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและสิ่งมอมเมา ระดับดี ร้อยละ 83

ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ ระดับดี ร้อยละ 89

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา ระดับดี ร้อยละ 87

ตัวชี้วัดที่ 4 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตระหนักและมีส่วนร่วม ในการต่อต้านสิ่ง

เสพติดและสิ่งมอมเมา ระดับดี ร้อยละ 85

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 10 โครงการส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโลก ดินดี พบการประชุมเพื่อเตรียมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรักในสถาบัน โดยให้มีการระดมความคิดว่าจะมีกิจกรรมอะไรบ้าง ให้มีการร้องเพลงมาร์ชของโรงเรียนทุกวัน และวันศุกร์ในช่วงกิจกรรมให้นักเรียนฝึกร้องเพลงประจำสถาบันของเราให้ถูกจังหวะและทำนอง นอกจากนี้ยังร่วมกันให้น้ำหนักถึงความสำคัญของโรงเรียนในการให้การอบรมนักเรียนในตอนเช้า เทียงและเย็น ประกาศผลงานของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้นักเรียนมีความรักในสถาบัน ทำให้นักเรียนเกิดความรักในโรงเรียนมีความคิดในการสนใจเรียนเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ประสานศิษย์เก่าเพื่อให้ประชาสัมพันธ์ในความสำเร็จของตนเองหลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนให้รุ่นน้องได้รับรู้ แบ่งเขตให้ช่วยกันรักษาบริเวณโรงเรียน

2) บันทึกภาคสนาม ครูเวรประจำวันให้นักเรียนร้องเพลงมาร์ชโรงเรียนทุกเช้า ครูฝ่ายกิจกรรมร่วมกับครูศิลปะให้นักเรียนร้องเพลงประจำโรงเรียนอย่างถูกทำนองทุกวันศุกร์ ครูสอนภาษาไทยร่วมกับฝ่ายวิชาการให้นักเรียนคัดลายมือเพลงประจำโรงเรียนให้สวยงามและถูกต้อง งานอาคารสถานที่แบ่งเขตความรับผิดชอบของนักเรียน งานปกครองและกิจการนักเรียน ตรวจสอบการทำงานของนักเรียนแล้วรายงานการประเมินหน้าเสาธงทุกวัน

3) การสังเกตพบว่า ครูในงานและฝ่ายต่างๆ ประสานกันทำให้เกิดผลดีขึ้น นักเรียนมีความรักในสถาบันของตนเอง คอยเตือนเพื่อนไม่ให้กระทำความผิดที่จะเป็นผลเสียต่อโรงเรียน จึงไม่พบนักเรียนที่มีความก้าวร้าว ทะเลาะวิวาทในโรงเรียนแห่งนี้

4) ประเมินโครงการ โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด มีผลการประเมิน คือ

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน ร้อยละ 95

ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ร้อยละ 85

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 11 โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโลก ดินดี พบผู้ประสานโครงการประชุมปรึกษาหาในกลุ่มผู้ปฏิบัติการในเรื่องกิจกรรมโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน มีผู้เสนอว่ากิจกรรมควรเริ่มจากการเป็นครอบครัวในโรงเรียนก่อน โดยการจัดตั้งครอบครัวในโรงเรียนเป็นการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน มีที่ปรึกษาเป็นหัวหน้าครอบครัว แล้วค่อยขยายผลออกไปสู่บ้านนักเรียน ถ้าครอบครัวที่โรงเรียนมีความอบอุ่นก็จะส่งผลให้นักเรียน

อยากมาโรงเรียนและการแก้ไขปัญหานักเรียนจะง่ายขึ้น ส่วนกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียนก็ให้คณะกรรมการดำเนินงานสำรวจนักเรียน ประสานกับฝ่ายวิชาการ งานปกครอง งานกิจการนักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเตรียมออกเยี่ยมบ้านให้ครบร้อยละ 90 การออกเยี่ยมบ้านเป็นหน้าที่ของครูที่ปรึกษาประสานกับงานแนะแนวเพื่อขอแบบสำรวจ เยี่ยมบ้านนักเรียนเมื่อเก็บข้อมูลนักเรียนมาได้แล้วจะส่งต่อไปฝ่ายแนะแนวเป็นข้อมูลนำไปสรุปผลต่อไป

2) **บันทึกภาคสนาม** หลังจากมีการประชุมเตรียมการปฏิบัติการครูที่ปรึกษาได้ปรึกษากับผู้รับผิดชอบงานแนะแนว งานปกครอง งานวิชาการเพื่อวางแผนการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน เมื่อได้ข้อมูลเพียงพอแล้วผู้รับผิดชอบงานแนะแนวจึงเสนอขอเบิกจ่ายเงินจากงานแผนงานและงานการเงินเพื่อดำเนินการโครงการ ก่อนที่จะออกเยี่ยมบ้านนักเรียนได้ทำกิจกรรมครบถ้วนโรงเรียนโดยการถ่ายรูปร่วมกันระหว่างครูที่ปรึกษากับนักเรียนของตนเอง การออกเยี่ยมบ้านใช้เวลาประมาณ 3 วันจึงสำเร็จ การเดินทางจะไปช่วงตอนกลางคืนเพื่อจะได้พบปะกับผู้ปกครองนักเรียนด้วย

3) **การสังเกต** พบว่าครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูฝ่ายวิชาการ ครูฝ่ายปกครอง มาปรึกษาหารือกันในการเก็บข้อมูลเด็กนักเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น ครูที่ปรึกษาต้องการทราบข้อมูลการขาด ลา มาสาย ของนักเรียนตรงกับข้อมูลของผู้ปกครองหรือไม่ งานปกครองต้องการทราบถึงพฤติกรรมที่โรงเรียนกับที่บ้านเป็นอย่างไร มีการช่วยเหลืองานผู้ปกครองหรือไม่ ส่วนฝ่ายวิชาการต้องการประสานกับผู้ปกครองในการแจ้งผลการเรียนและการทำการบ้านอ่านหนังสือที่บ้าน พร้อมกับสอบถามความต้องการของผู้ปกครอง นอกจากนี้เป็นการสำรวจข้อมูลปัจจัยพื้นฐานเพื่อที่จะให้ฝ่ายการเงินและกรรมการฝ่ายอำนวยการได้จัดสรรเงินทุนการศึกษาต่อไป ส่วนผู้ปกครองก็รู้สึกดีใจที่มีครูจากโรงเรียนมาเยี่ยมต่างก็ต้อนรับด้วยความยินดี แต่มีนักเรียนบางส่วนไม่ยอมอยู่บ้านขณะที่มีการออกเยี่ยมบ้านสอบถามผู้ปกครองก็ทราบว่านักเรียนไม่ต้องการตอบคำถามครูที่ปรึกษา จึงเก็บข้อมูลเพื่อใช้ปรึกษาหารือกับผู้ปฏิบัติงานแนะแนวต่อไป

4) **ประเมินโครงการ** โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อยละ 80 ของภาระงาน มีผลการประเมิน คือ

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้ปกครอง และโรงเรียนมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาคุณธรรมและ

จริยธรรมแก่นักเรียน ร้อยละ 82 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 2 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกันระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน

ร้อยละ 85 ของภาระงาน

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 12 โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโศกดินคำพบการปรึกษาหารือในที่ประชุมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยฝ่ายวิชาการเสนอให้ทุกกลุ่มสาระจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพราะเป็นการเชื่อมโยงท้องถิ่นสู่ห้องเรียน และเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่นด้วย ส่วนการจะนำไปไว้ส่วนใดของการสอน ก็แล้วแต่จะตกลงกัน มีการอภิปรายจากหัวหน้ากลุ่มสาระต่างๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ต้องการนำไปไว้ในแผนจัดการเรียนรู้ ส่วนกลุ่มสาระการงานอาชีพต้องการจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม สุดท้ายจึงตกลงกันว่าระยะแรกอาจนำไปไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนก็ได้ เมื่อพร้อมแล้วจึงจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม และเมื่อจัดทำหลักสูตรขึ้นมาแล้วจะต้องมีการปรับปรุงอยู่เสมอ โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

2) บันทึกภาคสนาม หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมีการพูดถึงมานานแล้วแต่ก็ยังไม่มีการจัดทำเป็นรูปธรรม โรงเรียนจึงจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางเสียเป็นส่วนใหญ่เมื่อมีการสอบถามจึงไม่สามารถตอบคำถามได้ว่ามีหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่

3) การสังเกต ครูที่สอนทุกกลุ่มสาระได้จัดทำหลักสูตรในกลุ่มสาระของตนเองตามหลักสูตรแกนกลาง แต่มีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นจากการสนทนากันพบว่าครูแต่ละกลุ่มสาระมีความจำเป็นต้องสอนหลายวิชาดังนั้นการเพิ่มรายวิชาที่ตนเองต้องจัดทำรายละเอียดขึ้นมาเองโดยการสำรวจความต้องการในท้องถิ่นจึงทำได้ยาก แต่ถ้ามีการนำมาจากโรงเรียนอื่นก็จะไม่เข้ากันกับบริบทโรงเรียนของตนเอง

4) ประเมินโครงการ โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อยละ 80 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ร้อยละ 75 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 2 จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของ

ผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถ

เชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง ร้อยละ 70 ของ

ภาระงาน

สรุปผล โครงการนี้ไม่ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 13 โครงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

1) การปฏิบัติจากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโลก ดินเหนียว พบการประชุมเพื่อการเตรียมปฏิบัติการโครงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน ในการประชุมพูดถึงการสอนที่มีประสิทธิภาพต้อง มีการจัดทำแผนการจัดการเรียน ที่เหมาะสมกับผู้เรียน มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ที่จำเป็นต้องมีสื่อการสอนที่ดีมีคุณภาพ การ ประเมินผลที่วัดได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นการจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้ต้องมีการปรับปรุงอยู่เสมอ นำไปสู่การสอนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ดีขึ้น ฝ่ายวิชาการจึงได้แจ้งให้ครูทุกคนพยายามทำให้สำเร็จในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2554 นี้ ส่วนการวัดความสำเร็จของโครงการวัดไต่ถามากคือ ร้อยละ 60 แต่ก็ถือว่าเป็น การเริ่มต้น เมื่อพัฒนาได้ดีแล้วจึงค่อยเลื่อนเกณฑ์ความสำเร็จให้สูงขึ้น

2) บันทึกภาคสนาม การประชุมปรึกษาหารือเรื่องการเรียนการสอนทำเป็นประจำ เพราะเป็นหน้าที่หลักของครูแต่การปรับปรุงวิธีการสอน เพื่อให้มีการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนการสอนนั้นต้องใช้เวลามากจึงจะประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยความร่วมมือจากครูผู้สอน เพื่อปรับแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเองให้ทันสมัย ตรงกับความต้องการของผู้เรียน การวัดและ ประเมินผลต้องมีความสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนั้นต้องมีการประชุมเพื่อสำรวจ ความก้าวหน้า มีนิเทศอย่างต่อเนื่อง จึงจะสำเร็จ แต่การพัฒนาอาจจะเริ่มต้นจากระดับต่ำก่อนจึง ค่อยพัฒนาไปเรื่อย ๆ

3) การสังเกตพบว่า ครูที่เข้าประชุมมีแผนการจัดการเรียนรู้ทุกคนคนละ 1 รายวิชา แต่ครูผู้สอนต้องสอนมากกว่า 1 รายวิชา ดังนั้นการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จึงพัฒนาได้ยาก บางคนไม่ได้สอนตรงกับวิชาเอกของตนเอง แต่เมื่อฝ่ายโรงเรียนรับบริบทด้านนี้ของโรงเรียนจึงตั้ง ความสำเร็จของโครงการไว้ต่ำเพื่อเป็นจุดที่ค่อยพัฒนาขึ้นไป

4) ประเมินโครงการ โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อย ละ 60 ของครูทั้งหมด

ตัวชี้วัดที่ 1 ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา ร้อยละ

71.43 ของครูทั้งหมด

ตัวชี้วัดที่ 2 ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและ

กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ร้อยละ 64.28 ของ ครูทั้งหมด

ตัวชี้วัดที่ 3 ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและนำ
ผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ ร้อยละ 85.71 ของครู
ทั้งหมด

ตัวชี้วัดที่ 4 ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน ร้อยละ 60 ของครูทั้งหมด

ตัวชี้วัดที่ 5 ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการ
สอน ร้อยละ 64.28 ของครูทั้งหมด

ตัวชี้วัดที่ 6 ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้
ร้อยละ 64.28 ของครูทั้งหมด

ตัวชี้วัดที่ 7 ครูได้ทำงานตามความถนัดและความเชี่ยวชาญ ร้อยละ 85.71 ของครู
ทั้งหมด

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 14 โครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

1) การปฏิบัติจากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโลก
ดินเหนียวพบผู้ประสานงานโครงการประชุมเพื่อเตรียมการทำโครงการ มีการเสนอกิจกรรมที่ทำ
ในโครงการนี้คือ การแข่งขันกีฬาภายใน การแข่งขันกีฬาเพื่อคัดเลือกเป็นตัวแทนของโรงเรียน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และการส่งเสริมความสามารถด้านดนตรีเพื่อฝึกให้
นักเรียนรักการเล่นดนตรี ที่ประชุมเห็นด้วยกับการแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานด้านต่างๆ การ
แข่งขันกีฬาเพื่อคัดเลือกตัวแทนนักกีฬากองการบริหารส่วนจังหวัด ต้องประสานกับโรงเรียน 19
โรงเรียน เพื่อแบ่งหน้าที่รับผิดชอบการเข้าค่ายของนักกีฬา ส่วนการเตรียมตัวส่งเสริมความสามารถ
ด้านดนตรีเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกซ้อมเพื่อจะได้เป็นกิจกรรมที่ใช้ประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้มี
ชื่อเสียงต่อไป

2) บันทึกภาคสนาม จากการประชุมทุกคนมีความคิดเห็นตรงกันว่านักเรียน
โรงเรียนนี้มีความสามารถด้านกีฬา แม้ว่าจะมีนักเรียนน้อย แต่ก็สามารถคัดตัวนักกีฬาเพื่อเป็น
ตัวแทนนักกีฬาสังกัดโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ปีละ หลายนคน ดังนั้นจึงมีการ
สนับสนุนให้นักเรียนที่มีความสามารถเหล่านี้เป็นตัวอย่างกับนักเรียนรุ่นต่อไป ส่วนงบประมาณก็
ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการเป็นค่าใช้จ่ายในการเข้าค่าย
นักกีฬา ส่วนการส่งเสริมด้านดนตรีก็มีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายดนตรีเพื่อแสดงในงานสำคัญต่างๆ
เพื่อสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน

3) การสังเกตนักเรียนโรงเรียนนี้ชอบเล่นกีฬาทุกประเภทในเวลาว่าง เช่น ฟุตบอล ฟุตซอล ตะกร้อ บาสเกตบอล ปิงปอง เป็นต้น สุขภาพจึงดีไม่มีใครที่ป่วยด้วยโรคร้ายแรง นักเรียนจะชอบเล่นกีฬาในตอนเที่ยงวันและช่วงที่มีชั่วโมงว่าง ส่วนด้านดนตรี นักเรียนเล่นดนตรีได้ดี สามารถร้องเพลงและเล่นดนตรีได้เมื่อได้รับการส่งเสริม

4) ประเมินโครงการโครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อยละ 80 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา ร้อยละ 90 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของ ศิลปะ ดนตรี และกีฬา มีความชื่นชม และร่วมกิจกรรม ร้อยละ 85 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถเล่นกีฬาได้อย่างน้อย 1 ชนิด ร้อยละ 90 ของภาระงาน

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 15 โครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน

1) การปฏิบัติ จากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโคกดินเหนียวพบ ผู้ประสานงานได้แจ้งให้มีการประชุมเพื่อเตรียมการปฏิบัติในโครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน ที่ประชุมปรึกษาหารือถึงรูปแบบที่จะทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน มีการเสนอกิจกรรม การเข้าร่วมกับชุมชนทุกรูปแบบตลอดปีการศึกษาเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนไปด้วย โรงเรียนแห่งนี้ได้รับการสนับสนุนจาก ชุมชนตลอดมา รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนก็เน้นการพัฒนาของชุมชนไปด้วย ดังนั้นถ้ามีความต้องการร่วมมือกับชุมชนก็ดำเนินการออกคำสั่งเป็นคราวๆไป

2) บันทึกภาคสนาม เพื่อเตรียมการปฏิบัติการนี้ไม่มีปัญหาอุปสรรคเพราะทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการร่วมมือกับชุมชน นอกจากนี้โรงเรียนยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับโรงเรียนเช่น การขอความร่วมมือในการร่วมงานต่างๆ ในวันสำคัญ การร่วมกับชุมชนในการแข่งขันกีฬาพื้นเมือง

3) การสังเกต จากการสังเกตพบว่าในตอนเลิกเรียนจะมีเด็กและชาวบ้านเข้ามาเล่นกีฬาในโรงเรียนเป็นจำนวนมากทุกวัน โรงเรียนก็บริการน้ำดื่มเย็น และในบางครั้งมีการจัดพิธีมงคลต่าง ๆ ชาวบ้านมักจะมาขอขมิ้นอุปกรณในโรงเรียนเช่น โตะ แก้ว เป็นต้น

4) การประเมินความสำเร็จ โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อยละ 80 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา ร้อยละ 82 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 2 มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ ให้บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน ร้อยละ 83 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 3 มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 82 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 4 ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา ร้อยละ 85 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 5 ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี ร้อยละ 84 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 6 ชุมชน/ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความรู้สึกรักเป็นเจ้าของสถานศึกษา ร้อยละ 80 ของภาระงาน

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการที่ 16 โครงการประชุมผู้ปกครองนักเรียนและประชาคม

1) การปฏิบัติจากการปฏิบัติการในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2554 กลุ่มโคกดินเหนียวพบว่าการประชุมของผู้ประสานงานโครงการเพื่อขอปรึกษาหารือเรื่องของการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่มีการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ที่ประชุมไม่มีความเห็นมากนักในการดำเนินการเพราะยังไม่แน่ใจในแนวทางการปฏิบัติ หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนที่เป็นรูปธรรมยังไม่มี

2) บันทึกภาคสนาม การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนนี้มีความต้องการในการจัดทำแต่ยังไม่มีการดำเนินการ

3) การสังเกตพบว่าการเรียนการสอนในโรงเรียนนี้ทุกกลุ่มสาระยังไม่มีการด้วยหลักสูตรท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนนี้ยังมีน้อย

4) ประเมินโครงการ โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อยละ 80 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตร

และกระบวนการเรียนรู้ ร้อยละ 75 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

รูปแบบสหการร้อยละ 70 ของภาระงาน

สรุปผล โครงการนี้ไม่ประสบความสำเร็จ

จากผลการสังเกตปรากฏผลตามตารางที่ 30

ตารางที่ 30 แสดงผลการสังเกตผลตามโครงการ

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ
1	อนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม	1. มีสภาพแวดล้อมที่สะอาดเป็นระเบียบปลอดภัย	✓	
		2. มีจัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข	✓	
		3. มีจัดระบบสาธารณูปโภคที่ดี	✓	
		4. มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูและบุคลากรอย่างเพียงพอ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้	✓	
2	ศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่	1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล	✓	
		2. ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา	✓	
		3. ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง	✓	
3	ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	1. ผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามระเบียบวินัยและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา	✓	
		2. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต	✓	
		3. ผู้เรียนมีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อส่วนรวม	✓	
		4. ผู้เรียนใช้ของหรือทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า	✓	

ตารางที่ 30 แสดงผลการสังเกตผลตามโครงการ (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ
4	พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์	1. นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบ และมีความคิดรวบยอด		✓
		2. ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกริธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหา และตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม		✓
		3. ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์ เป้าหมายได้		✓
5	พัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ	1. ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ	✓	
		2. ผู้เรียนขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง	✓	
		3. ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม	✓	
		4. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	✓	
6	ส่งเสริมสุขภาพ	1. นักเรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน	✓	
		2. นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน	✓	
		3. นักเรียนมีจิตใจร่าเริง แจ่มใสมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป	✓	
7	ส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้	1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล		✓
		2. ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้ และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา		✓
		3. ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง		✓
8	ส่งเสริมประชาธิปไตย	1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย	✓	
		2. นักเรียนเกิดความรู้สึกศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย	✓	

ตารางที่ 30 แสดงผลการสังเกตผลตามโครงการ (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ
9	ป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา	1. ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและสิ่งมอมเมา	✓	
		2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ	✓	
		3. ผู้เรียนไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา	✓	
		4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตระหนักและมีส่วนร่วม ในการต่อต้านสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา	✓	
10	ส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน	1. ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน	✓	
		2. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	✓	
11	เยี่ยมบ้านนักเรียน	1. ผู้ปกครอง และ โรงเรียนมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน	✓	
		2. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกันระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน	✓	
12	จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	1. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม		✓
		2. จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้ และนำไปปฏิบัติได้จริง		✓
13	พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน	1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา	✓	
		2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	✓	
		3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ	✓	
		4. ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน	✓	
		5. ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน	✓	
		6. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้	✓	
		7. ครูได้ทำงานตามความถนัดและความเชี่ยวชาญ	✓	

ตารางที่ 30 แสดงผลการสังเกตผลตามโครงการ (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ
14	ส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา	1. ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา	✓	
		2. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของ ศิลปะ ดนตรี และกีฬา มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรม	✓	
		3. ผู้เรียนสามารถเล่นกีฬาได้อย่างน้อย 1 ชนิด	✓	
15	ส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน	1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา	✓	
		2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ ให้บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน	✓	
		3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	✓	
		4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา	✓	
		5. ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี		
		6. ชุมชน/ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา	✓	
16	ประชุมผู้ปกครองนักเรียนและประชาคม	1. ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้		✓
		2. ส่งเสริมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการ		✓

สรุปผลการวัดความสำเร็จของโครงการมีดังนี้

จากการประเมินโครงการของผู้ร่วมวิจัยพบว่า จากโครงการที่ลงมือปฏิบัติ 16 โครงการมีโครงการที่สำเร็จมี 12 โครงการประสบความสำเร็จคือ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โครงการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ โครงการส่งเสริมสุขภาพ โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย โครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา โครงการส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน โครงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน โครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา และโครงการส่งเสริม

ความสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนโครงการที่ไม่สำเร็จมี 4 โครงการ คือ โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และโครงการประชุมผู้ปกครองนักเรียนและประชาคม

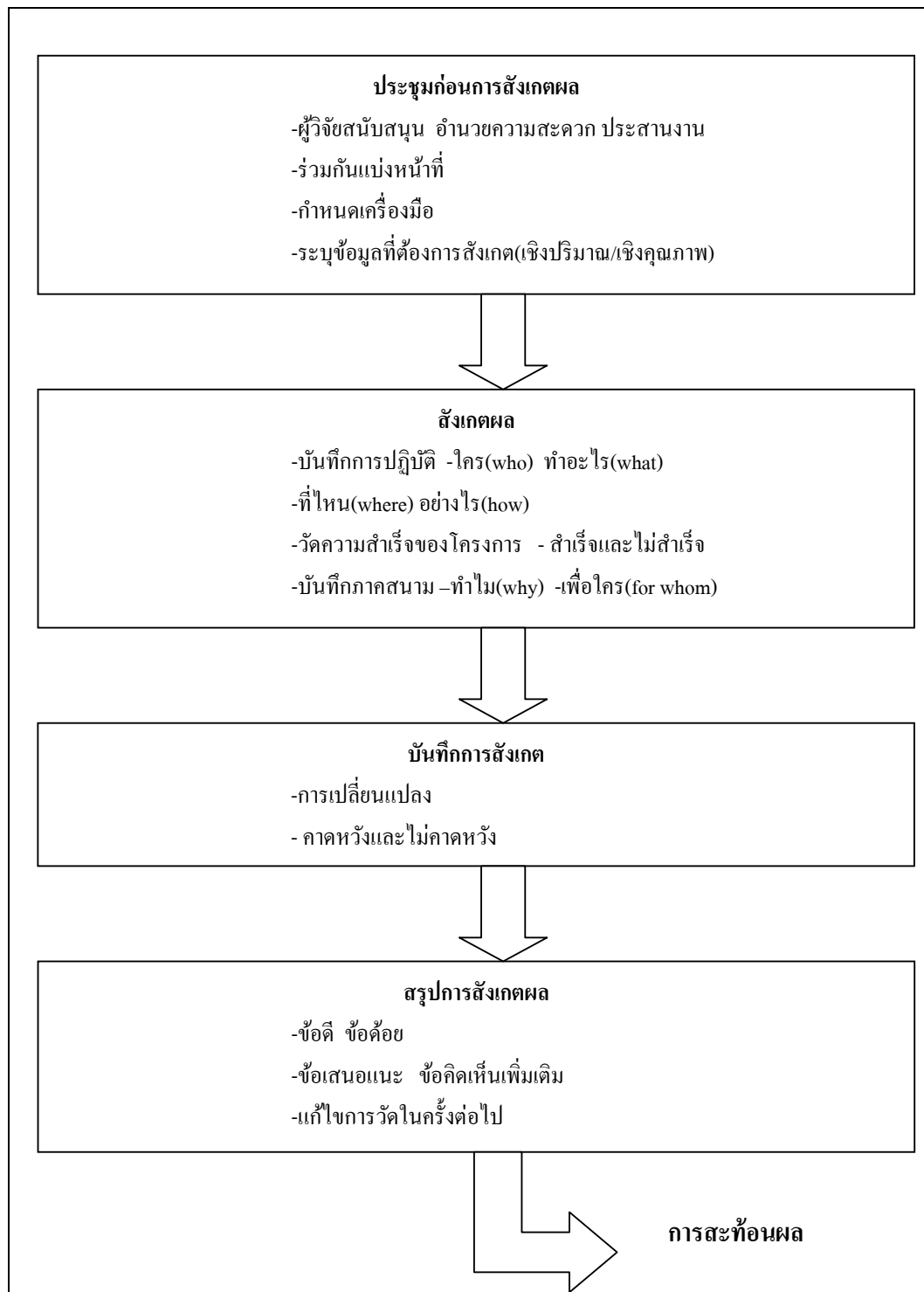
6. การสรุปผลขั้นตอนการสังเกตผล

หลังจากขั้นตอนการสังเกตผลผู้วิจัยได้นำผลการเก็บข้อมูลจากขั้นตอนนี้ ได้แก่ การประชุมกำหนดประเด็นการสังเกตผล การกำหนดเกณฑ์ความสำเร็จและผลการสังเกตผล เพื่อให้สมาชิกช่วยกัน แสดงความคิดเห็นถึงข้อดี ข้อเสีย ข้อเสนอแนะ ความคิดเพิ่มเติม ได้ผลการสะท้อนผลในขั้นตอนการสังเกตผลดังนี้

6.1 การประชุมการสังเกตผล มีข้อดี คือ มีข้อตกลงก่อนการสังเกตผล แต่ข้อด้อย คือ ต้องใช้เวลาคิดประเด็นมากเกินไปควรมีการคิดมาก่อนล่วงหน้า ไม่ควรมีประเด็นที่สังเกตได้ยาก ไม่ควรมีประเด็นที่ละเมิดสิทธิส่วนตัวผู้อื่น

6.2 การกำหนดเกณฑ์ความสำเร็จโครงการ มีข้อดี คือ ประเมินอย่างมีเป้าหมาย แต่มีข้อเสีย คือ มีการประเมินเชิงปริมาณมากควรดูธรรมชาติของข้อมูลบางอย่างต้องใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพราะวัดได้ยากต้องระมัดระวังและควรมีผู้เชี่ยวชาญดูด้วย

6.3 การสังเกตผลข้อดีมีผลเพื่อปรับปรุงต่อไปข้อเสียประเมินไม่ทั่วถึงควรประเมินอย่างรอบคอบควรแจ้งผลการประเมินให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบผู้ทำโครงการประเมินเอง

ภาพที่ 62 แสดงการสรุปขั้นตอนการสังเกตผล

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting)

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล ในขั้นตอนนี้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนจะเล่าเรื่องในฐานะผู้เห็นเหตุการณ์ โดยครอบคลุมเรื่องราวทั้งหมดในการปฏิบัติการอย่างมีเหตุผล บางครั้งความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยอาจจะไม่ตรงกับความคิดของผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่หรือความรู้ที่มีอยู่เดิมก็ได้ สิ่งที่ต้องการคือความคิดเห็นที่มีมิติการมองเหตุการณ์ที่แตกต่างกันที่นำไปสู่การมองปัญหารอบด้าน นอกจากนี้ต้องมีการแสดงความรู้สึกจากการลงมือปฏิบัติการทั้งความเครียด ความรู้สึกที่ถ้อย ความผิดหวังจากผลที่คาดไว้และพึงพอใจจากการปฏิบัติการตามแนวคิดของ McIntyre (2008) ที่ได้ประสบการณ์มาจากการเข้าร่วมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ Blair Elementary and Middle School (1996-1998) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันจัดทำรายงานเพื่อสรุปการปฏิบัติการอย่างตรงไปตรงมา ผู้วิจัยต้องมีความไวในทฤษฎีเมื่อรายงานนั้นสะท้อนถึงทฤษฎีใดและสามารถอธิบายให้ผู้ร่วมวิจัยรับรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ถูกต้องทำให้ข้อมูลของการสะท้อนผลได้รับการยืนยัน ทำให้เกิดความรู้ใหม่อย่างถูกต้องตามกระบวนการวิจัย มีความเที่ยงตรงทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีหลักประกันความถูกต้องจากการตัดสินใจของผู้ร่วมวิจัยเอง ตามแนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknam (2008) ส่วนประเด็นการสะท้อนผลควรแสดงถึง 1) กระบวนการที่ผู้ร่วมวิจัยใช้เพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันในการทำงานร่วมกัน ตามแนวคิดของ Kindon, Pain, & Kesby (2007) 2) วิธีการในการเรียนรู้ข้อมูลซึ่งกันและกันของผู้ร่วมวิจัยรวมทั้งวิธีการสังเกตผลที่เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ตามแนวคิดของ Creswell (2008) 3) การเกิดพันธะสัญญาในการแสวงหาคำตอบของการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 4) ความคิดที่แสดงการเรียนรู้ ความเสมอในการเรียนรู้ การปรับการทำงาน วิธีการร่วมมือกันที่ทำให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ที่อาจจะแสดงได้เป็นผังกราฟิก การถ่ายทอดความรู้สึกและสิ่งที่เรียนรู้ทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นจริงและมีความเป็นไปได้จากการรายงานสิ่งสำเร็จ จุดบกพร่อง ตลอดจนความต้องการรู้เพิ่มเติมจากการลงมือปฏิบัติการที่จะนำไปสู่การกำหนดประเด็นปัญหาในการปฏิบัติการต่อไป ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการเก็บผลของการปฏิบัติการในขั้นตอนนี้มีดังนี้

ตารางที่ 31 ประเด็นในการศึกษาข้อมูลขั้นการสะท้อนผล

ประเด็นการศึกษา	ประเด็นย่อย	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล
การประชุมกำหนดการ การสะท้อน	-ช่วยกันกำหนดวิธีการ	-แบบบันทึกการประชุม -บันทึกการสนทนากลุ่ม -บันทึกอนุทิน -การสังเกต	ผู้ร่วมวิจัย
การสะท้อนผลการ ดำเนินการในวงรอบที่ 1	-ร่วมกันสะท้อนผลโดยการ เล่าเรื่อง ความรู้สึกและสิ่งที่ ค้นพบ	-แบบสังเกต -บันทึกการสนทนากลุ่ม -บันทึกอนุทิน -บันทึกการสัมภาษณ์	ผู้ร่วมวิจัย
การสรุปผลขั้นการ สะท้อนผล	-ข้อดี -ข้อด้อย -ข้อที่ควรแก้ไข -ความคิดเห็นอื่นๆ	แบบบันทึกสะท้อนผล แบบสังเกต	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

1. การประชุมขั้นตอนการสะท้อนผล

ในการสะท้อนผลในวันที่ 27 มีนาคม 2554 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ประชุมร่วมกันในการสะท้อนผลจากการปฏิบัติในวงจรแรกโดยมีผู้เข้าร่วมประชุม โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ในครั้งนี้มี นายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย เป็นประธานการประชุมมีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนทั้งสิ้น 26 คน คือ 1) กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน จำนวน 16 คน ประกอบด้วย นางวิบูลย์รัตน์ บุษราคม นาย ธนู ศิริจันทร์พันธุ์(ผู้วิจัย) นายสุรศักดิ์ น้อยราช นายวรกรานต์ ไกรฤชา นายมานะ โงะบุคดา นายสุรัชย์ เพ็ชรแสน นายกรชนก แสนหอม นายจักริน งานไฉ นายคมเดช จันทะบุรี นายศราวุธ วรางกูร นางกุสละสิน มุลกัน นางสาววาสนา ทองรินทร์ นางสาวละมุล จันทะรัง นาง อ้อมอารีย์ มุลทา นางเพ็ญประภา มาจันทร์ นางรุ่งฤดี วรางกูร 2) กลุ่มกรรมการสถานศึกษาและ ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย พระครูประทุม จันทโรภาส นายสาธร เหล่าเจริญ นางเพ็ญศรี อันทะปัญญา นายวัชรินทร์ พรหมพฤกษ์ 3) กลุ่มผู้ปกครอง นักเรียนจำนวน 3 คน ประกอบด้วย นางคำไพ หงส์บุตรดี นางจิตติส พลคำมาก นางอำพร ตรี ศาสตร์ 4) กลุ่มอาชีพ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีดาหลง นายปราโมทย์ คลัง เกตุ เมื่อถึงเวลา 09.00 น. ที่ประชุมจึงเริ่มต้นขึ้นโดยประธานกล่าวขอบคุณที่ทุกท่านได้ทำงาน ร่วมกันจนโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นทั้งหมด รวม 16 โครงการ ในวันนี้จึงเป็นการ ประชุมเพื่อสะท้อนผลโดยวิธีการใด ประธานจึงให้ผู้วิจัยอธิบายให้ที่ประชุมรับทราบ ผู้วิจัยกล่าว

ขอบคุณประธานที่ประชุมและกล่าวขอบคุณผู้ร่วมวิจัยทุกท่านที่ได้ร่วมงานกันมาเป็นเวลา 3 เดือน
 ขอบคุณทุกกลุ่มที่สละเวลาและแรงกายในการช่วยกันปฏิบัติการ ร่วมกันสังเกตผลที่ในบางครั้งไม่รู้
 ว่าจะสังเกตอะไร จับประเด็นไม่ถูก แต่เมื่อได้ปรึกษาหารือกันในระหว่างการทำกิจกรรมใน
 ขั้นตอนต่าง ๆ ก็เห็นแนวทางร่วมกันจนทำได้สำเร็จและดูเหมือนว่าจะเป็นความรู้ที่มีอยู่ในโรงเรียน
 และชุมชนเราจริงๆ ที่ประกอบไปด้วย โรงเรียนของเรา ชุมชนของเรา นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำ
 ชุมชน ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากคนในชุมชน มามีความสัมพันธ์กันในการ
 ปฏิบัติการในครั้งนี้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากความรู้สึกร่วมกันแล้ว ทุกคนน่าจะจะมีอะไรที่เกิดขึ้น
 ในตัวเรา แต่ละคนจะมีประสบการณ์มาแตกต่างกัน และเมื่อมาทำงานร่วมกันก็จะเกิดมุมมองที่
 ต่างกัน การมาประชุมในครั้งนี้จึงเป็นการมาร่วมกันแสดงความรู้สึกร่วมกันเพื่อรวบรวมเป็น
 ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติการ ผู้วิจัยจึงเสนอกรอบในการแสดงความรู้สึกร่วมกันในเบื้องต้น 4 ประเด็น
 คือ 1) กระบวนการที่ผู้ร่วมวิจัยใช้เพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน 2) วิธีการในการเรียนรู้
 ข้อมูลซึ่งกันและกันของผู้ร่วมวิจัยรวมทั้งวิธีการสังเกตผลที่เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้วิจัย
 และผู้ร่วมวิจัย 3) การเกิดพันธะสัญญาในการแสวงหาคำตอบของการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
 4) ความคิดที่แสดงการเรียนรู้ ความเสมอภาคในการเรียนรู้ การปรับการทำงาน วิธีการร่วมมือกัน
 ทำให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ เมื่อผู้วิจัยได้นำเสนอแล้วที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง
 กัน และมีแนวทางการปฏิบัติในขั้นตอนนี้ร่วมกันคือการแสดงความรู้สึกร่วมกันเท่าที่จำได้แล้วมา
 แยกประเด็นว่าน่าจะตรงกับข้อใดเมื่อแสดงความคิดเห็นพอแล้วจึงค่อยมาช่วยกันปรับให้เห็น
 ชัดเจนต่อไป หลังจากนั้นจึงจะร่วมกันสะท้อนผลการประเมินความสำเร็จของโครงการ แล้วจึง
 ช่วยกันสรุปในขั้นตอนนี้ ทุกคนจึงเห็นด้วยและเริ่มลงมือปฏิบัติการในขั้นตอนการสะท้อนผล

2. สะท้อนความรู้สึกร่วมกัน

2.1 กระบวนการที่ทำให้เกิดการยอมรับ และร่วมกันทำงาน ในการปฏิบัติการ
 วิจัยในครั้งนี้มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย ในระหว่างการประชุมในแต่ละครั้ง มีผู้แสดง
 ความคิดเห็นที่หลากหลายตั้งแต่การเริ่มพบปะกับผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มต่าง ๆ มีการรับฟังข้อคิดเห็น
 มากขึ้นจากการที่ได้มาร่วมประชุมกัน นอกจากที่จะแสดงความคิดเห็นให้ผู้อื่นรับรู้แล้วยังเรียนรู้
 การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการซักถามโต้ตอบระหว่างการประชุมเป็นวิธีการ เพื่อให้เกิด
 ความถูกต้องและปรับแนวคิดให้ตรงกันจนสามารถทำให้การประชุมเป็นไปอย่างราบรื่น มีการ
 สังเกตเพื่อการเรียนรู้ โดยสังเกตจากพฤติกรรมตั้งแต่เริ่มต้นที่ผู้ร่วมวิจัยยังไม่มั่นใจในสถานะของ
 ตนเองจึงไม่ค่อยกล้าแสดงออกในตอนแรก เมื่อได้พูดคุยกันไประยะหนึ่งแล้วจึงมีความมั่นใจใน
 การแสดงความคิดเห็น กระบวนการหนึ่งที่เห็นชัดเจนคือ การแสดงความรู้สึกร่วมกันออกมาโดย
 การบรรยายให้ผู้อื่นรับรู้ เช่น ครูแสดงความรู้ที่ได้ประสบการณ์จากการสอนนักเรียน ส่วน

ผู้ปกครองแสดงบทบาทความเป็นพ่อแม่ และแสดงออกถึงความต้องการของผู้รับบริการ ส่วน อาชีพอื่น ๆ ก็แสดงความคิดออกมาในบทบาทของตนเอง เมื่อมีการแลกเปลี่ยนความรู้กันแล้วก็จะ เปลี่ยนสถานะเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ด้วยกันเพราะต่างก็รู้ไปคนละอย่าง นำความรู้มาแลกเปลี่ยนกันแล้ว ก็แสวงหาความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติการไปด้วยกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

2.2 วิธีการเรียนรู้ จากการปฏิบัติการในครั้งนี้มีการได้ลงปฏิบัติ ในการ ประชุมได้มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย มีผู้เข้าร่วมประชุมหลายคนได้แสดงบทบาทของ ตนเองแสดงออกมา เช่น ความเป็นแม่ ความเป็นพ่อ ความเป็นผู้นำและความเป็นครูออกมา ทำให้ มีความรู้สึกว่าได้มีเวทีในการทดลองปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้มีการได้ลงมือ ปฏิบัติจริง จากการที่ผู้วิจัยได้นำความรู้จากทฤษฎีที่ตนเองได้ศึกษา ค้นคว้ามาสู่ผู้ร่วมวิจัยทุกคน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นแล้วทุกคนก็ร่วมกันลงมือปฏิบัติการจริงๆ ทำให้เกิดทักษะต่างๆมากมาย ที่เป็นประโยชน์ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย มีการจดบันทึก ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้รับมอบสมุดเพื่อจด บันทึกงานของตนเอง ทั้งเป็นกำหนดการทำงาน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งการ บันทึกสิ่งที่พบเห็นและความรู้สึกละในขณะนั้น มีการจดบันทึกความรู้สึกละหลังจากการพูดคุยกัน ระหว่างที่มีการปฏิบัติการเพื่อแสดงให้ผู้อื่นรับทราบหลังการปฏิบัติ เป็นการสะท้อนผลจาก ความรู้สึกละภายในของตนเองออกมา ขณะเดียวกันก็ได้รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งจะมีผลต่อการ ทำงานร่วมกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดทักษะการคิด ตั้งแต่การคิดเปรียบเทียบ การคิด ไตร่ตรอง การคิดวิเคราะห์และการคิดสังเคราะห์ โดยเริ่มจากการได้พิจารณาร่วมกันในการ ปฏิบัติการของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ใช้ความคิดร่วมกัน เปรียบเทียบข้อดี ข้อด้อย การเสนอ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และช่วยกันเติมเต็มส่วนที่ขาด และทุกคนสามารถออกความคิดเห็น เพิ่มเติมได้ตลอดเวลา แล้วทุกคนก็คิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันในการหาคำตอบร่วมกัน

2.3 พันธะสัญญาที่เกิดขึ้น หลังจากการปฏิบัติก็เกิดความสำเร็จที่เกิดจากการ ทำงานร่วมกันจึงเกิดความเชื่อและความศรัทธาในตนเอง หลังจากการแสดงความคิดเห็นผู้ร่วมวิจัย เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นความสำคัญของตนเอง เกิดความรับผิดชอบ เมื่อผู้ร่วมวิจัยได้ แสดงออกโดยการแสดงความคิดเห็น การคิดร่วมกัน ตัดสินปัญหาร่วมกับผู้ร่วมวิจัยคนอื่นแล้วจึง เห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน มีส่วนร่วมในการวิจัยจึงเกิดความรับผิดชอบต่อ การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ สุดท้ายจึงเกิดพลังในตนเอง เมื่อผู้วิจัยเกิดความศรัทธา ความรับผิดชอบ แล้ว จึงเกิดความต้องการให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้น จึงแสดงพลังของตนเองออกมาโดยการแสดง ความ คิดเห็นและพยายามตัดสินใจในแนวทางที่ถูกต้องร่วมกับผู้อื่น

2.4 ความรู้ที่เกิดจากการร่วมมือกัน หลังจากการปฏิบัติการได้เกิด ความ ต้องการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม เมื่อกลุ่มบุคลากรในโรงเรียนได้พบปะกับผู้ร่วมวิจัยกลุ่มต่าง ๆ

แล้ว จากก่อนการปฏิบัติการที่การทำงานของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวกับโรงเรียนต่างทำงานกันตามหน้าที่ แต่เมื่อได้มาประชุมร่วมกันแล้วต่างก็มีความคิดเห็นว่าการได้มาประชุมกันเป็นการทำความเข้าใจกันได้อย่างดีและคิดว่าสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย เกิดการทำงานเป็นทีม จากการประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลายคนหลายความคิดเห็นเมื่อมีการทำงาน มีข้อตกลงเป็นกติกากันเหมือนกับการได้ทำงานกันเป็นทีม ทุกคนทำตามหน้าที่ของตนเองต่างช่วยกันทำงานตามบทบาทของตนเอง เกิดการประสานงานกัน การประชุมเชิงปฏิบัติการของคนที่มาจากกลุ่มต่างๆ แต่ละกลุ่มก็มีความคิดที่เปรียบเหมือนต้นทุน เมื่อนำมารวมกันแล้วก็จะเกิดการทำงานร่วมกัน เมื่อได้ใช้ส่วนที่ดีของแต่ละกลุ่มมารวมกันแล้วก็จะเกิดผลแต่กว่าการทำงานเพียงลำพังฝ่ายเดียว

3. การสะท้อนผลการประเมินความสำเร็จของโครงการ

จากการสังเกตผลของกลุ่มโคกดินแดง โคกดินดำ โคกดินดี และโคกดินเหนียวได้ผลการสังเกตผลแล้วนำเสนอรายงานต่อที่ประชุมเพื่อรับรองการปฏิบัติการที่สำเร็จแล้ว จำนวน 12 โครงการ คือ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โครงการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ โครงการส่งเสริมสุขภาพ โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย โครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา โครงการส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน โครงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน โครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา และโครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนโครงการที่ไม่สำเร็จจำนวน 4 โครงการ คือ โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยที่มีตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านการประเมินคือ 1)นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด 2)การส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกริธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสมและ 3)ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการสามารถคาดการณ์เป้าหมายได้ โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านการประเมิน คือ 1) ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล 2) ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา 3) ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านการประเมิน คือ 1) พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 2) จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม

ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง และโครงการประชุมผู้ปกครองนักเรียนและประชาคม ที่มีตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านการประเมิน คือ 1) ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ 2) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการ ที่ประชุมจึงมีมติให้โครงการที่ยังไม่ประสบความสำเร็จต้องดำเนินการต่อให้สำเร็จในภาคเรียนที่ 2/2553 จำนวน 4 โครงการ ดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 แสดงผลการดำเนินการโครงการในวงรอบที่ 1

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	ผลการรับรอง
1	อนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม	1. มีสภาพแวดล้อมที่สะอาดเป็นระเบียบปลอดภัย	✓		ที่ประชุมรับรอง
		2. มีจัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข	✓		
		3. มีจัดระบบสาธารณูปโภคที่ดี	✓		
		4. มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูและบุคลากรอย่างเพียงพอ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้	✓		
2	ศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่	1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล	✓		ที่ประชุมรับรอง
		2. ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา	✓		
		3. ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง	✓		
3	ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	1. ผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา	✓		ที่ประชุมรับรอง
		2. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต	✓		
		3. ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อส่วนรวม	✓		
		4. ผู้เรียนใช้ของหรือทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า	✓		
		2. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	✓		

ตารางที่ 32 แสดงผลการดำเนินการโครงการในวงรอบที่ 1 (ต่อ)

ที่	โครงการ/ กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	สำเร็จ	ไม่ สำเร็จ	ผลการ รับรอง
4	พัฒนา ความสามารถ ในการคิด วิเคราะห์	1. นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด		✓	ที่ประชุมให้ ดำเนินการ ต่อในภาค เรียนที่ 1/2554
		2. การส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความ น่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกผิด ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกริธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมี ความถูกต้องเหมาะสม		✓	
		3. ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถ คาดการณ์เป้าหมายได้		✓	
5	พัฒนาทักษะ การทำงานเพื่อ การอาชีพ	1. ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและ ผลงานมีประสิทธิภาพ	✓		ที่ประชุม รับรอง
		2. ผู้เรียนขยัน อดทน ละเอียครอบรอบในการ ทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง	✓		
		3. ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม	✓		
		4. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	✓		
6	ส่งเสริมสุขภาพ	1. นักเรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน	✓		ที่ประชุม รับรอง
		2. นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน	✓		
		3. นักเรียนมีจิตใจร่าเริง แจ่มใสมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี กับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป	✓		
7	ส่งเสริมนิสัยใฝ่ เรียนรู้	1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จาก แหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล		✓	ที่ประชุมให้ ดำเนินการ ต่อในภาค เรียนที่ 1/2554
		2. ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่ง ความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา		✓	
		3. ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และ ประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง		✓	
8	ส่งเสริม ประชาธิปไตย	1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในระบอบ ประชาธิปไตย	✓		ที่ประชุม รับรอง
		2. นักเรียนเกิดความรักชาติในระบอบประชาธิปไตย	✓		

ตารางที่ 32 แสดงผลการดำเนินการโครงการในวงรอบที่ 1 (ต่อ)

ที่	โครงการ/ กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	สำเร็จ	ไม่ สำเร็จ	ผลการ รับรอง
9	ป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและ สิ่งมอมเมา	1. ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและสิ่งมอมเมา	✓		ที่ประชุม รับรอง
		2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ	✓		
		3. ผู้เรียน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา	✓		
		4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตระหนักและมีส่วนร่วม ในการต่อต้านสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา	✓		
10	ส่งเสริมความ รักและศรัทธา ต่อโรงเรียน	1. ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน	✓		ที่ประชุม รับรอง
		2. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	✓		
11	เยี่ยมบ้าน นักเรียน	1. ผู้ปกครอง และ โรงเรียนมีส่วนร่วมด้านการพัฒนา คุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน	✓		ที่ประชุม รับรอง
		2. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกันระหว่างผู้ปกครอง และ โรงเรียน	✓		
12	จัดทำหลักสูตร ท้องถิ่น	1. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความ ต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม		✓	ที่ประชุมให้ ดำเนินการ ต่อในภาค เรียนที่ 1/2554
		2. จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ หลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถ เชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง		✓	
13	พัฒนาคุณภาพ และ ประสิทธิภาพ การเรียนการ สอน	1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัด การศึกษา	✓		ที่ประชุม รับรอง
		2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ	✓		
		3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการ เรียนการสอนและนำผลการประเมินมาใช้ในการ พัฒนาคุณภาพ	✓		
		4. ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูล จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน	✓		
		5. ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัยเพื่อพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน	✓		

ตารางที่ 32 แสดงผลการดำเนินการโครงการในวงรอบที่ 1 (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	ผลการรับรอง
		6. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้	✓		
		7. ครูได้ทำงานตามความถนัดและความเชี่ยวชาญ	✓		
14	ส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา	1. ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา	✓		ที่ประชุมรับรอง
		2. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของ ศิลปะ ดนตรี และกีฬา มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรม	✓		
		3. ผู้เรียนสามารถเล่นกีฬาได้อย่างน้อย 1 ชนิด	✓		
15	ส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน	1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา	✓		
		2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ ให้บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน	✓		
		3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	✓		
		4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา	✓		
		5. ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี	✓		
		6. ชุมชน/ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา	✓		
16	ประชุมผู้ปกครองนักเรียนและประชาคม	1. ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้		✓	ที่ประชุมให้ดำเนินการต่อไปในภาคเรียนที่ 1/2554
		2. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการ		✓	

4. สรุปผลขั้นตอนการสะท้อนผล

ที่ประชุมได้ช่วยกันสรุปขั้นตอนการสะท้อนผลโดยการขอความคิดเห็นเพื่อระบุ ข้อดี ข้อด้อย ข้อเสนอแนะ ความคิดเพิ่มเติมและความคิดเห็นอื่น ๆ เมื่อสอบถามแล้วในการสะท้อนผลไม่มีผู้ร่วมวิจัยให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเพราะเห็นว่าขั้นตอนนี้ได้มีการแสดงความคิดเห็นได้ครอบคลุมแล้ว ผู้วิจัยจึงจัดบันทึกไว้และแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการในขั้นตอนการสะท้อนผลดังภาพที่ 62 และบรรยากาศการสะท้อนผลดังภาพที่ 63

ภาพที่ 63 แสดงขั้นตอนการการสะท้อนผล

มานะ(ชาย อายุ 49) ให้ข้อคิดเห็นว่า

“โครงการที่ได้สำเร็จรู้สึกก่อนปฏิบัติการแล้วว่าจะสำเร็จเพราะมีสิ่งที่จับต้องอยู่แล้ว เช่น นักเรียนเราชอบเล่นกีฬา เล่นดนตรี กิจกรรมก็ทำได้ โครงการที่ตั้งไว้เด็กนักเรียนก็ทำได้ การดูแลสุขภาพได้รับการดูแลจากผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นประจำน่าจะผ่านไปด้วยดี จะมีบางโครงการที่เกี่ยวกับทักษะที่นักเรียนเราขาดคือ การคิด การตัดสินใจ พวกเขายังไม่มี ของครูเราก็เหมือนกัน สัมพันธ์กับชุมชนดีทุกอย่างแต่ก็ยังขาดสิ่งที่เป็นด้านวิชาการหน่อย คือ มีหลักฐาน การบันทึก การนำหลักวิชาการเข้าไปจับสิ่งที่เป็นความรู้ในชุมชนน้อยก็จะได้ออกมาคือ หลักสูตรท่องจำนั่นเอง บางอย่างเราทำทุกวันแต่ไม่นำมาทำเป็นหลักสูตร เช่น การทำสวนหย่อม ก็เป็นหลักสูตรได้นะ “

(บันทึกการสนทนากลุ่ม 27 มีนาคม 2554)

จิตรศรี(หญิง อายุ 42 ปี) กล่าวว่า

“แต่ก่อนก็ไม่วีรหรือว่าในโรงเรียนคุณครูกับผู้อำนวยความสะดวกอะไรกันบ้าง ส่งลูกมาเรียนทุกวัน มีแต่บอกว่าให้ตั้งใจเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ก็ทำตามครูบอก เมื่อได้มาร่วมประชุมครั้งนี้แล้ว เกิดความคิดขึ้นมาแล้วจะเสนออะไรได้บ้าง ที่หลังจะมาบ่อย ๆ ไม่ให้มากจะมา ถ้าเรามาบ่อย ๆ ลูกหลานเราจะได้ประโยชน์เต็มทีนะ บางอย่างอยากให้มีในโรงเรียน เห็นโรงเรียนใหญ่ ๆ เขามี เช่น นักเรียนแต่งกายเรียบร้อย ถ้าที่บ้านบอกให้เรียบร้อย มาที่โรงเรียนครูก็ดูแลอีก ถ้ามีอะไรผิดปกติก็ติดต่อกันได้ ถ้าเราช่วยกันเด็กของเราก็คงไม่ออกกลางคันหรอก”

(บันทึกการสนทนากลุ่ม 27 มีนาคม 2554)

พระสงฆ์ (อายุ 54 ปี) กล่าวว่า

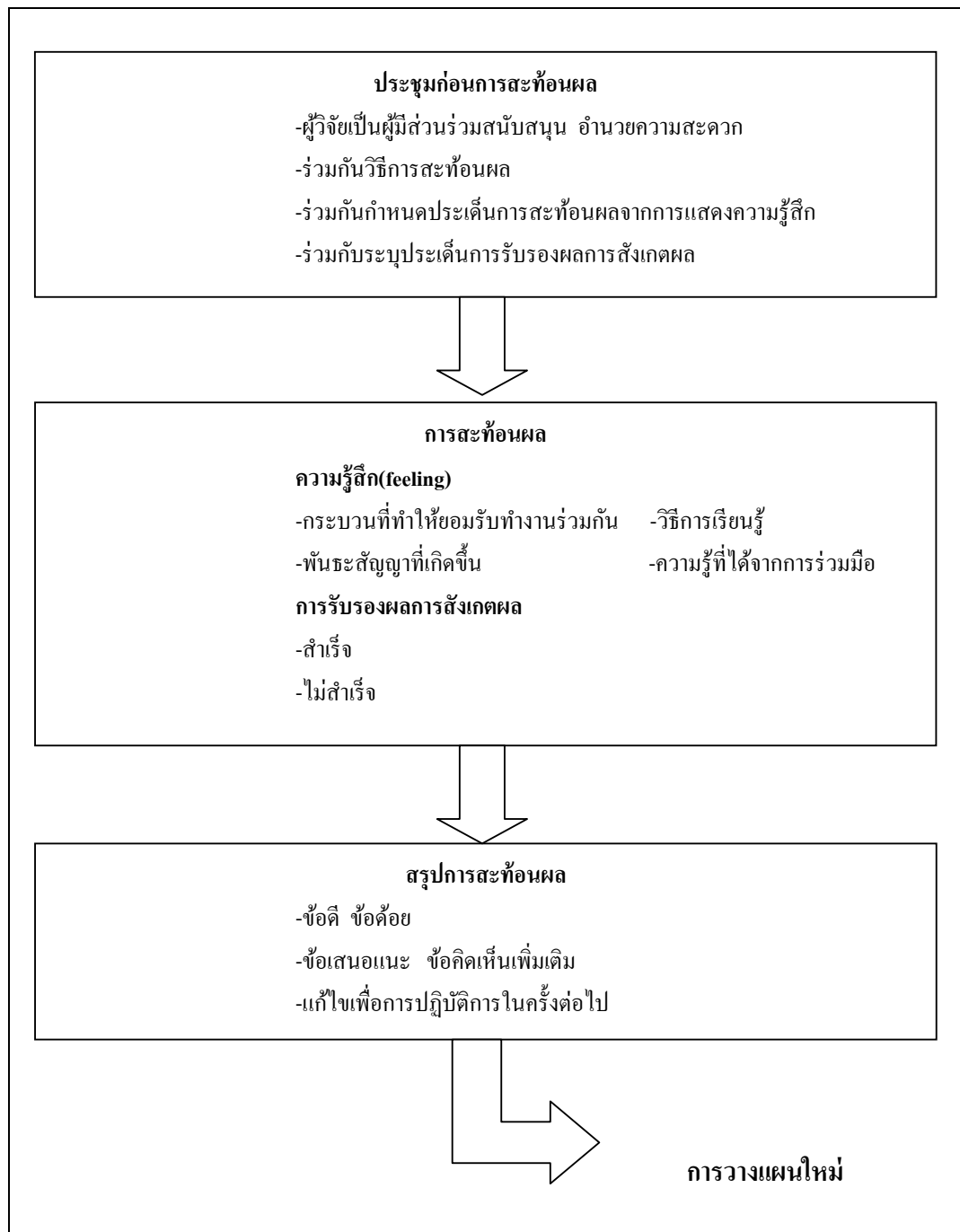
“อาตมาก็ได้สอนนักเรียนโลกสูงมากหก เจ็ดรุ่นแล้ว รู้ว่านักเรียนเราเป็นอย่างไร ถ้าเป็นวิชาการ หน่อยละก็หนักเกินไปหมด ถ้ากิจกรรมได้ออกแรง ได้สนุกสนานก็ทำได้ดี ถ้าว่าเป็นข้อไม่ดีก็ไม่ใช่มันเป็นธรรมชาติของเขา เราจะต้องสนับสนุนตามความสามารถของเขา ส่งเสริมให้ถึงที่สุดเลย ใครเก่งก็พาให้เป็นนักกีฬาไปเลย”

(บันทึกการสนทนากลุ่ม 27 มีนาคม 2554)

หนูเลี้ยง (ชาย อายุ 58 ปี) กล่าวว่า

“โรงเรียนเราก็สัมพันธ์กับชุมชนดีนะ แต่กรรมการของเราไม่เข้มแข็ง มาประชุมก็เมื่อขอร้องให้มา ไม่เคยมาเองเลย ตามหลักแล้วเราเป็นเจ้าของร่วมกัน นี่ถ้าไม่เรียกก็ไม่มาแล้วจะประเมินผ่านอย่างไรงี้ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นนะ ตอนนี้ก็โอนเข้าท้องถิ่นแล้ว โรงเรียนเป็นของชุมชนแล้ว ต้องมาช่วยกันให้เต็มที่”

(บันทึกการสนทนากลุ่ม 27 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 64 สรุปขั้นตอนการสะท้อนผล

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (re-planning)

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก หลังจากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้เรียนรู้จากแผนปฏิบัติการในรอบที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยจะกระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดองค์ความรู้โดยการได้ไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาท้องถิ่น แล้วจึงกลับมาช่วยกันกำหนดแผนปฏิบัติการใหม่ โครงการใดสำเร็จแล้วก็นำมาดำเนินการต่อไปและโครงการใดไม่เหมาะสมก็นำมาปรับปรุงหรือเพิ่มเติมโครงการใหม่ตามประเด็นปัญหาที่ต้องการรู้ ในขั้นตอนนี้มีวงจรการปฏิบัติการ คือ 1) การศึกษาดูงาน 2) การวิเคราะห์สภาพปัญหาเพื่อวางแผนใหม่ 3) จัดทำโครงการ 4) ประเมินและสรุปผล

1. การศึกษาดูงาน

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีความต้องการที่จะไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการเรียนรู้พัฒนาในขั้นตอนต่อไปโดยการไปทัศนศึกษาดูงานในโรงเรียนเมืองพลพิทยาคม อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น โดยบุคลากรของโรงเรียนได้เข้าร่วมการแข่งขันงานวิชาการ มีการศึกษาดูงานจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ณ ห้องประชุมศาลาประชาคมจังหวัดขอนแก่น ในบทบาทของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และตัวแทนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมประชุมบทบาทของกรรมการสถานศึกษา ณ โรงแรมริเวอร์ไซด์ กรุงเทพมหานคร ดังภาพที่ 65

ภาพที่ 65 การศึกษาดูงานของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครู

2. การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อวางแผนใหม่

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมประชุมกันหลังจากได้ไปศึกษาดูงานโดยคณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มอาชีพ ผู้ปกครองนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้ไปอบรมเชิงปฏิบัติการในบทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนได้เสียในสถานศึกษาที่ศาลาประชาคมจังหวัดขอนแก่น และบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนได้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม ในการประชุมในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ปัญหาโดยที่ประชุมได้สรุปประเด็นปัญหาเพื่อการพัฒนาแบ่งปัญหาเป็น 2 ประเด็นด้วยกัน คือ

2.1 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีความเข้มแข็งเนื่องจาก

2.1.1 กรรมการไม่แน่ใจในบทบาทของตนเอง

2.1.2 กรรมการไม่มีความรู้เพียงพอในการกำกับติดตามการทำงานของโรงเรียน

2.1.3 กรรมการไม่มีเครือข่ายในระดับจังหวัดและระดับประเทศเพื่อให้เกิดการทำงาน

หน้าที่ที่มีความถูกต้องสอดคล้องกับโรงเรียนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

2.2 การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนยังไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

2.2.1 นักเรียนยังไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพเป็นเลิศตามศักยภาพของผู้เรียน เช่น ความเป็นเลิศด้านกีฬา ความเป็นเลิศด้านดนตรี เป็นต้น

2.2.2 โรงเรียนยังไม่มีห้องสมุดที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ทุกๆด้าน เป็นแหล่งเรียนที่มีชีวิตและบริการให้กับชุมชนด้วย

2.2.3 โรงเรียนยังไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตเพื่อสามารถสืบค้นข้อมูลอย่างไม่จำกัดเวลาไว้บริการแก่นักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชน

2.2.4 โรงเรียนยังไม่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาการด้านร่างกายอย่างถูกสุขลักษณะ

2.2.5 โรงเรียนต้องมีอบรมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน

2.2.6 โรงเรียนต้องจัดให้มีปัจจัยพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนอย่างทั่วถึง

2.2.7 โรงเรียนจะต้องยกย่องนักเรียนที่มีความสามารถเพื่อเป็นตัวอย่างกับนักเรียนคนอื่นๆ

2.3 มีความต้องการการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น

2.3.1 โรงเรียนควรจัดให้มีหลักสูตรท้องถิ่นให้กับนักเรียน

2.3.2 โรงเรียนควรจัดให้มีการพัฒนาอาชีพให้กับชุมชน

2.4 โรงเรียนต้องมีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

2.4.1 ควรจัดให้มีสวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน

2.4.2 ควรจัดให้มีสวนวิทยาศาสตร์ สวนคณิตศาสตร์ สวนวรรณคดี

3. การจัดทำโครงการใหม่

หลังจากการระดมความคิดเพื่อหาประเด็นที่ต่อการการพัฒนาแล้ว ผู้ร่วมวิจัยจึงช่วยกันคิดโครงการที่จะนำมาใช้เพื่อการพัฒนาโดยมีการนำเอาโครงการเดิมที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติการในรอบที่ 1 พิจารณาเพื่อดำเนินการต่อไป และมีการคิดโครงการใหม่เพื่อนำมาพัฒนาประเด็นที่ช่วยกันคิดขึ้นมาและมีการสอดแทรกหลักการมีส่วนร่วมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยให้โครงการที่ไม่สำเร็จในการปฏิบัติการในรอบที่ 1 ประสบความสำเร็จ ด้วยหลักประสานพลังคือ การแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร การบูรณาการ และการร่วมมือกัน ดังตาราง 33 ต่อไปนี้

ตารางที่ 33 แสดงโครงการเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาในการปฏิบัติการในรอบที่ 2

ประเด็นการพัฒนา	โครงการ	หน่วยงานที่เข้ามาประสานพลัง
ความเข้มแข็งของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	โครงการอบรมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	อบจ.ขอนแก่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
พัฒนาศักยภาพของผู้เรียน	โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ	อบจ.ขอนแก่น โรงเรียนในสังกัด
พัฒนาอาชีพนักเรียน/ชุมชน	โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	วิทยาลัยเทคนิคน้ำพอง ศูนย์รัตนภา ปราชญ์ชาวบ้าน
พัฒนาสิ่งแวดล้อม/แหล่งเรียนรู้	โครงการส่งเสริมนิสย์ไฟเรียนรู้	อบจ.ขอนแก่น ป่าไม้จังหวัดขอนแก่น

4. การประเมินและสรุปขั้นตอนการวางแผนใหม่ จากการประชุมการวางแผนใหม่ได้ระดมความคิดในการปฏิบัติการโครงการที่ได้ทำมาแล้ว 16 โครงการ ประเมินความสำเร็จโครงการผ่านแล้ว 12 โครงการ ยังไม่ประสบความสำเร็จ 4 โครงการ และจากการไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และการประชุมสัมมนากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ศาลาประชาคม จังหวัดขอนแก่น และตัวแทนของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการที่โรงแรมริเวอร์ไซด์ กรุงเทพมหานคร ผู้ร่วมวิจัยพบปัญหาที่ทำให้การประเมินโครงการที่ผ่านมาในรอบที่ 1 ที่ไม่ผ่านการประเมิน คือ โรงเรียนยังขาดความเข้มแข็งของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีการ

เสนอขอปรับเปลี่ยนตัวบุคคลของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ประกอบด้วย นายมนต์ชัย ศรีวิไลลักษณ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นประธานกรรมการ นายภาณุวัฒน์ พงษ์สมบัติ นายกเทศบาลตำบลลำน้ำพอง เป็นรองประธานกรรมการ พระครูประทุม จันทโรภาส เจ้าอาวาสวัดโนนสระบัว เป็นตัวแทนพระภิกษุสงฆ์ นายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย ประธานสภาเทศบาลลำน้ำพอง เป็นตัวแทนส่วนท้องถิ่น นายศักดิ์สิทธิ์ สีดาหลง ผู้แทนจากองค์กรชุมชน นายธนู ศิริจันทพันธ์ เป็นผู้แทนครู นางเพ็ญศรี อันทะปัญญา เป็นผู้แทนผู้ปกครอง นายอภิเดช ทัดเที่ยง เป็นผู้แทนศิษย์เก่า นายอำนาจ โพธิ์ศรี ผู้อำนวยการคนใหม่ของโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการ จากการปรับเปลี่ยนดังกล่าวจะทำให้กรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนมีความเข้มแข็งโดยการประสานพลังของคณะกรรมการชุดใหม่ขึ้นส่งผลให้การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนประสบความสำเร็จ การเสริมสร้างการเรียนรู้ของโรงเรียนก็จะดีขึ้นกว่าเดิมที่จะทำให้โครงการที่ทำไม่สำเร็จในรอบที่ 1 ผ่านการประเมินความสำเร็จได้ บรรยายการประชุมวางแผนใหม่ ดังภาพที่ 66

ภาพที่ 66 การประชุมวางแผนใหม่

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (re-acting)

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีบทบาทของผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดใหม่ ในการลงมือปฏิบัติการในรอบนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีประสบการณ์ในการดำเนินการและทักษะในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการลงมือปฏิบัติการใหม่ เมื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดจะมีการจดบันทึกผลการดำเนินงานทั้งของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพิ่มเติมจากการปฏิบัติการในรอบแรก มีการพบปะสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นระยะๆ ในขั้นตอนนี้มีการปฏิบัติการ คือ 1) ร่วมกันปรึกษาก่อนปฏิบัติการ 2) ร่วมกันปฏิบัติการและ 3) สรุปการปฏิบัติการใหม่

1. ประชุมปรึกษาก่อนการปฏิบัติการ

จากโครงการที่ได้ปรับปรุงใหม่แล้วนั้น ผู้ร่วมวิจัยได้ปรึกษากันก่อนลงมือปฏิบัติ ตามโครงการ เมื่อพิจารณาร่วมกันแล้วมีความคิดเห็นว่าโครงการที่ยังไม่ผ่านการประเมินมี 4 โครงการ ในการปฏิบัติในครั้งนี้มีความคิดเห็นร่วมกันว่าน่าจะมีการเรียงลำดับความสำคัญของ โครงการว่าโครงการใดน่าจะมีความสำคัญให้ดำเนินการก่อน ที่ประชุมมีความคิดเห็นว่า โครงการ ที่น่าจะทำก่อนคือ โครงการอบรมคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้กรรมการชุดใหม่ได้ เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง และจะมีผลต่อโครงการอื่นต่อไปคือ โครงการจัดทำหลักสูตร ท้องถิ่นที่ต้องให้กรรมการสถานศึกษาเห็นชอบอนุมัติหลักสูตรเพื่อนำไปสอนนักเรียน หลังจากนั้น จะเป็นการปฏิบัติการโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศของนักเรียนและโครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่ เรียนรู้ของนักเรียน ผู้ร่วมวิจัยทุกคนเห็นชอบตรงกันจึงเริ่มลงมือปฏิบัติการโดยเจ้าภาพโครงการ เป็นผู้ประสานการปฏิบัติโครงการจนเสร็จสิ้น

2. การปฏิบัติการโครงการ

ผู้ประสานงานโครงการได้มีการประชุมเตรียมการและเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาร่วม โครงการ ในโครงการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ออกหนังสือเชิญกรรมการ สถานศึกษาพร้อมทั้ง งานธุรการได้แนบคำสั่งแต่งตั้ง เอกสารความรู้บทบาทหน้าที่ของกรรมการ สถานศึกษาและกำหนดการประชุมไปให้กรรมการก่อนวันดำเนินการ 1 สัปดาห์ เมื่อถึงถึงเวลา ตามที่แจ้งไว้ คณะกรรมการก็มาครบทุกคน ส่วนโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นผู้ประสาน โครงการได้จัดประชุมร่วมกับฝ่ายวิชาการ ผู้นำในท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านและผู้ปกครองมาร่วม กันจัดทำหลักสูตรการทอเสื่อ การประดิษฐ์ของชำร่วยเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร ท้องถิ่นในกลุ่มสาระอื่นๆ ต่อไป ส่วนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศของนักเรียนและโครงการ ส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ก็ดำเนินโครงการในกิจกรรมวันวิทยาศาสตร์และกิจกรรมรักภาษาไทย ดังภาพที่ 67 - 70

ภาพที่ 67 การปฏิบัติการ โครงการอบรมกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 68 การปฏิบัติการโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ

ภาพที่ 69 การปฏิบัติโครงการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ภาพที่ 70 การปฏิบัติการโครงการส่งเสริมนิสัยไฟเรียนรู้

3. สรุปการปฏิบัติการใหม่

กลุ่มประสานงานโครงการเป็นผู้ประสานให้ทำกิจกรรมตามโครงการอบรม
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้กรรมการได้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง กรรมการของ
โรงเรียนชุดใหม่เป็นผู้นำชุมชน มีศักยภาพสูงสามารถระดมทรัพยากรได้สะดวกและเป็นผู้ที่มี

ชื่อเสียงสามารถทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการพัฒนาโรงเรียนได้ การปฏิบัติโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศของนักเรียนจะส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดของตนเองเพราะถ้านักเรียนชอบสิ่งใดแล้วจะทำให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีและประสบความสำเร็จ โครงการหลักสูตรท้องถิ่นได้ให้ชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรที่ต้องเป็นหลักสูตรที่เป็นที่ต้องการของนักเรียนและชุมชน และโครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ได้จัดแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาอย่างหลากหลายทั้งเป็นสื่อที่ได้ออกกับนักเรียนได้และสื่อที่พูดไม่ได้

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตใหม่ (re-observing)

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งที่คาดหวังไว้และไม่ได้คาดหวังไว้ ผลความสำเร็จและไม่สำเร็จ ผู้วิจัยมีความไวในทฤษฎีในการตีความปรากฏการณ์ เกณฑ์ในการวัดการเปลี่ยนแปลงได้ปรับปรุงจากขั้นตอนที่ 4 กิจกรรมที่ดำเนินการบรรลุผลอย่างไร ได้ความรู้ใหม่ และเกิดการเรียนรู้ใหม่อะไรบ้าง ในขั้นตอนนี้มีวงจรการปฏิบัติการและการสะท้อนผล คือ ร่วมกันสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตีความปรากฏการณ์ ระบอบองค์ความรู้ใหม่ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลง การตีความปรากฏการณ์และองค์ความรู้ใหม่

1. การประชุมการสังเกตผลใหม่

ที่ประชุมได้ให้ผู้สังเกตผลโครงการที่ไม่ผ่านการประเมินรายงานผลการประเมินในรอบที่ 1 และสรุปถึงข้อดีข้อด้อยของการประเมินในครั้งที่แล้วและปรับปรุงวิธีการประเมินในครั้งนี้ ที่ประชุมเห็นว่าเกณฑ์การวัดที่ระดับ ร้อยละ 80 เหมาะสมแล้วกับความสารถของนักเรียน และร้อยละ 80 ของภาระงานก็เหมาะสมอยู่แล้ว อีกทั้งการประเมินให้ตัวชี้วัดผ่านทั้งหมดจึงถือว่าโครงการนั้นประสบความสำเร็จ ดังนั้นในการวัดความสำเร็จของโครงการจึงใช้เกณฑ์เดิม แต่ที่ประชุมก็ขอให้ประเมินอย่างละเอียดและระมัดระวัง เพราะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญ เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในรอบที่สาม

2. ประเด็นการสังเกตผลใหม่

สำหรับประเด็นที่ใช้ในการวัดความสำเร็จที่ประชุมมีความคิดเห็นที่เราเคยประเมินครั้งหนึ่งแล้วน่าจะยังคงใช้ตัวชี้วัดเดิมเพราะจะได้เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงแม้ว่าจะเปลี่ยนชื่อโครงการใหม่แล้วก็ตามดังตาราง 34

ตารางที่ 34 แสดงโครงการ เป้าหมายและระดับความสำเร็จของโครงการ

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	เกณฑ์ความสำเร็จ โครงการ
4	ส่งเสริมความเป็น เลิศ	1. นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด 2. ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม 3. ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์เป้าหมายได้	ร้อยละ 80 ของ นักเรียนทั้งหมด
7	ส่งเสริมนิสัยใฝ่ เรียนรู้	1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล 2. ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา 3. ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง	ร้อยละ 80 ของ นักเรียนทั้งหมด
12	พัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น	1. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 2. จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง	ร้อยละ 80 ของ ภาระงาน
16	อบรมกรรมการ สถานศึกษาขั้น พื้นฐาน	1. ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ 2. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการ	ร้อยละ 80 ของ ภาระงาน

3. ผลการประเมินความสำเร็จของโครงการ

จากการการประเมินความสำเร็จของโครงการในวงรอบที่สองมีผลการประเมินตามตัวชี้วัดดังต่อไปนี้

โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ

ประเมินโครงการ โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด มีผลการประเมินคือ

ตัวชี้วัดที่ 1 นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิด
รวบยอด ร้อยละ 80

ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล
พิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกผิด ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือก
วิธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมี
ความถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ 82

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์เป้าหมายได้
ร้อยละ 85

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้

ประเมินโครงการ โครงการนี้ มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อย
ละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด มีผลการประเมินคือ

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้ง
คำถามเพื่อหาเหตุผล ร้อยละ 85

ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้ง
ในและนอกสถานศึกษา ร้อยละ 82

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่าง
ถูกต้องด้วยตนเอง ร้อยละ 81

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ประเมินโครงการ โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อย
ละ 80 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ร้อยละ 81 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 2 จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของ
 ผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถ
 เชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง ร้อยละ 80 ของ
 ภาระงาน
 สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

โครงการอบรมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเมินโครงการ โครงการนี้มีเกณฑ์แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ คือ ร้อยละ
 80 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตร
 และกระบวนการเรียนรู้ ร้อยละ 82 ของภาระงาน

ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษา
 รูปแบบสหการร้อยละ 81 ของภาระงาน

สรุปผล โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

4. สรุปการสังเกตผลใหม่

จากผลการประเมินความสำเร็จของโครงการที่ปฏิบัติใหม่ในวงรอบที่สอง สรุปได้

ดังตาราง 35

ตารางที่ 35 แสดงผลการสังเกตผลตามโครงการ

ที่	โครงการ/ กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	สำเร็จ	ไม่ สำเร็จ
4	ส่งเสริมความเป็นเลิศ	1. นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด	✓	
		2. ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล พิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม	✓	
		3. ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์เป้าหมายได้	✓	
7	ส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้	1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล	✓	
		2. ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา	✓	
		3. ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง	✓	
12	พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	1. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	✓	
		2. จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง	✓	
15	อบรมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	1. ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้	✓	
		2. ส่งเสริมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการ	✓	

จากตารางพบว่าโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ โครงการส่งเสริมนิสัยเรียนรู้ โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และโครงการอบรมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประสบความสำเร็จทุกโครงการ และทุกตัวชี้วัดผ่านเกณฑ์การประเมิน

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (re-reflecting)

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีบทบาทของผู้มีส่วนร่วม เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล เนื่องจากผู้ร่วมวิจัยมีประสบการณ์ในการสะท้อนผลในรอบแรกแล้ว

ในรอบที่ 2 นี้ผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วมจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ มีการวิพากษ์เพื่อการปรับปรุงประเด็นการสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วิพากษ์เพื่อจัดลำดับความสำคัญที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจของครูและผู้บริหาร วิพากษ์จัดหมวดหมู่ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป รวมประเด็นข้อคิดเห็นความรู้สึกลึกต่างๆ ทั้งพอใจและไม่พึงพอใจโดยไม่ละทิ้งประเด็นใด ประเด็นหนึ่งเพื่อความสมบูรณ์และความเป็นจริงของรายงานการวิจัย ผู้วิจัยอำนวยความสะดวกโดยการรวบรวมบันทึกการสะท้อนผลตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการวิจัยเพื่อนำไปสังเคราะห์แล้วจัดทำเป็นเอกสารเพื่อนำมาร่วมกันเติมเต็มต่อไป ขั้นตอนนี้มีการปฏิบัติ คือ ร่วมกันสรุปผลการดำเนินการ ผลการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะโดยผู้วิจัยสังเคราะห์และจัดทำเอกสาร

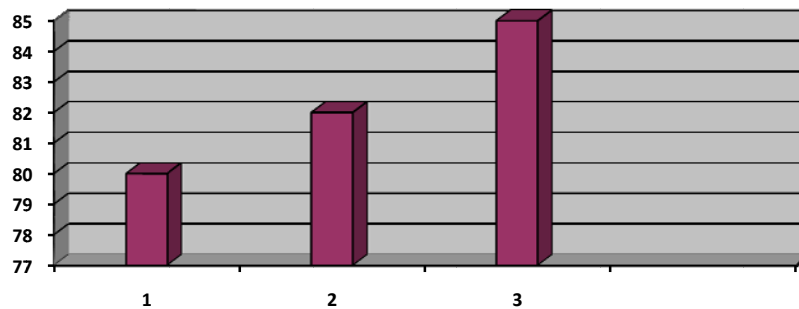
1. การประชุมการสะท้อนผลใหม่

ผู้ร่วมวิจัยได้ประชุมกันเพื่อสะท้อนผลของขั้นตอนการสังเกตโดยกลุ่มที่ได้ทำการสังเกตรายงานที่ประชุมตามที่แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายให้ไปสังเกตผลมา กลุ่มโคกดินแดง รายงานผลการสังเกตในโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ กลุ่มโคกดินดำ รายงานผลการสังเกตโครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ กลุ่มโคกดินดำ รายงานผลการสังเกตโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ส่วนกลุ่มโคกดินเหนียว รายงานผลการสังเกตโครงการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วที่ประชุมแสดงความคิดเห็นในผลของการสังเกตผลนั้น ว่าทำไมแต่ละกิจกรรมจึงประสบความสำเร็จ มีอะไรที่ไม่สำเร็จบ้าง เพราะเหตุใด มีการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้วิจัยทั้งด้านความคิด ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมวิจัย แสดงความคิดเห็นในปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น การเรียนรู้และมีความรู้ใหม่อะไรบ้างที่เกิดขึ้น

2. การสะท้อนผลในรอบที่ 2

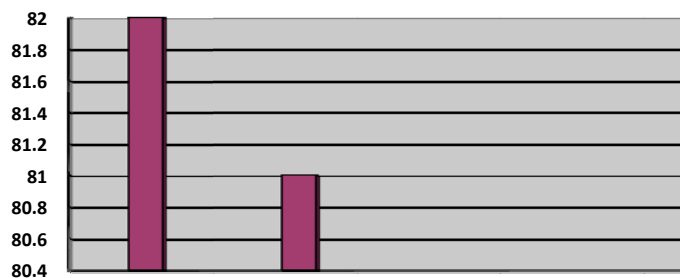
จากการรายงานการสะท้อนผลของกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายโดยแสดงเป็นแผนภูมิแสดงความสำเร็จในแต่ละโครงการเพื่ออธิบายให้เห็นภาพชัดเจนดังนี้

โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ จากการรายงานของกลุ่มโคกดินแดงจะเห็นว่าโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศประสบความสำเร็จเพราะครูจัดกิจกรรมทำให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ตามที่ตนเองมีความต้องการ ตรงกับความสามารถของตนเอง โดยการประสานกับผู้ปกครองให้ดูแลการเรียนเพิ่มเติมที่บ้านของนักเรียน ฝ่ายอำนวยการในโรงเรียนก็สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ งานบริการจัดอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรม คณะกรรมการฝ่ายวิชาการกำหนดเข้าค่ายต่างๆ ทำให้นักเรียนเกิดความคิดเปรียบเทียบ ความคิดรวบยอดเป็นต้น เมื่อมีการประเมินจึงมีผลสำเร็จดังภาพ 71

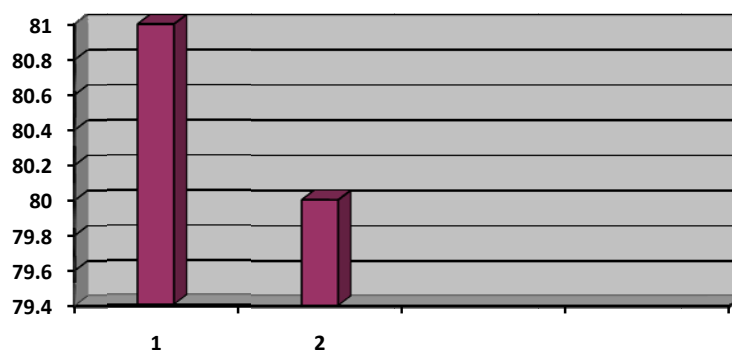
ภาพที่ 71 แสดงผลการประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ

โครงการส่งเสริมนิสัยไฟเรียนรู้ กลุ่มโคกดินดำรายงานว่าการนี้ประสบความสำเร็จทุกตัวชี้วัดเพราะโรงเรียนโดยการดำเนินการของกลุ่มประสานงาน กลุ่มปฏิบัติการ กลุ่มสนับสนุนและกลุ่มที่ปรึกษาให้ความสำคัญร่วมกันปฏิบัติทำให้เกิดผลสำเร็จในโครงการนี้ ดังภาพที่ 72

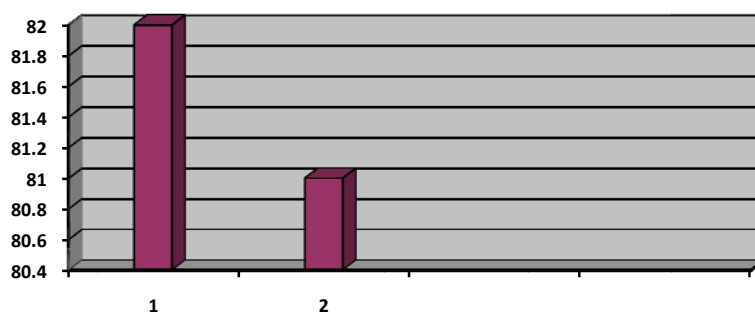
ภาพที่ 72 แสดงผลการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยไฟเรียนรู้

โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มโคกดินดำได้รายงานการสังเกตพบว่าการนี้เมื่อประเมินแล้วผ่านการประเมินทุกตัวชี้วัดเป็นผลมาจากการเพิ่มความสนใจของชุมชน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ขั้นตอนการสำรวจความต้องการ การวางแผน การลงมือปฏิบัติจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จัดทำเป็นหลักสูตรขึ้นมา แม้ว่าจะเริ่มต้นทำเพียงกลุ่มสาระเดียวก็เป็นการเริ่มต้นที่ดี การอนุมัติหลักสูตรเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีการสอบถามว่าหลักสูตรนี้ต้องเปลี่ยนทุกปีหรือไม่ เขาทำกันอย่างไร และจะมีผลต่อนักเรียนอย่างไร ก่อนที่จะลงนามเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ โดยมีผลการประเมินดังภาพที่ 73

ภาพที่ 73 ผลการประเมินโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

โครงการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มโคกดินเหนียวได้รายงานการสังเกตผลว่าโครงการนี้สำเร็จในทุกตัวชี้วัดเพราะได้มีการปรับเปลี่ยนตัวของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยได้เชิญผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงกับโรงเรียน มีชื่อเสียงและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนโดยเฉพาะการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โดยมีประธานคณะกรรมการคือ นายมนต์ชัย ศรีวิไลลักษณ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น นายภาณุวัฒน์ พงษ์สมบัติ นายกเทศมนตรีตำบลลำน้ำพอง เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทำให้คณะกรรมการมีความเข้มแข็ง โรงเรียนแห่งนี้ดำเนินการจัดการศึกษาโดยการกำกับดูแลจากคณะกรรมการชุดนี้เป็นหลัก โครงการนี้จึงเป็นการเสริมแรงให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการได้ถูกต้องตามระเบียบการปฏิบัติ ผลการประเมินโครงการดังภาพ 74

ภาพที่ 74 แสดงผลการประเมินโครงการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การสรุปผลการสะท้อนผล

จากผลการประเมินโครงการสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในระดับตัวบุคคลและระดับกลุ่มดังนี้

3.1 การเปลี่ยนแปลงระดับบุคคล

1) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีการตกลงกันในการกำหนดประเด็นการสังเกตผล เกณฑ์ความสำเร็จและการร่วมกันประเมินผลที่เกิดจากโครงการ มีการร่วมมือกันในการสังเกตผล โดยช่วยเหลือกันคิดประเด็นการสังเกต ระดับความสำเร็จและช่วยกันสังเกตผล

2) ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความเข้าใจในวิธีการสังเกตผลจากการปฏิบัติโครงการที่มีการวางแผนไว้และมีการปรึกษา มีการแสดงความคิดเห็นในการสังเกตผล ทุกคนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันโดยการแบ่งงานกันทำตามความสามารถของตนเอง

3) ผู้ร่วมวิจัยทุกคนคำนึงถึงความสำเร็จร่วมกันมีการเรียนรู้โดยวิธีการพูดคุย และแสดงความคิดเห็นจากมุมมองของตนเอง ทุกคนเกิดความพึงพอใจร่วมกันในการสังเกตผลจนการสังเกตผลดำเนินการได้

4) ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในการประเมินโดยการสังเกตผล และมีความรับผิดชอบร่วมกันจากผลของการสังเกตผล ทุกคนมีความรู้สึกถึงพลังในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมมือกันโดยการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ คน

3.2 การเปลี่ยนแปลงในระดับกลุ่มบุคคล

1) กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน หลังจากการลงมือทำตามโครงการในขั้นตอนการสังเกตผล บุคลากรในโรงเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญในการประเมินผลการปฏิบัติการตามโครงการ มีการประเมินตามตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการร่วมกัน มีการช่วยเหลือกันตามความสามารถของตนเองในการสังเกตผล ร่วมกันปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหาระหว่างการสังเกตผล มีการต่อรองกันเมื่อมีความคิดไม่ตรงกัน มีพันธะร่วมกันในการทำงาน มีความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกัน ร่วมกันชื่นชมในความสำเร็จของโครงการและร่วมกันตระหนักถึงผลที่ไม่สำเร็จของโครงการร่วมกัน

2) กลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชนหลักจากการลงมือทำตามขั้นตอนการสังเกตผลแล้ว กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจในขั้นตอนวิธีการปฏิบัติการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในสำคัญของการสังเกตผลของโครงการ ยินดีให้ความร่วมมือตามศักยภาพของตนเอง มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของโรงเรียน มองเห็นแนวทางในการช่วยเหลือโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3) กลุ่มอาชีพ หลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนนี้ ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มอาชีพมีความเข้าใจในการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน เข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จและไม่สำเร็จของโครงการ ต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของโครงการ พึงพอใจในการเข้าร่วมปฏิบัติการตามโครงการในครั้งต่อไป

4) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน หลังจากการลงมือปฏิบัติการตามโครงการกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนเข้าใจการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จและไม่สำเร็จของโครงการที่มีผลต่อบุตรหลานของตนเอง มีความรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนในการปฏิบัติการตามโครงการ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติการตามโครงการ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของโครงการและมีความยินดีที่ความร่วมมือในการปฏิบัติการร่วมกันในครั้งต่อไป

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion)

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีบทบาทของนักรายงานข้อมูลอย่างเป็นระบบและน่าสนใจ ตามแนวคิดของ James, Millenkiewicz & Bucknum (2008) การสรุปผลการวิจัยจะเป็นการนำเสนอการปฏิบัติจริงทั้งสองวงจรรอบ จำนวน 10 ขั้นตอน นำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเล่าเรื่อง (story telling) ตามความเป็นจริงและเป็นกลาง (factual and neutral manner) ของแต่ละขั้นตอน ตามแนวคิดของ วิโรจน์ สารัตนะ(2553) คือ 1) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 10 ขั้นตอน 2)สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเล่าเรื่อง(story telling) ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ ดังต่อไปนี้

ในวันที่ 7 กันยายน 2554 ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมประชุมเพื่อสรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมคือ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน คณะครู ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน โดยเริ่มประชุมประชุม เวลา 9.00 น.โดยประธานกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ นายมนต์ชัย ศรีวิไลลักษณ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้นำเสนอการสรุปรายงานการวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในหัวข้อที่ 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ บรรยายการสรุปผล ดังภาพที่ 75

ภาพที่ 75 การประชุมขั้นสรุปผล

2. สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

จากการปฏิบัติในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2553 ถึง วันที่ 10 กันยายน 2554 มีเหตุการณ์ที่เกิดในการปฏิบัติการครั้งนี้ 10 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ(preparing) ผู้วิจัยได้เริ่มต้นขั้นตอนนี้โดยการสร้างความคุ้นเคย กับผู้ร่วมวิจัย เริ่มจากวันที่ 1 พฤศจิกายน 2553 โดยการเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มที่เป็นบุคลากรในโรงเรียน ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2553 พบกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2553 พบกลุ่มอาชีพ ที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ระหว่างทำงานร่วมกันในวันที่ 5 และ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2553 พบกับกลุ่มผู้ปกครอง จำนวน 12 คน โดยการเดินทางไปพบที่บ้าน จำนวน 9 หมู่บ้าน ในอำเภอน้ำพองและอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันที่ 10 ถึงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2553 นอกจากเป็นการสร้างความคุ้นเคยแล้วยังเป็นสำรวจพื้นที่ที่ทำการวิจัยและสำรวจข้อมูลของผู้ร่วมวิจัย ความพร้อมในการเข้าร่วมวิจัย การกำหนดเวลาเพื่อให้เหมาะสมในการประชุมร่วมกันเพื่อเตรียมการทำการวิจัย และพูดคุยถึงความรู้และประสบการณ์ของผู้ร่วมวิจัย แล้วจึงกำหนดให้มีการประชุมเพื่อเตรียมการ ในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2553 ในวันที่มีการประชุมเตรียมการ มีผู้เข้าร่วมประชุมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ จำนวน 26 คน จากที่กำหนดไว้ จำนวน 40 คน ผลที่ได้ในขั้นตอนนี้คือ ตารางปฏิบัติงาน หรือ time frame กติกาในการทำงานร่วมกันและแผนที่เขตพื้นที่บริการของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน(planning) ผู้วิจัยอำนวยความสะดวกในการแสวงหาข้อมูลโดยการเดินทางไปพบผู้ก่อตั้งโรงเรียนเพื่อสัมภาษณ์ ที่โรงเรียนสิทธราชเดชโชชัย อำเภอมือทองจังหวัดขอนแก่น ในวันที่ 3 ธันวาคม 2553 แล้วจัดประชุมขั้นตอนวางแผนในวันที่ 6 ธันวาคม 2553

มีการระดมความคิดโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม แบ่งกลุ่มทำงานเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มโคกดินแดง กลุ่มโคกดินคำ กลุ่มโคกดินดีและกลุ่มโคกดินเหนียว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงถึง สภาพปัญหา สภาพปัจจุบัน และความคาดหวัง แล้วช่วยกันจัดกลุ่มข้อมูลนำไปสู่การจัดทำโครงการ(action plan) เพื่อตอบสนองความคาดหวัง จำนวน 16 โครงการ โดยผู้ร่วมวิจัยแบ่งกลุ่มโครงการออกเป็น กลุ่มโครงการส่งเสริมความคาดหวัง 9 โครงการ โครงการสนับสนุน 6 โครงการ และโครงการสร้างความเข้มแข็ง 1 โครงการ จากนั้นได้ช่วยกันเขียนโครงการและสรรหาผู้รับผิดชอบโครงการ ประชุมปรึกษาเพื่อกำหนดเป้าหมายด้านผลผลิตและงบประมาณ ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือ โครงการ 16 โครงการ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ(action) ผู้ร่วมวิจัยกำหนดให้มีการประชุมก่อนการปฏิบัติการ ในวันที่ 12 ธันวาคม 2553 โดยแบ่งกลุ่มกันตามบทบาทและหน้าที่เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มประสานงาน กลุ่มปฏิบัติการ กลุ่มสนับสนุนและกลุ่มที่ปรึกษา สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันปฏิบัติการในแต่ละโครงการในหน้าที่ที่แตกต่างกัน บางโครงการอาจจะอยู่ในกลุ่มประสานงาน บางครั้งอาจจะอยู่ในกลุ่มปฏิบัติการ บางโครงการจะอยู่ในกลุ่มสนับสนุน และบางโครงการอาจจะอยู่ในกลุ่มที่ปรึกษา ในการปฏิบัติการอาจจะมีบทบาททั้งผู้ประสานงาน ผู้ปฏิบัติการ ผู้สนับสนุน และที่ปรึกษาในคราวเดียวกันก็ได้ ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดได้ทำการปฏิบัติตามโครงการทั้งหมดจนเสร็จสิ้นและมีการบันทึกการสังเกตผลไปด้วยก็ได้ โดยแบ่งหน้าที่ ให้กลุ่มโคกดินแดงสังเกตผลในโครงการที่ 1 ถึงโครงการที่ 4 กลุ่มโคกดินคำสังเกตผลในโครงการที่ 5 ถึงโครงการที่ 8 กลุ่มโคกดินดี สังเกตผลในโครงการที่ 9 ถึงโครงการที่ 12 และกลุ่มโคกดินเหนียวสังเกตผลในโครงการที่ 13 ถึงโครงการที่ 16 ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือ รายงานการปฏิบัติการโครงการ 16 โครงการ

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันประชุมเพื่อแบ่งกลุ่มกันทำงาน ในวันที่ 20 มีนาคม 2554 เพื่อสังเกตผลเป็น 4 กลุ่มและแบ่งโครงการเพื่อทำการสังเกตผล กลุ่มละ 4 โครงการ ผู้ร่วมวิจัยได้ช่วยกันทำเครื่องเพื่อวัดผลการปฏิบัติการตามแนวคิดของผู้วิจัยนำเสนอ โดยแบ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ช่วยกันกำหนดเกณฑ์การวัดทั้งที่เป็น การวัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ช่วยกันกำหนดเป้าหมายของแต่ละโครงการเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ มีการตั้งเกณฑ์ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน แล้วทำการสังเกตผล และรายงานผลการปฏิบัติทั้งที่เป็นปฏิบัติการ การวัดความสำเร็จโครงการ การบันทึกภาคสนาม และผลจากการสังเกต ผลการสังเกตผลมีโครงการที่ผ่านการประเมิน 12 โครงการและไม่ผ่านการประเมิน 4 โครงการ ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือ รายงานการสังเกตผลโครงการ 16 โครงการ

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (reflecting) มีการประชุมเพื่อสะท้อนผลในวันที่ 27 มีนาคม 2554 เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติการวิจัยเป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมวิจัยแสดงความรู้สึกที่เกิดจากการปฏิบัติการโดยผู้วิจัยเสนอกรอบที่จะสะท้อนความรู้สึกที่เกี่ยวกับ กระบวนการที่ผู้ร่วมวิจัยใช้เพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน วิธีการเรียนรู้ข้อมูลซึ่งกันและกันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย พันธะสัญญาที่เกิดขึ้นหลังจากร่วมกันทำงาน และความรู้ที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือกันทำงาน และสะท้อนถึงความสำเร็จ ไม่สำเร็จของโครงการ สิ่งที่คาดหวังและไม่คาดหวังในการปฏิบัติโครงการ ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือ การเรียนรู้ของผู้ปฏิบัติการวิจัยและโครงการที่ยังไม่สำเร็จที่ต้องดำเนินการในวงรอบต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (re-planning) ปฏิบัติในช่วงเดือนมิถุนายน – เดือนสิงหาคม 2554 เป็นขั้นตอนที่ทำเหมือนกับขั้นตอนที่ 2 แต่ก่อนที่จะวางแผนใหม่คณะกรรมการสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนจะเดินทางไปทัศนศึกษาก่อน โดยคณะกรรมการสถานศึกษาจะประชุมเชิงปฏิบัติการที่ศาลาประชาคม จังหวัดขอนแก่น และไปอบรมเชิงปฏิบัติการที่โรงแรมริเวอร์ไซด์ กรุงเทพมหานคร เพื่อได้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนคณะบุคลากรในโรงเรียนจะไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น จึงมาประชุมเพื่อวิเคราะห์ปัญหาแล้วจึงทำโครงการใหม่เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นในขั้นตอนนี้โรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนคณะกรรมการสถานศึกษาใหม่เพื่อให้การทำงานของกรรมการสถานศึกษามีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และการปฏิบัติการในแต่ละโครงการให้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นมาช่วยเหลือเป็นการประสานพลังให้เกิดผลสำเร็จมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (re-acting) ปฏิบัติในช่วงเดือนมิถุนายน – เดือนสิงหาคม 2554 เป็นขั้นตอนที่คล้ายกับขั้นตอนที่ 3 คือ มีการประชุมก่อนการปฏิบัติการเพื่อเตรียมก่อนที่ผู้รับชอบกลุ่มเดิมปฏิบัติตามโครงการและประเมินสรุปการปฏิบัติการตามโครงการ ในการปฏิบัติการในครั้งนี้ได้เพิ่มการประสานการปฏิบัติการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้นตามหลักการประสานพลัง คือ มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้และทรัพยากร การบูรณาการและการร่วมมือกัน

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (re-observing) ปฏิบัติในช่วงเดือนมิถุนายน – เดือนสิงหาคม 2554 เป็นขั้นตอนการสังเกตผลการปฏิบัติการจำนวน 4 โครงการที่ไม่ผ่านการประเมินในการปฏิบัติการในวงรอบแรกโดยผู้รับผิดชอบกลุ่มเดิมในวงรอบที่ 1 การสังเกตในครั้งนี้ใช้เกณฑ์ความสำเร็จเดิมและตัวชี้วัดเดิม เพียงแต่เปลี่ยนชื่อโครงการให้เหมาะกับการพัฒนาของการจัดการศึกษาตามที่ได้ไปประชุมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงานมา ผลที่ได้จะนำเสนอเพื่อเปรียบเทียบกับผลการสังเกตจากวงรอบที่ 1 เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (re-reflecting) เป็นการดำเนินการเหมือนกับขั้นตอนที่ 5 โดยมีการปฏิบัติการสะท้อนความคิดเห็นจากการปฏิบัติการและการสังเกตผล โดยเริ่มต้นจากการรายงานของกลุ่มที่สังเกตผลการปฏิบัติการ มีการสะท้อนผลความสำเร็จของโครงการเป็นกราฟแสดงถึงการพัฒนาในการสะท้อนผลมีการอธิบายผลที่เกิดความสำเร็จที่เกิดจากการร่วมมือของหน่วยงานหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการคัดเลือกบุคคลที่มีพลังความสามารถมาเสริมความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาประสานพลังกันทำให้เกิดความสำเร็จขึ้นมาได้

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการในวันที่ 7 กันยายน 2554 เพื่อสรุปผลการวิจัยตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 9 การถอดบทเรียน การแสดงข้อมูลสถิติ ภาพถ่าย เอกสารผลการดำเนินการที่ผ่านมา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การเรียนรู้และองค์ความรู้จากการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่มีการสรุปผล คือ 1) สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 10 ขั้นตอน 2) การเปลี่ยนแปลงที่เป็น การเรียนรู้และความรู้ใหม่

3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการปฏิบัติจริง

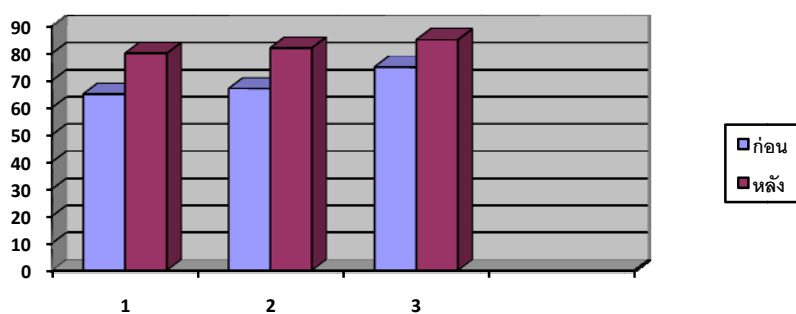
จากผลการประชุมในวันที่ 7 กันยายน 2554 ณ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ในขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล ระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้สรุปข้อที่เกี่ยวกับการประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวังปรากฏผลดังนี้

3.1 การเปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวัง

ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในประเด็นความคาดหวังของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ที่ร่วมกันทำเกณฑ์ความสำเร็จของโครงการ เมื่อดำเนินการปฏิบัติการแล้ว จำนวน 16 โครงการ ที่เรียกรวมกันว่า 9 ส่งเสริม 6 สนับสนุน 1 เข้มแข็ง ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง จำนวน 12 โครงการ คือ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โครงการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ โครงการส่งเสริมสุขภาพ โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย โครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา โครงการส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน โครงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน โครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา และโครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนอีก 4 โครงการแม้ว่าจะไม่ผ่านการประเมินการปฏิบัติการในรอบแรก แต่ผู้ร่วมวิจัยได้มีการพัฒนาโดยใช้หลักการประสานพลัง ที่มีการขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดในการสนับสนุนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ ส่วนโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและโครงการอบรมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

มีการปรับเปลี่ยนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความเหมาะสมทำให้มีความเข้มแข็งขึ้น ทำให้โครงการที่ไม่ผ่านการประเมินในการปฏิบัติการในรอบแรก ผ่านการประเมินหลังจากการปฏิบัติการใหม่ ดังนี้

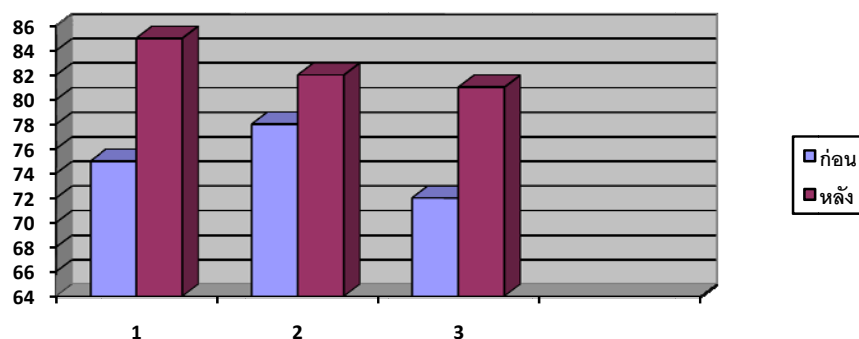
โครงการ ส่งเสริมความเป็นเลิศ มี 3 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติในรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด ร้อยละ 65 ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล พิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกรูปแบบและมีปฏิภาณ ในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ 67 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์เป้าหมายได้ ร้อยละ 75 เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด ร้อยละ 80 ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล พิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกรูปแบบและมีปฏิภาณ ในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ 82 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์เป้าหมายได้ ร้อยละ 85 ดังภาพที่ 76

ภาพที่ 76 โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ

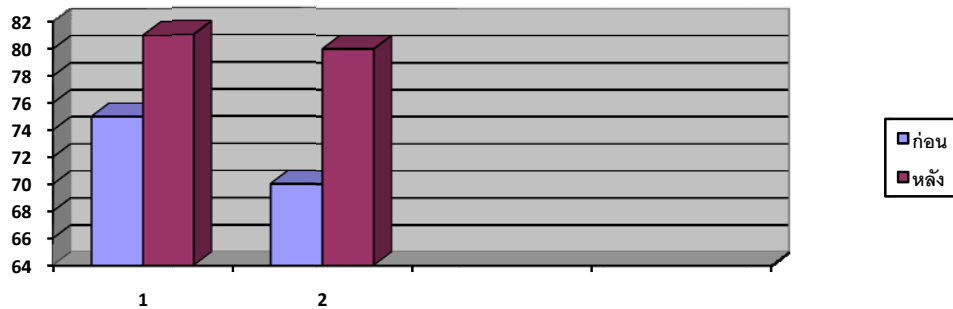
โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ มี 3 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติในรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล ร้อยละ 75 ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ร้อยละ 78 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง ร้อยละ 72 เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่

คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถาม เพื่อหาเหตุผล ร้อยละ 85 ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และ สื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ร้อยละ 82 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการ เรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง ร้อยละ 81 ดังภาพที่ 77

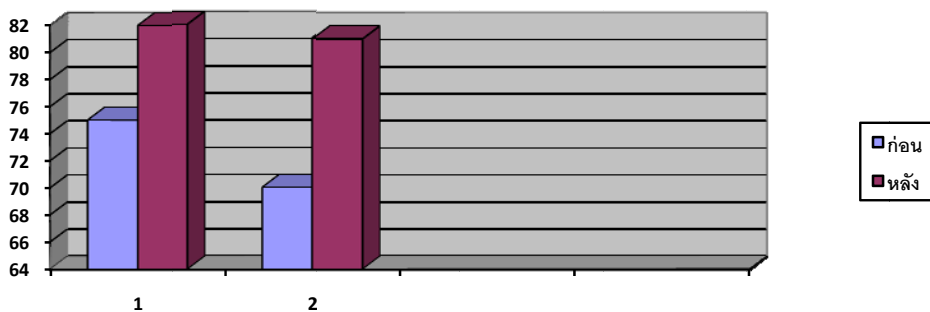
ภาพที่ 77 โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้

โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มี 2 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติใน วงรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ ของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ร้อยละ 75 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 จัดแนวการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง ร้อยละ 70 ของภาระงาน เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในวงรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการ เปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความ ต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ร้อยละ 81 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 จัดแนว การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง ร้อยละ 80 ของภาระงาน ดังภาพที่ 78

ภาพที่ 78 โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

โครงการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 2 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติในรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ร้อยละ 75 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการร้อยละ 70 ของภาระงาน เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ร้อยละ 82 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการร้อยละ 81 ของภาระงาน ดังภาพที่ 79

ภาพที่ 79 โครงการอบรมคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง

การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังจากการวิจัยในครั้งนี้ เกิดขึ้นใน 2 ระดับแรกก่อนคือระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโรงเรียนและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องโดยอธิบายเป็นแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติได้ ดังนี้

1. ระดับบุคคล

ก่อนการดำเนินการวิจัย ผู้ร่วมวิจัยไม่มีความรู้ในการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้งด้านวิธีการวิจัยและเนื้อหาการวิจัย รวมทั้งไม่มีความรู้ในการเริ่มต้นทำวิจัย เมื่อได้ร่วมกันทำวิจัยจึงค่อย ๆ เกิดความรู้ขึ้นมาตามขั้นตอนต่าง ๆ หลังจากการปฏิบัติการในแต่ละขั้นตอนผู้วิจัยเป็นผู้นำความรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปสู่ผู้ร่วมวิจัยที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลดังนี้

1.1 ขั้นตอนเตรียมการ

หลังจากการปฏิบัติการในขั้นเตรียมการผู้วิจัยเป็นผู้นำความรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปสู่ผู้ร่วมวิจัยที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลดังนี้

1) มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย ในการประชุมในครั้งนี้มีผู้แสดงความคิดเห็นที่หลากหลายตั้งแต่การเริ่มพบปะกับผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มต่าง ๆ มีการรับฟังความคิดเห็นมากขึ้น จากร่วมประชุมกัน นอกจากที่จะแสดงความคิดเห็นให้ผู้อื่นรับรู้แล้วยังเรียนรู้การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการซักถามโต้ตอบระหว่างการประชุมเป็นวิธีการ เพื่อให้เกิดความถูกต้องและปรับแนวคิดให้ตรงกันจนสามารถทำให้การประชุมเป็นไปอย่างราบรื่น มีการสังเกตเพื่อการเรียนรู้ โดยสังเกตจากพฤติกรรมตั้งแต่เริ่มต้นที่ผู้ร่วมวิจัยยังไม่มั่นใจในสถานะของตนเองจึงไม่ค่อยกล้าแสดงออกในตอนแรก เมื่อได้พูดคุยกันไประยะหนึ่งแล้วจึงมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น

2) การได้ลงปฏิบัติ ในการประชุมได้มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย มีผู้เข้าร่วมประชุมหลายคนได้แสดงบทบาทของตนเองแสดงออกมา เช่น ความเป็นแม่ ความเป็นพ่อ ความเป็นผู้นำและความเป็นครูออกมา ทำให้มีความรู้สึกว่าได้มีเวทีในการทดลองปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้มีการได้ลงมือปฏิบัติจริง จากการที่ผู้วิจัยได้นำความรู้จากทฤษฎีที่ตนเองได้ศึกษา ค้นคว้ามาสู่ผู้ร่วมวิจัยทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นแล้วทุกคนก็ร่วมกันลงมือปฏิบัติการจริงๆ ทำให้เกิดทักษะต่างๆมากมายที่เป็นประโยชน์ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

3) เกิดทักษะการคิด ตั้งแต่การคิดเปรียบเทียบ การคิดไตร่ตรอง การคิดวิเคราะห์และการคิดสังเคราะห์ โดยเริ่มจากการได้พิจารณาร่วมกันในการปฏิบัติการของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ใช้ความคิดร่วมกัน เปรียบเทียบข้อดี ข้อด้อย การเสนอข้อเสนอนะที่ที่เป็นประโยชน์และช่วยกันเติมเต็มส่วนที่ขาด และทุกคนสามารถออกความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา แล้วทุกคนก็คิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันในการหาคำตอบร่วมกัน

4) มีการจดบันทึก ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้รับมอบสมุดเพื่อจดบันทึกงานของตนเอง ทั้งเป็นกำหนดการทำงาน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งการบันทึกสิ่งที่พบเห็นและความรู้สึกในขณะนั้น มีการจดบันทึกความรู้สึกหลังจากการพูดคุยกันระหว่างที่มีการปฏิบัติการเพื่อแสดงให้เห็นผู้อื่นรับทราบหลังการปฏิบัติ เป็นการสะท้อนผลจากความรู้สึกภายในของตนเองออกมา ขณะเดียวกันก็ได้รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งจะมีผลต่อการทำงานร่วมกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

5) เกิดความเชื่อและความศรัทธาในตนเอง หลักจากการแสดงความคิดเห็น ผู้ร่วมวิจัยเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นความสำคัญของตนเอง เกิดความรับผิดชอบ เมื่อผู้ร่วมวิจัยได้แสดงออกโดยการแสดงความคิดเห็น การคิดร่วมกัน ตัดสินปัญหาร่วมกับผู้ร่วมวิจัยคนอื่นแล้วจึงเห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน มีส่วนร่วมในการวิจัยจึงเกิดความรับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ สุดท้ายจึงเกิดพลังในตนเอง เมื่อผู้วิจัยเกิดความศรัทธา ความรับผิดชอบแล้ว จึงเกิดความต้องการให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้น จึงแสดงพลังของตนเองออกมา โดยการแสดงความคิดเห็นและพยายามตัดสินใจในแนวทางที่ถูกต้องร่วมกับผู้อื่น

1.2 ขั้นตอนวางแผน

หลังจากประชุมเชิงปฏิบัติการในขั้นตอนการวางแผน มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1) มีการระดมความคิดจากการปฏิบัติการขั้นตอนการวางแผน ทำให้แต่ละคนเรียนรู้การเสนอความคิดเพื่อนำมารวมกันทำให้เกิดภาพของความคิดรวมของที่ประชุม นำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหา และมีการนำปัญหามารวมกันแล้วจัดกลุ่มแยกประเด็นปัญหาที่เหมือนกันจะนำมารวมกันและช่วยกันตั้งหัวข้อที่เป็นการเรียนรู้ในการจัดการข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการปฏิบัติเช่นนี้ทำให้แต่ละคนมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาโดยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนเมื่อได้ประเด็นปัญหาแล้ว จะมีการใช้ความคิดในการลำดับความจำเป็นในการแก้ไขก่อนหลังเพราะปัญหาทุกอย่างไม่สามารถแก้ไขได้ในคราวเดียว

2) การคิดวิธีการแก้ปัญหามือได้ข้อปัญหาแล้วแต่ละคนจะได้เรียนรู้ช่วยกันคิดแก้ไขโดยใช้โครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหามีการร่วมกัน การเขียนโครงการผู้ร่วมวิจัยบางคนไม่เคยรู้จักการเขียนโครงการมาก่อนสามารถเรียนรู้องค์ประกอบของโครงการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนการวางแผนการทำกิจกรรมการปฏิบัติการในโครงการ จะมีกิจกรรมให้ปฏิบัติ ดังนั้นจึงมีการวางแผนการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ

3) เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เมื่อแต่ละคนได้ปฏิบัติการตลอดขั้นตอนการวางแผนแล้ว จะมีความรู้สึกที่ตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหา เกิดความรับผิดชอบ มีความพึงพอใจเมื่อปัญหาต่าง ๆ ที่ช่วยกันระดมความคิดกันมาแล้ว มีแนวทางการแก้ไข มีผลผลิตที่แสดงถึงความสำเร็จและคาดว่าจะได้รับผลดีจากการลงมือปฏิบัติ ผู้ร่วมวิจัยทุกคนจึงมีความพึงพอใจในการปฏิบัติการในครั้งนี้

1.3 ขั้นตอนการปฏิบัติการ

หลังการดำเนินการในขั้นตอนการปฏิบัติการได้พบการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล ดังนี้

1) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีการตกลงกันในการปฏิบัติการโดยการปฏิบัติกับนักเรียนผู้วิจัยที่เป็นกลุ่มของบุคลากรในโรงเรียนจะใช้วิธีการของตนเองและช่วยเหลือกันเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติ มีการร่วมมือกันในการปฏิบัติการโดยช่วยเหลือกันในทุกโครงการจนประสบความสำเร็จทุกโครงการ

2) ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความเข้าใจในวิธีการลงมือปฏิบัติการตามโครงการที่มีการวางแผนไว้และมีการปรึกษา ต่อรอง เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกันจนสามารถทำให้โครงการบรรลุผล ทุกคนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันโดยการแบ่งงานกันทำตามความสามารถของตนเอง

3) ผู้ร่วมวิจัยทุกคนคำนึงถึงความสำเร็จร่วมกันมีการเรียนรู้โดยวิธีการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นจากมุมมองของตนเอง ทุกคนเกิดความพึงพอใจร่วมกันในการปฏิบัติการจนประสบความสำเร็จ ทุกคนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของของความสำเร็จที่ทุกคนได้ปฏิบัติการร่วมกัน

4) ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความรู้สึกถึงพลังในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมมือกันโดยการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ คน การวัดความสำเร็จของกิจกรรมและโครงการ การปฏิบัติการในโครงการต้องมีเป้าหมายความสำเร็จ ดังนั้นต้องมีการวัดความสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในโครงการเดิมหรือต้องมีการปรับปรุงทำโครงการใหม่ต่อไป

1.4 ขั้นสังเกตผล

หลังการดำเนินการในขั้นตอนการสังเกตผลได้พบการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่มบุคคล ดังนี้

1) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีการตกลงกันในการกำหนดประเด็นการสังเกตผล เกณฑ์ความสำเร็จและการร่วมกันประเมินผลที่เกิดจากโครงการ มีการร่วมมือกันในการสังเกตผล โดยช่วยเหลือกันคิดประเด็นการสังเกต ระดับความสำเร็จและช่วยกันสังเกตผล

2) ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความเข้าใจในวิธีการสังเกตผลจากการปฏิบัติโครงการที่มีการวางแผนไว้และมีการปรึกษา มีการแสดงความคิดเห็นในการสังเกตผล ทุกคนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันโดยการแบ่งงานกันทำตามความสามารถของตนเอง

3) ผู้ร่วมวิจัยทุกคนคำนึงถึงความสำเร็จร่วมกันมีการเรียนรู้โดยวิธีการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นจากมุมมองของตนเองผู้ร่วมวิจัยทุกคนเกิดความพึงพอใจร่วมกันในการสังเกตผลจนการสังเกตผลดำเนินการได้

4) ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในการประเมินโดยการสังเกตผล และมีความรับผิดชอบร่วมกันจากผลของการสังเกตผล ทุกคนมีความรู้สึกถึงพลังในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมมือกันโดยการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ คน

2. ระดับกลุ่มบุคคล

ก่อนดำเนินการวิจัย กลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนไม่มีความต้องการในการแสวงหาความรู้ความจริงด้วยวิธีการวิจัย ทำหน้าที่เฉพาะในงานของตนเอง เมื่อได้มาร่วมกันดำเนินการวิจัยจึงเกิดความรู้ ความเข้าใจการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการวิจัยตามขั้นตอนต่อไป

2.1 ขั้นตอนเตรียมการ

หลังการปฏิบัติการในขั้นเตรียมการผู้วิจัยเป็นผู้นำความรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปสู่ผู้ร่วมวิจัยที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับกลุ่มบุคคลดังนี้

1) **กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน** เกิดความต้องการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม เมื่อกลุ่มบุคลากรในโรงเรียนได้พบปะกับผู้ร่วมวิจัยกลุ่มต่าง ๆ แล้ว จากก่อนการปฏิบัติการที่การทำงานของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวกับโรงเรียนต่างทำงานกันตามหน้าที่ แต่เมื่อได้มาประชุมร่วมกันแล้วต่างก็มีความคิดเห็นว่าการได้มาประชุมกันเป็นการทำความเข้าใจกันได้อย่างดีและคิดว่าสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย เกิดการทำงานเป็นทีม จากการประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หลายคนหลายความความคิดเห็นเมื่อมีการทำงาน มีข้อตกลงเป็นกติกากันเหมือนกับการได้ทำงานกันเป็นทีม ทุกคนทำตามหน้าที่ของตนเองต่างช่วยกันทำงานตามบทบาทของตนเอง เกิดการประสานงานกัน การประชุมเชิงปฏิบัติการของคนที่มาจากกลุ่มต่างๆ แต่ละกลุ่มก็มีความคิดที่เปรียบเหมือนต้นทุน เมื่อนำมารวมกันแล้วก็จะเกิดการทำงานร่วมกัน เมื่อได้ใช้ส่วนที่ดีของแต่ละกลุ่มมารวมกันแล้วก็จะเกิดผล แต่กว่าการทำงานเพียงลำพังฝ่ายเดียว

2) **กลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน** เกิดการแบ่งงานกันทำเพราะในการทำงานเป็นกลุ่มทุกคนจะทำงานตามที่ตนเองถนัดจึงเป็นการร่วมกันทำงาน

โดยทำงานตามที่ตนเองมีความชำนาญแต่จะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือความสำเร็จของงาน เกิดการเรียนรู้ เมื่อทุกคนมาทำงานร่วมกันเกิดปฏิสัมพันธ์กันทำให้เกิดกระบวนการของเรียนรู้และเนื้อหา ของสิ่งที่ต้องการรู้จากบทบาทของตนเองที่มีต่อโรงเรียน เกิดการบูรณาการ ผู้ร่วมวิจัยที่เป็น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาจากจากกลุ่มต่าง ๆ เมื่อได้มาทำงานด้วยกันต้องมีการปรับตัว จากที่ตนเองรู้มาปรับเข้ากับสิ่งที่ตนเองเรียนรู้ใหม่

3) กลุ่มอาชีพ เกิดการใช้กลยุทธ์ร่วมกัน ผู้ร่วมวิจัยมาจากหลายอาชีพ และทุกคนต่างมีวิธีการทำงาน วัฒนธรรมการทำงานที่แตกต่างกันเพื่อบรรลุผลสำเร็จที่แตกต่างกัน แต่เมื่อมาทำงานร่วมกันต้องเลือกวิธีการทำงานร่วมกันจึงจะประสบความสำเร็จร่วมกันได้ เกิด พันธะสัญญา การทำงานร่วมกันของผู้ร่วมวิจัยภายใต้กติกาที่ร่วมกันตั้งขึ้น เมื่อลงมือปฏิบัติ ร่วมกันแล้วจะเกิดความสัมพันธ์จากผลของความสำเร็จที่ทำร่วมกันเป็นสิ่งผูกมัดให้ทุกคนต้อง กลับมาทำงานร่วมกันอีกครั้ง เกิดการพัฒนา การประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้นำมาพัฒนาทุก ด้านทั้งพัฒนาตนเอง พัฒนาคณะ พัฒนาวิธีการทำงานและการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ มีประสิทธิภาพ

4) กลุ่มผู้ประกอบการนักเรียน เกิดความสามัคคีกลมเกลียว เมื่อทุกคนทำงานร่วมกันก็จะมีความสุขจากการได้ทำงานร่วมกันเกิดความผูกพัน ประองคอง เหมือนพี่น้อง เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมมิติ การปฏิบัติการในครั้งนี้นำมาเกิดการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมมิติ คือ จากผู้วิจัยเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ จากผู้ร่วมวิจัยจากผู้รับข้อมูลกลายเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ ทุกอาชีพและทุกบทบาทที่มีอยู่ มาสู่ความเท่าเทียมกัน เกิดความเชื่อมั่นและ ศรัทธาต่อการทำงานเป็นทีม หลังการปฏิบัติการผู้ร่วมวิจัยมองเห็นว่าการการร่วมคิดร่วมทำเป็น วิธีการที่ดีตั้งแต่กระบวนการคิดร่วมกัน การต่อรองเมื่อความคิดขัดแย้ง และการสรุปร่วมกัน ทำให้ เกิดความพึงพอใจในแง่ทุกฝ่าย จึงมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในการทำงานเป็นทีม เกิดพลังในการ ทำงานร่วมกัน หลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วม พิจารณาให้ความคิดเห็น แต่ละคนได้ใช้พลังภายในของตนเองออกมาจึงเกิดพลังร่วมกันในการ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2 ขั้นตอนวางแผน

1) กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน จากการปฏิบัติการขั้นตอนวางแผนทำให้กลุ่มบุคลากรในโรงเรียนได้รับรู้การแก้ไขปัญหาร่วมกัน การคิดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกัน มีพันธะสัญญาว่าจะร่วมกันปฏิบัติการให้สำเร็จจึงเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ปล่อยให้ เป็นการให้คนใดคนหนึ่ง

2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน หลังจากการปฏิบัติการในการวางแผนโดยได้เรียนรู้การปฏิบัติการ กลุ่มคนที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน มีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความต้องการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียนของตนเอง

3) ผู้ปกครองนักเรียนหลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนวางแผนแล้ว ผู้ปกครองนักเรียนที่เคยได้รับการเพียงอย่างเดียว มีความรู้สึกมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนในการแก้ไขปัญหา มีความรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนในการดูแลสั่งสอนบุตรหลานของตนเอง

4) กลุ่มอาชีพหลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนการวางแผนแล้วกลุ่มอาชีพมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในแก้ไขปัญหาของโรงเรียน เห็นความสำคัญของตนเองในการแก้ไขปัญหาและมีความพึงพอใจในบทบาทของตนเอง

2.3 ขั้นการปฏิบัติการ

1) กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน หลังจากการลงมือทำตามโครงการในขั้นตอนการปฏิบัติการ บุคลากรในโรงเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญในปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการร่วมกัน มีการช่วยเหลือกันตามความสามารถของตนเองในการลงมือปฏิบัติ ร่วมกันปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหาระหว่างการปฏิบัติการ มีการต่อรองกันเมื่อมีความคิดไม่ตรงกัน มีพันธะร่วมกันในการทำงาน มีความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกัน ร่วมกันชื่นชมในความสำเร็จของโครงการร่วมกัน

2) กลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน หลังจากการลงมือทำตามโครงการปฏิบัติการแล้ว กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จของโครงการร่วมกัน ยินดีให้ความร่วมมือตามศักยภาพของตนเอง มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของโรงเรียน มองเห็นแนวทางในการช่วยเหลือโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3) กลุ่มอาชีพหลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนนี้ ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มอาชีพมีความเข้าใจในการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน เข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จของโครงการ ต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของโครงการ พึงพอใจในการเข้าร่วมปฏิบัติการตามโครงการในครั้งต่อไป

4) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน หลังจากการลงมือปฏิบัติการตามโครงการกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนเข้าใจการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน มีความตระหนัก

ในความสำเร็จของโครงการที่มีผลต่อบุตรหลานของตนเอง มีความรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนในการปฏิบัติตามโครงการ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติตามโครงการ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของโครงการและมีความยินดีให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกรร่วมกันในครั้งต่อไป

2.4 ขั้นตอนการสังเกตผล

1) **กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน** หลังจากการลงมือทำตามโครงการในขั้นตอนการสังเกตผล บุคลากรในโรงเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญในการประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการ มีการประเมินตามตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการร่วมกัน มีการช่วยเหลือกันตามความสามารถของตนเองในการสังเกตผล ร่วมกันปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหา ระหว่างการสังเกตผล มีการต่อรองกันเมื่อมีความคิดไม่ตรงกัน มีพันธะร่วมกันในการทำงาน มีความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกัน ร่วมกันชื่นชมในความสำเร็จของโครงการและร่วมกันตระหนักถึงผลที่ไม่สำเร็จของโครงการร่วมกัน

2) **กลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน** หลังจากการลงมือทำตามขั้นตอนการสังเกตผลแล้ว กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจในขั้นตอนวิธีการปฏิบัติกรการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำคัญของการสังเกตผลของโครงการ ยินดีให้ความร่วมมือตามศักยภาพของตนเอง มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของโรงเรียน มองเห็นแนวทางในการช่วยเหลือโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3) **กลุ่มอาชีพ** หลังจากการปฏิบัติตามในขั้นตอนนี้ ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มอาชีพมีความเข้าใจในการปฏิบัติตามโครงการของโรงเรียน เข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จและไม่สำเร็จของโครงการ ต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของโครงการ พึงพอใจในการเข้าร่วมปฏิบัติตามโครงการในครั้งต่อไป

4) **กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน** หลังจากการลงมือปฏิบัติตามโครงการกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนเข้าใจการปฏิบัติตามโครงการของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จและไม่สำเร็จของโครงการที่มีผลต่อบุตรหลานของตนเอง มีความรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนในการปฏิบัติตามโครงการ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติตามโครงการ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของโครงการและมีความยินดีให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกรร่วมกันในครั้งต่อไป

3. ระดับโรงเรียนและองค์กร

3.1 ระดับโรงเรียน

ก่อนการดำเนินการวิจัย โรงเรียนไม่การพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่นที่ไม่มีการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งการสอบถามความคิดเห็น การจัดทำ การนำไปใช้และการปรับปรุงแก้ไข การให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาโดยผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความอ่อนแอ เพราะกรรมการแต่ละคนยังไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง กรรมการแต่ละคนไม่มีแรงจูงใจให้เกิดความเชื่อถือจากชุมชน

หลังการดำเนินการวิจัย โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดจากการสำรวจความต้องการจากชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร มีส่วนร่วมในการนำไปใช้และร่วมกันพัฒนาหลักสูตร โดยเริ่มจากกลุ่มสาระการงานพื้นฐานอาชีพก่อน ส่วนความเข้มแข็งของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นเพราะมีการปรับเปลี่ยนตัวของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากคนที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนที่จะนำพาโรงเรียนไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพต่อไปได้

3.2 ระดับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เทศบาลตำบลน้ำพอง

ก่อนการดำเนินการวิจัย องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนยังไม่ได้ให้ความสนใจการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมากเท่าที่ควร มีความพยายามในการเพิ่มศักยภาพของโรงเรียนด้านอุปกรณ์การเรียน สิ่งสาธารณูปโภค สิ่งก่อสร้าง ในระยะแรกแต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมดเพราะยังขาดหลักการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

หลังการดำเนินการวิจัย องค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้มีความตระหนักมากขึ้นในการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาโดยมีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษารับบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็งนำพาให้การจัดการศึกษาได้ถูกทิศทาง และต่อเนื่อง ที่จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3 การเรียนรู้และความรู้ใหม่

จากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเข้าใจบทบาทของตนเองในการจัดการศึกษาดังนี้

1) ความสำคัญของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.1) ผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนด้านคุณภาพทางการศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในส่วนที่คาดหวังและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษา ชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2) ครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูล ด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานผลการจัดการศึกษา

1.3) องค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนสภาพของปัญหาและความต้องการในการพัฒนา ผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชนและให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งในด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

1.4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาและมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่องการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการศึกษาและเชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษา กับแผนพัฒนาท้องถิ่น

1.5) ศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้สะท้อนภาพความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบันไปสู่ศิษย์รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเช่นกัน

1.6) พระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้นำเสนอและเติมเต็ม ข้อมูลด้านธรรม จริยธรรมตาม หลักธรรมของศาสนาซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

1.7) ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่างๆ ที่จะช่วย เสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.8) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะ สะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัด เตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผลการประชุมและสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้อง ประชุม วัสดุใช้สอย รวมทั้งการพิจารณานามติ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การ ปฏิบัติ

2) บทบาทหน้าที่การจัดการศึกษาของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1) ด้านวิชาการ สถานศึกษามีหน้าที่ 1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น 2) จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรายงานผลการประเมินให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ 1) ให้ความเห็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น 2) ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) รับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา

2.2) ด้านงบประมาณ สถานศึกษามีหน้าที่ 1) จัดตั้งและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบประกาศ กำหนด 2) ออกระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษาทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ 1) ให้ความเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา 2) ให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะ ในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ

2.3) ด้านการบริหารงานบุคคล สถานศึกษามีหน้าที่ ดำเนินการตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4) ด้านการบริหารทั่วไป สถานศึกษามีหน้าที่ 1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น 2) ดำเนินการและกำกับ ติดตามและประเมินผลงานตามแผน โครงการของสถานศึกษา 3) ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้จ่าย และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด 4) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามกฎหมาย ระเบียบ กำหนด 5) ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือตามที่รับมอบหมายและตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด

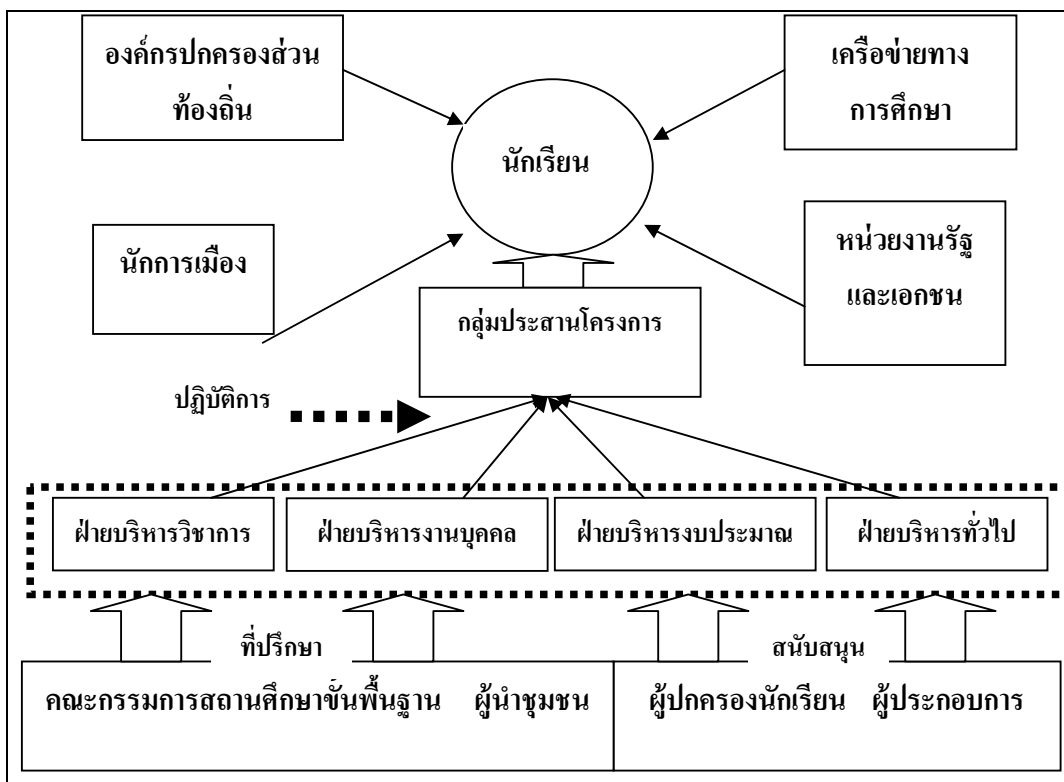
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ 1) ให้ความเห็นชอบเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น 2) รับทราบให้ความเห็นชอบและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นและรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น 3) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสานส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้จ่าย และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด 4) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศแนวปฏิบัติ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด 5) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. องค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง

จากผลการประชุมสรุปผลการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ในวันที่ 7 กันยายน 2554 ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ โดยเสนอผลที่เกิดขึ้นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการประสานพลังและองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติการ 2 วงรอบ 10 ขั้นตอนดังนี้

4.1 องค์ความรู้จากการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการประสานพลัง

การใช้หลักการประสานพลังเป็นตัวสอดแทรกเพื่อการจัดการศึกษาโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนปฏิบัติการ ในวงรอบที่ 1 โดยการประสานการทำงานของ กลุ่มประสานงาน ปฏิบัติการ กลุ่มสนับสนุน และกลุ่มที่ปรึกษา ที่ทำหน้าที่ของตนเองตามที่ประชุมมอบหมายให้จนประสบความสำเร็จ และบางโครงการที่ยังไม่สำเร็จก็ได้ดำเนินการตามหลักการประสานพลัง ประสานกับหน่วยงานอื่นหรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเพื่อให้โครงการประสบผลสำเร็จ ดังภาพที่ 80

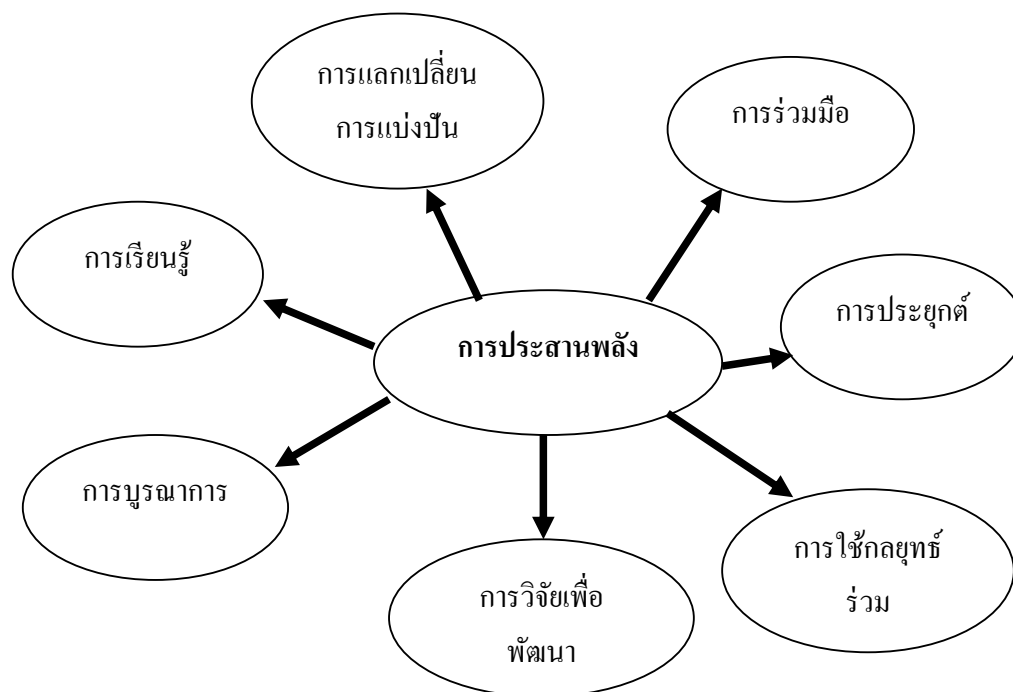

ภาพที่ 80 การจัดการศึกษาด้วยหลักการประสานพลัง

4.2 องค์ความรู้การนำหลักการประสานพลังไปปฏิบัติ

ตามที่ได้ผู้วิจัยได้เสนอกรอบแนวคิดเรื่องการประสานพลังไว้ในบทที่ 2 จากผลการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ จึงได้ข้อสรุปหลักการประสานพลังเพื่อการปฏิบัติสู่ความสำเร็จ 7 ประการ ดังนี้

- 1) การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน(sharing) คือ การใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งที่เป็นทรัพยากรที่มองเห็นและทรัพยากรที่มองไม่เห็นเช่น ชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือ เป็นต้น
- 2) การวิจัยเพื่อพัฒนา(research) คือ การใช้วิธีการวิจัยเพื่อการแก้ไขปัญหา
- 3) การบูรณาการ(integration) คือ การใช้วิธีการที่แตกต่างกันในการแก้ไขปัญหา
ร่วมกัน
- 4) กลยุทธ์ร่วม(strategies) คือ การร่วมใช้วิธีการของตนเองและผู้มีส่วนร่วมทุกคนในการปฏิบัติการในครั้งนี้
- 5) การเรียนรู้(learning) คือ หลังจากการปฏิบัติการแล้วเกิดความรู้ร่วมกันทั้งในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล ระดับองค์กร
- 6) การประยุกต์(adapting) คือ การปรับวิธีการในการแก้ปัญหาร่วมกัน
- 7) การร่วมมือ(Collaboration) คือ การช่วยกันทำงานเพื่อความสำเร็จร่วมกัน

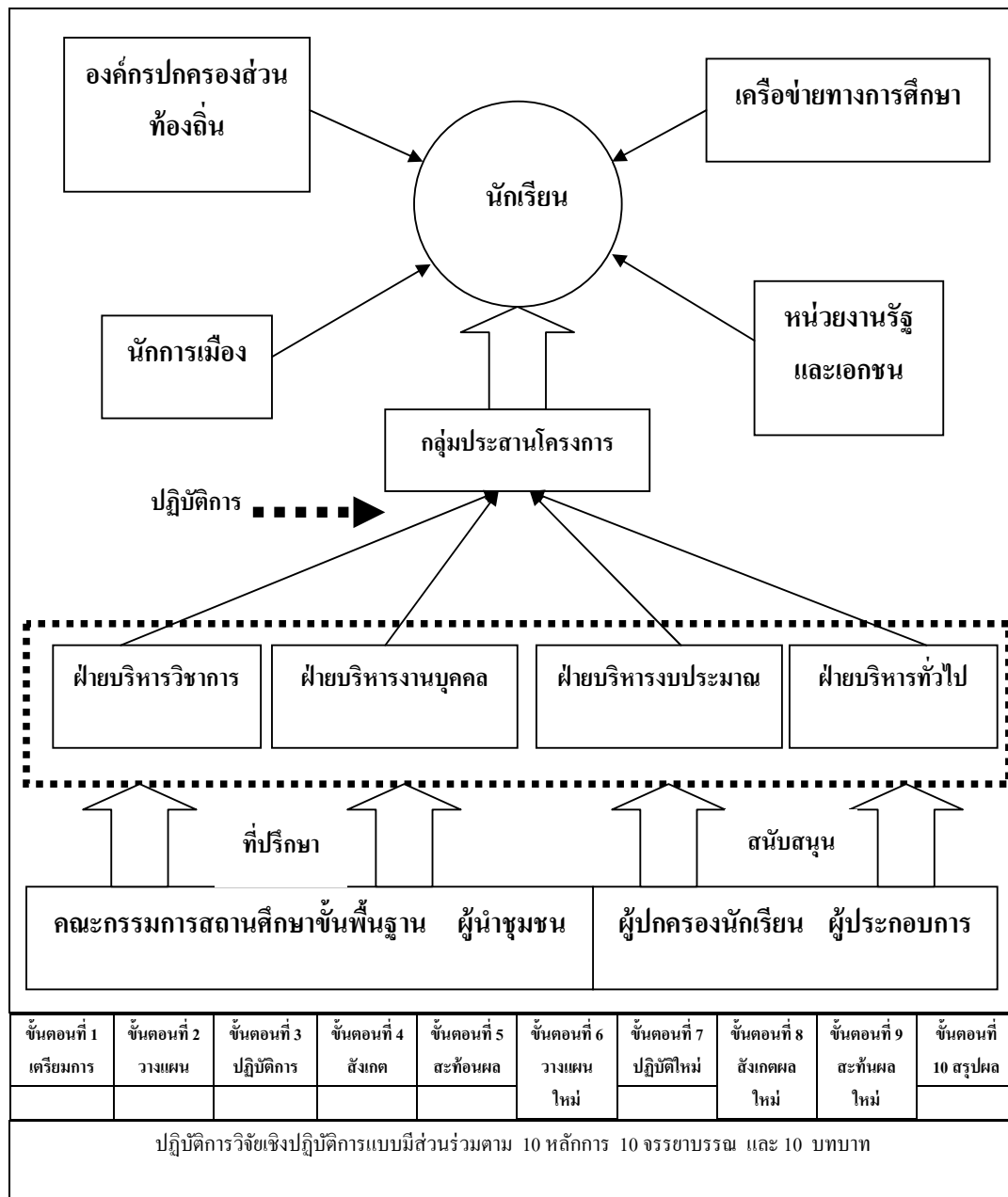
ภาพที่ 81 กรอบแนวคิดการประสานพลังที่นำมาใช้เพื่อการปฏิบัติการ

4.3 องค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ได้นำหลักการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากนักวิชาการหลายท่านมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ และชุมชนรอบๆโรงเรียน ได้แก่ 1) Kindon, Pain & Kesby (2007) 2) McIntyre (2008) 3) Creswell (2008) 4) James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) 5) Kapoor & Jordan (2009) และ 6) McTaggart (2010) 7) วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) นักวิชาการกลุ่มดังกล่าวให้ทัศนะเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ว่าเป็นการวิจัยที่เป็น วิธีวิทยา(Methodology) ที่หมายถึงวิธีการในการได้มาซึ่งความรู้และความจริง ญาณวิทยา(epistemology) ที่หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสวงหาความรู้และความจริงกับสิ่งที่ถูกรู้(the known) เป็นคำถามที่ว่า เรารู้อะไรที่เราทำได้ อย่างไร(how we know what we know?) โดยอุดมการณ์การใช้อำนาจ (Political Ideology) ที่เป็นการมอบอำนาจให้บุคคลธรรมดาเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยวิธีวิภาษ (dialectic) อย่างมีเหตุผล ด้วยกระบวนการที่เป็นเกลียววงรอบ (cyclical) ผู้วิจัยได้นำหลักการดังกล่าวใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีการปฏิบัติการ 2 วงรอบ จำนวน 10 ขั้นตอน จนเสร็จสิ้นการวิจัย

4.4 องค์ความรู้ที่เกิดจากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับหลักการประสานพลังมาปฏิบัติการ

การดำเนินการวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและมีตัวสอดแทรกเสริมคือ หลักการ ทำให้เกิดกรอบการปฏิบัติวิจัยสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยการประสานพลัง 5 แหล่ง คือ 1)พลังความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พลังของการปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่แบ่งเป็น 4 ฝ่ายคือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงบประมาณและฝ่ายบริหารงานทั่วไป 3) พลังสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) พลังสนับสนุนจากชุมชนรอบสถานศึกษา 5) พลังสนับสนุนจากผู้ปกครองนักเรียน ดังภาพที่ 82

ภาพที่ 82 กรอบการปฏิบัติวิจัยสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยการประสานพลัง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงรอบ จำนวน 10 ขั้นตอนที่ผู้วิจัยดำเนินการเสร็จสิ้นทุกขั้นตอนแล้ว จึงสรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. พื้นที่และเป้าหมายในการวิจัย
2. คำถามการวิจัย
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. ขั้นตอนการวิจัย
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผลการวิจัย
8. ข้อเสนอแนะ

1. พื้นที่และเป้าหมายในการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่อง “การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น” นี้ เป็นการวิจัยในระดับโรงเรียน ดำเนินการเลือกด้วยวิธีเจาะจง (purposive) ตามคุณลักษณะดังนี้ คือ 1) เป็นโรงเรียนถ่ายโอนจากสำนักเขตพื้นที่การศึกษา มาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 และแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) เป็นโรงเรียนที่มีคะแนนการประเมินภายนอกของการประเมินภายนอก รอบที่สองจาก สมศ. และคะแนนการประเมินภายในจากการประเมินของหน่วยตรวจสอบภายในองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับต่ำ และ 3) เป็นโรงเรียนที่มีความประสงค์เข้าร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย และเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยสามารถเข้าไปปฏิบัติงานภาคสนามได้ตลอดปีงบประมาณ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยได้กำหนดผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยโดยยึดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียน ใน

ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) บุคลากรในโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนและครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน 2. บุคลากรภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประชาคมจังหวัด ขอนแก่น ผู้ใหญ่บ้าน พระภิกษุ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขจำนวน เจ้าของกิจการ เป็นต้น โดยผู้ร่วมวิจัยทุกคนมาร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจและผู้วิจัยเคารพในการตัดสินใจ ไม่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้นจำนวนของผู้ร่วมวิจัยจึงขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของผู้ร่วมวิจัย

2. คำถามการวิจัย

2.1 สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาหรือบรรลุมลภาวะที่คาดหวังในการจัดการศึกษาในโรงเรียน โศกสูงประชาสรรค์ มีอะไรบ้าง และประเมินทางเลือกได้ทางเลือกเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการที่ประกอบด้วยโครงการและกิจกรรมอะไร

2.2 การนำแผนปฏิบัติการที่ถือว่าเป็นตัวสอดแทรกหลักและการใช้หลักการประสานพลังที่ว่าเป็นตัวสอดแทรกเสริมไปปฏิบัติ มีปรากฏการณ์ทางปฏิบัติกันอย่างไร ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวังหรือไม่ เพียงใด เกิดการเรียนรู้อะไรจากการกระทำทั้งในระดับตัวบุคคล กลุ่มบุคคลและระดับโรงเรียน และเกิดความรู้ใหม่อะไรจากการใช้ตัวสอดแทรกหลักและตัวสอดแทรกเสริม

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาหรือบรรลุมลภาวะที่คาดหวังการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน โศกสูงประชาสรรค์ และการเลือกทางเลือกเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการในการจัดการศึกษา และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการนำแผนปฏิบัติการที่ถือว่าเป็นตัวสอดแทรกหลัก การใช้หลักการประสานพลังเป็นตัวสอดแทรกเสริม และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3.2 เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ของการปฏิบัติ สภาพการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และโรงเรียน และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้แผนปฏิบัติการที่ถือเป็นตัวสอดแทรกหลัก และการนำเอาหลักการประสานพลังที่ว่าเป็นตัวสอดแทรกเสริมไปปฏิบัติการตามวงจรหมุนวน 2 รอบของกิจกรรมการวางแผน ปฏิบัติการ การสังเกตและการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียน โศกสูงประชาสรรค์ และใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยตามแนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) ให้ผู้ร่วมวิจัย ที่เป็นกลุ่มปฏิบัติการได้พิจารณาเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีความหลากหลาย และขึ้นอยู่กับธรรมชาติของข้อมูล ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่สอดคล้องผลผลิตที่ต้องการ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกต บันทึกการประชุม บันทึกอนุทิน แบบตรวจสอบเอกสาร แผนที่ เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกภาพ แบบสอบถาม แบบบันทึกโครงการและแบบประเมินความสำเร็จโครงการ

5. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัย 2 วงรอบ 10 ขั้นตอน ระหว่างภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ที่อยู่ในปีงบประมาณ 2554 ได้ดำเนินในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ(preparing) ผู้วิจัยได้เริ่มต้นขั้นตอนนี้โดยการสร้างความคุ้นเคยกับผู้ร่วมวิจัย เริ่มจากวันที่ 1 พฤศจิกายน 2553 โดยการเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มที่เป็นบุคลากรในโรงเรียน ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2553 พบกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2553 พบกลุ่มอาชีพ ที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ระหว่างทำงานร่วมกันในวันที่ 5 และ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2553 พบกับกลุ่มผู้ปกครอง จำนวน 12 คน โดยการเดินทางไปพบที่บ้าน จำนวน 9 หมู่บ้าน ในอำเภอน้ำพองและอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันที่ 10 ถึงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2553 นอกจากเป็นการสร้างความคุ้นเคยแล้วยังเป็นสำรวจพื้นที่ที่ทำการวิจัยและสำรวจข้อมูลของผู้ร่วมวิจัย ความพร้อมในการเข้าร่วมวิจัย การกำหนดเวลาเพื่อให้เหมาะสมในการประชุมร่วมกันเพื่อเตรียมการทำการวิจัย และพูดคุยถึงความรู้และประสบการณ์ของผู้ร่วมวิจัย แล้วจึงกำหนดให้มีการประชุมเพื่อเตรียมการ ในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2553 ในวันที่มีการประชุมเตรียมการ มีผู้เข้าร่วมประชุมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ จำนวน 26 คน จากที่กำหนดไว้ จำนวน 40 คน ผลที่ได้ในขั้นตอนนี้คือ ตารางการปฏิบัติงาน หรือ time frame กติกาในการทำงานร่วมกันและแผนที่เขตพื้นที่บริการของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน(planning) ผู้วิจัยอำนวยความสะดวกในการแสวงหาข้อมูลโดยการเดินทางไปพบผู้ก่อตั้งโรงเรียนเพื่อสัมภาษณ์ ที่โรงเรียนสิหราชเดโชชัย อำเภอมืองจังหวัดขอนแก่น ในวันที่ 3 ธันวาคม 2553 แล้วจัดประชุมขั้นตอนวางแผนในวันที่ 6 ธันวาคม 2553 มีการระดมความคิดโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม แบ่งกลุ่มทำงานเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มโลกดินแดง กลุ่ม

โคกดินคำ กลุ่มโคกดินดีและกลุ่มโคกดินเหนียว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงถึง สภาพปัญหา สภาพปัจจุบัน และความคาดหวัง แล้วช่วยกันจัดกลุ่มข้อมูลนำไปสู่การจัดทำโครงการ(action plan) เพื่อตอบสนองความคาดหวัง จำนวน 16 โครงการ โดยผู้ร่วมวิจัยแบ่งกลุ่มโครงการออกเป็น กลุ่มโครงการส่งเสริมความคาดหวัง 9 โครงการ โครงการสนับสนุน 6 โครงการ และโครงการสร้างความเข้มแข็ง 1 โครงการ จากนั้นได้ช่วยกันเขียนโครงการและสรรหาผู้รับผิดชอบโครงการ ประชุมปรึกษาเพื่อกำหนดเป้าหมายด้านผลผลิตและงบประมาณ ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือ โครงการ 16 โครงการ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ(action) ผู้ร่วมวิจัยกำหนดให้มีการประชุมก่อนการปฏิบัติการ ในวันที่ 12 ธันวาคม 2553 โดยแบ่งกลุ่มกันตามบทบาทและหน้าที่เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มประสานงาน กลุ่มปฏิบัติการ กลุ่มสนับสนุนและกลุ่มที่ปรึกษา สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันปฏิบัติการในแต่ละโครงการในหน้าที่ที่แตกต่างกัน บางโครงการอาจจะอยู่ในกลุ่มประสานงาน บางครั้งอาจจะอยู่ในกลุ่มปฏิบัติการ บางโครงการจะอยู่ในกลุ่มสนับสนุน และบางโครงการอาจจะอยู่ในกลุ่มที่ปรึกษา ในการปฏิบัติการอาจจะมียุทธศาสตร์ทั้งผู้ประสานงาน ผู้ปฏิบัติการ ผู้สนับสนุน และที่ปรึกษาในคราวเดียวกันก็ได้ ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดได้ทำการปฏิบัติตามโครงการทั้งหมดจนเสร็จสิ้นและมีการบันทึกการสังเกตผลไปด้วยก็ได้ โดยแบ่งหน้าที่ ให้กลุ่มโคกดินแดงสังเกตผลในโครงการที่ 1 ถึงโครงการที่ 4 กลุ่มโคกดินคำสังเกตผลในโครงการที่ 5 ถึงโครงการที่ 8 กลุ่มโคกดินดี สังเกตผลในโครงการที่ 9 ถึงโครงการที่ 12 และกลุ่มโคกดินเหนียวสังเกตผลในโครงการที่ 13 ถึงโครงการที่ 16 ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือ รายงานการปฏิบัติการโครงการ 16 โครงการ

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันประชุมเพื่อแบ่งกลุ่มกันทำงาน ในวันที่ 20 มีนาคม 2554 เพื่อสังเกตผลเป็น 4 กลุ่มและแบ่งโครงการเพื่อทำการสังเกตผล กลุ่มละ 4 โครงการ ผู้ร่วมวิจัยได้ช่วยกันทำเครื่องเพื่อวัดผลการปฏิบัติการตามแนวคิดของผู้วิจัยนำเสนอ โดยแบ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ช่วยกันกำหนดเกณฑ์การวัดทั้งที่เป็น การวัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ช่วยกันกำหนดเป้าหมายของแต่ละโครงการเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ มีการตั้งเกณฑ์ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน แล้วทำการสังเกตผล และรายงานผลการปฏิบัติทั้งที่เป็นปฏิบัติการ การวัดความสำเร็จโครงการ การบันทึกภาคสนาม และผลจากการสังเกต ผลการสังเกตผลมีโครงการที่ผ่านการประเมิน 12 โครงการและไม่ผ่านการประเมิน 4 โครงการ ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือ รายงานการสังเกตผลโครงการ 16 โครงการ

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (reflecting) มีการประชุมเพื่อสะท้อนผลในวันที่ 27 มีนาคม 2554 เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติการวิจัยเป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมวิจัยแสดงความรู้สึกที่เกิดจากการ

ปฏิบัติการโดยผู้วิจัยเสนอกรอบที่จะสะท้อนความรู้สึกร่วมกันเกี่ยวกับ กระบวนการที่ผู้ร่วมวิจัยใช้เพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน วิธีการเรียนรู้ข้อมูลซึ่งกันและกันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย พันธะสัญญาที่เกิดขึ้นหลังจากร่วมกันทำงาน และความรู้ที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือกันทำงาน และสะท้อนถึงความสำเร็จ ไม่สำเร็จของโครงการ สิ่งที่คาดหวังและไม่คาดหวังในการปฏิบัติโครงการ ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือ การเรียนรู้ของผู้ปฏิบัติการวิจัยและโครงการที่ยังไม่สำเร็จที่ต้องดำเนินการในวงรอบต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (re-planning) ปฏิบัติในช่วงเดือนมิถุนายน – เดือนสิงหาคม 2554 เป็นขั้นตอนที่ทำเหมือนกับขั้นตอนที่ 2 แต่ก่อนที่จะวางแผนใหม่คณะกรรมการสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนจะเดินทางไปทัศนศึกษาก่อน โดยคณะกรรมการสถานศึกษาจะประชุมเชิงปฏิบัติการที่ศาลาประชาคม จังหวัดขอนแก่น และไปอบรมเชิงปฏิบัติการที่โรงแรมริเวอร์ไซด์ กรุงเทพมหานคร เพื่อได้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนคณะบุคลากรในโรงเรียนจะไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น จึงมาประชุมเพื่อวิเคราะห์ปัญหาแล้วจึงทำโครงการใหม่เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นในขั้นตอนนี้โรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนคณะกรรมการสถานศึกษาใหม่เพื่อให้การทำงานของกรรมการสถานศึกษามีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และการปฏิบัติการในแต่ละโครงการให้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นมาช่วยเหลือเป็นการประสานพลังให้เกิดผลสำเร็จมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (re-acting) ปฏิบัติในช่วงเดือนมิถุนายน – เดือนสิงหาคม 2554 เป็นขั้นตอนที่คล้ายกับขั้นตอนที่ 3 คือ มีการประชุมก่อนการปฏิบัติการเพื่อเตรียมก่อนที่ผู้รับชอบกลุ่มเดิมปฏิบัติตามโครงการและประเมินสรุปการปฏิบัติการตามโครงการ ในการปฏิบัติการในครั้งนี้ได้เพิ่มการประสานการปฏิบัติการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้นตามหลักการประสานพลัง คือ มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้และทรัพยากร การบูรณาการและการร่วมมือกัน

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (re-observing) ปฏิบัติในช่วงเดือนมิถุนายน – เดือนสิงหาคม 2554 เป็นขั้นตอนการสังเกตผลการปฏิบัติการจำนวน 4 โครงการที่ไม่ผ่านการประเมินในการปฏิบัติการในวงรอบแรกโดยผู้รับผิดชอบกลุ่มเดิมในวงรอบที่ 1 การสังเกตในครั้งนี้ใช้เกณฑ์ความสำเร็จเดิมและตัวชี้วัดเดิม เพียงแต่เปลี่ยนชื่อโครงการให้เหมาะกับการพัฒนาของการจัดการศึกษาตามที่ได้ไปประชุมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงานมา ผลที่ได้จะนำเสนอเพื่อเปรียบเทียบกับผลการสังเกตจากวงรอบที่ 1 เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (re-reflecting) เป็นการดำเนินการเหมือนกับขั้นตอนที่ 5 โดยมีการปฏิบัติการสะท้อนความคิดเห็นจากการปฏิบัติการและการสังเกตผล โดยเริ่มต้นจากการ

รายงานของกลุ่มที่สังเกตผลการปฏิบัติการ มีการสะท้อนผลความสำเร็จของโครงการเป็นกราฟแสดงถึงการพัฒนาในการสะท้อนผลมีการอธิบายผลที่เกิดความสำเร็จที่เกิดจากการร่วมมือของหน่วยงานหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการคัดเลือกบุคคลที่มีพลังความสามารถมาเสริมความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาร่วมประสานพลังกันทำให้เกิดความสำเร็จขึ้นมาได้

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการในวันที่ 7 กันยายน 2554 เพื่อสรุปผลการวิจัยตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 9 การถอดบทเรียน การแสดงข้อมูลสถิติ ภาพถ่าย เอกสารผลการดำเนินการที่ผ่านมา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การเรียนรู้และองค์ความรู้จากการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่มีการสรุปผล คือ 1) สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 10 ขั้นตอน 2) การเปลี่ยนแปลงที่เป็น การเรียนรู้และความรู้ใหม่

6. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย นำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรียงลำดับดังนี้

6.1 สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาหรือบรรลυσภาพที่คาดหวังในการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์มีอะไรบ้าง และประเมินทางเลือกได้ทางเลือกเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการที่ประกอบด้วยโครงการและกิจกรรมอะไร

6.1.1 สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ที่เคยเป็นมา เปิดสอนเป็นครั้งแรก เมื่อปีการศึกษา 2536 โดยเป็นสาขาของโรงเรียนดงมันพิทยาคม มี นายประวิทย์ กาศา อาจารย์ 1 ระดับ 5 เป็นหัวหน้าสาขา ปีการศึกษา 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศลงวันที่ 30 เมษายน 2539 เพื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียนรัฐบาล ปีการศึกษา 2541 ได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษา จัดแผนการเรียนแบบ 2-2-3/1-0-0 (80-64-96/40-0-0) ปีงบประมาณ 2541 โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (รพขส.) รุ่นที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนอยู่ในสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 กระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนได้ถ่ายโอนเข้าสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยการกำกับดูแลของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยมีนายวิชัย มาจันทร์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ขณะนั้นมีข้าราชการครู จำนวน 6 คน ครูช่วยสอน จำนวน 12 คน บุคลากรสนับสนุนการสอน จำนวน 1 คน ลูกจ้างประจำตำแหน่งนักการภารโรง จำนวน 1 คน และคนงาน จำนวน 1 คน เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 มีอาคารเรียนถาวรเบ็ดเสร็จแบบ ก ข ค จำนวน 3 หลัง อาคารเรียนชั่วคราว จำนวน 2 หลัง ห้องน้ำห้องส้วมนักเรียน 2 หลัง

บ้านพักครู 1 หลัง บ้านพักนักรักการภารโรง 1 หลัง ถังเก็บน้ำฝน 2 ชุด สนามบาสเกตบอล 1 แห่ง สนามวอลเลย์บอล 1 แห่ง และสนามตระกร้อ 1 แห่ง การจัดการศึกษาแบ่งเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงบประมาณ และฝ่ายบริหารทั่วไป ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับ “ปรับปรุง”

6.1.2 สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ 1) สภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 แต่ยังไม่สมบูรณ์และเหมาะสมในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้ทบทวนและปรับปรุงตลอดมา ปัจจุบันมีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน โรงเรียนได้ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ด้วยวิธีการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง แต่ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนที่ชัดเจน ได้บริหารโรงเรียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ส่งครูภาษาอังกฤษเข้ารับการอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนการสอน พัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โรงเรียนได้รับความกรุณาจากเจ้าอาวาสวัดบ้านโคกสูงมาสอนสาระพระพุทธศาสนาทุกห้องเรียน 2) สภาพปัจจุบันการขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนมีโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่บริการจำนวน 9 โรงเรียน มีข้อมูลจำนวนนักเรียนชัดเจน มีโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางอยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 5 กิโลเมตร นักเรียนและผู้ปกครองมีค่านิยมต่อโรงเรียนใหญ่ นักเรียนในเขตพื้นที่บริการได้เข้าศึกษาระดับการศึกษาภาคบังคับทุกคน โดยเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา (ม. 1) ที่โรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้เคียง ตามความเชื่อ ค่านิยม และศักยภาพของนักเรียนและผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยจะส่งลูกมาเรียนที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ เนื่องจากช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายเพราะโรงเรียนจัดรถรับ-ส่งนักเรียน จัดชุดนักเรียน อุปกรณ์การเรียนให้ และให้ยืมหนังสือเรียน ทำให้โรงเรียนต้องใช้จ่ายงบประมาณด้านนี้จำนวนมาก งบประมาณการเรียนการสอนจะน้อยลง นักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับจำนวนหนึ่งไม่ประสงค์จะเรียนต่อ เพราะไม่เห็นความสำคัญ ขาดเรียนบ่อย โรงเรียนได้ติดตามให้มาเรียนโดยประสานงานกับผู้ปกครอง แต่นักเรียนยังไม่ตั้งใจเรียน ผู้ปกครองบางคนต้องการใช้แรงงานเด็ก สำหรับการศึกษาในช่วงชั้นที่ 4 (ม.ปลาย) นักเรียนได้ศึกษาต่อประมาณร้อยละ 90 นักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับ (ม.3) ประมาณร้อยละ 40 จะเรียนต่อสายอาชีวศึกษาร้อยละ 30 เรียนต่อ ม.4 สายสามัญที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ และร้อยละประมาณ 20 เรียนต่อ ม.4 สายสามัญที่โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง นักเรียนที่เรียนต่อ ม.4 ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์จะมีผลการเรียนค่อนข้างต่ำ 3) สภาพปัจจุบันด้านคุณภาพทางการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ จากการประเมินของ สมศ.

รอบแรกพบว่า มาตรฐานด้าน นักเรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ต้องปรับปรุง และจากการประเมินของ สมศ. ในรอบที่สอง พบว่า มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในระดับพอใช้ (1.67) ที่มีผลการประเมินอิงเกณฑ์ อยู่ในระดับปรับปรุง (1.33) โดยมีผลการประเมินที่มีตัวบ่งชี้อยู่ในระดับปรับปรุงคือ กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ และมีผลประเมินอิงสถานศึกษา อยู่ในระดับพอใช้ (2.00) เนื่องจากนักเรียนส่วนมากมีไอคิวระดับปานกลางลงไปหาต่ำ ความใฝ่รู้ใฝ่เรียนมีน้อย โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนแต่ทำได้ระดับหนึ่ง เพราะครูยังไม่เห็นความสำคัญรวมทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีพอในการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอนแต่ยังใช้ระดับน้อย เพราะครูยังไม่เห็นความสำคัญและเทคโนโลยีมีน้อย ขาดครูบางวิชาเอก 4) สภาพปัจจุบันการกระจายอำนาจทางการศึกษา โรงเรียนมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการตามระเบียบ มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง ได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการส่วนมากในการบริหารงานโรงเรียน ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด คณะกรรมการบางท่านไม่สะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ผู้ปกครอง นักเรียนจำนวนหนึ่งไม่พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนาการศึกษา โดยอาจเห็นว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน ซึ่งคงจะต้องรณรงค์เพื่อให้เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือยิ่งขึ้น 5) สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดซึ่งมีความเหมาะสม ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นด้านการระดมทุนเป็นบางครั้ง รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษา ยังไม่มีสมาคมครู ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้สนับสนุนงบประมาณจัดซื้อครุภัณฑ์การศึกษาจำนวนหนึ่ง

6.1.3. สภาพปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ 1) ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน มีสาเหตุของปัญหาที่สำคัญคือ หลักสูตรบางกลุ่มสาระยังไม่สมบูรณ์ ไม่มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรมนำความรู้ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน การอบรมครูยังมีน้อย ทำให้ยังไม่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ขาดอุปกรณ์ส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถด้านดนตรี ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนภาษาอังกฤษ นักเรียนยังไม่สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และ ระบบบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ยังไม่เข้มแข็งพอ 2) ปัญหาการขยายโอกาสทางการศึกษา ประเด็นสาเหตุของปัญหา คือ นักเรียนในเขตพื้นที่บริการจำนวนหนึ่งไปเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ และขาดแคลนที่อยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ โรงเรียน

ไม่มีข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนในเขตพื้นที่บริการชัดเจน นักเรียนจำนวนหนึ่งมีปัญหาส่วนตัว จึงออกจากโรงเรียนกลางคัน นักเรียนจำนวนหนึ่งไม่สนใจการเรียนรู้ งบประมาณในการให้บริการปัจจัยพื้นฐานแก่นักเรียนไม่เพียงพอ 3) ปัญหาด้านคุณภาพทางการศึกษา สาเหตุของปัญหานี้คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักเรียนยังไม่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ระบบสารสนเทศยังไม่สมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนยังไม่ชัดเจน 4) ปัญหาการกระจายอำนาจทางการศึกษา สาเหตุมาจาก ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากกรรมการสถานศึกษาบางคน ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองไม่ดีพอ กรรมการสถานศึกษาบางคนยังไม่เหมาะสม 5) ปัญหาการส่งเสริมการมีส่วนร่วม สาเหตุของปัญหาคือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้อยู่ยังมีน้อย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่

6.1.4 สภาพความคาดหวังการจัดการศึกษาของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ 1) ความคาดหวังด้านการจัดเรียนการสอน คือ หลักสูตรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาทุกกลุ่มสาระและแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรมนำความรู้ ครูได้รับการอบรมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีครุภัณฑ์ดนตรีสากล 1 ชุด นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอย่างน้อยร้อยละ 50 ระบบบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้มีความเข้มแข็ง 2) ความคาดหวังการขยายโอกาสทางการศึกษา คือ นักเรียนในเขตพื้นที่บริการเรียนต่อที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์มากขึ้น มีข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนในเขตพื้นที่บริการที่ชัดเจน ไม่มีนักเรียนออกกลางคัน นักเรียนทุกคนสนใจการเรียนรู้ มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น 3) ความคาดหวังด้านคุณภาพทางการศึกษา คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นระดับดี นักเรียนอย่างน้อยร้อยละ 80 มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน นักเรียนปรับการเรียน ครูเปลี่ยนการสอนอย่างน้อยร้อยละ 50 ระบบสารสนเทศสมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน ครูใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนมากขึ้น 4) ความคาดหวังการกระจายอำนาจทางการศึกษา คือ ได้กรรมการสถานศึกษาที่เหมาะสม ได้รับความร่วมมือจากกรรมการสถานศึกษาทุกคน ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนทุกคน 5) ความคาดหวังการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือ ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษาด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการ

6.1.5 การประเมินทางเลือกเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการที่ประกอบด้วยโครงการและกิจกรรมอะไร โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์เลือกโครงการเพื่อสนองตอบความคาดหวัง 5 ด้าน คือ 1) คุณภาพทางการศึกษา จำนวน 9 โครงการ เป็นโครงการที่ตอบสนองโดยตรงกับ

นักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรและส่งเสริมทำให้เกิดการพัฒนา ตรงกับมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2) ขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 2 โครงการ เป็นโครงการช่วยสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณภาพตามศักยภาพของตนเอง เป็นโครงการที่ช่วยเพิ่มศักยภาพนักเรียนขาดโอกาสทางการศึกษาทำให้การบริหารงานของโรงเรียนมีความราบรื่น 3) การจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 โครงการ เป็นโครงการที่ช่วยพัฒนาครูในโรงเรียนให้มีความสามารถในการสอนและจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม 1 โครงการ เป็นโครงการช่วยสนับสนุนในการจัดการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยมีส่วนร่วมจากท้องถิ่นเพื่อให้โรงเรียนมีการจัดการศึกษาที่เป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน 5) กระจายอำนาจทางการศึกษา 1 โครงการ เป็นโครงการที่ช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งในรูปแบบของคณะกรรมการตรงกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และเป็นโครงการสนับสนุนให้เกิดความชอบธรรมในการบริหารจัดการโรงเรียนที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อช่วยถ่วงดุลกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

6.2 การนำแผนปฏิบัติการที่ถือว่าเป็นตัวสอดแทรกหลักและการใช้หลักการประสานพลังที่เป็นตัวสอดแทรกเสริมไปปฏิบัติ มีปรากฏการณ์ทางปฏิบัติอย่างไร ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวังหรือไม่ เพียงใด เกิดการเรียนรู้อะไรจากการกระทำทั้งในระดับตัวบุคคล กลุ่มบุคคลและระดับโรงเรียนและเกิดความรู้ใหม่อะไรจากการใช้ตัวสอดแทรกหลักและตัวสอดแทรกเสริม

6.2.1 ปรากฏการณ์ทางปฏิบัติ ที่เกิดจากการการนำเอาตัวสอดแทรกไปปฏิบัติ คือ

1) การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง

ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในประเด็นความคาดหวังของโรงเรียน โคกสูงประชาสรรค์ ที่ร่วมกันทำเกณฑ์ความสำเร็จของโครงการ เมื่อดำเนินการปฏิบัติการแล้ว จำนวน 16 โครงการ ที่เรียกรวมกันว่า 9 ส่งเสริม 6 สนับสนุน 1 เข้มแข็ง ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง จำนวน 12 โครงการ คือ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โครงการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ โครงการส่งเสริมสุขภาพ โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย โครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา โครงการส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน โครงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน โครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา และโครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนอีก 4 โครงการแม้ว่าจะไม่ผ่านการประเมินการปฏิบัติการรอบแรก แต่ผู้ร่วมวิจัยได้มีการพัฒนาโดยใช้หลักการประสานพลัง ที่มีการขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง เช่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการสนับสนุนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ ส่วนโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและโครงการอบรม กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปรับเปลี่ยนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความเหมาะสมทำให้มีความเข้มแข็งขึ้น ทำให้โครงการที่ไม่ผ่านการประเมินในการปฏิบัติการในรอบแรก ผ่านการประเมินหลังจากการปฏิบัติการใหม่ ได้แก่

โครงการ ส่งเสริมความเป็นเลิศ มี 3 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติในวงรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด ร้อยละ 65 ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ 67 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์เป้าหมายได้ ร้อยละ 75 เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในวงรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด ร้อยละ 80 ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ 82 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์เป้าหมายได้ ร้อยละ 85

โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ มี 3 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติในวงรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล ร้อยละ 75 ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ร้อยละ 78 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง ร้อยละ 72 เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในวงรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล ร้อยละ 85 ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ร้อยละ 82 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง ร้อยละ 81

โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มี 2 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติในวงรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ร้อยละ 75 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 จัดแนวการเรียน

การสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง ร้อยละ 70 ของภาระงาน เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในวงรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ร้อยละ 81 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง ร้อยละ 80 ของภาระงาน

โครงการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 2 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติในวงรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ร้อยละ 75 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการร้อยละ 70 ของภาระงาน เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในวงรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ร้อยละ 82 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการร้อยละ 81 ของภาระงาน

2) การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง

การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังจากการวิจัยในครั้งนี้ เกิดขึ้นใน 2 ระดับแรก ก่อนคือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโรงเรียนและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องโดยอธิบายเป็นแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติได้ ดังนี้

1. ระดับบุคคล

ก่อนการดำเนินการวิจัย ผู้ร่วมวิจัยไม่มีความรู้ในการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้งด้านวิธีการวิจัยและเนื้อหาการวิจัย รวมทั้งไม่มีความรู้ในการเริ่มต้นทำวิจัย เมื่อได้ร่วมกันทำวิจัยจึงค่อย ๆ เกิดความรู้ขึ้นมาตามขั้นตอนต่าง ๆ หลังจากการปฏิบัติการในแต่ละขั้นตอนผู้วิจัยเป็นผู้นำความรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปสู่ผู้ร่วมวิจัยที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลดังนี้

1.1 ขั้นตอนเตรียมการ

หลังจากการปฏิบัติการในขั้นเตรียมการผู้วิจัยเป็นผู้นำความรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปสู่ผู้ร่วมวิจัยที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลดังนี้

1.1.1 มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย ในการประชุมในครั้งนี้มีผู้แสดงความคิดเห็นที่หลากหลายตั้งแต่การเริ่มพบปะกับผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มต่าง ๆ มีการรับฟังข้อคิดเห็นมากขึ้น จากร่วมประชุมกัน นอกจากที่จะแสดงความคิดเห็นให้ผู้อื่นรับรู้อย่างเรียนรู้ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการซักถามโต้ตอบระหว่างการประชุมเป็นวิธีการ เพื่อให้เกิดความถูกต้องและปรับแนวคิดให้ตรงกันจนสามารถทำให้การประชุมเป็นไปอย่างราบรื่น มีการสังเกตเพื่อการเรียนรู้ โดยสังเกตจากพฤติกรรมตั้งแต่เริ่มต้นที่ผู้ร่วมวิจัยยังไม่มั่นใจในสถานะของตนเองจึงไม่ค่อยกล้าแสดงออกในตอนแรก เมื่อได้พูดคุยกันไประยะหนึ่งแล้วจึงมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น

1.1.2 การได้ลงปฏิบัติ ในการประชุมได้มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย มีผู้เข้าร่วมประชุมหลายคนได้แสดงบทบาทของตนเองแสดงออกมา เช่น ความเป็นแม่ ความเป็นพ่อ ความเป็นผู้นำและความเป็นครูออกมา ทำให้มีความรู้สึกว่าได้มีเวทีในการทดลองปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้มีการได้ลงมือปฏิบัติจริง จากการที่ผู้วิจัยได้นำความรู้จากทฤษฎีที่ตนเองได้ศึกษา ค้นคว้ามาสู่ผู้ร่วมวิจัยทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นแล้วทุกคนก็ร่วมกันลงมือปฏิบัติการจริงๆ ทำให้เกิดทักษะต่างๆมากมายที่เป็นประโยชน์ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

1.1.3 เกิดทักษะการคิด ตั้งแต่การคิดเปรียบเทียบ การคิดไตร่ตรอง การคิดวิเคราะห์และการคิดสังเคราะห์ โดยเริ่มจากการได้พิจารณาร่วมกันในการปฏิบัติการของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ใช้ความคิดร่วมกัน เปรียบเทียบข้อดี ข้อด้อย การเสนอข้อเสนอนะที่เป็นประโยชน์และช่วยกันเติมเต็มส่วนที่ขาด และทุกคนสามารถออกความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา แล้วทุกคนก็คิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันในการหาคำตอบร่วมกัน

1.1.4 มีการจดบันทึก ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้รับมอบสมุดเพื่อจดบันทึกงานของตนเอง ทั้งเป็นกำหนดการทำงาน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งการบันทึกสิ่งที่พบเห็นและความรู้สึกในขณะนั้น มีการจดบันทึกความรู้สึกหลังจากการพูดคุยกันระหว่างที่มีการปฏิบัติการเพื่อแสดงให้ผู้อื่นรับทราบหลังการปฏิบัติ เป็นการสะท้อนผลจากความรู้สึกภายในของตนเองออกมา ขณะเดียวกันก็ได้รับความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งจะมีผลต่อการทำงานร่วมกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

1.1.5 เกิดความเชื่อและความศรัทธาในตนเอง หลักจากการแสดงความคิดเห็นผู้ร่วมวิจัยเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นความสำคัญของตนเอง เกิดความรับผิดชอบ เมื่อผู้ร่วมวิจัยได้แสดงออกโดยการแสดงความคิดเห็น การคิดร่วมกัน ตัดสินปัญหาร่วมกับผู้ร่วมวิจัยคนอื่นแล้วจึงเห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน มีส่วนร่วมในการวิจัยจึงเกิดความรับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ สุดท้ายจึงเกิดพลังในตนเอง เมื่อผู้วิจัยเกิดความศรัทธา ความรับผิดชอบแล้ว จึงเกิดความต้องการให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้น จึงแสดงพลังของตนเองออกมาโดยการแสดงความคิดเห็นและพยายามตัดสินใจในแนวทางที่ถูกต้องร่วมกับผู้อื่น

1.2 ขั้นตอนวางแผน

หลังจากประชุมเชิงปฏิบัติการในขั้นตอนการวางแผน มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1.2.1 มีการระดมความคิดจากการปฏิบัติการขั้นตอนการวางแผน ทำให้แต่ละคนเรียนรู้การเสนอความคิดเพื่อนำมารวมกันทำให้เกิดภาพของความคิดรวมของที่ประชุม นำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหา และมีการนำปัญหามารวมกันแล้วจัดกลุ่มแยกประเด็นปัญหาที่เหมือนกันจะนำมารวมกันและช่วยกันตั้งหัวข้อที่เป็นการเรียนรู้ในการจัดการข้อมูลเชิงคุณภาพจากการปฏิบัติเช่นนี้ทำให้แต่ละคนมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาโดยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนเมื่อได้ประเด็นปัญหาแล้ว จะมีการใช้ความคิดในการลำดับความจำเป็นในการแก้ไขก่อนหลังเพราะปัญหาทุกอย่างไม่สามารถแก้ไขได้ในคราวเดียว

1.2.2 การคิดวิธีการแก้ปัญหาเมื่อได้ข้อปัญหาแล้วแต่ละคนจะได้เรียนรู้ ช่วยกันคิดแก้ไขโดยใช้โครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหามีการร่วมกัน การเขียนโครงการผู้ร่วมวิจัยบางคนไม่เคยรู้จักการเขียนโครงการมาก่อนสามารถเรียนรู้องค์ประกอบของโครงการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนการวางแผนการทำกิจกรรมการปฏิบัติการในโครงการ จะมีกิจกรรมให้ปฏิบัติ ดังนั้นจึงมีการวางแผนการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ

1.2.3 เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เมื่อแต่ละคนได้ปฏิบัติการตลอดขั้นตอนการวางแผนแล้ว จะมีความรู้สึกส่วนตัวเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหา เกิดความรับผิดชอบ มีความพึงพอใจเมื่อปัญหาต่าง ๆ ที่ช่วยกันระดมความคิดกันมาแล้ว มีแนวทางการแก้ไข มีผลผลิตที่แสดงถึงความสำเร็จและคาดว่าจะได้รับผลดีจากการลงมือปฏิบัติ ผู้ร่วมวิจัยทุกคนจึงมีความพึงพอใจในการปฏิบัติการในครั้งนี้

1.3 ขั้นตอนการปฏิบัติการ

หลังการดำเนินการในขั้นตอนการปฏิบัติการได้พบการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล ดังนี้

1.3.1 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีการตกลงกันในการปฏิบัติการโดยการปฏิบัติกับนักเรียนผู้วิจัยที่เป็นกลุ่มของบุคลากรในโรงเรียนจะใช้วิธีการของตนเองและช่วยเหลือกันเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติ มีการร่วมมือกันในการปฏิบัติการโดยช่วยเหลือกันในทุกโครงการจนประสบความสำเร็จทุกโครงการ

1.3.2 ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความเข้าใจในวิธีการลงมือปฏิบัติการตามโครงการที่มีการวางแผนไว้และมีการปรึกษา ต่อรอง เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกันจนสามารถทำให้โครงการบรรลุผล ทุกคนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันโดยการแบ่งงานกันทำตามความสามารถของตนเอง

1.3.3 ผู้ร่วมวิจัยทุกคนคำนึงถึงความสำเร็จร่วมกันมีการเรียนรู้โดยวิธีการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นจากมุมมองของตนเอง ทุกคนเกิดความพึงพอใจร่วมกันในการปฏิบัติการจนประสบความสำเร็จ ทุกคนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของของความสำเร็จที่ทุกคนได้ปฏิบัติการร่วมกัน

1.3.4 ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความรู้สึกถึงพลังในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมมือกันโดยการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ คน การวัดความสำเร็จของกิจกรรมและโครงการ การปฏิบัติการในโครงการต้องมีเป้าหมายความสำเร็จ ดังนั้นต้องมีการวัดความสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในโครงการเดิมหรือต้องมีการปรับปรุงทำโครงการใหม่ต่อไป

1.4 ขั้นสังเกตผล

หลังการดำเนินการในขั้นตอนการสังเกตผลได้พบการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่มบุคคล ดังนี้

1.4.1 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีการตกลงกันในการกำหนดประเด็นการสังเกตผล เกณฑ์ความสำเร็จและการร่วมกันประเมินผลที่เกิดจากโครงการ มีการร่วมมือกันในการสังเกตผลโดยช่วยเหลือกันคิดประเด็นการสังเกต ระดับความสำเร็จและช่วยกันสังเกตผล

1.4.2 ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความเข้าใจในวิธีการสังเกตผลจากการปฏิบัติโครงการที่มีการวางแผนไว้และมีการปรึกษา มีการแสดงความคิดเห็นในการสังเกตผล ทุกคนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันโดยการแบ่งงานกันทำตามความสามารถของตนเอง

1.4.3 ผู้ร่วมวิจัยทุกคนคำนึงถึงความสำเร็จร่วมกันมีการเรียนรู้โดยวิธีการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นจากมุมมองของตนเองผู้ร่วมวิจัยทุกคนเกิดความพึงพอใจร่วมกันในการสังเกตผลการสังเกตผลดำเนินการได้

1.4.4 ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในการประเมินโดยการสังเกตผล และมีความรับผิดชอบร่วมกันจากผลของการสังเกตผล ทุกคนมีความรู้สึกถึงพลังในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมมือกันโดยการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ คน

2. ระดับกลุ่มบุคคล

ก่อนดำเนินการวิจัย กลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนไม่มีความต้องการในการแสวงหาความรู้ความจริงด้วยวิธีการวิจัย ทำหน้าที่เฉพาะในงานของตนเอง เมื่อได้มาร่วมกันดำเนินการวิจัยจึงเกิดความรู้ ความเข้าใจการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 ขั้นตอนเตรียมการ

หลังการปฏิบัติการในขั้นเตรียมการผู้วิจัยเป็นผู้นำความรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปสู่ผู้ร่วมวิจัยที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับกลุ่มบุคคลดังนี้

2.1.1 กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน เกิดความต้องการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม เมื่อกลุ่มบุคลากรในโรงเรียนได้พบปะกับผู้ร่วมวิจัยกลุ่มต่าง ๆ แล้ว จากก่อนการปฏิบัติการที่การทำงานของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวกับโรงเรียนต่างทำงานกันตามหน้าที่ แต่เมื่อได้มาประชุมร่วมกันแล้วต่างก็มีความคิดเห็นว่าการได้มาประชุมกันเป็นการทำความเข้าใจกันได้อย่างดี และคิดว่าสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย เกิดการทำงานเป็นทีม จากการประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หลายคนหลายความคิดเห็นเมื่อมีการทำงาน มีข้อตกลงเป็นกติกากันเหมือนกับการได้ทำงานกันเป็นทีม ทุกคนทำตามหน้าที่ของตนเองต่างช่วยกันทำงานตามบทบาทของตนเอง เกิดการประสานงานกัน การประชุมเชิงปฏิบัติการของคนที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ แต่ละกลุ่มก็มีความคิดที่เปรียบเหมือนต้นทุนเมื่อนำมารวมกันแล้วก็จะเกิดการทำงานร่วมกัน เมื่อได้ใช้ส่วนที่ดีของแต่ละกลุ่มมารวมกันแล้วก็จะเกิดผลแต่กว่าการทำงานเพียงลำพังฝ่ายเดียว

2.1.2 กลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน เกิดการแบ่งงานกันทำเพราะในการทำงานเป็นกลุ่มทุกคนจะทำงานตามที่ตนเองถนัดจึงเป็นการร่วมกันทำงานโดยทำงานตามที่ตนเองมีความชำนาญแต่จะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือความสำเร็จของงาน เกิดการเรียนรู้ เมื่อทุกคนมาทำงานร่วมกันเกิดปฏิสัมพันธ์กันทำให้เกิดกระบวนการของเรียนรู้และ

เนื้อหาของสิ่งที่ต้องการรู้จากบทบาทของตนเองที่มีต่อโรงเรียน เกิดการบูรณาการ ผู้ร่วมวิจัยที่เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาจากจากกลุ่มต่าง ๆ เมื่อได้มาทำงานด้วยกันต้องมีการปรับตัวจากที่ตนเองรู้มาปรับเข้ากับสิ่งที่ตนเองเรียนรู้ใหม่

2.1.3 กลุ่มอาชีพ เกิดการใช้กลยุทธ์ร่วมกัน ผู้ร่วมวิจัยมาจากหลายอาชีพและทุกคนต่างมีวิธีการทำงาน วัฒนธรรมการทำงานที่แตกต่างกันเพื่อบรรลุผลสำเร็จที่แตกต่างกันแต่เมื่อมาทำงานร่วมกันต้องเลือกวิธีการทำงานร่วมกันจึงจะประสบความสำเร็จร่วมกันได้ เกิดพันธะสัญญา การทำงานร่วมกันของผู้ร่วมวิจัยภายใต้กติกาที่ร่วมกันตั้งขึ้น เมื่อลงมือปฏิบัติร่วมกันแล้วจะเกิดความสัมพันธ์จากผลของความสำเร็จที่ทำร่วมกันเป็นสิ่งผูกมัดให้ทุกคนต้องกลับมาทำงานร่วมกันอีกครั้ง เกิดการพัฒนา การประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้เกิดการพัฒนาทุกด้านทั้งพัฒนาตนเอง พัฒนาคณะ พัฒนาวิธีการทำงานและการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพ

2.1.4 กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน เกิดความสามัคคีกลมเกลียว เมื่อทุกคนทำงานร่วมกันก็มีความสุขจากการได้ทำงานร่วมกันเกิดความผูกพัน ประองดอง เหมือนพี่น้อง เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมมิติ การปฏิบัติการในครั้งนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมิติ คือ จากผู้วิจัยเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ จากผู้ร่วมวิจัยจากผู้รับรู้ข้อมูลกลายเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ ทุกอาชีพและทุกบทบาทที่มีอยู่ มาสู่ความเท่าเทียมกัน เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อการทำงานเป็นทีม หลังการปฏิบัติการผู้ร่วมวิจัยมองเห็นว่าการร่วมคิดร่วมทำเป็นวิธีการที่ดีตั้งแต่กระบวนการคิดร่วมกัน การต่อรองเมื่อความคิดขัดแย้ง และการสรุปร่วมกัน ทำให้เกิดความพึงพอใจในแง่ทุกฝ่าย จึงมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในการทำงานเป็นทีม เกิดพลังในการทำงานร่วมกัน หลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมพิจารณาให้ความคิดเห็น แต่ละคนได้ใช้พลังภายในของตนเองออกมาจึงเกิดพลังร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2 ขั้นตอนวางแผน

2.2.1 กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน จากการปฏิบัติการขั้นตอนวางแผน ทำให้กลุ่มบุคลากรในโรงเรียนได้รู้การแก้ไขปัญหาร่วมกัน การคิดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกัน มีพันธะสัญญาว่าจะร่วมกันปฏิบัติการให้สำเร็จจึงเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ปล่อยให้เป็นภาระให้คนใดคนหนึ่ง

2.2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน หลังจากการปฏิบัติการในการวางแผนโดยได้เรียนรู้การปฏิบัติการ กลุ่มคนที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา

เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน มีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความต้องการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียนของตนเอง

2.2.3 ผู้ปกครองนักเรียนหลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนวางแผน แล้วผู้ปกครองนักเรียนที่เคยได้รับการเพียงอย่างเดียว มีความรู้สึกมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนในการแก้ไขปัญหา มีความรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนในการดูแลสั่งสอนบุตรหลานของตนเอง

2.2.4 กลุ่มอาชีพหลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนการวางแผนแล้ว กลุ่มอาชีพมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในแก้ไขปัญหาของโรงเรียน เห็นความสำคัญของตนเองในการแก้ไขปัญหาและมีความพึงพอใจในบทบาทของตนเอง

2.3 ขั้นตอนการปฏิบัติการ

2.3.1 กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน หลังจากการลงมือทำตามโครงการ ในขั้นตอนการปฏิบัติการ บุคลากรในโรงเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญในปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการร่วมกัน มีการช่วยเหลือกันตามความสามารถของตนเองในการลงมือปฏิบัติ ร่วมกันปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหาระหว่างการปฏิบัติการ มีการต่อรองกันเมื่อมีความคิดไม่ตรงกัน มีพันธะร่วมกันในการทำงาน มีความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกัน ร่วมกันชื่นชมในความสำเร็จของโครงการร่วมกัน

2.3.2 กลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน หลังจากการลงมือทำตามโครงการปฏิบัติการแล้ว กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จของโครงการร่วมกัน ยินดีให้ความร่วมมือตามศักยภาพของตนเอง มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของโรงเรียน มองเห็นแนวทางในการช่วยเหลือโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

2.3.3 กลุ่มอาชีพหลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนนี้ ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มอาชีพมีความเข้าใจในการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน เข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จของโครงการ ต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของโครงการ พึงพอใจในการเข้าร่วมปฏิบัติการตามโครงการในครั้งต่อไป

2.3.4 กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน หลังจากการลงมือปฏิบัติการตามโครงการกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนเข้าใจการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จของโครงการที่มีผลต่อบุตรหลานของตนเอง มีความรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนใน

การปฏิบัติการตามโครงการ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติการตามโครงการ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของโครงการและมีความยินดีให้ความร่วมมือในการปฏิบัติการร่วมกันในครั้งต่อไป

2.4 ขั้นตอนการสังเกตผล

2.4.1 กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน หลังจากการลงมือทำตามโครงการ ในขั้นตอนการสังเกตผล บุคลากรในโรงเรียนมีความตระหนักถึงสำคัญในการประเมินผล การปฏิบัติการตามโครงการ มีการประเมินตามตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการร่วมกัน มีการช่วยเหลือกันตามความสามารถของตนเองในการสังเกตผล ร่วมกันปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหาระหว่างการสังเกตผล มีการต่อรองกันเมื่อมีความคิดไม่ตรงกัน มีพันธะร่วมกันในการทำงาน มีความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกัน ร่วมกันชื่นชมในความสำเร็จของโครงการและร่วมกันตระหนักถึงผลที่ไม่สำเร็จของโครงการร่วมกัน

2.4.2 กลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน หลังจากการลงมือทำตามขั้นตอนการสังเกตผลแล้ว กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจในขั้นตอนวิธีการปฏิบัติการการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จของการสังเกตผลของโครงการ ยินดีให้ความร่วมมือตามศักยภาพของตนเอง มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของโรงเรียน มองเห็นแนวทางในการช่วยเหลือโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

2.4.3 กลุ่มอาชีพหลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนนี้ ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มอาชีพมีความเข้าใจในการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน เข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จและไม่สำเร็จของโครงการ ต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของโครงการ พึงพอใจในการเข้าร่วมปฏิบัติการตามโครงการในครั้งต่อไป

2.4.4 กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน หลังจากการลงมือปฏิบัติการตามโครงการกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนเข้าใจการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จและไม่สำเร็จของโครงการที่มีผลต่อบุตรหลานของตนเอง มีความรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนในการปฏิบัติการตามโครงการ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติการตามโครงการ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของโครงการและมีความยินดีให้ความร่วมมือในการปฏิบัติการร่วมกันในครั้งต่อไป

3. ระดับโรงเรียนและองค์กร

3.1 ระดับโรงเรียน

ก่อนการดำเนินการวิจัย โรงเรียนไม่การพัฒนาหลักสูตรโดยเฉพาะ หลักสูตรท้องถิ่นที่ไม่มีการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งการสอบถามความคิดเห็น การจัดทำ การนำไปใช้และการปรับปรุงแก้ไข การให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาโดยผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความอ่อนแอ เพราะกรรมการแต่ละคนยังไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง กรรมการแต่ละคนไม่มีแรงจูงใจให้เกิดความเชื่อถือจากชุมชน

หลังการดำเนินการวิจัย โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดจากการสำรวจความต้องการจากชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร มีส่วนร่วมในการนำไปใช้และร่วมกันพัฒนาหลักสูตรโดยเริ่มจากกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานอาชีพก่อน ส่วนความเข้มแข็งของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นเพราะมีการปรับเปลี่ยนตัวของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากคนที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนที่จะนำพาโรงเรียนไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพต่อไปได้

3.2 ระดับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ขอนแก่น เทศบาลตำบลลำน้ำพอง

ก่อนการดำเนินการวิจัย องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนยังไม่ได้ให้ความสนใจการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมากเท่าที่ควร มีความพยายามในการเพิ่มศักยภาพของโรงเรียนด้านอุปกรณ์การเรียน สิ่งสาธารณูปโภค สิ่งก่อสร้าง ในระยะแรกแต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมดเพราะยังขาดหลักการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

หลังการดำเนินการวิจัย องค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้มีความตระหนักมากขึ้นในการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาโดยมีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็งนำพาให้การจัดการศึกษาได้ถูกทิศทางและต่อเนื่อง ที่จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.2.2 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ในระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับโรงเรียน
ปรากฏ ดังนี้

จากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเข้าใจบทบาทของตนเองในการจัดการศึกษาดังนี้

1) ความสำคัญของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.1) ผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนด้านคุณภาพทางการศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในส่วนที่คาดหวังและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษา ชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2) ครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสาขาวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานผลการจัดการศึกษา

1.3) องค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนสภาพของปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชนและให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

1.4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาและมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่องการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการศึกษาและเชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษากับแผนพัฒนาท้องถิ่น

1.5) ศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้สะท้อนภาพความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยรณรงค์คุณค่าของสถาบันไปสู่ศิษย์รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเช่นกัน

1.6) พระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้นำเสนอและเติมเต็ม ข้อมูลด้านธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนาซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

1.7) ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่างๆ ที่จะช่วยเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.8) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผลการประชุมและสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย รวมทั้งการพิจารณานำมติ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

2) บทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1) ด้านวิชาการ สถานศึกษามีหน้าที่ 1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น 2) จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรายงานผลการประเมินให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ 1) ให้ความเห็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น 2) ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) รับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา

2.2) ด้านงบประมาณ สถานศึกษามีหน้าที่ 1) จัดตั้งและรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบประกาศ กำหนด 2) ออกระเบียบข้อบังคับ เกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษาทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ 1) ให้ความเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา 2) ให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะ ในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ

2.3) ด้านการบริหารงานบุคคล สถานศึกษามีหน้าที่ ดำเนินการตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4) ด้านการบริหารทั่วไป สถานศึกษามีหน้าที่ 1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น 2) ดำเนินการและกำกับ ติดตามและประเมินผลงานตามแผน โครงการของสถานศึกษา 3) ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้จ่าย และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด 4) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามกฎหมาย ระเบียบ กำหนด 5) ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือตามที่รับมอบหมายและตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ 1) ให้ความเห็นชอบ เสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น 2) รับทราบ ให้ความเห็นชอบและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นและรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น 3) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสานส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้จ่าย และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด 4) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการออก ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศแนวปฏิบัติ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด 5) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการ ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.2.3 องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง

จากผลการประชุมสรุปผลการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ในวันที่ 7 กันยายน 2554 ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ โดยเสนอผลที่เกิดขึ้นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการประสานพลังและองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติการ 2 วงรอบ 10 ขั้นตอนดังนี้

1) องค์ความรู้จากการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการประสานพลัง

การใช้หลักการประสานพลังเป็นตัวสอดแทรกเพื่อการจัดการศึกษา โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนปฏิบัติการ ในวงรอบที่ 1 โดยการประสานการทำงานของ กลุ่มประสานงาน ปฏิบัติการ กลุ่มสนับสนุน และกลุ่มที่ปรึกษา ที่ทำหน้าที่ของตนเองตามที่ประชุมมอบหมายให้จนประสบความสำเร็จ และบางโครงการที่ยังไม่สำเร็จก็ได้ดำเนินการตามหลักการประสานพลัง ประสานกับหน่วยงานอื่นหรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเพื่อให้โครงการประสบผลสำเร็จ

2) องค์ความรู้การนำหลักการประสานพลังไปปฏิบัติ

ตามที่คุณวิจัยได้เสนอกรอบแนวคิดเรื่องการประสานพลังไว้ในบทที่ 2 จากผลการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ จึงได้ข้อสรุปหลักการประสานพลังเพื่อการปฏิบัติสู่ความสำเร็จ 9 ประการ ดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน(sharing) คือ การใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งที่เป็นทรัพยากรที่มองเห็นและทรัพยากรที่มองไม่เห็นเช่น ชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือ เป็นต้น
- 2.การวิจัยเพื่อพัฒนา(research) คือ การใช้วิธีการวิจัยเพื่อการแก้ไขปัญหา
3. การบูรณาการ(integration) คือ การใช้วิธีการที่แตกต่างกันในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน
4. กลยุทธ์ร่วม(strategies) คือ การร่วมใช้วิธีการของตนเองและผู้มีส่วนร่วมทุกคนในการปฏิบัติการในครั้งนี้
5. การเรียนรู้(learning) คือ หลังจากการปฏิบัติการแล้วเกิดความรู้ร่วมกันทั้งในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล ระดับองค์กร
6. การประยุกต์(adapting) คือ การปรับวิธีการในการแก้ไขปัญหา
7. การร่วมมือ(Collaboration) คือ การช่วยกันทำงานเพื่อความสำเร็จ

ร่วมกัน

3) องค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ได้นำ
หลักการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากนักวิชาการหลายท่านมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน
โคกสูงประชาสรรค์ และชุมชนรอบๆโรงเรียน ได้แก่ 1) Kindon, Pain & Kesby (2007)
2) McIntyre (2008) 3) Creswell (2008) 4) James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) 5) Kapoor &
Jordan (2009) และ 6) McTaggart (2010) 7) วิโรจน์ สารัตนะ (2553) นักวิชาการกลุ่มดังกล่าว
ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ว่าเป็นการวิจัยที่เป็น **วิธีวิทยา**
(**Methodology**) ที่หมายถึงวิธีการในการได้มาซึ่งความรู้และความจริง **ญาณวิทยา(epistemology)** ที่
หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสวงหาความรู้และความจริงกับสิ่งที่ถูกรู้(the known) เป็นคำถาม
ที่ว่าเรารู้สิ่งที่เรารู้ได้อย่างไร(how we know what we know?) โดย**อุดมการณ์การใช้อำนาจ**
(**Political Ideology**) ที่เป็นการมอบอำนาจให้บุคคลธรรมดาเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยวิธีวิภาษ
(dialectic) อย่างมีเหตุผล ด้วยกระบวนการที่เป็นเกลียววงรอบ (cyclical) ผู้วิจัยได้นำหลักการ
ดังกล่าวใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีการปฏิบัติการ 2 วงรอบ จำนวน 10 ขั้นตอน จนเสร็จสิ้น
การวิจัย

4) องค์ความรู้ที่เกิดจากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วน
ร่วมกับหลักการประสานพลังมาปฏิบัติการ

การดำเนินการวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและมี
ตัวสอดคล้องเสริมคือ หลักการ ทำให้เกิดกรอบการปฏิบัติวิจัยสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อ
พัฒนาท้องถิ่นโดยการประสานพลัง 5 แหล่ง คือ 1)พลังความเข้มแข็งของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พลังของการปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่แบ่งเป็น 4 ฝ่ายคือ ฝ่ายวิชาการ
ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงบประมาณและฝ่ายบริหารงานทั่วไป 3) พลังสนับสนุนจาก
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) พลังพลังสนับสนุนจากชุมชนรอบสถานศึกษา 5) พลัง
สนับสนุนจากผู้ปกครองนักเรียน

7. การอภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัย ตามรายงานของการวิจัย เรียงลำดับดังนี้

7.1 สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อการ
แก้ปัญหาหรือบรรลुสภาพที่คาดหวังในการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์มีอะไรบ้าง
และประเมินทางเลือกได้ทางเลือกเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการที่ประกอบด้วยโครงการและ
กิจกรรมอะไร

7.1.1 สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ที่เคยเป็มา เปิดสอนเป็นครั้งแรก เมื่อปีการศึกษา 2536 โดยเป็นสาขาของโรงเรียนดงมันพิทยาคม มี นายประวิทย์ กาศา อาจารย์ 1 ระดับ 5 เป็นหัวหน้าสาขา ปีการศึกษา 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศลงวันที่ 30 เมษายน 2539 เพื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียนรัฐบาล ปีการศึกษา 2541 ได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษา จัดแผนการเรียนแบบ 2-2-3/1-0-0 (80-64-96/40-0-0) ปีงบประมาณ 2541 โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (รพขส.) รุ่นที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนอยู่ในสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 กระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนได้ถ่ายโอนเข้าสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยการกำกับดูแลของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยมีนายวิชัย มาจันทร์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ขณะนั้นมีข้าราชการครู จำนวน 6 คน ครูช่วยสอน จำนวน 12 คน บุคลากรสนับสนุนการสอน จำนวน 1 คน ลูกจ้างประจำตำแหน่งนักการภารโรง จำนวน 1 คน และคณงาน จำนวน 1 คน เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 มีอาคารเรียนถาวรเบ็ดเสร็จแบบ ก ข ค จำนวน 3 หลัง อาคารเรียนชั่วคราว จำนวน 2 หลัง ห้องน้ำห้องส้วมนักเรียน 2 หลัง บ้านพักครู 1 หลัง บ้านพักนักการภารโรง 1 หลัง ดึงเก็บน้ำฝน 2 ชุด สนามบาสเกตบอล 1 แห่ง สนามวอลเลย์บอล 1 แห่ง และสนามตระกร้อ 1 แห่ง การจัดการศึกษาแบ่งเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงบประมาณ และฝ่ายบริหารทั่วไป ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับ “ปรับปรุง” (ฝ่ายทะเบียนและวัดผล โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์, 2551)

7.1.2 สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ 1)สภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 แต่ยังไม่สมบูรณ์และเหมาะสมในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้ทบทวนและปรับปรุงตลอดมา ปัจจุบันมีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน โรงเรียนได้ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ด้วยวิธีการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง แต่ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนที่ชัดเจน สอดคล้องกับ วัฒนพร ระจับทุกซ์, 2541 เสนอว่าสังคมไทยต้องมีการทบทวนการจัดการศึกษาเสียใหม่เพื่อพัฒนาประเทศ ได้บริหารโรงเรียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ส่งครูภาษาอังกฤษเข้ารับการอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนการสอน พัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โรงเรียนได้รับความกรุณาจากเจ้าอาวาสวัดบ้านโคกสูงมาสอนสาระพระพุทธศาสนาทุกห้องเรียน สอดคล้องกับ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ,

2540 ที่ให้คนไทยสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ดีและมีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อสู่สังคมโลกาภิวัตน์ 2) สภาพปัจจุบันการขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนมีโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่บริการ จำนวน 9 โรงเรียน มีข้อมูลจำนวนนักเรียนชัดเจน มีโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางอยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 5 กิโลเมตร นักเรียนและผู้ปกครองมีค่านิยมต่อโรงเรียนใหญ่ นักเรียนในเขตพื้นที่บริการได้เข้าศึกษาระดับการศึกษาภาคบังคับทุกคน โดยเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา (ม. 1) ที่โรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้เคียง ตามความเชื่อ ค่านิยม และศักยภาพของนักเรียนและผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยจะส่งลูกมาเรียนที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ เนื่องจากช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายเพราะโรงเรียนจัดรถรับ-ส่งนักเรียน จัดชุดนักเรียน อุปกรณ์การเรียนให้ และให้ยืมหนังสือเรียน ทำให้โรงเรียนต้องใช้จ่ายงบประมาณด้านนี้จำนวนมาก งบประมาณการเรียนการสอนจะน้อยลง นักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับจำนวนหนึ่งไม่ประสงค์จะเรียนต่อ เพราะไม่เห็นความสำคัญ ขาดเรียนบ่อย โรงเรียนได้ติดตามให้มาเรียนโดยประสานงานกับผู้ปกครอง แต่นักเรียนยังไม่ตั้งใจเรียน ผู้ปกครองบางคนต้องการใช้แรงงานเด็ก สำหรับการศึกษาในช่วงชั้นที่ 4 (ม.ปลาย) นักเรียนได้ศึกษาต่อประมาณร้อยละ 90 นักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับ (ม.3) ประมาณร้อยละ 40 จะเรียนต่อสายอาชีวศึกษา ร้อยละ 30 เรียนต่อ ม.4 สายสามัญที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ และร้อยละประมาณ 20 เรียนต่อ ม.4 สายสามัญที่โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง นักเรียนที่เรียนต่อ ม.4 ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์จะมีผลการเรียนค่อนข้างต่ำ (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์, 2551)

3) สภาพปัจจุบันด้านคุณภาพทางการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ จากการประเมินของ สมศ. รอบแรกพบว่า มาตรฐานด้าน นักเรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ต้องปรับปรุง และจากการประเมินของ สมศ. ในรอบที่สอง พบว่า มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในระดับพอใช้ (1.67) ที่มีผลการประเมินอิงเกณฑ์ อยู่ในระดับปรับปรุง (1.33) โดยมีผลการประเมินที่มีตัวบ่งชี้อยู่ในระดับปรับปรุงคือ กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ และมีผลประเมินอิงสถานศึกษา อยู่ในระดับพอใช้ (2.00) เนื่องจากนักเรียนส่วนมากมีไอคิวระดับปานกลางลงไปหาต่ำ ความใฝ่รู้ใฝ่เรียนมีน้อย โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนแต่ทำได้ระดับหนึ่ง เพราะครูยังไม่เห็นความสำคัญรวมทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีพอในการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอนแต่ยังใช้ระดับน้อย เพราะครูยังไม่เห็นความสำคัญและเทคโนโลยีมีน้อย ขาดครูบางวิชาเอก (รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก สมศ, 2551) 4) สภาพปัจจุบันการกระจายอำนาจทางการศึกษา โรงเรียนมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการตามระเบียบ มีการ

ประชุมอย่างต่อเนื่อง ได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการส่วนมากในการบริหารงานโรงเรียนตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด คณะกรรมการบางท่านไม่สะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ผู้ปกครอง นักเรียนจำนวนหนึ่งไม่พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนาการศึกษา โดยอาจเห็นว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน ซึ่งคงจะต้องรณรงค์เพื่อให้เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือยิ่งขึ้น 5) สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดซึ่งมีความเหมาะสม ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นด้านการระดมทุนเป็นบางครั้ง รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษา ยังไม่มีสมาคมครู ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้สนับสนุนงบประมาณจัดซื้อครุภัณฑ์การศึกษาจำนวนหนึ่ง

7.1.3. สภาพปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ 1) ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน มีสาเหตุของปัญหาที่สำคัญคือ หลักสูตรบางกลุ่มสาระยังไม่สมบูรณ์ ไม่มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรมนำความรู้ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน การอบรมครูยังมีน้อย ทำให้ยังไม่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ขาดอุปกรณ์ส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถด้านดนตรี ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนภาษาอังกฤษ นักเรียนยังไม่สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และ ระบบบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ยังไม่เข้มแข็งพอ สอดคล้องกับ กมล เวียสุวรรณ และนิตยา เวียสุวรรณ รายงานว่า การเรียนรู้และการจัดสถานการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ อาจเกิดที่ใดก็ได้ 2) ปัญหาการขยายโอกาสทางการศึกษา ประเด็นสาเหตุของปัญหา คือ นักเรียนในเขตพื้นที่บริการจำนวนหนึ่งไปเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมศึกษาใหญ่ และขานกลางที่อยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ โรงเรียนไม่มีข้อมูลการเรียนต่อของนักเรียนในเขตพื้นที่บริการชัดเจน นักเรียนจำนวนหนึ่งมีปัญหาส่วนตัว จึงออกจากโรงเรียนกลางคัน นักเรียนจำนวนหนึ่งไม่สนใจการเรียน งบประมาณในการให้บริการปัจจัยพื้นฐานแก่นักเรียนไม่เพียงพอ 3) ปัญหาด้านคุณภาพทางการศึกษา สาเหตุของปัญหานี้คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักเรียนยังไม่มีความใฝ่เรียนรู้ ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ระบบสารสนเทศยังไม่สมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนยังไม่ชัดเจน 4) ปัญหาการกระจายอำนาจทางการศึกษา สาเหตุมาจาก ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากกรรมการสถานศึกษาบางคน ความร่วมมือจากผู้ปกครองไม่ดีพอ กรรมการสถานศึกษาบางคนยังไม่เหมาะสม 5) ปัญหาการส่งเสริมการมีส่วนร่วม สาเหตุของปัญหา คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ยังมีน้อย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับ Edley (1992 อ้างถึงใน อุทัย บุญประเสริฐ, 2545) รายงานการ

วิจัยว่าการจัดการศึกษาควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน กำหนดเวลาและตารางการเรียน ควบคุมวินัยนักเรียน งานบุคลากรและงบประมาณ

7.1.4 สภาพความคาดหวังการจัดการศึกษาของโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ 1) ความคาดหวังด้านการจัดการเรียนการสอน คือ หลักสูตรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาทุกกลุ่มสาระและแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรมนำความรู้ ครูได้รับการอบรมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีครูเกณฑ์คนตรีสากล 1 ชุด นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอย่างน้อยร้อยละ 50 ระบบบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้มีความเข้มแข็ง 2) ความคาดหวังการขยายโอกาสทางการศึกษา คือ นักเรียนในเขตพื้นที่บริการเรียนต่อที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์มากขึ้น มีข้อมูลการเรียนต่อของนักเรียนในเขตพื้นที่บริการที่ชัดเจน ไม่มีนักเรียนออกกลางคัน นักเรียนทุกคนสนใจการเรียน มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น 3) ความคาดหวังด้านคุณภาพทางการศึกษา คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นระดับดี นักเรียนอย่างน้อยร้อยละ 80 มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน นักเรียนปรับการเรียน ครูเปลี่ยนการสอนอย่างน้อยร้อยละ 50 ระบบสารสนเทศสมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน ครูใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนมากขึ้น 4) ความคาดหวังการกระจายอำนาจทางการศึกษา คือ ได้กรรมการสถานศึกษาที่เหมาะสม ได้รับความร่วมมือจากกรรมการสถานศึกษาทุกคน ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนทุกคน 5) ความคาดหวังการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือ ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษาด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการ สอดคล้องกับ Campbell (1993 อ้างถึงใน เสาวนิตย์ ชัยมุสิก, 2544) รายงานวิจัยว่ากระบวนการบริหารในการจัดการศึกษาควรมีผู้มีส่วนได้เสียในการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการตัดสินใจในภารกิจและพันธกิจของโรงเรียน

7.1.5 การประเมินทางเลือกเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการที่ประกอบด้วยโครงการและกิจกรรมอะไร โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์เลือกโครงการเพื่อสนองตอบความคาดหวัง 5 ด้าน คือ 1) คุณภาพทางการศึกษา จำนวน 9 โครงการ เป็นโครงการที่ตอบสนองโดยตรงกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรและส่งเสริมทำให้เกิดการพัฒนาตรงกับมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกัน กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ที่ให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้นักเรียนเกิดทักษะการคิด 2) ขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 2 โครงการ เป็นโครงการช่วยสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณภาพตามศักยภาพของตนเอง เป็นโครงการที่ช่วยเพิ่มศักยภาพนักเรียนขาดโอกาสทางการศึกษาทำให้การบริหารงานของโรงเรียนมีความราบรื่น 3) การจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 โครงการ เป็นโครงการที่ช่วยพัฒนาครูใน

โรงเรียนให้มีความสามารถในการสอนและจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540) การเรียนการสอนครูต้องมีการใช้เทคนิคใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถสอนทำให้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม 1 โครงการ เป็นโครงการช่วยสนับสนุนในการจัดการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยมีส่วนร่วมจากท้องถิ่น เพื่อให้โรงเรียนมีการจัดการศึกษาที่เป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน 5) กระจายอำนาจทางการศึกษา 1 โครงการ เป็นโครงการที่ช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งในรูปแบบของคณะกรรมการตรงกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และเป็นโครงการสนับสนุนให้เกิดความชอบธรรมในการบริหารจัดการโรงเรียนที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อช่วยถ่วงดุลกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ สอดคล้องกับ อมรวิรัช นาคทรพรพ (2545) รายงานการวิจัยว่าการจัดการศึกษาของท้องถิ่นทำให้เกิด เก่ง ดี มีสุข

7.2 การนำแผนปฏิบัติการที่ถือว่าเป็นตัวสอดแทรกหลักและการใช้หลักการประสานพลังที่เป็นตัวสอดแทรกเสริมไปปฏิบัติ มีปรากฏการณ์ทางปฏิบัติอย่างไร ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวังหรือไม่ เพียงใด เกิดการเรียนรู้อะไรจากการกระทำทั้งในระดับตัวบุคคล กลุ่มบุคคลและระดับโรงเรียนและเกิดความรู้ใหม่อะไรจากการใช้ตัวสอดแทรกหลักและตัวสอดแทรกเสริม

7.2.1 ปรากฏการณ์ทางการปฏิบัติ ที่เกิดจากการการนำเอาตัวสอดแทรกไปปฏิบัติ คือ

1) การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง

ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในประเด็นความคาดหวังของโรงเรียน โคกสูงประชาสรรค์ ที่ร่วมกันทำเกณฑ์ความสำเร็จของโครงการ เมื่อดำเนินการปฏิบัติการแล้ว จำนวน 16 โครงการ ที่เรียกรวมกันว่า 9 ส่งเสริม 6 สนับสนุน 1 เข้มแข็ง ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง จำนวน 12 โครงการ คือ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โครงการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการอาชีพ โครงการส่งเสริมสุขภาพ โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย โครงการป้องกันสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา โครงการส่งเสริมความรักและศรัทธาต่อโรงเรียน โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน โครงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน โครงการส่งเสริมทักษะด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา และโครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนอีก 4 โครงการแม้ว่าจะไม่ผ่านการประเมินการปฏิบัติการในรอบแรก แต่ผู้ร่วมวิจัยได้มีการพัฒนาโดยใช้หลักการประสานพลัง ที่มีการขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการสนับสนุนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศ โครงการส่งเสริมนิสัยไฟเรียนรู้ ส่วนโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและโครงการอบรม

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปรับเปลี่ยนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความเหมาะสมทำให้มีความเข้มแข็งขึ้น ทำให้โครงการที่ไม่ผ่านการประเมินในการปฏิบัติการวงรอบแรก ผ่านการประเมินหลังจากการปฏิบัติการใหม่ ได้แก่

โครงการ ส่งเสริมความเป็นเลิศ มี 3 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติในวงรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด ร้อยละ 65 ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ 67 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์เป้าหมายได้ ร้อยละ 75 เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในวงรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 นักเรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด ร้อยละ 80 ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาข้อดีข้อเสียความถูกต้อง ระบุสาเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณ ในการ แก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ 82 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มจินตนาการ สามารถคาดการณ์เป้าหมายได้ ร้อยละ 85

โครงการส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ มี 3 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติในวงรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล ร้อยละ 75 ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ร้อยละ 78 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง ร้อยละ 72 เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในวงรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล ร้อยละ 85 ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ร้อยละ 82 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง ร้อยละ 81

โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มี 2 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติในวงรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ร้อยละ 75 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง ร้อยละ 70

ของภาระงาน เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ร้อยละ 81 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 จัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง ร้อยละ 80 ของภาระงาน

โครงการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 2 ตัวชี้วัด ผลการประเมินการปฏิบัติในรอบแรกไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ร้อยละ 75 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการร้อยละ 70 ของภาระงาน เมื่อมีการปฏิบัติการใหม่ในรอบที่ 2 ที่มีการใช้หลักการประสานพลังทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามที่คาดหวัง คือ ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ร้อยละ 82 ของภาระงาน ตัวชี้วัดที่ 2 ส่งเสริมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษารูปแบบสหการร้อยละ 81 ของภาระงาน

2) การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง

การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังจากการวิจัยในครั้งนี้ เกิดขึ้นใน 2 ระดับแรก ก่อนคือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโรงเรียนและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องโดยอธิบายเป็นแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติได้ ดังนี้

1. ระดับบุคคล

ก่อนการดำเนินการวิจัย ผู้ร่วมวิจัยไม่มีความรู้ในการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้งด้านวิธีการวิจัยและเนื้อหาการวิจัย รวมทั้งไม่มีความรู้ในการเริ่มต้นทำวิจัย เมื่อได้ร่วมกันทำวิจัยจึงค่อย ๆ เกิดความรู้ขึ้นมาตามขั้นตอนต่าง ๆ หลังจากการปฏิบัติการในแต่ละขั้นตอนผู้วิจัยเป็นผู้นำความรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปสู่ผู้ร่วมวิจัยที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลดังนี้

1.1 ขั้นตอนเตรียมการ

หลังจากการปฏิบัติการในขั้นเตรียมการผู้วิจัยเป็นผู้นำความรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปสู่ผู้ร่วมวิจัยที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล คือ มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย มีการรับฟังข้อคิดเห็นมากขึ้น มีการซักถามโต้ตอบระหว่างการประชุมเป็นวิธีการ

เพื่อให้เกิดความถูกต้องและปรับแนวคิดให้ตรงกันจนสามารถทำให้การประชุมเป็นไปอย่างราบรื่น มีการสังเกตเพื่อการเรียนรู้ มีการได้ลองปฏิบัติ ได้แสดงบทบาทของตนเองแสดงออกมา เช่น ความเป็นแม่ ความเป็นพ่อ ความเป็นผู้นำและความเป็นครูออกมา ทำให้มีความรู้สึกว่าได้มีเวทีในการทดลองปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้มีการได้ลงมือปฏิบัติจริง จากการที่ผู้วิจัยได้นำความรู้จากทฤษฎีที่ตนเองได้ศึกษา ค้นคว้ามาสู่ผู้ร่วมวิจัยทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นแล้ว ทุกคนก็ร่วมกันลงมือปฏิบัติจริงๆ ทำให้เกิดทักษะต่างๆมากมายที่เป็นประโยชน์ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดทักษะการคิด ตั้งแต่การคิดเปรียบเทียบ การคิดไตร่ตรอง การคิดวิเคราะห์และการคิดสังเคราะห์ โดยเริ่มจากการได้พิจารณาร่วมกันในการปฏิบัติการของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ใช้ความคิดร่วมกัน เปรียบเทียบข้อดี ข้อด้อย การเสนอข้อเสนอนะที่เป็นประโยชน์และช่วยกันเติมเต็มส่วนที่ขาด และทุกคนสามารถออกความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา แล้วทุกคนก็คิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันในการหาคำตอบร่วมกัน มีการจดบันทึก ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้รับมอบสมุดเพื่อจดบันทึกงานของตนเอง ทั้งเป็นกำหนดการทำงาน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งการบันทึกสิ่งที่พบเห็นและความรู้สึกในขณะนั้น มีการจดบันทึกความรู้สึกหลังจากการพูดคุยกันระหว่างที่มีการปฏิบัติการเพื่อแสดงให้เห็นผู้เข้ารับทราบหลังการปฏิบัติ เป็นการสะท้อนผลจากความรู้สึกภายในของตนเองออกมา ขณะเดียวกันก็ได้รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งจะมีผลต่อการทำงานร่วมกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดความเชื่อและความศรัทธาในตนเอง มีส่วนร่วมในการวิจัยจึงเกิดความรับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ สุดท้ายจึงเกิดพลังในตนเอง เมื่อผู้วิจัยเกิดความศรัทธา ความรับผิดชอบแล้ว จึงเกิดความต้องการให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้น จึงแสดงพลังของตนเองออกมาโดยการแสดงความคิดเห็นและพยายามตัดสินใจในแนวทางที่ถูกต้องร่วมกับผู้อื่น

1.2 ขั้นตอนวางแผน

หลังจากประชุมเชิงปฏิบัติการในขั้นตอนการวางแผน มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล คือ มีการระดมความคิดจากการปฏิบัติการขั้นตอนการวางแผน ทำให้แต่ละคนเรียนรู้การเสนอความคิดเพื่อนำมารวมกันทำให้เกิดภาพของความคิดรวมของที่ประชุม นำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหา และมีการนำปัญหามารวมกันแล้วจัดกลุ่มแยกประเด็นปัญหาที่เหมือนกันจะนำมารวมกันและช่วยกันตั้งหัวข้อที่เป็นการเรียนรู้ในการจัดการข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการปฏิบัติเช่นนี้ทำให้แต่ละคนมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาโดยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนเมื่อได้ประเด็นปัญหาแล้ว จะมีการใช้ความคิดในการลำดับความจำเป็นในการแก้ไขก่อนหลังเพราะปัญหาทุกอย่างไม่สามารถแก้ไขได้ในคราวเดียว การคิดวิธีการแก้ปัญหาเมื่อได้ข้อปัญหาแล้วแต่ละคนจะได้เรียนรู้ ช่วยกันคิดแก้ไขโดยใช้โครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหามีการร่วมกัน การเขียนโครงการผู้ร่วมวิจัยบางคนไม่เคยรู้จักการ

เขียนโครงการมาก่อนสามารถเรียนรู้องค์ประกอบของโครงการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนการวางแผนการทำกิจกรรมการปฏิบัติการในโครงการ จะมีกิจกรรมให้ปฏิบัติ ดังนั้นจึงมีการวางแผนการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เมื่อแต่ละคนได้ปฏิบัติการตลอดขั้นตอนการวางแผนแล้ว จะมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหา เกิดความรับผิดชอบ มีความพึงพอใจเมื่อปัญหาต่าง ๆ ที่ช่วยกันระดมความคิดกันมาแล้ว มีแนวทางการแก้ไข มีผลผลิตที่แสดงถึงความสำเร็จและคาดว่าจะได้รับผลดีจากการลงมือปฏิบัติ ผู้ร่วมวิจัยทุกคนจึงมีความพึงพอใจในการปฏิบัติการในครั้งนี้

1.3 ขั้นตอนการปฏิบัติการ

หลังการดำเนินการในขั้นตอนการปฏิบัติการได้พบการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล คือ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีการตกลงกันในการปฏิบัติการโดยการปฏิบัติกับนักเรียนผู้วิจัยที่เป็นกลุ่มของบุคลากรในโรงเรียนจะใช้วิธีการของตนเองและช่วยเหลือกันเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติ มีการร่วมมือกันในการปฏิบัติการโดยช่วยเหลือกันในทุกโครงการจนประสบความสำเร็จทุกโครงการ ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความเข้าใจในวิธีการลงมือปฏิบัติการตามโครงการที่มีการวางแผนไว้และมีการปรึกษา ต่อรอง เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกันจนสามารถทำให้โครงการบรรลุผล ทุกคนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันโดยการแบ่งงานกันทำตามความสามารถของตนเอง ผู้ร่วมวิจัยทุกคนคำนึงถึงความสำเร็จร่วมกันมีการเรียนรู้โดยวิธีการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นจากมุมมองของตนเอง ทุกคนเกิดความพึงพอใจร่วมกันในการปฏิบัติการจนประสบความสำเร็จ ทุกคนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของของความสำเร็จที่ทุกคนได้ปฏิบัติการร่วมกัน ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความรู้สึกถึงพลังในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมมือกันโดยการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ คน การวัดความสำเร็จของกิจกรรมและโครงการ การปฏิบัติการในโครงการต้องมีเป้าหมายความสำเร็จ ดังนั้นต้องมีการวัดความสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในโครงการเดิมหรือต้องมีการปรับปรุงทำโครงการใหม่ต่อไป

1.4 ขั้นสังเกตผล

หลังการดำเนินการในขั้นตอนการสังเกตผลได้พบการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่มบุคคล คือ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีการตกลงกันในการกำหนดประเด็นการสังเกตผล เสนอความสำเร็จและการร่วมกันประเมินผลที่เกิดจากโครงการ มีการร่วมมือกันในการสังเกตผลโดยช่วยเหลือกันคิดประเด็นการสังเกต ระดับความสำเร็จและช่วยกันสังเกตผล ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความเข้าใจในวิธีการสังเกตผลจากการปฏิบัติโครงการที่มีการวางแผนไว้และมีการปรึกษา มีการแสดงความคิดเห็นในการสังเกตผล ทุกคนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันโดยการแบ่งงานกันทำตามความสามารถของตนเอง ผู้ร่วมวิจัยทุกคนคำนึงถึงความสำเร็จ

ร่วมกันมีการเรียนรู้โดยวิธีการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นจากมุมมองของตนเองผู้ร่วมวิจัยทุกคนเกิดความพึงพอใจร่วมกันในการสังเกตผลการสังเกตผลการดำเนินการได้ ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในการประเมินโดยการสังเกตผล และมีความรับผิดชอบร่วมกันจากผลของการสังเกตผล ทุกคนมีความรู้สึกถึงพลังในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมมือกันโดยการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ คน สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้(Constructivism) ที่ ทิสนา เขมมณีและคณะ (2545) โดยมีการสร้างบรรยากาศเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์

2. ระดับกลุ่มบุคคล

ก่อนดำเนินการวิจัย กลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนไม่มีความต้องการในการแสวงหาความรู้ความจริงด้วยวิธีการวิจัย ทำหน้าที่เฉพาะในงานของตนเอง เมื่อได้มาร่วมกันดำเนินการวิจัยจึงเกิดความรู้ ความเข้าใจการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 ขั้นตอนเตรียมการ

หลังจาการปฏิบัติการในขั้นเตรียมการผู้วิจัยเป็นผู้นำความรู้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปสู่ผู้ร่วมวิจัยที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับกลุ่มบุคคล คือ กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน เกิดความต้องการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม เมื่อกลุ่มบุคลากรในโรงเรียนได้พบปะกับผู้ร่วมวิจัยกลุ่มต่าง ๆ แล้ว จากก่อนการปฏิบัติการที่การทำงานของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวกับโรงเรียนต่างทำงานกันตามหน้าที่ แต่เมื่อได้มาประชุมร่วมกันแล้วต่างก็มีความคิดเห็นว่าการได้มาประชุมกันเป็นการทำความเข้าใจกันได้อย่างดีและคิดว่าสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย เกิดการทำงานเป็นทีม จากการประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หลายคนหลายความความคิดเห็นเมื่อมีการทำงาน มีข้อตกลงเป็นกติกากันเหมือนกับการได้ทำงานกันเป็นทีม ทุกคนทำตามหน้าที่ของตนเองต่างช่วยกันทำงานตามบทบาทของตนเอง เกิดการประสานงานกัน การประชุมเชิงปฏิบัติการของคนที่มาจากกลุ่มต่างๆ แต่ละกลุ่มก็มีความคิดที่เปรียบเหมือนต้นทุน เมื่อนำมารวมกันแล้วก็จะเกิดการทำงานร่วมกัน เมื่อได้ใช้ส่วนที่ดีของแต่ละกลุ่มมารวมกันแล้วก็จะเกิดผลดีกว่าการทำงานเพียงลำพังฝ่ายเดียว กลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน เกิดการแบ่งงานกันทำเพราะในการทำงานเป็นกลุ่มทุกคนจะทำงานตามที่ตนเองถนัดจึงเป็นการร่วมกันทำงานโดยทำงานตามที่ตนเองมีความชำนาญแต่จะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือความสำเร็จของงาน เกิดการเรียนรู้ เมื่อทุกคนมาทำงานร่วมกันเกิดปฏิสัมพันธ์กันทำให้เกิดกระบวนการของการเรียนรู้และเนื้อหาของสิ่งที่ต้องการรู้จากบทบาทของตนเองที่มีต่อโรงเรียน

เกิดการบูรณาการ ผู้ร่วมวิจัยที่เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาจากจากกลุ่มต่าง ๆ เมื่อได้มาทำงานด้วยกันต้องมีการปรับตัวจากที่ตนเองรู้มาปรับเข้ากับสิ่งที่ตนเองเรียนรู้ใหม่ กลุ่มอาชีพ เกิดการใช้กลยุทธ์ร่วมกัน ผู้ร่วมวิจัยมาจากหลายอาชีพและทุกคนต่างมีวิธีการทำงาน วัฒนธรรมการทำงานที่แตกต่างกันเพื่อบรรลุผลสำเร็จที่ต่างกันแต่เมื่อมาทำงานร่วมกันต้องเลือกวิธีการทำงานร่วมกันจึงจะประสบความสำเร็จร่วมกันได้ เกิดพันธะสัญญา การทำงานร่วมกันของผู้ร่วมวิจัยภายใต้กติกาที่ร่วมกันตั้งขึ้น เมื่อลงมือปฏิบัติร่วมกันแล้วจะเกิดความสัมพันธ์จากผลของความสำเร็จที่ทำร่วมกันเป็นสิ่งผูกมัดให้ทุกคนต้องกลับมาทำงานร่วมกันอีกครั้ง เกิดการพัฒนาการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้เกิดการพัฒนาทุกด้านทั้งพัฒนาตนเอง พัฒนาคน พัฒนาวิธีการทำงานและการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพ กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน เกิดความสามัคคีกลมเกลียว เมื่อทุกคนทำงานร่วมกันก็จะมีความสุขจากการได้ทำงานร่วมกันเกิดความผูกพัน ประองคอง เหมือนพี่น้อง เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมมิติ การปฏิบัติการในครั้งนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมิติ คือ จากผู้วิจัยเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ จากผู้ร่วมวิจัยจากผู้รู้ข้อมูลกลายเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ ทุกอาชีพและทุกบทบาทที่มีอยู่ มาสู่ความเท่าเทียมกัน เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อการทำงานเป็นทีม หลังการปฏิบัติการผู้ร่วมวิจัยมองเห็นว่าการร่วมคิดร่วมทำเป็นวิธีการที่ดีตั้งแต่กระบวนการคิดร่วมกัน การต่อรองเมื่อความคิดขัดแย้ง และการสรุปร่วมกัน ทำให้เกิดความพึงพอใจในแก่ทุกฝ่าย จึงมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในการทำงานเป็นทีม เกิดพลังในการทำงานร่วมกัน หลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทุกคนได้แสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจ ร่วมพิจารณาให้ความคิดเห็น แต่ละคนได้ใช้พลังภายในของตนเองออกมาจึงเกิดพลังร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2 ขั้นตอนวางแผน

กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน จากการปฏิบัติการขั้นตอนวางแผน ทำให้กลุ่มบุคลากรในโรงเรียนได้รับรู้การแก้ไขปัญหาร่วมกัน การคิดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกัน มีพันธะสัญญาว่าจะร่วมกันปฏิบัติการให้สำเร็จจึงเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ปล่อยให้เป็นการให้คนใดคนหนึ่ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน หลังจากการปฏิบัติการในการวางแผนโดยได้เรียนรู้การปฏิบัติการ กลุ่มคนที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน มีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความต้องการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียนของตนเอง ผู้ปกครองนักเรียนหลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนวางแผนแล้วผู้ปกครองนักเรียนที่เคยได้รับบริการเพียงอย่างเดียว มีความรู้สึกมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนในการแก้ไขปัญหา มีความรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนในการดูแลสั่งสอนบุตรหลานของตนเอง กลุ่มอาชีพหลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนการวางแผนแล้วกลุ่มอาชีพมี

ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในแก้ไขปัญหาของโรงเรียน เห็นความสำคัญของตนเองในการแก้ไขปัญหาและมีความพึงพอใจในบทบาทของตนเอง

2.3 ขั้นการปฏิบัติการ

กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน หลังจากการลงมือทำตามโครงการในขั้นตอนการปฏิบัติการ บุคลากรในโรงเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญในปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการร่วมกัน มีการช่วยเหลือกันตามความสามารถของตนเองในการลงมือปฏิบัติ ร่วมกันปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหาระหว่างการปฏิบัติการ มีการต่อรองกันเมื่อมีความคิดไม่ตรงกัน มีพันธะร่วมกันในการทำงาน มีความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกัน ร่วมกันชื่นชมในความสำเร็จของโครงการร่วมกัน กลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน หลังจากการลงมือทำตามโครงการปฏิบัติการแล้ว กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติการการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จของโครงการร่วมกัน ยินดีให้ความร่วมมือตามศักยภาพของตนเอง มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของโรงเรียน มองเห็นแนวทางในการช่วยเหลือโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ กลุ่มอาชีพหลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนนี้ ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มอาชีพมีความเข้าใจในการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน เข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จของโครงการ ต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของโครงการ พึงพอใจในการเข้าร่วมปฏิบัติการตามโครงการในครั้งต่อไป

กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน หลังจากการลงมือปฏิบัติการตามโครงการกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนเข้าใจการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จของโครงการที่มีผลต่อบุตรหลานของตนเอง มีความรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนในการปฏิบัติการตามโครงการ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติการตามโครงการ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของโครงการและมีความยินดีให้ความร่วมมือในการปฏิบัติการร่วมกันในครั้งต่อไป

2.4 ขั้นการสังเกตผล

กลุ่มบุคลากรในโรงเรียน หลังจากการลงมือทำตามโครงการในขั้นตอนการสังเกตผล บุคลากรในโรงเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญในการประเมินผลการปฏิบัติการตามโครงการ มีการประเมินตามตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการร่วมกัน มีการช่วยเหลือกันตามความสามารถของตนเองในการสังเกตผล ร่วมกันปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหาระหว่างการสังเกตผล มีการต่อรองกันเมื่อมีความคิดไม่ตรงกัน มีพันธะร่วมกันในการทำงาน มี

ความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกัน ร่วมกันชื่นชมในความสำเร็จของโครงการและร่วมกันตระหนักถึงผลที่ไม่สำเร็จของโครงการร่วมกัน กลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน

หลังจากการลงมือทำตามขั้นตอนการสังเกตผลแล้ว กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจในขั้นตอนวิธีการปฏิบัติการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในสำคัญของการสังเกตผลของโครงการ ยินดีให้ความร่วมมือตามศักยภาพของตนเอง มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของโรงเรียน มองเห็นแนวทางในการช่วยเหลือโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ กลุ่มอาชีพ

หลังจากการปฏิบัติการในขั้นตอนนี้ ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มอาชีพมีความเข้าใจในการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน เข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จและไม่สำเร็จของโครงการ ต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อโรงเรียน มีความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของโครงการ พึงพอใจในการเข้าร่วมปฏิบัติการตามโครงการในครั้งต่อไป กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน หลังจากการลงมือปฏิบัติการตามโครงการกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนเข้าใจการปฏิบัติการตามโครงการของโรงเรียน มีความตระหนักในความสำเร็จและไม่สำเร็จของโครงการที่มีผลต่อบุตรหลานของตนเอง มีความรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนในการปฏิบัติการตามโครงการ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติการตามโครงการ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของโครงการและมีความยินดีให้ความร่วมมือในการปฏิบัติการร่วมกันในครั้งต่อไป

สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Theory of Cooperative Learning) ที่ ทิศนา แคมมณี (2545) ที่มีการเรียนรู้ที่เกิดจากช่วยเหลือกันในกลุ่มสมาชิก

3. ระดับโรงเรียนและองค์กร

3.1 ระดับโรงเรียน

ก่อนการดำเนินการวิจัยโรงเรียนไม่การพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่นที่ไม่มีการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งการสอบถามความคิดเห็น การจัดทำ การนำไปใช้และการปรับปรุงแก้ไข การให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาโดยผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความอ่อนแอ เพราะกรรมการแต่ละคนยังไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง กรรมการแต่ละคนไม่มีแรงจูงใจให้เกิดความเชื่อถือจากชุมชน

หลังการดำเนินการวิจัย โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดจากการสำรวจความต้องการจากชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร มีส่วนร่วมในการนำไปใช้และร่วมกันพัฒนาหลักสูตรโดยเริ่มจากกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานอาชีพก่อน ส่วนความเข้มแข็งของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นเพราะมีการปรับเปลี่ยนตัวของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากคนที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนที่จะนำพาโรงเรียนไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพต่อไปได้

3.2 ระดับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เทศบาลตำบลน้ำพอง

ก่อนการดำเนินการวิจัย องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนยังไม่ได้ให้ความสนใจการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมากเท่าที่ควร มีความพยายามในการเพิ่มศักยภาพของโรงเรียนด้านอุปกรณ์การเรียน สิ่งสาธารณูปโภค สิ่งก่อสร้าง ในระยะแรกแต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมดเพราะยังขาดหลักการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

หลังการดำเนินการวิจัย องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้มีความตระหนักมากขึ้นในการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาโดยมีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็งนำพาให้การจัดการศึกษาได้ถูกทิศทาง และต่อเนื่อง ที่จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับ Noble (1996 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2546) รายงานว่าจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในทางตะวันตกเป็นนวัตกรรมเพื่อพัฒนาปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7.2.2 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ในระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับโรงเรียน
ปรากฏ ดังนี้

จากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำให้นักลที่เกี่ยวกับ
การจัดการศึกษาเข้าใจบทบาทของตนเองในการจัดการศึกษาดังนี้

1) ความสำคัญของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.1) ผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนด้านคุณภาพทางการศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในส่วนที่คาดหวังและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและร่วมมือกับครูบุคลากรทางการศึกษา ชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2) ครูเป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานผลการจัดการศึกษา

1.3) องค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนสภาพของปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชนและให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

1.4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาและมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่องการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการศึกษาและเชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษากับแผนพัฒนาท้องถิ่น

1.5) ศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้สะท้อนภาพความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบันไปสู่ศิษย์รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเช่นกัน

1.6) พระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้นำเสนอและเติมเต็ม ข้อมูลด้านธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมของศาสนาซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

1.7) ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่างๆ ที่จะช่วยเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.8) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผลการประชุมและสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย รวมทั้งการพิจารณานามติ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

2) บทบาทหน้าที่การจัดการศึกษาของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1) ด้านวิชาการ สถานศึกษามีหน้าที่ 1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น 2) จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรายงานผลการประเมินให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ 1) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น 2) ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริม สนับสนุนให้การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) รับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพ ในสถานศึกษา

2.2) ด้านงบประมาณ สถานศึกษามีหน้าที่ 1) จัดตั้งและรับผิดชอบการ ใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบประกาศ กำหนด 2) ออกระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ 1) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา 2) ให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงิน และการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่ กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ

2.3) ด้านการบริหารงานบุคคล สถานศึกษามีหน้าที่ ดำเนินการตามที่ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ปฏิบัติตามที่กฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4) ด้านการบริหารทั่วไป สถานศึกษามีหน้าที่ 1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการ ของชุมชน และท้องถิ่น 2) ดำเนินการและกำกับ ติดตามและประเมินผลงานตามแผน โครงการ ของสถานศึกษา 3) ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหา ผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด 4) ออก ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามกฎหมาย ระเบียบ กำหนด 5) ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและ

ท้องถิ่น 5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือตามที่รับมอบหมายและตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ 1) ให้ความเห็นชอบ เสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น 2) รับทราบ ให้ความเห็นชอบและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นและรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อ สถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น 3) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสานส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษารวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้จ่าย และจัดกาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด 4) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการ ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศแนวปฏิบัติ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามที่ กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด 5) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการ ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น 6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด ให้ เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับ Cheng (1996 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ปาเส, 2546) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) รายงานตรงกันว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพสูง ต้องมีคณะกรรมการร่วมกันจัดการศึกษาประกอบด้วย ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนนักเรียน และ ผู้บริหารโรงเรียน

7.2.3 องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง

จากผลการประชุมสรุปผลการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ในวันที่ 7 กันยายน 2554 ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ได้ ข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ โดยเสนอผลที่เกิดขึ้นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการ ประสานพลังและองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติการ 2 วงรอบ 10 ขั้นตอนดังนี้

1) องค์ความรู้จากการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการประสานพลัง

การใช้หลักการประสานพลังเป็นตัวสอดแทรกเพื่อการจัดการศึกษาโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนปฏิบัติการ ในวงรอบที่ 1 โดยการประสานการทำงานของ กลุ่มประสานงาน ปฏิบัติการ กลุ่มสนับสนุน และกลุ่มที่ปรึกษา ที่ทำหน้าที่ของตนเองตามที่ประชุมมอบหมายให้จนประสบความสำเร็จ และบางโครงการที่ยังไม่สำเร็จก็ได้ดำเนินการตามหลักการประสานพลัง ประสานกับหน่วยงานอื่นหรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเพื่อให้โครงการประสบผลสำเร็จ

2) องค์ความรู้การนำหลักการประสานพลังไปปฏิบัติ

ตามที่ได้ผู้วิจัยได้เสนอกรอบแนวคิดเรื่องการประสานพลังไว้ในบทที่ 2 จากผลการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ จึงได้ข้อสรุปหลักการประสานพลังเพื่อการปฏิบัติสู่ความสำเร็จ 9 ประการ ดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน(sharing) คือ การใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งที่เป็นทรัพยากรที่มองเห็นและทรัพยากรที่มองไม่เห็นเช่น ชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือ เป็นต้น
 2. การวิจัยเพื่อพัฒนา(research) คือ การใช้วิธีการวิจัยเพื่อการแก้ไขปัญหา
 3. การบูรณาการ(integration) คือ การใช้วิธีการที่แตกต่างกันในการแก้ไขปัญหา
 4. กลยุทธ์ร่วม(strategies) คือ การร่วมใช้วิธีการของตนเองและผู้มีส่วนร่วมทุกคนในการปฏิบัติการในครั้งนี้
 5. การเรียนรู้(learning) คือ หลังจากการปฏิบัติการแล้วเกิดความรู้ร่วมกันทั้งในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล ระดับองค์กร
 6. การประยุกต์(adapting) คือ การปรับวิธีการในการแก้ไขปัญหา
 7. การร่วมมือ(Collaboration) คือ การช่วยกันทำงานเพื่อความสำเร็จร่วมกัน
- ### 3) องค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ได้นำหลักการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากนักวิชาการหลายท่านมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ และชุมชนรอบๆโรงเรียน ได้แก่ 1) Kindon, Pain & Kesby (2007) 2) McIntyre (2008) 3) Creswell (2008) 4) James, Milenkiewicz & Bucknum (2008) 5) Kapoor & Jordan (2009) และ 6) McTaggart (2010) 7) วิโรจน์ สารัตนะ (2553) นักวิชาการกลุ่มดังกล่าวให้ทัศนะเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ว่าเป็นการวิจัยที่เป็น วิธีวิทยา(Methodology) ที่หมายถึงวิธีการในการได้มาซึ่งความรู้และความจริง ญาณวิทยา(epistemology) ที่หมายถึง

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสวงหาความรู้และความจริงกับสิ่งที่ถูกรู้(the known) เป็นคำถามที่ว่า เรารู้สิ่งที่เรารู้ได้อย่างไร(how we know what we know?) โดยอุดมการณ์การใช้อำนาจ (Political Ideology) ที่เป็นการมอบอำนาจให้กับบุคคลธรรมดาเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยวิธีวิภาษ (dialectic) อย่างมีเหตุผล ด้วยกระบวนการที่เป็นเกลียววนรอบ (cyclical) ผู้วิจัยได้นำหลักการดังกล่าวใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีการปฏิบัติการ 2 วงรอบ จำนวน 10 ขั้นตอน จนเสร็จสิ้นการวิจัย

4) องค์ความรู้ที่เกิดจากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับหลักการประสานพลังมาปฏิบัติการ

การดำเนินการวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและมีตัวสอดแทรกเสริมคือ หลักการ ทำให้เกิดกรอบการปฏิบัติวิจัยสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยการประสานพลัง 5 แหล่ง คือ 1)พลังความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พลังของการปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่แบ่งเป็น 4 ฝ่ายคือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงบประมาณและฝ่ายบริหารงานทั่วไป 3) พลังสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) พลังพลังสนับสนุนจากชุมชนรอบสถานศึกษา 5) พลังสนับสนุนจากผู้ปกครองนักเรียน

8. ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยการประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

8.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

8.1.1 เนื่องจากโรงเรียนที่ได้รับการถ่ายโอนจากกระทรวงศึกษาธิการมาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาที่ชัดเจน จากผลการวิจัยพบว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

8.1.2 จากผลการวิจัยพบว่าในระยะเริ่มแรกของการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เข้ามาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด

8.1.3 การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเมื่อได้เข้ามาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ต้องมีการจัดการศึกษาโดยคินอำนาจให้ประชาชนเพื่อจะได้จัดการศึกษาตอบสนองผู้เรียนและชุมชน

8.1.4 การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการจัดการศึกษาโดยคณะกรรมการในรูปของคณะกรรมการต้องมีเครือข่ายในระดับจังหวัดและระดับประเทศ เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทิศทางไปในแนวเดียวกัน

8.1.5 โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องอาศัยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทำให้สามารถบริหารทรัพยากรในโรงเรียนได้เองโดยอยู่ในกรอบของกฎหมาย

8.1.6 ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นผู้เชื่อมต่อให้ฝ่ายต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อำนาจความสะดวกให้แก่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

8.1.7 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความรู้ความสามารถทั้งเรื่องการวางแผน การปฏิบัติ และการประเมิน มีการศึกษาหาความรู้อยู่เสมอเพื่อให้การจัดการศึกษาได้มาตรฐาน

8.1.8 ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปฏิบัติการสอนโดยมีส่วนร่วมจากชุมชน ผู้ปกครอง หน่วยงานของรัฐและเอกชน และเป็นแหล่งหาความรู้ของชุมชนได้

8.1.10 โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้บริการกับชุมชนได้ตลอดเวลาไม่มีวันหยุด มีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาทั้งเพื่อการศึกษาของนักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง

8.1.11 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียนตามความเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

8.1.12 การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นการส่งเสริมความเจริญเติบโตของชุมชน

8.1.13 การจัดการแผนการปฏิบัติการของโรงเรียนต้องสัมพันธ์กับแผนปฏิบัติการของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

8.1.14 หลักสูตรของสถานศึกษาควรปรับปรุงได้ตลอดเวลาตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

8.1.15 ผู้ที่มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรอำนวยความสะดวกในการจัดตั้งเครือข่ายคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้มีความเข้มแข็ง ที่จะส่งผลทำให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ

8.2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาเป็นอันดับแรกในการกำหนดแผนพัฒนา

8.2.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกระดับ

8.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ควรทำวิจัยในโรงเรียนที่มีปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะจึงจะสามารถค้นหาปัญหาได้ดีและมีประโยชน์สูงสุด

8.3.2 การทำวิจัยโดยคนที่อยู่นอกพื้นที่ควรใช้เวลาานพอสมควรเพื่อให้ได้ประเด็นปัญหาที่ครอบคลุม มีความเที่ยงตรงสามารถอธิบายผลการวิจัยได้ตรงประเด็น

8.3.2 การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไม่มีแบบที่ตายตัวขึ้นอยู่กับบริบทของสถานที่ ชุมชน และความสัมพันธ์ในชุมชนการศึกษานักวิจัยต้องให้ความสำคัญทุกอย่างที่ค้นพบแล้วเชื่อมโยงกันเพื่อให้รายงานผลได้เที่ยงตรงที่สุด

8.3.3 เมื่อทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเป้าหมายผ่านไประยะหนึ่งแล้วอาจเกิดประเด็นปัญหาขึ้นมาใหม่ได้ถ้าจะทำการวิจัยในรอบต่อไปต้องมีการค้นหาคำอธิบายใหม่อีกครั้งหนึ่ง

บรรณานุกรม

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 (2549, 11 มกราคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 123 ตอนที่ 3 ก. หน้า 1.

กมล เวียสุวรรณ, นิตยา เวียสุวรรณ.(2539). แนวคิดการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและแนวทาง
ในการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับสายงาน
ด้านมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี่.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย
ด้านทักษะการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: กองวิจัยการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมศาสนา. (2541). รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2553). พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด

พ.ศ. 2540. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2553 จาก <http://w.w.w.thailocaladmin.go.th>

_____. (2553). พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2542. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2553 จาก <http://w.w.w.thailocaladmin.go.th>

_____. (2553). พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 3)

พ.ศ. 2546. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2553 จาก <http://w.w.w.thailocaladmin.go.th>

_____. (2553). พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 4)

พ.ศ. 2552. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2553 จาก <http://w.w.w.thailocaladmin.go.th>

_____. (2550). ระเบียบ กฎหมาย และหนังสือสั่งการการบริหารบุคคลและบุคลากรทางการศึกษา

ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รับส่งสินค้า
และพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ:

องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

_____. (2547). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขตัวชี้วัดและระดับ

คุณภาพในการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551**. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- โกวิท พวงงาม. (2550). **การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต**. กรุงเทพฯ: วิญญชน.
- ชฎิล นิ่มนวล. (2545). **แนวทางการเตรียมความพร้อมในการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). **การปกครองท้องถิ่นไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศรีพริ้นติ้งเซ็นเตอร์.
- ทิสนา แคมณีและคณะ. (2545). **กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางการพัฒนา และปัญหาข้อใจ**. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- บำเพ็ญ เทียวหวาน. (2551). **การวิจัยชุมชนและการวางแผนพัฒนาชุมชน**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2552). **การวิจัยเชิงคุณภาพและการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องวิธีการและเงื่อนไขการแสดงถึงความสมัครใจให้ถ่ายโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2549. (2549, 19 มกราคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 123 ตอนพิเศษ 7 ง. หน้า 8.
- ประเวศ วะสี. (2536). การระดมสรรพกำลังเพื่อการเรียนรู้. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ**, 3(2), 24-27.
- ปิยะชัย คู่ย์สีมา. (2549). ความคืบหน้าการดำเนินการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษามาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. **วารสารอุบล**, 1(5), 26.
- ฝ่ายทะเบียนและวัดผลโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์. (2552). **รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2552**. ขอนแก่น: โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น.(เอกสารอัดสำเนา).
- พิณสุดา สิริธรรงศ์. (2541). **การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2547). **การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ**. กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์.

ราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. เล่มที่ 116 ตอนที่ 114 ก. 17 พฤศจิกายน 2542.

_____. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. ค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2553, จาก <http://w.w.w./ombudsman.go.th>

รุ่ง แก้วแดง. (2541). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.

_____. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2548). ผู้บริหารโรงเรียน : สามมิติการพัฒนาวิชาชีพครูสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เทพวิสุทธิ.

_____. (2553). วิธีการวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา. ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา

วัฒนากร ระเบียบทุกข์. (2541). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ1999.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน). (2551). สถิติผลการสอบO-NET ประจำปีการศึกษา 2552 โรงเรียนโลกสูงประชาสรรค์. กรุงเทพฯ: สทศ.

สภากส์ จันทวานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. (2545). รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. นครราชสีมา: สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศักยภาพและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพฯ: สำนักงานกฤษฎมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2544). รายงานการประชุม แนวคิดและประสบการณ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School Based Management. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

_____. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2549. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิค.

_____. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิค.

- สำนักงานท้องถิ่น. (2548). รายงานความคืบหน้าในการถ่ายโอนภารกิจและผลการลงคะแนนความ
สมัครใจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น.
จังหวัดขอนแก่น: สำนักงานท้องถิ่น. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน).(2547). รายงาน
การประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์.
กรุงเทพฯ: สมศ.
- _____. (2551). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนโคกสูง
ประชาสรรค์. กรุงเทพฯ: สมศ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). รายงานการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาของ
องค์กรท้องถิ่น ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2551). รายงานผลการประชุมสัมมนา เป้าหมายและยุทธศาสตร์การศึกษาท้องถิ่น.
กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุวารี ฤาชา. (2551). ความพร้อมและปัญหาในการถ่ายโอนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การ
บริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2546). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน(School Based Management). แพร่:
สำนักงานศึกษาธิการอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่. (เอกสารอัดสำเนา)
- เสาวนิตย์ ชัยมุกลิก. (2544). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา.
กรุงเทพฯ: บุค พอยท์.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2541). การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ:
ม.ป.ท.
- อมร รักษาสัตย์. (2543). รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนพร้อมบทวิจารณ์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2545). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School- Based Management).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Adler, N. (1997). **Organizational Behavior**, 3rd ed. Cincinnati, OH: South-West Publishing.
- Ansoff, H. I. (1965). **Synergies and Capabilities Profile**. Revised edition. LA: Penguin Books.
- Barney, J. B. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. **Journal of Management**, 17(1), 99-120.

- Buzzell, Robert D. & Gale, Bradley T. (1987). **The PIMS Principles: Linking Strategy to Performance**. New York: Free Press.
- Campbell, A., & Luchs, K.S. (1998). **Strategic Synergy**. 2nd. London: International Thomson Business Press.
- Creswell, J. W. (2008). **Educational research : Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research**. 3rd. New Jersey: Pearson.
- Geneen, H. (1997). **The Synergy Trap**. New York: Free Press.
- Goold, M. , & Campbell, A. (1998). Desperately Seeking Synergy. **Haward Business Review**, (September-October), 131 – 143.
- Harris, P.R. (2004). European leadership in cultural synergy. **European Business Review**, **16**(14), 358-380.
- Haughtom, M. A., Crick, A. P., Moor, S. E., & Nicholson, L. A. (2003). A Methodology for Improved Synergy Between the Classroom and Management Practices. **Education & Training**, **45**(1), 30-44.
- Itami, Hiroyuki with Roehl, Thomas, H. (1987). **Mobilizing Invisible Assets**. Mass.: Harvard University Press.
- James, E. A., Milenkiewicz, M.t., & Bucknam, A. (2008). **Participatory action research for Educational Leadership: Using Data-Driven Decision Making to Improve Schools**. California: Sage
- Kapoor, D. & Lordan, S. (2009). **Education, Participatory Action Research, and Social Change**. New York: Palgrave Macmillan.
- Karakus, Mehmet & Toremen, Fatih. (2008). How Our Schools Can Be More Synergic: Determining the Obstacles of Teamwork. **Team Performance Management**, **14**(6), 233 – 247.
- Kindon, S., Pain, R. , & Kesby, M. (2007). **Participatory Action Reserch Approaches and Methods : Connecting people, participation and place**. New York: Routledge
- Latash, M. L. (2008). **Synergy**. New York: Oxford University Press.
- Mc Taggart, R. (2010). Participatory Action Research for Change and Development. **IRME2010**, 327 -361
- McIntyre, A. (2008). **Participatory Action Research**. London: Sage.

- Mumford, T. V., & Mattson, M. (2009). Will Team Work?: How the Nature of Work Drives Synergy in Autonomous Team Designs. **Academy of Management**, Washington State University.
- Passfield, R. (2002). Creating Innovation and Synergy Through a Parallel Action Learning Structure. **The Learning Organization**, 9(4), 150 – 158
- Porter, M. E. (1985). **Creating and Sustaining Superior Performance**. New York: Free Press.
- Pun, K. P. (2004). A Conceptual Synergy Model of Strategy Formulation for Manufacturing. **International Journal Operations & Production Management**, 24(9), 903 – 928.
- Trautwein, F., (1990). Merger Motives and Merger Prescriptions. **Strategic Management Journal**, 11(1), 283-295.
- UNESCO Asia and Pacific Regional Bureau of Education, (2003). **Synthesis of country case studies, South East Asian ICT**. Advocacy and Planning Workshop for Policy Makers, Bangkok.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก หนังสือราชการ

ที่ ศธ. 0514.5.2/3444

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

30 พฤษภาคม 2554

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้เก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย

เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

ด้วย นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์ หัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิจัยเรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ บุคลากร กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ประชาคมกลุ่มอาชีพ ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้บุคคลดังกล่าวดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการทำวิจัยตามความประสงค์ในระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2553 - วันที่ 30 กันยายน 2554

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาญณรงค์ เชียงราช)
รองคณบดีฝ่ายแผนและสารสนเทศ
รักษาราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-4320-2853

โทรสาร 0-4334-3454

หมายเลข เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-7398921

ที่ ศธ. 0514.5.2/1 (1466

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

๒ มิถุนายน 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เทียงตรง

ด้วย นายธนุ ศิริจันทร์พันธุ์ รหัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบตรวจสอบเอกสาร แบบสัมภาษณ์ บันทึกอนุทิน และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และพิจารณาเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาญณรงค์ เอียงราช)

รองคณบดีฝ่ายแผนและสารสนเทศ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-4334-3452-3 ต่อ 401

โทรสาร 0-4334-3454

หมายเลข เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-7398921

ที่ ศธ. 0514.5.27.0456

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

6 มิถุนายน 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.สมพนา แสงจันทร์

ด้วย นายอนุ ศิริจันทร์พันธุ์ รหัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบตรวจสอบเอกสาร แบบสัมภาษณ์ บันทึกอนุทิน และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และพิจารณาเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายพายุภรณ์ เสือราช)

รองคณบดีฝ่ายแผนและสารสนเทศ
วิทยาลัยการเกษตร คณะศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ 0-4334-3452-3 ต่อ 401
โทรสาร 0-4334-3454
นายเหตุ เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-7398921

ที่ ศธ. 0514.5.27.0156

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

6 มิถุนายน 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ดร.สมบูรณ์ สรุงบุญมี

ด้วย นายธนุ สิริจันทพันธุ์ รหัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบตรวจสอบเอกสาร แบบสัมภาษณ์ บันทึกถ้อยคำ และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และพิจารณาเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาญณรงค์ เขียวราช)

รองคณบดีฝ่ายแผนงานสารสนเทศ

ปฏิบัติหน้าที่แทน คณบดีฝ่ายแผนงานสารสนเทศ

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-4334-3452-3 ต่อ 401

โทรสาร 0-4334-3454

หมายเลขเบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-7398921

ที่ ศธ. 0514.5.2 (ก.ค.ศ.)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

๖ มิถุนายน 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.ยรรยง สิทธิชัย

ด้วย นายธนุ ศิริจันทร์พันธุ์ รหัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโลกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบตรวจสอบเอกสาร แบบสัมภาษณ์ บันทึกถ้อยคำ และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และพิจารณา เครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาญณรงค์ เขียวระไพ)

รองอธิการบดีฝ่ายแผนและสารสนเทศ
ผู้อำนวยการศูนย์ คณะศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-4334-3452-3 ต่อ 401

โทรสาร 0-4334-3454

หมายเลข เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-7398921

ที่ ศธ. 0514.5.2/๐๙๖๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

๖ มิถุนายน 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน นายปิยะชัย ต่วยลิมา

ด้วย นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์ รหัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบตรวจสอบเอกสาร แบบสัมภาษณ์ บันทึกถ้อยคำ และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และพิจารณาเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาญณรงค์ เชื้องราช)

รองคณบดีฝ่ายแผนและสารสนเทศ

ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-4334-3452-3 ต่อ 401

โทรสาร 0-4334-3454

หมายเลขแฟกซ์ 081-7398921

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...1..

แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย(Stake Holder)

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ครั้งที่..... ในวัน..... ที่..... เดือน..... พ.ศ.

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... โทรศัพท์ติดต่อได้.....

สถานที่.....

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

เริ่มสัมภาษณ์เวลา..... เสร็จการสัมภาษณ์เวลา.....

แนะนำตนเอง : สวัสดีค่ะ/ครับ ดิฉัน/ผม เป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ขณะนี้กำลังทำการสำรวจความต้องการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการทำการวิจัย เรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ดิฉัน/ผม จึงใคร่ขอรบกวนเวลาของคุณสักเล็กน้อยเพื่อตอบคำถามต่อไปนี้ค่ะ/ครับ

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อาชีพ

- () 1. ค้าขาย
- () 2. รับจ้าง
- () 3. เกษตรกร
- () 4. รับราชการ
- () 5. อื่น ๆ ระบุ.....

3. อายุ.....ปี

4. ท่านสามารถเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

5. ถ้าท่านสามารถเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ ท่านคิดว่าควรจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในวัน และเวลาใด จึงจะเหมาะสม

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...2..

แบบสำรวจ

ข้อมูลเบื้องต้นโรงเรียน.....

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

1. ประวัติหมู่บ้านรอบโรงเรียน
2. แผนที่หมู่บ้านรอบโรงเรียน
3. รายชื่อกลุ่มทางสังคมในพื้นที่บริการของโรงเรียน
4. ประวัติของโรงเรียน
5. แผนผังโรงเรียน
6. ปรัชญาโรงเรียน
7. วิสัยทัศน์ของโรงเรียน
8. พันธกิจโรงเรียน
9. เป้าหมายโรงเรียน
10. โครงสร้างการบริหารโรงเรียน
11. ข้อมูลบุคลากร
12. จำนวนนักเรียน
- 13.งบประมาณโรงเรียน
14. ผลการประเมินของ สมศ.
- 15.ผลการประเมินของ สทศ.
16. ผลงานของโรงเรียนภาคภูมิใจ
17. ข้อมูลอื่น ๆ

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...3..

แบบบันทึกการประชุม

ครั้งที่ .../.....

โรงเรียน.....

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียน โคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

รายชื่อผู้ไม่เข้าประชุม

เริ่มประชุมเวลา..... วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ระเบียบวาระการประชุม

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งให้ทราบ

วาระที่ 2 การรับรองการประชุมครั้งที่แล้ว

วาระที่ 3 เรื่องสืบเนื่อง

วาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

วาระที่ 5 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

วาระที่ 6 เรื่องอื่น ๆ

ลงชื่อ.....ผู้บันทึกการประชุม

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...4..

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง**สภาพอดีต ปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางแก้ไขการจัดการศึกษา**

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ผู้ให้การสัมภาษณ์..... ตำแหน่ง/สถานภาพ.....

ผู้สัมภาษณ์.....

สัมภาษณ์ วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

1. สภาพอดีตการจัดการศึกษา

สภาพที่เคยเป็นมา.....

ปัญหาที่พบ.....

แนวทางแก้ไข.....

2. สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษา

สภาพปัจจุบัน.....

ปัญหาที่พบ.....

แนวทางแก้ไข.....

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...5..

แนวคำถามการจัดสนทนากลุ่ม

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มที่..... ประกอบด้วย.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

ขั้นนำ : การสนทนาสร้างความคุ้นเคย

1. การแนะนำตนเอง
2. อธิบายวัตถุประสงค์การจัดสนทนากลุ่ม
3. ขอบพื้นที่ภาพและเสียง

ขั้นสนทนา

ผู้ดำเนินการสนทนาพิจารณาเลือกใช้คำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ร่วมสนทนาและเป็นคำถามหลักที่ขยายเป็นคำถามย่อยได้ตามเหมาะสม ดังนี้

1. การนำแผนปฏิบัติการนำไปปฏิบัติ
2. การใช้หลักการประสานพลัง
3. ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
4. เกิดองค์ความรู้อะไร

ขั้นสรุปผลการสนทนา

1. แสดงความรู้สึกขอบคุณที่ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันให้ข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำเสนอร่างผลการสนทนาให้ผู้ร่วมวิจัยแสดงความความคิดเห็นและความถูกต้อง
3. ผู้วิจัยสรุปผลการสนทนา
4. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ และปิดการสนทนา

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...6..

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ผู้ได้รับการสัมภาษณ์ วันที่..... เวลา.....
สถานที่.....

ขั้นนำ : สร้างความคุ้นเคย

1. การแนะนำตนเอง
2. อธิบายวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์
3. ขอบันทึกภาพและเสียง

ขั้นสัมภาษณ์

ผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ได้รับการสัมภาษณ์มีความรู้ที่ลึกซึ้ง ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การนำแผนปฏิบัติการนำไปปฏิบัติ
2. การใช้หลักการประสานพลัง
3. ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
4. เกิดองค์ความรู้อะไร

ขั้นสรุปผลการสัมภาษณ์

1. แสดงความรู้สึกรับรองจากผู้ได้รับการสัมภาษณ์ให้ข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำเสนอร่างผลการสัมภาษณ์ให้ผู้ได้รับการสัมภาษณ์แสดงความความคิดเห็นและความถูกต้อง
3. ผู้วิจัยสรุปผลการสัมภาษณ์
4. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...7..

แบบสังเกตการประสานพลัง

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

หัวข้อการสังเกต	วันที่สังเกต..... เวลา..... สถานที่.....
1. การแลกเปลี่ยน แบ่งปัน (Sharing)	สิ่งที่สังเกตตามความเป็นจริง (ON: observation note).....
	ตีความเบื้องต้น (TN: theoretical note).....
	ระเบียบวิธี(MN: methodological note).....
2. การเรียนรู้	
3. การบูรณาการ	
4. การใช้กลยุทธ์ร่วม	
5. การปรับตัว	
6. การร่วมมือ	
7. การรวมกลุ่ม	

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...8..

บัตรคำ

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มที่..... ประกอบด้วย.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

สภาพปัญหา

สภาพปัจจุบัน

สภาพความคาดหวัง

บันทึกภาคสนาม

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...9..

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การ
บริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มที่..... ประกอบด้วย.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

บันทึกภาคสนามโครงการ.....

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...10..

แบบเขียนโครงการ

โครงการที่

แนวทางการพัฒนา

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการ

หลักการและเหตุผล

.....

วัตถุประสงค์

.....

เป้าหมาย

.....

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

.....

ขั้นดำเนินการตามแผน (D)

.....

ขั้นตรวจสอบ (C)

.....

ขั้นสรุปผลการประเมิน (A)

.....

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

.....

ตัวชี้วัดคุณภาพความสำเร็จ

.....

แบบประเมินโครงการ

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...11..

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มที่..... ประกอบด้วย.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

ประเมินโครงการ.....

เกณฑ์ความสำเร็จ.....

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	ค่าที่วัดได้	สำเร็จ 😊	ไม่สำเร็จ 😞

สรุปความสำเร็จของโครงการ คือ 😊 สำเร็จ 😞 ไม่สำเร็จ

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...12..

แผนผังกราฟิก

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มที่..... ประกอบด้วย.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

คำแนะนำ เขียนผังกราฟิกในเรื่อง สภาพปัญหา สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง ที่เกิดจากการร่วมกันระดมความคิด

ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ร่วมวิจัย

รายชื่อผู้ร่วมวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีผู้ร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการดังนี้

1. นางวิบูลย์รัตน์ บุษราคัม รองผู้อำนวยการรักษาราชการแทน
ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์
2. นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์(ผู้วิจัย) ครู วิทยฐานะ ชำนาญการพิเศษ
3. นางเพ็ญประภา มาจันทร์ ครู วิทยฐานะ ชำนาญการพิเศษ
4. นายสุรศักดิ์ น้อยราช ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
5. นายวรกรานต์ ไกรฤชา ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
6. นายมานะ โงะนุดดา ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
7. นายสุรชัย เพ็ชรแสน ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
8. นางสาวละมุล จันทะรัง ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
9. นายกรชนก แสนหอม ครูช่วยสอน
10. นายจักริน งานไว ครู ปฏิบัติการ
11. นายคมเดช จันทะบุรี ลูกจ้างประจำ
12. นายศราวุธ วรางกูร คนงาน
13. นางกุศลสิน มุลกัน ครู ปฏิบัติการ
14. นางสาววาสนา ทองรินทร์ ครูปฏิบัติการ
15. นางอ้อมอารีย์ มุลทา ครูช่วยสอน
16. นางรุ่งฤดี วรางกูร ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินและพัสดุ
17. นายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
18. พระครูปทุม จันทโรภาส กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
19. นายสาธร เหล่าเจริญ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
20. นางเพ็ญศรี อ้นทะปัญญา กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
21. นายวัชรินทร์ พรหมพุกภัย ศิษย์เก่า
22. นางคำไพ หงส์บุตรดี ผู้ปกครองนักเรียน
23. นางจิตร์สี พลคำมาก ผู้ปกครองนักเรียน
24. นางอำพร ตรีศาสตร์ ผู้ปกครองนักเรียน
25. นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีดาหลง ผู้ประกอบการร้านค้า
26. นายปราโมทย์ คลังเกตุ เจ้าหน้าที่สโมสรโรตารีน้ำพอง

ภาคผนวก ง เทคนิคการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการ
ประสานพลัง

เทคนิคการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการประสานพลัง

การวิจัยเรื่องการประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโลกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้นำหลักการทฤษฎีการประสานพลังสู่การปฏิบัติได้นวัตกรรมเป็นวิธีการหรือเทคนิคในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาด้วยการประสานพลัง ดังรายละเอียดดังนี้

1.หลักการทฤษฎีการประสานพลัง

Adler (1997) ให้ทัศนะการประสานพลังในวัฒนธรรมองค์กร (Synergy in organizational culture) เพื่อให้เข้าใจความสำคัญของการประสานพลัง(Synergy) เมื่อมีการทำงานและการจัดการระหว่างองค์กรที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์และมีการปรับปรุงระบบที่มีประสิทธิภาพ ให้คำนึงอยู่เสมอว่า นักวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องของพฤติกรรมเสนอว่าขณะที่ผู้จัดการอาจจะแสวงหาประสิทธิภาพ หรือการกระทำที่ถูกต้องในบรรยากาศการทำงาน ผู้นำจำเป็นต้องมีเป้าหมายในการสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพและความถูกต้องในการทำงานนั้น Adler (1997) ได้แสดงทัศนะถึงกลยุทธ์ที่ใช้ในการทำงานเป็นทีมในองค์กรที่มีความแตกต่างกันในวัฒนธรรมการทำงาน มี 5 วิธีการคือ

วัฒนธรรมยึดถือตนเอง (Cultural dominance) เป็นแนวความคิดที่ใช้ความคิดของฝ่ายตนเองเป็นหลักโดยมีความคิดว่า ความคิดตนเองถูกต้อง โดยเฉพาะเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่เกี่ยวกับพื้นฐานทางด้านจริยธรรม

วัฒนธรรมแบบมีข้อตกลง(Cultural accommodation) มีลักษณะตรงข้ามกับแบบแรกคือเห็นว่าการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อทำให้การทำงานราบรื่นและประสบความสำเร็จ

วัฒนธรรมแบบประนีประนอม(Cultural compromise) เป็นวิธีการที่ผสมผสานระหว่างสองแบบแรกโดยทั้งสองฝ่ายต่างเสียสละลดข้อได้เปรียบของตนเองเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

วัฒนธรรมการหลีกเลี่ยง(Cultural avoidance) เป็นการทำงานโดยหลีกเลี่ยงการปะทะที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง โดยการรักษาหน้าตาไว้มากกว่าความสำเร็จของการทำตกลงกัน

วัฒนธรรมการประสานพลัง(Cultural synergy) เป็นการพัฒนาทำให้เกิดผลลัพธ์ใหม่ที่เคารพทุกฝ่ายเพื่อมีทางเลือกและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในบรรยากาศของความแตกต่างกันในวัฒนธรรมขององค์กร

เพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมการดังกล่าวข้างต้น Adler ยังได้ยกตัวอย่างการเจรจาการค้าระหว่างบริษัทของประเทศฝรั่งเศสกับประเทศเยอรมันว่า ถ้ามีการเจรจากันด้วยภาษาฝรั่งเศสแสดงว่าบริษัทนั้นมีวัฒนธรรมแบบยึดตนเอง (Cultural dominance) ถ้าบริษัทของชาวเยอรมันตอบตกลงแสดงว่ามีวัฒนธรรมแบบมีข้อตกลง (Cultural accommodation) ถ้ามีการเจรจาด้วยการใช้ล่ามแปลแสดงว่าแสดงถึงวัฒนธรรมแบบประนีประนอม (Cultural compromise) ถ้าทั้งสองบริษัทตกลงกันที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการเจรจาแสดงว่ามีวัฒนธรรมแบบประสานพลัง (Cultural synergy)

Adler (1997) ให้ทัศนะการแก้ไขปัญหาด้วยการประสานพลัง (Synergistic problem solving) ไว้ว่าในองค์กรที่มีวัฒนธรรมการทำงานแบบประสานพลังที่สูงนั้น การผสมผสานกันของวัฒนธรรมการทำงานในองค์กรจะไม่มีผลกระทบต่อกันและกัน ความหลากหลายในความแตกต่างและความเคารพกันทำให้ผู้นำสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีการประสานพลัง (Synergistically) Adler (1997) ได้เสนอขั้นตอนการแก้ไขปัญหาด้วยการประสานพลัง โดยองค์กรที่มีการประสานพลังได้สูงต้องคำนึงถึง มี 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนอธิบายสถานการณ์ (Describe the situation) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ยากและเป็นจุดวิกฤตมากที่สุดเพราะเป็นขั้นตอนที่มีกระบวนการที่เกี่ยวกับการอธิบายสถานการณ์หรือปัญหาด้วยการมองของเจ้าของปัญหาเอง เป็นการอธิบายปัญหาจากทัศนะของคนในวัฒนธรรมตนเอง เพื่อนำไปสู่การวางแผนและปฏิบัติการร่วมกัน

ขั้นแปลผลสถานการณ์อย่างมีวัฒนธรรม (Culturally interpret the situation) ในองค์กรที่มีการประสานพลังสูง (high-synergy organization) จะต้องสอบถามถึงความเป็นมาและความเป็นไปของสถานการณ์ตามวัฒนธรรมเดิมของปัญหารวมทั้งทัศนะของผู้แสดงพฤติกรรม การมีอคติอาจทำให้เกิดการมองปัญหาไม่เหตเป็นผล การทบทวนบทบาท (Role reversal) เป็นเครื่องมือที่ประสิทธิภาพในการแสดงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างการมองวัฒนธรรมของตนเองกับวัฒนธรรมอื่น หรือสามารถพูดได้ว่าเราต้องพยายามนำตัวเราเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของคนอื่นนั่นเอง

ขั้นตอนเพิ่มความสร้างสรรค์ในวัฒนธรรม (Increase cultural creativity) เป็นขั้นตอนการสอบสวนและแสวงหาในองค์กรการประสานพลังสูง แต่ละคนจากทุกวัฒนธรรมจะมีบทบาทในการเสนอข้อสรุปผล ข้อสรุปต้องเข้ากันได้ทั้งหมดแต่ต้องไม่เลียนแบบข้อสรุปของผู้อื่น เป็นผลที่เกิดจากพฤติกรรมและรูปแบบของแต่ละวัฒนธรรม

หลังจากนั้นการแก้ไขปัญหา การลงมือปฏิบัติการจากผลของการหาข้อสรุปจากการประสานพลังนำไปสู่การวางแผนอย่างระมัดระวัง ผู้นำต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมการทำงานของตนเองและคำนึงถึงวัฒนธรรมการทำงานของผู้อื่นด้วย ทั้งด้านค่านิยม การยอมรับและพฤติกรรม

ของผู้อื่นที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย ถ้าขาดความเข้าใจด้านวัฒนธรรมแล้ว การลงมือปฏิบัติการประสานพลังก็ไม่เกิดผลดีใดได้

โดยสรุปแล้วการประสานพลังเป็นวิธีการทำงานด้วยกัน เพื่อเป้าหมายอันเดียวกันโดยการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันความรู้ ความชำนาญ ทักษะ การร่วมมือกันและการบูรณาการ ตามความสมดุลของโอกาสและทรัพยากรที่มีอยู่ ทำให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด อย่างมีหลักการตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และสุดท้ายคือการนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม หลักการประสานพลังที่ผู้วิจัยนำมาใช้จึงเหมาะกับการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนถ่ายโอนองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

2. การนำประยุกต์ไปใช้ในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การดำเนินการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบภารกิจที่กฎหมายกำหนด มุ่งประสงค์ให้มีการดำเนินการในรูปองค์กรบุคคลหรือคณะกรรมการ ซึ่งอาศัยการตัดสินใจด้วยการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน และเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในบรรดาคณะกรรมการที่เข้าร่วมประชุมยิ่งไปกว่านั้นการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการจะสำเร็จผลเป็นอย่างอื่นก็ต่อเมื่อคณะกรรมการแต่ละคนเข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งมีหลักปฏิบัติในฐานะประธานและกรรมการดังนี้

บทบาทในฐานะประธาน

ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะต้องทำหน้าที่ประธานการประชุม คณะกรรมการและเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะทำให้การประชุมบรรลุผลตามความมุ่งหมาย การจะทำให้การประชุมสำเร็จผลมีหลักปฏิบัติสำหรับผู้เป็นประธานการประชุม ดังนี้

1. ร่วมกำหนดระเบียบวาระการประชุม
2. ศึกษาระเบียบวาระการประชุม
3. ศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องล่วงหน้าก่อนการประชุม
4. กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการประชุม
5. วางตัวเป็นกลาง มีความยุติธรรม น่าเชื่อถือ ระเบียบ ข้อบังคับในการประชุมมาใช้อย่างถูกต้อง
6. เป็นผู้นำการประชุมที่ดี
7. สร้างบรรยากาศของการประชุมที่ดี ลดความตึงเครียดของการประชุม
8. กระตุ้นให้สมาชิกผู้เข้าประชุมได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง
9. ควบคุมการประชุมให้อยู่ในประเด็น เคารพความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม

10. จัดประเด็นการอภิปรายที่สำคัญของสมาชิกแต่ละคน

11. ศึกษาและสรุปประเด็นการอภิปราย ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นในที่ประชุมของสมาชิกเพื่อนำไปสู่มติที่ประชุม

บทบาทของกรรมการ

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละคนมีส่วนส่งเสริมที่จะทำให้การประชุมประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการนำเสนอความคิดเห็นของตนเองอย่างสุจริตและจริงใจ รวมทั้งการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากของตนด้วยเป็นอย่างดี เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นสมาชิกของการประชุมที่ดี มีหลักปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษา กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการและเข้าใจบทบาทในการประชุม
2. ศึกษาระเบียบวาระการประชุมเพื่อให้ทราบจุดประสงค์เป้าหมายของการประชุมอย่างชัดเจน
3. มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อที่ประชุม
4. มีการอภิปรายอย่างมีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของที่ประชุม
5. สร้างบรรยากาศในการประชุมเป็นไปในทางสร้างสรรค์ มีการสมานฉันท์
6. มติของที่ประชุมถือเป็นการตัดสินใจและความรับผิดชอบร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตย
7. ไม่นำเรื่องในที่ประชุมไปวิพากษ์วิจารณ์ภายนอก

เทคนิคและแนวทางการประชุมที่มีการประสานพลัง

การทำงานร่วมกันของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลายวิธี อาทิ การประชุมเพื่อการตัดสินใจ การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอ การเข้าร่วมดำเนินการ การตรวจสอบ การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา สำหรับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาจะเน้นการเข้าร่วมประชุมเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งมีเทคนิควิธีการและขั้นตอน โดยสรุปดังนี้

1. เทคนิควิธีการ

1.1 เทคนิคการระดมความคิดในการประชุมวางแผนการปฏิบัติเพื่อหาข้อตกลงร่วมประกอบด้วย

- 1) การสร้างความเข้าใจ เป็นการรับรู้ การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข้อเท็จจริงและประสบการณ์ของบุคคลที่เข้าร่วมประชุม
- 2) การสร้างแนวทางการปฏิบัติเป็นการกำหนดกิจกรรมการปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการกิจที่ร่วมกันดำเนินงาน

3) การกำหนดแนวทางการปฏิบัติ เป็นการนำกิจกรรมการปฏิบัติที่ยอมรับร่วมกันมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ

1.2 เทคนิคการวิเคราะห์สภาพการพัฒนา โดยใช้การวิเคราะห์ประเด็นที่เป็นจุดแข็ง -จุดอ่อนของสถานศึกษา และประเด็นที่เป็นโอกาส- อุปสรรคของสภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคม ผลการวิเคราะห์จะช่วยกำหนดสภาพของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างชัดเจนและมีความเป็นไปได้สูงที่จะประสบความสำเร็จ

1.3 เทคนิคหลักการระดมสมอง เป็นวิธีการที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้ตัดสินใจในสาระที่ต้องการหาข้อยุติที่ยอมรับร่วมกันเป็นการเปิดโอกาสให้กรรมการได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเป็นรายบุคคล

2. ขั้นตอนการประชุมการตัดสินใจหาข้อยุติร่วมกัน สรุปได้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เสนอประเด็นที่ต้องการหาข้อยุติร่วมกัน

ขั้นที่ 2 อภิปรายทำความเข้าใจในประเด็นที่ต้องการหาข้อยุติ

ขั้นที่ 3 กำหนดเป้าหมายของประเด็นที่ต้องการหาข้อยุติ

ขั้นที่ 4 กรรมการสถานศึกษาแต่ละคนเสนอความคิดเห็นพร้อมอภิปรายประกอบ

ขั้นที่ 5 สรุปสาระสำคัญของความคิดเห็นที่เหมือนกันและแตกต่างกัน

ขั้นที่ 6 กรรมการสถานศึกษาแต่ละคนอภิปรายสาระที่แตกต่าง โดยใช้คำถาม

ประกอบ

1) มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหรือไม่

2) มีความเหมาะสมของเวลาและสถานการณ์หรือไม่

3) มีความคุ้มค่า คุ้มทุนของทรัพยากรที่ใช้หรือไม่

4) ผลที่คาดว่าจะได้รับตรงกับเป้าหมายหรือไม่

ขั้นที่ 7 สรุปสาระสำคัญที่เป็นความคิดเห็นที่ยอมรับร่วมกัน

ขั้นที่ 8 ทบทวนสาระสำคัญอีกครั้งจนได้ข้อยุติที่ยอมรับร่วมกัน

3. ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการประชุม

3.1 สถานศึกษาจัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมก่อนการประชุม

3.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการประสานงานก่อนการประชุม

โดยคำนึงถึงระยะเวลาที่ให้กรรมการสถานศึกษาได้ศึกษาข้อมูลและเตรียมการประชุมล่วงหน้า

3.3 กำหนดบทบาทของผู้เข้าร่วมประชุมให้ชัดเจน

3.4 การประชุมอาจมีการนำผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้าร่วมประชุมเพื่อให้ที่ประชุมมีข้อมูลในการพิจารณามากขึ้น

3.5 ประสานการประชุมเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่จะให้การดำเนินการประชุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงควรมีคุณลักษณะ ดังนี้

- 1) เข้าใจเทคนิคและวิธีการการประชุมอย่างแท้จริง
- 2) สามารถดำเนินการการประชุมทุกขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง
- 3) มีความสามารถในการสรุปประเด็น มีเทคนิคการสร้างบรรยากาศการประชุมให้สนุกสนาน มีความสามารถในการประนีประนอมเมื่อเกิดกรณีขัดแย้ง
- 4) ให้ความสำคัญและเวลาในการศึกษาสาระของการประชุมอย่างแท้จริง
- 5) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 6) สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้เป็นอย่างดี

3.6 เป็นผู้รับฟังที่ดี เคารพสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น มีมารยาทในการเข้าร่วมประชุม

3.7 มีความสามารถในการสื่อสารเพื่อนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจน

จากเทคนิคดังกล่าวเป็นวิธีการที่มีวัฒนธรรมการประสานพลังที่จะมีผลทำให้เกิดความร่วมมือกันในการทำงานเพราะทุกคนมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญและมีส่วนในการร่วมแก้ไขปัญหาไปสู่การพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาและเชื่อได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก หนังสือราชการ

ที่ ศธ. 0514.5.2/3444

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

30 พฤษภาคม 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย

เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์

ด้วย นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์ รหัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิจัยเรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ บุคลากร กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ประชาคมกลุ่มอาชีพ ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้บุคคลดังกล่าวดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการทำวิจัยตามความประสงค์ในระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2553 - วันที่ 30 กันยายน 2554

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาญณรงค์ เชียงราช)
รองคณบดีฝ่ายแผนและสารสนเทศ
รักษาราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-4320-2853

โทรสาร 0-4334-3454

หมายเลข เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-7398921

ที่ ศธ. 0514.5.2/1 (1466

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

๒ มิถุนายน 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เทียงตรง

ด้วย นายธนุ ศิริจันทร์พันธุ์ รหัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหา ของแบบตรวจสอบเอกสาร แบบสัมภาษณ์ บันทึกอนุทิน และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และพิจารณา เครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาญณรงค์ เทียงตรง)
รองคณบดีฝ่ายแผนและสารสนเทศ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ 0-4334-3452-3 ต่อ 401
โทรสาร 0-4334-3454
หมายเลข เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-7398921

ที่ ศธ. 0514.5.27.0456

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

6 มิถุนายน 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.สมพนา แสงจันทร์

ด้วย นายอนุ ศิริจันทร์พันธุ์ รหัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบตรวจสอบเอกสาร แบบสัมภาษณ์ บันทึกอนุทิน และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และพิจารณาเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายพายุภรณ์ เสือราช)

รองคณบดีฝ่ายแผนและสารสนเทศ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ 0-4334-3452-3 ต่อ 401
โทรสาร 0-4334-3454
นายเหตุ เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-7398921

ที่ ศธ. 0514.5.27.0156

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

6 มิถุนายน 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ดร.สมบูรณ์ สรุงบุญมี

ด้วย นายธนุ สิริจันทพันธุ์ รหัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบตรวจสอบเอกสาร แบบสัมภาษณ์ บันทึกถ้อยคำ และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และพิจารณาเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาญณรงค์ เขียวราช)

รองคณบดีฝ่ายแผนงานสารสนเทศ

ปฏิบัติหน้าที่แทน คณบดีฝ่ายแผนงานสารสนเทศ

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-4334-3452-3 ต่อ 401

โทรสาร 0-4334-3454

หมายเลขเบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-7398921

ที่ ศธ. 0514.5.2 (ก.ค.ศ.)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

๖ มิถุนายน 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.ยรรยง สิทธิชัย

ด้วย นายธนุ ศิริจันทร์พันธุ์ รหัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโลกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบตรวจสอบเอกสาร แบบสัมภาษณ์ บันทึกถ้อยคำ และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และพิจารณาเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาญณรงค์ เขียวระไพ)

รองอธิการบดีฝ่ายแผนและสารสนเทศ
ปฏิบัติราชการแทน คณะศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-4334-3452-3 ต่อ 401

โทรสาร 0-4334-3454

หมายเลข เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-7398921

ที่ ศธ. 0514.5.2/๐๙๖๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

๖ มิถุนายน 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน นายปิยะชัย ต๋วยลิมา

ด้วย นายธนุ ศิริจันทร์พันธุ์ รหัสประจำตัว 517050039-8 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา : กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดขอนแก่น" ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบตรวจสอบเอกสาร แบบสัมภาษณ์ บันทึกอนุทิน และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และพิจารณาเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายชาญณรงค์ เชื้องราช)

รองคณบดีฝ่ายแผนและสารสนเทศ

ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-4334-3452-3 ต่อ 401

โทรสาร 0-4334-3454

หมายเลขแฟกซ์ 081-7398921

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...1..

แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย(Stake Holder)

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การ

บริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ครั้งที่..... ในวัน..... ที่..... เดือน..... พ.ศ.

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... โทรศัพท์ติดต่อได้.....

สถานที่.....

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

เริ่มสัมภาษณ์เวลา..... เสร็จการสัมภาษณ์เวลา.....

แนะนำตนเอง : สวัสดีค่ะ/ครับ ดิฉัน/ผม เป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ขณะนี้กำลังทำการ
สำรวจความต้องการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการทำการวิจัย เรื่อง การ
ประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา กรณีโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ ดิฉัน/ผม จึงใคร่ขอรบกวน
เวลาของคุณสักเล็กน้อยเพื่อตอบคำถามต่อไปนี้ค่ะ/ครับ

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อาชีพ

- () 1. ค้าขาย
- () 2. รับจ้าง
- () 3. เกษตรกร
- () 4. รับราชการ
- () 5. อื่น ๆ ระบุ.....

3. อายุ.....ปี

4. ท่านสามารถเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

5. ถ้าท่านสามารถเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ ท่านคิดว่าควรจัดการประชุมเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในวัน และเวลาใด จึงจะเหมาะสม

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...2..

แบบสำรวจ

ข้อมูลเบื้องต้นโรงเรียน.....

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรพ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

1. ประวัติหมู่บ้านรอบโรงเรียน
2. แผนที่หมู่บ้านรอบโรงเรียน
3. รายชื่อกลุ่มทางสังคมในพื้นที่บริการของโรงเรียน
4. ประวัติของโรงเรียน
5. แผนผังโรงเรียน
6. ปรัชญาโรงเรียน
7. วิสัยทัศน์ของโรงเรียน
8. พันธกิจโรงเรียน
9. เป้าหมายโรงเรียน
10. โครงสร้างการบริหารโรงเรียน
11. ข้อมูลบุคลากร
12. จำนวนนักเรียน
- 13.งบประมาณโรงเรียน
14. ผลการประเมินของ สมศ.
- 15.ผลการประเมินของ สทศ.
16. ผลงานของโรงเรียนภาคภูมิใจ
17. ข้อมูลอื่น ๆ

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...3..

แบบบันทึกการประชุม

ครั้งที่ .../.....

โรงเรียน.....

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียน โคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

รายชื่อผู้ไม่เข้าประชุม

เริ่มประชุมเวลา..... วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ระเบียบวาระการประชุม

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งให้ทราบ

วาระที่ 2 การรับรองการประชุมครั้งที่แล้ว

วาระที่ 3 เรื่องสืบเนื่อง

วาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

วาระที่ 5 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

วาระที่ 6 เรื่องอื่น ๆ

ลงชื่อ.....ผู้บันทึกการประชุม

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...4..

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง**สภาพอดีต ปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางแก้ไขการจัดการศึกษา**

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ผู้ให้การสัมภาษณ์..... ตำแหน่ง/สถานภาพ.....

ผู้สัมภาษณ์.....

สัมภาษณ์ วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

1. สภาพอดีตการจัดการศึกษา

สภาพที่เคยเป็นมา.....

ปัญหาที่พบ.....

แนวทางแก้ไข.....

2. สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษา

สภาพปัจจุบัน.....

ปัญหาที่พบ.....

แนวทางแก้ไข.....

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...5..

แนวคำถามการจัดสนทนากลุ่ม

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มที่..... ประกอบด้วย.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

ขั้นนำ : การสนทนาสร้างความคุ้นเคย

1. การแนะนำตนเอง
2. อธิบายวัตถุประสงค์การจัดสนทนากลุ่ม
3. ขอบพื้นที่ภาพและเสียง

ขั้นสนทนา

ผู้ดำเนินการสนทนาพิจารณาเลือกใช้คำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ร่วมสนทนาและเป็นคำถามหลักที่ขยายเป็นคำถามย่อยได้ตามเหมาะสม ดังนี้

1. การนำแผนปฏิบัติการนำไปปฏิบัติ
2. การใช้หลักการประสานพลัง
3. ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
4. เกิดองค์ความรู้อะไร

ขั้นสรุปผลการสนทนา

1. แสดงความรู้สึกขอบคุณที่ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันให้ข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำเสนอร่างผลการสนทนาให้ผู้ร่วมวิจัยแสดงความความคิดเห็นและความถูกต้อง
3. ผู้วิจัยสรุปผลการสนทนา
4. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ และปิดการสนทนา

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...6..

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ผู้ได้รับการสัมภาษณ์ วันที่..... เวลา.....
สถานที่.....

ขั้นนำ : สร้างความคุ้นเคย

1. การแนะนำตนเอง
2. อธิบายวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์
3. ขอบบันทึกภาพและเสียง

ขั้นสัมภาษณ์

ผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ได้รับการสัมภาษณ์มีความรู้ที่ลึกซึ้ง ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การนำแผนปฏิบัติการนำไปปฏิบัติ
2. การใช้หลักการประสานพลัง
3. ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
4. เกิดองค์ความรู้อะไร

ขั้นสรุปผลการสัมภาษณ์

1. แสดงความรู้สึกรับรองจากผู้ได้รับการสัมภาษณ์ให้ข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำเสนอร่างผลการสัมภาษณ์ให้ผู้ได้รับการสัมภาษณ์แสดงความความคิดเห็นและความถูกต้อง
3. ผู้วิจัยสรุปผลการสัมภาษณ์
4. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...7..

แบบสังเกตการประสานพลัง

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

หัวข้อการสังเกต	วันที่สังเกต..... เวลา..... สถานที่.....
1. การแลกเปลี่ยน แบ่งปัน (Sharing)	สิ่งที่สังเกตตามความเป็นจริง (ON: observation note).....
	ตีความเบื้องต้น (TN: theoretical note).....
	ระเบียบวิธี(MN: methodological note).....
2. การเรียนรู้	
3. การบูรณาการ	
4. การใช้กลยุทธ์ร่วม	
5. การปรับตัว	
6. การร่วมมือ	
7. การรวมกลุ่ม	

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...8..

บัตรคำ

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มที่..... ประกอบด้วย.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

สภาพปัญหา

สภาพปัจจุบัน

สภาพความคาดหวัง

บันทึกภาคสนาม

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...9..

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การ
บริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มที่..... ประกอบด้วย.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

บันทึกภาคสนามโครงการ.....

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...10..

แบบเขียนโครงการ

โครงการที่

แนวทางการพัฒนา

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการ

หลักการและเหตุผล

.....

วัตถุประสงค์

.....

เป้าหมาย

.....

กิจกรรมในรูปวงจร PDCA

ขั้นวางแผน (P)

.....

ขั้นดำเนินการตามแผน (D)

.....

ขั้นตรวจสอบ (C)

.....

ขั้นสรุปผลการประเมิน (A)

.....

ผลผลิตหลักตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ

ผลผลิตหลัก

.....

ตัวชี้วัดคุณภาพความสำเร็จ

.....

แบบประเมินโครงการ

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...11..

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มที่..... ประกอบด้วย.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

ประเมินโครงการ.....

เกณฑ์ความสำเร็จ.....

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ประเด็นการสังเกตผล	ค่าที่วัดได้	สำเร็จ 😊	ไม่สำเร็จ 😞

สรุปความสำเร็จของโครงการ คือ 😊 สำเร็จ 😞 ไม่สำเร็จ

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่...12..

แผนผังกราฟิก

การวิจัยเรื่อง การประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มที่..... ประกอบด้วย.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

คำแนะนำ เขียนผังกราฟิกในเรื่อง สภาพปัญหา สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง ที่เกิดจากการร่วมกันระดมความคิด

ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ร่วมวิจัย

รายชื่อผู้ร่วมวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีผู้ร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการดังนี้

1. นางวิบูลย์รัตน์ บุษราคัม รองผู้อำนวยการรักษาราชการแทน
ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์
2. นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์(ผู้วิจัย) ครู วิทยฐานะ ชำนาญการพิเศษ
3. นางเพ็ญประภา มาจันทร์ ครู วิทยฐานะ ชำนาญการพิเศษ
4. นายสุรศักดิ์ น้อยราช ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
5. นายวรกรานต์ ไกรฤชา ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
6. นายมานะ โงะนุดดา ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
7. นายสุรชัย เพ็ชรแสน ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
8. นางสาวละมุล จันทะรัง ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
9. นายกรชนก แสนหอม ครูช่วยสอน
10. นายจักริน งานไว ครู ปฏิบัติการ
11. นายคมเดช จันทะบุรี ลูกจ้างประจำ
12. นายศราวุธ วรางกูร คนงาน
13. นางกุศลสิน มุลกัน ครู ปฏิบัติการ
14. นางสาววาสนา ทองรินทร์ ครูปฏิบัติการ
15. นางอ้อมอารีย์ มุลทา ครูช่วยสอน
16. นางรุ่งฤดี วรางกูร ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินและพัสดุ
17. นายหนูเลี้ยง ไทยวังชัย กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
18. พระครูปทุม จันทโรภาส กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
19. นายสาธร เหล่าเจริญ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
20. นางเพ็ญศรี อ้นทะปัญญา กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
21. นายวัชรินทร์ พรหมพุกภัย ศิษย์เก่า
22. นางคำไพ หงส์บุตรดี ผู้ปกครองนักเรียน
23. นางจิตร์สี พลคำมาก ผู้ปกครองนักเรียน
24. นางอำพร ตรีศาสตร์ ผู้ปกครองนักเรียน
25. นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีดาหลง ผู้ประกอบการร้านค้า
26. นายปราโมทย์ คลังเกตุ เจ้าหน้าที่สโมสรโรตารีน้ำพอง

ภาคผนวก ง เทคนิคการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการ
ประสานพลัง

เทคนิคการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการประสานพลัง

การวิจัยเรื่องการประสานพลังเพื่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนโลกสูงประชาสรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้นำหลักการทฤษฎีการประสานพลังสู่การปฏิบัติได้นวัตกรรมเป็นวิธีการหรือเทคนิคในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาด้วยการประสานพลัง ดังรายละเอียดดังนี้

1.หลักการทฤษฎีการประสานพลัง

Adler (1997) ให้ทัศนะการประสานพลังในวัฒนธรรมองค์กร (Synergy in organizational culture) เพื่อให้เข้าใจความสำคัญของการประสานพลัง(Synergy) เมื่อมีการทำงานและการจัดการระหว่างองค์กรที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์และมีการปรับปรุงระบบที่มีประสิทธิภาพ ให้คำนึงอยู่เสมอว่า นักวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องของพฤติกรรมเสนอว่าขณะที่ผู้จัดการอาจจะแสวงหาประสิทธิภาพ หรือการกระทำที่ถูกต้องในบรรยากาศการทำงาน ผู้นำจำเป็นต้องมีเป้าหมายในการสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพและความถูกต้องในการทำงานนั้น Adler (1997) ได้แสดงทัศนะถึงกลยุทธ์ที่ใช้ในการทำงานเป็นทีมในองค์กรที่มีความแตกต่างกันในวัฒนธรรมการทำงาน มี 5 วิธีการคือ

วัฒนธรรมยึดถือตนเอง (Cultural dominance) เป็นแนวความคิดที่ใช้ความคิดของฝ่ายตนเองเป็นหลักโดยมีความคิดว่า ความคิดตนเองถูกต้องโดยเฉพาะเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่เกี่ยวกับพื้นฐานทางด้านจริยธรรม

วัฒนธรรมแบบมีข้อตกลง(Cultural accommodation) มีลักษณะตรงข้ามกับแบบแรกคือเห็นว่าการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อทำให้การทำงานราบรื่นและประสบความสำเร็จ

วัฒนธรรมแบบประนีประนอม(Cultural compromise) เป็นวิธีการที่ผสมผสานระหว่างสองแบบแรกโดยทั้งสองฝ่ายต่างเสียสละลดข้อได้เปรียบของตนเองเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

วัฒนธรรมการหลีกเลี่ยง(Cultural avoidance) เป็นการทำงานโดยหลีกเลี่ยงการปะทะที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง โดยการรักษาหน้าตาไว้มากกว่าความสำเร็จของการทำตกลงกัน

วัฒนธรรมการประสานพลัง(Cultural synergy) เป็นการพัฒนาทำให้เกิดผลลัพธ์ใหม่ที่เคารพทุกฝ่ายเพื่อมีทางเลือกและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในบรรยากาศของความแตกต่างกันในวัฒนธรรมขององค์กร

เพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมการดังกล่าวข้างต้น Adler ยังได้ยกตัวอย่างการเจรจาการค้าระหว่างบริษัทของประเทศฝรั่งเศสกับประเทศเยอรมันว่า ถ้ามีการเจรจากันด้วยภาษาฝรั่งเศสแสดงว่าบริษัทนั้นมีวัฒนธรรมแบบยึดตนเอง (Cultural dominance) ถ้าบริษัทของชาวเยอรมันตอบตกลงแสดงว่ามีวัฒนธรรมแบบมีข้อตกลง (Cultural accommodation) ถ้ามีการเจรจาด้วยการใช้ล่ามแปลแสดงว่าแสดงถึงวัฒนธรรมแบบประนีประนอม (Cultural compromise) ถ้าทั้งสองบริษัทตกลงกันที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการเจรจาแสดงว่ามีวัฒนธรรมแบบประสานพลัง (Cultural synergy)

Adler (1997) ให้ทัศนะการแก้ไขปัญหาด้วยการประสานพลัง (Synergistic problem solving) ไว้ว่าในองค์กรที่มีวัฒนธรรมการทำงานแบบประสานพลังที่สูงนั้น การผสมผสานกันของวัฒนธรรมการทำงานในองค์กรจะไม่มีผลกระทบต่อกันและกัน ความหลากหลายในความแตกต่างและความเคารพกันทำให้ผู้นำสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีการประสานพลัง (Synergistically) Adler (1997) ได้เสนอขั้นตอนการแก้ไขปัญหาด้วยการประสานพลัง โดยองค์กรที่มีการประสานพลังได้สูงต้องคำนึงถึง มี 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนอธิบายสถานการณ์ (Describe the situation) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ยากและเป็นจุดวิกฤตมากที่สุดเพราะเป็นขั้นตอนที่มีกระบวนการที่เกี่ยวกับการอธิบายสถานการณ์หรือปัญหาด้วยการมองของเจ้าของปัญหาเอง เป็นการอธิบายปัญหาจากทัศนะของคนในวัฒนธรรมตนเอง เพื่อนำไปสู่การวางแผนและปฏิบัติการร่วมกัน

ขั้นแปลผลสถานการณ์อย่างมีวัฒนธรรม (Culturally interpret the situation) ในองค์กรที่มีการประสานพลังสูง (high-synergy organization) จะต้องสอบถามถึงความเป็นมาและความเป็นไปของสถานการณ์ตามวัฒนธรรมเดิมของปัญหารวมทั้งทัศนะของผู้แสดงพฤติกรรม การมีอคติอาจทำให้เกิดการมองปัญหาไม่เหตเป็นผล การทบทวนบทบาท (Role reversal) เป็นเครื่องมือที่ประสิทธิภาพในการแสดงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างการมองวัฒนธรรมของตนเองกับวัฒนธรรมอื่น หรือสามารถพูดได้ว่าเราต้องพยายามนำตัวเราเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของคนอื่นนั่นเอง

ขั้นตอนเพิ่มความสร้างสรรค์ในวัฒนธรรม (Increase cultural creativity) เป็นขั้นตอนการสอบสวนและแสวงหาในองค์กรการประสานพลังสูง แต่ละคนจากทุกวัฒนธรรมจะมีบทบาทในการเสนอข้อสรุปผล ข้อสรุปต้องเข้ากันได้ทั้งหมดแต่ต้องไม่เลียนแบบข้อสรุปของผู้อื่น เป็นผลที่เกิดจากพฤติกรรมและรูปแบบของแต่ละวัฒนธรรม

หลังจากนั้นการแก้ไขปัญหา การลงมือปฏิบัติการจากผลของการหาข้อสรุปจากการประสานพลังนำไปสู่การวางแผนอย่างระมัดระวัง ผู้นำต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมการทำงานของตนเองและคำนึงถึงวัฒนธรรมการทำงานของผู้อื่นด้วย ทั้งด้านค่านิยม การยอมรับและพฤติกรรม

ของผู้อื่นที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย ถ้าขาดความเข้าใจด้านวัฒนธรรมแล้ว การลงมือปฏิบัติการประสานพลังก็ไม่เกิดผลดีใดได้

โดยสรุปแล้วการประสานพลังเป็นวิธีการทำงานด้วยกัน เพื่อเป้าหมายอันเดียวกันโดยการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันความรู้ ความชำนาญ ทักษะ การร่วมมือกันและการบูรณาการ ตามความสมดุลของโอกาสและทรัพยากรที่มีอยู่ ทำให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด อย่างมีหลักการตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และสุดท้ายคือการนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม หลักการประสานพลังที่ผู้วิจัยนำมาใช้จึงเหมาะกับการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนถ่ายโอนองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

2. การนำประยุกต์ไปใช้ในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การดำเนินการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบภารกิจที่กฎหมายกำหนด มุ่งประสงค์ให้มีการดำเนินการในรูปองค์กรบุคคลหรือคณะกรรมการ ซึ่งอาศัยการตัดสินใจด้วยการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน และเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในบรรดาคณะกรรมการที่เข้าร่วมประชุมยิ่งไปกว่านั้นการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการจะสำเร็จผลเป็นอย่างอื่นก็ต่อเมื่อคณะกรรมการแต่ละคนเข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งมีหลักปฏิบัติในฐานะประธานและกรรมการดังนี้

บทบาทในฐานะประธาน

ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะต้องทำหน้าที่ประธานการประชุม คณะกรรมการและเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะทำให้การประชุมบรรลุผลตามความมุ่งหมาย การจะทำให้การประชุมสำเร็จผลมีหลักปฏิบัติสำหรับผู้เป็นประธานการประชุม ดังนี้

1. ร่วมกำหนดระเบียบวาระการประชุม
2. ศึกษาระเบียบวาระการประชุม
3. ศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องล่วงหน้าก่อนการประชุม
4. กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการประชุม
5. วางตัวเป็นกลาง มีความยุติธรรม น่าเชื่อถือ ระเบียบ ข้อบังคับในการประชุมมาใช้อย่างถูกต้อง
6. เป็นผู้นำการประชุมที่ดี
7. สร้างบรรยากาศของการประชุมที่ดี ลดความตึงเครียดของการประชุม
8. กระตุ้นให้สมาชิกผู้เข้าประชุมได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง
9. ควบคุมการประชุมให้อยู่ในประเด็น เคารพความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม

10. จัดประเด็นการอภิปรายที่สำคัญของสมาชิกแต่ละคน

11. ศึกษาและสรุปประเด็นการอภิปราย ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นในที่ประชุมของสมาชิกเพื่อนำไปสู่มติที่ประชุม

บทบาทของกรรมการ

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละคนมีส่วนส่งเสริมที่จะทำให้การประชุมประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการนำเสนอความคิดเห็นของตนเองอย่างสุจริตและจริงใจ รวมทั้งการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากของตนด้วยเป็นอย่างดี เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นสมาชิกของการประชุมที่ดี มีหลักปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษา กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการและเข้าใจบทบาทในการประชุม
2. ศึกษาระเบียบวาระการประชุมเพื่อให้ทราบจุดประสงค์เป้าหมายของการประชุมอย่างชัดเจน
3. มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อที่ประชุม
4. มีการอภิปรายอย่างมีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของที่ประชุม
5. สร้างบรรยากาศในการประชุมเป็นไปในทางสร้างสรรค์ มีการสมานฉันท์
6. มติของที่ประชุมถือเป็นการตัดสินใจและความรับผิดชอบร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตย
7. ไม่นำเรื่องในที่ประชุมไปวิพากษ์วิจารณ์ภายนอก

เทคนิคและแนวทางการประชุมที่มีการประสานพลัง

การทำงานร่วมกันของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลายวิธี อาทิ การประชุมเพื่อการตัดสินใจ การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอ การเข้าร่วมดำเนินการ การตรวจสอบ การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา สำหรับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาจะเน้นการเข้าร่วมประชุมเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งมีเทคนิควิธีการและขั้นตอน โดยสรุปดังนี้

1. เทคนิควิธีการ

1.1 เทคนิคการระดมความคิดในการประชุมวางแผนการปฏิบัติเพื่อหาข้อตกลงร่วมประกอบด้วย

- 1) การสร้างความเข้าใจ เป็นการรับรู้ การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อเท็จจริงและประสบการณ์ของบุคคลที่เข้าร่วมประชุม
- 2) การสร้างแนวทางการปฏิบัติเป็นการกำหนดกิจกรรมการปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการกิจที่ร่วมกันดำเนินงาน

3) การกำหนดแนวทางการปฏิบัติ เป็นการนำกิจกรรมการปฏิบัติที่ยอมรับร่วมกันมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ

1.2 เทคนิคการวิเคราะห์สภาพการพัฒนา โดยใช้การวิเคราะห์ประเด็นที่เป็นจุดแข็ง -จุดอ่อนของสถานศึกษา และประเด็นที่เป็นโอกาส- อุปสรรคของสภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคม ผลการวิเคราะห์จะช่วยกำหนดสภาพของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างชัดเจนและมีความเป็นไปได้สูงที่จะประสบความสำเร็จ

1.3 เทคนิคหลักการระดมสมอง เป็นวิธีการที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้ตัดสินใจในสาระที่ต้องการหาข้อยุติที่ยอมรับร่วมกันเป็นการเปิดโอกาสให้กรรมการได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเป็นรายบุคคล

2. ขั้นตอนการประชุมการตัดสินใจหาข้อยุติร่วมกัน สรุปได้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เสนอประเด็นที่ต้องการหาข้อยุติร่วมกัน

ขั้นที่ 2 อภิปรายทำความเข้าใจภาระงานในประเด็นที่ต้องการหาข้อยุติ

ขั้นที่ 3 กำหนดเป้าหมายของประเด็นที่ต้องการหาข้อยุติ

ขั้นที่ 4 กรรมการสถานศึกษาแต่ละคนเสนอความคิดเห็นพร้อมอภิปรายประกอบ

ขั้นที่ 5 สรุปสาระสำคัญของความคิดเห็นที่เหมือนกันและแตกต่างกัน

ขั้นที่ 6 กรรมการสถานศึกษาแต่ละคนอภิปรายสาระที่แตกต่าง โดยใช้คำถาม

ประกอบ

1) มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหรือไม่

2) มีความเหมาะสมของเวลาและสถานการณ์หรือไม่

3) มีความคุ้มค่า คุ้มทุนของทรัพยากรที่ใช้หรือไม่

4) ผลที่คาดว่าจะได้รับตรงกับเป้าหมายหรือไม่

ขั้นที่ 7 สรุปสาระสำคัญที่เป็นความคิดเห็นที่ยอมรับร่วมกัน

ขั้นที่ 8 ทบทวนสาระสำคัญอีกครั้งจนได้ข้อยุติที่ยอมรับร่วมกัน

3. ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการประชุม

3.1 สถานศึกษาจัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมก่อนการประชุม

3.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการประสานงานก่อนการประชุม

โดยคำนึงถึงระยะเวลาที่ให้การกรรมการสถานศึกษาได้ศึกษาข้อมูลและเตรียมการประชุมล่วงหน้า

3.3 กำหนดบทบาทของผู้เข้าร่วมประชุมให้ชัดเจน

3.4 การประชุมอาจมีการนำผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้าร่วมประชุมเพื่อให้ที่ประชุมมีข้อมูลในการพิจารณามากขึ้น

3.5 ประสานการประชุมเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่จะให้การดำเนินการประชุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงควรมีคุณลักษณะ ดังนี้

- 1) เข้าใจเทคนิคและวิธีการการประชุมอย่างแท้จริง
- 2) สามารถดำเนินการการประชุมทุกขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง
- 3) มีความสามารถในการสรุปประเด็น มีเทคนิคการสร้างบรรยากาศการประชุมให้สนุกสนาน มีความสามารถในการประนีประนอมเมื่อเกิดกรณีขัดแย้ง
- 4) ให้ความสำคัญและเวลาในการศึกษาสาระของการประชุมอย่างแท้จริง
- 5) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 6) สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้เป็นอย่างดี

3.6 เป็นผู้รับฟังที่ดี เคารพสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น มีมารยาทในการเข้าร่วมประชุม

3.7 มีความสามารถในการสื่อสารเพื่อนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจน

จากเทคนิคดังกล่าวเป็นวิธีการที่มีวัฒนธรรมการประสานพลังที่จะมีผลทำให้เกิดความร่วมมือกันในการทำงานเพราะทุกคนมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญและมีส่วนในการร่วมแก้ไขปัญหาไปสู่การพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาและเชื่อได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

ประวัติผู้เขียน

นายธนู ศิริจันทร์พันธุ์ เกิดเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 ณ บ้านธาตุ ตำบล ธาตุนาเวง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นบุตรของนายจำลอง – นางพิทยาภรณ์ ศิริจันทร์พันธุ์ สมรสกับนางเสน่ห์ ศิริจันทร์พันธุ์ (ศรีบุญเรือง) อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว มีบุตร 1 คน คือ เด็กหญิง สิริณยา ศิริจันทร์พันธุ์ กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย

ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขา รัฐศาสตร์ และจากสถาบันราชภัฏเลย วิชาเอกภาษาอังกฤษ ระดับปริญญาโท จากมหาวิทยาลัย มหาสารคาม สาขา ภาษาอังกฤษ และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก หลักสูตรศึกษาศาสตร ศึกษานิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 7 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในภาค ปลายปีการศึกษา 2551

ประวัติการทำงาน เริ่มรับราชการตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ขอนแก่น สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปี พ.ศ. 2537 อาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ สังกัดกองการมัธยม กรมสามัญ ศึกษา และปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนโคกสูงประชาสรรค์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น